

**ΑΓΙΟΥ ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΛΟΥΓΔΟΥΝΟΥ
ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΤΡΟΠΗ
ΤΗΣ ΨΕΥΔΩΝΥΜΟΥ ΓΝΩΣΕΩΣ**

ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΜΕΤΑΦΡΑΣΙ – ΣΧΟΛΙΑ

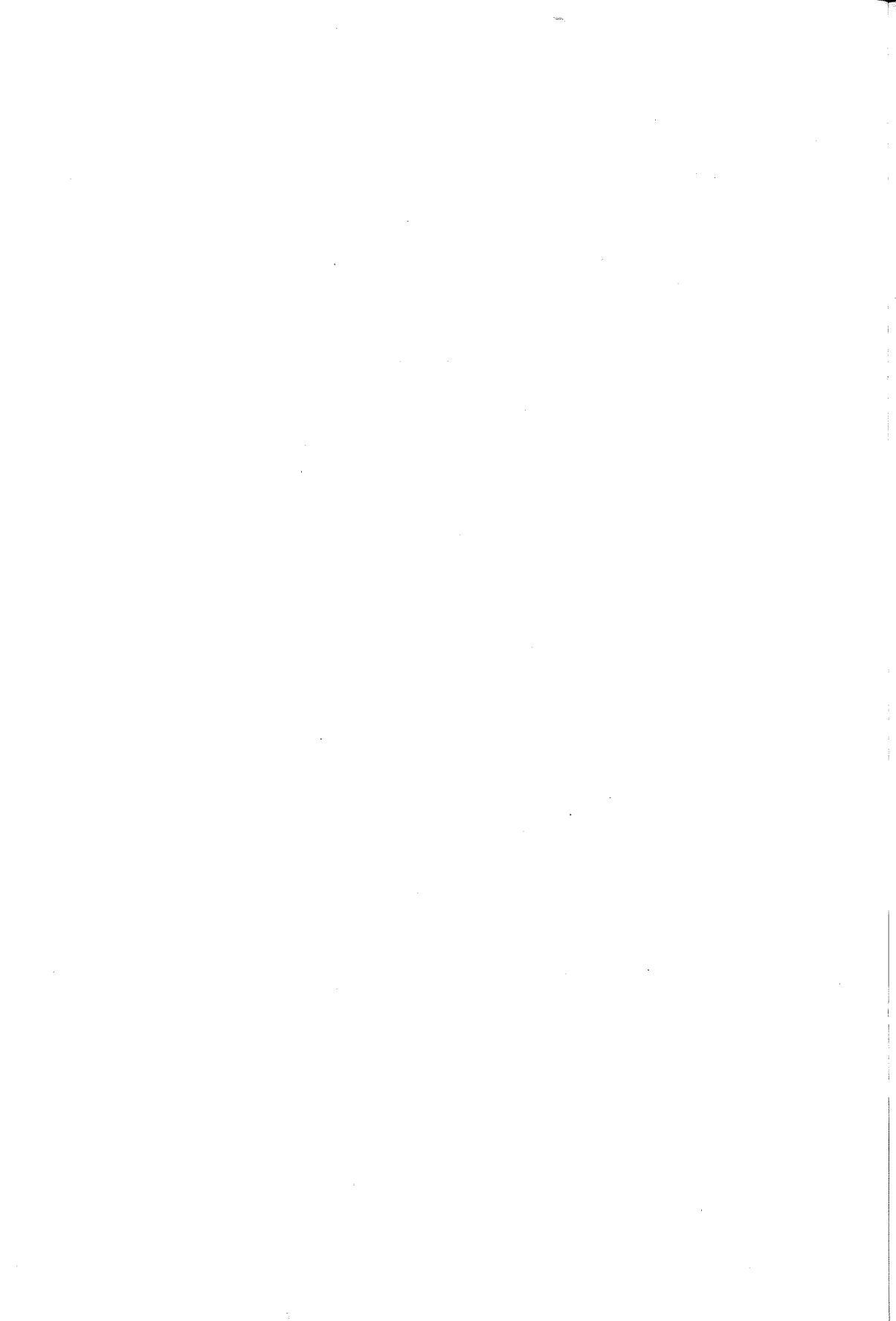
**Ὑπό
ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ ΧΑΤΖΗΦΡΑΙΜΙΔΗ, Δ.Θ.
Ἀρχιμανδρίτου**

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1991

**ΑΓΙΟΥ ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΛΟΥΓΔΟΥΝΟΥ
ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΤΡΟΠΗ
ΤΗΣ ΨΕΥΔΩΝΥΜΟΥ ΓΝΩΣΕΩΣ**

**Υπό
ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ ΧΑΤΖΗΦΡΑΙΜΙΔΗ**

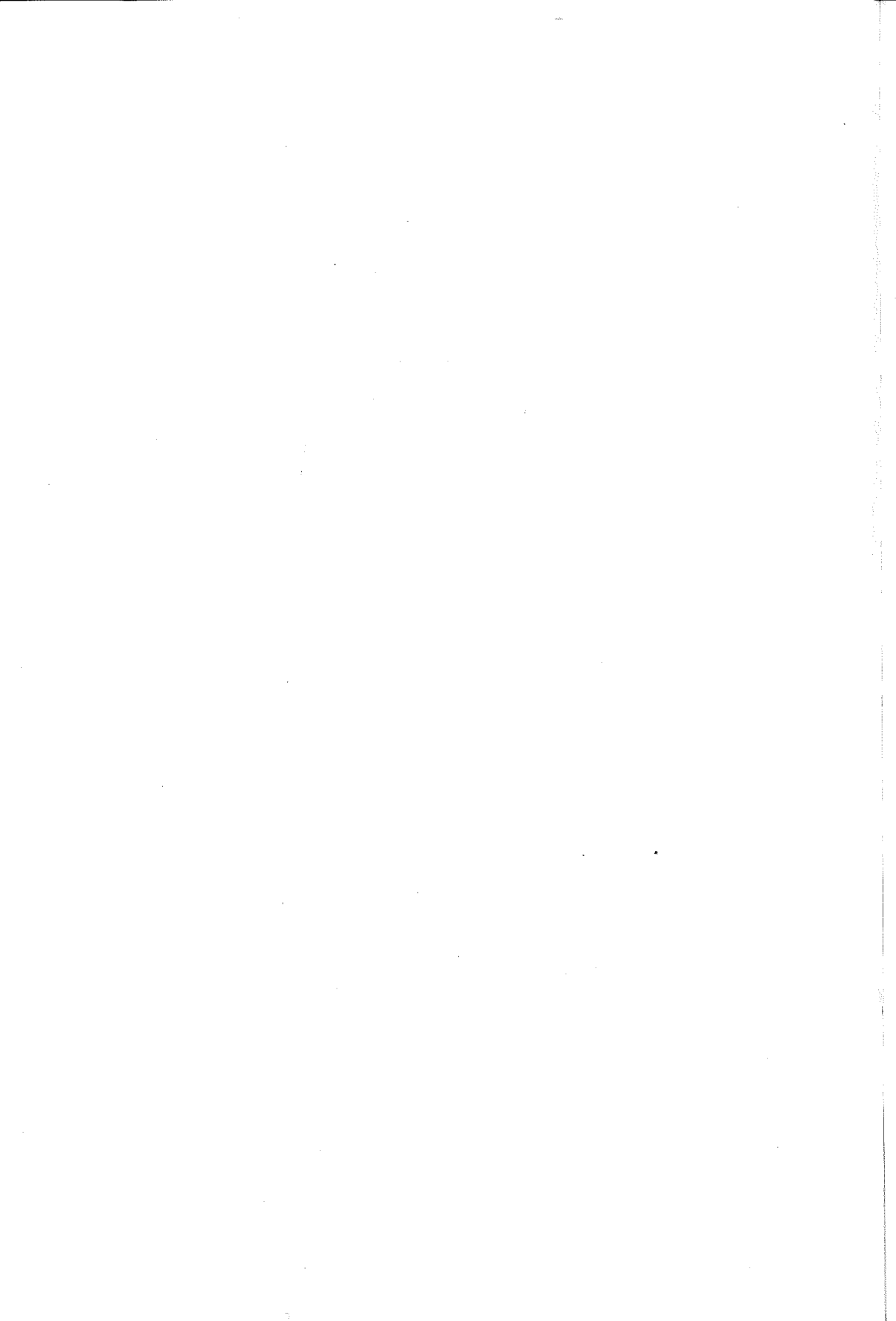

**ΑΓΙΟΥ ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΛΟΥΓΔΟΥΝΟΥ
ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΤΡΟΠΗ
ΤΗΣ ΨΕΥΔΩΝΥΜΟΥ ΓΝΩΣΕΩΣ**

ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΜΕΤΑΦΡΑΣΙ – ΣΧΟΛΙΑ

**Ὑπό
ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ ΧΑΤΖΗΦΡΑΙΜΙΔΗ, Δ.Θ.
Ἀρχιμανδρίτου**

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1991

Ἐν Βεβαμιάτῳ
Μητροπολίτι Φλωρίνης,
Πρεβωῶν καὶ Ἐσθλαίας
κ.κ. Σύγουσίνῳ
ὕμνω ἀνατίθημι

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τοῦτο τό ἔργο δέν συνδέεται μόνο μέ ἓνα ἱερό καί ἅγιο πρόσωπο, τό μεγάλο πατέρα καί διδάσκαλο τῆς Ἐκκλησίας μας, τόν ἅγιο Εἰρηναῖο, τοῦ ὁποίου τό ὄνομα φέρω. Συνδέεται καί μέ μία μεγάλη ὥρα τῆς ζωῆς μου· τήν ὥρα τῆς πραγματοποιήσεως κλήσεως ἱερῆς, ὅταν γεμᾶτος πόθο καί τρόμο ἐκλίνα τήν κεφαλή μου καί παρέδωσα τήν καρδιά μου στόν Κύριο μπροστά στό φρικτό θυσιαστήριο. Τότε πού ὁ π. Αὐγουστῖνος, ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ Κυρίου, ἐκπρόσωπος τοῦ μεγάλου Ἀρχιερέως, μέ χειροτονοῦσε, γιά νά μοῦ δώσῃ τό χάρισμα τῆς ἱερωσύνης, δέχθηκα τήν παρότρυνσι καί τήν παραγγελία νά καταστήσω γνωστό τόν ἅγιο Εἰρηναῖο, μεταφράζοντας τό ἔργο του. Μαζί μέ τή χάρι τῆς ἱερωσύνης ἐπομίσθηκα τό χρέος τῆς μεταφράσεως· μαζί μέ τό ὄνομα τοῦ ἁγίου δέχθηκα τό βάρος νά ἀποδώσω στά ἑλληνικά τό κείμενό του.

— Σοῦ δίδω τό ὄνομα Ἐἰρηναῖος, μοῦ εἶπε μεταξύ τῶν ἄλλων ὁ σεβαστός πνευματικός μου πατέρας καί ἐπίσκοπος Φλωρίνης, μέ τήν εὐχή νά μᾶς χαρίσῃ μεταφρασμένα στήν ἑλληνική τά συγγράμματά του. Εἶνε κρῖμα ἓνας Ἑλληνας ἅγιος, πού καταγόταν ἀπό τή Μ. Ἀσία καί ἔδρασε στή Δύσι ὡς ἐπίσκοπος Λουγδούνου (Αυῶνος) τῆς Γαλατίας, πού ἔγραψε στήν ἑλληνική γλῶσσα, ἀλλά τά συγγράμματά του σώθηκαν κυρίως σέ λατινική μετάφρασι, νά παραμένῃ ἄγνωστος καί ἀπρόσιτος στοὺς Ἑλλήνες ἀναγνώστες.

Ἡ προτροπή αὐτή ἔγινε φωτιά στή σκέψι μου, βάρος στήν καρδιά μου, ὑποχρέωσι τιμῆς καί εὐγνωμοσύνης, πού δέν μέ ἄφησε ἤσυχο. Παραλλήλως πρὸς τά καθήκοντα τῆς ἱερατικῆς μου διακονίας καί τίς ἄλλες ἀσχολίες μου κατέβαλα κάθε δυνατή προσπάθεια γιά τήν ἐκπλήρωσι αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ χρέους. Συγκεκριμένως, ἀσχολήθηκα μέ τά πέντε βιβλία τοῦ μεγάλου ἔργου τοῦ ἁγίου Εἰρηναίου «Ἐλεγχος καί ἀνατροπή τῆς ψευδωνύμου γνώσεως», τό ὁποῖο εἶνε πρωτοποριακό στόν ἀντιαιρετικό ἀγῶνα τῆς Ἐκκλησίας. Μετέφρασα ὄχι μόνο τό λατινικό κείμενο, στό ὁποῖο διασώζεται κατὰ μετάφρασι ὁ πολὺς ὄγκος αὐτοῦ τοῦ ἔργου, ἀλλά καί τό ἐλάχιστο ἑλληνικό κείμενο, πού σώθηκε ἀπό τό πρωτότυπο καί περιέχει μεγάλο τμήμα τοῦ πρώτου βιβλίου, ἀκόμη δέ τά ἀποσπάσματα ἀπό τά ἄλλα βιβλία, πού ἀπαντοῦν σέ ἔργα Ἑλλήνων Πατέρων καί ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων. Ἔτσι παρουσιάζω ὀλοκληρωμένο τό ἔργο, ἐξοφλώντας τό χρέος μου πρὸς τόν γεραρό Μητροπολίτη Φλωρίνης καί τιμώντας τόν ἅγιο Εἰρηναῖο.

Τέλος, ὀφείλω νά ἐκφράσω τίς θερμές μου εὐχαριστίες πρὸς τόν καθηγητή κ. Στέργιο Σάκκο γιά τίς ὑποδείξεις καί διορθώσεις πού ἐπέφερε, ὡς καί πρὸς ὅσους καθ' οἷονδῆποτε τρόπο προσέφεραν τήν ἀρωγή τους.

Φλώρινα 11 Νοεμβρίου 1991,
μνήμη τοῦ ἐν Κοτναίῳ (Κιουταχειῶ) Μ. Ἀσίας
μαρτυρήσαντος ἁγίου Μηνᾶ.

Ἀρχιμ. Εἰρηναῖος Χατζηφραμίδης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος ὑπῆρξε ὁ πιό σπουδαῖος θεολόγος τοῦ β' μ.Χ. αἰῶνος. Ἡ παρουσία του στήν κρίσιμη αὐτή ἐποχή προγραμματίσθηκε ἀπό τόν ἴδιο τόν Κύριο, τό δομήτορα τῆς Ἐκκλησίας, γιά νά ἀναλάβῃ αὐτός ἓνα μεγάλο καί σοβαρό ἀγῶνα γιά τή διαφύλαξι τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καί τήν ἀσφάλεια τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τόν ἐσμό τῶν ποικίλων γνωστικῶν αἵρέσεων πού ἐμφανίσθηκαν τότε. Ἄν ὁ α' αἰῶνας ἦταν καθοριστικός γιά τήν Ἐκκλησία, διότι ἦταν ἡ ἐποχή ἰδρύσεως καί ἐξαπλώσεως της στόν κόσμον, ὁ β' αἰῶνας ἦταν κρίσιμος καί ἀποφασιστικός γιά νά διατηρήσῃ ἡ Ἐκκλησία τήν ἀρχική της φυσιογνωμία, ὅπως πλάσθηκε ἀπό τό δημιουργό της, χωρίς τήν παραμικρή ἀλλοίωσι ἀπό διωγμούς, φιλοσοφίες καί αἵρέσεις. Στήν ἀρχή τοῦ αἰῶνος σῆμα κατατεθέν τῆς Ἐκκλησίας καί κριτήριον τῆς ὀρθοδοξίας ὑπῆρξε ὁ θεοφόρος Ἰγνάτιος καί ἀπό τά μέσα πρὸς τό τέλος τοῦ αἰῶνος ἰθύντορας καί ἀμύντορας τοῦ ἀγῶνος κατὰ τῶν αἰρετικῶν ἀναδείχθηκε ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος. Καί οἱ δύο ὑπῆρξαν μάρτυρες τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας, ἐπίσκοποι, ἐνσαρκωταί τῆς ἀγράφου παραδόσεως, ἱεουργοί τῆς ἐνσαρκωμένης Οἰκονομίας, ἀλλά καί μάρτυρες τοῦ αἵματος, μιμηταί τοῦ πρώτου καί μεγάλου Μάρτυρος τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Εἰρηναῖος πράγματι διέκρινε τά διάφορα αἰρετικά κινήματα τῆς ἐποχῆς του, ἐπεσήμανε τίς τάσεις καί τοὺς σκοποὺς τους, ἐντόπισε τή θέσι τους σαφῶς ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας καί διεΐδε τόν κίνδυνον πού διέτρεχε ἀπό τή διδασκαλία τους τό πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Γνωστικισμὸς στήν οὐσία ἀνέτρεπε τήν ἴδια τή φύσι τῆς Ἐκκλησίας καί τή μετέβαλλε σέ σύστημα μυστικοφιλοσοφικό. Ὡς ἐκ τούτου, ὁ ἐπίσκοπος Λουγδούνου ἀνέλαβε τόν τεράστιον ἀγῶνα πρὸς καταπολέμησι τῶν αἰρετικῶν καί ἀσφάλεια τῶν πιστῶν. Δικαίως θεωρεῖται ὁ θεμελιωτῆς τοῦ ἀντιαιρετικοῦ ἀγῶνος τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ἀγῶνας του καί ἡ προσφορά του τόν καταξίωσαν στήν Ἐκκλησία, ὥστε ἐνωρὶς νά ἀποκτήσῃ μεγάλη φήμη καί ὄνομα ἀγίου, ἡ δὲ ἐπιρροή του στήν Ἐκκλησία νά εἶνε καθολικὴ καί καθοριστικὴ γιά τή νικηφόρον καί ἔνδοξον πορεία της. Πόσο σεβαστὴ καί ἐπιβλητικὴ ὑπῆρξε ἡ προσωπικότητα τοῦ Εἰρηναίου φαίνεται ἀπὸ τὴ γενικὴ ἐκκλησιαστικὴ ἀναγνώρισί του, σέ σημεῖον πού καί αὐτὸς ἀκόμη ὁ Βίκτωρ Ρώμης νά παραμερίζῃ τίς πρώιμες τάσεις παπικοῦ πρωτείου μπροστά στίς εἰρηνικὲς διαθέσεις καί ἐπεμβάσεις τοῦ Εἰρηναίου, «*τοῦ τῆς εἰρήνης ἐπωνύμου*». Γι' αὐτὸ ὀρθῶς εἰπώθηκε ὅτι «*ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος ὑπῆρξε γιά τὴν ἐποχὴν του ὅ,τι ὁ Μ. Ἀθανάσιος γιά τὴ δική του ἐποχὴ*» (Brunner).

Α΄ ΒΙΟΣ

Τό ακριβές ἔτος τῆς γεννήσεώς του εἶνε ἄγνωστο. Πιθανῶς γεννήθηκε περὶ τὸ 140 μ.Χ. στὴ Σμύρνη. Κατὰ τὴ δική του μαρτυρία¹, στὴν παιδική του ἡλικία εἶδε τὸν ἐπίσκοπο τῆς πόλεως αὐτῆς ἅγιο Πολύκαρπο, ὁ ὁποῖος μαρτύρησε στίς 23 Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 167 μ.Χ. Ἄλλωστε στὴν πρὸς Φλωρίνο ἐπιστολή του, τὴν ὁποία διασώζει ὁ Εὐσέβιος Καισαρείας², μαρτυρεῖ ὅτι «*παῖς ἔτι ὢν*» ἄκουσε τὸν ἅγιο αὐτὸν ἐπίσκοπο καὶ μάρτυρα. Καὶ μάλιστα στὴν ἐπιστολή αὐτὴ παρατίθενται λεπτομέρειες τῆς ζωῆς τοῦ Πολυκάρπου, πρᾶγμα πού δέν αἰτιολογεῖται ἀλλιῶς, παρά μόνο μέ τὴν προσωπική γνωριμία. Ἐπὶ πλέον, στὴν ἐπιστολή αὐτὴ ὁ Εἰρηναῖος ἐκδηλώνει τὴν ἄσβεστη ἐντύπωσι πού εἶχε προκαλέσει στὴν ψυχὴ του ὁ Πολύκαρπος. Ἔτσι καθίσταται φανερό ὅτι ὁ Εἰρηναῖος ἤλθε μέσῳ τοῦ Πολυκάρπου σέ ἐπαφή μέ τὴν ἀποστολικὴ ἐποχὴ. Ὁ Πολύκαρπος ἦταν ὁ συνδετικὸς κρίκος, πού συνέδεσε τὸν Εἰρηναῖο μέ τὸν εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη. Ὁ σεβασμὸς του δέ πρὸς τὸν Πολύκαρπο φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴ μέριμνά του νά διατηρήσῃ τὸ κείμενο τοῦ μαρτυρίου τοῦ Πολυκάρπου³. Τό ἄν ὑπῆρξε μαθητὴς καὶ τοῦ Παπίου Ἱεραπόλεως, καθὼς μνημονεύει ὁ Ἱερώνυμος⁴, τοῦτο δέν εἶνε γνωστό. Πάντως, ἐφ' ὅσον ὀνομάζει τὸν Παπία «*ἐταῖρον τοῦ Πολυκάρπου*»⁵, εἶνε εὐλογο νά ὑποθέσωμε ὅτι εἶχε συναναστραφῆ καὶ μέ αὐτόν⁶. Ἐπίσης ἀκροάσθηκα καὶ «*πρεσβυτέρους*», δηλαδή, διδασκάλους, περὶ τῶν ὁποίων ὀμιλεῖ μέ σεβασμὸ ὡς κατόχων τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως⁷.

Γεννημένος, λοιπόν, στὴ Σμύρνη, στὴν ὁποία ἤκμαζαν τὰ γράμματα, ἔτυχε καὶ τῆς θύραθεν παιδείας. Ὁ Ἱερώνυμος τὸν παρουσιάζει ὡς παράδειγμα ἀγάπης γιὰ τὴ σπουδὴ τῆς φιλοσοφίας⁸. Καὶ στὰ συγγράμματά του ἀποδεικνύεται ὅτι ὑπῆρξε ἐγκρατὴς τῆς κλασικῆς παιδείας, ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς. Μόνο στὸν «*Ἐλεγχῶ*» ἀναφέρεται 32 φορές στοὺς θύραθεν συγγραφεῖς. Μάλιστα, στὸ πρῶτο βιβλίον περιέχονται ἕξι λέξεις, οἱ ὁποῖες ἀπαντοῦν ἅπαξ μόνο ἐδῶ ἀπὸ ὅλη τὴν ἑλληνικὴ γραμματεία: «*προαινενοῦτος*» (11,3): «*ἐπίσαθρα*» (13,4): «*μονογλωσσεῖν*» (14,1): «*πατροδότωρ*» (14,3): «*ἐνθηκῶ*» (16,3): «*ὑπόρροια*» (17,1).

Οἱ ἀνάγκες τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας τὸν βρῆκαν ἀγωνιζόμενο στὸ δυτικὸ στρατόπεδο τῆς μιᾶς καὶ ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας. Γιὰ λόγους ἀγνώστους σέ ἐμᾶς – μᾶλλον ποιμαντικούς παρά συγγενικούς – μετηνάστευσε στὸ Λούγδουνο (Λυῶνα) τῆς Γαλλίας. Κατὰ μία πληροφορία τοῦ Γρηγορίου Τουρώνης⁹, ἀπεστάλη ἐκεῖ ἀπὸ τὸν Πολύκαρπο Σμύρνης. Ἡ πόλι τῆς Λυῶνος, πάντως, εἶχε ἀνθηρὰ ἑλληνικὴ κοινότητα, ἡ ὁποία εἶχε πνευματικὴ ἐπικοινωνία μέ τὴ Μ. Ἀσία. Εἶνε γνωστὴ καὶ ἀπὸ τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολή τοῦ ἀπ. Παύλου ἢ σχέσι τῆς Γαλατίας (Γαλλίας) μέ τὴ Μ. Ἀσία.

Ὡς πρεσβύτερος τοῦ Λουγδούνου ἀπεστάλη τὸ 177/178 στὸν πάπα τῆς Ρώμης Ἐλεῦθερο, κομίζοντας ἐπιστολή τῆς τοπικῆς ἐκκλησίας. Οἱ τότε ἐγ-

κλειστοί καί μετέπειτα μάρτυρες τοῦ Λουγδούνου, ἀγνοώντας τά βάθη τῆς καινοφανοῦς αἰρέσεως τοῦ Μοντανισμοῦ, εἶχαν ἀποστείλει ἐπιστολές στίς ἐκκλησίες τῆς Ἀσίας καί Φρυγίας «*τῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνης ἐνεκα πρεσβεύοντες*»¹⁰. Τέτοια ἐπιστολή ἔστειλαν καί στόν Ἐλευθέρο Ρώμης μέ κομιστή τόν Εἰρηναῖο. Σέ αὐτή δέ συνιστοῦσαν θερμῶς τόν Εἰρηναῖο ὡς «*ζηλωτὴν τῆς διαθήκης Χριστοῦ*»¹¹. Κατά τή διάρκεια τῆς παραμονῆς του στή Ρώμη ξέσπασε ὁ διωγμός τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου, ὁ ὁποῖος ἐπεξετάθη καί στή Γαλατία. Κατ' αὐτόν μαρτύρησαν Χριστιανοί τοῦ Λουγδούνου μαζί μέ τό γέροντα ἐπίσκοπο Ποθεινό. Ἔτσι, ὁ Εἰρηναῖος, ἐπιστρέφοντας ἀπό τήν ἀποστολή του, διεδέχθη τόν Ποθεινό στήν ἐπισκοπική θέσι. Ἴσως δέ νά εἶνε αὐτός ὁ δόκιμος συγγραφεύς τῆς ἐπιστολῆς τῶν ἐκκλησιῶν Λουγδούνου καί Βιέννης (τῆς Γαλατίας) πρὸς τίς ἐκκλησίες τῆς Μ. Ἀσίας, στήν ὁποία ἐπιστολή περιγράφεται τό μαρτύριο τῶν Χριστιανῶν τοῦ Λουγδούνου κατά τό διωγμό αὐτό.

Ὡς ἐπίσκοπος, ἀφωσιώθηκε στήν ἱεραποστολική δρᾶσι· στή διάδοσι τῆς χριστιανικῆς πίστεως μεταξύ τῶν ἐθνικῶν καί τῶν ἐντοπίων Κελτῶν. Χάρι στό ζῆλο τοῦ νέου ἐπισκόπου ὁ Χριστιανισμός σημείωσε σημαντική ἄνοδο στήν περιοχή τοῦ Λουγδούνου. Τόσο πολύ ἀγάπησε αὐτόν τόν τόπο καί συνδέθηκε μέ αὐτόν, ὥστε δέν εἶνε παράδοξο τό ὅτι ὁ Οἰκουμένιος Τρίκκης τόν ἀποκαλεῖ «*Κελτό*». Ἀναφερόμενος, δηλαδή, ὁ Οἰκουμένιος στόν «*Ἐλεγχο*», παραπέμπει ὄσους θέλουν νά ἐνημερωθοῦν σχετικῶς μέ τό Μαρκίωνα καί ἄλλους αἰρετικούς «*εἰς τήν βίβλον τήν Εἰρηναῖω τῶ Κελτῶ, μακαρίω ἀνθρώπῳ, περί αὐτῶν ἐκπεποιημένην*»¹².

Αὐτό, ὅμως, πού ἀποτελεῖ τή σφραγίδα τοῦ Εἰρηναίου στήν ἐκκλησιαστική παράδοσι, εἶνε ὁ ἀντιαιρετικός του ἀγώνας. Σέ τοῦτο τόν ἀγῶνα ἀναλώθηκε, ἀλλά καί ἔφερε θαυμαστά ἀποτελέσματα. Εἶνε ὁ πρῶτος πού ἀντελήφθη τήν ἀνάγκη διοργανώσεως τῆς Ἐκκλησίας ἐναντι τῆς φοβερᾶς λύμης τῶν αἰρετικῶν, οἱ ὁποῖοι ὡς «*λύκοι βαρεῖς*»¹³ εἰσωρομοῦσαν στήν Ἐκκλησία καί κατεσπάρασσαν τήν ποιμνὴ τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἀντιαιρετικὴ πολεμικὴ του φέρει δύο βασικά χαρακτηριστικά: α) θεμελίωσι ἐπὶ τῆς Γραφῆς, τήν ὁποία διαστρέβλωναν οἱ αἰρετικοί, καί β) ἐκκλησιοκεντρικὸ χαρακτῆρα. Διότι μόνο στήν Ἐκκλησία, πού ἔχει τήν ἀποστολικὴ διαδοχὴ καί διδασχὴ, ἔβλεπε μία ἐγγύησι· τό ἀνόθευτο τῆς διδασκαλίας, τόν κανόνα τῆς πίστεως καί τήν ἀκλινη Παράδοσι¹⁴.

Τό ὄνομά του, ἐπίσης, συνδέθηκε καί μέ ἓνα ἄλλο ζήτημα τῆς Ἐκκλησίας· τήν ἡμερολογιακὴ διαφορὰ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα. Οἱ ἐκκλησίες τῆς Μ. Ἀσίας τό ἐώρταζαν κατά τή 14η τοῦ μηνός Νισάν, ἐνῶ ἄλλες ἐώρταζαν τήν ἀνάστασι τοῦ Κυρίου κάθε Κυριακῆ, ἐντονώτερα δέ τήν Κυριακῆ μετὰ τή 14η τοῦ μηνός Νισάν. Λόγω αὐτῆς τῆς διαφορᾶς, ὁ Ρώμης Βίκτωρ ἀφώρισε τίς μικρασιατικὰς ἐκκλησίας. Τότε ἀκριβῶς (190–200) παρενέβη ὁ Εἰρηναῖος. Ἐγραψε εἰρηνικὰς ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τῆς Μ. Ἀσίας

καί τῷ Ρώμης Βίκτωρα καί προέτεινε μεσάζουσα λύσι τοῦ ζητήματος. Στήν πρός τῷ Βίκτωρα ἐπιστολή του προέτεινε νά μή ἀποκόπητ *«ὄλας ἐκκλησίας Θεοῦ ἀρχαίον ἔθουσ παράδοσιν ἐπιτηρούσασ»* καί τοῦ ὑπενθύμιζε τόν εἰρηνικό διακανονισμό παρομοίου ζητήματος ἐπί Πολυκάρπου Σμύρνης καί Ἀνικήτου Ρώμης (βλ. Σ.Ν.Σάκκου *«Ἡ ΛΘ' ἑορταστική ἐπιστολή τοῦ Μ. Ἀθανασίου»*). Μέ λίγα λόγια, ἀλλά καί μέ γενναιότητα, ἤλεγξε τόν ἐπίσκοπο αὐτόν καί τοῦ ἔδειξε ὅτι ἡ πράξι του ἀπάδει στό χριστιανικό πνεῦμα. Τό ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς παρεμβάσεως ἦταν νά ἄρη ὁ Βίκτωρ τόν ἀφορισμό καί νά εἰρηνεύσουν οἱ ἐκκλησίαι. Κατ' αὐτόν τόν τρόπο ὁ Εἰρηναῖος δικαίωσε πλήρως τό ὄνομα πού ἔφερε. Χαρακτηριστικά ὁ Εὐσέβιος ἐπιλέγει *«Ὁ Εἰρηναῖος φερώνυμος τις ὢν τῇ προσηγορίᾳ, αὐτῷ τε τῷ τρόπῳ εἰρηνοποιός, τοιαῦτα ὑπέρ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνης παρεκάλει τε καί ἐπρέσβευεν»*¹⁵.

Ἄλλά ὁ Εἰρηναῖος δέν πάλαισε μόνο στή ζωή του μέ τή δρᾶσι, τό λόγο καί τά συγγράμματά του γιά τήν εἰρήνη τῆς Ἐκκλησίας. Στό τέλος κατέθεσε καί τό τίμημα αὐτῆς τῆς εἰρήνης, ὅπως μᾶς τό ὑπέδειξε ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, *«ἡ εἰρήνη ἡμῶν»* (Ἐφ 2,14) ἔχυσε τό αἷμα τοῦ μαρτυρίου του. Κατά τόν ἐπί Σεπτιμίου Σεβήρου διωγμό, τό 202 μ.Χ., μαρτύρησε, ὅπως καί ὁ προκάτοχός του Ποθεινός. Ἡ μνήμη του ὡς ἱερομάρτυρος τιμᾶται στήν ἀνατολική Ἐκκλησία τήν 23η Αὐγούστου καί στή Δύσι τήν 3η Ἰουλίου.

Β'. ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

Καθώς εἶπαμε καί παραπάνω, ὁ Εἰρηναῖος δέν ἀφωσιώθηκε μόνο στή διοίκησι τῆς ἐπισκοπῆς του. Ἀφιερώθηκε καί σέ ἓνα εὐρύτερο ἔργο· στήν καταπολέμησι τῶν αἰρετικῶν, ἰδιαίτερος δέ τῶν Γνωστικῶν. Σέ αὐτό τό ἔργο του, μάλιστα, διέθετε ἓνα σπουδαιότατο κεφάλαιο· τή γνωριμία καί ἐπαφή μέ τή ζωντανή ἀποστολική παράδοσι, τήν ὁποία ἀπέκτησε συναναστρεφόμενος τόν Πολύκαρπο καί τοὺς ἄλλους μαθητάς τῶν ἀποστόλων¹⁶. Τό συγγραφικό του ἔργο εἶνε κυρίως ἀντιαιρετικό. Εἶνε δέ ἀναμφισβήτητο ὅτι αὐτό τό ἔργο εἶνε ἀξιόπιστη πηγή τῆς ἀντιδράσεως τῆς Ἐκκλησίας κατά τοῦ Γνωστικισμοῦ¹⁷.

Τό σπουδαιότερο σύγγραμμά του εἶνε τό ὑπό τόν τίτλο *«Ἐλεγχος καί ἀνατροπή τῆς ψευδωνύμου γνώσεως»*. Στή χειρόγραφη παράδοσι φέρεται ὑπό τόν τίτλο *«Κατά αἰρέσεων»* (*«Adversus Haereses»*), προσωνομία πού ἐπικράτησε ἀπό τόν Ἰερώνυμο. Γράφτηκε περί τό 185 μ.Χ. Διαιρεῖται σέ πέντε βιβλία καί εἶνε πολεμικοῦ χαρακτήρος. Δυστυχῶς, τό ἔργο αὐτό δέν σώζεται στό πρωτότυπο. Μόνον τό πρῶτο βιβλίον – καί αὐτό ὄχι ὀλόκληρον – σώζεται στήν ἑλληνική καί παρατίθεται στόν *«Πανάριον»* τοῦ Ἐπιφανίου¹⁸. Ἀπό τά ἄλλα βιβλία μόνον ἀποσπάσματα τοῦ ἑλληνικοῦ πρωτοτύπου διασώζονται σέ ἐκκλησιαστικούς συγγραφεῖς καί Πατέρες (Εὐσέβιο Καισαρείας, Μ. Βασίλειον, Θεοδώρητον Κύρου, Ἀναστάσιον Β' Σιναΐτη, Ἰωάννην Δα-

μασκηνό, Ἀνδρέα Καισαρείας, Νικηφόρο Κάλλιστο), στό Ἀνθολόγιο Ἀχρίδος καί στίς «Σειρές» (Catenae).

Τό ἔργο ἐκπροσωπεῖται ἀπό μία δουλική μετάφρασι στή λατινική. Περί τῆς χρονολογίας αὐτῆς τῆς μεταφράσεως δίστανται οἱ γνώμες τῶν ἐιδικῶν. Οἱ H. Jordan καί A. Souter νομίζουν ὅτι ἡ μετάφρασι ἔγινε στή Β. Ἀφρική μεταξύ τῶν ἐτῶν 370 καί 420 μ.Χ. Κατά τόν H. Koch πρέπει νά προέρχεται πρὶν ἀπό τό 250 μ.Χ., διότι τῆ χρησιμοποίησε ὁ Κυπριανός. Ὁ W. Sanday προχωρεῖ ἀκόμη παρακάτω καί τῆ χρονολογεῖ στό 200 μ.Χ.¹⁹ Οἱ Grabe καί Massuet φρονοῦν ὅτι πρέπει νά τῆ χρησιμοποίησε ὁ Τερτυλλιανός στό ἔργο του «Adversus Valentinianos»²⁰. Ὁ Altaner τῆ χρονολογεῖ πρό τοῦ 396 μ.Χ.²¹ Κατά τόν καθηγητή Παναγιώτη Χρήστου κρίνεται πιθανώτερο νά προέρχεται ἀπό τόν δ' μ.Χ. αἰῶνα. Πάντως, λόγφ τῆς πιστότητος, ἡ μετάφρασι αὐτή μᾶς προσεγγίζει ἀρκετά στή σκέψι τοῦ Εἰρηναίου· μία σκέψι ρωμαλέα, μέ βαθύτητα καί δύναμι διατυπώσεως. Ἐπί πλέον, ὑπάρχουν μία πιστή ἀρμενική μετάφρασι τοῦ τετάρτου καί πέμπτου βιβλίου καθώς καί εἰκοσι τρία ἀποσπάσματα σέ συριακή μετάφρασι. Περισσότερα περί τοῦ συγγραμματος αὐτοῦ στό Δ' μέρος τῆς Εἰσαγωγῆς.

Ἄλλο ἀξιόλογο σύγγραμμα τοῦ Εἰρηναίου εἶνε ἡ «Ἐπίδειξις τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος». Μέχρι τό 1904 μόνο τόν τίτλο αὐτοῦ τοῦ ἔργου γνωρίζαμε ἀπό σχετική πληροφορία τοῦ Εὐσεβίου, ὁ ὁποῖος, τελειώνοντας τήν ἀπαρίθμησι τῶν ἔργων τοῦ Εἰρηναίου, ἐπιλέγει «Ἄλλὰ γὰρ πρὸς τοῖς ἀποδοθεῖσιν Εἰρηναίου συγγράμμασι καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς φέρεται τις αὐτοῦ πρὸς Ἑλληνας λόγος συντομώτατος...καὶ ἄλλος ὃν ἀνατέθεικε Μαρκιανῷ τοῦνομα, εἰς ἐπίδειξιν τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος»²². Κατά τό 1904 ὁ ἀρχιμανδρίτης Ter Mekerttschian τό ἀνεῦρε ὀλόκληρο σέ ἀρμενική μετάφρασι, ἡ ὁποία πιθανῶς εἶνε τοῦ σι' αἰῶνος, καί τό ἐξέδωσε γιά πρώτη φορά τό 1907. Στό χειρόγραφο δέ αὐτό βρῆκε τό 4ο καί 5ο βιβλίον τοῦ «Ἐλέγχου».

Τό ἔργο ἀπευθύνεται πρὸς κάποιον Μαρκιανό, φίλον τοῦ Εἰρηναίου, ὁ ὁποῖος εἶνε δυνατό νά ταυτίζεται πρὸς τό Μαρκιανό, πού συνέταξε τό «μαρτύριον» τοῦ Πολυκάρπου. Δέν εἶνε μία κατήχησι, ὅπως νομίζουν μερικοὶ σχολιασταί, ἀλλά μία ἀπολογητικὴ πραγματεία, ὅπως τό λέγει καί ὁ τίτλος. Μεθοδικό καί συστηματικό σύγγραμμα, διαρεῖται σέ δύο μέρη. Μετά ἀπό μία σύντομη εἰσαγωγή (κεφ. 1 – 3) σχετικῶς μέ τοὺς λόγους πού τόν ὠδήγησαν στή συγγραφὴ αὐτοῦ τοῦ ἔργου, στό πρῶτο μέρος (κεφ. 4 – 42) ἀσχολεῖται μέ τό οὐσιῶδες περιεχόμενο τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Τά τρία πρόσωπα τῆς ἁγίας Τριάδος, ἡ δημιουργία καί ἡ πτώσι τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἐνσάρκωσι καί ἡ λύτρωσι εἶνε τὰ θέματά του. Στό δεύτερο μέρος (κεφ. 43 – 97) προσάγει ἀποδείξεις γιά τήν ἀλήθεια τῆς χριστιανικῆς ἀποκαλύψεως ἀπό τίς προφητεῖες τῆς Π. Διαθήκης καί παρουσιάζει τόν Ἰησοῦ ὡς υἱὸ Δαυὶδ καί Μεσσία. Ἐν κατακλείδι ὁ συγγραφεὺς προτρέπει τοὺς ἀναγνώστες γιά μία ζωὴ σύμφωνη μέ τήν πίστι καί ἐφιστᾷ τόν κίνδυνον τῆς αἵρέσεως καί τῆς

ἀθεΐας²³.

Φαίνεται, λοιπόν, ὅτι τὸ ἔργο αὐτὸ δέν ἔχει πολεμικὸ χαρακτῆρα. Εἶνε διδακτικὸ καὶ ἀπολογητικὸ. Γιά πληρέστερη δέ ἀντιμετώπισι τῶν Γνωστικῶν παραπέμπει (κεφ. 99) τὸν ἀναγνώστη στὸν «*Ἐλεγχο*». Ἐπομένως, μποροῦμε νά τοποθετήσωμε τὸ χρόνο συγγραφῆς τῆς «*Ἐπιδείξεως*» γύρω στὸ 195 μ.Χ. Ὁ ἐποικοδομητικὸς καὶ κατηχητικὸς χαρακτήρας τοῦ ἔργου αἰτιολογεῖται ἀπὸ τὸ ὅτι ὁ Εἰρηναῖος θέλει νά στηρίξη στήν πίστι τὸ Μαρκιανὸ καὶ νά τὸν καταστήσῃ ἰκανὸ γιὰ νά διδάξῃ τὴν ἀλήθεια καὶ σέ ἐκείνους πού ἐπιθυμοῦν νά τὴ γνωρίσουν. Ὁ ἀπολογητικὸς του δέ χαρακτήρας φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι στρέφεται ἐναντίον ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀρνοῦνται τὴν οἰκονομία τῆς ἐνσαρκώσεως καὶ περιφροῦν τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ.

Πάντως, καθὼς λέγει ὁ καθηγητῆς Ἰωάννης Καραβιδόπουλος, ὁ ὁποῖος καὶ μᾶς χάρισε τὴν ἑλληνικὴ μετάφρασι αὐτοῦ τοῦ ἔργου ἐπὶ τῇ βάσει εὐρωπαϊκῶν μεταφράσεων, τὸ ἔργο αὐτὸ ἔχει σπουδαιότητα γιὰ δύο λόγους: α) διότι προέρχεται ἀπὸ τὴ γραφίδα ἐνός ἀπὸ τοὺς διαπρεπέστερους ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεῖς τοῦ β' μ.Χ. αἰῶνος καὶ β) διότι ἀποτελεῖ ἐπιτομὴ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης²⁴. Καὶ ὁ F. Cayre τονίζει ὅτι τὸ ἔργο αὐτὸ εἶνε πλῆρες χριστιανικοῦ αἰσθήματος, ἀπλό καὶ συγχρόνως βαθύ²⁵.

Ἄλλα ἔργα τοῦ Εἰρηναίου, γνωστά μόνον ἀπὸ τὸν τίτλο ἢ ἀπὸ ἐλάχιστα ἀποσπάσματα, εἶνε τὰ ἑξῆς:

1) Πρὸς Φλωρίνο, πρεσβύτερο Ρώμης, ἐπιστολὴ «*περὶ μοναρχίας ἢ περὶ τοῦ μὴ εἶναι τὸν Θεὸν ποιητὴν κακῶν*». Ὁ Εὐσέβιος στήν Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία παραθέτει ἓνα μεγάλο ἀπόσπασμα τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς²⁶. Ὁ Φλωρίνος ἦταν γνωστός στὸν Εἰρηναῖο ἀπὸ μικρὸ παιδί, ὅταν συναναστρέφονταν μαζί τὸν Πολύκαρπο. Προσεχώρησε, ὅμως, στὸ Γνωστικισμὸ καὶ ἔγινε ὀπαδὸς τοῦ Οὐαλεντίου.

2) Πρὸς Φλωρίνο ἐπιστολὴ «*περὶ ὀγδοάδος*», τὴν ὅποια τοῦ ἀπέστειλε, ἀφοῦ ἀπεκήρυξε τὴν πίστι του. Ὁ Εὐσέβιος μᾶς διασώζει τὴν κατακλεῖδα αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς²⁷.

3) Πρὸς Βίκτωρα Ρώμης ἐπιστολὴ, τῆς ὁποίας ἀπόσπασμα σώζεται στὴ συριακῇ. Στὴν ἐπιστολὴ αὐτὴ ζητεῖ ἀπὸ τὸ Βίκτωρα νά προβῇ σέ ἐνέργειες κατὰ τοῦ Φλωρίνου καὶ νά ἀποκρύψῃ τὰ ἔργα του.

4) «*Πρὸς Βλάστον περὶ σχίσματος*». Ὁ Βλάστος ζοῦσε στὴ Ρώμη καὶ εἶχε προβῇ σέ καινοτομίες, ὅπως ὁ Φλωρίνος. Μόνον ὁ τίτλος αὐτοῦ τοῦ ἔργου διασώζεται ἀπὸ τὸν Εὐσέβιο²⁸.

5) «*Πρὸς Ἑλληνας λόγος περὶ ἐπιστήμης*». Ὁ Εὐσέβιος λέγει ὅτι ἦταν «*συντομώτατος καὶ τὰ μάλιστα ἀναγκαιότατος*»²⁹.

6) «*Κατὰ Μαρκίωνος*». Τὸ ἔργο αὐτὸ ὁ ἴδιος ὁ Εἰρηναῖος ὑποσχόταν στὸν «*Ἐλεγχο*»³⁰ ὅτι θὰ τὸ συγγράψῃ. Προφανῶς τήρησε τὴν ὑπόσχεσί του. Ὁ Εὐσέβιος μᾶς λέγει ὅτι «*ἐπήγγελλται ἐκ τῶν Μαρκίωνος συγγραμμάτων ἀντιλέ-*

ξειν αὐτῶ ἐν ἰδίῳ σπουδάσματι»³¹.

7) Ἐπιστολή «πρὸς Βίκτωρα Ρώμης περί Πάσχα». Ὁ Εἰρηναῖος ἐνεργῶς, ὅπως εἶπαμε, εἶχε ἀναμιχθῆ στήν πασχάλιο ἔριδα, ἀποσκοπώντας νά ἐπέλθῃ ἡ εἰρήνη στίς διαταραγμένες σχέσεις τῶν ἐκκλησιῶν. Πρὸς τοῦτο ἀπέστειλε ἐπιστολές πρὸς τίς διάφορες ἐκκλησίες ἐκ μέρους «τῶν κατὰ Γαλλίαν παροικιῶν»³². Ἀπέστειλε δέ καί πρὸς τὸ Βίκτωρα Ρώμης. Ἐκτενές ἀπόσπασμα αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς διασώζει ὁ Εὐσέβιος³³. Σέ αὐτήν, ὅπως καί παραπάνω ἀναφέραμε, καλεῖ τὸ Βίκτωρα νά μὴ ἀποκόπῃ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινω- νίας «ὄλας ἐκκλησίας Θεοῦ ἀρχαίου ἔθους παράδοσιν ἐπιτηρούσας»: ὑπενθυμί- ζει δέ ὅτι ὑπάρχει καί ἡ διαφορά στή διάρκεια τῆς νηστείας πρό τοῦ Πάσχα, ἀλλά αὐτή ἡ διαφωνία «τὴν ὁμόνοιαν τῆς πίστεως συνίστησι» καί τονίζει τὴν εἰρηνική στάσι τῶν προκατόχων του, ὅπως τοῦ Ἀνικῆτου, τὸν ὁποῖο ἐπι- σκέφθηκε ὁ Πολύκαρπος γιὰ νά ὑποστηρίξῃ τὸν ἑορτασμό τοῦ Πάσχα κατὰ τὴ 14ῃ τοῦ μηνός Νισάν.

8) «Βιβλίον διαλέξεων», στό ὁποῖο, καθὼς λέγει ὁ Εὐσέβιος³⁴, παραθέτον- ταν «ρητά» ἀπὸ τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολή καί τὴ Σοφία Σολομῶντος. Πι- θανῶς ἦταν συλλογὴ ὁμιλιῶν, ἡ πρώτη τοῦ εἴδους αὐτοῦ³⁵.

Στόν Εἰρηναῖο ἀποδίδονται καί ἄλλα ἔργα χωρὶς, ὅμως, βεβαιότητα γιὰ τὴ γνησιότητά τους.

Ὁ Εἰρηναῖος, λοιπόν, ὑπῆρξε πολυγραφώτατος καί δοκιμώτατος συγ- γραφεύς. Ἀλλά, δυστυχῶς, τὸ συγγραφικὸ του ἔργο δέν διασώθηκε πλήρες στή γλώσσα τοῦ ἑλληνικοῦ πρωτοτύπου. Εἶχε καί αὐτὸ τύχη παρόμοια μέ ἐκείνη πολλῶν ἄλλων Πατέρων. Τὰ συγγράμματα τοῦ Εἰρηναίου, γραμμένα στή γλώσσα τῆς καταγωγῆς του, δέν ἦταν δυνατό νά ἐπιζήσουν στή Δύσι, ὅπου ἡ ἑλληνική ἐγκαταλείφθηκε σύντομα ἀπὸ τοὺς ἐκκλησιαστικούς συγ- γραφεῖς, παρ' ὅλο πού στήν ἀρχὴ ὑπῆρξε ἡ γλώσσα καί τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκ- κλησίας.

Γ' ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Μολοντί ὁ Εἰρηναῖος δέν ὑπῆρξε θεολόγος ὑπὸ τὴ στενὴ ἔννοια τοῦ ὄρου, ἀξίζει, ὅμως, νά ὀνομασθῇ «ὁ θεμελιωτῆς τῆς χριστιανικῆς θεολο- γίας»³⁶. Καί ἔχει μοναδική σπουδαιότητα γιὰ δύο λόγους: α) διότι ξεσκεπά- σε τὸν ψευδοχριστιανικὸ χαρακτήρα τῶν Γνωστικῶν καί β) διότι ἐπιτυχῶς ὑπερήσπισε τὴν πίστι, τὴν ὁποία ἀρνοῦνταν ἢ παρερμήνευαν οἱ νεωτερισταὶ Γνωστικοί.

Βεβαίως, γίνεται λόγος περί ἐξαρτήσεως τοῦ Εἰρηναίου ἀπὸ προγενε- στέρους συγγραφεῖς καί ἀπὸ τὸ σχεδόν σύγχρονό του Θεόφιλο Ἀντιοχείας. Ἀλλά σίγουρα ἀδικεῖται. Διότι εἶνε μὲν ἀληθές ὅτι τοὺς εἶχε ὑπ' ὄψιν του, πλὴν ὅμως πρωτοτύπησε. Μόνος του μελέτησε τὴν αἵρετική γραμματεία καί τὴν παρουσίασε μέχρι λεπτομερειῶν. Ἀλλά ἐπὶ πλέον στηρίχθηκε στίς

πηγές τῆς πίστεώς μας, πού διαποτίζουν ὅλο τό ἔργο του. Ὑπέδειξε τόν κανόνα τῆς ἀληθείας, βάσει τοῦ ὁποῦοῦ πρέπει νά εὐθυγραμμίζεται ἡ ζωή καί ἡ πίστι μας. Καί ἔτσι, συνδυάζοντας ἀρμονικά τή συνθετική σκέψι του μέ τίς θεολογικές ἀλήθειες, δικαιούται τοῦ τίτλου τοῦ πρώτου οὐσιαστικά θεολόγου τῆς ἱστορίας³⁷. Εἶνε ὁ πρῶτος πού διετύπωσε μέ δογματικούς ὄρους ὁλόκληρη τή χριστιανική διδασκαλία.

Θεολογία

Ὁ Εἰρηναῖος τονίζει ὅτι ὁ Χριστός ἀποκάλυψε καί οἱ προφήται καί οἱ ἀπόστολοι ὠμολόγησαν «*ένα καί τόν αὐτόν Θεόν, πατέρα καί δημιουργόν τῶν πάντων*»^{37α}. Ὁ Θεός τῆς Π. Διαθήκης καί ὁ Θεός τῆς Κ. Διαθήκης εἶνε ἕνας καί ὁ αὐτός Θεός καί ὄχι δύο διάφοροι, ὅπως πρέσβευαν οἱ Γνωστικοί^{37β}. Ἀποκρούει δέ μέ ἀποτροπιασμό καί μέ δύναμι τή δοξασία τῶν Γνωστικῶν γιά ἀπόρρητη διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ περί Θεοῦ. Ἡ ἀληθινή γνώσι τοῦ Θεοῦ εἶνε ἐκεῖνη, πού ἄφησαν οἱ ἀπόστολοι στήν Ἐκκλησία σάν σέ θησαυροφυλάκιο. Μόνον ὁ Χριστός εἶνε ὁ ἀληθινός διδάσκαλός μας, τοῦ ὁποῦοῦ ἡ διδασκαλία εἶνε κατατεθειμένη στίς Γραφές τῶν ἀποστόλων³⁸. Τήν οὐσία τοῦ Θεοῦ κανεῖς δέν μπορεῖ νά τή μάθη χωρίς τή θεία διδασκαλία, χωρίς δέ τόν Θεό δέν μποροῦμε νά γνωρίσωμε τόν Θεό. Διότι, ὅπως ἐκεῖνοι πού βλέπουν τό φῶς, εἶνε μέσα στό φῶς καί μετέχουν στή λαμπρότητά του, ἔτσι καί ὅσοι βλέπουν τόν Θεό εἶνε μέσα στόν Θεό καί μετέχουν τῆς λαμπρότητός του³⁹. Ἐπειδή ὁ Θεός προνοεῖ, κατευθύνει καί κυβερνᾷ τόν κόσμον, ὀφείλουν ὅλα τά ἔλλογα ὄντα νά γνωρίζουν τόν κυβερνήτη τους⁴⁰. Τά διάφορα δημιουργήματα μποροῦν νά παραβληθοῦν μέ τούς τόνους τῆς κιθάρας, οἱ ὁποῖοι, μολονότι εἶνε διαφορετικοί καί ἀντίθετοι μεταξύ τους, βοηθοῦν, ὅμως, σέ μία κοινή μελωδία. Καί ὅπως ὁ φίλος τῆς ἀληθείας πρέπει νά μή παραπλανηθῇ ἀπό τή διαφορά τῶν τόνων μήτε νά θεωρήσῃ κάποιον τόνο αἴτιο ἑνός ἄλλου, ἔτσι πρέπει νά μή παρασυρθῇ κάποιος ἀπό τή διαφορά τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου μήτε νά θεωρήσῃ πολλούς θεούς ἀντί τοῦ ἑνός Δημιουργοῦ⁴¹. Ὁ Θεός, λέγει, ἀπέχει πολύ ἀπό τίς διαθέσεις καί τά πάθη τοῦ ἀνθρώπου, εἶνε δέ τελείως ἀπλός, ὁμοίομορφος καί ὁμοιομερής, ὅλος αἴσθησι καί πνεῦμα, ὅλος ἔννοια καί λόγος, ὅλος ὀφθαλμός καί ὅλος φῶς, ὅλος πηγῆ ὄλων τῶν ἀγαθῶν⁴². Εἶνε Θεός καί Κύριος τῶν πάντων καί ὑπέρ πάντα ὑπάρχει ἐλεύθερος καί αὐτοτελής, χωρίς νά ὑποτάσσεται σέ κάποια ἀνάγκη⁴³. Ὁ Θεός εἶνε δύναμι καί ἀγαθότητα καί σοφία· δύναμι μέν καί ἀγαθότητα, διότι τά ὄντα τά δημιούργησε ἐκουσίως ἐκ τοῦ μηδενός, σοφία δέ, διότι τά ἔκανε «*εὐρυθμα καί ἐμμελῆ καί ἐγκατάσκευα*». Εἶνε ὁ μόνος ἀγέννητος καί πρῶτος πάντων καί αἴτιος τῆς ζωῆς γιά ὅλα⁴⁴. Ὁ Θεός εἶνε ἀνευδεής καί ἀρκεῖ ὄχι μόνο γιά τόν ἑαυτό του, ἀλλά καί γιά ὅλα τά ἄλλα, τά ὁποῖα ἀπό αὐτόν πῆραν τήν ἀρχή⁴⁵. Χρειαζεται, ὅμως, νά τονισθῇ ὅτι τά κατηγορήματα τοῦ Θεοῦ

δέν πρέπει νά τά ἐκλαμβάνωμε ὡς παρόμοια καί ἀνάλογα μέ ὅσα εἶνε προσιτά στήν ἀντίληψί μας. Ἐάν ὁ Θεός ὀνομάζεται νοῦς καί φῶς, δέν πρέπει νά θεωρηῖται ὁμοίος μέ τό δικό μας νοῦ καί τό φῶς. Διαφέρει πολύ ἀπό ὅσα συμβαίνουν στούς ἀνθρώπους⁴⁶. Ὁ Θεός ἅμα σκέπτεται ἅμα ἐπιτελεῖ καί ἅμα βούλεται ἅμα σκέπτεται^{46α}. Ὁ ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νά κατανοήσῃ τόν Θεό φυσικῶς καί οὐσιωδῶς. Μόνον ὅσο θέλει ὁ Θεός, μπορεῖ νά τόν γνωρίσῃ ὁ ἄνθρωπος. Ἄν δέν μπορῇ ὁ ἄνθρωπος νά γνωρίσῃ ἐξ ὀλοκλήρου οὔτε τά κτιστά, ἔπεται ὅτι ὁ Θεός πάντα θά διδάσκῃ καί ὁ ἄνθρωπος πάντα θά μαθαίνη.

Βεβαίως, ὁ Εἰρηναῖος δέν χρησιμοποιεῖ περί τοῦ Θεοῦ τόν ὄρο «*Τριάς*», μολονότι ὁ Θεόφιλος Ἀντιοχείας τόν εἶχε ἤδη χρησιμοποιεῖσει. Ἀλλά τόν ὑπονοεῖ σέ πολλά σημεῖα. Ἐτσι, στό βαπτιστήριο σύμβολο, πού παραθέτει στό δέκατο κεφάλαιο τοῦ Α' βιβλίου, λέγει ὅτι ἡ Ἐκκλησία παρέλαβε «*τὴν εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα, παντοκράτορα, τόν πεποικηκότα τόν οὐρανόν καί τὴν γῆν καί τὰς θαλάσσας καί πάντα τά ἐν αὐτοῖς, πίστιν· καί εἰς ἓνα Χριστόν Ἰησοῦν, τόν υἱόν τοῦ Θεοῦ, τόν σαρκωθέντα ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας· καί εἰς Πνεῦμα ἅγιον, τό διά τῶν προφητῶν κεκηρυχός τὰς οἰκονομίας καί τὰς ἐλεύσεις καί τὴν ἐκ παρθένου γέννησιν...*».

Προτιμᾶ κατά τόν ἀγῶνά του ἐναντίον τῶν Γνωστικῶν νά διδῇ ἔμφασι σέ μία ἄλλη πλευρά τῆς Θεότητος· τὴν ταυτότητα τοῦ ἐνός ἀληθινοῦ Θεοῦ μέ τόν Δημιουργό τοῦ κόσμου, μέ τόν Θεό τῆς Π. Διαθήκης καί τόν Πατέρα τοῦ Λόγου⁴⁷. Ἀσφαλῶς, ὅμως, προϋποθέτει τὴν ἐνότητα τῶν τριῶν προσώπων, τόν ὑποστατικό χωρισμό τους καί τὴν ὑπαρξί τους μέσα στήν ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἡ φράσι «*ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καί καθ' ὁμοίωσιν*»⁴⁸ ἀπευθύνθηκε ἀπό τόν Πατέρα πρὸς τόν Υἱό καί τό ἅγιο Πνεῦμα⁴⁹. Ἄρα τά τρία πρόσωπα ὑπάρχουν πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Λόγος ἢ Υἱός καί τό ἅγιο Πνεῦμα ἐνεργοῦν ὡς δύο χεῖρες τοῦ Θεοῦ⁵⁰. Ὁ Υἱός ὡς Θεός συνυπάρχει πάντοτε τῷ Πατρί καί ἀποκαλύπτει τόν Πατέρα. Βρίσκεται ἐν τῷ Πατρί καί φέρει ἐν ἑαυτῷ τόν Πατέρα⁵¹. Ὁ Πατήρ εἶνε τό «*ἀόρατον τοῦ Υἱοῦ*», ὁ δέ Υἱός «*τό ὀρατόν τοῦ Πατρός*»⁵². Ὁ ἄγνωστος στή μεγαλωσύνη του Θεός γίνεται γνωστός μέ τὴν ἀγάπη του διά τοῦ Λόγου⁵³.

Σέ ὅλα τά ἔργα ὑπηρετοῦν τόν Πατέρα ὁ Υἱός καί τό ἅγιο Πνεῦμα, δηλαδή, ὁ Λόγος καί ἡ Σοφία, στὰ ὁποῖα ὑποτάσσονται καί ὑπηρετοῦν ὅλοι οἱ ἄγγελοι⁵⁴. Ὁ Υἱός καί τό ἅγιο Πνεῦμα εἶνε ὁμοούσια τῷ Πατρί καί συναΐδια. Ὁ Υἱός δέν ἔλαβε ἀρχή, ὅπως ὁ ἄνθρωπος, ἀλλά συνυπάρχει πάντοτε τῷ Πατρί καί ἀποκαλύπτει τόν Πατέρα⁵⁵. Βεβαίως «*ἐξέρχεται*» (Emissio) ἐκ τοῦ Πατρός, ἀλλά τοῦτο δέν σημαίνει χωρισμό ἀπό τὴν οὐσία τοῦ Πατρός. Ὁ Υἱός μένει ἓνα μέ Αὐτόν κατά τὴν οὐσία. Καί μένοντας ὁ αὐτός μέ τόν Πατέρα κατά τὴν οὐσία εἶνε – οὕτως εἰπεῖν – ὄργανο τῆς θείας ἀποκαλύψεως. Μόνο δέ, ἐπειδὴ ὁ Πατήρ θεωρεῖται ὡς ἡ πηγὴ ἐνεργείας τοῦ Υἱοῦ, ὁ

Λόγος υποτάσσεται στον Πατέρα, όχι δέ και κατά την ουσία⁵⁶. 'Ο Πατήρ εἶνε «ὁ ἐν ἑαυτῷ κεκρυμμένος», ἀκατάληπτος καὶ ὑπερκόσμιος Θεός, ὁ ὁποῖος ἀποκαλύπτεται καὶ γίνεται καταληπτός καὶ παρών στον κόσμο μέ τόν Λόγο καί τό Πνεῦμα. 'Όλα τά διέπει ὁ Υἱός καί χωρίς Αὐτόν δέν μπορεί κανεῖς νά γνωρίση τόν Θεό. Διότι ἡ γνῶσι τοῦ Πατρός εἶνε ὁ Υἱός καί ἡ γνῶσι τοῦ Πατρός γίνεται διά τοῦ Υἱοῦ. 'Επειδή, λοιπόν, ὁ Πατήρ γνωρίζεται διά τοῦ Υἱοῦ, ὁ Υἱός εἶνε «τό μέτρον τοῦ Πατρός»⁵⁷. 'Ο Υἱός καί Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶνε κυρίως ὁ Δημιουργός τοῦ κόσμου, ὁ Κύριός μας, ὁ ὁποῖος στους ἐσχάτους χρόνους ἔγινε ἄνθρωπος. 'Υπάρχει σέ αὐτόν τόν κόσμο ἀοράτως, περιέχει καί κυβερνᾷ καί διέπει τά πάντα.

Στήν ἅγια Τριάδα ὑπάρχει μία ἀμοιβαία κίνησι. 'Ο Υἱός ἀποκαλύπτει τόν Πατέρα καί τό Πνεῦμα τόν Υἱό. Τό ἅγιο Πνεῦμα, τό ὁποῖο ἀποκαλύπτει τόν Υἱό, εἶνε ἡ δύναμι τοῦ Πατρός, τό ἔλαιο χρίσεως τοῦ Υἱοῦ⁵⁸. Πρός ἐπιτυχία δέ τοῦ ἔργου, ὁ Λόγος ἐμπνέει τούς προφήτες μέ τό χάρισμα τῆς προφητείας καί ὁ Πατήρ δίδει ἐντολές γι' αὐτό. 'Έτσι ἡ ὅλη οἰκονομία τῆς σωτηρίας στήν Π. Διαθήκη εἶνε μία ἐξαίρετη διδασκαλία περί τῶν τριῶν προσώπων ἐν τῷ ἐνί Θεῷ. 'Αλλά καί ἡ ἅγια Γραφή χρησιμοποιεῖ προθέσεις, οἱ ὁποῖες ἐρμηνεύουν τίς σχέσεις τῶν τριῶν προσώπων: ὁ Πατήρ εἶνε «ἐπί πάντων», ὁ Υἱός «διά πάντων», ἐφ' ὅσον δι' αὐτοῦ δημιούργησε ὁ Θεός τό πᾶν, τό δέ Πνεῦμα εἶνε «ἐν πᾶσιν ἡμῖν» καί κράζει «ἄββᾶ, ὁ πατήρ». Αὐτό τό Πνεῦμα παρέχει στον ἄνθρωπο τήν ὁμοίωσι πρὸς τόν Θεό⁵⁹.

Χριστολογία

'Η αἰδιος γέννησι τοῦ Υἱοῦ ἐκ τοῦ Πατρός εἶνε ἀκατάληπτη, ἀπερίγραπτη καί ἄρρητη γιά τόν ἄνθρωπο. Μόνον ὁ Πατήρ, πού γέννησε, καί ὁ Υἱός, πού γεννήθηκε, γνωρίζουν τή γέννησι αὐτή⁶⁰. Στόν Εἰρηναῖο βρίσκουμε τήν πρώτη προσπάθεια νά περιγραφῆ μέ θεωρητικό τρόπο ἡ σχέσι Πατρός καί Υἱοῦ: «'Ο Θεός γνωρίζεται διά τοῦ Υἱοῦ, ὁ ὁποῖος εἶνε ἐν τῷ Πατρὶ καί ἔχει ἐν ἑαυτῷ τόν Πατέρα»⁶¹. Μέ αὐτά τά λόγια ὁ Εἰρηναῖος διδάσκει τήν «περιχώρησι». Καί ὅπως πολεμώντας τούς Γνωστικούς ταυτίζει τόν Πατέρα μέ τόν Δημιουργό τοῦ κόσμου, ἔτσι διδάσκει ὅτι ὑπάρχει μόνον ἓνας Χριστός, μολονότι τοῦ δίδουμε διαφορετικά ὀνόματα. 'Επομένως, ὁ Χριστός ταυτίζεται μέ τόν Υἱό τοῦ Θεοῦ, τόν Λόγο, τόν Θεάνθρωπο 'Ιησοῦ, τόν Σωτήρα καί Λυτρωτή μας.

'Η «καρδιά» τῆς Χριστολογίας τοῦ Εἰρηναίου καί ὀλοκλήρου τῆς θεολογίας του εἶνε ἡ ἐν Χριστῷ «ἀνακεφαλαίωσις». Καί μολονότι τήν ἔλαβε ἀπό τόν ἀπόστολο Παῦλο⁶², τήν ἀνέπτυξε κατά τρόπο ἀξιοσημείωτο.

'Η ἐν Χριστῷ «ἀνακεφαλαίωσις» προϋποθέτει τό θάνατο τοῦ ἀνθρώπου, ὁ δέ θάνατος ἦταν συνέπεια τῆς παρακοῆς. Μέ τήν πρώτη γέννησι ἀπό τόν 'Αδάμ κληρονομήθηκε ὁ θάνατος. Γι' αὐτό ἔπρεπε νά δοθῆ στον ἄνθρωπο ἡ

δυνατότητα τῆς κληρονομίας τῆς ζωῆς μέ νέα γέννησι⁶³. Ὁ Χριστός ἐνηθρώπησε γιά νά θεώση τόν ἄνθρωπο καί ἦλθε πρός ἐμᾶς ὄχι ὅπως αὐτός μπορούσε, ἀλλά ὅπως ἐμεῖς μπορούσαμε νά τόν δοῦμε⁶⁴. Συμφιλίωσε τόν Θεό μέ τόν ἄνθρωπο, προσλαμβάνοντας ἀναμάρτητη ἀνθρώπινη φύσι. Ἐτσι ἀποκατέστησε τή φύσι τοῦ ἀνθρώπου. Δέν προσέλαβε νέα φύσι, διότι ἡ ἀνθρώπινη φύσι, πού χρησιμοποιήθηκε ὡς ὄργανο τῆς σωτηρίας, ἔπρεπε νά εἶνε ἡ ἴδια μέ ἐκείνην πού χρειάζοταν νά σωθῆ⁶⁵. Γίνεται, ὅμως, διάκρισι μεταξύ τῆς κοινῆς ἀνθρωπίνης σαρκός καί τῆς ἀνθρωπίνης σαρκός τοῦ Χριστοῦ, διότι αὐτή ἔχει τό ἀναμάρτητο. Τονίζεται ἀκόμη ἡ ὕπαρξι τῶν δύο φύσεων ἐν τῷ Χριστῷ, ἡ προσωπική ἔνωσι καί ἡ ἀντίδοσι τῶν ιδιωμάτων⁶⁶. Ὁ Χριστός διῆλθε ὅλα τά στάδια τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς μέχρι τοῦ θανάτου καί τῆς ἀναστάσεώς του. Ὅ,τι ἔχασε ἡ ἀνθρωπότητα μέ τήν ἁμαρτία, τό κέρδισε μέ τόν Χριστό.

Ὁ Χριστός «ἀνακεφαλαιώνει» ἐν ἑαυτῷ ὅλη τήν ἀνθρωπότητα, τήν ὁποία συνδιαλλάσσει μέ τόν Πατέρα⁶⁷. Παίρνει ἐπάνω του ὅλα ἐξ ἀρχῆς. Διά τοῦ Χριστοῦ ὁ Θεός ἀποκαθιστᾷ τό πρωταρχικό του σχέδιο γιά τή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, τό ὁποῖο διεκόπη μέ τήν πτώσι τοῦ Ἀδάμ, καί ἀνακεφαλαιώνει ὅλο τό ἔργο του ἐξ ἀρχῆς, γιά νά τό ἀνανεώση, τό ἀποκαταστήσῃ καί ἀναδιοργανώσῃ μέ τόν ἐνσαρκωμένο Υἱό του, ὁ ὁποῖος γίνεται γιά ἐμᾶς «ὁ δεῦτερος Ἀδάμ». Ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ ἔπρεπε νά γίνῃ υἱός ἀνθρώπου, γιά νά ἐπιτελέσῃ τήν ἀναδημιουργία τοῦ ἀνθρώπινου γένους καί νά θεοποιήσῃ τόν ἄνθρωπο. Ἐπρεπε νά εἶνε ταυτόχρονα Θεός καί ἄνθρωπος σέ ἕνα πρόσωπο. Διότι, ἂν δέν νικοῦσε ἄνθρωπος τόν ἀντίπαλό του (τό σατανᾶ), δέν θά ἦταν δίκαιη ἡ νίκη ἐπί τοῦ ἐχθροῦ. Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, ἂν δέν δώριζε ὁ Θεός τή σωτηρία, δέν θά ἦταν σίγουρο ὅτι θά τήν εἶχαμε⁶⁸. Ἐπρεπε νά ἀνακεφαλαιώσῃ ἐν ἑαυτῷ τή σάρκα καί τό αἷμα, πού πρωταρχικά δημιουργήθηκαν ἀπό τόν Πατέρα, ἀναζητώντας αὐτό πού χάθηκε⁶⁹. Ἀνακεφαλαιώνοντας δέ τόν πρῶτο ἄνθρωπο, ἀνακαινίσθηκαί ἀποκαταστάθηκε ὄχι μόνον ὁ Ἀδάμ, ἀλλά ὅλη ἡ ἀνθρώπινη φύσι. Μέ τήν ἐνσάρκωσί του «ἀνακεφαλαιώσῃ» ἐν ἑαυτῷ τή μακρά ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου καί μᾶς ἔδωσε τή σωτηρία. Διά τοῦ Χριστοῦ ἔπρεπε νά πάρωμε πίσω ὅ,τι χάσαμε ἐν τῷ Ἀδάμ· δηλαδή, τό «κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν» Θεοῦ⁷⁰. Συγχρόνως κατεστράφησαν ὅλα τά κακά ἀποτελέσματα τῆς παρακοῆς τοῦ Ἀδάμ. «Ἀνακεφαλαιώνοντας» ἐν ἑαυτῷ τήν ἀρχαία δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου, φόνευσε τήν ἁμαρτία, ἀποδυνάμωσε τό θάνατο καί ζωοποίησε τόν ἄνθρωπο⁷¹. Μέ αὐτόν τόν τρόπο ὁ «δεῦτερος Ἀδάμ» ἀνανέωσε τήν ἀρχαία σύγκρουσι μέ τό διάβολο καί τόν κατενίκησε. Ὁ Κύριός μας, ὅμως, δέν θά «ἀνακεφαλαιώνῃ» ἐν ἑαυτῷ τήν ἀρχαία ἐχθρα κατά τοῦ ὄφους, ἂν ἐρχόταν ἀπό ἄλλον Πατέρα. Ἀλλά, ἐφ' ὅσον εἶνε ἕνας καί ὁ αὐτός πού μᾶς ἐπλασε στήν ἀρχή καί ἔστειλε τόν Υἱό του στό τέλος, ὁ Κύριος ἐκτέλεσε τήν ἐντολή του, «γενόμενος ἐκ γυ-

ναϊκός», εξολοθρεύοντας τόν έχθρό μας καί τελειοποιώντας στον άνθρωπο τό «κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν» Θεοῦ⁷². Ἐφερε καινούργια πράγματα καί ἤλθε, ὅπως τόν προφήτευσαν. Διότι οἱ προφήται αὐτό ἀκριβῶς προφήτευαν· ὅτι θά ἔλθῃ κάτι καινούργιο πού θά ἀνακαινίσῃ τόν άνθρωπο καί θά τοῦ δώσῃ ζωή⁷³.

Ὁ Χριστός μέ τήν «ἀνακεφαλαίωσι» κατέστη ὁ ἀντίπους τοῦ Ἀδάμ, ὁ πνευματικός ἄνθρωπος ἔναντι τοῦ ψυχικοῦ⁷⁴. Ὁ Ἀδάμ πλάσθηκε ἀπό παρθένο γῆ. Ὁ δεῦτερος Ἀδάμ γεννήθηκε ἐκ παρθένου διά τῆς βουλήσεως καί τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ⁷⁵. Ἔτσι τό ἀνθρώπινο γένος, τό ὁποῖο μέ τήν ἀνυπακοή τοῦ Ἀδάμ περιῆλθε στό κράτος τοῦ θανάτου καί τῆς ἀμαρτίας, ἐπανακτᾷ τή σωτηρία του μέ τήν ὑπακοή τοῦ Ἰησοῦ⁷⁶.

Ἀλλά ὅπως ὁ Χριστός ἔγινε ὁ ἀντίπους τοῦ Ἀδάμ, ἔτσι καί ἡ Θεοτόκος κατέστη ὁ ἀντίπους τῆς Εὔας. Ὁ Ἰουστίνος, βεβαίως, ἦταν ὁ πρῶτος πού ἔκανε τόν παραλληλισμό Εὔας καί Θεοτόκου. Ἀλλά ὁ Εἰρηναῖος ἐπεξέτεινε αὐτόν τόν παραλληλισμό. Ἡ παρθένος Εὔα παρήκουσε στήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ καί ἔγινε ἡ αἰτία τοῦ θανάτου γιά τόν ἑαυτό της καί γιά ὅλο τό ἀνθρώπινο γένος. Ἡ παρθένος Μαρία μέ τήν ὑπακοή της ἔγινε ἡ αἰτία τῆς σωτηρίας καί γιά τόν ἑαυτό της καί γιά ὅλο τό ἀνθρώπινο γένος. Ὅ,τι δέθηκε μέ τήν παρακοή τῆς Εὔας, λύθηκε μέ τήν ὑπακοή τῆς Θεοτόκου. Ἡ μία ἄκουσε τή φωνή τοῦ διαβόλου, ἡ ἄλλη ὑπήκουσε στή φωνή τοῦ ἀγγέλου. Ἡ ἀνθρωπότητα, πού καταδικάσθηκε μέ μία παρθένο, σώθηκε μέ ἄλλη⁷⁷. Ἔτσι ἡ Μαρία ἔγινε ὄχι μόνον ἡ «αἰτία τῆς σωτηρίας» (causa salutis), ἀλλά καί ἡ «συνήγορος τῆς Εὔας» (advocata Evae)⁷⁸. Ἐπειδή ἡ πρώτη γυναῖκα ἔπεσε μέ τήν παρακοή, ἡ θεραπεία τοῦ κακοῦ ἄρχισε μέ τήν ὑπακοή μιᾶς ἄλλης γυναικός. Ἡ Μαρία ἔγινε ἡ ἀληθινή Εὔα, ἡ ἀληθινή μητέρα τῆς ζωῆς. Ἐπεκτείνοντας δέ ἀκόμη περισσότερο τόν παραλληλισμό, ὁ Εἰρηναῖος λέγει ὅτι ἡ Θεοτόκος εἶνε ἡ νέα μητέρα τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Τήν ἀποκαλεῖ «μήτρα τοῦ ἀνθρώπινου γένους». Ὁμιλεῖ γιά τή γέννησι τοῦ Χριστοῦ ὡς καθαρή γέννησι, πού ἄνοιξε καθαρά τήν καθαρή μήτρα πού ἀναγεννᾷ τοὺς ἀνθρώπους γιά τόν Θεό⁷⁹.

Τό σχέδιο τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου ὀνομάζεται «Οἰκονομία»⁸⁰. Ἐχει δέ κεντρικό σταθμό τήν ἐνσάρκωσι τοῦ Χριστοῦ. «Οἰκονομία» καί «ἀνακεφαλαίωσι» συνδέονται στενά κατά τόν Εἰρηναῖο. «Οἰκονομία» δέν εἶνε ἀπλῶς τό ἔργο γιά τήν ἐπιστροφή στήν ἀρχική κατάστασι, ἀλλά ἡ τελειοποίησι τοῦ ἔργου τῆς δημιουργίας. Ἀφορᾷ σέ ὅλη τήν ἀνθρώπινη ἱστορία. Μέ αὐτή δέ τή θεώρησι τῆς «Οἰκονομίας» ὡς παγκοσμίου γεγονότος ἐπιτυγχάνει ὁ Εἰρηναῖος τή συνθετική θεώρησι τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας. Γι' αὐτό καί ἔχει χαρακτηρισθῆ ὡς ὁ πρῶτος πού διετύπωσε «θεολογία τῆς ἱστορίας»⁸¹.

Σωτηρία

Ὁ ἄξονας, γύρω ἀπό τόν ὁποῖο περιστρέφεται ἡ διδασκαλία τοῦ Εἰρηναίου περί τῆς σωτηρίας, εἶνε τό γεγονός ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν ἀνάγκη τῆς λυτρώσεως καί εἶνε δεκτικοί αὐτῆς. Ὅλοι οἱ ἀπόγονοι τῶν πρωτοπλάστων ὑπετάγησαν στήν ἁμαρτία καί στό θάνατο καί ἔχασαν τό «κατ' εἰκόνα» Θεοῦ. Μέ τή λύτρωσι, πού ἔφερε ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ, ἐλευθέρωσε τούς ἀνθρώπους ἀπό τή δουλεία τοῦ σατανᾶ, τήν ἁμαρτία καί τό θάνατο. Ἐτσι ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐπανάνωσι μέ τόν Θεό, ἡ υἰοθεσία τοῦ Θεοῦ καί τό «καθ' ὁμοίωσιν» Θεοῦ. Γιά ὅλα αὐτά χρησιμοποιεῖ ὁ Εἰρηναῖος τίς φράσεις «ἔνωσι μέ τόν Θεό», «προσκόλλησι στόν Θεό», «μετέχειν τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ». Κάνει δέ διάκρισι μεταξύ τοῦ «κατ' εἰκόνα» καί τοῦ «καθ' ὁμοίωσιν» Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἐκ φύσεως εἰκόνα Θεοῦ, λόγω τῆς ἀύλου ψυχῆς του. Τό «καθ' ὁμοίωσιν» Θεοῦ εἶνε ἡ υπερφυσική ὁμοίωσι μέ τόν Θεό, ἡ ὁποία ἐπιτυγχάνεται μέ τό ἅγιο Πνεῦμα. Δέν χρησιμοποιεῖ ὁ Εἰρηναῖος τόν ὄρο «θέωσις»⁸².

Ἡ λύτρωσι ἐπιτυγχάνεται μέ τήν Ἐκκλησία καί τά μυστήριά της. Τά μυστήρια τελειοποιοῦν τόν ἄνθρωπο καί χρησιμεύουν ὡς κλίμακα γιά τήν ἐν Χριστῷ «ἀνακεφαλαίωσι». Ἡ ἀναγέννησι τοῦ ἀνθρώπου ἐπιτελεῖται μέ τό μυστήριο τοῦ Βαπτίσματος. Καί ἐν προκειμένῳ ὁ Εἰρηναῖος εἶνε ὁ πρῶτος πού ὑπαινίσσεται τό νηπιοβαπτισμό: «Ὁ Χριστός ἦλθε νά σώσῃ δι' ἑαυτοῦ ὄλους ὄλους, λέγω, ὅσοι μέ αὐτόν ἀναγεννῶνται εἰς Θεόν· τά νήπια, τά μικρά παιδιά, τούς νεανίσκους, τούς νέους, τούς γέροντες»⁸³. Τό Βάπτισμα ὀνομάζει «ὔδωρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ» καί χωρίς αὐτό, λέγει, δέν μπορούμε νά ἐνωθοῦμε μέ τόν Ἰησοῦ Χριστό. Ὅπως ἡ ξηρά γῆ δέν μπορεῖ νά καρποφορήσῃ χωρίς τό νερό, ἔτσι καί ἐμεῖς, πού πρωτύτερα ἤμασταν ξύλα ξηρά, ποτέ δέν θά μπορούσαμε νά ἔχωμε ζωή καρποφόρο χωρίς τό ὔδωρ τῆς θείας χάριτος^{83α}.

Ὅμιλεῖ, ἐπίσης, περί τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐξομολογήσεως, τό ὁποῖο, ὅπως φαίνεται, γινόταν τότε κατ' ἰδίαν ἢ δημοσίᾳ^{83β}.

Τό ἄλλο μυστήριο, πού συντελεῖ στήν ἀναγέννησι τοῦ ἀνθρώπου, εἶνε ἡ θεία Εὐχαριστία, ἡ ὁποία εἶνε πραγματικό Σῶμα καί Αἷμα Χριστοῦ. Ἡ θεία Εὐχαριστία συνίσταται ἀπό γήινο καί οὐράνιο στοιχεῖο, διότι μετά τήν ἐπίκλησι τοῦ Θεοῦ ὁ ἄρτος δέν εἶνε πλέον κοινό ψωμί, ἀλλά Εὐχαριστία. Εἶνε ὄχι μόνο μυστήριο, ἀλλά καί θυσία, στήν ὁποία ὁ Εἰρηναῖος βλέπει τήν καθάρη θυσία πού προφήτευσε ὁ Μαλαχίας⁸⁴. Συνδέεται, ὁμως, καί μέ τήν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασι. Διότι δέν θά εἶχε αὐτή κανένα νόημα, ἂν δέν ὑπῆρχε ἡ ἀνάστασι τῶν νεκρῶν. Τό ἀνθρώπινο σῶμα ἀνίσταται, ἐπειδή ἀκριβῶς τρέφεται μέ τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ⁸⁵. Ἀπό τήν πραγματική παρουσία τοῦ Σώματος καί τοῦ Αἵματος τοῦ Κυρίου στή θεία Εὐχαριστία συμπεραίνει ὁ Εἰρηναῖος τόσο ὅτι ὁ Χριστός ἔγινε ἀληθινός ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος προσφέρει ἐδῶ τό Σῶμα καί τό Αἷμά του, ὅσο καί τό ὅτι θά ἀναστηθοῦν μέ τό σῶμα αὐτοί, οἱ ὁποῖοι, γευόμενοι αὐτήν τήν τροφή, γίνονται οἱ ἴδιοι ἕνα

μέρος του αναλλοιώτου Σώματος του Χριστού. Ἡ θεία Εὐχαριστία εἶνε ἡ ζύμη τῆς ἀφθαρσίας, ἡ ὁποία τίθεται ἐντός του σώματος ἀπό τὴν παρούσα ζωή.

Ἡ θεία Εὐχαριστία, ἐπίσης, ἐπιβεβαιώνει τὴν πίστι τῆς Ἐκκλησίας περὶ τοῦ ἐνός Θεοῦ, Δημιουργοῦ τοῦ κόσμου καὶ Πλάστου τοῦ ἀνθρώπου, καὶ περὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἐγένε ἀνθρώπος γιὰ νὰ σώσῃ ὁλόκληρο τὸν ἄνθρωπο. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὴν ἀξία τῆς ὑλικῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ, ἐφ' ὅσον τελεῖται μὲ τὰ ὑλικά του ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου⁸⁶. Τὸ μυστήριον αὐτὸ σαφῶς μαρτυρεῖ ὅτι ὁ Χριστὸς ἀληθῶς ἐγένε ἀνθρώπος καὶ ὄχι «κατὰ δόκησιν»· δηλαδή, ἐνώθησαν σὲ αὐτόν ἡ ἀληθινὴ θεία φύσις καὶ ἡ ἀληθινὴ ἀνθρώπινη φύσις. Γι' αὐτὸ καὶ εἶνε βέβαιη ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Ἐξ ἄλλου, ἡ θεία Εὐχαριστία συνδέεται μὲ τὴν ὀρθοδοξία τῆς Ἐκκλησίας, διότι μὲ τὸ μυστήριον αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία ὁμολογεῖ ὅτι ὁλόκληρος ὁ ἀνθρώπος, σῶματι καὶ ψυχῇ, εἶνε δημιούργημα τοῦ Θεοῦ Πατρὸς «διὰ τῶν χειρῶν» αὐτοῦ, δηλαδή, τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ ὅτι τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου συμμετέχει στὴν ἐν Χριστῷ σωτηρία, ἀνακεφαλαίωσις καὶ ἀνάστασις⁸⁷.

Μέ ὅλα ὅσα λέγει ὁ Εἰρηναῖος περὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας, πού βρίσκουμε διάσπαρτα στὸ ἔργο του, τονίζει τὴ στενὴ σχέσις καὶ τὸ ἀλληλένδετον τῆς ὀρθοδοξίας, ὡς ὀρθῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας, ὡς πράξεως καὶ ὑποστάσεως τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ βασικὴ του θέσις εἶνε ὅτι χωρὶς τὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν ὀρθοδοξία δὲν ὑπάρχει οὔτε ἡ θεία Εὐχαριστία. Ἐτσι οἱ αἰρετικοί, πού δὲν ἀνήκουν στοὺς κόλπους τῆς ὀρθοδοξίας καὶ δὲν ὀρθοδοξοῦν, δὲν προσφέρουν «*θυσία καθαρὰ*» στὸν Θεό, ἀλλὰ «*πῦρ ἀλλότριον*»⁸⁸.

Ἁγία Γραφή – Παράδοσι

Ὁ Εἰρηναῖος ὑπῆρξε κατ' ἐξοχὴν βιβλικὸς θεολόγος. Διαβάζοντας τὰ ἔργα του διακρίνουμε βαθειὰ γνῶσις τῆς Γραφῆς, τὴν ὁποία χειριζόταν μὲ μεγάλη εὐκολία. Βεβαίως, πλὴν τῆς γραπτῆς Παραδόσεως, τῆς Γραφῆς, παραδεχόταν τὴν ἄγραφο Παράδοσι καὶ μάλιστα ὡς ἰσόκυρο. Χαρακτηριστικῶς ἐρωτᾷ: «*Ἐάν δὲν εἶχαν ἀφήσει οἱ ἀπόστολοι τὴν Γραφήν, δὲν θὰ ἔπρεπε τότε νὰ ἀκολουθήσωμε τὴν τάξιν τῆς Παραδόσεως, τὴν ὁποία παρέδωσαν σὲ ὅσους ἐμπιστεύθηκαν τὴν ἐκκλησίαν*»⁸⁹.

Ἡ ἁγία Γραφή ὑπῆρξε γιὰ τὸν Εἰρηναῖο μοναδικὸ ὄπλον στὴν καταπολέμησι τῶν Γνωστικῶν, ἐπειδὴ ἀκριβῶς καὶ αὐτοὶ χρησιμοποιοῦσαν τὴν Γραφήν, ἀλλὰ τὴ διαστρέβλωναν καὶ τὴν παρερμήνευαν. «*Ἀντλοῦσαν*» ἀπὸ αὐτὴν ἀποδείξεις τῆς διδαχῆς τους. Ἡ λέξις «*Γραφή*» ἢ «*Γραφαί*», ὡς τεχνικὸς ὄρος πρὸς δήλωσι τῶν βιβλίων τῆς ἁγίας Γραφῆς, ἀπαντᾷ συχνότατα στὰ συγγράμματά του⁹⁰. Χρησιμοποίησε εὐρέως τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ἀλλὰ μόνον στὴ μετάφρασι τῶν Ὁ. Υἱοθέτησε, μάλιστα, τὴ γνωστὴ διήγησι συντάξεως

τῆς μεταφράσεως αὐτῆς ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Λάγου⁹¹.

Εὐρύτατα, ὅμως, χρησιμοποίησε τὴν Καινὴ Διαθήκη, τῆς ὁποίας ἀνέδειξε τὸ αὐτοτελές κῦρος⁹². Δεχόταν ὅτι ἡ Παλαιὰ καὶ ἡ Καινὴ Διαθήκη προέρχονται ἀπὸ τὸν αὐτὸν Θεό, ὡς ἐνιαῖο σύνολο, τὸ ὁποῖο συνιστᾷ ἡ διήκουσα ἀποκάλυψι τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας, καὶ ὅτι ὁ νόμος εἶνε ἀτελέστερος τῆς χάριτος. Ἄλλὰ ἀπέδιδε στὴν Παλαιὰ μὲν Διαθήκη προδρομικὸ χαρακτηριστῆρα, στὴ δὲ Καινὴ Διαθήκη ὀριστικὸ χαρακτηριστῆρα. Εὐρύτατα χρησιμοποίησε τὰ εὐαγγέλια. Τὰ 3/5 τῶν βιβλικῶν χωρίων τοῦ εἶνε εἰλημμένα ἀπὸ τὰ εὐαγγέλια. Ἐν συνόλῳ ἀπὸ τὰ εὐαγγέλια παραθέτει πεντακόσια χωρία, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ ἑκατὸ εἶνε ἀπὸ τὸ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγέλιο. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παραθέσεων τούτων καὶ μόνο θὰ μπορούσε κάποιος νὰ ἀποκαταστήσῃ τὸ κείμενο τῶν εὐαγγελίων, ὅπως σχεδόν εἶνε τὸ ἐν χρήσει σήμερα παραδεγμένο κείμενο. Βεβαίως, δὲν πρέπει ποτέ νὰ λησμονοῦμε ὅτι ὁ Εἰρηναῖος πολλές φορές παραθέτει τὰ χωρία τῶν εὐαγγελίων καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης γενικῶς ἀπὸ μνήμης καὶ ἐλευθέρως. Ὁμιλεῖ περὶ «*τετραμόρφου Εὐαγγελίου*»⁹³. Καὶ θεωρεῖ ἀδύνατο νὰ εἶνε περισσότερα ἢ λιγώτερα. Ὅπως ὁ κόσμος ἔχει τέσσερα σημεῖα καὶ ὁ ἄνεμος τέσσερις διευθύνσεις, ἔτσι καὶ ἡ παγκόσμια Ἐκκλησία πρέπει νὰ στηρίζεται σὲ τέσσερις κολῶνες, τὰ τέσσερα εὐαγγέλια, πού εἶνε τρόπον τινὰ κίονες πού πνέουν πνεῦμα καὶ ζωὴ. Παράγει τὸν ἀριθμὸ τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων ἀπὸ τὰ τετράμορφα Χερουβὶμ, τὰ ὁποῖα συμβολίζουν τὴν ἐξουσία τοῦ Χριστοῦ. Στὸ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγέλιο ἀποδίδει τὴ μορφή λέοντος (τὴ βασιλικότητα), στὸ κατὰ Λουκᾶν τὴ μορφὴ μόσχου (τὸ θεραπετικὸ), στὸ κατὰ Ματθαῖον τὴ μορφή ἀνθρώπου (τὴν ἐνανθρώπησι) καὶ στὸ κατὰ Μᾶρκον τὴ μορφή ἀετοῦ (τὴ δωρεὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος πού ἐπιφοιτᾷ στὴν Ἐκκλησία). Ἐδῶ ἔχει τὴν ἀρχὴ τῆς ἡ σχετικὴ παράστασι τῆς ὀρθοδόξου εἰκονογραφίας· με μόνη τὴ διαφορὰ ὅτι στὴν εἰκονογραφία τὸ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγέλιο παρίσταται με ἀετὸ καὶ τὸ κατὰ Μᾶρκον με λέοντα. Χρησιμοποιεῖ τὸν ὄρο «*εὐαγγέλιο*» ἄλλοτε γιὰ νὰ δηλώσῃ τὴν ἀνθρώπινη σωτηρία, πού πραγματοποιήσε ὁ Ἰησοῦς⁹⁴, καὶ ἄλλοτε γιὰ νὰ δηλώσῃ ὀρισμένα γραπτὰ, δηλαδή, τὰ εὐαγγέλια⁹⁵.

Ὁ Εἰρηναῖος εἶνε ἀπὸ τοὺς πρώτους μάρτυρες τοῦ Κανόνος τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ὁ Κανὼν, πού μαρτυρεῖ, περιλαμβάνει τὰ τέσσερα εὐαγγέλια, τίς Πράξεις τῶν ἀποστόλων, τίς ἐπιστολές τοῦ ἀποστόλου Παύλου, πλὴν τῆς πρὸς Φιλήμονα, τίς καθολικὲς ἐπιστολές Ἰακώβου, Α' καὶ Β' Ἰωάννου, Α' καὶ Β' Πέτρου καὶ τὴν Ἀποκάλυψι τοῦ Ἰωάννου. Διατηρεῖ, ὅμως, ἀπηχῆσεις ἀπὸ τίς ἐπιστολές Γ' Ἰωάννου καὶ Ἰούδα. Ἐπίσης παραδέχεται ὡς κανονικὸ βιβλίον τὸν «*Ποιμένα*» τοῦ Ἑρμᾶ.

Αὐτὸ πού ἐξασφαλίζει τὴν ὀρθὴ ἐρμηνεῖα τῆς Γραφῆς εἶνε κατὰ τὸν Εἰρηναῖο «*ὁ κανὼν τῆς ἀληθείας*», ἡ καθολικὴ πίστι τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπορρίπτει τὴν ἀλληγορικὴ ἐρμηνεῖα καὶ ἀποδέχεται ὡς ἐπιτρεπτὴ τὴν τυπολογία. Μόνον στὴν ἐκκλησιαστικὴ Παράδοσι βρίσκουμε τὴν ὀρθὴ ἐρμηνεῖα τῆς

ἀγίας Γραφῆς⁹⁶. Τονίζει δὲ μία βασικὴ ἀρχή· ὅτι οἱ μαρτυρίες τῆς Γραφῆς ἀποδεικνύονται μόνο ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ Γραφή⁹⁷. μία ἀρχή, ἡ ὁποία μᾶς ὑπενθυμίζει τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἄριστάρχου· «*Ὁμηρον ἐξ Ὁμήρου δεῖ σαφηνίζειν αὐτὸν ἐξηγούμενον ἑαυτὸν*». Ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ ὀρίσωμε τὴν κανονικότητα ἑνὸς βιβλίου, δὲν ἀρκεῖ μόνῃ ἡ ἀποστολικότητα. Πρέπει νὰ ἐξετασθῇ καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ Παράδοσι. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει τὸν καθοριστικὸ λόγον εἰς τὴν ἐρμηνεία τῆς Γραφῆς, διότι τὰ κείμενα τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶνε σάν δένδρα φυτευμένα στὸν κῆπο τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ δὲ Ἐκκλησία μᾶς τρέφει μὲ τοὺς καρπούς αὐτῶν τῶν δένδρων. Εἶνε ὁ παράδεισος ποῦ φύτευσε ὁ Θεὸς σὲ αὐτὸν τὸν κόσμον καὶ μᾶς δίδει ἐντολή νὰ μὴ φᾶμε οὔτε νὰ ἐγγίσωμε τὴ διχογνωμία τῶν αἰρετικῶν⁹⁸.

Ἡ ἀγία Γραφή σαφῶς διακρίνεται ἀπὸ τὴν Παράδοσι. Ὁ δὲ Εἰρηναῖος εἶνε ὁ πρῶτος ποῦ κάνει αὐτὴν τὴ σαφῆ διάκρισι. Συχνὰ ὁμιλεῖ γιὰ τοὺς «*πρεσβυτέρους*» ὡς φορεῖς τῆς Παραδόσεως καὶ γιὰ τὴ διδασκαλία τους, τὴν ὁποία ἔλαβε. Σὲ αὐτοὺς φανερά καὶ ὄχι ἀπόκρυφα, ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ Γνωστικοί, παραδόθηκε «*ὁ κανὼν τῆς ἀληθείας*» καὶ αὐτοὶ τὸν ἀπέθεσαν εἰς τὴν Ἐκκλησία. Ἁγία Γραφή καὶ Παράδοσι εἶνε στενά συνδεδεμένες. Διότι ἡ ἀγία Γραφή ἐπιβεβαιώνει τὴν Παράδοσι, ἡ δὲ Παράδοσι ἐπικυρώνει τὴ Γραφή. Ἡ ἀλήθεια τῆς πίστεώς μας παραδόθηκε τόσο μὲ τὰ ἀποστολικά συγγράμματα, ὅσο καὶ μὲ τὴν Παράδοσι. Καὶ ἐπιβεβαιώνει ὁ Εἰρηναῖος ὅτι δὲν εἶνε δυνατό νὰ συναχθῇ ἡ ἀλήθεια τῆς Γραφῆς ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἀγνοοῦν τὴν Παράδοσι. Ἡ μὲν γνησία ἀποστολικὴ Παράδοσι διαφυλάσσεται ἀναλλοίωτη εἰς τὴν Ἐκκλησία, τὸ δὲ ἀνόθευτο αὐτῆς ἐγγυᾶται ἡ ἀδιάλειπτη ἀποστολικὴ διαδοχή⁹⁹. Ὁρθῶς, λοιπόν, θὰ μπορούσε νὰ χαρακτηρισθῇ ὁ Εἰρηναῖος ὡς «*ὁ ἄνθρωπος τῆς Παραδόσεως*», «*ἡ ζωντανὴ Παράδοσι*».

Ἡ Ἐκκλησία

Ἡ διδασκαλία τοῦ Εἰρηναίου κυρίως εἶνε ἐκκλησιοκεντρική. Τονίζει τὴν ἐνότητα καὶ μοναδικότητα τῆς Ἐκκλησίας ἐναντι τῆς πολλαπλότητος καὶ διχογνωμίας τῶν αἰρετικῶν παρασυναγωγῶν. Γι' αὐτὸ καὶ χαρακτηρίζεται ὡς «*θεολόγος τῆς ἐνότητος*» καὶ «*οἰκουμενικὸς θεολόγος*»¹⁰⁰.

Ἡ περὶ Ἐκκλησίας, ὅμως, διδασκαλία του συνδέεται καὶ μὲ τὴ θεωρία τῆς «*ἀνακεφαλαιώσεως*». Διότι ὁ Θεὸς «*ἀνακεφαλαιώνει*» ἐν τῷ Χριστῷ ὄχι μόνον τὸ παρελθόν, ἀλλὰ καὶ τὸ μέλλον. Ἐπομένως, ὁ Χριστὸς ἔγινε ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ νὰ συνεχίξῃ τὸ ἔργο τῆς ἀνακαινίσεως μέχρι τῆς συντέλειαι τοῦ κόσμου. «*Ὅπως στὰ ὑπερουράνια καὶ στὰ πνευματικά καὶ στὰ ἀόρατα πρῶτος εἶνε ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ἔτσι καὶ στὰ ὄρατά καὶ σωματικά ἔχει τὴν ἐξουσία μόνος του ὡς κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ πάντα ἐλκύει πρὸς ἑαυτὸν στὸν κατάλληλον χρόνον*»¹⁰¹.

Ἡ Ἐκκλησία εἶνε μία. Διότι μία εἶνε ἡ πίστι· μία καὶ ἡ δύναμις τῆς Πα-

ραδόσεως. Μπορεί νά εἶνε διεσπαρμένη σέ ὅλο τόν κόσμο, ἀλλά διαφυλάσσει τό κήρυγμα τῆς ἀληθείας ὡσάν ἡ ἀλήθεια νά κατοικῆ σέ ἕνα οἶκο. Οἱ πολλές κατά τόπους ἐκκλησίες δέν διασποῦν τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, διότι ὑπάρχει ἕνα μέγα καί ἔνδοξο σῶμα τοῦ Χριστοῦ, πού ἔχει μία ψυχή καί μία καρδιά. Ἡ Ἐκκλησία σέ ὅλο τόν κόσμο εἶνε μία, διότι παντοῦ ἔχει μία καί τήν αὐτή πίστι, Παράδοσι καί διαδοχή τῶν ἀποστόλων. Καί ὅπως ὁ ἥλιος, μολονότι φωτίζει ὅλο τόν κόσμο, εἶνε ἕνας καί ὁ αὐτός, ἔτσι καί τό κήρυγμα τῆς ἀληθείας φωτίζει ὅλους τούς ἀνθρώπους καί τούς καλεῖ στή μοναδική ἐπίγνωσι τῆς ἀληθείας¹⁰².

Ἡ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ κατ' ἐξοχή χριστολογικό γεγονός, χριστολογικό μυστήριο¹⁰³. Διότι συνίσταται στήν ἔνωσι τοῦ Θεοῦ καί τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία ἐγινε μέ τόν Χριστό καί ἐν τῷ Χριστῷ¹⁰⁴, ὅταν αὐτός προσέλαβε καί «ἤνωσεν ἑαυτῷ» καί «ἀνεκεφαλαίωσε» τήν «ἀρχαία πλᾶσι μας», δηλαδή, ὁλόκληρο τόν ἀνθρώπο. Στήν Ἐκκλησία ἐμπιστεύθηκε ὁ Θεός τό δῶρο τῆς πίστεως, ὅπως δόθηκε ἡ πνοή στό πλάσμα του. Αὐτή τήν πίστι λαμβάνουν ὅλα τά μέλη τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας καί ζωοποιοῦνται, ὅπως ζωοποιεῖται ἀπό τήν πνοή τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου.

Πολύ συχνά ὁμιλεῖ ὁ Εἰρηναῖος περί τῆς ὀρθῆς καί ἀληθινῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ λέξι «πίστι» στά συγγράμματά του σημαίνει συνοπτικῶς τρία βασικά πράγματα:

α) Τό κήρυγμα, τήν Παράδοσι καί διδασκαλία τῶν ἀποστόλων, τήν ὁποία παρέλαβε μέσῳ τῶν ἐπισκόπων, τή φυλάσσει δέ καί κηρύσσει ἐν ἀληθείᾳ.

β) Τό κήρυγμα τῶν ἀποστόλων καί τήν παραδιδόμενη ἀποστολική πίστι. Ταυτίζονται μέ τό σύμβολο τῆς πίστεως, τό ὁποῖο χρησιμοποιεῖται στήν Ἐκκλησία κατά τό βάπτισμα τῶν κατηχουμένων ὡς ἀμετάβλητος «κανὼν τῆς ἀληθείας», τῆς ζωῆς καί σωτηρίας τῶν Χριστιανῶν.

γ) Ἡ ἀληθινή καί σωτήριος αὐτή πίστι δέν εἶνε τίποτε ἄλλο, παρά μία σύνοψι τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ, ἤτοι ἡ σύνοψι ὅλης τῆς οἰκονομίας τοῦ σαρκωθέντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ¹⁰⁵.

Συνεπῶς, ἡ πίστι τῆς Ἐκκλησίας οὐσιαστικῶς εἶνε χριστοκεντρική καί χριστολογική καί ὁλόκληρη ἡ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ τό μυστήριο τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ Ἐκκλησία εἶνε ἡ θύρα τῆς ζωῆς, ἐνῶ οἱ αἰρετικοί εἶνε κλέφτες καί ληστὰι¹⁰⁶. Εἶνε ἡ συναγωγή τοῦ Θεοῦ, τήν ὁποία συνήγαγε ὁ ἴδιος ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ¹⁰⁷. Εἶνε τό σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ, πού παίρνει τήν κληρονομία καί τήν υἰοθεσία¹⁰⁸. Εἶνε ἡ «ἐπτάμυξος λυχία», πού φέρει τό φῶς τοῦ Χριστοῦ¹⁰⁹. Εἶνε ὁ Παράδεισος πού φύτευσε ὁ Θεός σέ αὐτόν τόν κόσμο καί μᾶς τρέφει μέ τούς καρπούς τῆς ἀγίας Γραφῆς¹¹⁰. Τέλος, εἶνε ἡ μητέρα τῶν πιστῶν. Σάν νήπια πού ἤμασταν, ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ μᾶς ἔδωσε τό Σῶμα καί τό Αἷμά του, γιά νά θηλάζουμε ἀπό αὐτό τό γάλα πού ὁ ἴδιος μᾶς ἐτοίμασε. Ἀνατρεφόμαστε στόν κόλπο τῆς Ἐκκλησίας καί αὐξάνουμε μέ τή Γραφή τοῦ

Κυρίου¹¹¹. Στην Ἐκκλησία κατοικεῖ τό ἅγιο Πνεῦμα. «Ὅπου εἶνε ἡ Ἐκκλησία, ἐκεῖ καί τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ· καί ὅπου εἶνε τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖ καί ἡ Ἐκκλησία καί ὅλη ἡ χάρις. Τό δέ Πνεῦμα εἶνε ἡ ἀλήθεια»¹¹².

Γι' αὐτό στήν Ἐκκλησία ὑπάρχει «ὁ κανών τῆς ἀληθείας», ὁ τύπος τῆς πίστεως. Ἐκεῖνος δέ πού κατέχει τόν κανόνα τῆς ἀληθείας «ἀκλινῆ», τόν ἔλαβε μέ τό Βάπτισμα¹¹³ (βαπτιστήριο σύμβολο). Ὁ Εἰρηναῖος μᾶς δίδει ἐν προκειμένῳ μία ἀρχαιοτάτη περιγραφή τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἀκολουθεῖ τό ἀποστολικό σύμβολο¹¹⁴ καί εἶνε, ἀσφαλῶς, σπουδαιοτάτη, λόγῳ τῆς ἀρχαιότητός της. Ἐκκλησία καί ἀλήθεια συνδέονται ἀρρήκτως. Διότι ἡ Ἐκκλησία παρέλαβε ἀπό τοὺς ἀποστόλους καί παρέδωσε στοὺς πιστοὺς τήν ἀλήθεια¹¹⁵. Σέ αὐτή σάν σέ θησαυροφυλάκιο συγκέντρωσαν οἱ ἀπόστολοι ὅλη τήν ἀλήθεια¹¹⁶. Ἡ Ἐκκλησία κατέχει «τό χάρισμα τῆς ἀληθείας» ὡς ἱερά παρακαταθήκη. Καί φύλακες αὐτῆς τῆς παρακαταθήκης εἶνε οἱ διάδοχοι τῶν ἀποστόλων. Ἐχει σταθερή ἀρχή ἀπό τοὺς ἀποστόλους καί παραμένει σταθερή στή μία πίστι τοῦ Θεοῦ¹¹⁷. Ἐναντι δέ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως τῶν αἰρετικῶν, αὐτή κατέχει τήν ἀληθινή γνώσι, ἡ ὁποία εἶνε τό ἀρχαῖο σύστημά της¹¹⁸.

Ἡ Ἐκκλησία κατέχει τήν ἀποστολική Παράδοσι¹¹⁹. Ἐγγύησι δέ γιά τή γνησιότητα αὐτῆς τῆς Παραδόσεως ἀποτελεῖ ἡ ἀδιάλειπτη διαδοχή τῶν ἀποστόλων μέ τό ἐπισκοπικό ἀξίωμα. Μόνο στίς ἐκκλησίες, πού θεμελιώσαν οἱ ἀπόστολοι, μπορούμε νά ἔχουμε πεποίθησι γιά τή σωστή διδασκαλία τῆς πίστεως καί τήν ἀλήθεια. Πηγή καί κανόνας τῆς πίστεως εἶνε ἡ ἀπαραλλάκτως συνεχόμενη παράδοσι τῆς διδασκαλίας ἀπό τοὺς ἀποστόλους. Διότι ἡ ἀδιάλειπτη διαδοχή τῶν ἐπισκόπων σέ αὐτές τίς ἐκκλησίες ἐγγυᾶται τήν ἀλήθεια τῆς διδασκαλίας τους. Ἐάν, ἐξ ἄλλου, οἱ ἀπόστολοι γνώριζαν τά «κεκρυμμένα μυστήρια», ὅπωςδήποτε θά τά παρέδιδαν σέ ὅσους ἐμπιστεύθηκαν τήν Ἐκκλησία· στοὺς διαδόχους τους, στοὺς ὁποίους καί ἄφησαν τή δική τους θέσι στή διδασκαλία¹²⁰. Γι' αὐτό οἱ αἰρετικοὶ στεροῦνται ἓνα οὐσιῶδες προσόν. Δέν εἶνε διάδοχοι τῶν ἀποστόλων. Ἄρα δέν ἔχουν σίγουρο τό χάρισμα τῆς ἀληθείας. Ἐξέπεσαν ἀπό τήν ἀλήθεια. Ἐνῶ οἱ πρεσβύτεροι, πού ἔχουν τή διαδοχή τῶν ἀποστόλων, ἔλαβαν σίγουρο τό χάρισμα τῆς ἀληθείας σύμφωνα μέ τήν εὐδοκία τοῦ Πατρός¹²¹. Ἔτσι βρίσκουμε στόν Εἰρηναῖο τή διατύπωσι τοῦ ἀλαθῆτου τῆς Ἐκκλησίας ὡς προσωπικοῦ χαρίσματος τοῦ κάθε ἐπισκόπου. Ἀλλά ἡ διατύπωσι αὐτή δέν ἐπικράτησε. Τό ἀλάθητο τοῦ κάθε ἐπισκόπου μετατοπίσθηκε ἀργότερα στό ἀπρόσωπο σύνολο αὐτῶν, δηλαδή, στίς Οἰκουμενικές Συνόδους. Γιά τόν Εἰρηναῖο ἡ ἀποστολική διαδοχή σημαίνει τή διδακτική καί χαρισματική διαδοχή. Διότι κεντρική θέσι σέ αὐτήν τή διαδοχή κατέχουν δύο μυστήρια: τό Βάπτισμα καί ἡ θεία Εὐχαριστία. Εἶνε δέ κλασικό τό χωρίο του πού δείχνει τό ἀλληλένδετο ὀρθοδοξίας – Εὐχαριστίας «*Ἡμῶν σύμφωνος ἡ γνώμη τῆ εὐχαριστία καί ἡ εὐχαριστία βεβαιοῖ τὴν γνώμην*»¹²². Εἶνε ἡ Εὐχαριστία, πού τελεῖ ὁ ἐπίσκοπος,

ό κατ' ἑξοχὴν ὑπεύθυνος γιὰ τὴν ὀρθότητα τῆς πίστεως.

Τὴν ἀποστολικὴ διαδοχὴ ἀναζητεῖ ὁ Εἰρηναῖος στὶς ἐκκλησίες ποῦ ἴδρυσαν οἱ ἴδιοι οἱ ἀπόστολοι. Ἄλλὰ, ἐπειδὴ θὰ ἦταν πολὺ ἐκτενὴς μία τέτοια ἀναφορὰ σὲ ὅλες τὶς ἐκκλησίες, περιορίζεται στὶς ἐκκλησίες τῆς Σμύρνης, τῆς Ἐφέσου¹²³ καὶ ἰδιαίτερος τῆς Ρώμης. Πρὶν δὲ παρουσιάσῃ τὴν ἀποστολικὴ διαδοχὴ «τῆς μεγίστης, πολὺ ἀρχαίας καὶ γνωστῆς σὲ ὅλους» ἐκκλησίας τῆς Ρώμης, προτάσσει τὸ ἐξῆς κείμενο, τὸ ὁποῖο, βεβαίως, διασώζεται στὴ λατινικὴ μετάφρασι:

Ad hanc enim ecclesiam, propter potentio-rem principalitatem, necesse est omnem convenire ecclesiam, hoc est qui sunt undique fideles, in qua semper ab his, qui sunt undique, conservata est quae est ab apostolis traditio¹²⁴.

Τὸ χωρίο αὐτὸ «παρέσχε πράγματα» στοὺς ἐρμηνευτάς. Μπορεῖ ὄντως νὰ ἀποκληθῇ *crux interpretum* (σταυρὸς τῶν ἐρμηνευτῶν). Ἡ δυσκολία, βεβαίως, ἔγκειται στὸ ὅτι διασώζεται μόνον ἡ λατινικὴ μετάφρασι, τὸ δὲ ἑλληνικὸ πρωτότυπο, δυστυχῶς, ἔχει ἀπολεσθῆ. Ἦσως δὲ ἡ δουλικότητα τῆς μεταφράσεως νὰ δυσχεραίνῃ ἐν προκειμένῳ τὴν ἀνεύρεσι τοῦ ἀληθινοῦ νοήματος. Ρωμαιοκαθολικοὶ θεολόγοι «βρῆκαν» σὲ αὐτὸ τὸ χωρίο τὴν πρώτη, ἔστω καὶ ἀτελῆ, μαρτυρία τοῦ παπικοῦ πρωτείου. Κατ' αὐτοὺς οἱ λέξεις «propter potentio-rem principalitatem» σημαίνουν «λόγω τῆς ἀνωτέρας ἐξουσίας»¹²⁵. Τὸ δὲ ἀπαρέμφοτο «convenire» μεταφράζουν «συμφωνεῖν». Κατὰ τὸν Bardenhewer, μάλιστα, ἀποδίδεται ἐδῶ νομικὴ ὑφή στὸ παπικὸ πρωτεῖο¹²⁶. Ἄλλὰ ἄς ἐξετάσωμε τὸ προκειμένο χωρίο¹²⁷.

Τὸ οὐσιαστικὸ «principalitas», λέξι τῶν μετακλασικῶν χρόνων, παράγεται ἀπὸ τὸ ἐπίθετο «principalis», τὸ ὁποῖο γενικῶς σημαίνει τὸν πρῶτο, τὸν πρωταρχικὸ, τὸν ἀρχέγονο¹²⁸. Δεδομένης δὲ καὶ τῆς δουλικότητος τῆς λατινικῆς μεταφράσεως, ἡ φράσι «propter potentio-rem principalitatem» κάλλιστα μπορεῖ νὰ μεταφρασθῇ «λόγω τῆς ἐξοχωτέρας προελεύσεως».

Ἐπάρχουν, μάλιστα, ἑξὶ παράλληλα χωρία στὴ λατινικὴ μετάφρασι τοῦ «Ἐλέγχου», ἀπὸ τὰ ὁποῖα διαφαίνεται ὅτι τὸ οὐσιαστικὸ «principalitas», ὅπως καὶ τὸ ἐπίρρημα «principaliter», λαμβάνεται ἐπὶ χρόνου καὶ μάλιστα δηλώνει τὸ προτερόχρονο.

Στὸ Α', 26,1 γράφεται περὶ τοῦ Κηρίνου «Κάποιος Κήρινθος στὴ Μ. Ἀσία δίδαξε ὅτι ὁ κόσμος δὲν ἔγινε ἀπὸ τὸν πρῶτο Θεό, ἀλλὰ ἀπὸ κάποια Δύναμι, ἡ ὁποία πολὺ χωρίσθηκε καὶ ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ ἐκείνη τὴν Ἀρχή (ab ea principalitate), τὴν ὑπεράνω ὄλων καὶ ἡ ὁποία ἀγνοεῖ τὸν ὑπεράνω ὄλων Θεό».

Στὸ Α', 9,3 γράφεται περὶ τοῦ Λόγου «Ὅτε ὁ Λόγος κατὰ τὴ διδασκαλία τοὺς προηγουμένως ἔγινε ἄνθρωπος» (Neque enim Verbum secundum eos principaliter caro factum est).

Στὸ Γ', 23,3, ἐπίσης, γράφεται γιὰ τὸ πῦρ τῆς κολάσεως: «Non homini

principaliter praeparatus est aeternus ignis» δηλαδή, τό αἰώνιο πῦρ ἀρχικῶς (principaliter) δέν προετοιμάσθηκε γιά τόν ἄνθρωπο.

Στό Δ', 4,1 χρησιμοποιεῖται τό «principaliter», τό ὁποῖο καί ἐδῶ μεταφράζεται «ἀρχικῶς» (Haec non propter se principaliter facta sunt, sed propter crescentem in eis fructum).

Στό Δ', 17,3 γράφεται γιά τίς ἐντολές τοῦ νόμου: «Non enim principaliter haec...habuit populus...». Τό «principaliter» ἀποδίδεται ἐδῶ μέ τό «ἐξ ἀρχῆς».

Στό Δ', 26,2 λέγει ὁ Εἰρηναῖος: «Reliquos vero qui absistunt a principali successione...suspectos habere», ὅπου τό «principaliter» μεταφράζεται «πρωταρχική».

Ἐξ ἄλλου τό «convenire» συντάσσεται ἐδῶ μέ τήν πρόθεσι ad (εἰς τινα) καί ὄχι cum (μετά τινος), ὥστε δέν σημαίνει τό συμφωνεῖν, ἀλλά τό συνέρχεσθαι. Τό δέ «convenire» παράγεται ἀπό τό cum+venire καί εἶνε κατὰ λέξι ἀκριβῶς μετάφρασι τοῦ «συνέρχεσθαι». Τέλος τό «omnem ecclesiam» δέν σημαίνει «κάθε ἐκκλησία», ἀλλά «ὅλη ἡ Ἐκκλησία», δηλαδή, οἱ ἀπανταχόθεν συρρέοντες στή Ρώμη πιστοί.

Ἐξεταζόμενο δέ τό χωρίο αὐτό στή συνάφειά του, μᾶς ὀδηγεῖ, πράγματι, σέ αὐτήν τήν ἐρμηνεία. Ἀμέσως πρωτύτερα ὁ Εἰρηναῖος λέγει: «Ἀλλά θά ἦταν πολύ μακρὺς ὁ λόγος, ἂν σέ αὐτό τό βιβλίό ἀπαριθμοῦσα τήν ἀποστολική διαδοχή ὄλων τῶν ἐκκλησιῶν. Γι' αὐτό θά παρουσιάσω τῆς μεγίστης καί πολύ ἀρχαίας καί γνωστῆς σέ ὄλους ἐκκλησίας, πού θεμελίωσαν καί ἴδρυσαν στή Ρώμη οἱ δύο ἐνδοξοὶ ἀπόστολοι Πέτρος καί Παῦλος· αὐτή ἔχει τήν παράδοσι ἀπό τοὺς ἀποστόλους καί τήν πίστι πού κηρύχθηκε στους ἀνθρώπους, μέ τή διαδοχή δέ τῶν ἐπισκόπων ἔφθασε μέχρις ἐμᾶς. Καί ἔτσι ἀνασκευάζουμε ὄλους αὐτούς, πού μέ κάθε τρόπο – εἴτε μέ αὐταρέσκεια εἴτε μέ τήν κενοδοξία εἴτε μέ τήν τύφλωσι καί τήν κακοδοξία τους – κάνουν τίς παρασυναγωγές τους». Καί ἀμέσως κατόπιν γράφει: «Οἱ μακάριοι, λοιπόν, ἀπόστολοι θεμελίωσαν καί οἰκοδόμησαν τήν Ἐκκλησία. Καί μετά παρέδωσαν τή διοίκησι τῆς ἐπισκοπῆς στό Λίνο...». Ὁ Εἰρηναῖος, ἔναντι τῶν αἰρετικῶν παρασυναγωγῶν πού ἴδρυσαν στή Ρώμη οἱ Οὐαλεντῖνος, Κέρδων, Μαρκίων καί οἱ λοιποὶ Γνωστικοὶ μέ τήν ἔπαρσι τῆς «γνώσεως», παρουσιάζει τήν ἀποστολική ἐκκλησία τῆς Ρώμης. Αὐτή δέ ἡ ἐκκλησία, ὡς προερχομένη ἀπό τοὺς δύο κορυφαίους ἀποστόλους Πέτρο καί Παῦλο, ἔχει ἐξοχωτέρα καί ἀρχαιότερα καταγωγή ἐν συγκρίσει μέ τοὺς αἰρετικούς, οἱ ὁποῖοι συνεκρότησαν τίς ὁμάδες τους μεταγενεστέρως. Ἐχει τό ἀποστολικό κῦρος καί τήν αὐθεντία λόγῳ τῆς ἀρχαιότητος, τῆς ἐξοχωτέρας προελεύσεώς της. Ὡς ἐκ τούτου, σέ αὐτήν τήν ἐκκλησία πρέπει νά συνέρχονται οἱ πιστοὶ πού προέρχονται ἀπό τίς διάφορες ἐκκλησίες καί συρρέουν στή Ρώμη γιά διάφορες ὑποθέσεις τους, εἶνε δέ εὐκολο νά ἀλιευθοῦν στά δίκτυα τῶν αἰρετικῶν. Ἡ ἐκκλησία τῆς Ρώμης, πού θεμελίωσαν οἱ δύο ἐπιφανεῖς ἀπόστολοι, ἔχει μία ἐγγύησι τήν ἀποστολική

παράδοσι, τή γνησιότητα καί καθαρότητα τῆς ὀρθῆς διδασκαλίας, ὅπως οἱ ἄλλες ἀποστολικές ἐκκλησίες. Ἐνῶ οἱ αἰρετικοὶ δὲν ἔχουν νά ἀντιπαραθέσουν τίποτε, παρά μία ψεύτικη γνῶσι. Δηλαδή, σέ ὅλη τή συνάφεια ὁ Εἰρηναῖος μαρτυρεῖ τήν ἰσότητα, τήν καθολικότητα καί τήν πλήρη ἀξιοπιστία ὄλων τῶν ἀποστολικῶν ἐκκλησιῶν, ὡς ἀντιστάθμισμα στοὺς παρανόμως συναγομένους Γνωστικούς. Καί παραθέτει τά περί τῆς ἐκκλησίας τῆς Ρώμης ὡς ἐν παραδείγματι μεταξύ πολλῶν ἀποστολικῶν ἐκκλησιῶν, οἱ ὁποῖες ἔχουν τήν ταυτότητα τῆς παραδοθείσης πίστεως. Πῶς δέ τό χωρίο αὐτό εὐνοεῖ τήν αὐθεντία τοῦ Πάπα, ὅταν σαφῶς λέγεται ὅτι τήν ἀποστολική παράδοσι στή Ρώμη τήρησαν οἱ ἀπανταχόθεν πιστοὶ καί ὄχι ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης; Εἶνε ἓνα ἐρώτημα, πού πρέπει νά προσέξουν οἱ ὑποστηρικταὶ τοῦ παπικοῦ πρωτείου.

Καί εἶνε, ἄλλωστε, ἀκατανόητο νά δίδη ὁ Εἰρηναῖος τό προβάδιμα καί τό πρωτεῖο στήν ἐκκλησία τῆς Ρώμης, ὥστε ὅλη ἡ Ἐκκλησία νά πρέπη νά συμφωνῇ μέ αὐτή. Εἶνε ἀδύνατο νά τῆς δίδη μία τέτοια αὐθεντία σέ γενικά καί βασικά θέματα, ὅταν γνωρίζουμε τί στάσι κράτησε ὁ ἴδιος ἔναντι αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας σέ ζητήματα ἐπουσιῶδη. Ἄν ὁ Εἰρηναῖος τοιαῦτα φρονοῦσε περί τῆς Ρώμης, θά ἔγραφε τήν ἐπιστολή στόν ἐπίσκοπό της Βίκτωρα, ὁ ὁποῖος εἶχε προβῆ στήν ἀπολυταρχική ἐνέργεια, λόγῳ τῆς πασχάλιου ἔριδος, νά ἀφορίζη ἐκκλησίες «ἀρχαίου ἔθους παράδοσιν ἐπιτηρούσας»; Ἀσφαλῶς ὄχι. Ἄνεγνώριζε, βεβαίως, τήν ἔξοχη καταγωγή τῆς ἐκκλησίας τῆς Ρώμης, ἀκριβῶς λόγῳ τῆς ἀποστολικότητος, ὡς ἀντιστάθμισμα ἔναντι τῶν καινοφανῶν αἵρέσεων καί ὡς ἐγγύησι γιά τό ἀνόθευτο τῆς Παραδόσεως. Ἄνεγνώριζε τή σημασία της καί τό σπουδαῖο ρόλο πού ἔπαιζε ὡς ἀποστολική ἔδρα. Ἄλλά παραδεχόταν καί τήν αὐτοτέλεια τῶν ἄλλων ἀποστολικῶν ἐκκλησιῶν, ὅπως τῆς Σμύρνης καί τῆς Ἐφέσου καί γενικῶς τῶν μικρασιατικῶν, οἱ ὁποῖες εἶχαν νά ἐπιδείξουν ἐξ ἴσου περγαμηνές ἀποστολικότητος. Ὁ Εἰρηναῖος, ὡς τέκνο τῆς Ἀνατολῆς, στήν ὁποία ἐπικρατοῦσε ἡ ἀντίληψι ὅτι ὅλες οἱ ἀποστολικές ἐκκλησίες διετήρησαν τήν ἀποστολική παράδοσι, καί μεταφορεὺς πολλῶν ἀντιλήψεων τῆς Ἀνατολῆς στή Δύσι, ἦταν ἀδύνατο νά προσδίδη τό πρωτεῖο στήν ἐκκλησία τῆς Ρώμης. Ζῆ καί δρᾶ στή Δύσι, ὅπου ἐξέχει ἡ ἐκκλησία τῆς Ρώμης, διότι εἶνε ἡ μόνη ἀποστολική καί ἡ πλησιέστερη γιά τούς Χριστιανούς τῆς Δύσεως. Πρὸς αὐτήν τήν ἐκκλησία προσβλέπει καί σέ αὐτή θέλει νά συνάγωνται οἱ πιστοὶ, διότι αὐτή κατέχει τήν ἀποστολικότητα. Ἐξ ἄλλου, παρακάτω σέ ἄλλο σημεῖο (κεφ. 12 §5), ὁ Εἰρηναῖος λέγει ὅτι ἀπό τήν ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων ἔλαβε ἀρχή κάθε ἐκκλησία καί τήν ἀποκαλεῖ «μητρόπολι τῶν πολιτῶν τῆς Καινῆς Διαθήκης». Τοῦτο δείχνει τή γενική ἄποψι τοῦ Εἰρηναίου, ὅτι καμμία ἐκκλησία δὲν ἔχει τό προβάδιμα καί τό πρωτεῖο, ἀλλά ὅλες, ὡς ἀποστολικές, ἔχουν τό ἰσόκυρο.

Ἦστερα ἀπό ὅλα αὐτά, ὀρθῶς θά μπορούσαμε νά ἀποδώσωμε τή λατινι-

κή μετάφρασι ὡς ἐξῆς: «Σέ αὐτή, λοιπόν, τήν ἐκκλησία, λόγω τῆς ἐξοχωτέρας προελεύσεώς της, πρέπει νά συνέρχεται ὅλη ἡ ἐκκλησία, δηλαδή, οἱ ἀπανταχόθεν πιστοί. Καί σέ αὐτήν πάντοτε οἱ ἀπανταχόθεν πιστοί διέσωσαν τήν ἀποστολική παράδοσι».

Μέ αὐτή δέ τήν ἐρμηνεία συμφωνεῖ, ἀλλά συγχρόνως καί τήν ἐπιβεβαιώνει, ὁ ἔνατος κανόνας τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου τοῦ ἔτους 341, ὁ ὁποῖος διαλαμβάνει: «Τούς καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρή τόν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον καί τήν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας, διά τό ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τούς τά πράγματα ἔχοντας». Τό «συντρέχειν» ἔχει τήν ἴδια σημασία μέ τό «convenire».

Ὁ ἄνθρωπος

Ὁ ἄνθρωπος εἶνε δημιούργημα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεός τόν δημιούργησε, ὄχι διότι εἶχε ἀνάγκη ἀπό αὐτόν, ἀλλά γιά νά ἔχη κάποιον, πού νά ἀπολαμβάνη τίς εὐεργεσίες του. Καί τοῦ ἔδωσε στόν Παράδεισο τήν ἐντολή νά ὑπακούσῃ σέ αὐτόν, ὄχι διότι χρειαζόταν τήν ὑπηρεσία τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά γιά νά τοῦ χαρίσῃ τή σωτηρία. Ὁ ζῶν ἄνθρωπος εἶνε ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ. Καί ἡ ζωή τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἡ θέα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεός εἶνε ἡ δόξα τοῦ ἀνθρώπου καί ὁ ἄνθρωπος τό δοχεῖο τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, ὅλης τῆς σοφίας καί τῆς δυνάμεώς του. Ὅπως ὁ ἰατρός κρίνεται στούς ἀσθενεῖς, ἔτσι ὁ Θεός ἀποκαλύπτεται κυρίως στούς ἀνθρώπους¹²⁹. Ὁ ἄνθρωπος πλάσθηκε «κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν» Θεοῦ¹³⁰. «κατ' εἰκόνα» μέν, διότι ἡ λογική ἐνέργεια τοῦ ἀνθρώπου εἶνε μίμησι τοῦ θείου Λόγου, «καθ' ὁμοίωσιν» δέ, διότι ὁ ἄνθρωπος, ὅταν παίρῃ τό πνεῦμα, ἀνυψώνεται στόν οὐρανό καί στή θεία φύσι¹³¹. Τό «κατ' εἰκόνα» κατά τόν Εἰρηναῖο κυρίως σημαίνει τήν κατάστασι τοῦ ἀνθρώπου, κατά τήν ὁποία εἶνε ἀπηλλαγμένος τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, εἶνε δέ δημιουργημένος κατά τήν εἰκόνα, τήν ὁποία ἐπρόκειτο νά ἔχη ὁ Λόγος στήν ἐνανθρώπησί του. «Στά παρελθόντα ἔτη λεγόταν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐγινε κατ' εἰκόνα Θεοῦ, ἀλλά δέν φαινόταν. Διότι ἀκόμη ἦταν ἀόρατος ὁ Λόγος, κατ' εἰκόνα τοῦ ὁποίου εἶχε γίνοι ὁ ἄνθρωπος. Γι' αὐτό ἀκριβῶς καί ἔχασε εὐκόλα τήν ὁμοιότητα. Ὅταν, ὅμως, ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγινε ἄνθρωπος, ἐπικύρωσε καί τά δύο. Δηλαδή, καί τήν εἰκόνα φανέρωσε, ὅπως εἶνε στήν πραγματικότητα, διότι ἐγινε αὐτό πού ἦταν ἡ εἰκόνα του, καί τήν ὁμοιότητα ἐπιβεβαίωσε, διότι ἔκανε τόν ἄνθρωπο ὅμοιο μέ τόν ἀόρατο Πατέρα, μέσω τοῦ ὁρατοῦ Λόγου»¹³².

Ὁ τέλειος ἄνθρωπος συνίσταται ἀπό σῶμα, ψυχή καί πνεῦμα. Τίποτε ἀπό αὐτά τά τρία μόνο του δέν ἀπαρτίζει τόν ἄνθρωπο. Ἡ σύνδεσι καί ἔνωσί τους κάνει τόν ἄνθρωπο. Ἐάν ἀφαιρέσωμε τό σῶμα καί δοῦμε μόνο τό πνεῦμα, δέν ἔχουμε τόν πνευματικό ἄνθρωπο, ἀλλά τό πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ἢ τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Τό πνεῦμα συμπληρώνει καί στεφανώνει τρόπον τινά τόν

ἄνθρωπο. Βεβαίως, πρέπει νά ποῦμε ὅτι εἶνε δύσκολο νά διακρίνωμε σέ μερικά χωρία ἂν ὁ Εἰρηναῖος, ἀναφέροντας τό πνεῦμα, ἐννοῖ τό πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ἢ τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Ἐάν, πάλι, λείπη ἀπό τήν ψυχή τό πνεῦμα, ὁ ἄνθρωπος εἶνε πραγματικά ζωώδης καί σωματικός καί ἀτελής, διότι ἔχει μέν στό σῶμα τήν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ἀλλά στερεῖται τῆς ὁμοιώσεως τοῦ Θεοῦ πού γίνεται μέ τό πνεῦμα. Ἐάν τό πνεῦμα συνδεθῇ μέ τήν ψυχή καί μέσω αὐτῆς ἐνωθῇ μέ τό σῶμα, τότε ἀπαρτίζεται ὁ πνευματικός καί τέλειος ἄνθρωπος, ὁ «κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν» Θεοῦ ἄνθρωπος¹³³. Ἡ ψυχή εἶνε ἡ «*πνοή τῆς ζωῆς*», πού ὑπάρχει σέ ὄλους τούς ἀνθρώπους. Τό πνεῦμα εἶνε τό «*ζωοποιοῦν πνεῦμα*», τό ὅποιο ὑπάρχει μόνο σέ ὄσους καταπατοῦν τίς γεώδεις ἐπιθυμίες. Καί ἡ μέν ψυχή εἶνε πρόσκαιρη, τό δέ πνεῦμα ἀέναο. Ἐκεῖνη μέν ἀκμάζει καί παραμένει γιά λίγο, μετά ὅμως, φεύγει καί ἐγκαταλείπει τόν ἄνθρωπο. Τό πνεῦμα, ὅμως, περιλαμβάνει ἀπό μέσα καί ἔξω τόν ἄνθρωπο καί οὐδέποτε τόν ἐγκαταλείπει. Εἶνε μόνιμο¹³⁴. Ἀλλά ἡ ἀποδοχή καί παραμονή του ἐξαρτᾶται ἀπό τή θέλησι καί τή διαγωγή τοῦ ἀνθρώπου. Οὔτε ἡ ψυχή οὔτε τό πνεῦμα ὑπόκεινται στό θάνατο. Ἡ μέν ψυχή εἶνε ἡ πνοή τῆς ζωῆς, ἄυλη καί ἀνώλεθρη. Τό δέ πνεῦμα εἶνε ἀπλό καί ἀσύνθετο. Ἀλλά ὅπως τό ἔμψυχο σῶμα δέν εἶνε αὐτό ψυχή, ἀλλά μετέχει τῆς ψυχῆς, ἔτσι καί ἡ ψυχή δέν εἶνε ζωή, ἀλλά μετέχει τῆς ζωῆς κατὰ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἡ ψυχή, λοιπόν, εἶνε ἀθάνατη ὄχι μέ δική της δύναμι καί κατὰ τή φύσι της, ἀλλά μέ τή χάρι καί τήν εὐδοκία τοῦ Θεοῦ¹³⁵. Ἐν προκειμένῳ ὁ Εἰρηναῖος συμφωνεῖ πλήρως μέ τήν περί ψυχῆς διδασκαλία τοῦ Ἰουστίνου καί τοῦ Θεοφίλου Ἀντιοχείας. Διότι καί αὐτοί διδάσκουν ὅτι κατ' ἀρχήν ὁ ἄνθρωπος δέν ἦταν θνητός οὔτε ἀθάνατος, ἀλλά δεκτικός ἀμφοτέρων¹³⁶. Τίς σχέσεις δέ σώματος καί ψυχῆς παραβάλλει ὁ Εἰρηναῖος μέ τίς σχέσεις ὄργανου καί τεχνίτου. Ὁ τεχνίτης γρήγορα ἐφευρίσκει μόνος του τό ἔργο, ἀλλά τό ἐκτελεῖ ἀργά μέ τό ὄργανο, λόγω τῆς ἀκίνησιος τῆς ὕλης. Ἡ ταχύτητα τοῦ νοῦ, ἐπειδή ἐνώνεται μέ τή βραδύτητα τοῦ ὄργανου, φέρει μικρῆ ἐνέργεια. Ἐτσι καί ἡ ψυχή, πού ἐπικοινωνεῖ μέ τό σῶμα, ἐμποδίζεται πολὺ ἀπό αὐτό, διότι ἡ ταχύτητα τῆς ψυχῆς ἐνώνεται μέ τή βραδύτητα τοῦ σώματος. Δέν χάνει, ὅμως, ἡ ψυχή ἐξ ὀλοκλήρου τίς δυνάμεις της, ἀλλά μεταδίδοντας ζωή στό σῶμα, ἡ ἴδια δέν παύει νά ζῆ¹³⁷.

Ὁ Θεός δημιούργησε τόν ἄνθρωπο ἐλεύθερο καί τοῦ ἔδωσε τή δύναμι νά ἐκλέγη τό ἀγαθό ἢ τό κακό. Χωρίς αὐτή τήν ἐλευθερία, ἡ ἀρετὴ δέν θά εἶχε ἀξία καί δέν θά ὑπῆρχε διάκρισι καλῶν καί κακῶν ἀνθρώπων. Ἄρα ἐκ φύσεως οἱ ἄνθρωποι δέν εἶνε κακοί, ἀλλά ἀπλῶς μέ τή δική τους ἐκλογή¹³⁸. Συμφωνεῖ δέ ὁ Εἰρηναῖος μέ τό Θεόφιλο Ἀντιοχείας περί τῆς νηπιακῆς καταστάσεως τῶν πρωτοπλάστων, οἱ ὅποιοι ὤφειλαν νά ἀποβοῦν τέλειοι, ἀναπτύσσοντας τίς ἠθικές καί πνευματικές δυνάμεις τους. Ἐτσι θά δοξάζονταν καί θά ἔβλεπαν τόν Κύριό τους. Ἀλλά μέ τήν κακή χρῆσι τοῦ αὐτεξουσίου ἐξέπεσαν ἀπό τήν ἀρχική μακαρία κατάστασί τους. Ὁ Θεός τούς ἐξεδίωξε

από τόν Παράδεισο, διότι τούς εϋπλαχνιζόταν. Ἄλλιως ἡ ἁμαρτία θά ἦταν ἀθάνατη καί τό κακό ἀτελεῦτητο καί ἀθάνατο. Συνέπεια τῆς πτώσεώς τους ἦταν ὁ θάνατος¹³⁹. Διότι ὁ χωρισμός ἀπό τόν Θεό σημαίνει θάνατο, ὅπως καί ἡ ἀπομάκρυνσι ἀπό τό φῶς σημαίνει σκοτάδι. Ὁ χωρισμός ἀπό τόν Θεό εἶνε ἀποβολή ὄλων τῶν ἀγαθῶν πού ἔδωσε¹⁴⁰. Μέ τήν παρακοή τους οἱ πρωτόπλαστοι ἔγιναν «ὄφειλέται τοῦ Θεοῦ»¹⁴¹. Παρομοίως καί οἱ ἀπόγονοί τους ἀποξενώθηκαν ἀπό τόν Θεό καί κληρονόμησαν τό θάνατο.

Ἑσχατολογία

Στήν περί ἐσχάτων διδασκαλία τοῦ Εἰρηναίου εἶνε φανερή ἡ ἐπίδρασι τῆς περί «ἀνακεφαλαιώσεως» διδασκαλίας του.

Ὁ Ἄντιχριστος εἶνε τό δαιμονικό πανομοιότυπο τοῦ Χριστοῦ, διότι ἀνακεφαλαιώνει ὄλη τήν ἀποστασία, τήν ἀδικία, τήν κακία καί τήν ψευδοπροφητεία ἀπ' ἀρχῆς τοῦ κόσμου μέχρι τό τέλος. Σχετικῶς μέ τόν ἀριθμό τοῦ δευτέρου θηρίου, τό χξς' (666), ὁ Εἰρηναῖος κάνει μία προσέγγισι στήν ἀνεύρεσί του, παρουσιάζοντας τά ὀνόματα «ΕΥΑΝΘΑΣ», «ΛΑΤΕΙΝΟΣ» καί «ΤΕΙΤΑΝ». Καί μολονότι τό κάνει αὐτό, γιά νά ἀποδείξη ὅτι εἶνε σέ θέσι νά προτείνῃ ὀνόματα, δέν ἀποφαίνεται, ὅμως, περί αὐτῶν βεβαιωτικῶς· ἀλλά, ἀπό φόβο πρὸς τόν Θεό καί ζήλο πρὸς τήν ἀλήθεια, διατυπώνει ἐπ' αὐτοῦ τή γνώμη του, ἡ ὁποία καί σήμερα ἀκόμη παραμένει ἐπίκαιρη· «Ἄσφαλέστερον οὖν καί ἀκινδυνότερον τὸ περιμένειν τὴν ἔκβασιν τῆς προφητείας, ἢ τὸ καταστοχάζεσθαι καὶ καταμαντεύεσθαι ὀνόματος». Καί συμπερασματικῶς λέγει· «Ἡμεῖς οὖν οὐκ ἀποκινδυνεύομεν περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἄντιχρίστου, ἀποφαινόμενοι βεβαιωτικῶς. Εἰ γὰρ ἔδει ἀναφανδὸν τῶ νῦν καιρῶ κηρύττεσθαι τοῦνομα αὐτοῦ, δι' ἐκείνου ἂν ἐρρέθη, τοῦ καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν ἐωρακότος»¹⁴².

Οἱ ψυχές τῶν νεκρῶν, πού μένουν στὸν ὄρισμένο ἀπό τόν Θεό τόπο, θά ἀναλάβουν τά δικά τους σώματα καί τότε θά συμβῆ ἡ ἀνάστασι¹⁴³, κατὰ τὴν ὁποία θά γίνῃ ἡ καθολικὴ κρίσι τῶν ἀγαθῶν καί τῶν κακῶν καί ὁ κόσμος θά λάβῃ τελειότερη μορφή¹⁴⁴. Οἱ γεννήσεις θά σταματήσουν καί ἡ ἱστορία θά λάβῃ τέλος, ὅποτε μετὰ τὴν πρόσληψι τῶν σωμάτων ἀπὸ τίς ψυχές θά πραγματοποιηθῇ ἡ τελικὴ καί γενικὴ κρίσι. Θά ὑπάρχῃ, μάλιστα, διαβάθμισι τῶν ἀμοιβῶν (οὐρανός – παράδεισος – Ἱερουσαλήμ)¹⁴⁵. Πρὶν, ὅμως, ἀπὸ τὴν τελικὴ κρίσι θά γίνῃ ἡ χιλιετής βασιλεία τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς¹⁴⁶, κατὰ τὴν ὁποία οἱ δίκαιοι θά πάρουν πίσω τὴν ὑπόσχεσι πού ἔδωσε ὁ Θεός στοὺς πατέρες καί θά βασιλεύσουν στή γῆ. Ἐν προκειμένῳ, ὅμως, πρέπει νά τονισθῇ ὅτι αὐτός ὁ «χιλιασμός» τοῦ Εἰρηναίου δέν εἶνε αἶρεσι. Ἐρμηνεύει κατὰ γράμμα τίς περί ἐσχάτων προφητεῖες τῆς Π. Διαθήκης. Ἄπλῶς χρησιμοποιοεῖ τὴ γλῶσσα τῆς ἁγίας Γραφῆς, γιά νά περιγράψῃ τὴν ἀνάστασι τῶν δικαίων κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία τοῦ Χριστοῦ¹⁴⁷. Δέν ἀρνεῖται τὴν ἀνάστασι ὄσων ἀπορρίπτουν τίς οἰκονομίες τοῦ Θεοῦ. Θά ἀναστηθοῦν καί αὐτοί,

ἀλλά δέν θά ἔχουν θέσι στή βασιλεία τοῦ Θεοῦ¹⁴⁸. Ἐν προκειμένῳ δέ ἄς ἔχωμε ὑπ' ὄψι μας ὅτι τή χιλιετή βασιλεία τοῦ Χριστοῦ δέχονταν καί οἱ Παπίας, Ἰουστίνος, Τερτυλλιανός, Λακτάντιος καί Μεθόδιος Ὀλύμπου.

* * *

Ὁ Εἰρηναῖος συνεδύασε ἄριστα στή διδασκαλία του θεολογία, Γραφή καί Παράδοσι. Καί παρά τό ὅτι ἦταν ἐκκλησιοκεντρικός, προσέδωσε στή θεολογία του ἓνα τόνο ἔντονα μυστικό¹⁴⁹. Ἡ σκέψι του θεμελιώθηκε στή Γραφή καί βρῆκε τήν πληρότητά της στήν ἐκκλησιαστική Παράδοσι. Χάρι στόν ἀντιαιρετικό του ἀγῶνα, ἡ Ἐκκλησία κατήγαγε τόν ὀλοσχερῆ κατά τῶν Γνωστικῶν θρίαμβο. Γι' αὐτό ἡ ἐκκλησιαστική συνείδησι καί ὁ θεολογικός κόσμος τόν κατέταξαν μεταξύ τῶν σπουδαίων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων. Τόν ἀνεγνώρισαν ὡς τόν ἐπιφανέστερο τοῦ β' μ.Χ. αἰῶνος ἐκκλησιαστικό συγγραφέα. Ἀναμφιβόλως ὑπῆρξε μέγας θεολόγος. Παρέμεινε πιστός φύλακας τῆς ἀποστολικῆς Παραδόσεως, ὅπως οἱ καιροί τό ἀπαιτοῦσαν. Ἀλλά παραλλήλως μέ αὐτήν τήν ἐμμονή του, καλλιέργησε δημιουργικά τή θεολογία. Τό συγγραφικό του ἔργο βρῆκε μεγάλη ἀπήχησι στούς μετέπειτα χρόνους. Ὅχι μόνον τά τῶν ἀρχαίων σχόλια ὑπῆρξαν γι' αὐτό εὐμενέστατα, ἀλλά καί οἱ μεταγενέστεροι τό χρησιμοποίησαν ὡς πηγῆ. Διότι ἀποτελεῖ σημαντικό σταθμό στή μελέτη ἱστορίας τοῦ δόγματος.

Δ. ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΨΕΥΔΩΝΥΜΟΥ ΓΝΩΣΕΩΣ

1. Αὐθεντικότητα καί γνησιότητα τοῦ ἔργου

Τό ἔργο αὐτό, τό ὁποῖο παραδίδεται ὑπό τόν πλήρη τίτλο «Ἐλεγχος καί ἀνατροπή τῆς ψευδωνύμου γνώσεως», μαρτυρεῖται ἐσωτερικῶς καί ἐξωτερικῶς. Ὁ τίτλος τοῦ ἔργου μαρτυρεῖται ἀπό τόν ἴδιο τόν Εἰρηναῖο¹⁵⁰. Ἐπίσης στήν «Ἐπίδειξι τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος» ἔχουμε μαρτυρία τοῦ ἔργου. Στήν παράγραφο 99 τῆς «Ἐπίδειξεως» ὁ συγγραφεύς παραπέμπει σέ προηγούμενο ἔργο του ὑπό τόν τίτλο «Ἐλεγχος καί ἀνατροπή τῆς ψευδωνύμου γνώσεως» καί μάλιστα μνημονεύει τό Γ' βιβλίο. Συγκριτική μελέτη τῶν δύο ἔργων ἀρκεῖ νά μᾶς πείση περί τῆς ταυτότητος τοῦ συγγραφέως. Ἀπαντῶνται οἱ ἴδιες ἔννοιες, ἡ ἴδια διδασκαλία. Ἡ χειρόγραφη, ἐξ ἄλλου, καί ἡ ἐκκλησιαστική παράδοσι ἀποδίδουν τό ἔργο στόν ἅγιο Εἰρηναῖο. Ἀρχαιότατοι ἤδη Πατέρες καί ἐκκλησιαστικοί συγγραφεῖς, ὅπως οἱ Τερτυλλιανός, Ἰπόλυτος, Κυπριανός, Εὐσέβιος Καισαρείας¹⁵¹, ἀλλά καί μεταγενέστεροι, ὅπως οἱ Μέγας Βασίλειος, Θεοδώρητος Κύρου, Ἀναστάσιος Β' Σιναΐτης, Ἰωάννης Δαμασκηνός, Ἀνδρέας Καισαρείας, Νικηφόρος Κάλλιςτος, μαρ-

τουρὸν περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ ἔργου. Οὐδεμία ποτέ ἠγέρθη ἀμφισβήτησι περὶ τῆς ἀθεντικότητος τοῦ ἔργου, τὸ ὅποιο ὅλοι ἀποδίδουν στὸν Εἰρηναῖο.

2. Παραλήπτῃς καὶ χρόνος συγγραφῆς

Τὸ ἔργο ἀπευθύνεται πρὸς κάποιον πρόσωπο «ἀγαπητό», ὅπως γράφεται, στὰ προοίμια τῶν βιβλίων, τὸ ὅποιο, ὅμως, δέν κατονομάζεται¹⁵². Τὸ πρόσωπο αὐτὸ εἶχε ζητήσει νὰ προβῇ ὁ Εἰρηναῖος σέ μία ἐκθεσι τῆς διδασκαλίας τῶν αἰρετικῶν, ἰδιαιτέρως δέ τοῦ Οὐαλεντίνου. Εἶνε δυνατόν τὸ ἔργο νὰ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Ἐλευθερο Ρώμης¹⁵³, ἐπὶ τοῦ ὁποίου, ὅπως μαρτυρεῖται, συνεγράφη τὸ τρίτο βιβλίον¹⁵⁴. Δεδομένου δέ ὅτι ἡ «Ἐπίδειξις» συνεγράφη ἀργότερα ἀπὸ τὸν «Ἐλεγχον», γύρω στὸ 195 μ.Χ., μπορούμε νὰ ὀρίσωμε ὡς χρόνο συγγραφῆς τοῦ «Ἐλέγχου» περίπου τὸ 185 μ.Χ.

3. Σκοπὸς τοῦ ἔργου

Ὁ σκοπὸς τοῦ ἔργου προφανῶς εἶνε πολεμικός καὶ ὄχι ἐποικοδομητικός, ὅπως ὁ τῆς «Ἐπίδειξεως». Εἶνε σαφῆς ἡ πρόθεσι τοῦ Εἰρηναίου νὰ ἐλέγξῃ, νὰ ἀποκαλύψῃ καὶ παρουσιάσῃ τίς αἰρετικές διδασκαλίες ἀπὸ τίς ἴδιες τίς πηγές τους. Ἀλλὰ αὐτὸς ὁ πολεμικός χαρακτήρας τοῦ ἔργου δέν ἦταν μόνο ἀρνητικός. Ὑπῆρξε καὶ θετικός. Μετὰ τὸν ἔλεγχον τῶν αἰρετικῶν προέβη ὁ Εἰρηναῖος στὴν ἀνατροπὴ τους. Παρουσίασε τὴν ἀγιογραφικὴ διδασκαλία καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ Παράδοσι ὡς ἀντιστάθμισμα στὴ διαστρέβλωσι τῆς ἀγίας Γραφῆς ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς καὶ στὴν ψευδώνυμο γνῶσί τους.

4. Διαίρεσι τοῦ ἔργου

Τὸ ἔργο, ὅπως εἶνε πρόδηλον καὶ ἀπὸ τὸν τίτλον, διαιρεῖται βασικῶς σέ δύο μέρη. Τὸ πρῶτον μέρος ἀσχολεῖται μὲ τὸν ἔλεγχον, τὴν ἀποκάλυψιν, τὴν παράθεσιν τῆς διδασκαλίας τοῦ Γνωστικισμοῦ. Περιορίζεται δέ στὸ πρῶτον βιβλίον, ὅπου περιγράφονται οἱ παραφυάδες τοῦ Οὐαλεντίνου καὶ ἄλλοι αἰρετικοί. Δίδεται μία περίληψι – οὕτως εἰπεῖν – τῆς ἱστορίας τοῦ Γνωστικισμοῦ ἀπὸ τὸ Σίμωνα μάγον μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ ἱ. Πατρὸς. Τὸ δεῦτερον μέρος περιλαμβάνει τὰ ὑπόλοιπα τέσσερα βιβλία. Σέ αὐτὰ ἐπιχειρεῖται ἡ ἀνατροπὴ τῶν Γνωστικῶν, ἀλλὰ συνάμα παρατίθεται ἡ ἀποστολικὴ Παράδοσι καὶ ἡ ἀγιογραφικὴ διδασκαλία.

Τὸ περιεχόμενον, λοιπόν, τῶν πέντε βιβλίων ἔχει ὡς ἑξῆς:

Βιβλίον Α'. Ἐλεγχος τῆς ψευδωνύμου γνώσεως

Προοίμιον

1–10 Τὸ Οὐαλεντινιανὸν σύστημα

11–21 Οἱ Οὐαλεντινιανές παραφυάδες: Οὐαλεντίνος, Σεκοῦνδος, Πτολεμαῖος, Μᾶρκος

22–31 Οἱ ἄλλοι αἰρετικοί: Σίμων ὁ Μάγος, Μένανδρος, Σατορνῖνος, Βασιλείδης, Καρποκράτης, Κήρινθος, Ἐβιωναῖοι, Νικολαῖται, Κέρδων, Μαρκίων, Τατιανός, Βαρθλαῖοι, Ὀφιοανοί, Καϊνίτες.

Βιβλίον Β'. Ἀνατροπή τῆς ψευδωνύμου γνώσεως

Προοίμιον

1–25 Ἀνασκευὴ τῆς περὶ Θεοῦ καὶ κόσμου διδασκαλίας τῶν Γνωστικῶν καὶ ἰδίως τῶν Οὐαλεντινιανῶν.

26–28 Κανόνες ὀρθῆς ἐρμηνείας τῶν Γραφῶν

29–35 Περί τῆς Οὐαλεντινιανῆς διακρίσεως τάξεων ἀνθρώπων καὶ περὶ ἐμπνεύσεως.

Βιβλίον Γ'. Ἡ ἀποστολικὴ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας

Προοίμιον

1–5 Ἡ παράδοσις τῶν ἀποστόλων

6–15 Ἐνας Θεός μόνος

16–23 Ἐνας Χριστός μόνος

24–25 Συμπέρασμα καὶ προσευχή.

Βιβλίον Δ'. Οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου

Προοίμιον

1–18 Ἐνότητα τῆς διδασκαλίας ὀλοκλήρου τῆς Γραφῆς

19–35 Προτύπωσις καὶ προφητεία

36–41 Ἡ διδασκαλία τῶν παραβολῶν.

Βιβλίον Ε'. Διδασκαλία τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ Παύλου

Προοίμιον

1–14 Ἡ ἀνάστασις τοῦ σώματος

15–24 Ταυτότητα Δημιουργοῦ καὶ Πατρός, μαρτυρουμένη μετὰ τὰ ἐπεισόδια τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ

25–36 Ταυτότητα Δημιουργοῦ καὶ Πατρός μαρτυρουμένη μετὰ τίς ἐσχατολογικὲς ἐπαγγελίαις¹⁵⁵.

Γιὰ τὴν διευκόλυνσιν δὲ τοῦ ἀναγνώστου, κρίνουμε καλὸν νὰ παραθέσωμε τὴν ὀρολογία τῶν Οὐαλεντινιανῶν, οἱ ὅποιοι, ὡς γνωστό, διακρίνονταν γιὰ τὴν λαβυρινθώδη διδασκαλία τους καὶ τὴν μυθώδη θεωρίαν τους.

Αἰών ἢ Προαρχή, Προπάτωρ καὶ Βυθός: ὁ τέλειος Αἰώνας, ὁ ὅποιος προϋπάρχει καὶ εἶνε ἀχώρητος, αἰδιος, ἀόρατος καὶ ἀγέννητος.

Ἐννοια ἢ Χάρις καὶ Σιγή: συνυπάρχει μὲ τὸ Βυθό.

Νοῦς ἢ Μονογενής: τὸ ἀποκύημα τοῦ Βυθοῦ καὶ τῆς Ἐννοίας.

Ἀλήθεια: προβλήθηκε μαζί μὲ τὸ Νοῦ.

Λόγος καὶ Ζωή: προβλήθηκαν ἀπὸ τὸ Νοῦ.

Ἄνθρωπος καὶ Ἐκκλησία: προβλήθηκαν ἀπὸ τὸ Λόγο καὶ τὴ Ζωή.

Αὐτοὶ οἱ Αἰῶνες ἀποτελοῦν τὴν ἀρχέγονη *Ὀγδοάδα*.

Βύθιος καὶ Μίξις, Ἀγήρατος καὶ Ἐνωσις, Ἀυτοφυής καὶ Ἡδονή, Ἀκίνητος καὶ Σύγκρασις, Μονογενής καὶ Μακαρία: Οἱ δέκα Αἰῶνες πού προβλήθηκαν ἀπὸ τὸ Λόγο καὶ τὴ Ζωή.

Παράκλητος καὶ Πίστις, Πατρικός καὶ Ἐλπίς, Μητρικός καὶ Ἀγάπη, Ἀείνους καὶ Σύνεσις, Ἐκκλησιαστικός καὶ Μακαριότης, Θελητός καὶ Σοφία: οἱ δώδεκα Αἰῶνες πού προβλήθηκαν ἀπὸ τὸν Ἄνθρωπο καὶ τὴν Ἐκκλησία.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ τριάντα (8+10+12) Αἰῶνες ἀποτελοῦν τὸ ἀόρατο καὶ πνευματικὸ *Πλήρωμα*.

Ὅρος: προβλήθηκε ἀπὸ τὸ Βυθό γιὰ νὰ πετάξῃ ἀπὸ τὸ οὐράνιο Πλήρωμα τὸ ἔκτρωμα τῆς Σοφίας καὶ ἄφησε ἐντὸς αὐτοῦ τὴ Σοφία. Ἐγινε τὸ σύνορο τοῦ Πληρώματος, διότι συνέχει τὸν κάθε Αἰῶνα μέσα στὰ ὅρια τοῦ Πληρώματος. Τὸν *Ὅρο ἀποκαλοῦν καὶ Σταυρόν, Συλλυτρωτήν, Καρπιστήν, Ὁροθέτην, Μεταγωγέα*.

Χριστός καὶ Πνεῦμα ἅγιον: προβλήθηκαν ἀπὸ τὸ Μονογενῆ.

Ἰησοῦς ἢ Σωτήρ, Χριστός, Λόγος (πατρωνυμικῶς) καὶ *Πάντα:* προβλήθηκε μὲ τὴ συνεισφορά ὄλων τῶν Αἰῶνων, οἱ ὅποιοι συνεισέφεραν ὅ,τι κάλλιστο καὶ ἀνθηρότατο περιεῖχε ὁ καθένας.

Ἀχαμῶθ ἢ Ἐνθύμησις: τὸ ἔκτρωμα τῆς ἄνω Σοφίας. Ἀποκαλεῖται καὶ *Σοφία* πατρωνυμικῶς καὶ *Πνεῦμα ἅγιον* ἀπὸ τὸ περί τὸν Χριστό Πνεῦμα.

Μέσον ἢ Μεσότης: ὁ τόπος ὅπου διαμένει ἡ Ἀχαμῶθ, εὐρισκόμενος μεταξὺ τοῦ Πληρώματος τῶν Αἰῶνων καὶ τοῦ κόσμου.

Δημιουργός: ὁ Δημιουργός τῶν ψυχικῶν καὶ ὑλικῶν τοῦ κόσμου· τὸν γέννησε ἡ Ἀχαμῶθ ἀπὸ τὴν ψυχικὴ οὐσία τῆς πρὶν ἀνέλθῃ στό Μέσον.

5. Σύνθεσι τοῦ ἔργου

Τὸ ὅλο ἔργο στερεῖται σαφοῦς διευθετήσεως τῆς ὕλης καὶ ἐνότητος τῆς σκέψεως. Ἡ μακρηγορία καὶ ἡ συχνὴ ἐπανάληψι καθιστοῦν κουραστικὴ τὴν ἀνάγνωσί του. Αὐτό, ὅμως, δέν ὀφείλεται σέ ἔλλειψι σχεδίου, ἀλλὰ σέ μεταβολὴ σχεδίου—καὶ μάλιστα δύο φορές—καὶ στίς διακοπές τῆς συγγραφῆς του. Ἀρχικὴ πρόθεσι τοῦ συγγραφέως ἦταν νὰ παρουσιάσῃ τὴν αἴρεσι τοῦ Οὐαλεντίνου καὶ μάλιστα τῆς παραφυάδος τοῦ Πτολεμαίου. Ἐπειδὴ, ὅμως, τοῦ φάνηκε αὐτὸ ἀνεπαρκές, γύρισε πίσω, γιὰ νὰ περιγράψῃ καὶ τίς ἄλλες γνωστικὲς παραφυάδες. Αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη μεταβολὴ τοῦ σχεδίου. Ἐτσι, ἀφοῦ στό πρῶτο βιβλίον παρουσίασε τὴν αἰρετικὴ διδασκαλία, στό δεύτερο

κατά τρόπο μεθοδικό προέβη στην ανατροπή της. Ἄλλά ἐπειδή, πάλι, θεώρησε ἀναγκαῖο νά παρουσιάσῃ καί τή διδασκαλία τῆς Γραφῆς μαζί μέ τήν ἀποστολική Παράδοσι, ἄλλαξε γιά δεύτερη φορά τό σχέδιό του. Συνέγραψε τά τρία ἄλλα βιβλία, τά ὁποῖα ἀποτελοῦν θετική παρουσίασι τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. Ἀποστέλλονταν δέ στόν παραλήπτη τό καθένα χωριστά μετά τήν περάτωςι τῆς συγγραφῆς. Φαίνεται ὅτι ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχε κάποιον σχέδιο στή συγγραφή τῶν τριῶν τελευταίων βιβλίων. Ἐτσι στό τρίτον βιβλίον ἀναφέρεται στή διδασκαλία τοῦ ἀποστόλου Παύλου, τήν ὁποία παραθέτει στό πέμπτον βιβλίον. Στό τέλος τοῦ τρίτου βιβλίου προεξαγγέλλει τό τέταρτον καί στό τέλος τοῦ τετάρτου προεξαγγέλλει τό πέμπτον. Ἐφ' ὅσον, ὅμως, μεταξύ τῆς συγγραφῆς τοῦ πρώτου βιβλίου καί τοῦ τελευταίου μεσολαβεῖ μεγάλο χρονικό διάστημα, ὅπωςδήποτε δέν εἶχε τή δυνατότητα νά διαπλάσῃ τό ὑλικό του σέ ἓνα ὁμοιογενές σύνολο. Αὐτή ἡ ἔλλειψι τῆς συνθέσεως εἶνε πού ἴσως ἀδικεῖ τό ἔργο.

Τό ἔργο, λοιπόν, πολλές φορές δέν ἔχει μεθοδική δομή, συνοχή καί ἐξέλιξι σκέψεων. Δέν ἔλειπε στόν Εἰρηναῖον ἡ συγγραφική ἰκανότητα, ἀλλά ὁ ὄγκος τῆς ὕλης, πού δέν εἶχε προβλέψει, τόν ἔβγαλε ἀπό τίς ἀρχικές του ἀποφάσεις. Ἡ γλώσσά του εἶνε ἀπλή καί καθαρή, χωρίς ὅμως, νά προδίδῃ κελτική βαρβαρότητα, ὅπως φοβόταν καί τό ἔγραφε στόν πρόλογο τοῦ πρώτου βιβλίου.

Παρά τήν ἔλλειψι αὐτή, ὁ Εἰρηναῖος κατορθώνει καί μᾶς δίδει μία ἀπλή, καθαρή καί πειστική περιγραφή τῆς ἐκκλησιαστικῆς διδασκαλίας ὡς ἀντιπαράθεσι στή γνωστική διδασκαλία. Ἡ πρόθεσί του δέν εἶνε νά μᾶς δώσῃ ἓνα φιλολογικό κείμενον, ἀλλά νά ἀντιμετωπίσῃ τοὺς Γνωστικούς. Καί κατά τοῦτο ἐπέτυχε πλήρως. Ἡ συντριβή τῶν Γνωστικῶν ὀφείλεται στή δική του συμβολή. Καί τό ἔργο, πού μᾶς ἄφησε, εἶνε σπουδαιότατον γιά νά γνωρίσωμε τά γνωστικά συστήματα καί τή θεολογία τῆς πρώιμης Ἐκκλησίας. Ὅπως γράφει ὁ ἴδιος, μελέτησε τά γνωστικά συγγράμματα, ἀλλά καί, ὅπως διαφαίνεται, ἦταν γνώστης τῆς πρό αὐτοῦ ἐκκλησιαστικῆς γραμματείας. Ἡ ἀκριβής παρουσίασι τῶν γνωστικῶν συστημάτων, τήν ὁποία βρίσκουμε στό ἔργο του, ἀποτελεῖ σήμερα σίγουρη πηγή τῆς ἱστορίας τῶν αἱρέσεων. Διότι ὡς πηγές του χρησιμοποιήθηκαν συγγράμματα τῶν ἰδίων τῶν Γνωστικῶν, συγγράμματα τοῦ Πτολεμαίου, τοῦ Μάρκου, τοῦ Μαρκίωνος καί κάποιων ἄλλων, κατά τά φαινόμενα κυρίως ἀνωνύμων, καί τά ὁποῖα ἤδη ἔχουν χαθῆ. Ἐξ ἄλλου, ὁ Εἰρηναῖος προσωπικῶς συναναστρεφόταν ἀντιπροσώπους τῆς «Γνώσεως», καθώς ἐπίσης καί Γνωστικούς, πού εἶχαν ἐγκαταλείψει τήν αἵρεσι καί εἶχαν ἐπιστρέψει στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας καί ἀπό αὐτοὺς ἔπαιρνε πληροφορίες. Ἦταν τῆς γνώμης ὅτι ἡ ἀκριβής γνώσι τῆς αἱρέσεως ἦταν προϋπόθεσι γιά νά τήν ἀντικρούῃ καλύτερα. Ὁ Ἰππόλυτος Ρώμης, μάλιστα, μᾶς λέγει ὅτι μερικοὶ ὁπαδοὶ τοῦ μάγου Μάρκου διαμαρτύρονταν γιά τήν παρουσίασι τῆς διδαχῆς καί τοῦ τελεουργικοῦ τους

ἀπό τόν Εἰρηναῖο καί τόν κατηγοροῦσαν γιά ψευδολογία. Ὁ ἴδιος, ὅμως, ἔκανε τόν κόπο νά κάνη ἀκριβεῖς ἔρευνες καί εἶνε σέ θέσι νά ἐπιβεβαιώσῃ τό ἀληθές τῶν γραπτῶν τοῦ Εἰρηναίου σέ ὅλα τά σημεῖα¹⁵⁶.

Ὁ ἴδιος, βεβαίως, ὁ Εἰρηναῖος ὁμολογεῖ στό προοίμιο τοῦ πρώτου βιβλίου ὅτι, λόγῳ τῆς μακροχρονίου διαμονῆς του κοντά στοὺς Κέλτες, δέν εἶνε δυνατό νά τοῦ ζητήσῃ ὁ παραλήπτης τοῦ ἔργου «οὔτε λόγων τέχνην, οὔτε δύναμιν συγγραφέως, οὔτε καλλωπισμὸν λέξεων, οὔτε πιθανότητα (πειστικότητα)». Ἀλλά ποιός διαβάζοντας τό ἔργο αὐτό μπορεῖ νά ἀμφισβητήσῃ τό ὅτι ἦταν βαθύς γνώστης τῆς Γραφῆς καί τῆς ἐρμηνευτικῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἐγκρατής τῆς θύραθεν παιδείας, γνώστης καλῶς τῆς λατινικῆς καί τῆς ἐβραϊκῆς; Καί ὅταν, ἐξ ἄλλου, γίνεται λόγος γιά ἐπιδράσεις ἄλλων στή σκέψι τοῦ Εἰρηναίου, παραθεωρεῖται κάτι βασικό. Μπορεῖ, ὅπως φαίνεται, νά εἶχε ὑπ' ὄψιν του τόν Κλήμεντα Ρώμης, τόν Ἐρμᾶ, τόν Παπία, τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Μ. Ἀσίας, τόν Ἰουστῖνο καί τό Θεόφιλο Ἀντιοχείας. Ἀλλά λησμονοῦμε ὅτι τοὺς ὑπέρεβη, διότι μόνος του προέβη στήν πλήρη ἐξακρίβωσι τῆς γνωστικῆς διδασκαλίας καί στή μεθοδική ἀνατροπή της. Ὅλα αὐτά δέν ἀπαντοῦν σέ ἔργα ἄλλων συγγραφέων. Εἶνε καρπὸς τῆς προσπαθείας, τῆς ἐρεύνης καί τῆς σκέψεως τοῦ Εἰρηναίου. Ὁ Εἰρηναῖος ἔχει κάτι μοναδικό· σπούδασε τὴν ἀσθένεια τῶν Γνωστικῶν, ἀλλὰ καί πρότεινε τὰ φάρμακά της, πού πῆρε ἀπὸ τό «φαρμακεῖο» τῆς ἀγίας Γραφῆς καί τῆς ἱεραῆς Παραδόσεως.

Ἀφήνω, τέλος, νά κρίνῃ τὴ σπουδαιότητα τοῦ ἀγίου Εἰρηναίου ὁ πολὺς J. Moehler, ὅπως ἀποδίδει τὴν κρίσι του ὁ Παγίδας:

«Ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος ἐστὶν ἀναμφηρίστως εἷς τῶν ἐξοχωτάτων τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων. Ὑπερεῖχε κατὰ τὴν πολυμάθειαν πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἀναλαβόντας τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Ἐκκλησίας. Ὡς πρὸς τὴν καθαρότητα τῆς κρίσεως, τὴν ἐπιτηδειότητα καί τὴν δεινότητα τοῦ πνεύματος, δύναται τεθῆναι παρά τῶ Ὀριγένη, ἐνῶ ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ καταλαμβάνειν καί πραγματεῦσθαι τὰ δόγματα, πρὸ πάντων κατὰ τῶν αἰρετικῶν, οὐδεὶς τῶν Πατέρων τῶν ἐπομένων αἰώνων ὑπέρεβαλεν αὐτόν. Δόγματά τινα, μάλιστα, ἅτινα μέχρις αὐτοῦ οὐκ ἀνεπτύχθησαν, ἢ τοῦλάχιστον οὐχ οὕτως ἐκτεταμένως, οὐ μόνον ἐκτίθενται ὑπ' αὐτοῦ πιστότατα, ἀλλ' ἔτι ἀναπτύσσεται ἄριστα ἢ σπουδαιότης αὐτῶν διὰ τὸν ὀργανικὸν σύνδεσμον τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. Ἡ φράσις αὐτοῦ, ἀπλή καὶ ἄνευ τέχνης, μεταβάλλεται εἰς δεινὴν διαλεκτικότητα ἐνεκα τῆς ζωηρότητος καί τῆς λεπτότητος τοῦ πνεύματος αὐτοῦ καί αἱ ἀποδείξεις αὐτοῦ, πάνν ὀλίγων ἐξαιρουμένων, εἰσὶν ἀείποτε νικηφόροι καί ἀναμφισβήτητοι. Τὰ χαρίσματα ταῦτα κατέστησαν τὸν Εἰρηναῖον ἓνα τῶν λαμπροτάτων τῆς Ἐκκλησίας φωστήρων, καί ὁ Θεοδώρητος ἀποκαλεῖ αὐτόν ὀρθώτατα φωστῆρα Γαλατῶν τῶν ἐσπερίων. Ἀλλὰ τό πρώτιστον αὐτοῦ πλεονέκτημα ὡς συγγραφέως ἐστὶν ὅτι πρῶτος ἀνεγνώρισε τὴν σπουδαιότητα τῆς ἀρχῆς τῆς καθολικῆς Παραδόσεως, ἀνεπτύ-

ξεν ἅπασαν αὐτῆς τὴν ἀξίαν καὶ ἐχρήσατο αὐτῇ ὡς ὄπλω ἀηττήτῳ κατὰ τῶν αἰρετικῶν»¹⁵⁷.

6. Ἡ παροῦσα μετάφρασι

Ἡ παροῦσα μετάφρασι ἐγινε ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κειμένου, τὸ ὁποῖο διασώζεται στὴν Ἑλληνικὴ Πατρολογία τοῦ Migne, τόμο 7,437–1224. Ἐντὸς ἀγκυλῶν παρατίθενται μεταφρασμένα ἀποσπάσματα, τὰ ὁποῖα διασώζονται στὰ ἔργα Ἑλλήνων Πατέρων καὶ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, σὲ ἀνθολογία καὶ στὶς Σειρές (Catenaе). Τὰ ἀγιογραφικὰ χωρία παρατίθενται μεταφρασμένα κατὰ λέξι ἀπὸ τὸ λατινικὸ κείμενο.

Ἐν πολλοῖς ἡ μετάφρασι ἔχει πιστότητα, μὲ τὴν ὁποία ἐπιχειρῶ νὰ προσεγγίσω τὸ χαμένο ἑλληνικὸ πρωτότυπο. Βεβαίως, κάθε μετάφρασι, ὁσοδύποτε ἐπιτυχῆς, εἶνε ἐκ τῶν προτέρων καταδικασμένη νὰ ἀφίσταται τοῦ πρωτοτύπου. Καθὼς ἔλεγαν οἱ Λατῖνοι, κάθε μετάφρασι εἶνε «Disjecta membra poetae», διεσκορπισμένα μέλη τοῦ ποιητοῦ. Ἀφήνω, πάντως, στὴν εὐμενῆ κρίσι τοῦ ἀναγνώστου νὰ μὲ κρίνη, διότι ἐν πολλοῖς προτίμησα νὰ εἶνε ἡ μετάφρασι πιστὴ καὶ ὄχι ὠραία, ὅπως ὁ Καῖσαρ, καθὼς λέγεται, προτιμοῦσε νὰ εἶνε ἡ γυναῖκά του μᾶλλον πιστὴ, παρά ὠραία. Πρέπει δὲ νὰ ἐπισημάνω καὶ τὸ ἐξῆς: ξένοι συγγραφεῖς (Harvey, Grabe, Massuet, Roberts, Donaldson), οἱ ὁποῖοι ἐξέδωκαν καὶ σχολίασαν τὸν «Ἐλεγχον», παρατηροῦν ὅτι σὲ πολλά σημεῖα τῆς λατινικῆς μεταφράσεως ὑπάρχουν φθορά καὶ τέτοια ἀσάφεια, ἀλλὰ καὶ ἀμφιβολία στὴ σύνταξι τοῦ κειμένου καὶ ἐξαιρετικὰ δυσνόητα χωρία, ὥστε ἡ μετάφρασι καὶ ἡ ἀπόδοσι τῶν λέξεων καθίσταται δυσχερεστάτη.

Τολμῶ, λοιπόν, καὶ παρουσιάζω αὐτὴ τὴν μετάφρασι μὲ μία ταπεινὴ ἐλπίδα: ὅτι θὰ γίνῃ δεκτὴ ὡς «πρωτόλειον» καὶ θὰ καταστήσῃ γνωστὸ τὸν ἅγιό μου, ὁ ὁποῖος, λόγῳ τῆς λατινικῆς μεταφράσεως, κατέστη ἀπρόσιτος καὶ ἄγνωστος. Θέλω δὲ νὰ πιστεύω ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο φέρνω τοὺς ἀναγνώστες σὲ ἐπαφὴ μὲ ἓνα Πατέρα τῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἔχουν πολλὰ νὰ καρπωθοῦν. Διότι ἔχω τὴν βεβαιότητα ὅτι ὁποῖος διαβάσῃ τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ ἁγίου Εἰρηναίου, θὰ ἀποκομίσῃ βαθύτητα καὶ πλάτος γνώσεων· θὰ αἰσθανθῇ τὴν ἀναψυχὴν τῆς Γραφῆς καὶ τῆς Παραδόσεως μέσα στὸν πυρετὸ τῶν προβλημάτων του· θὰ νιώσῃ τὴν γλυκύτητα, τὴν ὁποία προσφέρει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἐξέρχεται ἀπὸ μίαν ἀγαπῶσα τὸν Κύριο καρδίαν· καὶ προπάντων θὰ στηριχθῇ ἀκόμη περισσότερο στὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία εἶνε «στῦλος καὶ ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας»¹⁵⁸.

Γιὰ τὸν Εἰρηναῖο, πού εἶνε τόσο ἐκκλησιοκεντρικός, ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶνε μία θεωρία, ἀλλὰ ἓνα ἀπτό καὶ συγκεκριμένο ἱστορικὸ γεγονός· ἓνα γεγονός, τὸ ὁποῖο βιοῦται στὴν Παράδοσι μὲ τὴν ἀποστολικὴν διαδοχὴν καὶ στὴν θείαν Κοινωνίαν μὲ τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Κυρίου. Γι' αὐτὸ, ἄλλωστε, ἡ ὅλη

θεολογία του ὀρθῶς ὠνομάσθηκε «θεολογία γεγονότων»¹⁵⁹. Καί δεδομένου ὅτι κατὰ τόν ἅγιον αὐτόν Πατέρα, μόνον ἡ Ἐκκλησία, μέ τήν ἀδιάλειπτη διαδοχή τῶν ἀποστόλων καί τήν καθαρή θυσία τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἔχει τό «χάρισμα τῆς ἀληθείας», ὅλοι δέ οἱ ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας εἶνε καί ἐκτός τῆς ἀληθείας, δέν μπορεί νά ὀνομάζεται Ἐκκλησία αὐτή πού δέν ἔχει τήν ὀρθή πίστι. Ἡ Ἐκκλησία συνδέεται ἀρρήκτως μέ τήν Ὁρθοδοξία καί τήν Εὐχαριστία. Καί μόνον ἐντός αὐτῆς ὑπάρχει ἡ σωτηρία, διότι ἡ σωτηρία, πού εἶνε κοινωνία μέ τόν Χριστό, γίνεται πραγματικότητα ἐντός τῆς Ἐκκλησίας, πού εἶνε τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος διέθετε τήν εὐρύτητα τοῦ πνεύματος, πού ἀγκαλιάζει ὅλο τόν κόσμο, καί ὄχι τή στενότητα τῆς καρδιάς. Διέθετε τήν εὐρυχωρία τῆς ἀγάπης, πού ἐστιάζεται στήν ἀλήθεια. Τόνισε τόσο πολύ τήν ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ καί τῇ Εὐχαριστίᾳ ἐνότητα τῆς μιᾶς καί ἀδιαίρετου Ἐκκλησίας. Κατέδειξε τόν οἰκουμενικό της χαρακτήρα, διότι συμπεριλαμβάνει ὅλες τίς τοπικές ἐκκλησίες, πού ἔχουν τήν ὀρθή πίστι καί τήν Εὐχαριστία, ἀλλά ἀπορρίπτει τίς παρασυναγωγές τῶν αἰρετικῶν, οἱ ὁποῖες, ἐφ' ὅσον δέν ἔχουν αὐτά τά δύο χαρακτηριστικά, δέν ἔχουν βέβαιο τό «χάρισμα τῆς ἀληθείας». Γι' αὐτό ἔχει νά προσφέρῃ ἕνα σπουδαῖο μήνυμα στήν οἰκουμενίζουσα, ἀλλά μή ὀρθοδοξοῦσα, ἐποχή μας· ὅτι ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας νοεῖται μόνον ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ, ἡ ὁποία κατοχυρώνει ἐξ ἄλλου καί τό μέγα γιά τούς πιστούς μυστήριό τῆς θείας Εὐχαριστίας, καί ὅτι ἡ κοινωνία τῶν πιστῶν εἶνε κοινωνία ἐν ἀληθείᾳ. Αὐτήν τήν ἐνότητα, πού κληρονομήσαμε μέ τήν Παράδοσι καί τῇ διαδοχῇ τῶν ἀποστόλων, ὀφείλουμε νά τή διαφυλάξουμε καί νά μή τήν ἀπολέσωμε χάριν τοῦ «ἀγαπισμοῦ» ἐν ὀνόματι, δηλαδή, μιᾶς ἀγάπης, ἡ ὁποία ἀδιαφορεῖ γιά τήν ἀλήθεια τῆς πίστεως.

* * *

Κατακλείοντας τήν παροῦσα εἰσαγωγή, θά ἤθελα, ἐπ' εὐκαιρία, νά τονίσω δι' ὀλίγων τῆ σημασία τῶν Πατέρων εἰδικῶς γιά τήν ἐκκλησιαστική ζωή.

Χωρίς τούς Πατέρες, Ἐκκλησία δέν νοεῖται. Χάρις στούς ἀγῶνες καί στόν κάλαμό τους, ὑφίσταται ζῶσα ἡ Ἐκκλησία. Τά ἔργα τους τεκμηριώνουν τήν πίστι, ἐκφράζουν καί στερεώνουν τό ὀρθόδοξο φρόνημα. Ἡ σκέψι τους ἀπετέλεσε τό χειραγωγό, πού διεφύλαξε τήν Ἐκκλησία ἀπό τίς σκοτεινές ἀτραπούς τῶν αἰρετικῶν. Ἡ ἀθεντία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ἦταν καί εἶνε πάντα ὁ γνώμονας τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, ὁ ἀναμφισβήτητος, ὁ ἀνεκτίμητος παράγοντας τῆς ἐκκλησιαστικῆς προόδου. Τά δόγματα, τά ὁποῖα διετύπωσαν, εἶνε οἱ τηλαυγεῖς φάροι τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως, πού μᾶς καθοδηγοῦν ἀσφαλῶς στό γαλήνιο λιμένα τῆς πίστεως. Ὁ κάλαμος τῶν Πατέρων εἶνε βουτηγμένος στήν ὀρθόδοξη Παράδοσι, ἀλλά καί στήν ἀνόθευτη πίστι. Γι' αὐτό, ὁ μελετητής τους κυριολεκτικά θηλάζει τό

γνήσιο γάλα τῆς πίστεως, πού τόν τρέφει καί αὐξάνει «εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ»¹⁶⁰. Οἱ Πατέρες ἔζησαν πληρέστερα καί ἀγνότερα ἐντός τῆς Ἐκκλησίας, ὅσο κανεῖς ἄλλος.

Ἐρχόμενοι, λοιπόν, σέ ἐπαφή μέ τό πνεῦμά τους, γινόμαστε ζωντανά μέλη τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας ἐσωτερική ἀρχή εἶνε τό ἅγιο Πνεῦμα. Οἱ Πατέρες εἶνε δένδρα, πού ρίζωσαν στήν Ἐκκλησία. Καί ἡ μελέτη τους μᾶς τρέφει μέ τούς καρπούς τους, μᾶς συνδέει μέ τήν Ἐκκλησία καί τόν Ἰησοῦ Χριστό, μᾶς πλουτίζει μέ τόν ἐσωτερικό πλοῦτο. Ἡ ἐντρυφήσι στους ἱερούς λειμῶνες τῶν Πατέρων μεταμορφώνει καί ἀναμορφώνει τό ἐσωτερικό μας εἶναι καί αὐτό μόνο στους κόλπους τῆς Ἐκκλησίας συντελεῖται μέ τά ἁγιαστικά μυστήριά της.

Πόσο ὠραῖο, λοιπόν, καί ὠφέλιμο θά ἦταν γιά ἐμᾶς νά ἔλθωμε σέ ἀμεσώτερη ἐπαφή μέ τούς Πατέρες! Αὐτή ἡ ἐπαφή θά μᾶς βοηθήσει πολύ στήν ἐκκλησιαστική, ἀλλά καί στήν ἐσωτερική μας ζωή. Τότε θά δοῦμε πόσο ἡ ζωή μας γλυκαίνεται· πόσο οἱ γνώσεις μας πλουτίζονται· πόσο τό ταλαιπωρημένο μας πνεῦμα ξεκουράζεται. Εἶνε ἐπιτακτική ἀνάγκη νά γυρίσωμε πίσω, στους Πατέρες («Ad patres, o fratres»). Καί αὐτή ἡ ἐπιστροφή μας δέν θά εἶνε ὀπισθοδρόμησι. Ὁχι. Θά εἶνε πρόοδος, ἀνύψωσι τῆς ζωῆς μας, σιγουριά καί ἀσφάλεια μέσα στήν κιβωτό τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ Πατέρες θά εἶνε πάντα γιά ἐμᾶς τά ζωντανά παραδείγματα, πού θά μᾶς βοηθήσουν νά μοιάσωμε μέ τόν ἐνανθρωπήσαντα Θεό μας. Ἡ καρδιά μας, ἐμπνεόμενη ἀπό τή ζωή καί τή διδασκαλία τῶν Πατέρων μας, θά τείνη πάντοτε νά ὁμοιωθῆ πρός τήν καρδιά τοῦ Ἰησοῦ, ὁ ὁποῖος πέτυχε πλήρως τόν προορισμό τοῦ ἀνθρώπου. Θά γίνῃ ὄντως ὁ μακρόκοσμος μέσα στόν μικρόκοσμο.

ΒΙΒΛΙΟ ΠΡΩΤΟ

Προοίμιο

1. Ἵπάρχουν μερικοί πού περιφρονοῦν τήν ἀλήθεια καί προσθέτουν λόγους ψευδεῖς καί γενεαλογίες μάταιες, «αἵτινες ζητήσεις μᾶλλον παρέχουσιν ἢ οἰκοδομήν Θεοῦ τήν ἐν πίστει»², ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος. Ἐπί πλέον δέ μέ τήν ἀληθοφάνεια, πού χαλκεύουν μέ δολιότητα, παρασύρουν τή σκέψι τῶν ἀπειροτέρων καί τούς αἰχμαλωτίζουν διαστρέφοντας τά λόγια τοῦ Κυρίου καί γίνονται κακοί ἐξηγηταί τῶν καλῶν λόγων. Καταστρέφουν πολλούς ἀνθρώπους καί μέ τήν πρόφασι τῆς «γνώσεως» τούς ἀπομακρύνουν ἀπό τόν Θεό, πού δημιούργησε καί διευθέτησε αὐτό τό σύμπαν, διότι τάχα ἔχουν νά παρουσιάσουν κάτι ἀνώτερο καί μεγαλύτερο ἀπό τόν Θεό, πού δημιούργησε «τόν οὐρανόν καί τήν γῆν καί πάντα τά ἐν αὐτοῖς»³. Μέ τήν πειστικότητα καί τά τεχνάσματα τοῦ λόγου παρασύρουν τούς ἄδολους ἀνθρώπους στό δικό τους τρόπο ἀναζητήσεως, ἀλλά μέ ἄχαρι τρόπο τελικῶς τούς καταστρέφουν, ἐπειδή τούς κάνουν τέτοιους πού νά ἐκφράζουν βλάσφημη καί ἀσεβῆ ἄποψι γιά τόν Δημιουργό τους καί νά μή μποροῦν νά διακρίνουν τό ψέμα ἀπό τήν ἀλήθεια.

2. Βεβαίως, ἡ ἴδια ἡ πλάνη ἀπό μόνη της δέν φανερώνεται, γιά νά μή ἀπογυμνωθῆ καί γίνη ὀλοφάνερη. Στολίζεται πονηρά μέ τό περίβλημα τῆς ἀληθοφάνειας, ὥστε μέ τήν ἐξωτερική της ἐμφάνισι νά φαίνεται στους ἀπειροτέρους πιο ἀληθινή ἀπό τήν ἀλήθεια. Ὅπως εἶπε σχετικῶς ὁ ἀνώτερός μας⁴, ἀντί γιά τό σμαράγδι, πού εἶνε πολύτιμος λίθος καί μερικοί τό ἀκριβοπληρώνουν, μᾶς ἐξαπατᾷ τό γυαλί, τό ὁποῖο ἐπεξεργαζόμενο μοιάζει μέ τό σμαράγδι, ὅταν δέν ὑπάρχη ὁ ἔμπειρος πού μπορεῖ νά τό δοκιμάσῃ καί μέ τήν τέχνη νά ἀποκαλύψῃ τήν πονηριά πού ἔγινε. Ἡ ὅταν ὁ χαλκός ἀνακατευθῆ μέ τόν ἄργυρο, ποιός ἄπειρος ἄνθρωπος θά μπορέσῃ εὐκόλα νά ἐξακριβώσῃ τή γνησιότητά του; Στόχος μας, λοιπόν, ἦταν νά μή ἀρπάζωνται ἀπό δική μας ἀμέλεια μερικοί σάν πρόβατα ἀπό λύκους, τούς ὁποίους ἀγνοοῦν, ἐπειδή ὕπουλα ἔχουν ἀπό ἔξω δέρμα προβάτου, καί ἀπό τούς ὁποίους παρήγγειλε ὁ Κύριος νά φυλαγώμαστε⁵, καθ' ὅσον λέγουν μέν τά ἴδια, ἀλλά φρονοῦν διαφορετικά. Γι' αὐτό, ἀφοῦ διάβασα τά ἔργα τῶν αὐτοκαλουμένων μαθητῶν τοῦ Οὐαλεντίνου, μέ μερικούς δέ ἀπό αὐτούς καί συζήτησα καί ἀντιλήφθηκα τίς ιδέες τους, θεώρησα ἀπαραίτητο, ἀγαπητέ, νά σοῦ φανερώσω τά τερατώδη καί βαθιά μυστήρια, τά ὁποῖα δέν καταλαβαίνουν ὅλοι, διότι δέν ἔχασαν

ὄλοι τό μυαλό τους. Πρόθεσί μου εἶνε καί σύ νά τά μάθης αὐτά καί νά τά φανερώσης σέ ὅσους εἶνε μαζί σου καί νά τούς συμβουλευῆς νά φυλάγωνται ἀπό τό βυθό⁶ τῆς ἀνοησίας καί τῆς βλασφημίας κατά τοῦ Χριστοῦ. Καί μέ ὄση δύναμι ἔχουμε, θά παρουσιάσωμε μέ συντομία καί σαφήνεια τίς ιδέες τῶν αἰρετικῶν διδασκάλων, ἐννοῶ, δηλαδή, τούς περί τόν Πτολεμαῖο, πού εἶνε «ἀπάνθισμα» τῆς σχολῆς τοῦ Οὐαλεντίνου· καί κατά τή μετριότητά μας θά παράσχωμε τά μέσα γιά τήν ἀνατροπή αὐτῶν τῶν ἀντιλήψεων, ἀποδεικνύοντας ὅτι εἶνε ἀλλόκοτα καί ἀνάρμοστα στήν ἀλήθεια τά ὅσα λένε, μολονότι δέν εἶμαστε συνηθισμένοι νά συγγράφωμε, οὔτε ἐξασκήσαμε τήν τέχνη τοῦ λόγου· ἀλλά ἡ ἀγάπη μᾶς προτρέπει νά φανερώσωμε σέ σένα καί σέ ὄλους ὅσοι εἶνε μαζί σου τίς διδασκαλίες πού μέχρι τώρα ἦσαν κρυφές, ἤδη, ὅμως, μέ τή χάρι τοῦ Θεοῦ φανερώθηκαν. «Οὐδέν γάρ ἐστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καί κρυπτόν, ὃ οὐ γνωσθήσεται»⁷.

3. Ἀπό ἐμᾶς, πού ζοῦμε στή χώρα τῶν Κελτῶν καί κατά τό πλεῖστον ἀσχολούμαστε μέ τή διάλεκτο τῶν βαρβάρων, δέν θά ἀπαιτήσης νά ἔχωμε τέχνη λόγου, τήν ὁποία δέν μάθαμε, οὔτε συγγραφική δύναμι, τήν ὁποία δέν ἐξασκήσαμε, οὔτε καλλωπισμό λέξεων οὔτε πειστικότητα, τήν ὁποία δέν γνωρίζουμε. Ἀλλά αὐτά πού σοῦ ἔγραψα μέ ἀπλότητα, μέ ἀλήθεια, ἄτεχνα καί μέ ἀγάπη, νά τά ἀποδεχθῆς μέ ἀγάπη καί νά τά αὐξήσης μόνος σου, καθότι εἶσαι ἰκανώτερος ἀπό ἐμᾶς. Καί σάν νά παίρνης ἀπό ἐμᾶς τά σπέρματα καί τίς ἀρχές, μέ τήν εὐρύτητα τῆς σκέψεώς σου νά καρποφορήσης πολὺ αὐτά πού σοῦ εἶπαμε δι' ὀλίγων καί μέ δύναμι νά παρουσιάσης σέ ὅσους εἶνε μαζί σου αὐτά πού εἶπαμε ἀδύναμα. Καί ἐπειδή ἀπό καιροῦ ζητοῦσες νά μάθης τίς ιδέες τους, προσπαθήσαμε ὄχι μόνο νά σοῦ τίς φανερώσωμε, ἀλλά καί νά σοῦ δώσωμε ἐφόδια γιά νά ἀποδείξωμε ὅτι εἶνε ψευδεῖς. Ἔτσι μέ προθυμία θά ὑπηρετήσης καί σύ τούς ἄλλους κατά τή χάρι πού σοῦ ἔδωσε ὁ Κύριος, γιά νά μή παρασύρωνται πλέον οἱ ἄνθρωποι ἀπό τήν πειστικότητα, τήν ὁποία, πράγματι, ἔχουν οἱ αἰρετικοί.

Κεφάλαιο Α'

1. Λένε, λοιπόν, ὅτι στά ἀόρατα καί ἄρρητα ὕψη εἶνε κάποιος τέλειος Αἰώνας, πού προϋπῆρχε. Αὐτόν τόν ὀνομάζουν ἀκόμη Προαρχή, Προπάτορα καί Βυθό. Καί, ἐνῶ ἦταν ἀχώρητος καί ἀόρατος, αἰδιος καί ἀγέννητος, ἔγινε μέσα σέ πολλή ἡσυχία καί ἡρεμία στό διάστημα ἀπειρῶν αἰώνων. Μαζί του ὑπάρχει ἀκόμη ἡ Ἐννοια, τήν ὁποία ὀνομάζουν καί Χάρι καί Σιγή. Καί κάποτε σκέφθηκε αὐτός ὁ Βυθός νά προβάλῃ μόνος του τήν Ἀρχή τῶν πάντων, σάν σπέρμα, τό ὁποῖο σκέφθηκε νά προβάλῃ καί νά ἀποθέσῃ σάν σέ μήτρα στή συνυπάρχουσα μέ αὐτόν Σιγή. Αὐτή δέχθηκε αὐτό τό σπέρμα καί ἔμεινε ἔγκυος καί γέννησε τό Νοῦ, ὅμοιο καί ἴσο μέ αὐτόν πού τόν πρόβαλε καί πού μόνο αὐτός χωροῦσε τό μέγεθος τοῦ Πατρός. Αὐτόν τό Νοῦ ἀποκαλοῦν καί

Μονογενῆ καὶ Πατέρα καὶ Ἀρχὴ τῶν πάντων. Μαζί του προβλήθηκε καὶ ἡ Ἀλήθεια. Αὐτὴ εἶνε ἡ πρώτη καὶ ἀρχέγονη «τετρακτύς»¹ τῶν Πυθαγορείων, τὴν ὁποία ὀνομάζουν καὶ ρίζα τῶν πάντων. Ὑπάρχει, λοιπόν, ὁ Βυθός καὶ ἡ Σιγή, ἔπειτα ὁ Νοῦς καὶ ἡ Ἀλήθεια. Καὶ ὅταν αὐτός ὁ Μονογενῆς ἀντιλήφθηκε γιατί προβλήθηκε, πρόβαλε καὶ αὐτός τὸν Λόγο καὶ τὴ Ζωή, ὡς πατέρα ὄλων ὄσων θὰ ὑπάρχουν μετὰ ἀπὸ αὐτόν καὶ ἀρχὴ καὶ μορφή ὄλου τοῦ Πληρώματος. Ἀπὸ τὸν Λόγο καὶ τὴ Ζωή προβλήθηκε μετὰ τὴ συνένωσί τους ὁ Ἄνθρωπος καὶ ἡ Ἐκκλησία. Αὐτὴ εἶνε ἡ ἀρχέγονη Ὀγδοάδα, ἡ ρίζα καὶ ἡ βάσι τῶν πάντων, τὴν ὁποία αὐτοὶ ὀνομάζουν μετὰ τέσσερις ὀνομασίες: Βυθός, Νοῦ, Λόγο καὶ Ἄνθρωπο. Καὶ ὁ καθένας ἀπὸ αὐτούς εἶνε ἐρμαφρόδιτος, ὡς ἐξῆς. Πρῶτος ὁ Προπάτωρ ἐνώθηκε καὶ συζεύχθηκε μετὰ τὴν Ἐννοιά του· ὁ Μονογενῆς, δηλαδή, ὁ Νοῦς μετὰ τὴν Ἀλήθεια· ὁ Λόγος μετὰ τὴ Ζωή καὶ ὁ Ἄνθρωπος μετὰ τὴν Ἐκκλησία.

2. Αὐτοὶ οἱ Αἰῶνες, ἐπειδὴ προβλήθηκαν γιὰ τὴ δόξα τοῦ Πατρός, θέλησαν καὶ αὐτοὶ μόνοι τους νὰ δοξάσουν τὸν Πατέρα καὶ πρόβαλαν μετὰ σύζευξι· ὁ Λόγος καὶ ἡ Ζωή, ἀφοῦ πρόβαλαν τὸν Ἄνθρωπο καὶ τὴν Ἐκκλησία, πρόβαλαν ἄλλους δέκα Αἰῶνες, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα λέγουν πῶς εἶνε τὰ ἐξῆς: Βύθιος καὶ Μῆξις, Ἀγήρατος καὶ Ἐνωσις, Αὐτοφυῆς καὶ Ἡδονή, Ἀκίνητος καὶ Σύγκρασις, Μονογενῆς καὶ Μακαρία. Αὐτοὶ εἶνε οἱ δέκα Αἰῶνες, γιὰ τοὺς ὁποίους λένε ὅτι προβλήθηκαν ἀπὸ τὸν Λόγο καὶ τὴ Ζωή. Καὶ ὁ Ἄνθρωπος μαζί μετὰ τὴν Ἐκκλησία πρόβαλε δώδεκα Αἰῶνες, στοὺς ὁποίους χαρακτηρίζουν αὐτὰ τὰ ὀνόματα: Παράκλητος καὶ Πίστις, Πατρικός καὶ Ἐλπίς, Μητρικός καὶ Ἀγάπη, Ἀείνους καὶ Σύνεσις, Ἐκκλησιαστικός καὶ Μακαριότης, Θελητός καὶ Σοφία.

3. Αὐτοὶ εἶνε οἱ τριάντα Αἰῶνες τῆς πλάνης τους, οἱ μυστικοὶ καὶ ἄγνωστοι· αὐτὸ εἶνε τὸ ἀόρατο καὶ πνευματικὸ κατ' αὐτούς Πλήρωμα, τὸ ὁποῖο διαιρεῖται σὲ τρία μέρη· σὲ ὀγδοάδα, δεκάδα καὶ δωδεκάδα. Καὶ γι' αὐτὸ ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Σωτὴρ (οὔτε Κύριο δέν θέλουν νὰ τὸν ὀνομάζουν) τριάντα χρόνια² τίποτε δέν ἔπραξε φανερά, δηλώνοντας ἔτσι τὸ μυστήριον αὐτῶν τῶν Αἰῶνων. Ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν παραβολὴ τῶν ἐργατῶν, πού στάλθηκαν στὸν ἀμπελῶνα³, ὑποστηρίζουν ὅτι σαφέστατα φανερώνει τοὺς τριάντα αὐτοὺς Αἰῶνες. Διότι στέλλονται ἄλλοι τὴν πρώτη ὥρα, ἄλλοι τὴν τρίτη, ἄλλοι τὴν ἕκτη, ἄλλοι τὴν ἐνάτη καὶ ἄλλοι τὴν ἐνδεκάτη ὥρα. Ἄν προστεθοῦν, λοιπόν, οἱ ὥρες πού ἀναφέραμε, συμπληρώνουν τὸν ἀριθμὸ τριάντα. Μία καὶ τρεῖς καὶ ἕξι καὶ ἐννέα καὶ ἐνδεκα κάνουν τὸν ἀριθμὸ τριάντα. Μετὰ τίς ὥρες θέλουν νὰ φανερώσουν τοὺς Αἰῶνες· καὶ αὐτὰ εἶνε τὰ μεγάλα καὶ θαυμαστά καὶ ἀπόρητα μυστήρια, τὰ ὁποία παρουσιάζουν ὡς καρπούς· καὶ προσπαθοῦν μήπως κάτι ἀπὸ τὰ τόσα πολλὰ πού λέγονται στὴ Γραφὴ μπορέσουν νὰ τὸ προσαρμόσουν καὶ νὰ τὸ παραβάλουν μετὰ τὸ δημιούργημα τῆς φαντασίας τους.

Κεφάλαιο Β'

1. Ὑποστηρίζουν ὅτι τὸν Προπάτορά τους γνωρίζει μόνον ὁ Μονογενής, πού γεννήθηκε ἀπὸ αὐτόν, δηλαδή, ὁ Νοῦς· γιὰ ὅλους τοὺς ἄλλους εἶνε ἀόρατος καὶ ἀκατάληπτος. Μόνον ὁ Νοῦς, κατὰ τὴ διδασκαλία τους, εὐχαριστιόταν νὰ βλέπῃ τὸν Πατέρα καὶ παρατηρώντας τὸ ἀμέτρητο μέγεθος του χαιρόταν καὶ σκεπτόταν νὰ ἀνακοινώσῃ καὶ στοὺς ὑπόλοιπους Αἰῶνες τὸ μέγεθος τοῦ Πατρός, πόσο μεγάλος καὶ σπουδαῖος ὑπῆρχε καὶ πῶς ἦταν ἄναρχος καὶ ἀχώρητος καὶ ἀκατάληπτος γιὰ νὰ τὸν δῆ κανεῖς. Τὸν κατενόησε ἡ Σιγὴ μὲ τὴ θέλησι τοῦ Πατρός, ἐπειδὴ ἤθελε ὅλους αὐτοὺς νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ στὴν κατανόησι καὶ στὸν πόθο τῆς ἀναζητήσεως τοῦ Προπάτορος, πού ἀναφέραμε προηγουμένως. Καὶ οἱ ὑπόλοιποι Αἰῶνες, παρομοίως, μὲ ἥσυχον τρόπο ποθοῦσαν νὰ δοῦν αὐτόν πού πρόβαλε τὸ σπέρμα τους καὶ νὰ γνωρίσουν τὴν ἄναρχη ρίζα.

2. Προχώρησε, ὅμως, πολὺ πρὸς τὰ ἔμπρὸς ὁ τελευταῖος καὶ νεώτερος Αἰώνας τῆς δωδεκάδος, τὸν ὁποῖο πρόβαλε ὁ Ἄνθρωπος καὶ ἡ Ἐκκλησία, δηλαδή, ἡ Σοφία, καὶ ὑπέστη πάθος χωρὶς τὴν ἔνωσι μὲ τὸ σύζυγο¹, τὸν Θελητό· πρᾶγμα, τὸ ὁποῖο ἔλαβε μὲν ἀρχὴ στίς σχέσεις τοῦ Νοῦ καὶ τῆς Ἀληθείας, κατέληξε δὲ σὲ αὐτόν τὸν Αἰῶνα (τὴ Σοφία), ὁ ὁποῖος ἐξετράπη, μὲ τὴν πρόφασιν τῆς ἀγάπης, στὴν οὐσία τοῦ θράσους, διότι δὲν ἤλθε σὲ ἐπικοινωνία μὲ τὸν τέλειον Πατέρα, ὅπως καὶ ὁ Νοῦς. Τὸ πάθος εἶνε ἡ ἀναζητήσι τοῦ Πατρός. Ἦθελε, καθὼς ἔλεγε, νὰ κατανοήσῃ τὸ μέγεθος του· στὴ συνέχεια δὲν μπόρεσε, διότι ἐπιχείρησε πρᾶγμα ἀδύνατον, πού ἐπιτυγχάνεται μὲ πολὺ μεγάλη προσπάθεια ἐξ αἰτίας τοῦ μεγέθους τοῦ βάθους καὶ τοῦ ἀνεξιχνίαστου τοῦ Πατρός καὶ λόγῳ τῆς στοργῆς πρὸς αὐτόν· ἐπεκτείνεται δὲ πάντοτε πρὸς τὰ ἔμπρὸς καὶ θὰ μπορούσε νὰ καταποθῆ στό τέλος λόγῳ τῆς γλυκύτητός του καὶ νὰ διαλυθῆ σὲ ὅλα τὰ συστατικά του, ἐάν δὲν συναντούσε τὴ Δύναμι, ἡ ὁποία στηρίζει καὶ διαφυλάσσει τὰ πάντα ἐξω ἀπὸ τὸ ἀνεκφραστο μέγεθος. Ὀνομάζουν Ὅρο αὐτὴ τὴ Δύναμι, ἡ ὁποία τὸν συγκράτησε καὶ τὸν στήριξε· μόλις καὶ μετὰ βίας δὲ ἐπέστρεψε στὸν ἑαυτό του καὶ πείσθηκε ὅτι εἶνε ἀκατάληπτος ὁ Πατήρ καὶ ἐγκατέλειψε τὸν προηγούμενον στόχο του μαζί μὲ τὸ πάθος, πού ἀκολούθησε ἀπὸ τὸ καταπληκτικὸ ἐκεῖνο θαῦμα.

3. Μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς κατὰ κάποιον τρόπο πλέκουν μύθους σχετικῶς μὲ τὸ πάθος καὶ τὴν ἐπιστροφή τῆς Σοφίας· ὅτι, δηλαδή, ἐπιχείρησε ἀδύνατον καὶ ἀκατάληπτον πρᾶγμα καὶ γέννησε θηλυκὴ οὐσία, ἄμορφη, ἀνάλογα μὲ τὴ φύσιν πού εἶχε. Ὄταν τὸ κατάλαβε, πρῶτα λυπήθηκε γιὰ τὴν ἀτέλεια τῆς δημιουργίας, ἔπειτα φοβήθηκε, ἐπειδὴ καὶ τὴν ἴδια τὴν ὑπαρξὶ δὲν τὴν εἶχε σὲ τέλεια μορφή, κατόπιν δὲ ἐξεπλάγη καὶ ἀπόρησε ἀναζητώντας τὴν αἰτία καὶ μὲ ποιὸν τρόπο νὰ ἀποκρύψῃ τὸ γεγονός. Μένοντας μέσα σὲ αὐτὰ τὰ πάθη, προσπάθησε νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ νὰ τρέξῃ πίσω στὸν Πατέρα καὶ μέχρις

ένός σημείου τό τόλμησε, αλλά έχασε τή δύναμί της καί έγινε ικέτις τοῦ Πατρός. Μαζί της παρακάλεσαν καί οἱ υπόλοιποι Αἰῶνες, κυρίως δέ ὁ Νοῦς. Ἐπί ἐδῶ ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ οὐσία τῆς ὕλης ἔλαβε τήν πρώτη της ἀρχή ἀπό τήν ἄγνοια καί τή λύπη, τό φόβο καί τήν ἐκπληξι.

4. Ὁ Πατήρ, ἐπί πλέον, τόν Ὅρο, πού προηγουμένως ἀναφέραμε, τόν προβάλλει διά τοῦ Μονογενοῦς κατά τή δική του εἰκόνα, χωρίς σύζυγο καί ἀρρενόθηλο. Τόν Πατέρα ἄλλοτε τόν θέλουν νά εἶνε σύζυγος τῆς Σιγῆς, ἄλλοτε δέ ἐπάνω ἀπό ἄνδρα καί γυναῖκα. Αὐτόν τόν Ὅρο ὀνομάζουν καί Σταυρό καί Συλλυτρωτή καί Καρπιστή καί Ὅροθέτη καί Μεταγωγέα. Μέ τόν Ὅρο αὐτό, λέγουν, καθαρίσθηκε καί στηρίχθηκε ἡ Σοφία καί ἀποκαταστάθηκε στή συζυγία. Ὅταν χωρίσθηκε ἡ Ἐνθύμησι ἀπό τή Σοφία, μαζί μέ τό πάθος πού ἀκολούθησε, ἡ Σοφία ἔμεινε μέσα στό Πλήρωμα· ἡ Ἐνθύμησί της, μαζί μέ τό πάθος, πού χωρίσθηκε ἀπό τόν Ὅρο καί ἀποσύρθηκε καί βρέθηκε ἔξω ἀπό αὐτόν, ἀποτελεῖ πνευματική οὐσία καί κάποια φυσική ὁρμή τοῦ Αἰῶνος, χωρίς μορφή καί σχῆμα, διότι δέν κατάλαβε τίποτε. Γι' αὐτό τόν ὀνομάζουν καρπό ἀδύναμο καί θηλυκό.

5. Μετά τήν ἀπομάκρυνσί της ἀπό Πλήρωμα τῶν Αἰῶνων, ἡ μητέρα της ἀποκαταστάθηκε στή δική της συζυγία. Ὁ Μονογενής, πάλι, πρόβαλε ἄλλη συζυγία κατά τήν πρόνοια τοῦ Πατρός, γιά νά μή πάθη κανεῖς ἀπό τούς Αἰῶνες κάτι παρόμοιο μέ αὐτή. Δηλαδή, πρόβαλε τόν Χριστό καί τό Πνεῦμα τό ἅγιο, ἀπό τούς ὁποίους δημιουργήθηκαν οἱ Αἰῶνες, ὥστε νά στερεωθῇ καί νά στηριχθῇ τό Πλήρωμα. Ὁ Χριστός τούς δίδαξε τή φύσι τῆς συζυγίας, ἄν καί γνωρίζουν τήν ἔννοια τοῦ ἀγεννήτου καί εἶνε ἱκανοί νά διακηρύξουν σέ αὐτούς τή βαθεῖα γνῶσι τοῦ Πατρός, ὅτι εἶνε ἀχώρητος καί ἀκατάληπτος καί δέν εἶνε δυνατόν οὔτε νά τόν ἰδῇ κανεῖς οὔτε νά τόν ἀκούσῃ, παρά μόνο νά γίνῃ γνωστός διά τοῦ Μονογενοῦς². Καί ἡ μέν αἰτία τῆς αἰωνίου διαμονῆς τῶν ὑπολοίπων εἶνε τό ἀκατάληπτο τοῦ Πατρός· ἡ αἰτία δέ τῆς δημιουργίας καί τοῦ σχηματισμοῦ του εἶνε τό καταληπτό τοῦ Πατρός καί κατά τοῦτο ἀκριβῶς εἶνε ἴσος μέ αὐτόν. Αὐτά δημιούργησε σέ αὐτούς ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος πρό ὀλίγου προβλήθηκε.

6. Τό ἕνα Πνεῦμα τό ἅγιο, ἀφοῦ ἐξισώθηκαν ὅλοι αὐτοί, τούς δίδαξε νά εὐχαριστοῦν καί εἰσήγαγε τήν ἀληθινή ἀνάπαυσι. Ἐτσι ἰσχυρίζονται ὅτι οἱ Αἰῶνες ἔγιναν ἴσοι μεταξύ τους ὡς πρός τή μορφή καί τή γνώμη. Ὅλοι ἔγιναν Νόες, ὅλοι Λόγοι, ὅλοι Ἄνθρωποι, ὅλοι Χριστοί, καί οἱ θήλειες, παρομοίως, ὅλες ἔγιναν Ἀλήθειες, Ζωές, Πνεύματα καί Ἐκκλησίες. Στηρίχθηκαν ἐπάνω σέ αὐτό ὅλα καί μέ τέλειο τρόπο ἀναπαύθηκαν καί ὕμνησαν μέ μεγάλη χαρά τόν Προπάτορα, ὁ ὁποῖος εὐφράνθηκε πολύ. Καί χάριν αὐτῆς τῆς εὐεργεσίας, μέ μία ἀπόφασι καί γνώμη ὅλου τοῦ Πληρώματος τῶν Αἰῶνων, μέ τή συνευδοκία τοῦ Χριστοῦ καί τοῦ Πνεύματος καί τήν ἐπισφράγισι τοῦ Πατρός, ὁ καθένας ἀπό τούς Αἰῶνες συνεισέφερε ὅ,τι εἶχε μέσα του ὠραιότερο καί ἀνθηρότερο. Τά συγκέντρωσαν, τά συνέδεσαν κατάλληλα, τά

ένωσαν άρμονικά και προκειμένου να τιμήσουν και να δοξάσουν τό Βυθό, δηλαδή, τό τέλειο κάλλος και τό άστρο του Πληρώματος, πρόβαλαν ως τέλειο καρπό τόν 'Ιησοῦ, τόν όποιο και Σωτήρα ώνόμασαν και Χριστό και Λόγο πατρωνυμικώς και «Πάντα», έπειδή προέρχεται από όλους· και μαζί του προβλήθηκαν ως σωματοφύλακες του οι όμογενεις 'Αγγελοι, για να τούς τιμήσουν.

Κεφάλαιο Γ'

1. Αυτά, λοιπόν, ισχυρίζονται και πραγματεύονται σχετικώς με τά έντός του Πληρώματος. Αυτή είνε ή συμφορά του Αϊώνος, ό όποιος έπαθε και ύστερα από λίγο καταστράφηκε τρόπον τινά μέσα σε πολύ ύλικό, διότι θέλησε να έρευνήση τόν Πατέρα· αυτή είνε ή «έξαιώνιος»* κατασκευή του 'Όρου, του Σταυρου, του Λυτρωτου, του Καρπιστου, του 'Οροθέτου, του Μεταγωγέως· αυτή είνε ή δημιουργία του πρώτου Χριστου μαζί με τό Πνεῦμα τό άγιο, που προήλθε από τή μεταβολή της γνώμης του Πατρός και είνε μεταγενέστερη από τούς Αϊώνες· αυτή είνε και ή κατόπιν έράνου σύνθετη κατασκευή του δευτέρου Χριστου, τόν όποιο ονομάζουν και Σωτήρα. Αυτά δέν λέχθηκαν φανερά, διότι όλοι δέν δέχονται τή γνώσι. Με μυστηριώδη τρόπο και με παραβολές τά φανέρωσε ό Σωτήρ σε εκείνους, που μποροῦν να τά καταλάβουν, κατά τόν έξής τρόπο· οι τριάντα Αϊώνες σημαίνονται με τά τριάντα χρόνια, όπως προαναφέραμε, κατά τά όποια λένε ότι ό Σωτήρ φανερά δέν έκανε τίποτε, καθώς και με τήν παραβολή των έργατων του άμπελωνος¹. Ισχυρίζονται ότι και ό Παῦλος κατονομάζει πολύ φανερά και πολλές φορές αυτούς τούς Αϊώνες, ακόμη δε τήρησε και τήν τάξι τους, όταν ειπε· «*Είς πάσας τάς γενεάς των αιώνων του αιώνος*»². 'Αλλά και εμεις, όταν στην Ευχαριστία λέμε «εις τούς αιώνας των αιώνων»³, εκείνους τούς Αϊώνες έννοοῦμε και όπου κατονομάζονται «αιώνας» ή «αιώνες», ισχυρίζονται ότι γίνεται αναφορά σε εκείνους.

2. 'Η προβολή της δωδεκάδος των Αιώνων φανερώνεται από τό διάλογο του δωδεκαετους Κυρίου με τούς νομοδιδασκάλους⁴ και με τήν έκλογή των αποστόλων. Δώδεκα ήσαν οι απόστολοι⁵. Και οι υπόλοιποι δέκα όκτώ Αϊώνες φανερώνονται με τήν επί δέκα όκτώ μήνες, όπως λέγουν, συναναστροφή του Κυρίου με τούς μαθητάς μετά τήν έκ νεκρών άνάστασι⁶. 'Αλλά και με τά δύο πρώτα γράμματα του ονόματος «'Ιησοῦς», τό «γιῶτα» και τό «ήτα», σαφώς φανερώνονται οι δέκα όκτώ Αϊώνες. Και οι δέκα Αϊώνες επίσης έννοοῦνται με τό γράμμα «γιῶτα», τό όποιο είνε τό πρώτο γράμμα του ονόματός του. Και γι' αυτό ειπε ό Σωτήρ· «*Ιῶτα έν, ή μία κεραία ου μη παρέλθῃ, έως άν πάντα γένηται*»⁷.

3. Τό πάθος της αποστασίας, που συνέβη στο δωδέκατο Αϊώνα, λέγουν ότι ύποσημαίνεται με τήν προδοσία του 'Ιούδα, ό όποιος ήταν ό δωδέκατος

τῶν ἀποστόλων. Ὑποστηρίζουν ἀκόμη ὅτι ὁ Χριστός ἔπαθε τό δωδέκατο μῆνα, διότι κήρυξε ἓνα χρόνο μετά τό βάπτισμά του⁸. Ἀκόμη φανερόνεται σαφέστατα αὐτό μέ τήν αἰμορροῦσα γυναικα. Αὐτή ἔπασχε ἐπί δώδεκα χρόνια καί θεραπεύθηκε μέ τήν παρουσία τοῦ Σωτῆρος, μόλις ἄγγιξε τό κράσπεδο τοῦ ἱματίου του. Καί γι' αὐτό εἶπε ὁ Σωτήρ: «*Τίς μου ἤψατο;*»⁹. θέλοντας νά διδάξη στούς μαθητάς τό μυστήριον τῶν Αἰώνων καί τήν θεραπεία τοῦ Αἰῶνος πού ἔπασχε. Αὐτή, πού ἔπασχε ἐπί δώδεκα χρόνια, εἶνε ἡ Δύναμι ἐκείνη¹⁰, τῆς ὁποίας, καθῶς λέγουν, ἡ οὐσία ἀπλώνεται καί χύνεται ἐπ' ἀπειρον. Καί ἂν δέν ἄγγιζε τό ἔνδυμά του, δηλαδή, τήν Ἀλήθεια τῆς πρώτης Τετραδος, ἡ ὁποία δηλώνεται μέ τό «κράσπεδο», θά διαλυόταν στά συστατικά της· ἀλλά σταμάτησε καί ἀπαλλάχθηκε ἀπό τό πάθος. Διότι ἡ δύναμι πού βγήκε ἀπό αὐτόν καί εἶνε ὁ Ὁρος κατ' αὐτούς, τήν θεραπεύσε καί χώρισε τό πάθος ἀπό αὐτήν.

4. Ὁ Σωτήρ, ὁ ὁποῖος συνίσταται ἀπό ὅλους καί εἶνε τό πᾶν, λέγουν ὅτι φανερόνεται μέ τό λόγο: «*Πᾶν ἄρρεν διανοῖγον μήτραν*»¹¹. Αὐτός πού εἶνε τό «πᾶν», διήνοιξε τήν μήτρα τῆς Ἐνθυμήσεως τοῦ Αἰῶνος πού ἔπαθε καί ἡ Ἐνθυμήσι βγήκε ἔξω ἀπό τό Πλήρωμα. Αὐτήν ὀνομάζουν καί δευτέρα ὄγδοάδα, γιά τήν ὁποία θά μιλήσωμε ὕστερα ἀπό λίγο. Καί γι' αὐτό, λέγουν, ὁ Παῦλος φανερά λέγει: «*Καί αὐτός ἐστι τὰ πάντα*»¹². καί πάλι: «*Πάντα εἰς αὐτόν, καί ἐξ αὐτοῦ τὰ πάντα*»¹³. καί πάλι: «*Ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος*»¹⁴. Καί τό «*ἀνακεφαλαιώσασθαι δὲ τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ διὰ τοῦ Θεοῦ*»¹⁵ ἔστι τό ἐξηγοῦν καί ὁποιαδήποτε ἄλλα παρόμοια.

5. Ἐπειτα γιά τόν Ὁρο τους, τόν ὁποῖο καί ἀποκαλοῦν μέ περισσότερα ὀνόματα, διακηρύττουν ὅτι ἔχει δύο ἐνέργειες: αὐτήν πού στηρίζει καί αὐτήν πού διαιρεῖ. Ἐπειδή στερεώνει καί στηρίζει, εἶνε Σταυρός καί ἐπειδή διαιρεῖ καί διακρίνει, εἶνε Ὁρος. Ὡς ἐξῆς, λέγουν, φανερόνεται ὁ Σωτήρ τίς ἐνέργειές του. Πρῶτα-πρῶτα τήν στερεωτικήν του δύναμι μέ τά λόγια: «*Ὅς οὐ βαστάζει τὸν σταυρόν αὐτοῦ, καί ἀκολουθεῖ μοι, μαθητής ἐμός οὐ δύναται γενέσθαι*»¹⁶. καί: «*Ἄρας τὸν σταυρόν αὐτοῦ, ἀκολουθεῖ μοι*»¹⁷. τῆ δὲ διαιρητικῆς ἐνέργειά του μέ τά λόγια: «*Οὐκ ἤλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν*»¹⁸. Καί ὁ Ἰωάννης, λέγουν, τό ἴδιο φανέρωσε, ὅταν εἶπε: «*Τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καί διακαθαριεῖ τὴν ἄλωνα, καί συνάξει τὸν σίτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ*»¹⁹. καί μέ αὐτό ἐκφράζει τὴν ἐνέργεια τοῦ Ὁρου. «*Πτύον*» ἐξηγοῦν ὅτι εἶνε ἐκεῖνος ὁ Σταυρός, ὁ ὁποῖος ἐξαφανίζει ὅλα τὰ ὑλικά, ὅπως ἡ φωτιά ἐξαφανίζει τὰ ἄχυρα· καθαρίζει δὲ ὅσους σώζονται, ὅπως τό φτυάρι καθαρίζει τό σιτάρι. Ἰσχυρίζονται ἀκόμη ὅτι καί ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος ὁ ἀπόστολος κάνει μνεῖα αὐτοῦ τοῦ σταυροῦ, ὡς ἐξῆς: «*Ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ Σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μορῖα ἐστὶ, τοῖς δὲ σωζομένοις, ἡμῖν, δύναμις Θεοῦ*»²⁰. Καί πάλι: «*Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο ἐν μηδενὶ καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ*»²¹.

6. Τέτοια λέγουν ὅλοι σχετικῶς μέ τό Πλήρωμά τους καί τό φαντασιοκόπημά τους, προσπαθώντας μέ τή βία νά προσαρμόσουν αὐτά πού ὀρθῶς ἔχουν λεχθῆ μέ ὅσα αὐτοί κακῶς ἔχουν ἐπινοήσει. Καί ὄχι μόνον ἀπό τίς εὐαγγελικές καί τίς ἀποστολικές περικοπές προσπαθοῦν νά τά ἀποδείξουν, διαστρέφοντας τίς ἐρμηνεῖες καί νοθεύοντας τίς ἐξηγήσεις, ἀλλά καί ἀπό τόν ἴδιο τό νόμο καί τούς προφήτες, πού περιέχουν πολλές παραβολές καί ἀλληγορίες, οἱ ὁποῖες εἶνε δυνατό σέ πολλά σημεῖα νά ἐπισύρουν τήν ἀμφιβολία σχετικῶς μέ τήν ἐξήγησι. Ἄλλοι δέ, προσαρμόζοντας μερικά στό δημιούργημα τῆς φαντασίας τους μέ ἐπιτηδειότητα καί δολιότητα, συλλαμβάνουν αἰχμαλώτους ἀπό τό χῶρο τῆς ἀληθείας ὅσους δέν διατηροῦν σταθερή τήν πίστι σέ ἕνα Θεό Πατέρα Παντοκράτορα καί σέ ἕνα Κύριο Ἰησοῦ Χριστό, τόν Υἱό τοῦ Θεοῦ.

Κεφάλαιο Δ'

1. Ὅσα λένε γιά τά ἐκτός τοῦ Πληρώματος εἶνε τά ἐξῆς. Ἡ Ἐνθύμησι τῆς ἄνω Σοφίας, τήν ὁποία ἀποκαλοῦν καί Ἀχαμώθ¹, χωρίσθηκε ἀπό τό Πλήρωμα μαζί μέ τό πάθος καί ἀναγκαστικά ἐκβράσθηκε μέσα σέ τόπους σκιᾶς καί κενοῦ². Ἐξω ἀπό τό φῶς καί τό Πλήρωμα δημιουργήθηκε, χωρίς μορφή καί σχῆμα, σάν ἔκτρωμα, διότι δέν κατενόησε τίποτε. Ἐπειδή τή λυπήθηκε ὁ ἄνω Χριστός καί ἐπεκτάθηκε μέ τό Σταυρό³, μέ τή δική του δύναμι τῆς ἔδωσε μορφή, μόνο κατ' οὐσία, ἀλλά ὄχι καί στή γνῶσι. Καί ἀφοῦ τό ἔκανε αὐτό, ἐπέστρεψε, συνέστειλε τή δύναμί του καί τήν ἄφησε μόνη, ὥστε νιώθοντας τό πάθος της, ἐπειδή ἀπομακρύνθηκε ἀπό τό Πλήρωμα καί τήν ἐγκατέλειψε ὁ Χριστός καί τό ἅγιο Πνεῦμα, νά ἐπιθυμῆ τά ἀνώτερα, διότι ἔχει κάποια ὁσμῆ ἀφθαρσίας. Γι' αὐτό καί ὀνομάζεται μέ τά δύο ὀνόματα: Σοφία πατρωνυμικῶς, διότι ὁ πατέρας της ἀποκαλεῖται Σοφία, καί Πνεῦμα ἅγιο, ἀπό τό Πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ. Ἐλαβε μορφή μαζί μέ τό νοῦ καί ἀμέσως ἄδειασε ἀπό τόν ἀόρατο Λόγο πού ὑπῆρχε μαζί της, δηλαδή, ἀπό τόν Χριστό. Ὁρμησε νά ἀναζητήσῃ τό φῶς πού τήν ἐγκατέλειψε, ἀλλά δέν κατάφερε νά τό κατανοήσῃ, ἐπειδή ἐμποδίσθηκε ἀπό τόν Ὅρο. Καί ἐδῶ ὁ Ὅρος, ἐμποδίζοντάς τήν ἀπό τήν πρός τά ἐμπρός ὀρμή, εἶπε «Ἰαώ» γι' αὐτό λέγουν ὅτι τό «Ἰαώ» ἔγινε ὄνομα. Μή μπορώντας δέ νά περάσῃ μέσα ἀπό τόν Ὅρο, ἐπειδή ἐνώθηκε μαζί μέ τό πάθος καί ἔμεινε μόνη ἔξω, ὑπέκυψε σέ κάθε μέρος τοῦ πάθους, πού ἦταν πολυμερές καί πολυποίκιλο, καί ὑπέστη λύπη μέν, διότι δέν πῆρε αὐτό πού ἐπιθυμοῦσε, φόβο δέ, μήπως, ὅπως ἔχασε τό φῶς, ἔτσι χάσῃ καί τή ζωή, καί ἀμηχανία γιά ὅλα αὐτά. Ὅλα δέ αὐτά τά αἰσθήματα σχετίζονταν μέ τήν ἀγνοία. Καί δέν εἶχε μεταβολή στά πάθη της, ὅπως ἀκριβῶς ἡ μητέρα της, ἡ πρώτη Σοφία καί ὁ Αἰώνας, ἀλλά ἀντίθεσι. Ἀπέκτησε ἐπί πλέον καί ἄλλη ἐπιθυμία, νά ἐπιστρέψῃ σέ αὐτόν πού τή ζωοποίησε.

2. Έτσι λέγουν ότι έγινε ή σύστασι και ή ουσία τής ύλης, από τήν όποία δημιουργήθηκε αυτός ό κόσμος. Από τήν επιστροφή δημιουργήθηκε ή ψυχή του κόσμου και του Δημιουργού, από δέ τό φόβο και τή λύπη έλαβαν τήν άρχή τους τά υπόλοιπα. Από τά δάκρυά της έγινε κάθε ύγρή ουσία: από τό γέλιο της ή φωτεινή ουσία: από τή λύπη και τήν έκπληξι τά ύλικά στοιχεία του κόσμου. Άλλοτε έκλαιγε και λυπόταν, καθώς λέγουν, διότι έγκαταλείφθηκε μόνη στό σκοτάδι και στό κενό: άλλοτε, καθώς σκεπτόταν τό φώς που τήν έγκατέλειψε, χαιρόταν και γελούσε: άλλοτε, πάλι, φοβόταν: άλλοτε βρισκόταν σε άπορία και έμενε έκπληκτη.

3. Τί συμβαίνει, λοιπόν; Τραγωδία μεγάλη ύπάρχει εδω και ό καθένας τους φαντάζεται διαφορετικά και μέ σοβαρότητα έξιστορεί από τί λογής πάθος, από ποιό στοιχείο έλαβε τήν άρχή της ή ύπαρξι. Νομίζω ότι εϊνε φυσικό νά μή θέλουν φανερά νά τά διδάσκουν σε όλους, παρά μόνο σε εκείνους, οι όποιοι μπορούν νά πληρώνουν μεγάλους μισθούς για τόσο μεγάλα μυστήρια. Αυτά δέν μοιάζουν καθόλου μέ εκείνα, για τά όποια ό Κύριός μας ειπε: «Δωρεάν έλάβετε, δωρεάν δότε»⁴, αλλά πρόκειται για άπίστευτα και τερατώδη και βαθείά μυστήρια, τά όποια μέ πολύ κόπο επικρατούν ανάμεσα σε εκείνους που αγαπούν τό ψέμα. Ποιός δέν θά δαπανούσε όλα τά ύπάρχοντά του, για νά μάθη ότι από τά δάκρυα τής Ένθυμήσεως του Αϊώνος, που έπαθε, δημιουργήθηκαν οι θάλασσες και οι πηγές και οι ποταμοί και κάθε ύγρή ουσία, από δέ τό γέλιο της έγινε τό φώς και από τήν έκπληξι και τήν άμηχανία της τά ύλικά στοιχεία του κόσμου;...

4. Θέλω και ό ίδιος νά συνεισφέρω κάτι στην ανάπτυξι του συστήματός τους. Έπειδή βλέπω πώς άλλα μέν ύδατα εϊνε γλυκά, όπως οι πηγές, οι ποταμοί, οι βροχές και τά παρόμοια, άλλα δέ εϊνε άλμυρά, όπως τά τών θαλασσών, σκέπτομαι ότι όλα δέν προήλθαν από τά δάκρυά της, διότι τό δάκρυ εϊνε άλμυρό ως προς τήν ποιότητά του. Εϊνε, λοιπόν, φανερό ότι αυτά τά άλμυρά νερά εϊνε από τά δάκρυα. Εϊνε δέ φυσικό αυτή νά βρέθηκε μέσα σε πολλή άγωνία κά άμηχανία και νά ιδρωσε. Έπομένως, σύμφωνα μέ τήν ύπόθεσί τους, πρέπει νά εκλάβωμε ότι οι πηγές, οι ποταμοί και όποιαδήποτε άλλα γλυκά νερά ύπάρχουν, δέν προήλθαν από τά δάκρυά της⁵. Εϊνε αδύνατον, έφ' όσον μία εϊνε ή ποιότητα τών δακρύων, νά προέλθουν από αυτά άλλα νερά άλμυρά και άλλα γλυκά. Τό πιθανώτερο εϊνε αυτό: άλλα μέν νά δημιουργήθηκαν από τά δάκρυα και άλλα από τόν ιδρωτα. Και επειδή ύπάρχουν στον κόσμο και θερμά και καυστικά νερά, πρέπει νά σκεφθής τί έκανε και από ποιό μέλος του σώματος τά παρήγαγε. Τέτοιες θεωρίες ταιριάζουν στην ύπόθεσί τους.

5. Αφού, λοιπόν, ή μητέρα τους πέρασε μέσα από κάθε πάθος και μόλις και μετά βίας πρόβαλε τό κεφάλι, λέγουν ότι ίκέτευσε τό φώς που τήν έγκατέλειψε, δηλαδή, τόν Χριστό. Αυτός ανέβηκε στό Πλήρωμα και ό ίδιος μέν, όπως ήταν φυσικό, δίστασε νά κατεβή για δεύτερη φορά: γι' αυτό τής εστει-

λε τόν Παράκλητο, δηλαδή, τόν Σωτήρα, στόν ὁποῖο ἔδωσε ὁ Πατήρ ὅλη τή δύναμι του καί παρέδωσε τά πάντα ὑπό τήν ἐξουσία του. Χρειάστηκε καί τούς Αἰῶνες, ὥστε «ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ὄρατὰ καί τὰ ἀόρατα, Θρόνοι, Θεότητες, Κυριότητες»⁶. Ἀποστέλλεται σέ αὐτήν μαζί μέ τούς συνομηλικούς του ἀγγέλους. Ἡ δέ Ἀχαμῶθ, ἐπειδή τόν ντρεπόταν, λέγουν ὅτι πρῶτα μέν ἔβαλε κάλυμμα ἀπό ντροπή, ἔπειτα, ὅταν τόν εἶδε μαζί μέ ὅλη του τή λαμπρότητα, ἔτρεξε κοντά του καί πῆρε δύναμι ἀπό τήν παρουσία του. Καί ἐκεῖνος τῆς ἔδωσε μορφή ὡς πρός τή γνῶσι καί θεράπευσε τά πάθη της, ἀπομακρύνοντάς τα ἀπό αὐτήν καί χωρίς νά ἀδιαφορήσῃ γι' αὐτά. Δέν ἦταν δυνατό νά καταστραφοῦν, ὅπως τά τῆς προηγουμένης⁷, διότι ἤδη εἶχαν συνηθίσει καί ἦσαν δυνατά· ἀλλά ἀποχωρίσθηκαν καί θά προχωρήσουν στή σύγχυσι καί στή στερεοποίησι καί στή μεταβολή τους σέ ἀσώματο ὕλη⁸ ἀπό ἀσώματο πάθος. Ἐπειτα τέτοια καταλληλότητα καί φύσι ἀπέκτησαν, ὥστε νά ἔλθουν σέ σύνθετα καί ἀπλά σώματα, γιά νά γίνουν δύο οὐσίες, ἡ πονηρή ἀπό τά πάθη καί ἡ ἐμπαθῆς ἀπό τήν ἐπιστροφή· καί γι' αὐτό ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Σωτήρ κατ' οὐσίαν ἔχει δημιουργήσῃ τά πάντα. Διδάσκουν ἀκόμη ὅτι ἡ Ἀχαμῶθ ἀπαλλάχθηκε ἀπό τό πάθος καί χαρούμενη συνέλαβε, βλέποντας τά φῶτα πού ὑπῆρχαν σέ αὐτόν, δηλαδή, τούς ἀγγέλους πού ἦσαν μαζί του· ἔμεινε ἔγκυος καί κκοφόρησε νέες ὑπάρξεις σύμφωνα μέ τήν εἰκόνα, ἀπογόνους πνευματικούς· ἐνῶ οἱ ἀκόλουθοι τοῦ Σωτήρος ἔγιναν ὅμοιοι μέ αὐτόν.

Κεφάλαιο Ε'

1. Κατ' αὐτούς, ἐπομένως, ὑπάρχουν τρία· αὐτό πού προῆλθε ἀπό τό πάθος, ἡ ὕλη· αὐτό πού προῆλθε ἀπό τήν ἐπιστροφή, τό ψυχικό· αὐτό, τό ὁποῖο γέννησε ἡ Ἀχαμῶθ, τό πνευματικό. Στή συνέχεια στράφηκε στό σχηματισμό τους. Ἀλλά στό πνευματικό λέγουν ὅτι δέν μπόρεσε νά δώσῃ μορφή, ἐπειδή ἦταν ὁμοούσιο μέ αὐτήν· στράφηκε γιά νά δώσῃ μορφή στήν ψυχική οὐσία, πού ἔγινε ἀπό τήν ἐπιστροφή, καί παρουσίασε τά ὅσα ἔμαθε ἀπό τόν Σωτήρα. Πρῶτα, λέγουν, ἔδωσε μορφή ἀπό τήν ψυχική οὐσία στόν Πατέρα καί Βασιλιᾶ τῶν πάντων καί τῶν ὁμοουσιῶν αὐτοῦ, δηλαδή, τῶν ψυχικῶν, τά ὁποῖα ὀνομάζουν δεξιά, καί ὅσων προῆλθαν ἀπό τό πάθος καί τήν ὕλη, τά ὁποῖα ὀνομάζουν ἀριστερά¹. Ἰσχυρίζονται ὅτι ὅλα τά δικά του τά σχημάτισε κινούμενος κρυφά ἀπό τή μητέρα· γι' αὐτό καί τόν ἀποκαλοῦν Μητροπάτορα², Ἀπάτορα, Δημιουργό καί Πατέρα. Τῶν μέν δεξιῶν, δηλαδή, τῶν ψυχικῶν, τόν ἀποκαλοῦν Πατέρα, τῶν δέ ἀριστερῶν, δηλαδή, τῶν ὑλικῶν, Δημιουργό, ὅλων δέ μαζί Βασιλιᾶ. Αὐτή ἡ Ἐνθύμησι, λέγουν, ἐπειδή ἤθελε νά κάνῃ τά πάντα πρός τιμήν τῶν Αἰώνων, ἔκανε εἰκόνες αὐτῶν, μᾶλλον δέ τόν Σωτήρα, μέ τή βοήθειά της. Καί αὐτήν τή διεφύλαξε κατά τήν εἰκόνα τοῦ ἀοράτου Πατρός, χωρίς νά τή γνωρίσῃ ὁ Δημιουργός· αὐτόν κατά τήν εἰκόνα τοῦ μογογενοῦς υἱοῦ, καί τούς ἀγγέλους καί ἀρχαγγέλους, πού δημιούργησαν οἱ

υπόλοιποι Αιώνες, κατά τήν εικόνα αὐτῶν τῶν Αἰώνων.

2. Λέγουν, λοιπόν, ὅτι αὐτός ἐγινε Πατήρ καί Θεός ὅσων ἦσαν ἔξω ἀπό τό Πλήρωμα καί ὅτι εἶνε Ποιητής ὄλων, τῶν ψυχικῶν καί τῶν ὑλικῶν. Ξεχώρισε τίς δύο συγκεχυμένες οὐσίες, ἔδωσε σῶμα ἀπό ἀσώματα, δημιούργησε τά οὐράνια καί τά ἐπίγεια καί ἐγινε δημιουργός ὑλικῶν καί ψυχικῶν, δεξιῶν καί ἀριστερῶν, ἐλαφρῶν καί βαρέων, αὐτῶν πού ἀνέρχονται καί αὐτῶν πού κατέρχονται. Λέγουν ὅτι κατεσκεύασε ἐπτά οὐρανοὺς, ἐπάνω ἀπό τοὺς ὁποίους εἶνε ὁ Δημιουργός· γι' αὐτό τόν ὀνομάζουν 'Επτάδα, καί τή μητέρα, τήν 'Αχαμῶθ, 'Ογδοάδα, γιά νά διατηρῆ τόν ἀριθμό τῆς ἀρχέγονης καί πρώτης 'Ογδοάδος τοῦ Πληρώματος. Τοὺς ἐπτά, ὅμως, οὐρανοὺς, λέγουν, δέν εἶνε δυνατόν κανεῖς νά τοὺς ἐννοήσῃ· τοὺς παρουσιάζουν ὡς ἀγγέλους· ὁ Δημιουργός καί αὐτός εἶνε ἄγγελος πού μοιάζει μέ τόν Θεό· καί αὐτός ἀκόμη ὁ Παράδεισος εἶνε ὑπεράνω τοῦ τρίτου οὐρανοῦ³· κατὰ τή δύναμι εἶνε τέταρτος ἄγγελος καί ἀπό αὐτόν ἔλαβε κάτι ὁ 'Αδάμ, ὅταν ἔμενε ἐκεῖ.

3. Ὑποστηρίζουν πῶς ὁ Δημιουργός νόμισε ὅτι μόνος του τά κατεσκεύασε, ἀλλά τά δημιούργησε, διότι τά πρόβαλε ἡ 'Αχαμῶθ. Ἐκανε τόν οὐρανό, χωρίς νά τόν γνωρίζῃ· ἔπλασε τόν ἄνθρωπο, χωρίς νά τόν γνωρίζῃ· φανέρωσε τή γῆ, χωρίς νά τήν ξέρῃ· καί γιά ὅλα, λέγουν, ἀγνοοῦσε τόσο πολύ τήν ἐξωτερική ὄψι αὐτῶν πού ἔκανε καί αὐτήν ἀκόμη τή Μητέρα· αὐτός δέ μόνο νόμιζε ὅτι εἶνε τό πᾶν. Αἰτία αὐτῆς τῆς ἐσφαλμένης γνώμης του λέγουν πῶς ἐγινε ἡ Μητέρα, πού ἤθελε μέ τόν τρόπο αὐτό νά τόν παρουσιάσῃ, ὥστε νά γίνῃ κεφαλή μέν καί ἀρχή τῆς δικῆς του οὐσίας, κύριος δέ τοῦ ὅλου ἔργου. Αὐτήν τή Μητέρα ὀνομάζουν καί 'Ογδοάδα καί Σοφία καί Γῆ καί 'Ιερουσαλήμ καί ἅγιο Πνεῦμα καί Κύριο σέ ἀρσενικό γένος. Κατέχει δέ μεσαία θέσι· εἶνε ὑπεράνω μέν τοῦ Δημιουργοῦ, κάτω δέ ἡ ἔξω ἀπό τό Πλήρωμα μέχρι τέλους⁴.

4. Ἡ ὑλική οὐσία λέγουν ὅτι ἐγινε ἀπό τρία πάθη· τό φόβο, τή λύπη, τήν ἀμηχανία. Ἀπό τό φόβο καί τήν ἐπιστροφή δημιουργήθηκαν τά ψυχικά· ἀπό τήν ἐπιστροφή ἰσχυρίζονται ὅτι ἐγινε ὁ Δημιουργός· ἀπό τό φόβο ὅλες οἱ ὑπόλοιπες ψυχές πού ὑπάρχουν, ὅπως οἱ ψυχές ἀλόγων ζώων καί θηρίων καί ἀνθρώπων. Γι' αὐτό ἦταν πῶς ἀδύνατος στό νά γνωρίζῃ ποιά εἶνε πνευματικά καί νόμιζε ὅτι αὐτός μόνον εἶνε Θεός καί μέ τό στόμα τῶν προφητῶν εἶπε· «*Ἐγώ Θεός, πλὴν ἐμοῦ οὐδεὶς*»⁵. Ἀπό τή λύπη διδάσκουν ὅτι ἐγιναν τά πονηρά πνεύματα· ἀπό ἐδῶ ἔλαβε τήν ἀρχή του ὁ διάβολος, τόν ὁποῖο καί κοσμοκράτορα ὀνομάζουν, καθώς καί τά δαιμόνια καί οἱ ἄγγελοι καί κάθε πονηρό πνευματικό ὄν. Ἀλλά τόν μέν Δημιουργό ὀνομάζουν υἱό τῆς Μητέρας τους, τόν δέ κοσμοκράτορα κτίσμα τοῦ Δημιουργοῦ. Καί ὁ μέν κοσμοκράτορας γνωρίζει ὅσα εἶνε ἀνώτερά του, διότι εἶνε πνεῦμα πονηρό· ἐνῶ ὁ Δημιουργός τά ἀγνοεῖ, διότι εἶνε ψυχικός. Ἡ Μητέρα τους κατοικεῖ στόν ὑπεράνω τοῦ οὐρανοῦ τόπο, δηλαδή, στό μέσον· ὁ Δημιουργός στόν ὑπερουράνιο τόπο, δηλαδή, στήν ἐπτάδα· ὁ δέ κοσμοκράτορας στό δικό μας κόσμο. Ὅπως προ-

αναφέραμε, διδάσκουν ότι από τήν εκπληξι καί τήν ἀμηχανία, σάν από πίο ἄσημα, δημιουργήθηκαν τά ὑλικά στοιχεῖα τοῦ κόσμου· ἡ γῆ μέ τήν κατάστασι τῆς ἐκπλήξεως, τό νερό μέ τήν κίνησι τοῦ φόβου, ὁ ἀέρας μέ τή σταθερότητα τῆς λύπης· ἡ δέ φωτιά σέ ὅλα αὐτά παρήγαγε τό θάνατο καί τή φθορά καί ἡ ἄγνοια ἦταν κρυμμένη μέσα στά τρία πάθη.

5. Ἀποφαίνονται ὅτι ὁ Δημιουργός, ἀφοῦ ἐπλασε τόν κόσμο, ἔκανε καί τόν ἄνθρωπο ἀπό τό χῶμα. Δέν ἔλαβε, ὅμως, ἀπό αὐτή τήν ξερή γῆ, ἀλλά ἀπό τήν ἀόρατη οὐσία, ἀπό τή χυμένη καί ρευστή ὕλη, καί σέ αὐτόν «ἐνεφύσησε»⁶ τόν ψυχικό ἄνθρωπο. Αὐτός εἶνε πού ἐγινε «κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν»⁷· ὁ ὑλικός εἶνε κατ' εἰκόνα, παραπλήσιος, ἀλλ' ὄχι ὁμοούσιος μέ τόν Θεό, καθ' ὁμοίωσιν δέ εἶνε ὁ ψυχικός· γι' αὐτό καί πνεῦμα ζωῆς⁸ ὀνομάσθηκε ἡ οὐσία του, διότι ἀπορρέει ἀπό πνεῦμα. Ὑστερα λέγουν ὅτι ντύθηκε τό δερμάτινο χιτῶνα⁹, ὁ ὁποῖος εἶνε ἡ αἰσθητή σάρκα.

6. Λέγουν ὅτι καί αὐτό πού γέννησε ἡ ἴδια ἡ Μητέρα, ἡ Ἀχαμῶθ, βλέποντας τοὺς ἀγγέλους γύρω ἀπό τόν Σωτήρα, εἶνε ὁμοούσιο μέ τή Μητέρα, δηλαδή, πνευματικό, ἀλλά ἄγνοοῦσε καί αὐτόν ἀκόμη τόν Δημιουργό· κρυφά τό τοποθέτησε σέ αὐτόν, χωρίς νά τό ξέρη, ὥστε, μέ τό νά σαρη στήν ψυχῇ πού προέρχεται ἀπό αὐτόν καί νά κυοφορηθῇ σέ αὐτό τό ὑλικό σῶμα καί νά αὐξηθῇ μέ αὐτόν τόν τρόπο, ἐτοιμάσθηκε γιά νά ὑποδεχθῇ τόν τέλειο λόγο. Διέφυγε, λοιπόν, τήν προσοχή τοῦ Δημιουργοῦ, ὅπως ἰσχυρίζονται, ὁ πνευματικός ἄνθρωπος, πού ἔσπειρε μέ ἀνέκφραστη πρόνοια ἡ Σοφία μαζί μέ τό ἐμφύσημά του. Ὅπως ἄγνοοῦσε τή Μητέρα, ἔτσι ἄγνοοῦσε καί τό σπέρμα τῆς· καί αὐτό, λοιπόν, λέγουν ὅτι εἶνε ἡ Ἐκκλησία, ἀπεικόνισμα τῆς ἁνῶ Ἐκκλησίας. Καί νομίζουν ὅτι αὐτός εἶνε ὁ ἄνθρωπος πού ἔχουν μέσα τους. Ὡστε ἔχουν τή μέν ψυχῇ ἀπό τόν Δημιουργό, τό σῶμα ἀπό τό χῶμα καί τή σάρκα ἀπό τήν ὕλη, τόν δέ πνευματικό ἄνθρωπο ἀπό τή Μητέρα, τήν Ἀχαμῶθ.

Κεφάλαιο ΣΤ'

1. Ὑπάρχουν, λοιπόν, τρία πράγματα. Τό ὑλικό, τό ὁποῖο ὀνομάζουν καί ἀριστερό, λέγουν ὅτι ἀναγκαστικά χάνεται, διότι δέν μπορεῖ νά παρουσιάσῃ καμμία πνοή ἀφθαρσίας· τό ψυχικό, τό ὁποῖο ὀνομάζουν καί δεξιό, ἐπειδὴ εἶνε ἀνάμεσα στό πνευματικό καί στό ὑλικό, κατευθύνεται ἐκεῖ ὅπου κλίνει· τέλος τό πνευματικό ἀπεστάλη, ὥστε νά λάβῃ μορφή ἐδῶ μέ τό νά συζευχθῇ τό ψυχικό καί μέ τό νά διδαχθῇ μαζί του διά τῆς συναναστροφῆς. Καί αὐτό λέγουν ὅτι εἶνε «τό ἅλας καί τό φῶς τοῦ κόσμου»¹. Εἶχε ἀνάγκη τῶν ψυχικῶν καί αἰσθητῶν μαθημάτων. Μέ αὐτά λέγουν ὅτι ἔχει κατασκευασθῇ καί ὁ κόσμος, καί ὁ Σωτήρας παρουσιάσθηκε σέ αὐτό τό ψυχικό, γιά νά τό σώσῃ, ἐπειδὴ εἶνε καί αὐτεξούσιο. Διότι ἀπό ὅσα ἐπρόκειτο νά σώσῃ, λέγουν, ἀπό αὐτά ἔλαβε τίς ἀπαρχές· δηλαδή, ἀπό τήν Ἀχαμῶθ ἔλαβε τό πνευματικό,

ἀπό τόν Δημιουργό ντύθηκε τόν ψυχικό Χριστό καί ἀπό τήν οἰκονομία φόρεσε σῶμα μέ ψυχική οὐσία, κατεσκευασμένο μέ ἀνέκφραστη τέχνη, ὥστε νά γίνη ὀρατό, ψηλαφητό καί παθητό². Ἀκόμη λέγουν ὅτι δέν πῆρε τίποτε ὑλικό. Διότι ἡ ὕλη δέν ἐπιδέχεται τή σωτηρία. Τό τέλος θά ἐπέλθῃ, ὅταν κάθε τι τό πνευματικό λάβῃ μορφή καί ἀποκτήσῃ τήν τέλεια γνῶσι. Μέ αὐτά ἐννοοῦν τούς πνευματικούς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τήν τέλεια γνῶσι τοῦ Θεοῦ καί τῆς Ἀχαμῶθ. Τούς θεωροῦν δέ μνημένους στά μυστήρια.

2. Μορφώθηκαν τά ψυχικά, δηλαδή, οἱ ψυχικοί ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι στερεώθηκαν μέ ἔργα καί μέ μόνη τήν πίστι, ἀλλά δέν ἔχουν τήν τέλεια γνῶσι. Λέγουν ὅτι αὐτοί εἴμαστε ἐμεῖς, οἱ ὁποῖοι προερχόμαστε ἀπό τήν Ἐκκλησία. Γι' αὐτόν τό λόγο ἀποφαίνονται ὅτι μᾶς εἶνε ἀναγκαῖα ἡ ἀγαθή πρᾶξι, ἀλλιῶς εἶνε ἀδύνατο νά σωθοῦμε, ἐνῶ αὐτοί ὅπωςδῆποτε θά σωθοῦν τελείως, ὄχι μέ πράξεις, ἀλλ' ἐπειδή ἐκ φύσεως εἶνε πνευματικοί. Ὅπως τό ὑλικό εἶνε ἀδύνατο νά σωθῆ (λέγουν ὅτι δέν ἐπιδέχεται σωτηρία), ἔτσι πάλι τό πνευματικό (τό ὁποῖο θέλουν νά εἶνε οἱ ἴδιοι) εἶνε ἀδύνατο νά φθαρῆ, μέ ὅποιεσδήποτε πράξεις καί ἂν ἀσχολοῦνται³. Ὅπως ὁ χρυσός, ὅταν τόν βάλωμε μέσα στήν ἀκαθαρσία, δέν χάνει τήν ὁμορφιά του, ἀλλά διατηρεῖ τή φύσι του, διότι ἡ ἀκαθαρσία δέν μπορεῖ σέ τίποτε νά βλάψῃ τό χρυσό· ἔτσι, λέγουν, καί αὐτοί, μέ ὅποιεσδήποτε ὑλικές πράξεις καί ἂν ἀσχοληθοῦν, σέ τίποτε δέν τούς βλάπτουν, οὔτε χάνουν τήν πνευματική τους ὑπόστασι.

3. Γι' αὐτό οἱ πῖο τέλειοι ἀπό αὐτούς διαπράττουν χωρίς φόβο ὅλα ὅσα ἀπαγορεύονται, γιά τά ὁποῖα καί οἱ Γραφές διαβεβαιώνουν «τούς ποιῶντας αὐτά βασιλείαν Θεοῦ μή κληρονομήσειν»⁴. Καί τά εἰδωλόθυτα τά τρώγουν χωρίς ἐνδοιασμό⁵, νομίζοντας ὅτι οὔτε κἄν μολύνονται ἀπό αὐτά· καί σέ κάθε ἐορτάσιμη εὐωχία τῶν εἰδωλολατρῶν πρὸς τιμὴν τῶν εἰδώλων πρῶτοι συνέρχονται· μερικοί δέ ἀπό αὐτούς δέν ἀπέχουν οὔτε ἀπό τή θεά τῆς ἀνθρωποκτόνου θηριομαχίας καί μονομαχίας, πού εἶνε μισητή στόν Θεό καί στούς ἀνθρώπους. Εἶνε ὑπερβολικά δοῦλοι τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν⁶ καί λέγουν ὅτι τά σαρκικά ἀποδίδονται στούς σαρκικούς καί τά πνευματικά στούς πνευματικούς. Καί ἄλλοι μὲν ἀπό αὐτούς κρυφά διαφθείρουν τίς γυναῖκες, στίς ὁποῖες διδάσκουν αὐτήν τή διδασκαλία. Πολλές φορές μερικοί ἀπό αὐτούς ἐξαπάτησαν γυναῖκες, οἱ ὁποῖες, ὅταν ἀργότερα ἐπέστρεψαν στήν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, μαζί μέ τήν ἄλλη πλάνη, ὠμολόγησαν καί αὐτό. Ἄλλοι δέ φανερά ἀπέβαλαν τή ντροπή καί ὅσες γυναῖκες ἐρωτευθοῦν τίς ἀποσποῦν ἀπό τούς ἄνδρες τους καί τίς θεωροῦν δικές τους γυναῖκες. Ἄλλοι, πάλι, στήν ἀρχή προσποιοῦνται ὅτι τάχα κατοικοῦν σεμνά μαζί μέ «ἀδελφές», ἀλλά μέ τό πέρασμα τοῦ χρόνου ἀποκαλύφθηκαν, διότι ἡ «ἀδελφή» ἔμεινε ἔγκυος ἀπό τόν «ἀδελφό».

4. Καί ἄλλα πολλά βρωμερά καί ἀσεβῆ διαπράττουν. Ἐμᾶς, πού ἀπό φόβο Θεοῦ φυλάγουμε τόν ἑαυτό μας ἀπό τήν ἁμαρτία, μέχρι καί τή σκέψι

καί τό λόγο ἀκόμη, μᾶς κατηγοροῦν ὅτι εἴμαστε ἄπειροι καί δέν γνωρίζουμε τίποτε. Τούς ἑαυτούς τους, ὅμως, ἀνυψώνουν καί αὐτοαποκαλοῦνται τέλειοι καί σπέρματα ἐκλογῆς. Ἐμεῖς μέν, λέγουν, παίρνουμε τή χάρι γιά νά τή χρησιμοποιήσωμε· γι' αὐτό καί θά τή στερηθοῦμε. Ἐνῶ αὐτοί ἔχουν ιδιόκτητη τή χάρι πού κατέβηκε ἀπό ἐπάνω, ἀπό τήν ἄρρητη καί ἀπερίγραπτη συζυγία· καί γι' αὐτό θά τοὺς δοθῇ καί ἄλλη. Γι' αὐτό τό λόγο πρέπει μέ κάθε τρόπο νά μελετοῦν πάντοτε τό μυστήριό τῆς συζυγίας. Καί γι' αὐτό πείθουν τοὺς ἀνοήτους, λέγοντας αὐτά ἀκριβῶς τά λόγια· ὅποιος εἶνε «ἐν τῷ κόσμῳ»⁷ καί γυναῖκα δέν ἀγάπησε, μέ τέτοιο τρόπο ὥστε νά τήν κατακτήσῃ, δέν προέρχεται ἀπό τήν ἀλήθεια καί δέν θά προχωρήσῃ στήν ἀλήθεια. Ὅποιος δέ εἶνε «ἐκ τοῦ κόσμου» καί νικήθηκε ἀπό γυναῖκα, δέν θά προχωρήσῃ στήν ἀλήθεια, διότι νικήθηκε στήν ἐπιθυμία τῆς γυναικός⁸. Γι' αὐτό, λοιπόν, ἐμᾶς μᾶς ὀνομάζουν καλοὺς ψυχικούς καί λέγουν ὅτι εἴμαστε «ἐκ τοῦ κόσμου»: καί μᾶς εἶνε ἀναγκαῖα ἡ ἐγκράτεια καί ἡ ἀγαθὴ πρᾶξι, γιά νά ἔλθωμε μέ τή βοήθειά της στόν ἐνδιάμεσο τόπο. Γι' αὐτούς, ὅμως, πού ὀνομάζονται πνευματικοί καί τέλειοι, δέν εἶνε καθόλου ἀναγκαῖα. Δέν ὀδηγεῖ ἡ πρᾶξι στό Πλήρωμα, ἀλλά τό σπέρμα, πού ἀποστέλλεται ἀπό ἐκεῖ ὡς νήπιό καί ἐδῶ τελειοποιεῖται.

Κεφάλαιο Ζ'

1. Ὅταν ὅλο τό σπέρμα ἔγινε τέλειο, λέγουν ὅτι ἡ Μητέρα τους, ἡ Ἀχαμῶθ, ἔφυγε ἀπό τόν ἐνδιάμεσο τόπο καί εἰσῆλθε στό Πλήρωμα καί ἀνέκτησε τό νυμφίό της, τόν Σωτήρα, ὁ ὁποῖος προῆλθε ἀπό ὅλους, γιά νά συζευχθῇ ὁ Σωτήρ μέ τή Σοφία τῆς Ἀχαμῶθ· αὐτοί εἶνε ὁ νυμφίος καί ἡ νύμφη, καί ὁ νυμφικός θάλαμος ὅλο τό Πλήρωμα· οἱ πνευματικοί ἀπέβαλαν τίς ψυχές καί ἔγιναν νοερά πνεύματα, ἀχαλίνωτοι καί ἀόρατοι, καί εἰσῆλθαν στό Πλήρωμα, γιά νά ἀποδώσουν τίς νύμφες στοὺς ἀγγέλους πού περιβάλλουν τόν Σωτήρα. Ὁ δέ Δημιουργός μετέβη καί αὐτός στόν τόπο τῆς μητέρας Σοφίας¹, δηλαδή, στόν ἐνδιάμεσο τόπο. Οἱ ψυχές τῶν δικαίων θά ἀναπαυθοῦν καί αὐτές στόν ἐνδιάμεσο τόπο. Τίποτε τό ψυχικό δέν πηγαίνει μέσα στό Πλήρωμα. Διδάσκουν ἀκόμη ὅτι, ὅταν ἔγιναν αὐτά κατὰ τέτοιο τρόπο, ἡ φωτιά, πού ἐμφώλευε μέσα στόν κόσμο, ἐξέλαμψε καί ἄναψε καί κατέστρεψε ὅλη τήν ὕλη· ἀλλά θά ἐξαφανισθῇ μαζί της καί θά προχωρήσῃ στήν ἀνυπαρξία. Διακηρύσσουν ὅτι ὁ Δημιουργός τίποτε ἀπό αὐτά δέν γνώρισε πρὶν ἀπό τήν παρουσία τοῦ Σωτήρος.

2. Ὑπάρχουν, ὅμως, καί ἐκεῖνοι πού λέγουν ὅτι πρόβαλε καί τόν Χριστό ὡς δικό του υἱό, ἀλλά καί ψυχικό. Γι' αὐτό τό θέμα μίλησε μέ τοὺς προφητεῖς. Εἶνε ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος πέρασε διά μέσου τῆς Μαρίας², ὅπως τό νερό περνάει μέσα ἀπό τό σωλῆνα, καί τήν ὥρα τοῦ βαπτίσματος κατέβηκε σέ αὐτόν ἐν εἶδει περιστερᾶς ὁ Σωτήρ, πού προῆλθε ἀπό τό Πλήρωμα τῶν πάν-

των. Δημιουργήθηκε μέσα σέ αυτόν και τό ίδιο πνευματικό σπέρμα τής 'Αχαμώθ. 'Υποστηρίζουν ότι ό Κύριός μας εἶνε σύνθετος ἀπό αὐτά τά τέσσερα στοιχεῖα, διατηρώντας τόν τύπο τής ἀρχέγονης καί πρώτης τετρακτύος· δηλαδή, ἀπό τό πνευματικό, τό ὁποῖο προήλθε ἀπό τήν 'Αχαμώθ, ἀπό τό ψυχικό, τό ὁποῖο προήλθε ἀπό τόν Δημιουργό, ἀπό τήν οἰκονομία αὐτοῦ πού μέ ἀνέκφραστη τέχνη κατασκευάσθηκε, καί ἀπό τό Σωτήρα, πού ἦταν ἡ περιστερά, ἡ ὁποία κατέβηκε σέ αὐτόν. Καί κατά τοῦτο μέν παρέμεινε ἀπαθής, διότι δέν ἦταν δυνατό νά πάθη αὐτός πού εἶνε ἀπερίγραπτος καί ἀόρατος. Καί γι' αὐτό, ὅταν τόν ὠδήγησαν στόν Πιλάτο, ἔφυγε τό πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ πού εἶχε κατατεθῆ σέ αὐτόν. 'Αλλά οὔτε τό σπέρμα ἀπό τή Μητέρα λέγουν ὅτι ἔπαθε τίποτε. Ἦταν ἀπαθές καί αὐτό, καθότι πνευματικό καί ἀόρατο καί στόν ίδιο τόν Δημιουργό. Ἐπαθε, λοιπόν, σύμφωνα μέ τή διδασκαλία τους, ὁ ψυχικός Χριστός καί ὁ ἐκ τῆς οἰκονομίας πού μέ μυστηριώδη τρόπο κατασκευάσθηκε, γιά νά δεῖξη μέ αὐτόν ἡ Μητέρα τόν τύπο τοῦ ἄνω Χριστοῦ, ἐκεῖνου πού σταυρώθηκε ἐπάνω στό Σταυρό καί ἔδωσε στήν 'Αχαμώθ τήν οὐσιαστική μορφή της. Ὅλα αὐτά λέγουν ὅτι εἶνε τύποι ἐκεῖνων.

3. Οἱ ψυχές, πού εἶχαν τό σπέρμα τῆς 'Αχαμώθ, ἔγιναν, ὅπως λένε, ἀνώτερες ἀπό τίς ὑπόλοιπες· γι' αὐτό καί περισσότερο ἀπό τίς ἄλλες τίς ἀγάπησε ὁ Δημιουργός, ὁ ὁποῖος δέν γνώριζε τήν αἰτία, ἀλλά νόμιζε ὅτι ἀπό αὐτόν εἶνε τέτοιες. Γι' αὐτό τίς κατένεμε στούς προφήτες καί στούς ἱερεῖς καί στούς βασιλεῖς. Καί διδάσκουν ὅτι ἔχουν λεχθῆ πολλά ἀπό τό σπέρμα αὐτό μέ τό στόμα τῶν προφητῶν, διότι αὐτές οἱ ψυχές εἶνε ἀνωτέρας φύσεως. Πολλά, λέγουν, ἔχει πῆ καί ἡ Μητέρα γιά τά παραπάνω, ἀλλά μέ τή βοήθεια τοῦ Δημιουργοῦ καί τῶν ψυχῶν πού προήλθαν ἀπό αὐτόν. Καί διαιροῦν τίς προφητεῖες, διότι ἰσχυρίζονται ὅτι ἄλλες μέν ἔχουν λεχθῆ ἀπό τή Μητέρα, ἄλλες, ὅμως, ἀπό τό σπέρμα καί ἄλλες ἀπό τόν Δημιουργό. Ὁ Ἰησοῦς, ἐπίσης, ἔχει πῆ ἄλλα ἀπό τόν Σωτήρα, ἄλλα ἀπό τή Μητέρα, ἄλλα ἀπό τόν Δημιουργό, ὅπως θά δεῖξωμε στή συνέχεια τοῦ λόγου.

4. Ὁ Δημιουργός, ἐπειδή ἀγνοοῦσε ὅσα ἦσαν ὑπεράνω αὐτοῦ, ταράχθηκε γιά ὅσα λέγονται, ἀλλά τά περιφρόνησε, νομίζοντας ὅτι κάθε φορά ὑπάρχει καί ἄλλη αἰτία· ἢ, δηλαδή, τό προφητικό πνεῦμα, διότι καί αὐτό μόνο του προκαλεῖ κάτι, ἢ ὁ ἄνθρωπος ἢ ἡ συνένωσι μέ τά κατώτερα³. Ἔτσι διατελοῦσε σέ ἄγνοια μέχρι τήν παρουσία τοῦ Κυρίου. Ὅταν, ὅμως, ἦλθε ὁ Σωτήρ, ὁ Δημιουργός ἔμαθε τά πάντα ἀπό αὐτόν καί εὐχαρίστως συντάχθηκε μαζί του μέ ὅλη τή δύναμί του καί αὐτός εἶνε ὁ ἐκατόνταρχος τοῦ εὐαγγελίου πού εἶπε στόν Σωτήρα: «Καί γάρ ἐγὼ ὑπὸ τὴν ἐμαντοῦ ἐξουσίαν ἔχω στρατιώτας καὶ δούλους, καὶ ὁ εἰν προστάζω, ποιῶσι»⁴. Θά ἐκπληρώσῃ τό σχέδιό του στόν κόσμο μέχρι τόν καιρό πού χρειάζεται, κυρίως γιά νά προστατεύσῃ τήν Ἐκκλησία, ἀλλά καί γιά νά γνωρίσῃ καλά τό βραβεῖο πού τοῦ ετοίμασθηκε, διότι θά πάῃ στόν τόπο τῆς Μητέρας.

5. Τρία γένη ἀνθρώπων ὑπάρχουν: τό πνευματικό, τό γήινο, τό ψυχικό,

πού αντιπροσωπεύονται από τόν Κάιν, τόν Ἄβελ, τόν Σήθ. Αὐτές οἱ τρεῖς φύσεις δέν βρίσκονται σέ ἓνα πρόσωπο, ἀλλά ἀπαρτίζουν διάφορα εἶδη ἀνθρώπων. Καί τό μέν γήινο βαίνει πρός τή φθορά· τό ψυχικό, ἐάν προτιμήσῃ τά ἀνώτερα, ἀναπαύεται στόν ἐνδιάμεσο τόπο, ἐάν, ὅμως, προτιμήσῃ τά κατώτερα, καί αὐτό θά προχωρήσῃ στά ὅμοια. Τά δέ πνευματικά, τά ὁποῖα ἔσπειρε ἄφθονα ἡ Ἄχαμῶθ, ἀπό τότε μέχρι σήμερα ἀπό δίκαιες ψυχές μορφώθηκαν ἐδῶ καί ἀνατράφηκαν, ἐπειδή ὡς νήπια στάλθηκαν, ὕστερα, ὅμως, ἀξιώθηκαν νά γίνουν τέλεια. Καί ἀποφαίνονται ὅτι θά ἀποδοθοῦν ὡς νύμφες στούς ἀγγέλους τοῦ Σωτῆρος, διότι οἱ ψυχές τους βρίσκονται ἀναγκαστικά σέ ἐνδιάμεσο τόπο καί θά ἀναπαυθοῦν κοντά στόν Δημιουργό γιά πάντα. Καί πάλι τίς ἴδιες τίς ψυχές τίς ὑποδιαίρουν καί λέγουν ὅτι ἄλλες μέν εἶνε ἐκ φύσεως ἀγαθές, ἄλλες δέ ἐκ φύσεως κακές. Οἱ ἀγαθές εἶνε αὐτές πού δέχονται τό σπέρμα, ἐνῶ οἱ ἐκ φύσεως κακές ποτέ δέν θά μπορέσουν νά δεχθοῦν ἐκεῖνο τό σπέρμα.

Κεφάλαιο Η'

1. Τέτοιο εἶνε τό σύστημά τους, τό ὁποῖο οὔτε οἱ προφήται κήρυξαν οὔτε ὁ Κύριος δίδαξε οὔτε οἱ ἀπόστολοι παρέδωσαν. Καυχῶνται ὅτι αὐτοί τό γνώρισαν περισσότερο ἀπό τούς ἄλλους ἐπάνω σέ ὅλα τά θέματα, διότι τό διάβασαν ἀπό ἄγραφα κείμενα, καί κατά τό κοινῶς λεγόμενο φροντίζουν νά πλέκουν σχοινιά ἀπό τήν ἄμμο¹ καί προσπαθοῦν μέ τρόπο ἀξιόπιστο νά προσαρμόσουν στά λόγια τους παραβολές τοῦ Κυρίου ἢ ρήσεις τῶν προφητῶν ἢ λόγια τῶν ἀποστόλων, ὥστε νά μή φανῇ ὅτι τό δημιούργημα τῆς φαντασίας τους δέν ἔχει μαρτυρίες. Τῆ σειρά καί τή συνάφεια τῶν γραφικῶν χωρίων παραβαίνουν καί, ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπό αὐτούς, καταργοῦν ὅλη τήν ἀλήθεια· μεταβάλλουν δέ καί τροποποιοῦν, κάνουν ἄλλα ἀντί ἄλλων καί ἐξαπατοῦν πολλούς, προσπαθώντας νά προσαρμόσουν τά λόγια τοῦ Κυρίου στήν κακοσύνθετη «σοφία» τους. Αὐτοί μοιάζουν μέ κάποιον πού παίρνει μία ὠραία εἰκόνα τοῦ βασιλιᾶ, τήν ὁποῖα κατεσκεύασε μέ πολύτιμες ψηφίδες ἕνας σοφός τεχνίτης· καί καταστρέφοντας τήν ὑπάρχουσα μορφή τοῦ ἀνθρώπου μεταφέρει ἐκεῖνες τίς ψηφίδες καί τίς προσαρμόζει ἀναλόγως, ὥστε νά φτιάξῃ κακότεχνη μορφή σκύλου ἢ ἀλεπούς· ἐπειτα ἰσχυρίζεται καί λέγει ὅτι αὐτή εἶνε ἐκεῖνη ἡ ὠραία εἰκόνα τοῦ βασιλιᾶ, τήν ὁποῖα κατεσκεύασε ὁ σοφός τεχνίτης, καί δείχνει τίς ψηφίδες, πού σωστά τοποθέτησε ὁ πρῶτος τεχνίτης γιά τήν εἰκόνα τοῦ βασιλιᾶ, ἀλλά κακῶς ὁ ἄλλος τίς μετέβαλε σέ μορφή σκύλου. Μέ τήν ἐξωτερική ὄψιν τῶν ψηφίδων ἐξαπατᾶ τούς ἀπειρότερους, πού δέν ἔχουν ἀκριβῆ γνῶσιν τῆς βασιλικῆς μορφῆς, καί τούς πείθει ὅτι αὐτή ἡ κακότεχνη μορφή τῆς ἀλεπούς εἶνε ἐκεῖνη ἡ ὠραία εἰκόνα τοῦ βασιλιᾶ. Κατά τόν ἴδιο τρόπο καί αὐτοί συρράπτουν μύθους γραϊδιῶν², ἐπειτα ἀποσποῦν ἀπό διάφορα χωρία τῆς Γραφῆς λόγια καί λέξεις καί παραβολές καί

θέλουν νά προσαρμόσουν τά λόγια τοῦ Θεοῦ στοὺς μύθους τους. Ὅσα μὲν προσαρμόζουν στὰ τοῦ Πληρώματος τά ἔχουμε ἀναφέρει.

2. Ὅσα δὲ προσπαθοῦν νά οικειοποιηθοῦν ἀπὸ τίς Γραφές γιὰ τὰ ἐκτὸς τοῦ Πληρώματος τους εἶνε τά ἐξῆς: Ὁ Κύριος, λέγουν, γι' αὐτὸ ἦλθε στό πάθος κατὰ τοὺς ἐσχάτους χρόνους τοῦ κόσμου, γιὰ νά φανερώσῃ τὸ πάθος πού συνέβη στὸν τελευταῖο Αἰῶνα καί μέ αὐτὸ τὸ τέλος νά δείξῃ τὸ τέλος τοῦ ἔργου τῶν Αἰώνων. Τῆ δωδεκαετῆ ἐκεῖνη κόρη τοῦ ἀρχισυναγώγου, τὴν ὁποία πλησίασε ὁ Κύριος καί ἀνέστησε ἐκ νεκρῶν³, τὴν ἀναφέρουν ὡς τύπο τῆς Ἀχαμῶθ, τὴν ὁποία σχημάτισε ὁ Χριστὸς μέ τὴν ἐπέκτασί του καί τὴν ἔκανε νά αἰσθανθῆ τὸ φῶς πού τὴν ἐγκατέλειψε. Τό ὅτι ὁ Σωτὴρ φανερώθηκε σέ αὐτὴν, ἐνόσφ βρισκόταν ἐξω ἀπὸ τὸ Πλήρωμα, σάν σέ ἔκτρωμα, λέγουν ὅτι ὁ Παῦλος τὸ ἀνέφερε στὴν πρὸς Κορινθίους ἐπιστολή: «*Ἐσχάτον δὲ πάντων, ὡσπερὶ τῷ ἐκτρώματι, ὠφθη κάμοι*»⁴. Τὴν παρουσία τοῦ Σωτῆρος κοντὰ στὴν Ἀχαμῶθ μαζί μέ τοὺς συνομηλίκους του Ἀγγέλους παρομοίως τὴ φανέρωσε στὴν ἴδια ἐπιστολή, μέ τά ἐξῆς λόγια: «*Δεῖ τὴν γυναῖκα κάλυμμα ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, διὰ τοὺς ἀγγέλους*»⁵. Καί τὸ ὅτι μόλις ἦλθε ὁ Σωτὴρ κοντὰ της, ἀπὸ ντροπὴ ἔβαλε κάλυμμα ἡ Ἀχαμῶθ, ὁ Μωϋσῆς τὸ ἔκανε φανερό, διότι καί αὐτὸς ἔβαλε κάλυμμα στό πρόσωπό του⁶. Καί τά πάθη πού ὑπέστη αὐτὴ, λέγουν ὅτι ὁ Κύριος τὰ φανέρωσε ἐπάνω στό Σταυρό. Μέ τά λόγια: «*Ὁ Θεὸς μου, εἰς τί ἐγκατέλιπές με;*»⁷ φανέρωσε ὅτι τὸ φῶς ἐγκατέλειψε τὴ Σοφία καί ἐμποδίσθηκε αὐτὴ ἀπὸ τὸν Ὄρο στὴν ὁρμὴ πρὸς τὰ ἔμπρός: τὴ λύπη της μέ τά λόγια: «*Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου*»⁸. τὸ φόβο μέ τίς λέξεις: «*Πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον*»⁹ καί τὴν ἀπορία, ἐπίσης, μέ τὸ νά πῆ: «*Καὶ τί εἶπω, οὐκ οἶδα*»¹⁰.

3. Διδάσκουν ὅτι ὁ Χριστὸς ἔδειξε τρία γένη ἀνθρώπων ὡς ἐξῆς: τὸ μὲν ὑλικό, ὅταν σέ ἐκείνον πού τὸν ρώτησε: «*Ἀκολουθήσω σοι;*», τοῦ εἶπε: «*Οὐκ ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πού τὴν κεφαλὴν κλῖνα*»¹¹, τὸ δὲ ψυχικό, ὅταν σέ ἐκείνον πού τοῦ εἶπε: «*Ἀκολουθήσω σοι, ἐπίτρεψον δὲ μοι πρῶτον ἀποτάξασθαι τοῖς ἐν τῷ οἴκῳ μου*», αὐτὸς τοῦ εἶπε: «*Οὐδεὶς ἐπ' ἄροτρον τὴν χεῖρα ἐπιβαλὼν καὶ εἰς τὰ ὀπίσω βλέπων, εὐθετός ἐστιν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν*»¹². Αὐτὸς λέγουν ὅτι εἶνε στὴν ἐνδιάμεση θέσι. Καί ὁ νέος, ἐπίσης, ὁ ὁποῖος ὠμολόγησε ὅτι ἐκπλήρωσε τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ἀρετῆς, ἔπειτα, ὅμως, δέν θέλησε νά ἀκολουθήσῃ, γιὰ νά γίνῃ τέλειος, ἀλλὰ νικῆθηκε ἀπὸ τὸν πλοῦτο¹³, καί αὐτὸς ἰσχυρίζονται ὅτι ἀνήκει στό ψυχικό γένος. Τὸ πνευματικό τὸ ἔδειξε μέ τά λόγια του: «*Ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς: σὺ δὲ πορευθεὶς διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ*»¹⁴. καί μέ αὐτὰ πού εἶπε στό Ζακχαῖο τὸν τελῶνη: «*Σπεύσας κατάβηθι, ὅτι σήμερον ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μείναι*»¹⁵. Διακηρύσσουν ὅτι αὐτοὶ ἀνήκουν στό πνευματικό γένος. Ἡ παραβολὴ τῆς ζύμης, τὴν ὁποία ἔκρυσε ἡ γυναῖκα σέ τρία «*σάτα*» ἀλεύρι¹⁶, ὑποστηρίζουν ὅτι φανερώνει τά τρία γένη. Διδάσκουν ὅτι γυναῖκα ὀνομάζεται ἡ Σοφία: τὰ τρία «*σάτα*» ἀλεύρι εἶνε τὰ τρία γένη τῶν ἀνθρώπων, τὸ πνευματικό,

τό ψυχικό, τό γήινο· ζύμη δέ ώνομάσθηκε ό ίδιος ό Σωτήρ. Καί ό Παῦλος σαφῶς ἔκανε λόγο γιά γήινους, ψυχικούς καί πνευματικούς ἐκεῖ πού λέγει· «*Οἷος ό χοϊκός, τοιοῦτοι καί οἱ χοϊκοί*»¹⁷, ἄλλου· «*Ψυχικός δέ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ Πνεύματος*»¹⁸, καί ἄλλου· «*Πνευματικός ἀνακρίνει πάντα*»¹⁹. Τό «*ψυχικός οὐ δέχεται τὰ τοῦ Πνεύματος*»²⁰ λέγουν ότι ἀναφέρεται στόν Δημιουργό, ό όποῖος, ἐπειδή εἶνε ψυχικός, δέν γνώρισε οὔτε τή Μητέρα, ἡ όποία εἶνε πνευματική, οὔτε τό σπέρμα της οὔτε τούς Αἰῶνες πού βρίσκονται μέσα στό Πλήρωμα. Τό ότι όσων ἐπρόκειτο νά φέρη τή σωτηρία ό Σωτήρ, αὐτῶν τίς ἀπαρχές πῆρε, ό Παῦλος τό ἔχει πῆ· «*Καί ἦν ἡ ἀπαρχή ἀγία, καί τό φύραμα*»²¹. «*Ἀπαρχή*» διδάσκουν ότι ώνομάσθηκε τό πνευματικό καί «*φύραμα*» ἐμεῖς, δηλαδή, ἡ ψυχική ἐκκλησία, τῆς όποίας τό φύραμα λέγουν ότι πῆρε καί μέ αὐτό ἀναστήθηκε, ἐπειδή αὐτός ἦταν ζύμη.

4. Καί τό ότι πλανήθηκε ἡ Ἀχαμῶθ ἔξω ἀπό τό Πλήρωμα καί ἔλαβε μορφή ἀπό τόν Χριστό καί τήν ἀνεζήτησε ό Σωτήρ, τό φανερώνει, καθῶς λέγουν, μέ τά λόγια· «*Αὐτόν ἐληλυθέναι ἐπὶ τό πεπλανημένον*»²². Πλανημένο πρόβατο ἐρμηνεύουν ότι εἶνε ἡ Μητέρα τους, ἡ όποία, καθῶς ἰσχυρίζονται, ἔσπειρε τήν παροῦσα Ἐκκλησία· πλάνη δέ όνομάζουν τήν ἐκτός τοῦ Πληρώματος καί μέσα στά πάθη ἐνασχόλησι, ἀπό τά όποία ὑποθέτουν ότι ἔγινε ἡ ὕλη. Ἡ γυναῖκα, πού σκούπισε τό σπίτι της καί βρῆκε τή δραχμή²³, λένε πῶς εἶνε ἡ ἄνω Σοφία, ἡ όποία ἔχασε τήν Ἐνθύμησί της καί τή βρῆκε ὕστερα, μετά τήν κάθαρσι τῶν πάντων μέ τήν παρουσία τοῦ Σωτῆρος· γι' αὐτό καί ἀποκαθίσταται, σύμφωνα μέ τή διδασκαλία τους, μέσα στό Πλήρωμα. Ὁ Συμεών, πού δέχθηκε στήν ἀγκαλιά του τόν Χριστό, εὐχαρίστησε τόν Θεό καί εἶπε· «*Νῦν ἀπολύεις τόν δοῦλόν σου, Δέσποτα, κατὰ τό ρῆμά σου ἐν εἰρήνῃ*»²⁴, λέγουν ότι εἶνε τύπος τοῦ Δημιουργοῦ, ό όποῖος, μόλις ἤλθε ό Σωτήρ, ἔμαθε τή μετακίνησί του καί εὐχαρίστησε τό Βυθό. Διακηρῦσσουν ότι σαφέστατα φανερώνεται ἡ Ἀχαμῶθ μέ τήν Ἄννα τήν προφήτιδα, πού ἀναφέρεται στό Εὐαγγέλιο ότι ἔζησε ἐπτά χρόνια μαζί μέ ἄνδρα καί ὄλο τόν ὑπόλοιπο χρόνο ἔμεινε χήρα, ὡσότου εἶδε τόν Σωτήρα, τόν ἀνεγνώρισε καί μίλησε σέ ὄλους γι' αὐτόν²⁵. Ἡ Ἀχαμῶθ γιά λίγο εἶδε τόν Σωτήρα μαζί μέ τούς συνομηλικούς του καί ὄλο τόν ὑπόλοιπο χρόνο, μένοντας στόν ἐνδιάμεσο τόπο, τόν περίμενε πότε πάλι θά ἔλθῃ καί θά τήν ἀποκαταστήσῃ στή συζυγία της. Τό όνομά της τό φανέρωσε ό Σωτήρ μέ τά λόγια· «*Καί ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπό τῶν τέκνων αὐτῆς*»²⁶, ἐπίσης, ό Παῦλος ὡς ἐξῆς· «*Σοφίαν δέ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις*»²⁷. Τίς συζυγίες μέσα στό Πλήρωμα ἰσχυρίζονται ότι ἀνέφερε ό Παῦλος καί ότι τίς ἀπέδειξε μέ ἕνα χωρίο. Γράφοντας, δηλαδή, γιά τή συζυγία σέ αὐτήν τή ζωή, εἶπε· «*Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν· ἐγὼ δέ λέγω εἰς Χριστόν καί τήν Ἐκκλησίαν*»²⁸.

5. Ἀκόμη καί γιά τόν Ἰωάννη, τό μαθητή τοῦ Κυρίου, διδάσκουν ότι φανέρωσε αὐτολεξεί τήν πρώτη Ὁγδοάδα καί λέγουν τά ἐξῆς· Ὁ Ἰωάννης, ό μαθητής τοῦ Κυρίου, θέλοντας νά κάνῃ λόγο γιά τή δημιουργία ὄλων, κατὰ

τήν ὁποία ὁ Πατήρ πρόβαλε τά πάντα, λαμβάνει ὡς δεδομένη κάποια Ἄρχη· αὐτό πού πρῶτο γεννήθηκε ἀπό τόν Θεό, τό ὁποῖο ὠνόμασε υἱό Μονογενῆ καί Θεό, μέ τόν ὁποῖο πρόβαλε ὁ Πατήρ τά πάντα, σέ μορφή σπέρματος. Ἄπο αὐτόν λέγει ὅτι προβλήθηκε ὁ Λόγος, μέ αὐτόν ὅλη ἡ οὐσία τῶν Αἰώνων, στήν ὁποία κατόπιν ἔδωσε μορφή ὁ Λόγος. Ἐπειδή, λοιπόν, κάνει λόγο γιά τήν πρώτη αἰτία τῶν πάντων, ὀρθῶς ἀρχίζει τή διδασκαλία ἀπό τήν Ἄρχη, δηλαδή, τόν Υἱό καί τόν Λόγο. Λέγει τά ἑξῆς: «*Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καί ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος. Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν*»²⁹. Προηγουμένως διεχώρισε τά τρία: τόν Θεό, τήν Ἄρχη, τόν Λόγο· πάλι, ὅμως, τά συνδέει, γιά νά δεῖξη τήν προβολή τοῦ καθενός ἀπό αὐτούς, δηλαδή, καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Λόγου, ἀλλά καί τήν ἔνωσι μεταξύ τους καί μέ τόν Πατέρα. Διότι στόν Πατέρα καί ἀπό τόν Πατέρα γίνεται ἡ Ἄρχη καί ἀπό τήν Ἄρχη εἶνε ὁ Λόγος. Ὄρθῶς, λοιπόν, εἶπε: «*Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος*», διότι ἦταν ἐν τῷ Υἱῷ. «*Καί ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν*», καθότι εἶνε ἡ Ἄρχη. «*Καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος*», ὅπως εἶνε ἐπόμενο. Αὐτό πού γεννήθηκε ἀπό τόν Θεό εἶνε Θεός. «*Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν*»· μέ αὐτό ἔδειξε τή σειρά τῆς προβολῆς. «*Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδ' ἓν*»³⁰. Ὁ Λόγος ἔγινε αἰτία τῆς μορφῆς καί τῆς δημιουργίας ὅλων τῶν μετὰ ἀπό αὐτόν Αἰώνων. Ἀλλά «*ὃ γέγονεν ἐν αὐτῷ ζωὴ ἐστίν*»³¹. Ἐδῶ φανέρωσε καί τή συζυγία· διότι εἶπε ὅτι ὅλα δημιουργήθηκαν μέ αὐτόν, ἡ δέ Ζωή βρισκόταν μέσα του. Αὐτή, λοιπόν, ἡ ὁποία ὑπῆρχε μέσα του, εἶνε πιο οἰκεία ἀπό ἐκεῖνα πού δημιουργήθηκαν μέ αὐτόν· συνυπάρχει μέ αὐτόν καί μέ αὐτόν φέρει καρπούς. Ἐπειδή προσθέτει «*Καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων*»³², κάνοντας λόγο πρό ὀλίγου γιά τόν Ἄνθρωπο, φανέρωσε καί τή Ἐκκλησία μέ τό ἴδιο πρὸς τόν Ἄνθρωπο ὄνομα, γιά νά φανερώση μέ τό ἓνα ὄνομα τήν ἔνωσι καί τή σύζευξι. Ἄπο τόν Λόγο καί τή Ζωή δημιουργεῖται ὁ Ἄνθρωπος καί ἡ Ἐκκλησία. «*Φῶς*» δέ τῶν ἀνθρώπων ὠνόμασε τή Ζωή, ἐπειδή φωτίσθηκαν ἀπό αὐτήν· πού σημαίνει ὅτι ἔλαβαν μορφή καί φανερώθηκαν. Αὐτό λέγει καί ὁ Παῦλος «*Πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον φῶς ἐστίν*»³³. Ἐπειδή, λοιπόν, ἡ Ζωή φανέρωσε καί γέννησε καί τόν Ἄνθρωπο καί τήν Ἐκκλησία, ὠνομάσθηκε φῶς αὐτῶν. Ἐπομένως, σαφῶς ἔχει φανερώσει ὁ Ἰωάννης μέ τά λόγια αὐτά καί τά ἄλλα καί τή δεύτερη τετράδα, δηλαδή, τόν Λόγο, τή Ζωή, τόν Ἄνθρωπο καί τήν Ἐκκλησία. Ἀλλά φανέρωσε καί τήν πρώτη τετράδα. Κάνοντας λόγο, δηλαδή, γιά τόν Σωτῆρα καί λέγοντας ὅτι ὅλα τά ἐκτός τοῦ Πληρώματος ἔχουν λάβει μορφή μέ αὐτόν, λέγει ὅτι αὐτός εἶνε καρπός ὅλου τοῦ Πληρώματος. Καθότι τόν ὠνόμασε «*φῶς*», πού φέγγει στό σκοτάδι, ἀλλά δέν ἔγινε ἀντιληπτό ἀπό αὐτό³⁴, ἐπειδή ἔνωσε ὅλα ὅσα προῆλθαν ἀπό τό πάθος καί ἐπειδή τό σκοτάδι τόν ἀγνόησε. Υἱό καί Ἀλήθεια καί Ζωή τόν ὠνομάζει καί Λόγο πού ἔγινε ἄνθρωπος, τοῦ ὁποίου εἶδαμε τή δόξα, λέγει, καί ἦταν ἡ δόξα του τέτοια πού ἦταν ἡ τοῦ Μονογενοῦς, αὐτή πού τοῦ δόθηκε ἀπό τόν Πατέρα, «*πλήρη χάριτος καὶ ἀληθείας*». Ὁ Ἰωάννης δέ λέγει τά

έξις: «Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς Μονογενοῦς παρὰ Πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας»³⁵. Μὲ ἀκρίβεια, λοιπόν, φανέρωσε καὶ τὴν πρώτη τετράδα, σύμφωνα μὲ τὴ διδασκαλία τους. Ἀνέφερε τὸν Πατέρα, τὴ Χάρι, τὸν Μονογενῆ καὶ τὴν Ἀλήθεια. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ὁ Ἰωάννης μίλησε γιὰ τὴν πρώτη Ὀγδοάδα, τὴ μητέρα ὄλων τῶν Αἰώνων. Μίλησε γιὰ τὸν Πατέρα, τὴ Χάρι, τὸν Μονογενῆ, τὴν Ἀλήθεια, τὸν Λόγο, τὴ Ζωή, τὸν Ἄνθρωπο καὶ τὴν Ἐκκλησία.

Κεφάλαιο Θ'

1. Βλέπεις, ἀγαπητέ, τὴ μέθοδο πού χρησιμοποιοῦν καὶ ἐξαπατοῦν τὸν ἑαυτὸ τους, διαστρέφοντας τίς Γραφές καὶ προσπαθώντας ἀπὸ αὐτές γὰ ἀποδεικνύουν τὸ δημιουργημὰ τῆς φαντασίας τους. Γι' αὐτὸ καὶ ἐγὼ παρέθεσα τὰ ἴδια τὰ λόγια τους, γιὰ νὰ καταλάβῃς ἀπὸ αὐτὰ τὰ πονηρὰ τους τεχνάσματα καὶ τὴν πονηρὴ τους πλάνη. Πρῶτα-πρῶτα, ἐάν προτίθετο ὁ Ἰωάννης νὰ φανερώσῃ τὴν ἄνω Ὀγδοάδα, θὰ τηροῦσε τὴ σειρά τῆς προβολῆς καὶ τὴν πρώτη τετράδα πού εἶνε πιὸ σεβαστὴ, ὅπως λέγουν, θὰ τὴν τοποθετοῦσε στὰ πρῶτα ὀνόματα. Ἐτσι θὰ συνέθετε τὴ δευτέρη, γιὰ νὰ δειχθῇ ἡ σειρά τῆς Ὀγδοάδος μὲ τὴ σειρά τῶν ὀνομάτων. Μετά, λοιπόν, ἀπὸ τόσο διάστημα δὲν θὰ ἔκανε μνεῖα τῆς πρώτης τετράδος στὸ τέλος, σὰν νὰ ἔξεχασε καὶ ὕστερα νὰ τὸ θυμῆθηκε. Ἐπειτα, θέλοντας νὰ φανερώσῃ καὶ τίς συζυγίες, δὲν θὰ παρέλειπε καὶ τὸ ὄνομα τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ καὶ γιὰ τίς ὑπόλοιπες συζυγίες ἀρκέστηκε νὰ χρησιμοποιήσῃ ἀνδρικά ὀνόματα, ἐνῶ καὶ ἐκεῖνες μποροῦσαν νὰ ἐννοηθοῦν μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, γιὰ νὰ διατηρήσῃ μὲ κάθε τρόπο τὴν ἐνότητα. Ἐάν κατέγραφε τίς συζύγους τῶν ὑπολοίπων, θὰ μᾶς ἔκανε γνωστὴ καὶ τὴ σύζυγο τοῦ Ἀνθρώπου καὶ δὲν θὰ μᾶς ἄφηνε νὰ μαντεύσωμε τὸ ὄνομά της.

2. Φανερὴ εἶνε, λοιπόν, ἡ παραποίησι τῆς ἐρμηνείας. Ὁ Ἰωάννης κηρύσσει ἓνα Θεὸ Παντοκράτορα καὶ ἓνα Μονογενῆ Ἰησοῦ Χριστό, μὲ τὸν ὁποῖο λέγει ὅτι δημιουργήθηκαν τὰ πάντα, καὶ ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ὁ Μονογενῆς, αὐτὸς ὁ Ποιητὴς ὄλων, αὐτὸς «τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον»¹, αὐτὸς ὁ Δημιουργὸς τοῦ κόσμου. Αὐτὸς «εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν»², αὐτὸς ἐγίνε ἄνθρωπος καὶ «ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν»³. Αὐτοὶ παραποιοῦν τὴν ἐρμηνεία μὲ τὴν ἀληθοφάνεια καὶ ἄλλος μὲν θέλουν νὰ εἶνε ὁ Μονογενῆς κατὰ τὴν προβολή, τὸν ὁποῖο ὀνομάζουν καὶ Ἀρχή· ἄλλος δὲ θέλουν νὰ ἐγίνε ὁ Σωτὴρ, ἄλλος ὁ Λόγος, ὁ υἱὸς τοῦ Μονογενοῦς, καὶ ἄλλος ὁ Χριστός, πού προβλήθηκε γιὰ νὰ ἐπανορθώσῃ τὸ Πλήρωμα. Ἀπομάκρυναν ἀπὸ τὴν ἀλήθεια τὸ καθένα ἀπὸ ὅσα εἰπώθηκαν, ἔκαναν κατάχρησι τῶν ὀνομάτων καὶ τὰ μετέφεραν στὸ δικὸ τους σύστημα, ὥστε, κατὰ τὴ διδασκαλία τους, σὲ τόσα πολλὰ σημεῖα νὰ μὴ μνημονεύῃ ὁ Ἰωάννης τὸν Κύριο Ἰησοῦ

Χριστό. Διότι, εάν έκανε λόγο για τόν Πατέρα, τή Χάρι, τόν Μονογενή, τήν Ἀλήθεια, τόν Λόγο, τή Ζωή, τόν Ἄνθρωπο, τήν Ἐκκλησία, κατά τήν υπόθεσι εκείνων, μίλησε για τήν πρώτη Ὀγδοάδα, στήν όποία δέν εἶνε ακόμη ὁ Ἰησοῦς οὔτε ὁ Χριστός, ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰωάννου. Ὁ ἴδιος, μάλιστα, ὁ ἀπόστολος έκανε φανερό ὅτι δέν μίλησε γι' αὐτές τίς συζυγίες, ἀλλά για τόν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό, τόν όποιο καί ἀναγνωρίζει ὡς Λόγο τοῦ Θεοῦ. Ἀνακεφαλαιώνοντας τά σχετικά μέ τόν «*έν ἀρχῇ*»⁴ Λόγο πού ἀνέφερε παραπάνω, ἐπεξηγεῖ «*Καί ὁ Λόγος σάρξ ἐγένετο, καί ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν*»⁵. Σύμφωνα, ὅμως, μέ τήν υπόθεσι εκείνων, δέν ἔγινε «*σάρξ*» ὁ Λόγος, ὁ όποιος, μάλιστα, οὔτε ἦλθε ποτέ ἐξῶ ἀπό τό Πλήρωμα, ἀλλά ἐκεῖνος ὁ τῆς οἰκονομίας Σωτήρ⁶, πού εἶνε μεταγενέστερος τοῦ Λόγου.

3. Μάθετε, λοιπόν, ἀνόητοι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς, πού ἔπαθε για ἐμᾶς⁷ καί «*ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν*»⁸, αὐτός ὁ ἴδιος εἶνε ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ. Εάν κάποιος ἄλλος ἀπό τούς Αἰῶνες γινόταν ἄνθρωπος για τή δική μας σωτηρία, ἦταν φυσικό ὁ ἀπόστολος νά μιλήση για κάποιον ἄλλο. Εάν, ὅμως, ὁ Λόγος τοῦ Πατρός «*ὁ καταβάς, αὐτός ἐστι καί ὁ ἀναβάς*»⁹, ὁ Μονογενής Υἱός τοῦ μόνο Θεοῦ, πού κατά τήν εὐδοκία τοῦ Πατρός ἔγινε ἄνθρωπος χάριν τῶν ἀνθρώπων, δέν μίλησε για κάποιον ἄλλον, οὔτε για Ὀγδοάδα, παρά μόνο για τόν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό. Οὔτε ὁ Λόγος κατά τή διδασκαλία τους προηγουμένως ἔγινε ἄνθρωπος. Λέγουν δέ ὅτι ὁ Σωτήρ φόρεσε σῶμα ψυχικό, κατεσκευασμένο ἀπό τήν οἰκονομία μέ ἀπερίγραπτη πρόνοια, για νά γίνη ὁρατός καί ψηλαφητός. «*Σάρξ*» εἶνε ἡ ἀρχαία δημιουργία τοῦ Ἀδάμ, πού έκανε ὁ Θεός ἀπό τό χῶμα¹⁰. Καί ὁ Ἰωάννης φανέρωσε ὅτι πραγματικά ἔγινε «*σάρξ*» ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ. Διαλύθηκε, λοιπόν, ἡ πρώτη καί ἀρχέγονη Ὀγδοάδα τους. Ἀφοῦ ἀποδείχθηκε ὅτι ἕνας καί ὁ αὐτός εἶνε Λόγος, Μονογενής, Ζωή, Φῶς, Σωτήρ, Χριστός, Υἱός τοῦ Θεοῦ καί αὐτός ἐνανθρώπησε για ἐμᾶς, διαλύθηκε ἡ «*σκηνοπηγία*» τῆς Ὀγδοάδος. Ἐφ' ὅσον δέ διαλύθηκε αὐτή, γκρεμίζεται ὄλο τό σύστημά τους, τό όποιο μέ ψεύδη ὠνειρεύθηκαν, καί καταστρέφουν τό κείμενο τῆς Γραφῆς για νά ἐπινοήσουν τή δική τους υπόθεσι.

4. Ἐπειτα, λέξεις καί ὀνόματα, πού σποραδικά υπάρχουν, τά συγκεντρῶνουν, τά μεταφέρουν, ὅπως προαναφέραμε, ἀπό τό κατά φύσιν στό παρά φύσιν νόημα. Κάνουν τά ἴδια μέ ἐκείνους, οἱ όποιοι προβάλλουν τυχαῖες ὑποθέσεις καί ἔπειτα προσπαθοῦν ὡς πεπειραμένοι νά τίς προσαρμόσουν στά ποιήματα τοῦ Ὀμήρου, ὥστε οἱ πιό ἄπειροι νά νομίζουν ὅτι ὁ Ὀμηρος ἔγραψε τά ἔπη ἐπί τῆ βάσει ἐκείνης τῆς ὑποθέσεως, στήν όποία ἀμέσως τά προσήρμοσαν, καί πολλοί νά παρασύρονται ἀπό τήν πολύπλοκη σύνταξι τῶν ἐπῶν καί νά σκέπτονται μή τυχόν ὁ Ὀμηρος τά ἔγραψε ἔτσι. Μοιάζουν μέ ἐκεῖνον, ὁ όποιος παίρνει σκόρπιους στίχους τοῦ Ὀμήρου καί γράφει τά ἐξῆς για τόν Ἡρακλῆ, πού τόν ἔστειλε ὁ Εὐρυσθέας στό σκύλο τοῦ ἄδη. Τίποτε δέν μᾶς ἐμποδίζει, χάριν παραδείγματος, νά κάνωμε μνεῖα καί αὐτῶν, ἐφ' ὅσον καί τῶν δύο ἡ προσπάθεια εἶνε μία καί ἡ αὐτή.

*Ὡς εἰπὼν, ἀπέπειπε δόμων βαρέα στενάχοντα*¹¹
*Φῶθ' Ἡρακλῆα, μεγάλων ἐπίστορα ἔργων*¹²,
*Εὐρουσθεύς, Σθενέλοιο πάϊς Περσηϊάδαο*¹³
*Ἐξ Ἐρέβευς ἄζοντα κύνα στυγεροῦ Ἀίδαο*¹⁴
*Βῆ δ' ἴμεν, ὥστε λέων ὄρεσίτροφος, ἀλκί πεποιθῶς*¹⁵
*Καρπαλίωως ἀνά ἄστυ. Φίλοι δ' ἅμα πάντες ἔποντο*¹⁶
*Νύμφαι τ' ἠἴθεοί τε, πολύτλητοί τε γέροντες*¹⁷
*Οἴκτρ' ὀλοφυρόμενοι, ὥσει θανάτόνδε κίοντα*¹⁸
*Ἐρμείας δ' ἀπέπειπεν ἰδέ γλαυκῶπις Ἀθήνη*¹⁹
*Ἦδε γάρ κατὰ θυιὸν ἀδελφεόν, ὥς ἐπονεῖτο*²⁰.

Ποιὸς ἀπότηρετος δέν θά παρασυρόταν ἀπό τὰ ἔπη αὐτά καί δέν θά νόμιζε ὅτι κατ' αὐτόν τόν τρόπο ὁ Ὅμηρος ἔγραψε γι' αὐτό τό θέμα; Ὅποιος, ὁμως, γνωρίζει καλά τόν Ὅμηρο, θά τό καταλάβῃ, διότι γνωρίζει ὅτι ἀπό αὐτά ἄλλα ἔχουν λεχθῆ γιά τόν Ὀδυσσεά, ἄλλα γιά τόν ἴδιο τόν Ἡρακλῆ, ἄλλα γιά τόν Πρίαμο, ἄλλα γιά τό Μενέλαο καί γιά τόν Ἀγαμέμνονα. Ἄν πάρῃ καί ἀποδώσῃ τό καθένα στή συνάφειά του, θά διαλύσῃ τήν ἐν λόγῳ ὑπόθεσι. Ἔτσι αὐτός, ὁ ὁποῖος κρατεῖ μέσα του σταθερό τόν κανόνα τῆς ἀληθείας πού ἔλαβε μέ τό βάπτισμα, τά μέν ὀνόματα, τίς λέξεις καί τίς παραβολές, πού εἶνε παρμένες ἀπό τή Γραφή, θά τίς διακρίνῃ, ἀλλά δέν θά ἐπιδοκιμάσῃ τή βλάσφημη χρῆσί τους. Καί ἂν ἀκόμη γνωρίσῃ τίς ψηφίδες, δέν θά δεχθῆ τήν ἀλεπού ἀντί τῆς βασιλικῆς εἰκόνας. Τό καθένα ἀπό ὅσα ἔχουν λεχθῆ θά τό ἀποδώσῃ στή σειρά του καί προσαρμόζοντάς το στό σῶμα τῆς ἀληθείας θά ἀπογυμνώσῃ καί θά ἀποδείξῃ ὡς ἀνυπόστατο τό δημιούργημα τῆς φαντασίας τους.

5. Ἐπειδή ἀπό τό θέατρο αὐτό λείπει τό τέλος, γιά νά τερματίσῃ κάποιος τό παραμῦθι αὐτό καί νά προσθέσῃ τό λόγο πού τό ἀνασκευάζει, θεωρήσαμε καλό νά δεῖξωμε προηγουμένως σέ ποιὰ σημεῖα διαφέρουν μεταξύ τους οἱ πατέρες αὐτοῦ τοῦ μύθου, διότι προέρχονται ἀπό διαφορετικά πνεύματα πλάνης. Καί ἀπό αὐτό ἀκριβῶς εἶνε δυνατό νά ἀντιληφθῆ κανεῖς, καί πρῖν τό ἀποδείξωμε, ὅτι εἶνε βέβαιη ἡ ἀλήθεια, πού κηρύσσει ἡ Ἐκκλησία, καί ψέματα τά ὅσα παραποίησαν αὐτοί.

Κεφάλαιο Γ'

1. Ἡ Ἐκκλησία, ἂν καί ἔχει ἐξαπλωθῆ σέ ὅλη τήν οἰκουμένη, μέχρι τά πέ-
 ρατα τῆς γῆς, ἀπό τούς ἀποστόλους καί τούς μαθητάς ἐκείνων παρέλαβε τήν
 πίστι σέ ἕνα Θεό¹, Πατέρα Παντοκράτορα, «τὸν πεποιηκότα τὸν οὐρανὸν καὶ
 τὴν γῆν καὶ τὰς θαλάσσας καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς»², καί σέ ἕνα Χριστό Ἰησοῦ,
 τόν Υἱό τοῦ Θεοῦ, πού ἔγινε ἄνθρωπος γιά τή δική μας σωτηρία· καί στό
 Πνεῦμα τό ἅγιο, πού ἀνήγγειλε μέ τό στόμα τῶν προφητῶν τήν οἰκονομία
 τοῦ Θεοῦ, τήν ἔλευσι, τή γέννησι ἀπό Παρθένο, τό πάθος, τήν ἐκ νεκρῶν

ἀνάστασι καί τήν ἔνσαρκο στούς οὐρανοὺς ἀνάληψι τοῦ ἀγαπημένου Χριστοῦ Ἰησοῦ, τοῦ Κυρίου μας, καί τήν «ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς»³ ἔλευσί του ἀπό τοὺς οὐρανοὺς, μέ σκοπὸ τὸ «ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα»⁴ καί γιὰ νὰ ἀναστήσῃ κάθε ἄνθρωπο· ὥστε «πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται αὐτῷ»⁵, μπροστὰ στὸν Χριστὸ Ἰησοῦ, τὸν Κύριό μας καὶ Θεό καὶ Σωτῆρα καὶ Βασιλιᾶ, κατὰ τὴν εὐδοκία τοῦ ἀοράτου Πατρὸς, καί γιὰ νὰ κρίνῃ δικαίως τοὺς πάντες· «τὰ μὲν πνευματικὰ τῆς πονηρίας»⁶ καί τοὺς ἀγγέλους, οἱ ὅποιοι ἔγιναν παραβάτες καὶ ἀποστάτες, καθὼς καί τοὺς ἀσεβεῖς, ἀδίκους, ἀνόμους καὶ βλασφήμους ἀνθρώπους νὰ τοὺς στείλῃ στὸ αἰώνιο πῦρ⁷· νὰ χαρίσῃ, ὅμως, ζωὴ καὶ ἀφθαρσία καί νὰ παράσχῃ αἰώνια δόξα⁸ στοὺς δικαίους καὶ ὁσίους, σέ ὅσους φύλαξαν τίς ἐντολές του καὶ παρέμειναν στὴν ἀγάπη του, στοὺς ἐξ ἀρχῆς καί σέ ὅσους ἐκ μετανοίας προσῆλθαν.

2. Αὐτὸ τὸ κήρυγμα καὶ αὐτὴν τὴν πίστι παρέλαβε ἡ Ἐκκλησία, ὅπως προαναφέραμε, μολονότι ἔχει ἐξαπλωθῆ σέ ὅλο τὸν κόσμο, καί μέ ἐπιμέλεια τὰ φυλάγει σάν νὰ κατοικῆ σέ ἓνα σπίτι. Παρομοίως τὰ πιστεύει, σάν νὰ ἔχῃ μία ψυχὴ καί τὴν ἴδια καρδιά· τὰ διακηρύσσει ἐν ἀρμονία καί τὰ διδάσκει καί τὰ παραδίδει σάν νὰ ἔχῃ ἓνα στόμα. Οἱ διάλεκτοι ἀνά τὸν κόσμο εἶνε ἀνόμοιοι, ἀλλ' ἡ δύναμι τῆς παραδόσεως εἶνε μία καί ἡ αὐτή. Οὔτε οἱ ἐκκλησίες πού ιδρύθηκαν στὶς Γερμανίες⁹ ἔχουν ἄλλη πίστι ἢ ἄλλη παράδοσι, οὔτε ἐκεῖνες πού ιδρύθηκαν στὶς Ἰβηρίες, ἢ στοὺς Κέλτες, ἢ στὴν Ἀνατολή, ἢ στὴν Αἴγυπτο, ἢ στὴ Λιβύη ἢ στὸ κέντρο τοῦ κόσμου^{9α}. Ἄλλ' ὅπως ὁ ἥλιος, τὸ δημιούργημα τοῦ Θεοῦ, σέ ὅλο τὸν κόσμο εἶνε ἓνας καί ὁ αὐτός, ἔτσι καί τὸ κήρυγμα τῆς ἀληθείας φέγγει παντοῦ καί φωτίζει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους πού θέλουν «εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν»¹⁰. Καί οὔτε ὁ πολὺ δυνατός στὸ λόγο ἀπὸ τοὺς προεστῶτες τῆς Ἐκκλησίας θά πῆ διαφορετικὰ ἀπὸ αὐτὰ (κανεῖς δὲν εἶνε παραπάνω ἀπὸ τὸ διδάσκαλο¹¹), οὔτε ὁ ἀδύνατος στὸ λόγο θά μειώσῃ τὴν παράδοσι. Ἐφ' ὅσον, λοιπόν, μία καί ἡ αὐτὴ εἶνε ἡ πίστι, οὔτε ἐκεῖνος, πού ἔχει μεγάλη δύναμι νὰ ὀμιλῇ γι' αὐτὴν, ὑπερτέρησε, οὔτε ἐκεῖνος, πού ἔχει μικρὴ δύναμι, ὑστέρησε¹².

3. Γιὰ νὰ γνωρίσουν μερικοὶ περισσότερα ἢ λιγώτερα, ἀναλόγως μέ τὴν εὐφυΐα πού ἔχουν, δὲν μποροῦν νὰ τὸ ἐπιτύχουν ἀλλάσσοντας τὸ προκειμένο θέμα, ὥστε νὰ ἐπινοοῦν ἄλλον Θεό, ἐκτός ἀπὸ τὸν Δημιουργό καί Κτίστη καί Τροφέα τοῦ παντός, σάν νὰ μὴ εἶνε ἱκανοποιημένοι μέ αὐτόν, ἢ ἐπινοώντας ἄλλον Χριστό ἢ ἄλλον Μονογενῆ· ἀλλὰ ἐπεξεργαζόμενοι ὅσα εἰπώθηκαν μέ παραβολές, προσαρμόζοντάς τα στὸ γενικὸ σύστημα τῆς πίστεως καί διηγούμενοι τὸ ἔργο καί τὴν οἰκονομία τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα· ἐξηγώντας σαφῶς ὅτι ὁ Θεὸς μακροθύμησε γιὰ τὴν ἀποστασία τῶν ἀγγέλων, πού ἔγιναν παραβάτες, καί γιὰ τὴν παρακοὴ τῶν ἀνθρώπων· καί διακηρύσσοντας γιατί ἄλλα ὁ ἓνας καί ὁ αὐτός Θεὸς τὰ ἔκανε πρόσκαιρα καί ἄλλα αἰώνια, ἄλλα οὐράνια καί ἄλλα ἐπίγεια· ἀκόμη κατανοώντας γιατί, ἐνῶ εἶνε

άορατος ο Θεός, παρουσιάσθηκε στους προφήτες όχι με μία, αλλά με διαφορετική μορφή κάθε φορά· φανερώνοντας γιατί έγιναν περισσότερες από μία Διαθήκες με τους ανθρώπους και διδάσκοντας ποιός είναι ο χαρακτήρας της καθεμιάς Διαθήκης· έρευνώντας γιατί «*συνέκλεισε πάντα εις απείθειαν ο Θεός, ίνα τούς πάντας έλεήση*»¹³· με τό να εύχαριστούν διότι ο Λόγος του Θεού «*σάρξ έγένετο*»¹⁴ και έπαθε· με τό να διακηρύσσουν γιατί η παρουσία του Υιού του Θεού, ο οποίος είναι η «*άρχή*»¹⁵, έγινε στους έσχάτους χρόνους, δηλαδή, στο τέλος· με τό να αναπτύσσουν όσα υπάρχουν στίς Γραφές σχετικώς με τό τέλος και με εκείνα που πρόκειται να συμβούν· άποσιωπώντας γιατί τά «*άπεγνωσμένα*» έθνη κατέστησε ο Θεός «*συγκληρονόμα και σύσσωμα και συμμετοχα τών άγιών*»¹⁶· διακηρύσσοντας πώς «*τό θνητόν τουτο σαρκίον ένδύσεται άθανασίαν, και τό φθαρτόν άφθαρσίαν*»¹⁷ και κηρύσσοντας πώς λέγει· «*Ο ου λαός, λαός, και ή ουκ ήγαπημένη, ήγαπημένη*»¹⁸ και πώς «*πλείονα της έρήμου τά τέκνα μάλλον ή της έχούσης τον άνδρα*»¹⁹. Για όλα αυτά και τά παρόμοια ανεβόησε ο άπόστολος· «*Ώ βάθος πλούτου και σοφίας και γνώσεως Θεού· ως ανεξερεύνητα τά κρίματα αυτού και ανεξιχνίαστοι αι όδοι αυτού*»²⁰. Δέν είναι άπόδειξι εύφυίας τό να έπινοούμε παραπάνω από τον Κτιστή και Δημιουργό τή Μητέρα των Ουαλεντινιανών και του Δημιουργού, τήν «*Ένθύμησι*», δηλαδή, του Αιώνος που πλανήθηκε, και να φθάνωμε σε τόσο μεγάλο βαθμό βλασφημίας· ούτε τό να λέμε ψέματα για τό Πλήρωμα που είναι υπεράνω αυτής και να κάνωμε λόγο άλλοτε για ένα Αιώνα και άλλοτε για αναρίθμητο πλήθος Αιώνων, όπως ισχυρίζονται αυτοί οι διδάσκαλοι, που πραγματικά στεροούνται της θείας συνέσεως. Όλη, όμως, ή Έκκλησία έχει μία και τήν ίδια πίστι σε όλο τον κόσμο, όπως προαναφέραμε.

Κεφάλαιο ΙΑ'

1. Άς δοϋμε τώρα και τήν άστατη γνώμη τους, όταν είναι δύο και τρεις, πώς δέν λέγουν τά ίδια για τά ίδια πράγματα, αλλά άποφαίνονται αντίθετα και στα πράγματα και στα όνόματα. Ο Ουαλεντίνος, ο οποίος πρώτος πήρε τίς άρχές από τή λεγόμενη Γνωστική αίρεσι, τίς προσήρμοσε αυτές στο χαρακτήρα της δικής του σχολής και ως έξής έκφράσθηκε ξηρά, όρίζοντας τήν ύπαρξι άπερίγραπτης δυάδος, της οποίας τό ένα μέρος ονομάζεται Άρρητο και τό άλλο Σιγή. Έπειτα από τή δυάδα αυτή προβλήθηκε δεύτερη δυάδα, της οποίας τό ένα μέρος ονομάζει Πατέρα και τό άλλο Άλήθεια. Από τήν τετράδα αυτή προήλθε ως καρπός ο Λόγος και ή Ζωή, ο Άνθρωπος και ή Έκκλησία· αυτή είναι ή πρώτη Όγδοάδα. Και από μέν τον Λόγο και τή Ζωή λέγει ότι προβλήθηκαν δέκα Δυνάμεις, όπως αναφέραμε προηγουμένως. Από τον Άνθρωπο και τήν Έκκλησία προβλήθηκαν δώδεκα Δυνάμεις, από τίς όποιες μία άποχωρίσθηκε, ύστέρησε και δημιούργησε τό υπόλοιπο έργο. Έξέλαβε ως δεδομένους δύο Όρους· ένα μεταξύ του Βυθού και του άλλου

Πληρώματος, ὁ ὁποῖος ξεχωρίζει τούς γεννητούς Αἰῶνες ἀπό τόν ἀγέννητο Πατέρα, καί ἄλλον, ὁ ὁποῖος ξεχωρίζει τή Μητέρα τούς ἀπό τό Πλήρωμα. Ὁ Χριστός δέν προβλήθηκε ἀπό τούς Αἰῶνες πού ἦσαν στό Πλήρωμα, ἀλλά κατά τή γνώμη τῶν καλυτέρων γεννήθηκε μέ κάποια σκιά ἀπό τή Μητέρα πού ἔμεινε ἀπό ἔξω. Καί αὐτός μέν, ἐπειδή ἦταν ἄνδρας, ἀπέκοψε μόνος του τή σκιά καί ἐπανῆλθε στό Πλήρωμα, ἡ δέ Μητέρα, πού ἔμεινε μόνη μέ τή σκιά, ἄδεια ἀπό πνευματική ὑπόστασι, παρουσίασε ἄλλον υἱό, πού εἶνε ὁ Δημιουργός, τόν ὁποῖο ὀνομάζει καί Παντοκράτορα ὅσων ὑποτάσσονται σέ αὐτόν. Ἀποφαίνεται ἀκόμη ὅτι μαζί του δημιουργήθηκε καί «ἀριστερός» ἄρχοντας, παρομοίως μέ ὅσα ἀποφαίνονται οἱ ψευδῶνυμοι Γνωστικοί, γιά τούς ὁποίους θά μιλήσωμε. Ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Ἰησοῦς προβάλλεται ἄλλοτε μέν ἀπό ἐκεῖνον πού σμικρύνθηκε ἀπό τή μητέρα του καί ἀναμίχθηκε μαζί μέ ὄλους, δηλαδή, ἀπό τόν Θελητό, ἄλλοτε ἀπό ἐκεῖνον πού ἐπανῆλθε στό Πλήρωμα, δηλαδή, τόν Χριστό, καί ἄλλοτε ἀπό τόν Ἄνθρωπο καί τήν Ἐκκλησία. Τό Πνεῦμα τό ἅγιο λέγει ὅτι προβλήθηκε ἀπό τήν Ἀλήθεια¹, γιά νά ἐρευνηθή καί παρουσιάσῃ τούς Αἰῶνες, μέσα στούς ὁποίους εἰσηλθε μέ ἀόρατο τρόπο· μέ αὐτό οἱ Αἰῶνες καρποφοροῦν τά φυτά τῆς ἀληθείας.

2. Ὁ Σεκουνδος λέγει ὅτι ἡ πρώτη Ὅγδοάδα εἶνε τετράδα δεξιά καί τετράδα ἀριστερά καί ἔτσι παρέδωσε τά ὀνόματα, ἡ μία νά ὀνομάζεται φῶς καί ἡ ἄλλη σκοτάδι· ἡ Δύναμι, πού ἀποχωρίσθηκε καί ὑστέρησε, δέν εἶνε ἀπό τούς τριάντα Αἰῶνες, ἀλλά ἀπό τούς καρπούς τούς.

3. Κάποιος ἄλλος διδάσκαλός τους², θέλοντας νά φθάσῃ σέ πῶς ψηλό σημεῖο καί νά ἀποκτήσῃ περισσότερη γνῶσι, μίλησε γιά τήν πρώτη τετράδα ὡς ἐξῆς· Ὑπάρχει πρῖν ἀπό ὅλα τά ὄντα κάποια Προαρχή, πού ὑπερβαίνει κάθε κατανόησι, ἀνέκφραστη καί ἀπερίγραπτη, τήν ὁποία ἐγώ ἀριθμῶ ὡς μονάδα. Μαζί της ὑπάρχει καί μία Δύναμι, τήν ὁποία καί αὐτήν ὀνομάζω ἐνότητα. Αὐτή ἡ ἐνότητα καί ἡ μονάδα, πού εἶνε ἓνα, ἔβγαλαν – ἐνῶ δέν ἔβγαλαν – ἀρχή τῶν ὄλων, νοητή, ἀγέννητη καί ἀόρατη, ἡ ὁποία ὀνομάζεται μονάδα. Μαζί μέ αὐτήν ὑπάρχει Δύναμι ὁμοούσιος, τήν ὁποία ὀνομάζω «τό ἓν». Οἱ Δυνάμεις αὐτές, ἡ μονάδα καί ἡ ἐνότητα, ἡ μονάδα καί τό ἓνα, ἔβγαλαν καί πρόβαλαν τούς ὑπόλοιπους Αἰῶνες.

4. «Ἰοῦ ἰοῦ» καί «φεῦ φεῦ»! Μποροῦμε, πράγματι, νά ποῦμε τά τραγικά αὐτά ἐπιφωνήματα γιά μία τέτοια κατασκευή ὀνομάτων καί γιά μία τόσο μεγάλη τόλμη, διότι ἔχασε τή ντροπή του καί ἔδωσε ὀνόματα στό ψέμα του. Λέγοντας· «ὑπάρχει κάποια Προαρχή πρῖν ἀπό ὅλα τά ὄντα, πού ὑπερβαίνει κάθε κατανόησι, τήν ὁποία ἐγώ ὀνομάζω μονάδα» καί πάλι· «Μέ αὐτήν τή μονάδα συνυπάρχει κάποια Δύναμι, τήν ὁποία ἐπίσης ὀνομάζω ἐνότητα», σαφέστατα ὡμολόγησε ὅτι εἶνε δική του ἐπινόησι ὅσα εἰπώθηκαν καί ὅτι αὐτός ἔδωσε ὀνόματα στό φαντασιοκόπημά του, πού κανεῖς ἄλλος πρῖν ἀπό αὐτόν δέν εἶχε δώσει. Εἶνε σαφές ὅτι αὐτός εἶχε τήν τόλμη νά κατασκευάσῃ αὐτά τά ὀνόματα· ἐάν δέν ζοῦσε, ἡ ἀλήθεια δέν θά εἶχε ὄνομα. Τίποτε, ἐπο-

μένως, δέν ἐμποδίζει καί κάποιον ἄλλο γιά τήν ἴδια ὑπόθεσι νά καθορίση ὀνόματα μέ αὐτόν τόν τρόπο...³.

5. Ἄλλοι, πάλι, ἀπό αὐτούς τήν πρώτη καί ἀρχέγονη Ὀγδοάδα μέ αὐτά τά ὀνόματα ἀποκαλοῦν τήν πρώτη (Δύναμι) Προαρχή, τή δεύτερη Ἄνευνοήτη, τήν τρίτη Ἄρρητη καί τήν τέταρτη Ἀόρατη. Ἀπό μέν τήν πρώτη Προαρχή προβλήθηκε στήν πρώτη καί πέμπτη θέσι ἡ Ἀρχή, ἀπό δέ τήν Ἄνευνοήτη στήν δεύτερη καί ἕκτη θέσι ἡ Ἀκατάληπτη, ἀπό τήν Ἄρρητη στήν τρίτη καί ἕβδομη θέσι ἡ Ἀνονόμαστη καί ἀπό τήν Ἀόρατη ἡ Ἀγέννητη. Αὐτό εἶνε τό Πλήρωμα τῆς πρώτης Ὀγδοάδος. Αὐτές οἱ Δυνάμεις ἰσχυρίζονται πῶς προϋπάρχουν τοῦ Βυθοῦ καί τῆς Σιγῆς, γιά νά φανοῦν ὅτι εἶνε τελειότεροι τῶν τελείων καί γνωστικώτεροι τῶν Γνωστικῶν. Πρός αὐτούς δικαίως κάποιος θά μπορούσε νά φωνάξη: Ὡ φλύαροι σοφισταί! Διότι γιά τόν ἴδιο τόν Βυθό ἔχουν πολλές καί διάφορες γνώμες. Ἄλλοι λέγουν ὅτι δέν ἦλθε σέ γάμο καί οὔτε ἄνδρας οὔτε γυναῖκα εἶνε οὔτε ἀπολύτως τίποτε. Ἄλλοι, ὁμως, λέγουν ὅτι εἶνε ἀρρενόθηλος, ἀποδίδοντάς του φύσι ἐρμαφροδίτου. Ἄλλοι πάλι τοῦ δίδουν ὡς σύζυγο τή Σιγή, γιά νά γίνη ἡ πρώτη συζυγία.

Κεφάλαιο IB'

1. Ὁ Πτολεμαῖος, μαζί μέ τούς ὀπαδούς του, ἀκόμη πιό ἔμπειρος κατά τή γνώμη μας ἀπό τό διδάσκαλό του, τόν Οὐαλεντινο, ἐπινόησε καί χάρισε δύο συζύγους στόν Θεό, πού τόν ὀνομάζει Βυθό. Αὐτές τίς ὀνόμασε καί διαθέσεις, Ἐννοια καί Θέλημα. Πρῶτα σκέφθηκε νά προβάλλη καί κατόπιν θέλησε. Γι' αὐτό δύο εἶνε οἱ διαθέσεις αὐτές ἢ Δυνάμεις, ἢ Ἐννοια καί ἢ Θέλησι σάν νά ἔγινε μετά τή συνένωσί τους ἢ προβολή τοῦ Μονογενοῦς καί τῆς Ἀληθείας μέ σύζευξι. Αὐτῶν τῶν διαθέσεων τοῦ Πατρός προῆλθαν ὡς τύποι καί ὀρατές εἰκόνες τῶν ἀοράτων, τοῦ μέν Θελήματος ἢ Ἀλήθεια, τῆς δέ Ἐννοίας ὁ Νοῦς. Καί γι' αὐτό ὁ μέν ἄνδρας ὑπῆρξε εἰκόνα τῆς ἀγέννητης Ἐννοίας, ἡ δέ γυναῖκα εἰκόνα τοῦ Θελήματος. Τό Θέλημα, λοιπόν, ὑπῆρξε δύναμι τῆς Ἐννοίας. Διότι σκεπτόταν ἢ Ἐννοια τήν προβολή· ὁμως, δέν μπορούσε μόνη τῆς νά προβάλλη αὐτά πού εἶχε στό νοῦ. Ὄταν προστέθηκε καί ἡ δύναμι τοῦ Θελήματος, τότε πρόβαλε αὐτό πού σκέφθηκε.

2...¹.....ὁ ὁποῖος, μόλις τό σκέφθηκε, ἐπιτέλεσε κιόλας αὐτό πού θέλησε καί μαζί μέ τή θέλησι σκέπτεται αὐτό πού θέλει, ἔχοντας στό νοῦ του αὐτό πού θέλει· καί θέλει τότε, ὅταν σκέπτεται, διότι ὀλόκληρος εἶνε σκέψι, θέλημα, νοῦς, φῶς, ὀφθαλμός, ἀκοή, πηγὴ ὄλων τῶν ἀγαθῶν.

3...².....ἡ πρώτη Ὀγδοάδα δέν πρόβαλε μέ διαδοχὴ ἄλλον ἀπό ἄλλον Αἰῶνα, ἀλλά μαζί καί ἅπαξ διά παντός γέννησε τούς ἕξι Αἰῶνες ἀπό τόν Προπάτορα καί τήν Ἐννοια αὐτοῦ, καθώς βεβαιώνει αὐτός ὡς μᾶμμος. Καί ἰσχυρίζονται αὐτός καί οἱ ὀπαδοί του ὅτι δέν γεννήθηκαν ἀπό τόν Λόγο καί τή Ζωή ὁ Ἄνθρωπος καί ἡ Ἐκκλησία καί ἀπό τόν Ἄνθρωπο καί τήν Ἐκκλησία ὁ

Λόγος και ἡ Ζωή, ὅπως λένε οἱ ἄλλοι. Τό λέγουν αὐτό μέ ἄλλο τρόπο· ὅτι αὐτό, τό ὅποιο σκέφθηκε νά προβάλλῃ ὁ Προπάτωρ, αὐτό ὠνομάσθηκε Πατήρ· καί ἐπειδή αὐτό, πού πρόβαλε, ἦταν ἀλήθεια, αὐτό ὠνομάσθηκε Ἀλήθεια. Ὅταν θέλησε νά τόν παρουσιάσῃ, τότε αὐτό ὠνομάσθηκε Ἀνθρωπος. Αὐτοί δέ πού τούς σκέφθηκε προηγουμένως, ὅταν πρόβαλε, ὠνομάσθηκαν Ἐκκλησία. Ὁ Ἀνθρωπος λάλησε τόν Λόγο· αὐτός εἶνε ὁ πρωτότοκος υἱός. Ἀκολουθεῖ τόν Λόγο καί ἡ Ζωή. Ἐτσι ὠλοκληρώθηκε ἡ πρώτη Ὀγδοάδα.

4. Μεγάλη διαμάχη ὑπάρχει μεταξύ τους καί γιά τόν Σωτήρα. Ἄλλοι λέγουν ὅτι δημιουργήθηκε ἀπό ὄλους· γι' αὐτό τόν ὀνομάζουν Εὐδοκητό, διότι εὐδόκησε ὄλο τό Πλήρωμα³. Ἄλλοι ὅτι προβλήθηκε μόνον ἀπό τούς δέκα Αἰῶνες, πού προήλθαν ἀπό τόν Λόγο καί τή Ζωή, διατηρώντας τά ὀνόματα τῶν προγόνων. Ἄλλοι ὅτι προβλήθηκε ἀπό τούς δώδεκα Αἰῶνες, πού ἔγιναν ἀπό τόν Ἀνθρωπο καί τή Ζωή· γι' αὐτό ὀμολογεῖ ὅτι εἶνε υἱός ἀνθρώπου, σάν νά πρόκειται γιά ἀπόγονο ἀνθρώπου. Ἄλλοι ἰσχυρίζονται ὅτι ἔγινε αὐτός ἀπό τόν Χριστό καί τό ἅγιο Πνεῦμα, γιά νά στηρίξῃ τό Πλήρωμα. Γι' αὐτό τόν ὀνομάζουν Χριστό, διατηρώντας τό ὄνομα τοῦ Πατρός, ἀπό τόν ὅποιο προβλήθηκε. Κάποιοι ἄλλοι ἀπό αὐτούς συναρμολογοῦν – οὕτως εἰπεῖν – ποιήματα καί ὀνομάζουν τόν Προπάτορα τῶν ὄλων Προαρχή καί Προανεννόητο καί Ἀνθρωπο. Αὐτό εἶνε τό μεγάλο καί ἀπόκρυφο μυστήριο, ὅτι ἡ Δύναμι, πού εἶνε ὑπεράνω ὄλων καί περιέχει μέσα της τά πάντα, ὀνομάζεται Ἀνθρωπος καί γι' αὐτό ὁ Σωτήρ ὀνομάζει τόν ἑαυτό του υἱό ἀνθρώπου.

Κεφάλαιο ΙΓ'

1. Κάποιος Μᾶρκος...¹, πού προήλθε ἀπό αὐτούς καί πῆρε θάρρος ἀπό αὐτούς...², γυναῖκες καί ἄνδρες πού τούς παραπλάνησε, τούς προσεῖλκυσε κοντά του καί θεωρήθηκε ὁ ἐλεεινός ὡς διορθωτής τῶν ἀπατεῶνων, πού ἀναφέραμε προηγουμένως, ἦταν δέ πολύ ἔμπειρος στά μαγικά τεχνάσματα. Ἐξάπατησε ὄλους καί ὄλες ἐκεῖνες πού ἀναφέραμε, ὥστε νά τόν προσέχουν σάν κάποιο μέ πολύ μεγάλη γνῶσι καί ἐπειδή τάχα ἔχει τή μεγίστη δύναμι ἀπό τίς ἀόρατες καί ἀνώνυμες τάξεις. Ἀποδείχθηκε ὅτι εἶνε στ' ἀλήθεια πρόδρομος τοῦ Ἀντιχρίστου. Διότι τά παιχνίδια τοῦ Ἀναξιλάου³ τά ἀνέμιξε μέ τήν πονηριά τῶν λεγομένων μάγων, θέλοντας νά φαντάξῃ καί νά μαγεύσῃ, καί ἔκανε νά ἐκπλαγοῦν αὐτοί πού τόν ἔβλεπαν καί τόν ὑπήκουαν...⁴ Αὐτοί δέ πού βλέπουν ἀπό περιέργεια ὅσα ἔκανε, νομίζουν ὅτι μέ τά χέρια του ἐπιτελεῖ δυνάμεις...⁵. Ἐχασαν καί αὐτοί τό μυαλό τους καί δέν βλέπουν, οὔτε γνωρίζουν νά ἐξετάσουν ὅτι τό παιχνίδι αὐτό γίνεται, γιά νά τό πῶ μέ δύο λόγια, μέ μαγικό τρόπο.

2. Προσποιούμενος ὅτι προσφέρει Εὐχαριστία σέ ποτήρια μέ ἀναμεμιγμένο κρασί καί παρατεινώντας περισσότερο τό λόγο τῆς ἐπικλήσεως τά κάνει νά φαίνονται πορφυρά καί ἐρυθρά⁶. Ἐτσι φαίνεται ὅτι ἡ ἐκ πάντων καί ὑπέρ

πάντα χάρις σταλάζει τό αἷμά της στό ποτήρι ἐκεῖνο μέ τήν ἐπίκλησί του καί οἱ παρόντες ποθοῦν σφοδρῶς νά γευθοῦν ἐκεῖνο τό ποτό, γιά νά χυθῆ καί ἐπάνω σέ αὐτούς σάν βροχή ἡ χάρις πού ἐπικαλεῖται αὐτός ὁ μάγος. Πάλι δέ δίδοντας σέ γυναῖκες ποτήρια ἀναμειγμένα, τίς διατάσσει νά προσφέρουν εὐχαριστία παρουσίᾳ αὐτοῦ. Μετά ἀπό αὐτό, ὁ ἴδιος προσφέρει ἄλλο ποτήρι πολύ μεγαλύτερο ἀπό ἐκεῖνο, μέ τό ὅποιο εὐχαρίστησε ἡ γυναῖκα πού ἐξαπατήθηκε, καί ἀδειάζει ἀπό τό μικρότερο ποτήρι, μέ τό ὅποιο προσέφερε εὐχαριστία ἡ γυναῖκα, σέ ἐκεῖνο πού προσέφερε αὐτός καί συγχρόνως λέγει ἐπί πλέον τά ἐξῆς: «Ἡ πρό τῶν ὅλων Χάρις, ἡ ἀσύλληπτη καί ἄρρητη, ἄς γεμίση τόν ἐσωτερικό σου ἄνθρωπο καί ἄς πληθύνῃ μέσα σου τή γνώσί της, σπέρνοντας τόν κόκκο τοῦ σινάπεως στήν ἀγαθή γῆ». Μέ τέτοια λόγια κάνει μαγιακή τήν ταλαίπωρη καί παρουσιάζεται ὡς θαυματοποιός, ἐφ' ὅσον τό μεγάλο ποτήρι τό γεμίζει ἀπό τό μικρό, ὥστε νά ξεχειλίζη. Καί μερικά ἄλλα παρόμοια μέ αὐτά ἔκανε καί ἐξηπάτησε πολλούς καί τούς παρέσυρε πίσω του.

3. Εἶνε, ὅμως, φυσικό νά ἔχη καί κάποιο δαίμονα ὡς πάρεδρο⁷, μέ τή βοήθεια τοῦ ὁποίου φαίνεται ὅτι καί ὁ ἴδιος προφητεύει, καί ὅσες θεωρεῖ ἄξιες νά γίνουν μέτοχοι τῆς χάριτός του τίς κάνει προφήτιδες. Ἀσχολεῖται προπάντων μέ γυναῖκες καί μάλιστα μέ ὅσες φοροῦν ὠραῖα καί πορφυρᾶ ἱμάτια καί εἶνε πολύ πλούσιες, τίς ὁποῖες πολλές φορές προσπαθεῖ νά τίς ὑποτάξῃ, καί κολακεύοντάς τις λέγει: «Θέλω νά σοῦ μεταδώσω ἀπό τή χάρι μου, ἐπειδή ὁ Πατήρ τῶν ὅλων βλέπει συνεχῶς τόν Ἄγγελό σου μπροστά του⁸. Ὁ δέ τόπος τοῦ μεγέθους σου⁹ ὑπάρχει μέσα μας. Πρέπει νά γίνωμε ἕνα. Παῖρνε πρῶτα ἀπό ἐμένα καί μέσω ἐμοῦ τή χάρι. Ἐτοίμασε τόν ἑαυτό σου, σάν νύμφη πού περιμένει τόν νυμφίο της, γιά νά γίνης αὐτό πού εἶμαι ἐγώ καί ἐγώ αὐτό πού εἶσαι σύ. Τοποθέτησε στό νυμφικό σου θάλαμο τό σπέρμα τοῦ φωτός. Πάρε ἀπό ἐμένα τόν νυμφίο, δέξου τον στήν καρδιά σου καί μέσα σέ αὐτόν βάλε τόν ἑαυτό σου. Ἴδου ἡ χάρις κατέβηκε ἐπάνω σου· ἄνοιξε τό στόμα σου καί προφήτευσε». Ὅταν δέ ἡ γυναῖκα ἀπαντᾷ: «Δέν προφήτευσα ποτέ μέχρι τώρα καί δέν γνωρίζω νά προφητεύω», γιά δευτέρη φορά κάνει ἐπικλήσεις πρὸς κατάπληξι τῆς γυναικός πού ἀπατᾷ καί τῆς λέγει: «Ἄνοιξε τό στόμα σου, πές ὅ,τιδήποτε, καί θά προφητεύσης». Αὐτή, ἀποχαυνωμένη καί ἐξαπατημένη εὐκολα ἀπό ὅσα εἰπώθηκαν, μέ θερμῆ τήν ψυχῆ ἀπό τήν προσδοκία πῶς θά γίνῃ προφήτις καί ἐνῶ ἡ καρδιά της πάλλει περισσότερο ἀπό τό κανονικό, τολμᾷ νά λέγῃ ἀνοησίες καί νά μιλᾷ ὅ,τιδήποτε ἀνόητο καί τολμηρό, διότι θερμάνθηκε ἀπό κενό ἀέρος. Καθώς δέ εἶπε ὁ ἀνώτερός μας¹⁰ γιά ὅλα αὐτά, εἶνε τολμηρό καί ἀναιδές πρᾶγμα μία ψυχῆ πού θερμαίνεται ἀπό κενό ἀέρος. Μετά ἀπό αὐτό, λοιπόν, νομίζει πῶς εἶνε προφήτις καί εὐχαριστεῖ τό Μάρκο πού τῆς ἔδωσε ἀπό τή χάρι του. Προσπαθεῖ νά τόν ἀμείψῃ ὄχι μόνο μέ τό νά τοῦ δώσῃ τά ὑπάρχοντά της (γι' αὐτό καί συγκέντρωσε πολλά χρήματα), ἀλλά εἶνε πρόθυμη καί γιά σαρκική συνουσία καί νά

ένωθῆ μαζί του κατά πάντα, γιά νά κατεβῆ μέ αὐτόν στό ἔνα.

4. Ἦδη, ὅμως, μερικές ἀπό τίς προαναφερθεῖσες γυναῖκες, πού εἶχαν τό φόβο τοῦ Θεοῦ καί δέν ἐξαπατήθηκαν καί τίς ὁποῖες φρόντισε μέ τόν ἴδιο τρόπο, ὅπως καί τίς ἄλλες, νά τίς παρασύρη, διατάσσοντάς τις νά προφητεύουν, τόν ἔφτυσαν καί τόν ἀνεθεμάτισαν καί ἀπομακρύνθηκαν ἀπό μία τέτοια συντροφιά. Γνωρίζουν πολύ καλά ὅτι οἱ ἄνθρωποι δέν εἶνε δυνατό νά προφητεύουν ἀπό τό Μᾶρκο τό μάγο, ἀλλά προφητεύουν αὐτοί πού τούς στέλνει ἄνωθεν ὁ Θεός τῆ χάρι του. Αὐτοί ἔχουν τήν προφητεία δοσμένη ἀπό τόν Θεό καί ὁμιλοῦν, ὅταν καί ὅπου θέλη ὁ Θεός, καί ὄχι ὅταν διατάσῃ ὁ Μᾶρκος. Αὐτό πού διατάσσει, εἶνε μεγαλύτερο καί ἀνώτερο ἀπό ἐκεῖνο πού διατάσσεται, ἀφοῦ τό ἔνα προηγεῖται καί τό ἄλλο ὑποτάσσεται. Ἐάν, λοιπόν, ὁ Μᾶρκος ἢ κάποιος ἄλλος διατάσῃ, ὅπως στά συμπόσια αὐτοί συνηθίζουν πάντοτε νά παίζουν τούς κλήρους¹¹, καί διατάσσουν ὁ ἕνας τόν ἄλλο νά προφητεύη καί νά μαντεύη κατά τίς ἐπιθυμίες του, αὐτός πού διατάσσει θά εἶνε μεγαλύτερος καί ἀνώτερος ἀπό τό προφητικό πνεῦμα, ἐνῶ εἶνε ἄνθρωπος· πρᾶγμα ἀδύνατο. Ἀλλά τέτοια πνεύματα, πού διατάσσονται ἀπό αὐτούς καί μιλοῦν ὅποτε αὐτοί θέλουν, εἶνε φθαρτά καί ἀδύναμα, τολμηρά καί ἀναιδή, πού τά στέλνει ὁ σατανᾶς γιά νά ἐξαπατήσῃ καί νά καταστρέψῃ αὐτούς, πού δέν διατηροῦν δυνατή τήν πίστι πού ἀπό τήν ἀρχή παρέλαβαν μέσῳ τῆς Ἐκκλησίας.

5. Τό ὅτι δέ αὐτός ὁ Μᾶρκος δημιουργεῖ τόν ἔρωτα καί τήν ἔλξι σέ μερικές γυναῖκες, ὄχι ὅλες, γιά νά ἀκολασταίνουν μέ τό σῶμα, αὐτές πολλές φορές τό ἐξωμολογήθηκαν, ὅταν ἐπέστρεψαν στήν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ. Ὡμολόγησαν, ἐπίσης, ὅτι σωματικῶς τίς διέφθειρε αὐτός καί σφοδρά τόν ἔρωτεύθηκαν. Κάποιος, μάλιστα, διάκονος ἀπό τούς δικούς μας¹², πού ζοῦσε στήν Ἀσία, τόν ὑποδέχθηκε στό σπίτι του καί περιέπεσε σέ αὐτήν τή συμφορά, διότι τῆ γυναῖκά του¹³, ὁμορφη καθὼς ἦταν, τῆ διέφθειρε ὁ μάγος αὐτός καί ὡς πρός τό φρόνημα καί ὡς πρός τό σῶμα καί γιά πολύ καιρό τόν ἀκολούθησε. Ἐπειτα μέ πολύ κόπο οἱ ἀδελφοί τήν ἐπέστρεψαν καί αὐτή ὅλη τῆ ζωῆ της τήν πέρασε ἐξομολογούμενη, πενθώντας καί θρηνώντας γιά τή διαφθορά πού ὑπέστη ἀπό τό μάγο.

6. Μερικοί μαθηταί του, πού πλανῶνται στήν ἴδια αἵρεσι, ἐξαπάτησαν γυναικάρια πολλά καί τά διέφθειραν. Αὐτοαποκαλοῦνται τέλειοι, διότι τάχα κανεῖς δέν μπορεῖ νά ἐξισωθῆ μέ τό μέγεθος τῆς γνώσεώς τους, ἀκόμη καί ἂν ἀναφέρῃς τόν Παῦλο ἢ τόν Πέτρο ἢ κάποιον ἄλλον ἀπό τούς ἀποστόλους. Περισσότερο ἀπό ὅλους μόνον αὐτοί γνώρισαν καί κατέπιαν τό μέγεθος τῆς γνώσεως τῆς ἀρρήτου δυνάμεως. Βρίσκονται σέ ὕψος παραπάνω ἀπό κάθε δύναμι· γι' αὐτό καί ἐλεύθερα τά κάνουν ὅλα, χωρίς νά ἔχουν κανένα φόβο γιά τίποτε. Λόγῳ τῆς ἀπολυτρώσεως¹⁴, ὁ κριτής δέν μπορεῖ νά τούς συλλάβῃ καί νά τούς δῆ. Ἐάν, ὅμως, τούς πιάσῃ, θά παρουσιασθοῦν μπροστά του μαζί μέ τήν ἀπολύτρωσι καί θά ποῦν τά ἐξῆς· «ἼΩ σὺ πού κάθεσαι κοντά στόν

Θεό και στή μυστική πρίν από τούς Αἰῶνες Σιγή, τήν ὁποία ὡς ὁδηγό και με-
 σίτι χρησιμοποιοῦν τά μεγέθη¹⁵, πού συνεχῶς βλέπουν τό πρόσωπο τοῦ Πα-
 τρός, ἀνυψώνουν τή μορφή τους πρὸς τά ἐπάνω, πού ἐκείνη ἡ τολμηρῆ¹⁶
 ἔπλασε μέ τή φαντασία της και λόγῳ τῆς ἀγαθότητος τοῦ Προπάτορος πρό-
 βαλε ἐμᾶς τίς εἰκόνες, ἔχοντας τότε τή σκέψι τῶν ἄνω σάν σέ ὄνειρο· νά ὁ
 κριτής εἶνε κοντά και ὁ κήρυκας μέ διατάσσει νά ἀπολογηθῶ. Σὺ, ὅμως, πού
 γνωρίζεις τά τῶν δύο, τό λόγο γιά ἐμᾶς τούς δύο¹⁷, παρουσίασε τον στόν
 κριτή ὅτι εἶνε ἕνας». Ἡ δέ Μητέρα, γρήγορα μόλις ἄκουσε αὐτά, τούς φόρε-
 σε τήν ὁμηρικὴ «Ἄιδος κυνέην»¹⁸, γιά νά ξεφύγουν τόν κριτή και νά μὴ τούς
 δῆ. Ἀμέσως τούς ἀπέσπασε, τούς ὠδήγησε στό νυμφικὸ θάλαμο και τούς
 ἀπέδωσε στοὺς νυμφίους τους.

7. Τέτοια λέγουν και πράσσουν και στίς δικές μας περιοχές τῆς Ροδανου-
 σίας¹⁹ και ἔχουν ἐξαπατήσει πολλές γυναῖκες «κεκαυστηριασμένας τὴν συνεί-
 δησιν»²⁰, ἀπό τίς ὁποῖες ἄλλες μὲν φανερά τό ὁμολογοῦν, ἄλλες δέ ντρέπον-
 ται γι' αὐτό, ἐπειδὴ σιγά σιγά ἔχασαν τή ζωὴ τοῦ Θεοῦ²¹. Μερικὲς παντελῶς
 ἀπομακρύνθηκαν, μερικὲς, ὅμως, ἀμφιταλαντεύονται και ἔπαθαν αὐτό πού
 λέγει ἡ παροιμία «οὔτε ἔξω, οὔτε μέσα εἶνε»²² και κερδίζουν τό σπέρμα τῶν
 τέκνων τῆς «γνώσεως».

Κεφάλαιο ΙΔ'

1. Ἐτσι ὁ Μᾶρκος εἰσηγήθηκε ὅτι μόνον αὐτός ἔγινε μήτρα και δοχεῖο
 τῆς Σιγῆς τοῦ Κολορβάσου και, ἐπειδὴ ἦταν μονογενῆς υἱός της, ὡς ἐξῆς
 γέννησε τό σπέρμα τοῦ Ὑστερήματος, πού ἀποτεθήκε σέ αὐτόν. Αὐτὴ ἡ
 ὑπεράνω ὄλων τετράδα κατέβηκε ἀπὸ αὐτά τά ἀόρατα και ἀνώνυμα μέ γυναι-
 κεία μορφή πρὸς αὐτόν (ἐπειδὴ ὁ κόσμος δέν θά μπορούσε νά ἀνεχθῆ τόν ἄν-
 δρα της) και φανέρωσε τί ἦταν αὐτὴ καθὼς και τὴ δημιουργία ὄλων, τὴν
 ὁποία σέ κανένα ποτέ μέχρι τώρα, οὔτε ἀπὸ τούς θεοὺς οὔτε ἀπὸ τούς ἄν-
 θρώπους, φανέρωσε, ἀλλὰ μόνο σέ αὐτόν ἐξιστόρησε μέ τά παρακάτω λό-
 για: Ὁ Πατὴρ, πού εἶνε ἀκατανόητος και χωρὶς ὕλική ὑπόστασι, πού δέν
 εἶνε οὔτε ἄνδρας οὔτε γυναῖκα, ὅταν γιά πρώτη φορά κοιλοπόννησε και θέλη-
 σε νά γεννηθῆ τό ἄρρητο και νά λάβῃ μορφή τό ἀόρατο, ἄνοιξε τό στόμα και
 πέταξε ἕνα λόγο ὅμοιο μέ αὐτόν· αὐτός στάθηκε δίπλα του και τοῦ φανέρωσε
 τί ἦταν ὁ ἴδιος, ὅτι, δηλαδή, φάνηκε μέ τὴ μορφή τοῦ ἀοράτου. Καὶ ἡ ἐκφῶ-
 νησι τοῦ ὀνόματος ἔγινε ὡς ἐξῆς: Πρόφερε τόν πρῶτο λόγο τοῦ ὀνοματός
 του, πού ἦταν ἡ ἀρχή, και ἡ συλλαβὴ του ἀποτελοῦνταν ἀπὸ τέσσερα στοι-
 χεῖα¹. Πρόσθεσε τὴ δευτέρη· και αὐτὴ ἀποτελοῦνταν ἀπὸ τέσσερα στοιχεῖα.
 Στὴ συνέχεια πρόφερε τὴν τρίτη· και αὐτὴ ἀποτελοῦνταν ἀπὸ δέκα στοιχεῖα·
 κατόπιν τὴν ἄλλη· και αὐτὴ ἀπὸ δώδεκα στοιχεῖα. Ὀλόκληρο, λοιπόν, τό
 ὄνομα προφέρεται μέ τριάντα στοιχεῖα, ἐνῶ οἱ συλλαβές του εἶνε τέσσερις².
 Καθένα ἀπὸ τά στοιχεῖα αὐτά ἔχει τά δικά του γράμματα, τό δικό του χαρα-

κτῆρα, τῆ δική του προφορά, τὰ σχήματα, τίς εἰκόνες καί κανένα ἀπό αὐτά δέν βλέπει τῆ μορφή ἐκεῖνου, τοῦ ὁποίου εἶνε στοιχεῖο, οὔτε τόν Αἰῶνα γνωρίζει, οὔτε τήν προφορά τοῦ πλησιεστέρου στοιχείου γνωρίζει, ἀλλά αὐτό πού ὁ ἴδιος προφέρει, σάν νά προφέρῃ τό πᾶν, νομίζει ὅτι τό ὀνομάζει ὀλόκληρο. Τό καθένα ἀπό αὐτά εἶνε μέρος τοῦ ὅλου. Προφέρεται μέ τό δικό του ἦχο, ὅπως ὄλο, καί δέν παύει νά βγάξῃ ἦχο, μέχρις ὅτου καταλήξῃ στό τελευταῖο γράμμα τοῦ κάθε στοιχείου, πού ἐξάγει μόνον ἓνα ἦχο. Τότε εἶπε ὅτι θά γίνῃ ἡ ἀποκατάστασι τῶν πάντων³, ὅταν ὄλα κατέλθουν στό ἓνα γράμμα καί ἀντηγήσουν μέ μία καί τήν αὐτή προφορά· τῆς προφορᾶς δέ αὐτῆς εἰκόνα ὑπέθεσε ὅτι εἶνε τό « Ἀμήν » πού λέγουμε ὄλοι μαζί. Ὑπάρχουν ἀκόμη οἱ φθόγγοι, οἱ ὁποῖοι δίδουν μορφή στό δίχως οὐσία καί ἀγέννητο Αἰῶνα. Αὐτοί εἶνε οἱ μορφές, τίς ὁποῖες ὁ Κύριος ὠνόμασε Ἀγγέλους καί οἱ ὁποῖες διαρκῶς βλέπουν τό πρόσωπο τοῦ Πατρός⁴.

2. Τά ὀνόματα τῶν στοιχείων, πού μποροῦν νά εἰπωθοῦν καί εἶνε κοινά, τά ὠνόμασε· Αἰῶνες, λόγους, ρίζες, σπέρματα, πληρώματα καί καρπούς. Τό καθένα ἀπό αὐτά καί τά ιδιαίτερα γνωρίσματα τοῦ καθενός εἶπε πῶς πρέπει νά ἐνοήσωμε ὅτι περιέχονται μέσα στό ὄνομα τῆς Ἐκκλησίας. Τό τελευταῖο γράμμα τοῦ τελευταίου ἀπό αὐτά στοιχείου ἔβγαλε τῆ φωνή του· καί ὁ ἦχος πού βγήκε, γέννησε καί· εἰκόνα τῶν στοιχείων τά δικά του στοιχεῖα, ἀπό τά ὁποῖα τακτοποιήθηκαν τά ἐδῶ ὑπάρχοντα καί δημιουργήθηκαν τά πρό αὐτῶν. Τό ἴδιο τό γράμμα, τοῦ ὁποίου ὁ ἦχος συνεπακολουθοῦσε τόν ἀπό κάτω ἦχο, ἡ συλλαβή του τό πῆρε ἐπάνω, γιά νά συμπληρώσῃ τό σύνολο. Ὁ ἦχος ἔμεινε κάτω, σάν νά ρίφθηκε ἔξω. Τό ἴδιο τό στοιχεῖο, ἀπό τό ὁποῖο τό γράμμα, μόλις ἐκφωνήθηκε, κατήλθε κάτω, ἀποτελεῖται ἀπό τριάντα γράμματα. Καί τό καθένα ἀπό τά τριάντα γράμματα περιέχει ἄλλα γράμματα, μέ τά ὁποῖα ἐκφράζεται τό ὄνομα τοῦ γράμματος. Καί πάλι τά ἄλλα ἐκφράζονται μέ ἄλλα γράμματα καί τά ἄλλα μέ ἄλλα, ὥστε νά περιπίπτωμε σέ ἄπειρο πλῆθος γραμμάτων. Ὡς ἐξῆς μπορεῖς νά μάθῃς σαφέστερα αὐτό πού λέγεται. Τό στοιχεῖο δέλτα περιέχει πέντε γράμματα, τό δ, τό ε, τό λ, τό τ, τό α· καί αὐτά τά γράμματα, πάλι, γράφονται μέ ἄλλα γράμματα καί τά ἄλλα μέ ἄλλα. Ἐάν, λοιπόν, τό ὄλο περιεχόμενο τοῦ στοιχείου δέλτα μεταπίπτῃ στό ἄπειρο, διότι ἄλλα γράμματα γεννοῦν πάντοτε ἄλλα καί διαδέχονται τό ἓνα τό ἄλλο, πόσο μᾶλλον θά εἶνε τό πέλαγος τῶν γραμμάτων μεγαλύτερο ἀπό ἐκεῖνο τό στοιχεῖο; Καί ἐάν τό ἓνα γράμμα εἶνε τόσο ἄπειρο, δές τό βυθό τῶν γραμμάτων ὄλου τοῦ ὀνόματος, ἀπό τά ὁποῖα ἀποφάνθηκε ἡ Σιγή τοῦ Μάρκου ὅτι συγκροτήθηκε ὁ Προπάτωρ. Γι' αὐτό καί ὁ Πατήρ, πού γνώριζε τό ἀχώρητο αὐτοῦ, ἐπέτρεψε στά στοιχεῖα, τά ὁποῖα καί ὀνομάζει Αἰῶνες, νά λέγῃ τό καθένα τῆ δική του ἐκφώνησι, διότι εἶνε ἀδύνατο τό ἓνα νά τά ἐκφωνῇ ὄλα.

3. Αὐτά σαφῶς τοῦ τά ἐξήγησε ἡ Τετρακτύς καί εἶπε· Θέλω νά σοῦ φανερώσω καί τήν ἴδια τήν Ἀλήθεια. Τήν κατέβασα ἀπό τά ἄνω δώματα, γιά νά

τή δῆς γυμνή καί νά παρατηρήσης τό κάλλος της, ἀλλά καί νά τήν ἀκούσης πού μιλάει καί νά θαυμάσης τή σοφία της. Βλέπε, λοιπόν, τό κεφάλι ἐπάνω, τό Α καί τό Ω· τόν τράχηλο, τό Β καί τό Ψ· τούς ὠμους μαζί μέ τά χέρια, τό Γ καί τό Χ· τά στήθη, τό Δ καί τό Φ· τό διάφραγμα, τό Ε καί τό Υ· τήν πλάτη, τό Ζ καί τό Τ· τήν κοιλιά, τό Η καί τό Σ· τούς μηρούς, τό Θ καί τό Ρ· τά γόνατα, τό Ι καί τό Π· τίς κνήμες, τό Κ καί τό Ο· τά σφυρά, τό Λ καί τό Ξ· τά πόδια, τό Μ καί τό Ν. Αὐτό εἶνε τό σῶμα τῆς Ἀληθείας κατά τό μάγο, αὐτό τό σχῆμα τοῦ στοιχείου, αὐτό τό χαρακτηριστικό γνώρισμα τοῦ γράμματος. Καί τό στοιχείο αὐτό τό ὀνομάζει Ἄνθρωπο. Λέγει ὅτι εἶνε πηγῆ κάθε λόγου, ἀρχή κάθε φωνῆς, ἔκφρασι κάθε ἀρρήτου καί στόμα τῆς Σιγῆς πού σιωπᾷ. Καί αὐτό μέν εἶνε τό σῶμά της. Σὺ, ὅμως, σήκωσε ψηλά τό νοῦ σου καί τή σκέψι σου καί ἄκουσε ἀπό τό στόμα τῆς Ἀληθείας τόν Λόγο πού γεννήθηκε μόνος του καί ἔδωσε τήν πατρότητα.

4. Μόλις τά εἶπε αὐτά, τόν κοίταξε ἡ Ἀλήθεια καί ἄνοιξε τό στόμα της γιά νά λαλήση τό λόγο. Ὁ λόγος ἐγινε ὄνομα καί τό ὄνομα ἐγινε αὐτό, τό ὅποιο γνωρίζουμε καί γιά τό ὅποιο μιλοῦμε, δηλαδή, ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Μόλις εἶπε αὐτό τό ὄνομα μόνη της, σιώπησε. Ἐνῶ δέ περίμενε ὁ Μάρκος νά πῆ αὐτή κάτι περισσότερο, πάλι ἡ Τετρακτύς ἦλθε στή μέση καί εἶπε· Θεώρησες εὐκαταφρόνητο τό λόγο, τόν ὅποιο ἄκουσες ἀπό τό στόμα τῆς Ἀληθείας. Δέν εἶνε παλιό ὄνομα αὐτό πού γνωρίζεις καί νομίζεις. Τόν ἦχό του μόνον κατέχεις, ἀλλά τή δύναμί του ἀγνοεῖς. Ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὄνομα πού συμβολίζεται μέ ἀριθμό⁵, ἔχει ἕξι γράμματα καί εἶνε γνωστό σέ ὅλους τούς «κλητούς». Τό πολλαπλό τῶν Αἰώνων τοῦ Πληρώματος εἶνε ἄλλης μορφῆς καί ἄλλου τύπου, γνωστό ἀπό ἐκείνους τούς συγγενεῖς, τῶν ὁποίων τά μεγέθη πάντοτε εἶνε κοντά του.

5. Αὐτά, λοιπόν, τά δικά σας εἴκοσι τέσσερα γράμματα μάθε ὅτι ἀποτελοῦν ἀπόρροιες, πού εἰκονίζουν τρεῖς δυνάμεις πού περιέχουν τό συνολικό ἀριθμό τῶν ἄνω στοιχείων. Τά ἐννέα ἄφωνα⁶ γράμματα θεώρησέ τα ὅτι εἶνε τοῦ Πατρός καί τῆς Ἀληθείας, διότι οἱ ἴδιοι εἶνε ἄφωνοι, δηλαδή, ἄρρητοι καί ἀπερίγραπτοι. Τά ὀκτώ ἡμίφωνα⁷ εἶνε τοῦ Λόγου καί τῆς Ζωῆς, διότι κατά κάποιον τρόπο εἶνε ἀνάμεσα στά ἄφωνα καί στά φωνήεντα καί δέχονται ἀφ' ἑνός τήν ἀπόρροια τῶν ὑπεράνω καί ἀφ' ἑτέρου τήν ἄνοδο αὐτῶν. Τά φωνήεντα, πού εἶνε ἐπτά, ἀνήκουν στόν Ἄνθρωπο καί στήν Ἐκκλησία, ἐπειδή ἡ φωνή, πού ἐβγαλε ὁ Ἄνθρωπος, ἔδωσε μορφή σέ ὅλα. Ὁ ἦχος τῆς φωνῆς τούς ἔδωσε τή μορφή. Ὁ Λόγος καί ἡ Ζωή ἔχουν τά ὀκτώ γράμματα· ὁ Ἄνθρωπος καί ἡ Ἐκκλησία τά ἐπτά· ὁ Πατήρ καί ἡ Ἀλήθεια τά ἐννέα. Αὐτός ὁ ὑπολογισμός ἦταν ἐλλιπής καί ἕνας ἀριθμός χωρίσθηκε καί κατῆλθε στόν Πατέρα, ἀπεσταλμένος σέ αὐτόν ἀπό τόν ὅποιο χωρίσθηκε, γιά νά διορθώση ὅσα ἐγιναν, ὥστε ἡ ἐνότητα τῶν Πληρωμάτων, ἐξισωμένη, νά καρποφορῆ σέ ὅλα ὡς μία δύναμι προερχόμενη ἀπό ὅλα. Καί ἔτσι ὁ ἀριθμός ἐπτά πῆρε τή δύναμι τοῦ ἀριθμοῦ ὀκτώ. Οἱ τόποι ἐγιναν ὅμοιοι μέ τούς ἀριθ-

μούς, ὀκτάδες, καί πολλαπλασιαζόμενοι ἐπί τό τρία ἔδωσαν τόν ἀριθμό εἴκοσι τέσσερα. Λοιπόν, τά τρία στοιχεῖα, πού αὐτός ἰσχυρίζεται ὅτι εἶνε τρεῖς συνεζευγμένες δυνάμεις, δηλαδή, ἔξι, ἀπό τίς ὁποῖες ἀπέρρευσαν τά εἴκοσι τέσσερα στοιχεῖα, τετραπλασιάσθησαν μέ τό λόγο τῆς ἀρρήτου τετράδος καί ἔκαναν τόν ἴδιο ἀριθμό πού εἶνε ὁ ἀριθμός τοῦ ἀρρήτου. Τά μετέφεραν δέ αὐτά οἱ τρεῖς δυνάμεις, γιά νά μοιάσουν στό ἀόρατο. Εἰκόνες τῶν εἰκόνων αὐτῶν τῶν στοιχείων εἶνε τά διπλά γράμματα⁸ πού ἔχουμε, τά ὁποῖα ἂν ἀριθμῶμε μαζί μέ τά εἴκοσι τέσσερα στοιχεῖα, καθῶς ἀποτελοῦνται ἀπό δύο γράμματα τό καθένα, κάνουν τόν ἀριθμό τριάντα.

6. Ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ καρπός αὐτοῦ τοῦ λόγου καί αὐτῆς τῆς οἰκονομίας⁹ φανερώθηκε «ἐν ὁμοιώματι εἰκόνας». Εἶνε ἐκεῖνος πού μετὰ ἀπό ἕξι ἡμέρες ἀνέβηκε μαζί μέ ἄλλους τρεῖς στό ὄρος¹⁰, ὅπου ὅλοι μαζί ἔγιναν ἕξι πού τόν ἔπιασαν καί κατέβηκε στήν ἐπτάδα¹¹, ἐνῶ ὁ ἴδιος εἶνε ἡ ἐπιφανής Ὀγδοάδα, πού περιέχει ὅλο τόν ἀριθμό τῶν στοιχείων πού ὅταν ἤλθε στό βάπτισμα, τόν φανέρωσε τό περιστέρι πού κατῆλθε¹² καί εἶνε αὐτός τό Ω καί τό Α¹³. Διότι ὁ ἀριθμός του εἶνε ὀκτακόσια ἕνα¹⁴. Καί γι' αὐτό ὁ Μωϋσῆς εἶπε ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔγινε τήν ἕκτη ἡμέρα¹⁵. Καί ἡ οἰκονομία ἔγινε γνωστή τήν ἕκτη ἡμέρα, δηλαδή, τήν Παρασκευή· τότε φανερώθηκε ὁ ἔσχατος ἄνθρωπος γιά νά ἀναγεννήσῃ τόν πρῶτο ἄνθρωπο. Αὐτῆς τῆς οἰκονομίας ἀρχή καί τέλος εἶνε ἡ ἕκτη ὥρα, κατά τήν ὁποία σταυρώθηκε¹⁶. Ὁ τέλειος νοῦς, ἐπειδή γνωρίζει τόν ἀριθμό ἕξι πού ἔχει τή δύναμι τῆς δημιουργίας καί τῆς ἀναγεννήσεως, φανέρωσε στούς υἱούς τοῦ φωτός τήν ἀναγέννησι, πού ἔγινε σέ αὐτόν τόν ἀριθμό, μέ τόν ἀριθμό ἕξι πού φανερώθηκε μέ τό σημεῖο του, τό ζ'. Γι' αὐτό καί τά διπλά γράμματα λέγει ὅτι ἔχουν τό ζ', πού σημαίνει ἕξι. Διότι τό ζ', δηλαδή, ὁ ἀριθμός ἕξι, συνενώθηκε μέ τά εἴκοσι τέσσερα στοιχεῖα καί ἀπετέλεσε τό ὄνομα τῶν τριάντα γραμμάτων.

7. Χρησιμοποίησε ὡς ὑπηρετῆ τό μέγεθος τῶν ἐπτά ἀριθμῶν¹⁷, καθῶς λέγει ἡ Σιγή τοῦ Μάρκου, γιά νά φανερωθῇ ὁ καρπός τῆς ἀποφάσεως τῆς ἐξ οἰκειας βουλήσεως. Αὐτόν, λοιπόν, τόν ἀριθμό, πού σημειώνεται μέ τό ζ' καί πῆρε μορφή ἀπό τό ζ', νά τόν ἐκλάβῃς ἐπί τοῦ παρόντος ὅτι κατά κάποιον τρόπο διαιρέθηκε ἢ διχοτομήθηκε καί ἔμεινε ἔξω. Μέ τή δική του δύναμι, φρόνησι καί προβολή, κατά μίμησι τῆς Δυνάμεως τῆς ἐπτάδος¹⁸, ἔδωσε ψυχή σέ αὐτόν τόν κόσμον τῶν ἐπτά Δυνάμεων καί σέ κάθε τι ὁρατό. Χρησιμοποίησε, λοιπόν, καί αὐτός ὁ ἴδιος τό ἔργο τοῦτο σάν νά τό ἔκανε μόνος του. Ὑπηρετεῖ αὐτά, τά ὁποῖα εἶνε ἀπομίμησι τῶν ἀμιμήτων, δηλαδή, τήν Ἐνθύμησι τῆς Μητέρας. Καί ὁ μὲν πρῶτος οὐρανός λέγει τό Α, ὁ μετὰ ἀπό αὐτόν τό Ε, ὁ τρίτος τό Η, ὁ τέταρτος καί μεσαῖος ἀπό τούς ἐπτά προφέρει τή Δύναμι τοῦ Ι, ὁ πέμπτος τό Ο, ὁ ἕκτος τό Υ, ὁ ἕβδομος καί τέταρτος ἀπό τή μέση τό στοιχεῖο Ω φωνάζει, καθῶς βεβαιώνει ἡ Σιγή τοῦ Μάρκου, ἡ ὁποία πολλά μὲν φλωρεῖ, τίποτε, ὅμως, ἀληθινῶς δέν λέγει. Οἱ Δυνάμεις αὐτές ὄλες μαζί, ἐνωμένες μεταξύ τους, φωνάζουν καί δοξάζουν ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τίς

πρόβαλε. Ἡ δόξα τοῦ ἤχου ἀναπέμπεται στὸν Προπάτορα. Ὁ ἤχος αὐτῆς τῆς δοξολογίας, πού κατεβαίνει στή γῆ, λέγει ὅτι ἐγινε πλάστης καὶ γεννήτορας τῶν ἐπιγείων.

8. Τὴν ἀπόδειξι τὴ φέρνει ἀπὸ τὰ ἀρτιγέννητα βρέφη, τὰ ὁποῖα, μόλις βγοῦν ἀπὸ τὴ μήτρα, ἐκβάλλουν τὸν ἤχο τοῦ καθενὸς ἀπὸ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα. Ὅπως, λοιπόν, οἱ ἑπτὰ Δυνάμεις δοξάζουν τὸν Λόγο, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ τῶν βρεφῶν μὲ τὸ κλάμα καὶ τὸ θρῆνο δοξάζει τὸν ἴδιο τὸ Μᾶρκο. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Δαυῖδ ἔχει πῆ· «*Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον*»¹⁹. Καὶ πάλι· «*Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ*»²⁰. Γι' αὐτὸ, ὅταν ἡ ψυχὴ βρεθῆ μέσα στοὺς πόνους καὶ στίς ταλαιπωρίες, γιὰ νὰ καθαρισθῆ²¹, ἀναφωνεῖ τὸ Ω, ὡς ἀπόδειξι δοξολογίας, γιὰ νὰ γνωρίσῃ ἡ ἄνω ψυχὴ²² τὴν ὁμοίᾳ τῆς καὶ νὰ τῆς στείλῃ βοηθό.

9. Αὐτές, λοιπόν, τίς ἀνοησίες εἶπε γιὰ ὀλόκληρο τὸ ὄνομα²³ πού ἀποτελεῖται ἀπὸ τριάντα γράμματα, γιὰ τὸ Βυθό πού μεγαλώνει ἀπὸ τὰ γράμματά του, ἀκόμη γιὰ τὸ δωδεκαμελές σῶμα τῆς Ἀληθείας, πού τὸ κάθε μέλος του ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο γράμματα, καὶ γιὰ τὴ φωνή τῆς, μὲ τὴν ὁποία συνωμίλησε, γιὰ τὴν ἐρμηνεῖα τοῦ ὀνόματος, τὸ ὁποῖο δὲν εἰπώθηκε, γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἐπειδὴ αὐτοὶ ἔχουν τὴν κατ' εἰκόνα οἰκονομία. Στὴ συνέχεια θὰ κάνωμε γνωστὸ πῶς ἡ Τετρακτύς τοῦ ἔδειξε ἀπὸ τὰ ὀνόματα δύναμι ἰσάριθμη, γιὰ νὰ μὴ σοῦ ξεφύγῃ, ἀγαπητέ, τίποτε ἀπὸ ὅσα λέγει αὐτὸς καὶ ἔφθασαν σέ ἐμᾶς, ὅπως πολλές φορές μᾶς τὸ ζήτησες.

Κεφάλαιο ΙΕ'

1. Ὡς ἐξῆς, λοιπόν, τοῦ διηγεῖται ἡ πάνσοφη Σιγὴ τὴ δημιουργία τῶν εἰκοσι τεσσάρων στοιχείων· Μαζί μὲ τὴ μονάδα ὑπάρχει καὶ ἡ ἐνότητα, οἱ ὁποῖες πρόβαλαν δύο, ὅπως εἶπαμε πρωτύτερα. Ἡ μονάδα καὶ τὸ ἓνα, πολλαπλασιαζόμενα μὲ τὸ δύο, ἐγιναν τέσσερα· δύο φορές τὸ δύο, κάνουν τέσσερα. Καὶ πάλι οἱ δύο καὶ οἱ τέσσερις, ὅταν προστεθοῦν, δίδουν τὸν ἀριθμὸ ἕξι. Αὐτοὶ δὲ οἱ ἕξι, ὅταν τετραπλασιασθοῦν, γεννοῦν τίς εἴκοσι τέσσερις μορφές. Καὶ τὰ μὲν τῆς πρώτης τετράδος ὀνόματα, θεωρούμενα ὡς ἅγια ἁγίων, καὶ πού εἶνε ἀδύνατο νὰ ἐκφραστοῦν, τὰ γνωρίζει μόνον ὁ Υἱός, ἀλλὰ καὶ ὁ Πατὴρ γνωρίζει ποῖα εἶνε αὐτά. Ἐνῶ ὅσα πρέπει νὰ προφέρονται μὲ σεβασμὸ καὶ πίστι, εἶνε κατ' αὐτὸν τὰ ἐξῆς· Ἄρρητος καὶ Σιγὴ, Πατὴρ καὶ Ἀλήθεια. Αὐτῆς τῆς τετράδος ὅλος ὁ ἀριθμὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ εἴκοσι τέσσερα στοιχεῖα. Τὸ ὄνομα Ἄρρητος περιέχει ἑπτὰ γράμματα, ἡ Σιγὴ πέντε¹, ὁ Πατὴρ πέντε καὶ ἡ Ἀλήθεια ἑπτὰ. Αὐτὰ ὅταν προστεθοῦν, δύο φορές τὰ πέντε καὶ δύο φορές τὰ ἑπτὰ, συμπληρώνουν τὸν ἀριθμὸ εἴκοσι τέσσερα. Ἐπίσης καὶ ἡ δευτέρη τετράδα, Λόγος καὶ Ζωή, Ἄνθρωπος καὶ Ἐκκλησία, τὸν ἴδιο ἀριθμὸ τῶν στοιχείων δίδουν. Καὶ τὸ ὄνομα Ἰησοῦς πού εἶνε τὸ ὄνομα τοῦ Σωτῆρος, τὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ εἰπωθῆ, ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕξι γράμματα· τὸ

δέ ανέκφραστο ὄνομα ἀπό εἴκοσι τέσσερα γράμματα. Τό ὄνομα Υἱός Χριστός ἀποτελεῖται ἀπό δώδεκα γράμματα² καί αὐτό, πού δέν εἶνε δυνατό νά ἐκφράση κανεῖς γιά τόν Χριστό, ἀπό τριάντα γράμματα. Γι' αὐτό τόν ὀνομάζουν Α καί Ω, γιά νά φανερώση δηλαδή, τό περιστέρι· τοῦτο τό πτηνό ἔχει αὐτόν τόν ἀριθμό³.

2. Ὁ Ἰησοῦς ἔχει τήν ἐξῆς ἄρρητη προέλευσι. Ἀπό τή Μητέρα τῶν ὄλων, τήν πρώτη τετράδα, σάν θυγατέρα προῆλθε ἡ δεύτερη τετράδα καί ἔγινε ὀγδοάδα, ἀπό τήν ὅποια προῆλθε ἡ δεκάδα. Ἐτσι ἔγινε δεκάδα καί ὀγδοάδα. Ἡ δεκάδα ἐνώθηκε μέ τήν ὀγδοάδα καί δεκαπλασιάζοντάς την παρουσίασε τόν ἀριθμό ὀγδόντα· καί τό ὀγδόντα, πάλι, τό δεκαπλασίασε καί γέννησε τόν ἀριθμό ὀκτακόσια. Ἐπομένως, ὅλος ὁ ἀριθμός τῶν γραμμάτων ἀπό τήν ὀγδοάδα προχώρησε στή δεκάδα, τό Η, τό Π καί τό Ω⁴, πού εἶνε τό ὄνομα «Ἰησοῦς». Διότι τό ὄνομα «Ἰησοῦς», σύμφωνα μέ τόν ἀριθμό τῶν γραμμάτων, ἔχει τόν ἀριθμό ὀκτακόσια ὀγδόντα ὀκτώ⁵. Σαφῶς περιέχει, σύμφωνα μέ τή διδασκαλία τους, καί τήν ὑπερουράνιο ἀρχή τοῦ Ἰησοῦ. Γι' αὐτό καί ὁ ἀλφάβητος τῶν Ἑλλήνων⁶ ἔχει ὀκτώ μονάδες, ὀκτώ δεκάδες, ὀκτώ ἑκατοντάδες καί δείχνει τόν ἀριθμό ὀκτακόσια ὀγδόντα ὀκτώ, δηλαδή τό ὄνομα «Ἰησοῦς», πού ἀποτελεῖται ἀπό ὅλους τούς ἀριθμούς⁷. Μέ τό Α καί τό Ω ὀνομάζεται, δείχνοντας ἔτσι τήν προέλευσί του ἀπό ὅλους. Καί ὅταν πάλι ἀπαρτίσθηκε ἡ πρώτη τετράδα μέ τήν πρόσθεσι κάποιου ἀριθμοῦ, φανερώθηκε ὁ ἀριθμός δέκα. Διότι, ὅταν προστεθοῦν τό ἕνα, τό δύο, τό τρία καί τό τέσσερα, γίνονται δέκα, δηλαδή, τό 1' καί θέλουν αὐτό νά ἀποτελῆ τόν Ἰησοῦ. Ἀλλά καί ὁ Χριστός, λέγει, μέ τό νά ἀποτελεῖται ἀπό ὀκτώ γράμματα, φανερώνει τήν πρώτη ὀγδοάδα, ἡ ὅποια μετά τήν ἔνωσί της μέ τό δέκα γέννησε τόν Ἰησοῦ. Λέγεται ἀκόμη, καθώς ἰσχυρίζεται, καί Υἱός Χριστός· δηλαδή, πρόκειται γιά δωδεκάδα. Διότι τό ὄνομα «Υἱός» ἀποτελεῖται ἀπό τέσσερα γράμματα καί τό «Χριστός» ἀπό ὀκτώ· αὐτά προστέθηκαν καί παρουσίασαν τό μέγεθος τῆς δωδεκάδος. Πρὶν φανῆ στούς υἱούς τό σημεῖο αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος⁸, δηλαδή, ὁ Ἰησοῦς, οἱ ἄνθρωποι βρῖσκονταν σέ μεγάλη ἄγνοια καί σέ πλάνη. Ὅταν, ὅμως, φανερώθηκε τό ἐξαγράμματο ὄνομα, ὁ Ἰησοῦς, ὁ ὅποιος ἔγινε ἄνθρωπος γιά νά κατέλθῃ καί γνωρίσῃ τόν ἄνθρωπο, ἔχοντας αὐτά τά ἕξι καί εἴκοσι τέσσερα γράμματα, τότε, μόλις τόν γνώρισαν, ἔπαυσαν νά ἀγνοοῦν καί ἀνέβηκαν ἀπό τό θάνατο στή ζωή, διότι τό ὄνομα αὐτό ἔγινε ἡ ὁδός πρὸς τόν Πατέρα τῆς ἀληθείας. Ὁ Πατήρ τῶν ὄλων θέλησε νά διαλύσῃ τήν ἄγνοια καί νά ἐξαφανίσῃ τό θάνατο. Διαλύθηκε δέ ἡ ἄγνοια μέ τή βαθειά γνώσι αὐτοῦ. Γι' αὐτό διάλεξε τόν ἄνθρωπο, πού οἰκονομήθηκε σύμφωνα μέ τό θέλημά του καί κατ' εἰκόνα τῆς ἄνω Δυνάμεως⁹.

3. Ἀπό τήν τετράδα προῆλθαν οἱ Αἰῶνες. Ἦσαν δέ στήν τετράδα ὁ Ἄνθρωπος καί ἡ Ἐκκλησία, ὁ Λόγος καί ἡ Ζωή. Ἀπό αὐτούς, λοιπόν, ἐκπορεύθηκαν Δυνάμεις καί γέννησαν τόν Ἰησοῦ πού ἐμφανίσθηκε στή γῆ. Τοῦ Λόγου τή θέσι ἀνεπλήρωσε ὁ ἄγγελος Γαβριήλ, τῆς Ζωῆς τό ἅγιο Πνεῦμα, τοῦ

Ἀνθρώπου ἢ δύναμι τοῦ Ὑψίστου· τῆ θέσι τῆς Ἐκκλησίας ἔδειξε ἡ Παρθένος. Ἔτσι κατ' αὐτόν γεννιέται διὰ τῆς Μαρίας ὁ κατ' οἰκονομίαν ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος πέρασε ἀπὸ τῆς μήτρα, καὶ ὁ Πατὴρ τῶν ὄλων τὸν διάλεξε μὲ τὸν Λόγο γιὰ νὰ γίνῃ γνωστός. Ὄταν ἦλθε στὸ βάπτισμα, κατέβηκε ἐπάνω του σάν περιστέρι ὁ Σωτὴρ, πού ἐπέστρεψε ἐπάνω καὶ συμπλήρωσε τὸν ἀριθμὸ δώδεκα. Μέσα του ὑπάρχει τὸ σπέρμα αὐτῶν πού μαζί του σπάρθηκαν, κατέβηκαν καὶ ἀνέβηκαν. Ἰσχυρίζεται ὅτι αὐτὴ ἡ Δύναμι, πού κατέβηκε, εἶνε σπέρμα τοῦ Πατρὸς¹⁰, διότι ἔχει μέσα του καὶ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ καὶ τὴν ἀνώνυμη Δύναμι τῆς Σιγῆς, ἡ ὁποία γίνεται γνωστὴ μὲ αὐτούς, καὶ ὄλους τοὺς Αἰῶνες. Αὐτὸ εἶνε τὸ Πνεῦμα, πού μίλησε μὲ τὸ στόμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὠμολόγησε ὅτι εἶνε Υἱὸς ἀνθρώπου¹¹ καὶ φανέρωσε τὸν Πατέρα, πού κατῆλθε στὸν Ἰησοῦ καὶ ἐνόθηκε μαζί του. Ἐξαφάνισε μὲν τὸ θάνατο ὁ Σωτὴρ πού προῆλθε ἀπὸ τὴν οἰκονομία, ἔκανε δὲ γνωστὸ τὸν Πατέρα Χριστό. Ἰσχυρίζεται, λοιπόν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὄνομα τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν οἰκονομία¹² καὶ τέθηκε γιὰ νὰ κἀνῃ ὁμοιο καὶ νὰ δώσῃ μορφή στὸν Ἄνθρωπο, πού ἐπρόκειτο νὰ κατεβῆ σέ αὐτόν. Ὑποστηρίζει ὅτι αὐτός, πού τὸν δέχθηκε, κατεῖχε τὸν ἴδιο τὸν Ἄνθρωπο, τὸν Λόγο, τὸν Πατέρα, τὸν Ἄρρητο, τὴ Σιγή, τὴν Ἀλήθεια, τὴν Ἐκκλησία, τὴ Ζωή.

4. Αὐτά, βεβαίως, ὑπερβαίνουν τὸ «Ἰού» καὶ τὸ «Φεῦ», ἀλλὰ καὶ κάθε ἐπιφώνημα πού ἐκφράζει τραγικότητα καὶ δυστυχία. Ποιὸς δὲν θὰ μισοῦσε τὸ Μᾶρκο, πού κακῶς συνέθεσε τόσο μεγάλα ψέματα, βλέποντας ὅτι τὴν ἀλήθεια αὐτὸς τὴν ἔκανε φαντασία; Καὶ μάλιστα παρουσιάζει τὴν ἀλήθεια πεποικιλμένη μὲ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, ὡς κάτι πού συμβαίνει τώρα καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν ἀρχή, «χθές καὶ πρόην», κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενο. Ἐνῶ οἱ Ἕλληνες ὁμολογοῦν ὅτι ἀπὸ τὸν Κάδμο¹³ πρῶτα παρέλαβαν δέκα ἕξι γράμματα καὶ ὕστερα μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου ἐφεῦραν ἄλλοτε τὰ δασέα καὶ ἄλλοτε τὰ διπλᾶ· τελευταῖος δὲ ἀπὸ ὄλους λέγουν ὅτι ὁ Παλαμήδης πρόσθεσε σέ αὐτὰ τὰ μακρά. Πρὶν, λοιπόν, συμβοῦν αὐτὰ στοὺς Ἕλληνες, δὲν ὑπῆρχε ἀλήθεια; Διότι κατὰ τὴ διδασκαλία σου, Μᾶρκε, ἡ ἀλήθεια εἶνε μεταγενέστερη ἀπὸ τὸν Κάδμο καὶ τοὺς πρὶν ἀπὸ αὐτόν· μεταγενέστερη ἀπὸ ἐκείνους πού πρόσθεσαν τὰ ὑπόλοιπα στοιχεῖα, μεταγενέστερη καὶ ἀπὸ ἐσένα ἀκόμη. Σὺ μόνος τὴν ἀλήθεια, πού ὑποστηρίζεις, τὴν ὑπεβίβασες σέ φαντασία.

5. Ποιὸς μπορεῖ, Μᾶρκε, νὰ ἀνεχθῆ τὴ Σιγή σου πού τόσα φλωαρεῖ, πού δίδει ὄνομα στὸν ἀνώνυμο, ἐξηγεῖ τὸν ἀνέκφραστο καὶ ἐξερευνᾷ τὸν ἀνεξιχνίαστο; Καὶ λέγεις ὅτι ἄνοιξε τὸ στόμα αὐτός, ὁ ὁποῖος ἰσχυρίζεσαι ὅτι δὲν ἔχει σῶμα καὶ μορφή, καὶ πρόφερε τὸν Λόγο, σάν νὰ εἶνε ἓνα ἀπὸ τὰ πολυπλοκα ζῶα· ὅτι ὁ Λόγος του εἶνε ὁμοιος μὲ αὐτόν πού τὸν πρόβαλε καὶ ἔγινε μορφή τοῦ ἀοράτου καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ τριάντα στοιχεῖα καὶ τέσσερις συλλαβές. Ὁ Πατὴρ, λοιπόν, τῶν ὄλων εἶνε ὁμοιος μὲ τὸν Λόγο, ὅπως ὑποστηρίζεις, δηλαδή, ἀποτελεῖται ἀπὸ τριάντα στοιχεῖα καὶ τέσσερις συλλαβές. Ἡ, πάλι, ποιὸς θὰ ἀνεχθῆ ἐσένα, πού περιορίζεις τὸν Κτίστη καὶ Δημιουργό

τῶν πάντων καί Ποιητή Λόγο τοῦ Θεοῦ σέ σχήματα καί ἀριθμούς, ἄλλοτε τριάντα, ἄλλοτε εἴκοσι τέσσερις, ἄλλοτε ἕξι μόνον; πού τόν διαιρεῖς σέ τέσσερις συλλαβές καί τριάντα στοιχεῖα; καί τόν Κύριο τῶν ὄλων, ὁ ὁποῖος στερέωσε τούς οὐρανοῦς, τόν κατεβάζεις στόν ἀριθμό ὀκτακόσια ὀγδόντα ὀκτώ καί τόν παρουσιάζεις ὅτι ἔγινε ὁμοῖος μέ τόν ἀλφάβητο; τόν Πατέρα, ὁ ὁποῖος τά πάντα χωρεῖ, ἐνῶ ὁ ἴδιος εἶνε ἀχώρητος, τόν ὑποδιαιρεῖς σέ τετράδα, ὀγδοάδα, δεκάδα καί δωδεκάδα καί μέ τέτοιους πολλαπλασιασμούς διηγεῖσαι μέ λεπτομέρεια τό ἀνέκφραστο καί ἀπερίγραπτο τοῦ Πατρός, ὅπως ἰσχυρίζεσαι; Καί αὐτοῦ, πού τόν ὀνομάζεις ἀσώματο καί ἀσύλληπτο, κατασκευάζεις τήν οὐσία καί τήν ὑπόστασι ἀπό πολλά γράμματα, πού γεννιῶνται τό ἓνα ἀπό τό ἄλλο, καί γίνεσαι ὁ ἴδιος ψεύτικος Δαίδαλος¹⁴ καί κακός δημιουργός τῆς πρό αἰῶνων ὑπερτάτης ὄλων Δυνάμεως· αὐτήν πού λέγεις ὅτι εἶνε ἀδιαίρετη τήν ὑποδιαιρεῖς σέ ἄφωνους, φωνήεντας καί ἡμίφωνους φθόγγους· ἀποδίδεις ψευδῶς τό ἄφωνο αὐτῶν στόν Πατέρα τῶν πάντων καί στήν Ἐννοιά του· καί ὅλους ἐκείνους πού σέ πίστευσαν τούς ἔρριξες μέσα στή χειρότερη βλασφημία καί μεγαλύτερη ἀσέβεια.

6. Γι' αὐτό δικαίως καί ὅπως ἀρμόζει στήν τόσο μεγάλη θρασύτητά σου ὁ θεῖος πρεσβύτες καί κήρυκας τῆς ἀληθείας¹⁵ ἔμμετρα σοῦ φώναξε δυνατά καί σοῦ εἶπε τά ἑξῆς·

Εἰδωλοποιέ Mārκε καί τερατοσκοπέ
 Ἄστρολογικῆς ἔμπειρε καί μαγικῆς τέχνης
 Δι' ὧν κρατύνεις τῆς πλάνης τά διδάγματα,
 Σημεῖα δεικνύς τοῖς ὑπό σοῦ πλανωμένοις,
 Ἄποστατικῆς δυνάμεως ἐγχειρήματα,
 Ἄ σύ χορηγεῖς ὡς πατήρ Σατανᾶ, εἰ
 δι' ἀγγελικῆς δυνάμεως Ἄζαζήλ ποιεῖν,
 Ἐχων σε πρόδρομον ἀντιθεοῦ πανουργίας.

Καί αὐτά μέν λέγει ὁ ἀγαπητός στόν Θεό πρεσβύτες. Ἐμεῖς, ὁμως, τά ὑπόλοιπα τῆς μυσταγωγίας τους, ἂν καί εἶνε μακροσκελῆ, θά προσπαθήσωμε νά τά παρουσιάσωμε σύντομα καί αὐτά, τά ὁποῖα γιά πολύ καιρό ἦσαν κρυμμένα, νά τά φέρωμε στό φῶς. Ἐτσι ὅλοι θά μπορέσουν νά τά ἐλέγξουν εὐκολα.

Κεφάλαιο ΙΣΤ'

1. Τήν προέλευσι, λοιπόν, αὐτῶν τῶν Αἰῶνων καί τήν πλάνη τοῦ προβάτου καί τήν ἀνεύρεσί του τίς ἔνωσαν μεταξύ τους καί προσπαθοῦν νά μᾶς τίς καταστήσουν γνωστές μέ τρόπο πῶς μυστικό αὐτοί, οἱ ὁποῖοι ὑπεβίβασαν τά πάντα σέ ἀριθμούς καί ὑποστηρίζουν ὅτι ὅλα σχηματίσθηκαν ἀπό μονάδα καί δυάδα. Μετροῦν ἀπό τή μονάδα μέχρι τά τέσσερα καί δημιουργοῦν τή δεκάδα. Διότι ἡ μία, οἱ δύο, οἱ τρεῖς καί οἱ τέσσερις, ὅταν προστέθηκαν, γέν-

νησαν τόν ἀριθμό τῶν δέκα Αἰώνων. Ἡ δυάδα, πάλι, πού προῆλθε ἀπό αὐτή, μέχρι τό ζ', δηλαδή, δύο καί τέσσερις καί ἕξι, φανέρωσε τή δωδεκάδα. Καί πάλι ἀπό τή δυάδα ἄν μετρήσωμε μέ τόν ἴδιο τρόπο μέχρι τά δέκα, φανερώ- νεται ἡ λ' (τό τριάντα), μέσα στήν ὁποία περιέχεται τό ὀκτώ, τό δέκα καί τό δώδεκα. Τή δωδεκάδα, λοιπόν, ὀνομάζουν πάθος, ἐπειδή εἶχε τόν ἀριθμό ἕξι πού συμβολίζεται μέ τό ζ', ἀλλά ἐξέπεσε. Γι' αὐτό, στόν ἀριθμό δώδεκα ἐγι- νε τό σφάλμα, καί τό πρόβατο, πού ἀποσκίρτησε, πλανήθηκε¹, ἐπειδή ἰσχυ- ρίζονται ὅτι ἡ ἀποστασία ἐγίνε ἀπό τή δωδεκάδα. Μέ τόν ἴδιο τρόπο μαντεύ- ουν ὅτι χάθηκε μία Δύναμι, διότι ἀπομακρύνθηκε ἀπό τή δωδεκάδα· αὐτή δέ εἶνε ἡ γυναῖκα πού ἔχασε τή δραχμή, ἄναψε τό λυχνάρι καί τή βρῆκε². Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τούς ἀριθμούς πού ἀπέμειναν· στήν περίπτωσι τῆς δραχμῆς οἱ ἑννέα³ καί στήν περίπτωσι τοῦ προβάτου οἱ ἑνδεκα⁴, ὅταν πολ- λαπλασιασθοῦν, δίδουν τόν ἀριθμό ἐνενήντα ἑννέα, διότι ἑννέα φορές τό ἑν- δεκα γίνονται ἐνενήντα ἑννέα. Γι' αὐτό καί ἡ λέξι « Ἀμήν » λέγουν ὅτι περιέ- χει αὐτόν τόν ἀριθμό⁵.

2. Δέν θά διστάσω νά σοῦ κάνω γνωστό ὅτι διαφορετικά τά ἐξηγοῦν αὐτοί, γιά νά καταλάβης ἀπό ὅλες τίς πλευρές τόν καρπό τους. Τό στοιχεῖο ἡ' μαζί μέ τό ζ' θέλουν νά ἀποτελῇ ὀγδοάδα, διότι βρίσκεται στήν ὀγδοη θέσι ἀπό τό πρῶτο στοιχεῖο. Κατόπιν, πάλι, χωρίς τό ζ' μετροῦν τόν ἀριθμό αὐτῶν τῶν στοιχείων καί προσθέτοντας μέχρι τό η' ἐπιδεικνύουν τήν τριακοντάδα. Ἄν κάποιος ἀρχίσῃ ἀπό τό α' καί τελειώσῃ στό η', ἀφαιρώντας ἀπό τόν ἀριθμό τῶν στοιχείων τό ζ' καί προσθέτοντας, ἀξάνοντας τά γράμματα, θά βρῆ τόν ἀριθμό τριάντα. Μέχρι τό στοιχεῖο ε' γίνονται δέκα πέντε· ἄν προ- στεθῇ στή συνέχεια ὁ ἀριθμός ἐπτά, δίδει τό β' καί τό κ'· ὅταν σέ αὐτά προ- στεθῇ τό η' πού σημαίνει ὀκτώ, συμπληρώνει τήν πολύ θαυμαστή τριακον- τάδα. Ἀπό ἐδῶ ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ Ὀγδοάδα εἶνε μητέρα τῶν τριάντα Αἰώ- νων. Ἐπειδή, λοιπόν, ἀπό τήν ἔνωσι τριῶν Δυνάμεων⁶ προῆλθε ὁ ἀριθμός λ', τριπλασιαζόμενος κάνει τόν ἀριθμό ἐνενήντα, διότι τρεῖς φορές τό τριάντα κάνει ἐνενήντα. Καί ἡ ἴδια ἡ τριάδα μόνη τῆς προστέθηκε καί γέννησε τόν ἀριθμό ἑννέα. Ἔτσι κατ' αὐτούς ἡ Ὀγδοάδα γέννησε τόν ἀριθμό ἐνενήντα ἑννέα. Καί ἐπειδή ὁ δωδέκατος Αἰώνας ἀποστάτησε καί ἐγκατέλειψε τούς ἄνω ἑνδεκα, λέγουν ὅτι ὁ τύπος τῶν γραμμάτων ταιριάζει στή μέθοδο, μέ τήν ὁποία ὑπολογίζουν (διότι ἑνδέκατο γράμμα εἶνε τό λ', πού εἶνε ὁ ἀριθμός τριάντα) καί ἀποτελεῖ εἰκόνα τῆς ἄνω οἰκονομίας. Ἄν προσθέσωμε τόν ἀριθμό αὐτῶν τῶν γραμμάτων ἀπό τό α' μέχρι τό λ', χωρίς τό ζ', ἀξάνοντας τά γράμματα μαζί μέ τό λ', μᾶς δίδει τόν ἀριθμό ἐνενήντα ἑννέα. Τό γεγονός ὅτι τό λ', πού εἶνε ἑνδέκατο στή σειρά, κατέβηκε γιά νά ἀναζητήσῃ τό ὁμοί- ον, ὥστε νά συμπληρώσῃ τόν ἀριθμό δώδεκα, καί μόλις τό βρῆκε, συμπλη- ρώθηκε, γίνεται φανερό ἀπό τό ἴδιο τό σχῆμα τοῦ στοιχείου. Διότι τό λ' εἶνε σάν νά ἦλθε γιά νά ἀναζητήσῃ τό ὁμοίον του, νά τό βρῆκε καί νά τό ἄρπαξε γιά τόν ἑαυτό του. Καί ἔτσι συμπλήρωσε τή δωδέκατη θέσι, ἐφ' ὅσον τό

στοιχείο Μ αποτελείται από δύο Α. Γι' αυτό και αποφεύγουν αυτοί με τή «γνώσι» τή θέσι τῶν ἐνενήντα ἐννέα, δηλαδή, τό Ὑστέρημα, πού ἀποτελεῖ τύπο τοῦ ἀριστεροῦ χεριοῦ· ἐπιδιώκουν δέ τό ἕνα, τό ὁποῖο, ὅταν προστεθῇ στά ἐνενήντα ἐννέα, μετατρέπει τόν ὑπολογισμό στό δεξιί τους χέρι⁷.

3. Σύ, καθῶς θά τά διηγῆσαι αὐτά, ἀγαπητέ, γνωρίζω καλά ὅτι θά γελάσης πολύ γιά τήν τόσο μεγάλη ἀνοησία τους, τήν ὁποία θεωροῦν σοφία. Εἶνε ἄξιοι πένθους αὐτοί πού τόσο ψυχρά καί βεβιασμένα, μέ τό α' καί τό β' καί μέ ἀριθμούς, περιπαίζουν τόσο μεγάλη θεοσέβεια καί τό μέγεθος τῆς ὄντως ἀρρήτου δυνάμεως καί τήν τόσο μεγάλη οἰκονομία τοῦ Θεοῦ. Ὅσοι ἀπομακρύνονται ἀπό τήν Ἐκκλησία καί πείθονται ἀπό αὐτούς τούς «γραῶδεις μύθους»⁸, στ' ἀλήθεια εἶνε αὐτοκατάκριτοι. Ἀπό αὐτούς ὁ Παῦλος μᾶς προτρέπει «μετά μίαν καί δευτέραν νουθεσίαν παραιτεῖσθαι»⁹. Ὁ δέ Ἰωάννης, ὁ μαθητής τοῦ Κυρίου, αὐξάνει τήν καταδίκη τους καί θέλει οὔτε «χαίρειν»¹⁰ νά τούς λέμε. «Ὁ γάρ λέγων αὐτοῖς χαίρειν κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτῶν τοῖς πονηροῖς»¹¹· καί δικαίως: «Οὐκ ἔστι γάρ χαίρειν τοῖς ἀσεβεῖσι. λέγει Κύριος»¹². Εἶνε ἀσεβεῖς καί ἔχουν ξεπεράσει κάθε ἀσέβεια αὐτοί πού λέγουν ὅτι ὁ Ποιητής τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς, ὁ ὁμόνος Θεός Παντοκράτωρ, ἀνώτερος τοῦ ὁποίου δέν ὑπάρχει ἄλλος Θεός, προβλήθηκε ἀπό Ὑστέρημα, πού καί αὐτό προήλθε ἀπό ἄλλο· ἐπομένως κατά τή διδασκαλία τους αὐτός εἶνε προβολή τρίτου Ὑστερήματος¹³. Τήν ἄποψι αὐτή πρέπει νά τήν καταφρονήσωμε καί νά τήν ἀναθεματίσωμε, νά φύγωμε δέ μακριά ἀπό αὐτούς· καί ὅσο περισσότερο ἐπιμένουν καί χαίρονται γιά τά ἐπινοήματά τους, τόσο περισσότερο πρέπει νά γνωρίζωμε ὅτι βρίσκονται ὑπό τήν ἐπήρεια τῆς ὀγδοάδος τῶν πονηρῶν πνευμάτων. Ὅπως ἀκριβῶς οἱ παράφρονες, ὅσο περισσότερο γελοῦν καί νομίζουν ὅτι εἶνε δυνατοί καί κάνουν τά πάντα σάν νά εἶνε ὑγιεῖς, μερικά δέ καί παραπάνω ἀπό ὅ, τι ἐπιτρέπει ἡ ὑγεία, τόσο περισσότερο εἶνε ἄρρωστοι, τό ἴδιο καί αὐτοί· ὅσο περισσότερο νομίζουν ὅτι ὑπερτεροῦν καί ὅσο ἐξαντλοῦν τόν ἑαυτό τους «τεντώνοντας τό τόξο πέρα ἀπό τό κανονικό»¹⁴, τόσο περισσότερο παραφρονοῦν. Διότι τό ἀκάθαρτο πνεῦμα τῆς ἀγνοίας βγῆκε ἀπό μέσα τους, ἀλλά ἐπέστρεψε καί τούς βρῆκε νά ἀφιερώνουν τό χρόνο τους ὄχι στόν Θεό, ἀλλά σέ κοσμικές συζητήσεις· τότε παρέλαβε μαζί του ἄλλα ἐπτά πνεύματα, πιό πονηρά ἀπό αὐτό¹⁵, ἀποχαύνωσε τό φρόνημά τους, ὅτι τάχα μποροῦν νά συλλάβουν ὅσα βρίσκονται ἐπάνω ἀπό τόν Θεό, καί τό κατέστησε κατάλληλο γιά πλήρη ἐξαπάτησι· καί ἔτσι φύτευσε μέσα τους τήν ὀγδοάδα τῆς ἀνοησίας τῶν πονηρῶν πνευμάτων.

Κεφάλαιο ΙΖ'

1. Θέλω ἀκόμη νά σοῦ περιγράψω καί τόν ἰσχυρισμό τους ὅτι τήν ἴδια τήν κτίσι κατεσκεύασε ὁ Δημιουργός κατ' εἰκόνα τῶν ἀοράτων μέ τή βοήθεια τῆς Μητρῶς, διότι τάχα ὁ ἴδιος βρισκόταν σέ ἀγνοια. Πρῶτα τά τέσσερα

στοιχεια, δηλαδή, ή φωτιά, τό νερό, ή γή, ό άέρας ισχυρίζονται ότι προβλήθηκαν ώς εικόνα τής άνω πρώτης τετράδος· οί ένέργειές τους πού συγκαταριθμούνται, δηλαδή, τό θερμό και τό ψυχρό, τό ξηρό και τό ύγρό, μέ ακρίβεια άπεικονίζουν τήν 'Ογδοάδα. Στη συνέχεια άπαριθμούν δέκα Δυνάμεις ώς έξής· έπτά σωματικές σέ σχήμα κύκλου, τίς όποιες όνομάζουν ούρανούς· έπειτα τόν κύκλο πού τίς περιέχει, τόν όποιο όνομάζουν όγδοο ούρανό· επί πλέον τόν ήλιο και τή σελήνη. Αυτές οί δέκα τόν άριθμό λέγουν ότι είνε εικόνες τής άόρατου δεκάδος, ή όποία προήλθε από τόν Λόγο και τή Ζωή. 'Η δέ δωδεκάδα φανερώνεται μέ τόν κύκλο πού όνομάζεται «ζωδιακός»¹. Τά δώδεκα ζώδια λέγουν ότι σαφέστατα σκιαγραφούν τή δωδεκάδα, πού είνε θυγατέρα του 'Ανθρώπου και τής 'Εκκλησίας. Και όταν ένώθηκε και από τίς δύο μεριές, λέγουν ότι, έπειδή ή όρμη όλων ήταν ταχύτατη και ό χρόνος έκκλινε πρός αυτήν τήν κοιλότητα², αντίσθάμιζε τήν ταχύτητα εκείνων μέ τή δική του βραδύτητα, έτσι ώστε νά κάνη μέσα σέ τριάντα χρόνια τήν περιφορά από τό ένα άκρο έως τό άλλο· και ισχυρίζονται ότι αυτός άποτελεί εικόνα του 'Ορου, πού περικλείει τή Μητέρα μέ τά τριάντα όνόματα. 'Η σελήνη, πάλι, πού περιέρχεται τόν ούρανό σέ τριάντα ήμέρες, άποτυπώνει μέ τίς ήμέρες τόν άριθμό τών τριάντα Αιώνων. Για τόν ήλιο, πού μέσα σέ δώδεκα μήνες διαγράφει τήν τροχιά του και τερματίζει τήν κυκλική έπαναφορά του, λέγουν ότι μέ τούς δώδεκα μήνες φανερώνει τή δωδεκάδα. Οί ήμέρες, πού έχουν μήκος δώδεκα ώρων, άποτελούν τύπο τής άόρατης δωδεκάδος. 'Αλλά και ή ώρα, πού είνε τό 1/12 τής ήμέρας, λέγουν ότι άπαρτίζεται από τριάντα μοίρες, έπειδή άποτελεί εικόνα τής τριακοντάδος. Και αυτή άκόμη ή περιμετρος του ζωδιακού κύκλου είνε τριακοσίωv έξήντα μοιρών, διότι κάθε ζώδιο έχει τριάντα μοίρες. 'Έτσι και μέ τόν κύκλο ισχυρίζονται ότι διατηρήθηκε ή εικόνα του συνδυασμού τών δώδεκα μέ τά τριάντα. 'Ακόμη ύποστηρίζουν ότι ή γή είνε μοιρασμένη σέ δώδεκα ζώνες³ και σέ κάθε ζώνη δέχεται καθέτως Δύναμη από τόν ούρανό και γεννά τέκνα, πού μοιάζουν μέ εκείνη τή Δύναμη πού στέλνει κάτω τή ροή· και διαβεβαιώνουν ότι αυτά είνε σαφέστατος τύπος τής δωδεκάδος και τών παιδιών της.

2. 'Επί πλέον λέγουν ότι θέλησε ό Δημιουργός νά μιμηθῆ τό άπέραντο και αίώνιο και άκαθόριστο και άχρονο τής άνω 'Ογδοάδος· αλλά δέν μπόρεσε νά άποτυπώσει τή μονιμότητα και αιδιότητα της, έπειδή είνε καρπός 'Υστερήματος. Γι' αυτό λέγουν ότι άποτέθηκε τό αίώνιο της σέ χρόνους και καιρούς και πολυετείς άριθμούς, έπειδή νόμιζε ότι μέ τό πλήθος τών χρόνων θά μιμηθῆ τό άπέραντο πού έχει αυτή. 'Εδώ λέγουν ότι ή άλήθεια του διέφυγε και άκολούθησε τό ψέμα· γι' αυτό καταλύθηκε τό έργο του, μόλις συμπληρώθηκαν τά χρόνια.

Κεφάλαιο ΙΗ'

1. Καί γιά μέν τήν κτίσι τέτοια λέγουν καί καθημερινῶς, ὅπως μπορεῖ, ὁ καθένας τους γεννᾶ κατόπιν κάτι καινούργιο. Κανείς δέν θεωρεῖται τέλειος, ἄν μεταξύ τους δέν προσφέρῃ ὡς καρπούς μεγάλα ψέματα. Ὅσα, ὅμως, τροποποιοῦν ἀπό τά προφητικά λόγια, εἶνε ἀνάγκη αὐτός πού τά ἀποκαλύπτει νά τά ἀποδεικνύῃ. Ὁ Μωϋσῆς, λέγουν, ἀρχίζοντας τό ἔργο του γιά τή δημιουργία, ἀμέσως στήν ἀρχή παρουσίασε τή Μητέρα τῶν ὄλων μέ τά λόγια: «*Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεός τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν*»¹. Ἀναφέροντας τέσσερα ὀνόματα, τόν Θεό, τήν ἀρχή, τόν οὐρανὸ καί τή γῆ, διεμόρφωσε τήν «*Τετρακτύ*» τους, ὅπως ἰσχυρίζονται. Ἀκόμη, θέλοντας νά φανερώσῃ τόν ἀόρατο καί ἀπόκρυφο χαρακτῆρά της, εἶπε: «*Ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκευάστος*»². Ἰσχυρίζονται πῶς μίλησε γιά τή δεύτερη τετράδα, πού εἶνε γέννημα τῆς πρώτης τετράδος, διότι ἔκανε λόγο γιά «*ἄβυσσο*» καί «*σκοτός*», στά ὁποῖα ὑπῆρχε «*ὔδωρ*» καί «*πνεῦμα*», πού «*ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος*»³. Μετά ἀπό αὐτήν ἔκανε μνεῖα τῆς δεκάδος μέ τό νά ἀναφέρῃ τό φῶς, τήν ἡμέρα, τή νύκτα, τό στερέωμα, τήν ἑσπέρα, τό ἀποκαλούμενο «*πρωί*», τήν ξηρά, τή θάλασσα, ἀκόμη καί τή βοτάνη καί τά δένδρα⁴ στή δέκατη θέσι· ἔτσι μέ τά δέκα ὀνόματα φανέρωσε τοὺς δέκα Αἰῶνες. Τή δύναμι τῆς δωδεκάδος ὡς ἐξῆς, λέγουν, ἀπεικονίζει ὁ Μωϋσῆς· κάνει λόγο γιά τόν ἥλιο καί τή σελήνη, τά ἀστέρια, τοὺς καιρούς, τοὺς ἐνιαυτούς, τά κῆτη, τά ψάρια, τά ἔρπετά, τά πτηνά καί τά τετράποδα, τά θηρία καί κοντά σέ ὅλα αὐτά δωδέκατο ἀναφέρει τόν ἄνθρωπο⁵. Ἐτσι διδάσκουν ὅτι μέ τό Μωϋσῆ τό Πνεῦμα μίλησε γιά τήν τριακοντάδα. Ἀλλά καί ὁ ἄνθρωπος, πού πλάσθηκε κατ' εἰκόνα⁶ τῆς ἄνω Δυνάμεως, ἔχει μέσα του τήν πηγὴ ἀπό τή μία Δύναμι. Τοποθετήθηκε δέ αὐτὴ στή θέσι τοῦ ἐγκεφάλου· ἀπό αὐτήν ἀπορρέουν τέσσερις Δυνάμεις κατ' εἰκόνα τῆς ἄνω τετράδος, πού ὀνομάζονται ἢ μία ὄρασι, ἢ ἄλλη ἀκοή, ἢ τρίτη ὄσφρησι καί ἢ τέταρτη γεῦσι. Ἡ Ὀγδοάδα ἰσχυρίζονται ὅτι φανερῶνεται μέ τόν ἄνθρωπο ὡς ἐξῆς· ἔχει δύο αὐτιά καί ἄλλα τόσα μάτια, ἐπί πλέον δύο ὄργανα ὄσφρησεως καί διπλῆ γεῦσι, τοῦ πικροῦ καί τοῦ γλυκοῦ. Ὁλόκληρος δέ ὁ ἄνθρωπος διδάσκουν ὅτι ἔχει ὅλη τήν εἰκόνα τῆς τριακοντάδος ὡς ἐξῆς· στά χέρια μέ τά δέκα δάκτυλα κρατᾷ τή δεκάδα· σέ ὅλο τό σῶμα, πού διαιρεῖται σέ δώδεκα μέλη, κρατᾷ τή δωδεκάδα. Τό διαιροῦν δέ μέ τόν ἴδιο τρόπο, ὅπως καί τό σῶμα τῆς Ἀληθείας, γιά τό ὁποῖο μιλήσαμε προηγουμένως⁷. Ἡ Ὀγδοάδα, πού εἶνε ἄρρητη καί ἀόρατη, ἐννοεῖται ὅτι κρύβεται μέσα στά σπλάγχνα.

2. Γιά τόν ἥλιο, τό μεγάλο αὐτὸ ἀστέρι, λέγουν, πάλι, ὅτι δημιουργήθηκε τήν τέταρτη ἡμέρα⁸ λόγω τοῦ ἀριθμοῦ τῆς τετράδος. Οἱ αὐλαῖες τῆς σκηνῆς, πού κατεσκεύασε ὁ Μωϋσῆς καί οἱ ὁποῖες ἔγιναν ἀπό βύσσο, ὑάκινθο, πορφύρα καί κόκκινο⁹, τήν ἴδια εἰκόνα ἔδειξαν κατ' αὐτούς. Ὁ ποδῆρης χιτώνας τοῦ ἱερέως, πού ἦταν στολισμένος μέ τέσσερις σειρές πολυτίμων λίθων¹⁰,

καθορίζουν ότι σημαίνει την τετράδα. Και αν υπάρχουν άλλα τέτοια στις Γραφές, πού μπορούμε να τα εκλάβουμε για τον αριθμό τέσσερα, λένουν ότι έγιναν για την «Τετρακτύ» τους. Η δέ Όγδοάδα πάλι φαίνεται ως εξής: Τήν όγδόη ημέρα λένουν ότι δημιουργήθηκε ο άνθρωπος· άλλοτε μὲν τόν θέλου να δημιουργήθηκε τήν έκτη ημέρα, άλλοτε τήν όγδόη· εκτός εάν μᾶς πουν ότι ο μὲν χοϊκός πλάσθηκε τήν έκτη ημέρα, ο δέ σαρκικός τήν όγδόη, διότι αντιδιαστέλλουν αυτούς τούς δύο. Μερικοί ισχυρίζονται ότι άλλος εἶνε ο έρμαφρόδιτος άνθρωπος, πού δημιουργήθηκε «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ομοίωσιν»¹¹ Θεοῦ καὶ εἶνε ο πνευματικός άνθρωπος, καὶ άλλος εἶνε αὐτός πού πλάσθηκε από τό χῶμα.

3. Η οικονομία τῆς κιβωτοῦ στόν κατακλυσμό, μέσα στην οποία διασώθηκαν «όκτώ άνθρωποι»¹², λένουν ότι πολύ σαφῶς φανερώνει τή σωτήρια Όγδοάδα. Τό ἴδιο σημαίνει καὶ ο Δαυῖδ, πού γεννήθηκε όγδοος μεταξύ τῶν αδελφῶν του¹³. Ακόμη καὶ ἡ περιτομή, πού γινόταν τήν όγδόη ημέρα¹⁴, φανερώνει τό «περίτιμμα» τῆς ἄνω Όγδοάδος. Όλα ἀπολύτως όσα βρίσκονται στις Γραφές καὶ τά όποια μπορούν να ὑπαχθοῦν στόν αριθμό όκτώ, λένουν ότι εκπληρώνουν τό μυστήριο τῆς Όγδοάδος. Αλλά καὶ τά δέκα ἔθνη, τά όποια ο Θεός ὑποσχέθηκε στόν Ἀβραάμ ότι θά τοῦ δώσει «εἰς κατάσχεσιν»¹⁵, σημαίνουν τή δεκάδα. Καὶ ἡ οικονομία γιά τή Σάρρα, ότι, δηλαδή, μετά δέκα χρόνια τοῦ ἔδωσε τή δούλη τῆς Ἄγαρ, γιά να ἀποκτήσει παιδιά από αὐτήν¹⁶, τό ἴδιο φανερώνει. Ο δούλος τοῦ Ἀβραάμ, πού τόν ἔστειλε στη Ρεβέκκα καὶ αὐτός τῆς ἔδωσε κοντά στό πηγᾶδι κοσμήματα βάρους δέκα χρυσῶν¹⁷, καθώς καὶ οἱ ἄδελφοί τῆς πού τήν κράτησαν δέκα ἡμέρες¹⁸· ἀκόμη ο Ροβοάμ πού πῆρε τά δέκα σκῆπτρα¹⁹· οἱ δέκα αὐλαῖες τῆς σκηνῆς²⁰· οἱ στύλοι τῶν δέκα πῆχεων²¹· οἱ δέκα υἱοί τοῦ Ἰακώβ πού τήν πρώτη φορά στάλθηκαν στην Αἴγυπτο, γιά να ἀγοράσουν σιτάρι²²· καὶ οἱ δέκα ἀπόστολοι, στους όποιους ἐμφανίσθηκε ο Κύριος μετά τήν ἀνάστασι, ἀπόντος τοῦ Θωμᾶ²³, σύμφωνα μέ τή διδασκαλία τους, φανέρωναν τήν ἀόρατη δεκάδα.

4. Η δωδεκάδα, στην οποία συνέβη καὶ τό μυστήριο τοῦ πάθους τοῦ Ὑστερήματος, από τό όποιο πάθος, καθώς ισχυρίζονται, ἔχουν κατασκευασθῆ τά όρατά, λένουν ότι παντοῦ βρίσκεται ἐπιστήμως καὶ φανερά· ὅπως οἱ δώδεκα υἱοί τοῦ Ἰακώβ, από τούς όποιους προῆλθαν οἱ δώδεκα φυλές^{23α}· τό «λογεῖον τὸ ποικιλτόν», πού εἶχε δώδεκα πέτρες²⁴· οἱ δώδεκα κώδωνες²⁵· οἱ δώδεκα λίθοι, πού ἔθεσε ο Μωϋσῆς κάτω από τό ὄρος²⁶· ἐπίσης οἱ δώδεκα λίθοι πού ἔβαλε ο Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ στόν ποταμό²⁷ καὶ οἱ ἄλλοι πού ἔβαλε ἀπέναντι²⁸· ἐκεῖνοι οἱ ἄνδρες πού βάσταζαν τήν κιβωτό τῆς διαθήκης²⁹· οἱ λίθοι πού ἔθεσε ο Ἠλίας στό θυσιαστήριο γιά τήν ὀλοκαύτωσι τοῦ μόσχου³⁰· ο αριθμός τῶν ἀποστόλων³¹· ὅλα ἀνεξαιρέτως όσα ἔχουν τόν αριθμό δώδεκα λένουν ότι χαρακτηρίζουν τή δωδεκάδα τους. Καὶ ἡ ἔνωσι ὄλων αὐτῶν, πού τήν ὀνομάζουν τριακοντάδα, φανερώνεται μέ τήν κιβωτό τοῦ Νῶε

πού είχε ύψος τριάντα πήχεων³², με τό Σαμουήλ, πού έβαλε τό Σαούλ νά καθίση πρώτος μεταξύ τῶν τριάντα καλεσμένων³³, επίσης με τό Δαυΐδ, όταν επί τριάντα ἡμέρες κρυβόταν στόν ἀγρό³⁴, με εκείνους, οἱ ὅποιοι εἰσήλθαν μαζί του στό σπήλαιο Ὀδολλάμ³⁵, με τό μήκος τῆς ἀγίας σκηνῆς πού ἦταν τριάντα πήχεων³⁶, καί ὁποιαδήποτε ἄλλα βρίσκουν με τόν ἴδιο ἀριθμό, φιλονοικοῦν νά ἀποδείξουν με αὐτά τήν τριακοντάδα τους.

Κεφάλαιο ΙΘ'

1. Θεώρησα ἀναγκαῖο νά προσθέσω σέ αὐτά καί ὅσα ἐπιλέγουν ἀπό τίς Γραφές σχετικῶς με τόν Προπάτορά τους, πού ἦταν ἄγνωστος σέ ὅλους πρῖν ἀπό τήν παρουσία τοῦ Χριστοῦ, καί προσπαθοῦν νά πείσουν με αὐτά καί νά ἀποδείξουν ὅτι ὁ Κύριός μας κηρύττει ἄλλον Πατέρα, ἐκτός ἀπό τόν Δημιουργό αὐτοῦ τοῦ σύμπαντος. Ἀσεβοῦν, καθῶς εἶπαμε προηγουμένως, καί λέγουν ὅτι ἀποτελεῖ καρπό Ὑστερήματος. Τό χωρίο τοῦ προφήτου Ἡσαΐου: «*Ἰσραήλ δέ με οὐκ ἔγνω, καί ὁ λαός με οὐ συνῆκε*»¹ τό προσαρμόζουν στόν ἰσχυρισμό τους ὅτι ἔκανε λόγο γιά τήν ἄγνοια τοῦ ἀόρατου Βυθοῦ. Τό λόγο τοῦ Ὡσηέ: «*Οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἀλήθεια οὐδὲ ἐπίγνωσις Θεοῦ*»² με βία τόν ὠθοῦν στό ἴδιο σημεῖο. Καί τό χωρίο: «*Οὐκ ἔστιν ὁ συνιών ἢ ἐκζητῶν τόν Θεόν· πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν*»³ τό κατατάσσουν στά σχετικά με τήν ἄγνοια τοῦ Βυθοῦ. Καί αὐτό πού εἶπε ὁ Μωϋσῆς: «*Οὐδεὶς ὄψεται τόν Θεόν καί ζήσεται*»⁴ πείθουν ὅτι ἀναφέρεται σέ ἐκεῖνον.

2. Λέγουν ψέματα καί ἰσχυρίζονται ὅτι οἱ προφῆται ἔχουν δῆ τόν Ποιητή Θεό. Τό χωρίο: «*Οὐδεὶς ὄψεται τόν Θεόν καί ζήσεται*» ὑποστηρίζουν ὅτι ἀναφέρεται στό ἀόρατο καί ἄγνωστο ἀπό ὅλους Μέγεθος. Εἶνε, βεβαίως, σέ ὅλους μας φανερό ὅτι γιά τόν ἀόρατο Πατέρα καί Ποιητή τῶν ὄλων ἔχει λεχθῆ τό χωρίο: «*Οὐδεὶς ὄψεται τόν Θεόν*». Στή συνέχεια δέ τοῦ λόγου θά ἀποδείξωμε ὅτι δέν ἀναφέρεται στό Βυθό, πού ἐπινόησαν ἐπί πλέον αὐτοί, ἀλλά στόν Δημιουργό, ὁ ὅποιος εἶνε ὁ ἴδιος ὁ ἀόρατος Θεός. Καί ὁ Δανιήλ αὐτό τό ἴδιο φανέρωσε, ὅταν ρώτησε τόν ἄγγελο σχετικῶς με τήν ἐρμηνεῖα τῶν παραβολῶν, ἐπειδή δέν τήν ἤξερε. Ὁ ἄγγελος, κρύβοντάς του τό μεγάλο μυστήριό τοῦ Βυθοῦ, τοῦ εἶπε: «*Ἀπότρεχε Δανιήλ· οὗτοι γάρ οἱ λόγοι ἐμπεφραγμένοι εἰσίν, ἕως οἱ συνιέντες συνιῶσι καί οἱ λευκοὶ λευκανθῶσι*»⁵. Καυχῶνται ὅτι αὐτοί εἶνε οἱ «*λευκοί*» καί ἐκεῖνοι πού εὐκολά ἀντιλαμβάνονται.

Κεφάλαιο Κ'

1. Ἐπί πλέον παρεισάγουν ἀπερίγραπτο πλῆθος ἀποκρύφων καί νόθων κειμένων, τά ὅποια οἱ ἴδιοι ἐπλασαν, γιά νά καταπλήξουν τούς ἀνοήτους καί ἐκείνους πού δέν γνωρίζουν τά βιβλία τῆς ἀληθείας. Ἐπικαλοῦνται ἀκόμη καί ἐκεῖνο τό ψευδέστατο: ὅτι τάχα ὁ Κύριος¹, ὅταν ὁ διδάσκαλος, καθῶς εἶνε συνήθεια, τοῦ εἶπε: «*πές ἄλφα*», ἀποκρίθηκε «*ἄλφα*». Πάλι, μόλις τόν

διέταξε ο διδάσκαλος νά πῆ τό «βῆτα», ἀποκρίθηκε ὁ Κύριος: «*Σὺ προηγουμένως πές μου τί εἶνε τό ἄλφα, καί τότε θά σοῦ πῶ τί εἶνε τό βῆτα*». Καί αὐτό τό ἐρμηνεύουν ὡς ἐξῆς: ὅτι, δηλαδή, μόνον αὐτός γνῶριζε τό ἄγνωστο, τό ὁποῖο φανέρωσε μέ τόν τύπο τοῦ ἄλφα.

2. Μερικά ἀπό ὅσα εἶνε στό Εὐαγγέλιο τά προσαρμύζουν σέ αὐτόν τόν τύπο· ὅπως τήν ἀπάντησι πρὸς τή μητέρα του, ὅταν ἦταν δώδεκα ἐτῶν: «*Οὐκ οἶδατε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ Πατρὸς μου δεῖ με εἶναι*»². Τόν Πατέρα, πού δέν ἤξεραν, τοὺς τὸν ἔκανε γνωστό· γι' αὐτό ἔστειλε τοὺς μαθητάς στίς δώδεκα φυλές γιά νά κηρύξουν τὸν ἄγνωστο σέ αὐτοὺς Θεό. Καί σέ αὐτόν πού τοῦ εἶπε: «*Διδάσκαλε ἀγαθέ*», ὠμολόγησε τὸν ὄντως ἀγαθὸ Θεό, λέγοντας: «*Τί με λέγεις ἀγαθόν; εἰς ἐστὶν ἀγαθός, ὁ Πατήρ ἐν τοῖς οὐρανοῖς*»³. Λέγουν ὅτι «*οὐρανοῦς*» ὠνόμασε ἐδῶ τοὺς Αἰῶνες. Καί ἐπειδὴ δέν ἀποκρίθηκε σέ ἐκείνους πού τοῦ εἶπαν «*Ἐν ποίᾳ δυνάμει τοῦτο ποιεῖς*»⁴, ἀλλὰ μέ τήν ἀντερώτησί του τοὺς ἔφερε σέ ἀμηχανία, ἐξηγοῦν ὅτι, μέ τό ὅτι δέν μίλησε, ἔδειξε τό ἄρρητο τοῦ Πατρὸς. Ἄλλὰ καί γιά τό λόγο: «*Πολλάκις ἐπεθύμησα ἀκοῦσαι ἓνα τῶν λόγων τούτων, καὶ οὐκ ἔσχον τὸν ἐροῦντα*»⁵ λέγουν ὅτι μέ τό «ἓνα» φανερώνει τὸν ὄντως Θεό, τὸν ὁποῖο δέν γνῶρισαν. Ἄκόμη μέ τό ὅτι στράφηκε πρὸς τήν Ἱερουσαλήμ, δάκρυσε γι' αὐτήν καί εἶπε: «*Εἰ ἔγνωσ καί σὺ σήμερον τὰ πρὸς εἰρήνην, ἐκρύβη δέ σου*»⁶, μέ τό ρῆμα «ἐκρύβη», φανέρωσε τό ἀπόκρυφο τοῦ Βυθοῦ. Καί πάλι, ὅταν εἶπε: «*Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς· καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ*»⁷, φανέρωσε τὸν Πατέρα τῆς ἀληθείας. Αὐτό πού δέν ἤξεραν, λέγουν, αὐτό τοὺς ὑποσχέθηκε ὅτι θά τοὺς διδάξη.

3. Ὡς ἀνωτάτη ἀπόδειξι καί ἐπιστέγασμα τρόπον τινά τοῦ συστήματός τους φέρουν αὐτά τά λόγια: «*Ἐξομολογήσομαί σοι, Πάτερ, Κύριε τῶν οὐρανῶν καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. Οὐά, ὁ Πατήρ μου, ὅτι ἐμπροσθέν σου εὐδοκία μοι ἐγένετο. Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου· καὶ οὐδεὶς ἔγνω τὸν Πατέρα, εἰ μὴ ὁ Υἱός, καὶ τὸν Υἱόν, εἰ μὴ ὁ Πατήρ καὶ ᾧ ἂν ὁ Υἱός ἀποκαλύψῃ*»⁸. Μέ αὐτά, λέγουν, ἀναφανδόν τὸν ἀπέδειξε ὡς τὸν Πατέρα τῆς ἀληθείας πού αὐτοὶ ἀνεκάλυψαν, ἐνῶ πρὶν ἀπὸ τήν παρουσία του κανεὶς δέν τὸν γνῶριζε μέχρι τότε. Καί θέλουν νά τά πλάσσουν ἔτσι, διότι δῆθεν τὸν Ποιητὴ καί Κτίστη πάντοτε ὅλοι τὸν γνῶριζαν. Αὐτά, λένε, εἶπε ὁ Κύριος γιά τὸν ἄγνωστο σέ ὅλους Πατέρα, τὸν ὁποῖο αὐτοὶ κηρύττουν.

Κεφάλαιο ΚΑ'

1. Συνέβη νά εἶνε ἀόρατη καί ἀκατάληπτη ἡ παράδοσι τῆς «ἀπολυτρώσεως»¹ τους, διότι εἶνε μητέρα τῶν ἀκαταλήπτων καί ἀοράτων. Γι' αὐτό, ἐπειδὴ εἶνε ἀσταθής, δέν εἶνε δυνατό νά τῇ γνωστοποιήσουν οὔτε μέ ἓνα ἀπλό λόγο. Ὁ καθένας τους τήν παραδίδει, ὅπως ὁ ἴδιος θέλει. Ὅσοι εἶνε οἱ διδά-

σκαλοι αὐτῆς τῆς ἀπόψεως, τόσες εἶνε καί οἱ «ἀπολυτρώσεις». Καί τό ὅτι αὐτό τό εἶδος τῶν ἀνθρώπων εἶνε ὑποβολιμαῖο ἀπό τό σατανᾶ, γιά νά ἀρνηθοῦμε τό βάπτισμα καί νά ἀπορρίψωμε τήν κατά Θεόν ἀναγέννησι καί ὅλη τήν πίστι, θά τό ἀποδείξωμε καί θά τό καταστήσωμε γνωστό στό κατάλληλο σημεῖο.

2. Λέγουν ὅτι αὐτή εἶνε ἀναγκαία γιά ὅσους ἔλαβαν τήν τέλεια γνῶσι, γιά νά ἀναγεννηθοῦν στήν ὑπεράνω ὄλων Δύναμι. Διαφορετικά εἶνε ἀδύνατο νά εἰσέλθουν στό Πλήρωμα, ἐπειδή αὐτή εἶνε πού τούς κατεβάζει στό βάθος τοῦ Βυθοῦ. Τό μέν βάπτισμα τοῦ Ἰησοῦ, πού ἐμφανίσθηκε, ἦταν «εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν»², ἡ δέ ἀπολύτρωσι τοῦ Χριστοῦ, πού κατέβηκε σέ αὐτόν, ἦταν γιά τήν τελείωσι. Καί τό μέν βάπτισμα ἔχει ψυχική ὑπόστασι, ἐνῶ ἡ ἀπολύτρωσι ἔχει πνευματική. Τό μέν βάπτισμα κήρυξε ὁ Ἰωάννης γιά τήν μετάνοια³ τῶν ἀνθρώπων, τήν δέ ἀπολύτρωσι ἔφερε ὁ Ἰησοῦς γιά τήν τελείωσι. Αὐτό εἶνε πού λέγει «Καί ἄλλο βάπτισμα ἔχω βαπτισθῆναι, καί πάνυ ἐπιέγομαι εἰς αὐτό»⁴. Ἄλλά καί στήν περίπτωσι τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου, ὅταν ζήτησε ἡ μητέρα τους νά καθίσουν στά δεξιά καί ἀριστερά μαζί του στή βασιλεία⁵, λέγουν ὅτι ὁ Κύριος πρόσθεσε αὐτήν τήν ἀπολύτρωσι, λέγοντάς τους: «Ἀβνασθε τὸ βάπτισμα βαπτισθῆναι ὃ ἐγὼ μέλλω βαπτίζεσθαι.»⁶ Καί ὁ Παῦλος ρητῶς πολλές φορές ἔκανε γνωστή τήν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἀπολύτρωσι καί αὐτή εἶνε πού τήν παραδίδουν ποικιλοτρόπως καί χωρίς νά συμφωνοῦν μεταξύ τους.

3. Ἄλλοι μέν ἀπό αὐτοῦς κατασκευάζουν νυμφικό θάλαμο καί ἐπιτελοῦν μῆσεις μέ μαγικές λέξεις πρὸς τούς μυσταγωγουμένους καί ἰσχυρίζονται ὅτι αὐτό πού κάνουν εἶνε πνευματικός γάμος, ὁμοιος μέ τίς ἄνω συζυγίες. Ἄλλοι τούς ὀδηγοῦν στό νερό, τούς βαπτίζουν καί λέγουν ἐπί πλέον τά ἐξῆς: «Εἰς ὄνομα ἀγνώστου Πατρὸς τῶν ὄλων, εἰς ἀλήθειαν μητέρα πάντων, εἰς τὸν κατελθόντα εἰς Ἰησοῦν, εἰς ἔνωσιν καὶ ἀπολύτρωσιν καὶ κοινωνίαν τῶν δυνάμεων». Ἄλλοι δέ λέγουν μερικά ἐβραϊκά ὀνόματα, γιά νά καταπλήξουν περισσότερο τούς μυσταγωγουμένους, ὡς ἐξῆς: «Βασεμά χαμοσσή βαϊανορά, μι σταδία ρουαδά, κουστά, βαβοφόρ καλαχθεῖ». Αὐτά ἐρμηνεύονται ὡς ἐξῆς: «Ἐπεράνω κάθε δυνάμεως τοῦ Πατρὸς ἐπικαλοῦμαι αὐτό πού ὀνομάζεται φῶς καί πνεῦμα ἀγαθὸ καί ζωὴ διότι ἐν σώματι βασιλεύσες». Ἄλλοι ὡς ἐξῆς μιλοῦν γιά τήν ἀπολύτρωσι: «Τὸ ὄνομα τό ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ πάσης θεότητος καὶ κυριότητος καὶ ἀληθείας, ὃ ἐνεδύσατο Ἰησοῦς ὁ Ναζαρηνὸς ἐν ταῖς ζωαῖς τοῦ φωτὸς τοῦ Χριστοῦ, Χριστοῦ ζῶντος διὰ Πνεύματος ἀγίου, εἰς λύτρωσιν ἀγγελικὴν». Τό ὄνομα τῆς ἀποκαταστάσεως εἶνε: «Μεσσία οὐφαρέγ, ναμεμψαϊμάν καλδαϊαν μοσομηδαέα, ἀκφραναί ψαούα, Ἰησοῦ Ναζαρία». Καί αὐτῶν ἡ ἐρμηνεία εἶνε ἡ ἐξῆς: «Δέν διαίρω τό πνεῦμα, τήν καρδιά καί τήν ὑπερουράνιο δύναμι, τήν οἰκτίρμονα: νά χαρῶ τό ὄνομά σου, Σωτήρ ἀληθείας». Καί αὐτά μέν τά λέγουν οἱ ἴδιοι πού μωοῦν· ὁ δέ μνημένος ἀποκρίνεται: «Ἐστήριγμα καὶ λελύτρωμαι, καὶ λυτροῦμαι τήν ψυχήν μου ἀπὸ τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ πάντων

των παρ' αὐτοῦ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰαώ, ὃς ἐλυτρώσατο τὴ ψυχὴν αὐτοῦ εἰς ἀπολύτρωσιν ἐν Χριστῷ τῷ ζῶντι». Ἐπειτα ὅσοι εἶνε παρόντες λέγουν· «Εἰρήνη πᾶσιν, ἐφ' οὓς τὸ ὄνομα τοῦτο ἐπαναπαύεται». Στὴ συνέχεια ἀλείφουν τὸν μνημένο μέ ἓνα ὑγρὸ ἀπὸ βάλσαμο· διότι λέγουν ὅτι τὸ μύρο αὐτὸ εἶνε τύπος τῆς ὑπεράνω ὄλων εὐωδίας.

4. Μερικοὶ ἀπὸ αὐτοῦς ἰσχυρίζονται ὅτι εἶνε περιττὸ τὸ νὰ τοὺς ὀδηγοῦν στό νερό. Γι' αὐτὸ ἀνακατεῦουν λάδι καὶ νερό, λέγουν μαγικὲς λέξεις, ὅμοιες μέ αὐτές πού ἀναφέραμε προηγουμένως, καὶ τὸ ρίχνουν ἐπάνω στό κεφάλι αὐτῶν πού τοὺς μυσταγωγοῦν· αὐτὸ ἰσχυρίζονται ὅτι εἶνε ἡ ἀπολύτρωσις. Ἀλείφουν καὶ αὐτοὶ μέ μύρο. Ἄλλοι ὅλα αὐτὰ τὰ ἀρνοῦνται καὶ ἰσχυρίζονται ὅτι τὸ μυστήριον τῆς ἀρρητῆς καὶ ἀόρατης Δυνάμεως δέν πρέπει νὰ ἐπιτελεῖται μέ ὀρατὰ καὶ φθαρτὰ πράγματα, οὔτε τὸ μυστήριον τῶν ἀκαταλήπτων καὶ ἀσωμάτων νὰ ἐπιτελεῖται μέ αἰσθητὰ καὶ σωματικὰ πράγματα. Τέλεια ἀπολύτρωσις εἶνε ἡ ἴδια ἡ βαθεῖα γνῶσις τοῦ ἀρρήτου Μεγεθούς. Ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν ἄγνοια ἐγιναν τὸ Ὑστέρημα καὶ τὸ πάθος, μέ τὴ γνῶσις καταργεῖται κάθε τι πού ἐγινε ἀπὸ τὴν ἄγνοια· ἐπομένως, ἡ γνῶσις εἶνε ἀπολύτρωσις τοῦ ἔσω ἀνθρώπου. Καὶ δέν εἶνε αὐτὴ σωματικὴ, διότι τὸ σῶμα εἶνε φθαρτὸ· οὔτε ψυχικὴ, διότι καὶ ἡ ψυχὴ προῆλθε ἀπὸ τὸ Ὑστέρημα καὶ εἶνε ἀκόμη σάν κατοικία τοῦ Πνεύματος. Πνευματικὴ, λοιπόν, πρέπει νὰ εἶνε καὶ ἡ λύτρωσις. Διότι μέ τὴ γνῶσις λυτρώνεται ὁ ἔσω ἄνθρωπος, ὁ πνευματικὸς, καὶ ἀρκοῦνται στὴ βαθεῖα γνῶσις τῶν πάντων. Αὐτὴ, λέγουν, εἶνε ἡ ἀληθινὴ λύτρωσις⁷.

5. Ὑπάρχουν ἄλλοι, οἱ ὅποιοι «λυτρώνουν» τοὺς νεκροὺς κατὰ τὴν κηδεῖα τους, ρίχνοντας στό κεφάλι τοῦ νεκροῦ λάδι ἀνακατεμένο μέ νερό. Κάποιοι ἄλλοι κρατοῦν τὸ μύρο, πού ὀνομάζεται «ὀποβάλαμον»⁸, καὶ νερό καὶ λέγουν τίς ἴδιες μαγικὲς λέξεις, γιὰ νὰ γίνουν δηθεν ἀκατάληπτοι καὶ ἀόρατοι στίς ἄνω ἀρχές καὶ ἐξουσίες, ὥστε νὰ ξεπεράσουν ἀόρατως τὸν ἔσω ἀνθρώπο τους, ἐπειδὴ ἐγκαταλείπουν τὰ σώματά τους στήν κτίσι. Προτρέπουν δέ, ὅταν ἡ ψυχὴ τους βρεθῇ μπροστά στόν Δημιουργό καὶ ἔλθῃ στίς ἀρχές καὶ στίς ἐξουσίες, νὰ θυμᾶται γιὰ νὰ πῆ μετά τὸ θάνατο τὰ ἐξῆς· «*Ἐγὼ εἶμαι υἱὸς τοῦ Πατρός, τοῦ Πατρός πού προῦπήρχε, υἱὸς δέ στό παρόν. Ἦλθα νὰ δῶ ὅλα τὰ ξένα καὶ τὰ δικά μου· καὶ δέν εἶνε ἐξ ὀλοκλήρου ξένα, ἀλλὰ ἀνήκουν στήν Ἀχαμῶθ, πού εἶνε γυναικα, καὶ αὐτὴ τὰ ἔκανε γιὰ τὸν ἑαυτὸ της. Κατάγομαι ἀπὸ αὐτόν πού προῦπήρχε καὶ πορεύομαι, πάλι, στὰ δικά μου, ἀπὸ ὅπου ἔχω ἔλθει*». Ἀφοῦ τὰ πῆ αὐτά, ξεφεύγει τίς ἐξουσίες καὶ ἔρχεται σέ ἐκείνους πού περιβάλλουν τὸν Δημιουργό καὶ λέγει· «*Εἶμαι σκευὸς πιὸ ἐντιμο ἀπὸ τὴ γυναικα πού σᾶς δημιούργησε. Ἐάν ἡ μητέρα σας ἀγνοῖ τὴ ρίζα της, ἐγὼ ἔχω γνῶσις τοῦ ἑαυτοῦ μου καὶ γνωρίζω ἀπὸ πού προέρχομαι· καὶ ἐπικαλοῦμαι τὴν ἀφθαρτὴ Σοφία πού βρίσκεται μέσα στόν Πατέρα καὶ εἶνε μητέρα τῆς μητέρας σας, πού δέν ἔχει πατέρα, ἀλλὰ οὔτε ἄνδρα ὡς σύζυγο· γυναικα ἀπὸ γυναικα γεννήθηκε καὶ σᾶς ἐπλασε ἀγνοώντας τὴ μητέρα της καὶ νομίζοντας ὅτι εἶνε μόνη· ἐγὼ, ὁμως, ἐπικαλοῦμαι τὴ μητέρα της*». Αὐτοὶ πού περιέβαλλαν τὸν Δημιουργό,

ὅταν τό ἄκουσαν, ταραχθήκαν πάρα πολύ καί κατεδίκασαν τή ρίζα τους καί τό γένος τῆς Μητέρας. Ὁ ἴδιος δέ προχώρησε στά δικά του καί πέταξε τά δεσμά του, δηλαδή, τήν ψυχή του.

Αὐτά εἶνε ὅσα ἐφθασαν μέχρις ἐμᾶς σχετικῶς μέ τήν «ἀπολύτρωσί» τους...⁹

Κεφάλαιο ΚΒ'

1. Ἄς κατέχωμε ἐμεῖς τόν κανόνα τῆς ἀληθείας· δηλαδή, ὅτι ὑπάρχει ἓνας Θεός Παντοδύναμος, ὁ ὁποῖος μέ τόν Λόγο του τά πάντα δημιουργήσε καί διευθέτησε καί ἔκανε «ἐκ τοῦ μηδενός εἰς τό εἶναι». Ὅπως λέγει ἡ Γραφή: «Τῷ λόγῳ τοῦ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν καί τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν»¹· καί πάλι: «Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καί χωρὶς αὐτοῦ οὐδέν γέγονε»². Τίποτε, ὅμως, δέν ἀφαιρέθηκε ἀπό ὅλα αὐτά. Ὁ Πατήρ μέ αὐτόν ἔκανε τά πάντα: τά ὀρατά, τά ἀόρατα, τά αἰσθητά, τά νοητά, τά πρόσκαιρα λόγῳ κάποιου ἰδιαίτερου χαρακτηριστικοῦ, τά παντοτινά, τά αἰώνια· καί ὄχι μέ τούς ἀγγέλους οὔτε μέ κάποιες Δυνάμεις πού ἀποσχίσθηκαν ἀπό τήν Ἐννοιά του, διότι ὁ Θεός δέν ἔχει ἀνάγκη ἀπό τίποτε ἀπολύτως. Μέ τόν Λόγο καί τό Πνεῦμά του ἔκανε, διευθέτησε καί κυβερνᾷ τά πάντα καί σέ ὅλα παρέχει τό εἶναι. Αὐτός ἔκανε τόν κόσμον, ὁ ὁποῖος συνίσταται ἐκ πάντων· αὐτός ἔπλασε τόν ἄνθρωπο· αὐτός εἶνε «ὁ Θεός Ἀβραάμ καί Θεός Ἰσαάκ καί Θεός Ἰακώβ»³, ὑπεράνω τοῦ ὁποῖου δέν ὑπάρχει ἄλλος Θεός, οὔτε Ἀρχή⁴, οὔτε Δύναμι, οὔτε Πλήρωμα. Αὐτός εἶνε ὁ Πατήρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ⁵, ὅπως θά δεῖξωμε. Κρατώντας, λοιπόν, αὐτόν τόν κανόνα καί, μολοντί λέγουν ὄντως ποικίλα καί πολλά, εὐκόλα τούς ἀποκαλύπτουμε ὅτι παρεξέκλιναν ἀπό τήν ἀλήθεια. Ὅλες σχεδόν οἱ αἰρέσεις πού ὑπάρχουν, κάνουν λόγο γιά ἓνα Θεό, ἀλλά κακόγνωμα τόν μεταβάλλουν καί καθίστανται ἀχάριστοι πρός αὐτόν πού τούς δημιούργησε, ὅπως καί τά ἔθνη μέ τήν εἰδωλολατρία. Περιφρονοῦν τό πλάσμα τοῦ Θεοῦ⁶ καί ἀντιλέγουν στή σωτηρία τους· γίνονται πικρότατοι κατήγοροι τοῦ ἑαυτοῦ τους καί ψευδομάρτυρες. Αὐτοί, βεβαίως, θά ἀναστηθοῦν μέ τό σῶμα, μολοντί ἀρνοῦνται τήν ἀνάστασι τῶν σωμάτων, γιά νά ἀναγνωρίσουν τή δύναμι τοῦ Θεοῦ πού τούς ἀνιστά ἐκ νεκρῶν. Δέν θά συγκαταριθμηθοῦν, ὅμως, μέ τούς δικαίους, λόγῳ τῆς ἀπιστίας τους.

2. Ἐνῶ, λοιπόν, μπορούσαμε νά ἀνατρέψωμε καί νά ἐλέγξωμε κατά πολλούς καί ποικίλους τρόπους ὅλους τούς αἰρετικούς, καί ἐνῶ εἶχαμε τήν πρόθεσι νά ἀντιμετωπίσωμε ὅλους αὐτούς σύμφωνα μέ τά χαρακτηριστικά τους σημεῖα, θεωρήσαμε ἀναγκαῖο πρωτίτερα νά παρουσιάσωμε τήν πηγὴ καί τή ρίζα τους, ὥστε νά γνωρίσης τόν «ὑπέροχο» Βυθό τους καί νά ἀντιληφθῆς τό δένδρο, ἀπό τό ὁποῖο προῆλθαν τέτοιοι καρποί.

Κεφάλαιο ΚΓ'

1. Σίμων ὁ Σαμαρείτης ἦταν ὁ μάγος ἐκεῖνος, περί τοῦ ὁποῖου ὁ μαθητής καί ἀκόλουθος τῶν ἀποστόλων Λουκάς λέγει· «*Ἀνὴρ δέ τις ὀνόματι Σίμων προῦπῆρχεν ἐν τῇ πόλει μαγεύων καὶ ἐξιστῶν τὸ ἔθνος τῆς Σαμαρείας, λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν· ᾧ προσεῖχον πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου λέγοντες· οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἡ μεγάλη. Προσεῖχον δὲ αὐτῷ διὰ τὸ ἱκανῶ χρόνῳ ταῖς μαγείαις ἐξεστακέναι αὐτούς*»¹. Αὐτός, λοιπόν, ὁ Σίμων ὑποκρίθηκε τὸν πιστὸ καὶ νόμισε ὅτι καὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἀπόστολοι ἐπιτελοῦν τίς θεραπείες μέ μαγικὴ δύναμι καὶ ὄχι μέ τῇ δύναμι τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτι «*διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν*»² πληροῦνται Πνεύματος ἁγίου ὅσοι πιστεύουν στὸν Θεὸ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸν ὁποῖο οἱ ἀπόστολοι εὐαγγελίζονταν. Νόμισε ὅτι αὐτὸ γίνεται μέ κάποια μεγαλύτερη μαγικὴ γνῶσι καὶ προσέφερε χρήματα στοὺς ἀποστόλους, γιὰ νὰ λάβῃ καὶ ὁ ἴδιος αὐτὴν τῇ δύναμι νὰ δίδῃ τὸ ἅγιο Πνεῦμα³ σέ ὅσους θέλει. Τότε ἄκουσε ἀπὸ τὸν Πέτρο· «*Τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἶναι εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι. Οὐκ ἔστι σοι μερὶς οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ· ἡ γὰρ καρδιά σου οὐκ ἐστιν εὐθεῖα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὀρῶ σε ὄντα*»⁴. Καὶ ὄχι μόνο δέν πίστευσε στὸν Θεό, ἀλλὰ μᾶλλον ἔβαλε στόχο νὰ ἐρίξῃ κατὰ τῶν ἀποστόλων καὶ ἐπιθύμησε νὰ φανῇ καὶ αὐτός ὅτι εἶνε ἔνδοξος. Ἐρεῦνῃσε ἀκόμη πιό πολύ ὅλη τῇ μαγεία, ἔτσι ὥστε νὰ ἐκπλήξῃ πολλοὺς ἀνθρώπους. Λέγεται, μάλιστα, ὅτι ὁ Καῖσαρ Κλαύδιος, ὑπὸ τὸν ὁποῖο διετέλεσε ὁ μάγος, τὸν τίμησε ἀκόμη καὶ μέ ἀνδριάντα, λόγῳ τῆς μαγείας του. Αὐτός, λοιπόν, δοξάσθηκε ἀπὸ πολλοὺς ὡς Θεός καὶ δίδαξε ὅτι ὁ ἴδιος εἶνε αὐτός πού ἐμφανίσθηκε μεταξύ τῶν Ἰουδαίων ὡς Υἱός, πού κατῆλθε, ὅμως, στὴ Σαμάρεια ὡς Πατήρ, ἀλλὰ στὰ ὑπόλοιπα ἔθνη ἐπιφοίτησε ὡς Πνεῦμα ἅγιο⁵· ὅτι αὐτός εἶνε ἡ ὑψίστη Δύναμι, δηλαδή, ὁ ὑπεράνω ὅλων Πατήρ, καὶ ἀνέχεται νὰ ἀποκαλῆται μέ ὁποιοδήποτε ὄνομα τὸν ἀποκαλοῦν οἱ ἄνθρωποι.

2. Ἡ αἵρεσι, λοιπόν, τοῦ Σίμωνος τοῦ Σαμαρείτου, ἀπὸ τὸν ὁποῖο προῆλθαν ὅλες οἱ αἵρέσεις, περιέχει τὰ ἐξῆς στοιχεῖα. Ἐξαγόρασε κάποια πόρνη ἀπὸ τὴν Τύρο, τὴν πόλι τῆς Φοινίκης, ὀνόματι Ἑλένη, καὶ τὴν περιέφερε μαζί του, λέγοντας ὅτι αὐτὴ εἶνε ἡ πρώτη Ἐννοιά του, ἡ Μητέρα ὅλων, μέ τὴν ὁποία στὴν ἀρχὴ συνέλαβε κατὰ νοῦ νὰ κἀνῃ τοὺς Ἀγγέλους καὶ Ἀρχαγγέλους. Αὐτὴ ἡ Ἐννοια, πού ξεπήδησε ἀπὸ αὐτόν, γνωρίζοντας τί θέλει ὁ πατέρας της, κατῆλθε στὰ κατώτερα καὶ γέννησε τοὺς Ἀγγέλους καὶ τίς Δυνάμεις, ἀπὸ τίς ὁποῖες καὶ ἔγινε αὐτός ὁ κόσμος. Μετά, ὅμως, ἀπὸ τῇ γέννησί τους, αὐτοὶ τὴν κατακράτησαν ἀπὸ φθόνο, διότι δέν ἠθελαν νὰ θεωροῦνται ἔκγονοι κάποιου ἄλλου. Τὸν ἴδιο, βεβαίως, τὸν ἀγνόησαν τελείως. Ἀλλὰ τὴν Ἐννοιά του τὴν κατεκράτησαν οἱ Δυνάμεις καὶ οἱ Ἀγγελοι πού πρόβαλε. Καὶ ὑπέστη ἀπὸ αὐτοὺς κάθε ὕβρι, ὥστε νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ ἐπάνω, πρὸς τὸν

πατέρα της, μέχρι του σημείου να κλεισθή στο ανθρώπινο σώμα και αιώνως να μετοικῆ σέ ἄλλα σώματα γυναικῶν, σάν ἀπό σκευῶς σέ σκευῶς. Αὐτή ἦταν καί μέσα στήν Ἑλένη, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας συνήφθη ὁ τρωικός πόλεμος. Γι' αὐτό καί ὁ Στησίχορος⁶, πού τήν κακολόγησε στά ποιήματά του, τυφλώθηκε· μετά, ὅμως, μετενόησε, ἔγραψε τίς καλούμενες «παλινωδίες», στίς ὁποῖες ὕμνησε τήν Ἑλένη, καί ἀνέκτησε τό φῶς του. Αὐτή μετοικώντας ἀπό σῶμα σέ σῶμα, καί γι' αὐτό ὑπομένοντας πάντοτε τήν ὕβρι, στό τέλος πορνεύθηκε καί σέ πορνεῖο· καί αὐτή εἶνε τό «ἀπολωλός πρόβατον»⁷.

3. Γι' αὐτόν τό λόγο ἦλθε καί ὁ ἴδιος, γιά νά τήν πάρη πρώτη καί νά τήν ἐλευθερώσῃ ἀπό τά δεσμά καί νά δώσῃ στούς ἀνθρώπους τή σωτηρία μέ τή γνῶσί του. Οἱ ἄγγελοι κακῶς ρύθμισαν τόν κόσμο, διότι ὁ καθένας τους ἐπιθυμοῦσε τό πρωτεῖο. Ὡς ἐκ τούτου ἦλθε γιά νά διορθώσῃ τά πράγματα καί κατῆλθε μεταμορφωμένος καί ὅμοιος μέ τίς Δυνάμεις, τίς Ἐξουσίες καί τούς Ἀγγέλους, γιά νά φανῆ καί ὁ ἴδιος ὡς ἄνθρωπος μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, ἐνῶ δέν ἦταν ἄνθρωπος. Καί νόμισαν ὅτι ἔπαθε στήν Ἰουδαία, ἐνῶ δέν ἔπαθε. Οἱ προφῆται, πάλι, εἶπαν τίς προφητείες, ἐμπνευσμένοι ἀπό τούς ἀγγέλους πού δημιούργησαν τόν κόσμο. Γι' αὐτό δέν φρόντισαν περαιτέρω αὐτούς πού ἤλιπζαν σέ αὐτόν καί στήν Ἑλένη του, ὥστε νά κάνουν ἐλευθερά ὅ,τι θέλουν· διότι οἱ ἄνθρωποι σώζονται μέ τή χάρι του καί ὄχι μέ τά δίκαια ἔργα. Οἱ πράξεις δέν εἶνε ἐκ φύσεως δίκαιες, ἀλλά συμπτωματικά· ὅπως τίς θεώρησαν οἱ Ἄγγελοι πού ἔκαναν τόν κόσμο καί ὑποδούλωσαν τούς ἀνθρώπους μέ τέτοιες ἐντολές. Γι' αὐτό ὑποσχέθηκε πάλι νά διαλύσῃ τόν κόσμο καί νά ἐλευθερώσῃ τούς δικούς του ἀπό τήν ἐξουσία αὐτῶν πού ἔκαναν τόν κόσμο.

4. Οἱ μυσταγωγοί ἱερεῖς τους, βεβαίως, ζοῦν ἀσελγή ζωῆ καί ἐπιτελοῦν μαγεῖες, ἀναλόγως μέ τίς δυνάμεις τους. Χρησιμοποιοῦν ἐξορκισμούς καί μαγικά ἄσματα. Μέ πολύ ζήλο χρησιμοποιοῦν ἐρωτικά καί ἐλκυστικά πράγματα καί αὐτούς πού ἀποκαλοῦνται «πάρεδροι»⁸ καί «όνειροπομποί»⁹ καί πολλές ἄλλες δεισιδαιμονίες. Ἐχουν, ἐπίσης, εἰκόνα τοῦ Σίμωνος, πού ἔγινε σύμφωνα μέ τή μορφή τοῦ Διός, καί εἰκόνα τῆς Ἑλένης, πού ἔγινε κατά τή μορφή τῆς Ἀθηνᾶς, καί τίς προσκυνοῦν. Ἐχουν ἀκόμη καί λεξικό οἱ ἐπνομαζόμενοι Σιμωνιανοί, οἱ ὁποῖοι πῆραν τό ὄνομά τους ἀπό τό Σίμωνα, τόν πρωταίτιο τῆς ἀσεβεστάτης ἀπόψεως. Καί ἀπό αὐτούς πῆρε τίς ἀρχές τῆς ἡ «ψευδῶνυμος γνῶσις»¹⁰, ὅπως μπορούμε νά τό μάθωμε ἀπό ὅσα διαβεβαιώνουν οἱ ἴδιοι.

5. Τό Σίμωνα διαδέχθηκε ὁ Μένανδρος¹¹, Σαμαρείτης τό γένος, ὁ ὁποῖος παρομοίως κατήντησε σέ ὑπερβολική μαγεία. Αὐτός εἶπε ὅτι ἡ πρώτη Δύναμι εἶνε σέ ὄλους ἄγνωστη, ἀλλά ὁ ἴδιος εἶνε ὁ Σωτήρ πού στάλθηκε ἀπό τά ἀόρατα¹² γιά τή σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Ὁ κόσμος ἔγινε ἀπό τούς Ἀγγέλους· γι' αὐτούς δέ, ὅπως καί ὁ Σίμων, λέγει ὅτι βγήκαν ἀπό τήν Ἐννοια. Μέ τή μαγεία, ἐπίσης, πού διδάσκει, δίδει τή γνῶσι, γιά νά νικήσῃ ἀκόμη καί τούς ἀγγέλους πού ἔκαναν τόν κόσμο. Οἱ μαθηταί του παίρνουν τήν ἀνάστα-

σι μέ τό βάπτισμα στό ὄνομά του· καί δέν μποροῦν πλέον νά πεθάνουν, ἀλλά παραμένουν ἀγέραστοι καί ἀθάνατοι.

Κεφάλαιο ΚΔ'

1. Ἀπό αὐτούς πῆραν τίς ἀρχές ὁ Σατουρνίνος¹, πού καταγόταν ἀπό τήν Ἀντιόχεια, τήν παρά τή Δάφνη, καί ὁ Βασιλείδης. Αὐτοί παρουσίασαν διαφορετικές διδασκαλίες, ὁ ἕνας στή Συρία, ὁ ἄλλος στήν Ἀλεξάνδρεια. Ὁ Σατουρνίνος, παρομοίως μέ τό Μένανδρο², παρουσίασε ἕνα Πατέρα, ἀγνωστο σέ ὄλους, ὁ ὁποῖος ἔκανε τούς Ἀγγέλους, τούς Ἀρχαγγέλους, τίς Δυνάμεις, τίς Ἐξουσίες. Ἀλλά ὁ κόσμος καί ὅλα τά ἐν αὐτῷ ἔγιναν ἀπό ἐπτά Ἀγγέλους. Ὁ ἄνθρωπος εἶνε δημιούργημα τῶν Ἀγγέλων, διότι ἄνωθεν ἡ ὑψίστη Δύναμι παρουσίασε τή φωτεινή εἰκόνα της, τήν ὅποια δέν μπόρεσαν νά κρατήσουν, διότι ἀμέσως ἐπέστρεψε ἐπάνω. Καί γι' αὐτό προέτρεψε ὁ ἕνας τόν ἄλλο, λέγοντας: «*Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν*»³. Ὅταν ἔγινε ὁ ἄνθρωπος, δέν μπόρεσε νά ἀνορθωθῆ αὐτό τό πλάσμα τους, λόγῳ τῆς ἀδυναμίας τῶν Ἀγγέλων, ἀλλά ἀναπηδοῦσε σάν σκουλήκι. Τότε τόν λυπήθηκε ἡ ἄνωθεν Δύναμι, ἔγινε ὁμοιος μέ αὐτήν, καί ἔβγαλε τό σπινθήρα τῆς ζωῆς, πού ἀνάρθρωσε τόν ἄνθρωπο, τόν στερέωσε καί τόν ζωοποίησε. Αὐτός, λέγει, ὁ σπινθήρας τῆς ζωῆς, μετά τό θάνατο, ἐπιστρέφει σέ ὅσα εἶνε τοῦ ἰδίου γένους καί διαλύονται τά ἄλλα, ἀπό τά ὅποια ἔγιναν.

2. Τόν Σωτήρα τόν παρουσίασε ὡς ἀγέννητο καί ἀσώματο καί ἀσχημάτιστο καί ὅτι «*κατά δόκησιν*» φάνηκε ὡς ἄνθρωπος. Ὁ Θεός τῶν Ἰουδαίων, εἶπε, εἶνε ἕνας ἀπό τούς Ἀγγέλους. Καί ἐπειδή ὅλες οἱ Ἀρχές θέλησαν νά καταλύσουν τόν Πατέρα τοῦ Χριστοῦ, ἦλθε ὁ Χριστός γιά νά καταλύσῃ τόν Θεό τῶν Ἰουδαίων καί νά σώσῃ ὅσους πιστεύουν σέ αὐτόν. Αὐτοί εἶνε ὅσοι ἔχουν τό σπινθήρα τῆς ζωῆς του. Καθώς εἶπε αὐτός ὁ αἰρεσιάρχης, οἱ Ἄγγελοι ἐπλασαν δύο γένη ἀνθρώπων, τό ἕνα κακό καί τό ἄλλο ἀγαθό. Καί ἐπειδή οἱ δαίμονες βοηθοῦν τούς κακοῦς ἀνθρώπους, ἦλθε ὁ Σωτήρ γιά νά διαλύσῃ τούς κακοῦς ἀνθρώπους καί τούς δαίμονες καί νά σώσῃ τούς ἀγαθοῦς ἀνθρώπους. Ὁ γάμος καί ἡ γέννησι λέγουν ὅτι εἶνε ἀπό τό σατανᾶ. Πολλοί δέ ὀπαδοί του ἀπέχουν ἀκόμη καί ἀπό τό ζωικό κρέας καί ἐξαπατοῦν πολλούς μέ μία τέτοια προσποιητή ἐγκράτεια. Μερικές προφητεῖες, λέγει, τίς εἶπαν οἱ Ἄγγελοι πού ἔκαναν τόν κόσμο, μερικές, ὅμως, ὁ σατανᾶς. Καί τό σατανᾶ παρουσίασε ὡς ἄγγελο, ἐχθρό τῶν Ἀγγέλων πού ἔκαναν τόν κόσμο, προπάντων, ὅμως, ἐχθρό τοῦ Θεοῦ τῶν Ἰουδαίων.

3. Ὁ Βασιλείδης, γιά νά φαίνεται ὅτι ἐφεῦρε κάτι ὑψηλότερο καί ἀληθοφανέστερο, ἐπεξέτεινε στό ἄπειρο τίς ἀπόψεις τῆς διδασκαλίας του. Ἰσχυρίσθηκε ὅτι κατ' ἀρχήν ὁ Νοῦς γεννήθηκε ἀπό τόν ἀγέννητο Πατέρα, ἀπό αὐτόν γεννήθηκε ὁ Λόγος, ἐπειτα, ἀπό τόν Λόγο ἡ Φρόνησι, ἀπό τή Φρόνησι ἡ Σοφία καί ἡ Δύναμι, ἀπό τή Δύναμι καί τή Σοφία οἱ Δυνάμεις, οἱ Ἀρχές καί

οί Ἄγγελοι, τοὺς ὁποίους ἀποκαλεῖ πρώτους, καί ἀπό τοὺς ὁποίους, καθὼς λέγει, ἔγινε ὁ πρῶτος οὐρανός. Ἐπειτα, ἀπὸ τὴν ἐκπόρευσι αὐτῶν ἔγιναν ἄλλοι Ἄγγελοι πού ἔκαναν ἄλλον οὐρανό, παρόμοιο μὲ τὸν προηγούμενο. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ἀπὸ τὴν ἐκπόρευσι αὐτῶν ἔγιναν ἄλλοι, ὡς ἀντίγραφο ὁμοιο μὲ αὐτοὺς πού εἶνε ὑπεράνω τους, καί σχημάτισαν ἄλλον τρίτο οὐρανό. Ἀπὸ τὸν τρίτο μὲ τὴν ἐκπόρευσι αὐτῶν πού κατέρχονται, ἔγινε τέταρτος οὐρανός καί στή συνέχεια κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἔγιναν ὀλοένα καί ἄλλες Ἄρχές καί Ἄγγελοι καί οὐρανοὶ τριακόσιοι ἐξήντα πέντε. Γι' αὐτὸ καί τό ἔτος ἔχει τόσες ἡμέρες, σύμφωνα μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν οὐρανῶν.

4. Οἱ ἄγγελοι, πού κατοικοῦν στὸν τελευταῖο οὐρανό, τὸν ὁποῖο βλέπουμε ἀκόμη καί ἐμεῖς, δημιούργησαν ὅλα ὅσα ὑπάρχουν στὸν κόσμον καί μοίρασαν γι' αὐτοὺς τὴ γῆ καί τὰ ἔθνη πού ὑπάρχουν σέ αὐτήν. Ἀρχοντάς τους εἶνε αὐτός πού θεωρεῖται Θεός τῶν Ἰουδαίων. Καί ἐπειδὴ αὐτός θέλησε νά ὑποτάξῃ στοὺς ἀνθρώπους του, δηλαδή, στοὺς Ἰουδαίους, τὰ ὑπόλοιπα ἔθνη, ὅλοι οἱ ἄλλοι ἄρχοντες ἀντιστάθηκαν καί ἀντέπραξαν. Γι' αὐτὸ καί τὰ ὑπόλοιπα ἔθνη ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ τὸ ἔθνος του. Ὁ ἀγέννητος καί ἄρρητος Πατήρ, βλέποντας τὴν ἀπώλειά τους, ἔστειλε τὸν πρωτότοκο Νοῦ του, πού εἶνε ὁ ἀποκαλούμενος Χριστός, γιὰ νά ἐλευθερώσῃ ὅσους πιστεύουν σέ αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἐξουσία τῶν ἀγγέλων πού δημιούργησαν τὸν κόσμον. Ἦλθε «δοκῆσει» ὡς ἄνθρωπος μεταξὺ τῶν ἐθνῶν ἐπὶ τῆς γῆς καί τελειοποίησε τίς Δυνάμεις. Γι' αὐτὸ δέν ἔπαθε ὁ ἴδιος, ἀλλὰ κάποιον Σίμωνα Κυρηναῖο ἀγγάρευσαν⁴ γιὰ νά κουβαλήσῃ τὸ σταυρὸ του ἀντ' αὐτοῦ. Αὐτὸς σταυρώθηκε ἀπὸ ἀγνοία καί πλάνη καί πῆρε τὴ μορφή τοῦ Ἰησοῦ, ὥστε νά νομίσουν οἱ ἄνθρωποι ὅτι αὐτός εἶνε ὁ Ἰησοῦς· ἐνῶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς πῆρε τὴ μορφή τοῦ Σίμωνος, στεκόταν καί τοὺς περιγελοῦσε. Ἐπειδὴ, λοιπόν, ἦταν ἀσώματα Δύναμι καί Νοῦς τοῦ ἀγεννήτου Πατρός, μεταμορφώθηκε, ὅπως ἤθελε, καί ἔτσι ἀνῆλθε πρὸς αὐτὸν πού τὸν ἔστειλε, περιγελώντας τους, διότι ἦταν ἀσύλληπτος καί ἀόρατος ἀπὸ ὅλους. Ὅσοι, λοιπόν, τὰ γνωρίζουν αὐτά, ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ τίς Ἄρχές πού δημιούργησαν τὸν κόσμον. Καί δέν πρέπει νά ὁμολογοῦν αὐτὸν πού σταυρώθηκε, ἀλλὰ αὐτὸν πού ἦλθε μὲ μορφή ἀνθρώπου καί νόμισαν ὅτι σταυρώθηκε· πού τὸν ἀπεκάλεσαν Ἰησοῦ καί τὸν ἔστειλε ὁ Πατήρ γιὰ νά καταλύσῃ μὲ αὐτὴν τὴν οἰκονομία τὰ ἔργα τῶν δημιουργῶν τοῦ κόσμου. Ἐάν, λοιπόν, κάποιος ὁμολογῇ τὸν Ἐσταυρωμένο, εἶνε ἀκόμη δούλος καί ὑπὸ τὴν ἐξουσία αὐτῶν πού ἔκαναν τὰ σώματα. Ὅποιος τὸν ἀρνεῖται, ἐλευθερώνεται ἀπὸ αὐτοὺς καί γνωρίζει τὴν οἰκονομία τοῦ ἀγεννήτου Πατρός.

5. Ἡ σωτηρία, ὅπως διδάσκει, εἶνε μόνο γιὰ τὴν ψυχὴ· διότι τὸ σῶμα εἶνε ἐκ φύσεως φθαρτό⁵. Τίς προφητεῖες τίς ἔκαναν οἱ ἴδιες οἱ Ἄρχές, πού δημιούργησαν τὸν κόσμον⁶. Εἰδικῶς, ὅμως, τὸ νόμον ἔκανε ὁ ἄρχοντας αὐτῶν, ὁ ὁποῖος ἐξήγαγε τὸ λαὸ ἀπὸ τὴ γῆ τῆς Αἰγύπτου. Καταφρονοῦν τὰ εἰδωλόθυτα καί δέν τὰ θεωροῦν τίποτε, ἀλλὰ τὰ χρησιμοποιοῦν ἀφόβως. Καί στίς

ἄλλες πράξεις τους ἐνεργοῦν ἀδιάφορα καί εἶνε πέρα γιά πέρα φιλήδονοι. Χρησιμοποιοῦν καί αὐτοί τή μαγεία καί τίς εἰκόνες⁷, τά μαγικά ἄσματα, τίς ἐπικλήσεις καί τόσες ἄλλες δεισιδαιμονίες. Ἐπινοοῦν ἀκόμη κάποια ὀνόματα, σάν νά εἶνε τῶν ἀγγέλων, καί διακηρύσσουν ὅτι ἄλλοι εἶνε στόν πρῶτο οὐρανό καί ἄλλοι στό δεύτερο. Στή συνέχεια ἰσχυρίζονται ὅτι παρουσιάζουν τά ὀνόματα τῶν τριακοσίων ἐξήντα πέντε οὐρανῶν πού ἐπινόησαν, τίς Ἀρχές, τούς Ἀγγέλους καί τίς Δυνάμεις. Ἐτσι καί ὁ κόσμος, στόν ὅποιο, ὅπως λένε, κατήλθε καί ἀνήλθε ὁ Σωτήρ, ὀνομάζεται Καυλακαῦας⁸.

6. Ὅποιοι, λοιπόν, τά ἔμαθε αὐτά καί γνῶρισε ὅλους τούς Ἀγγέλους καί τίς αἰτίες τους, καθίσταται ἀόρατος καί ἀκατάληπτος γιά ὅλους τούς Ἀγγέλους καί τίς Δυνάμεις, ὅπως ἦταν καί ὁ Καυλακαῦας. Καί ὅπως ὁ Υἱός εἶνε ἄγνωστος σέ ὅλους, ἔτσι καί αὐτούς κανεῖς δέν πρέπει νά τούς γνωρίση. Ἀλλά ἐνῶ αὐτοί γνωρίζουν ὅλους καί τούς διαπερνοῦν, οἱ ἴδιοι εἶνε ἀόρατοι καί ἄγνωστοι σέ ὅλους. Σύ, λέγουν, νά γνωρίζης ὅλους· ἐσένα, ὅμως, νά μή σέ γνωρίζη κανεῖς. Γι' αὐτό καί ὅσοι εἶνε τέτοιοι, εἶνε ἔτοιμοι νά ἀποκηρύξουν τίς ἀπόψεις τους. Πολύ περισσότερο δέν μποροῦν νά πάθουν τίποτε λόγω τοῦ ὀνόματος, διότι μοιάζουν μέ ὅλους. Πολλοί δέν μποροῦν νά τά μάθουν αὐτά, ἀλλά ὁ ἕνας μαθαίνει ἀπό χίλιους καί οἱ δύο ἀπό μυρίους. Καί λέγουν πώς δέν εἶνε πιά Ἰουδαῖοι, ἀλλά καί Χριστιανοί δέν ἔγιναν ἀκόμη· καί δέν πρέπει καθόλου νά μιλοῦν γιά τά μυστήριά τους, ἀλλά νά τά κρατοῦν κρυφά καί μέσα στή σιωπή.

7. Τίς τοποθεσίες τῶν τριακοσίων ἐξήντα πέντε οὐρανῶν τίς διαιροῦν παρομοίως ὅπως οἱ μαθηματικοί. Παίρνουν τά θεωρήματά τους καί τά μεταφέρουν στό χαρακτήρα τῆς διδασκαλίας τους. Ὁ ἀρχηγός τους, λέγουν, εἶνε ὁ Ἀβραεῖς⁹ καί γι' αὐτό ἡ λέξι αὐτή περιέχει τόν ἀριθμό τριακόσια ἐξήντα πέντε.

Κεφάλαιο ΚΕ'

1. Ὁ Καρποκράτης καί οἱ ὀπαδοί του λέγουν ὅτι τόν κόσμο καί ὅσα ὑπάρχουν σέ αὐτόν, τά ἔκαναν ἄγγελοι πολύ πιο κατώτεροι ἀπό τόν ἀγέννητο Πατέρα. Ὁ Ἰησοῦς γεννήθηκε ἀπό τόν Ἰωσήφ. Καί ἐνῶ ἦταν ὁμοιος μέ τούς ἄλλους ἀνθρώπους, διέφερε ἀπό αὐτούς στό ἐξῆς· ἐπειδή ἡ ψυχὴ του ἦταν σταθερή καί καθαρὴ, θυμήθηκε ὅσα εἶδε στήν «περιφορὰ»¹ τοῦ ἀγεννήτου Θεοῦ. Καί γι' αὐτό ὁ Θεός ἔστειλε Δύναμι στήν ψυχὴ του, γιά νά μπορέση νά ἀποφύγη τούς ἀγγέλους πού δημιούργησαν τόν κόσμο καί νά διέλθη ἀπό ὅλες τίς πράξεις, νά ἐλευθερωθῆ καί νά ἀνέλθη σέ αὐτόν· τό αὐτό δέ θά συμβῆ καί σέ ὅσες ψυχές ἐπιδίωξαν τά ἴδια πράγματα. Ἡ ψυχὴ, ὅμως, τοῦ Ἰησοῦ, πού ἀνατράφηκε κατὰ τίς συνήθειες τῶν Ἰουδαίων, τούς περιφρόνησε, καί γι' αὐτό πῆρε δυνάμεις, μέ τίς ὁποῖες κατήργησε τά ὑπάρχοντα στοὺς ἀνθρώπους πάθη, γιά τά ὅποια αὐτοί τιμωροῦνταν.

2. Ἡ ψυχὴ, λοιπόν, ἡ ὁποία, παρομοίως μὲ ἐκείνην τοῦ Ἰησοῦ, μπορεῖ νὰ περιφρονῇ τοὺς ἀγγέλους, τοὺς ἄρχοντες καὶ δημιουργοὺς τοῦ κόσμου, παρομοίως παίρνει δυνάμεις γιὰ νὰ πράξῃ τὰ ἴδια. Γι' αὐτὸ προχώρησαν σὲ τέτοιο σημεῖο ἀλαζονείας, ὥστε μερικοὶ νὰ λέγουν ὅτι εἶνε ὅμοιοι μὲ τὸν Ἰησοῦ. Ἄλλοι, ἐπειδὴ κατὰ τι εἶνε ἰσχυρότεροι ἀπὸ αὐτόν, εἶνε πολὺ πῖο ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς μαθητὰς του, ὅπως ἀπὸ τὸν Πέτρο, τὸν Παῦλο καὶ τοὺς ἄλλους ἀποστόλους· ἐνῶ αὐτοὶ δὲν εἶνε σὲ τίποτε κατώτεροι ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ. Οἱ ψυχὲς τους κατῆλθαν ἀπὸ τὴν ἴδια «περιφορά» καὶ γι' αὐτὸ παρομοίως περιφρονοῦν τοὺς δημιουργοὺς τοῦ κόσμου. Θεωροῦνται ὅτι ἀξίζουν νὰ ἔχουν τὴν ἴδια δύναμι καὶ νὰ ἀπέρχωνται πάλι στὰ ἴδια. Ἄν κάποιος, περισσότερο ἀπὸ ἐκεῖνον, περιφρονῆσῃ αὐτὰ πού εἶνε ἐδῶ, μπορεῖ νὰ γίνῃ καλύτερος ἀπὸ ἐκεῖνον.

3. Καὶ αὐτοὶ ἀσκοῦν τίς μαγικὲς τέχνες. Χρησιμοποιοῦν μαγικά ἄσματα, φάρμακα πού διεγείρουν τὸν ἔρωτα καὶ πράγματα πού προκαλοῦν τὴν ἐρωτικὴ ἔλξι, «παρέδρους», «ὄνειροπομπούς» καὶ ἄλλες κακοήθειες. Λέγουν, μάλιστα, ὅτι ἔχουν πλέον τὴ δύναμι νὰ κυριαρχοῦν στοὺς ἄρχοντες καὶ δημιουργοὺς αὐτοῦ τοῦ κόσμου, ἀκόμη καὶ σὲ ὅλα ὅσα ἔγιναν σὲ αὐτόν. Αὐτοὺς προαπέστειλε ὁ σαταναῖς, ὅπως καὶ τοὺς ἐθνικούς, γιὰ νὰ διασῦρεται τὸ θεῖο ὄνομα τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε οἱ ἄνθρωποι, ἀκούοντας κατὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο ὅσα κάνουν αὐτοὶ, νομίζουν ὅτι ὅλοι εἴμαστε τέτοιοι καὶ ἀποστρέφουν τὴν ἀκοή τους ἀπὸ τὸ κήρυγμα τῆς ἀληθείας· ἢ βλέποντας τὰ ἔργα τους, βλασφημοῦν ὅλους ἐμᾶς, ἐνῶ δὲν ἔχουμε καμμία σχέσι μαζί τους οὔτε στὴ διδασκαλία οὔτε στὶς συνήθειες οὔτε στὶς καθημερινὲς μας σχέσεις. Ἐχουν ἄσωτη ζωὴ, ἀσεβεῖς ἀπόψεις καὶ γιὰ νὰ συγκαλύπτουν τὴν κακία τους καταχρῶνται τὸ ὄνομα τοῦ Χριστιανοῦ. «Ἵν τὸ κρῖμα ἐνδικόν ἐστι»². Θά πάρουν ἀπὸ τὸν Θεὸ τὴν ἀνταμοιβή, πού ἀξίζει στὰ ἔργα τους.

4. Καὶ ἀποχαλινωμένοι ἔφθασαν σὲ τέτοια παραφροσύνη, ὥστε νὰ λέγουν ὅτι ἐπιτρέπεται σὲ αὐτοὺς νὰ κάνουν κάθε τι ἀνόσιο καὶ ἀσεβές. Λέγουν ὅτι μόνο κατὰ τὴ γνώμη τῶν ἀνθρώπων τὰ ἔργα εἶνε κακὰ καὶ καλὰ· ὅτι, ἐφ' ὅσον οἱ ψυχὲς μετοικοῦν στὰ σώματα, πρέπει νὰ δοκιμάζουν κάθε μορφὴ ζωῆς καὶ πράξεως· ἐκτός καὶ ἂν κάποια ψυχὴ προκαταλάβῃ καί, μόλις φθάσῃ, κἀνῃ γιὰ μία φορὰ καὶ ἐξ ἴσου ὅλα ὅσα δὲν ἐπιτρέπεται γιὰ ἐμᾶς ὄχι μόνο νὰ τὰ ποῦμε καὶ νὰ τὰ ἀκούσωμε, ἀλλὰ οὔτε καὶ νὰ τὰ συλλάβωμε μὲ τὸ νοῦ μας οὔτε νὰ πιστεύσωμε ὅτι κάνουν τέτοια ἄνθρωποι πού ζοῦν στὶς πόλεις μας. Καὶ λέγουν στὰ γραπτὰ κείμενά τους ὅτι οἱ ψυχὲς τους χρησιμοποίησαν τὸ κάθε τι στὴ ζωὴ, ὥστε βγαίνοντας στὴν ἀνυπαρξία νὰ μὴ ὑστεροῦν σὲ κάτι πού δὲν τὸ ἔκαναν σὲ αὐτὴν τὴ ζωὴ καὶ μὴ τυχόν, ἐπειδὴ κάτι στερήθηκε τῆς ἐλευθερίας του, ἀναγκασθοῦν νὰ ἀποσταλοῦν πάλι στὸ σῶμα. Γι' αὐτὸ, λέγουν, ὁ Ἰησοῦς εἶπε αὐτὴν τὴν παραβολή· «Ὡς ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου, δός ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μήποτε σε παραδῶ τῷ κριτῇ καὶ ὁ κριτῆς τῷ ὑπηρέτῃ καὶ βαλεῖ σε εἰς φυλακὴν. Ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ

ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως οὗ ἀποδῶς τὸν ἔσχατον κοδράντην»³. «Ἀντίδικο» ὀνομάζουσαν ἓνα ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους, τοὺς εὕρισκομένους στὸν κόσμον, τὸν ὁποῖο ἀποκαλοῦν διάβολο. Λέγουν ὅτι αὐτὸς ἐγίνε γιὰ νὰ ὀδηγή τὶς χαμένες ψυχές ἀπὸ τὸν κόσμον στὸν ἄρχοντα, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ πρῶτος ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους, τοὺς δημιουργοὺς τοῦ κόσμου. Ἐκεῖνος παραδίδει αὐτές τὶς ψυχές στὸν ἄγγελο πού τὸν ὑπηρετεῖ, γιὰ νὰ τὶς ἐγκλείσῃ σὲ ἄλλα σώματα. Τὸ σῶμα λέγουν πὼς εἶνε φυλακὴ. Καὶ τὸ λόγο τοῦ Κυρίου· «Οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως οὗ ἀποδῶς τὸν ἔσχατον κοδράντην» τὸν ἐρμηνεύουν ὅτι τάχα δὲν ἀπαλλάσσεται κανεὶς ἀπὸ τὴν ἐξουσία τῶν ἀγγέλων πού δημιούργησαν τὸν κόσμον. Ἔτσι μετενσωματώνεται πάντα, ὡσότου κἀνὴ ὅλα ἀνεξαιρέτως ὅσα ὑπάρχουν στὸν κόσμον· καὶ ὅταν δὲν τοῦ λείψῃ τίποτε, τότε ἐλευθερώνεται ἡ ψυχὴ του καὶ ἀνυψώνεται πρὸς τὸν Θεό, ὁ ὁποῖος εἶνε ὑπεράνω τῶν ἀγγέλων, τῶν δημιουργῶν τοῦ κόσμου. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο σώζονται ὅλες οἱ ψυχές· εἴτε αὐτές πού προφθαίνουσαν καὶ μὲ τὴ μία φορὰ πού ἔρχονται, συμμετέχουσαν σὲ ὅλες τὶς πράξεις· εἴτε αὐτές πού μεταφέρονται ἀπὸ σῶμα σὲ σῶμα καὶ εἰσερχόμενες σὲ κάθε μορφή ζωῆς, ἐκπληρώνοντας καὶ ἀποδίδοντας τὰ ὀφειλόμενα, ἐλευθερώνονται, ὥστε νὰ μὴ ζοῦν πιά μὲ τὸ σῶμα.

5. [Δέν θὰ μπορούσα νὰ πῶ μὲ βεβαιότητα ἂν αὐτοὶ κάνουν τὰ ἀσεβῆ, παράνομα καὶ ἀπαγορευμένα πράγματα. Ἄλλὰ ἔτσι παρουσιάζονται στὰ συγγράμματά τους καὶ οἱ ἴδιοι ἔτσι τὰ ἐξηγοῦν. Λέγουν ὅτι ὁ Ἰησοῦς μίλησε ἐν μυστηρίῳ στοὺς μαθητάς του καὶ ἰδιαιτέρως στοὺς ἀποστόλους καὶ ἐκεῖνοι παρεκάλεσαν νὰ τὰ παραδίδουσαν αὐτὰ στοὺς ἀξιούς καὶ σὲ ὄσους πείθονται. Διότι σωζόμεστε μὲ τὴν πίστι καὶ τὴν ἀγάπη. Τὰ ὑπόλοιπα εἶνε ἀδιάφορα καὶ κατὰ τὴ γνώμη τῶν ἀνθρώπων ἄλλα θεωροῦνται καλὰ καὶ ἄλλα κακά· ἐνῶ ἐκ φύσεως τίποτε δὲν εἶνε κακό]⁴.

6. Ἄλλοι ἀπὸ αὐτοὺς σημαδεύουσαν τοὺς μαθητάς τους, καυτηριάζοντας τὸ πίσω μέρος τοῦ λωβοῦ τοῦ δεξιοῦ αὐτιοῦ. Κάποια Μαρκελλίνα, ἡ ὁποία ἦλθε στὴ Ρώμη ἐπὶ Ἀνικῆτου καὶ εἶχε αὐτὴν τὴ διδασκαλία, ἀπεμάκρυνε πολλοὺς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Αὐτοὶ αὐτοαποκαλοῦνται «Γνωστικοί». Ἔχουσαν εἰκόνας, ἄλλες μὲν ζωγραφισμένες, ἄλλες δὲ κατεσκευασμένες ἀπὸ κάποιον ἄλλο ὑλικό, οἱ ὁποῖες, ὅπως λένε, εἶνε ἐκτυπώματα τῆς μορφῆς τοῦ Χριστοῦ, πού ἔκανε ὁ Πιλάτος τὸν καιρὸ πού ὁ Ἰησοῦς ἦταν μαζί μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτές τὶς εἰκόνας τὶς στεφανώνουσαν καὶ τὶς παρουσιάζουσαν μαζί μὲ τὶς εἰκόνας τῶν κοσμικῶν φιλοσόφων, δηλαδή, μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ Πυθαγόρα, τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἀριστοτέλους⁵ καὶ ἄλλων καὶ τηροῦσαν γι' αὐτές τὰ ὑπόλοιπα ἔθιμα παρομοίως μὲ τοὺς ἐθνικούς.

Κεφάλαιο ΚΣΤ'

1. Κάποιος Κήρινθος στή Μ. Ἀσία δίδαξε ὅτι ὁ κόσμος δέν ἐγινε ἀπό τόν πρῶτο Θεό, ἀλλά ἀπό κάποια Δύναμι, ἡ ὁποία πολύ χωρίσθηκε καί ἀπομακρύνθηκε ἀπό ἐκείνη τήν ἀρχή, τήν ὑπεράνω ὄλων, καί ἡ ὁποία ἀγνοεῖ τόν ὑπεράνω ὄλων Θεό. Γιά τόν Ἰησοῦ ἰσχυρίσθηκε ὅτι δέν γεννήθηκε ἀπό τήν Παρθένο, διότι τό θεώρησε ἀδύνατο· ἀλλά ὑπῆρξε υἱός τοῦ Ἰωσήφ καί τῆς Μαρίας, παρομοίως μέ ὄλους τούς ἄλλους ἀνθρώπους· καί ὅτι ὑπερίσχυε τῶν ἀνθρώπων ὡς πρός τή δικαιοσύνη, τή σύνεσι καί τή σοφία. Μετά τό βάπτισμα, ἀπό τήν πρωταρχική Δύναμι, τήν ὑπεράνω ὄλων, κατήλθε σέ αὐτόν ὁ Χριστός μέ μορφή περιστερᾶς¹. Τότε κήρυξε τόν ἄγνωστο Πατέρα καί τελειοποίησε τίς Δυνάμεις. Στό τέλος, πάλι πέταξε ὁ Χριστός ἀπό τόν Ἰησοῦ καί ὁ Ἰησοῦς ἐπαθε καί ἀναστήθηκε. Ὁ Χριστός, ὅμως, παρέμεινε ἀπαθής, διότι ἦταν πνευματικός.

2. Οἱ λεγόμενοι Ἐβιωναῖοι συμφωνοῦν μέν ὅτι ὁ κόσμος ἐγινε ἀπό τόν Θεό, ἀλλά σχετικῶς μέ τόν Κύριο δέν ἔχουν τήν ἴδια γνώμη πού ἔχει ὁ Κήρινθος καί ὁ Καρποκράτης. Χρησιμοποιοῦν μόνο τό κατά Ματθαῖον εὐαγγέλιο² καί ἀπορρίπτουν τόν ἀπόστολο Παῦλο, τόν ὁποῖο ὀνομάζουν «ἀποστάτη τοῦ νόμου». Ἰσχυρίζονται ὅτι τίς προφητεῖες τίς ἐξηγοῦν ἀκριβέστερα. Περιτέμνονται καί τηροῦν τά ἔθιμα τά κατά τό νόμο καί τόν ἰουδαϊκό τρόπο ζωῆς, ὥστε νά προσκυνοῦν στά Ἱεροσόλυμα, σάν νά εἶνε ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ.

3. Οἱ Νικολαῖτες ἔχουν ὡς διδάσκαλο τό Νικόλαο, ἓνα ἀπό τούς ἐπτά, τούς ὁποίους πρῶτους ὤρισαν οἱ ἀπόστολοι γιά τή διακονία³. Αὐτοί ζοῦν ἀδιακρίτως. Πληρέστατα ἀποκαλύπτονται μέ τήν Ἀποκάλυψι τοῦ Ἰωάννου ποιοί εἶνε, καθώς διδάσκουν ὅτι εἶνε ἀδιάφορο τό νά μοιχεύουν καί νά τρῶνε εἰδωλόθυτα. Γι' αὐτό εἶπε περί αὐτῶν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ· «*Ἀλλά τοῦτο ἔχεις, ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν Νικολαϊτῶν, ἃ κἀγὼ μισῶ*»⁴.

Κεφάλαιο ΚΖ'

1. [Κάποιος Κέρδων πῆρε τήν ἀφορμή ἀπό τούς περί τό Σίμωνα. Καί ὅταν ἦλθε στή Ρώμη ἐπί Ὑγίνου, ὁ ὁποῖος κατεῖχε τόν ἐπισκοπικό κλῆρο, ἓνατος¹ στή σειρά κατά τήν ἀποστολική διαδοχή, δίδαξε ὅτι ὁ Θεός, πού κήρυξαν ὁ νόμος καί οἱ προφῆται, δέν εἶνε ὁ Πατήρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Διότι ὁ ἓνας εἶνε γνωστός, ἐνῶ ὁ ἄλλος ἄγνωστος· ὁ ἓνας εἶνε δίκαιος, ὁ ἄλλος ἀγαθός.

2. Αὐτόν διαδέχθηκε ὁ Μαρκίων, καταγόμενος ἀπό τόν Πόντο, καί ἐπήρξε τή διδασκαλία, βλασφημώντας ἀδιάντροπα² τόν Θεό πού κήρυξαν ὁ νόμος καί οἱ προφῆται. Ἐλεγε ὅτι αὐτός εἶνε «*ποιητής κακῶν*», ἐπιθυμεῖ τούς πολέμους, ἔχει ἀσταθῆ γνώμη καί ἀντιφάσκει μέ τόν ἑαυτό του. Ὁ Πα-

τήρ, πού εἶνε ὑπεράνω τοῦ Θεοῦ, τοῦ Δημιουργοῦ τοῦ κόσμου, ἔστειλε τόν Ἰησοῦ στήν Ἰουδαία ἐπί τῆς ἐποχῆς τοῦ ἡγεμόνος Ποντίου Πιλάτου, ὁ ὁποῖος ἦταν ἐπίτροπος τοῦ Τιβερίου Καίσαρος. Μέ μορφή ἀνθρώπου φανερώθηκε σέ αὐτούς πού ἦσαν στήν Ἰουδαία, καταλύοντας τούς προφῆτες καί τόν νόμο καί ὅλα τά ἔργα τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἔκανε τόν κόσμο καί τόν ὁποῖο ἀποκαλεῖ κοσμοκράτορα. Πέρα δέ ἀπό αὐτά περικόπτει τό κατά Λουκᾶν εὐαγγέλιο καί ἀφαιρεῖ ὅλα ὅσα γράφτηκαν γιά τή γέννησι τοῦ Κυρίου³. Ἀκόμη ἀπό τή διδασκαλία καί τούς λόγους τοῦ Κυρίου ἀφαιρεῖ πολλά, στά ὁποῖα ὀλοφάνερα γράφεται ὅτι ὁ Κύριος παραδέχεται ὡς Ποιητή αὐτοῦ τοῦ σύμπαντος τόν Πατέρα του⁴. Ἐπεισε τούς μαθητάς του ὅτι ὁ ἴδιος εἶνε πῶς ἀληθινός ἀπό τούς ἀποστόλους πού παρέδωσαν τό Εὐαγγέλιο καί αὐτός τούς παραδίδει ὄχι Εὐαγγέλιο, ἀλλά μέρος τοῦ Εὐαγγελίου. Παρομοίως κολοβώνει καί τίς ἐπιστολές τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ἀφαιρώντας ὅλα ὅσα εἶπε φανερά ὁ ἀπόστολος περί τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἔκανε τόν κόσμο, ὅτι, δηλαδή, αὐτός εἶνε ὁ Πατήρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἀφῆρεσε δέ καί ὅλα ὅσα δίδαξε καί μνημόνευσε ὁ ἀπόστολος ἀπό τά προφητικά λόγια, πού προκατήγγειλαν τήν ἔλευσι τοῦ Κυρίου.

3. Θά σωθοῦν, λέγει, μόνο οἱ ψυχές, οἱ ὁποῖες ἔμαθαν τή δική του διδασκαλία. Τό σῶμα εἶνε ἀδύνατο νά σωθῆ, ἐπειδή ἐλήφθη ἀπό τή γῆ. Στά ὅσα βλάσφημα λέγει ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, πρόσθεσε καί τοῦτο, παίρνοντας πρᾶγματι τό στόμα τοῦ διαβόλου καί λέγοντάς τα ὅλα ἀντίθετα πρὸς τήν ἀλήθεια. Ὁ ὄφις, πού ἦταν στό Μαρκίωνα, διεκήρυξε ὅτι ὁ Κáιν καί οἱ ὅμοιοί του, οἱ Σοδομίτες, οἱ Αἰγύπτιοι καί οἱ ὅμοιοί τους, ὅλα ἀνεξαιρέτως τά ἔθνη, πού διέπραξαν ὅποιαδήποτε κακία, σώθηκαν ἀπό τόν Κύριο, διότι, ὅταν κατήλθε στόν Ἄδη, ἔτρεξαν κοντά του καί γι' αὐτό τούς πῆρε στή βασιλεία του. Ὅμως, ὁ Ἄβελ, ὁ Ἐνώχ, ὁ Νῶε καί οἱ ὑπόλοιποι δίκαιοι καί οἱ ἀπόγονοι τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ, μαζί μέ ὅλους τούς προφῆτες καί αὐτούς πού εὐηρέστησαν στόν Θεό, δέν σώθηκαν. Ἐπειδή γνώριζαν ὅτι ὁ Θεός τους πάντοτε τούς δοκιμάζει, νόμισαν ὅτι καί τότε τούς δοκιμάζει καί δέν ἔτρεξαν κοντά στόν Ἰησοῦ, οὔτε πίστευσαν στό κήρυγμά του. Γι' αὐτό οἱ ψυχές τους παρέμειναν στόν Ἄδη.

4. Ἐπειδή εἶνε ὁ μόνος πού τόλμησε φανερά νά κολοβώση τίς Γραφές καί ἀναίσχυντα περισσότερο ἀπό ὅλους νά διαβάλη τόν Θεό, θά τόν ἀντιμετωπίσωμε ἰδιαίτερος, ἐλέγχοντάς τον ἀπό τά ἴδια τά κείμενά του⁵. Καί μέ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ θά τόν ἀνατρέψωμε βάσει τῶν λόγων τοῦ Κυρίου καί τοῦ ἀποστόλου Παύλου, πού τηρεῖ καί χρησιμοποιεῖ ὁ ἴδιος. Τώρα, ὅμως, κατ' ἀνάγκην τόν μνημονεύσαμε, γιά νά γνωρίζης ὅτι ὅλοι ὅσοι καθ' οἰονδήποτε τρόπο διαφθεῖρουν τήν ἀλήθεια καί λυμαίνονται τό κήρυγμα τῆς Ἐκκλησίας, εἶνε μαθηταί καί διάδοχοι τοῦ Σίμωνος τοῦ μάγου ἀπό τή Σαμάρεια. Μολονότι δέν ὁμολογοῦν τό ὄνομα τοῦ διδασκάλου τους, γιά νά ἐξαπατοῦν τούς ἄλλους, διδάσκουν ἐν τούτοις τήν ἀποψί του. Τό ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χρι-

στοῦ τό προφέρουν ὡς δόλωμα, ἀλλά ποικιλοτρόπως εἰσάγουν τήν ἀσέβεια τοῦ Σίμωνος καί θανατώνουν πολλούς. Μέ τό «καλόν ὄνομα» διαφθείρουν τή σκέψι τῶν ἀνθρώπων καί μέ τά γλυκόλογα καί τίς ὠραιοποιημένες λέξεις χύνουν σέ αὐτούς τό πικρό καί ἐπιβλαβές δηλητήριο τοῦ ὄφους, τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀποστασίας.

Κεφάλαιο ΚΗ'

1. Ἀπό αὐτούς, πού ἀναφέραμε πρωτύτερα, προῆλθαν ἤδη πολλές αἰρέσεις. Πολλοί ἀπό αὐτούς — ἢ μᾶλλον ὅλοι — θέλουν νά εἶνε διδάσκαλοι καί νά ἀποχωρισθοῦν μέν ἀπό τήν αἵρεσι, στήν ὁποία βρέθηκαν, ἀλλά νά συνθέσουν ἄλλη διδασκαλία ἀπό κάποια ἄλλη ἄποψι καί στή συνέχεια ὀλοένα διαφορετικές διδασκαλίες. Καί ἐπιμένουν νά διδάσκουν καινούργια πράγματα, ἐφευρίσκοντας οἱ ἴδιοι τήν ἄποψι καί διδάσκοντας ὅ,τι ἐπινόησαν. Ἐπί παραδείγματι, λέμε ὅτι [ἀπό τό Σατορνῖνο καί τό Μαρκίωνα προῆλθαν οἱ ἀποκαλούμενοι Ἐγκρατεῖς. Αὐτοί κηρύσσουν τήν ἀγαμία, ἀρνοῦνται τήν ἀρχαία δημιουργία τοῦ Θεοῦ καί ἐμμέσως κατηγοροῦν τόν Θεό πού ἔκανε τόν ἄνδρα καί τή γυναῖκα γιά νά γεννῶνται οἱ ἄνθρωποι. Εἰσηγοῦνται τήν ἀποχή ἀπό τά «ἔμψυχα», ὅπως τά λέγουν αὐτοί, καί φέρονται ὡς ἀχάριστοι πρὸς τόν Θεό πού ἔκανε τά πάντα. Ἐναντιώνονται καί στή σωτηρία τοῦ πρωτοπλάστου. Τώρα τελευταῖα, μάλιστα, τό ἐπινόησαν αὐτό ἀπό κάποιον Τατιανό, πού πρῶτος εἰσήγαγε αὐτήν τή βλασφημία. Ὁ Τατιανός ἦταν ἀκροατής τοῦ Ἰουστίνου· καί ὅσο καιρό ἦταν μαζί του, δέν ἔδειξε τίποτε τέτοιο. Ἀλλά μετά τό μαρτύριο ἐκείνου ἔφυγε ἀπό τήν Ἐκκλησία, ὑπερηφανεύθηκε καί ἀλαζονεύθηκε μέ τήν ἔπαρσι τοῦ διδασκάλου, ὅτι τάχα ὑπερέχει τῶν ἄλλων, καί διεμόρφωσε δικό του θεολογικό σύστημα. Παρομοίως μέ τούς μαθητάς τοῦ Οὐαλεντίνου ἔπλασε τό μῦθο γιά κάποιους ἀοράτους Αἰῶνες. Ὅπως ὁ Μαρκίαν καί ὁ Σατορνῖνος, χαρακτήρισε τό γάμο ὡς φθορά καί πορνεία. Μόνος του δέ ἐναντιώθηκε στή σωτηρία τοῦ Ἀδάμ]¹.

2. Ἄλλοι, πάλι, πῆραν τήν ἀφορμή ἀπό τό Βασιλείδη καί τόν Καρποκράτη καί εἰσήγαγαν τίς συναναστροφές χωρίς διακρίσεις καί τούς πολλούς γάμους καί τό νά μή δίδουν σημασία στή βρῶσι τῶν εἰδωλοθύτων, διότι, καθῶς λέγουν, ὁ Θεός δέν νοιάζεται πολὺ γι' αὐτά. Τί νά ποῦμε πλέον; Εἶνε ἀδύνατο νά ἀπαριθμήσωμε αὐτούς, οἱ ὁποῖοι οὕτως ἢ ἄλλως ἀποκόπηκαν ἀπό τήν ἀλήθεια.

Κεφάλαιο ΚΘ'

1. Ἐκτός ἀπό αὐτούς πού προῆλθαν ἀπό τούς Σιμωνιανούς, γιά τούς ὁποίους μιλήσαμε πρωτύτερα, ἀπό τό Βαρβῆλο ἀνεφύη τό πλῆθος τῶν Γνωστικῶν καί παρουσιάσθηκαν σάν μύκητες ἀπό τή γῆ¹. Θά ἀναφέρωμε

τίς βασικές απόψεις τους. Μερικοί από αυτούς εξέλαβαν ως δεδομένο ότι υπάρχει κάποιος Αιώνας, ο οποίος ποτέ δεν γεννά, ζή σέ παρθενικό πνεύμα και τον ονομάζουν Βαρβηλώθ. Λέγουν ότι κάπου υπάρχει κάποιος ἄρρητος Πατήρ, ο οποίος θέλησε να φανερωθῆ στήν ἴδια τῆ Βαρβηλώθ. Ἡ Ἐννοιά του προχώρησε, στάθηκε μπροστά του και ζήτησε τήν Πρόγνωσι. Ὄταν πρόβαλε και ἡ Πρόγνωσι, κατ' ἀπαίτησιν αὐτῶν, πρόβαλε ἡ Ἀφθαρσία και μετά ἡ Αἰώνια Ζωή. Καυχώμενη γι' αὐτά ἡ Βαρβηλώθ και προσβλέποντας στό «μέγεθος», ἔμεινε ἔγκυος και χαρούμενη γέννησε τό φῶς, ὅμοιο μέ αὐτήν. Αὐτήν ονομάζουν ἀρχή και τοῦ φωτός και τῆς γενέσεως τῶν πάντων· και βλέποντας ὁ Πατήρ αὐτό τό φῶς, τό ἔχρισε κατά τήν εὐδοκία του, γιά νά γίνη τέλειο. Αὐτός, λέγουν, εἶνε ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος, πάλι, ὅπως λένε, ζητᾶ νά τοῦ δοθῆ ὡς βοηθός ὁ Νοῦς· και τότε προῆλθε ὁ Νοῦς. Πέρα ἀπό αὐτά, ὅμως, ὁ Πατήρ πρόβαλε τόν Λόγο. Συζεύχθηκαν ἡ Ἐννοια μέ τόν Λόγο, ἡ Ἀφθαρσία μέ τόν Χριστό, ἡ Αἰώνια Ζωή μέ τό Θέλημα, ὁ Νοῦς μέ τήν Πρόγνωσι. Και μεγάλυναν αὐτοί τό μεγάλο φῶς και τῆ Βαρβηλώθ.

2. Ἐπειτα, πάλι, ἀπό τήν Ἐννοια και τόν Λόγο προβλήθηκε, λέγουν, ὁ Αὐτογένης, ὡς ἀπόδειξι τοῦ μεγάλου φωτός και τιμήθηκε πολύ και ὅλα ὑποτάχθηκαν σέ αὐτό. Μαζί του προβλήθηκε ἡ Ἀλήθεια και συζεύχθηκαν ὁ Αὐτογένης και ἡ Ἀλήθεια. Ἀπό τό φῶς, πού εἶνε ὁ Χριστός, και ἀπό τήν ἀφθαρσία, προβλήθηκαν τέσσερα φῶτα γιά νά περιβάλλουν τόν Αὐτογένη. Και ἀπό τό Θέλημα, πάλι, και τήν Αἰώνια Ζωή προβλήθηκαν τέσσερα, πού τά ονομάζουν Χάρι, Θέλησι, Σύνεσι, Φρόνησι, γιά νά δοθοῦν στά τέσσερα φῶτα. Ἡ Χάρι μέν ἐνώθηκε μέ τό μεγάλο και πρῶτο φῶς. Αὐτό εἶνε ὁ Σωτήρ, τόν ὁποῖο ἀποκαλοῦν Ἀρμογένη. Ἡ Θέλησι ἐνώθηκε μέ τό δεύτερο φῶς και προῆλθε ὁ ἀποκαλούμενος Ραγουήλ· ἡ Σύνεσι μέ τό τρίτο και προῆλθε ὁ ἀποκαλούμενος Δαυῖδ· ἡ Πρόθεσι μέ τό τέταρτο και προῆλθε ἡ ἀποκαλούμενη Ἐλληλυθῶ.

3. Ὄταν σταθεροποιήθηκαν ὅλα αὐτά, ὁ Αὐτογένης πρόβαλε ἐπί πλέον τόν τέλειο και ἀληθινό ἄνθρωπο, τόν ὁποῖο ἐπίσης ἀποκαλοῦν Ἀδάμαντα, ἐπειδή οὔτε ὁ ἴδιος δαμάσθηκε οὔτε αὐτοί, ἀπό τούς ὁποῖους ἦταν. Αὐτός μαζί μέ τό πρῶτο φῶς διώχθηκε ἀπό τόν Ἀρμογένη. Μαζί, ὅμως, μέ τόν Ἄνθρωπο προβλήθηκε ἀπό τόν Αὐτογένη ἡ τέλεια γνῶσι και συζεύχθηκε μέ αὐτόν· γι' αὐτό και γνώρισε τόν ὑπεράνω ὄλων. Ἐπίσης ἀπό τό παρθενικό πνεῦμα τοῦ δόθηκε ἀήττητη δύναμι· και ἀναπαυμένα ὅλα σέ αὐτό ὕμνησαν τό μεγάλο Αἰῶνα. Ἀπό ἐδῶ, λέγουν, φανερώθηκε ἡ Μητέρα, ὁ Πατήρ και ὁ Υἱός. Ὁ Ἄνθρωπος και ἡ Γνῶσι γέννησαν τό ξύλο, τό ὁποῖο, ἐπίσης, ἀποκαλοῦν Γνῶσι.

4. Κατόπιν, ὁ πρῶτος ἄγγελος, πού στέκεται κοντά στόν Μονογενῆ, πρόβαλε τό ἅγιο Πνεῦμα, τό ὁποῖο ονομάζουν Σοφία και Προῦνικο. Βλέποντας αὐτό ὅτι ὅλα τά ἄλλα εἶνε συνεζυγμένα, ἐνῶ αὐτό εἶνε χωρίς συζυγία, ζήτησε κάτι γιά νά ἐνωθῆ. Και ἐπειδή δέν εὑρίσκει, ὠρμοῦσε και ἐπεκτεινό-

ταν και έβλεπε προς τά κατώτερα μέρη, νομίζοντας ότι εκεί θά βρῆ σύζυγο· αλλά πάλι δέν εὔρισκε και πηδοῦσε προς τά έξω, στενοχωρημένο διότι ώρμοῦσε χωρίς τῆν εὐδοκία τοῦ Πατρός. Ὑστερα, μέ ἀπλότητα και ἀγαθή διάθεσι, γέννησε ἔργο, στό όποιο ἦταν ἡ ἄγνοια και ἡ αὐθάδεια. Τό ἔργο του αὐτό τό ἀποκαλοῦν Προάρχοντα, δημιουργό αὐτῆς τῆς κτίσεως. Κάποια μεγάλη δύναμι τόν ἀπέσπασε ἀπό τῆ Μητέρα και ἔφυγε ἀπό αὐτήν στά κατώτερα και ἔκανε τό στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ, στό όποιο και κατοικεῖ. Καί ἐπειδή εἶνε ἄγνοια, ἔκανε τίς ὑπ' αὐτόν δυνάμεις, τούς ἀγγέλους, τά στερεώματα και ὅλα τά γῆινα. Ἐπειτα ἐνώθηκε μέ τῆν αὐθάδεια και γέννησε τῆν κακία, τό ζῆλο, τό φθόνο, τῆν ἀγανάκτησι και τῆν ἐπιθυμία. Ὅταν γεννήθηκαν αὐτά, ἡ μητέρα Σοφία, στενοχωρημένη, ἔφυγε και ἀπῆλθε στά ψηλότερα και ἔγινε ἡ Ὁγδοάδα γιά ὅσους ἀριθμοῦν προς τά κάτω. Ὅταν ἀνεχώρησε ἡ Μητέρα, ὁ Προάρχοντας νόμισε ότι εἶνε μόνος και γι' αὐτό εἶπε: «*Ἐγώ εἰμι Θεός ζηλωτής και πλὴν ἐμοῦ οὐδεις ἐστιν*»². Αὐτοί, λοιπόν, τέτοια ψέματα λέγουν.

Κεφάλαιο Λ'

1. Ἄλλοι¹ πάλι μιλοῦν γιά τερατώδη πράγματα· ότι ὑπάρχει κάποιο πρῶτο φῶς, τό όποιο κατοικεῖ στό Βυθό, μακάριο, ἄφθαρτο, ἀπεριόριστο. Αὐτό εἶνε ὁ Πατήρ τῶν ὄλων και ἀποκαλεῖται πρῶτος ἄνθρωπος. Τῆν ἐξερχόμενη Ἐννοία του τῆν ὀνομάζουν υἱό αὐτοῦ πού τῆν πρόβαλε και ότι αὐτή εἶνε υἱός ἀνθρώπου, ὅπως ὁ ἄνθρωπος. Κάτω ἀπό αὐτούς εἶνε τό Πνεῦμα τό ἅγιο και κάτω ἀπό τό ἀνώτερο Πνεῦμα εἶνε ξεχωριστά τά στοιχεῖα νερό, σκοτάδι, ἄβυσσος, χάος· ἐπάνω δέ ἀπό αὐτά ὑπερίπταται τό Πνεῦμα, τό όποιο ὀνομάζουν πρώτη γυναῖκα. Ὑστερα, λέγουν, χάρηκε ὁ πρῶτος ἄνθρωπος μαζί μέ τόν υἱό του γιά τῆν ὀμορφία τοῦ Πνεύματος, δηλαδή, τῆς γυναικός, τῆ φώτισε και γέννησε ἀπό αὐτήν τό ἄφθαρτο φῶς, τόν τρίτο ἄνδρα, τόν όποιο ὀνομάζουν Χριστό, υἱό τοῦ πρῶτου και τοῦ δευτέρου ἀνθρώπου και τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τῆς πρώτης γυναικός.

2. Ἐνῶ, ὅμως, συνενδρίσκονταν ὁ πατέρας και ὁ υἱός τῆς γυναικός, τῆν ὀποία ἀποκαλοῦν και Μητέρα τῶν ζώντων, ἐπειδή αὐτή δέν μπόρεσε νά βαστάση οὔτε νά χωρέση τό μέγεθος τῶν φῶτων, ὑπερπληρώθηκε και ἀνέβρυσσε στήν ἀριστερή πλευρά. Καί ἔτσι ὁ μοναδικός υἱός τους, ὁ Χριστός, σάν νά ἦταν στά δεξιά και νά ἀνυψώθηκε στά ψηλότερα, ἀμέσως ἀνηπάγη μαζί μέ τῆ Μητέρα στόν ἄφθαρτο Αἰῶνα. Αὐτός, ὅμως, εἶνε ἡ ἀληθινή και ἁγία Ἐκκλησία, ἡ ὀποία ὑπῆρξε τό ὄνομα, ἡ συνουσία και ἡ συνένωσι τοῦ Πατρός τῶν ὄλων, τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, και τοῦ Χριστοῦ, τοῦ υἱοῦ αὐτῶν και τῆς γυναικός πού εἶπαμε πρωύτερα.

3. Ἡ Δύναμι, πού ἀνέβλυσε ἀπό τῆ γυναῖκα και εἶχε τῆ λαμπρότητα τοῦ φωτός, ἀπό τούς πατέρες ἔπεσε κάτω, ἔχοντας αὐτοβούλως τῆ λαμπρότητα

τοῦ φωτός. Αὐτὴν ὀνομάζουσαν ἀριστερή, Προϋνικο, Σοφία καὶ «ἀρρενόθηλο». Καὶ ἐνῶ κατέβαινε σιγά-σιγά στὰ νερά, ἐπειδὴ ἦσαν ἀκίνητα, τὰ κίνησε καὶ αὐτά, φερομένη ἀσελγῶς μέχρις ὅτου ἔφθασε στὶς ἀβύσσους· καὶ ἀπὸ αὐτῆς πῆρε σῶμα. Ὅλα ἔτρεξαν κοντὰ στὴ λαμπρότητα αὐτοῦ τοῦ φωτός καὶ προσκολλήθηκαν σὲ αὐτὴν καὶ τὴν περιέβαλαν· πού ἂν δὲν τὴν εἶχε, ἴσως ὅλη θά ἀπορροφῶνταν καὶ θά βυθιζόταν ἀπὸ τὴν ὕλη. Δέθηκε, λοιπόν, αὐτὴ ἀπὸ τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖο ἦταν ἀπὸ τὴν ὕλη, ἀπέκτησε πολὺ βάρος καὶ κάποτε συνήλθε, ἐπιχείρησε νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὰ νερά καὶ νὰ ἀνέλθῃ στὴ Μητέρα· ὅμως, δὲν μπόρεσε, λόγῳ τοῦ βάρους τοῦ σώματος πού τὴν περιέβαλλε. Ἐπειδὴ ἦταν σὲ πολὺ ἄσχημη κατάστασι, μηχανεῦθηκε νὰ ἀποκρύψῃ τὸ φῶς πού ἦταν ἀπὸ ἐπάνω, φοβούμενη μήπως καὶ αὐτὸ τὸ βλάψουν τὰ κατώτερα στοιχεῖα, ὅπως ἐβλαψαν καὶ αὐτὴν. Καὶ ἐπειδὴ πῆρε δύναμι ἀπὸ τὴ λαμπρότητα τοῦ φωτός της, ἀνεπήδησε καὶ ἀνυψώθηκε στὰ ὕψιστα. Ὅταν βρέθηκε στὸ ὕψος αὐτό, διευρύνθηκε, καλύφθηκε καὶ ἔκανε ἀπὸ τὸ σῶμά της τὸν οὐρανὸ πού φαίνεται· παρέμεινε δὲ κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸ πού ἔκανε, ἔχοντας ἀκόμη τὸν τύπο τοῦ ὕδατινοῦ σώματος. Ὅταν ἐπιθύμησε τὸ ἀνώτερο φῶς καὶ μέ ὅλα πῆρε δύναμι, ἀπέθεσε τὸ σῶμα καὶ ἐλευθερώθηκε ἀπὸ αὐτό. Ἔτσι ἀποδύθηκε τὸ σῶμα αὐτὴ πού τὴν ὀνομάζουσαν γυναῖκα προερχομένη ἀπὸ γυναῖκα.

4. Ὁ υἱὸς της λέγουσαν ὅτι καὶ αὐτὸς εἶχε μέσα του κάποια πνοὴ ἀφθαρσίας, πού τοῦ τὴν ἄφησε ἡ Μητέρα. Μὲ αὐτὴν τὴν πνοὴ ἐργάζεται καὶ ὅταν ἐγινε ἰσχυρὸς, πρόβαλε καὶ ὁ ἴδιος ἀπὸ τὰ νερά υἱὸ χωρὶς μητέρα, διότι δὲν γνώρισε τὴ μητέρα του. Καὶ ὁ υἱὸς του, κατ' ἀπομίμησι τοῦ πατρός, πρόβαλε ἄλλον υἱὸ. Αὐτὸς, ἐπίσης, ὁ τρίτος γέννησε τὸν τέταρτο καὶ ὁ τέταρτος γέννησε καὶ ὁ ἴδιος υἱὸ· ἀπὸ τὸν πέμπτο γεννήθηκε ἔκτος υἱὸς καὶ ὁ ἔκτος γέννησε τὸν ἕβδομο. Ἔτσι κατ' αὐτοὺς τελειοποιήθηκε ἡ ἐπτάδα, ἐνῶ ἡ Μητέρα κατέχει τὴν ὀγδόη θέσι. Καὶ ὅπως στὶς γεννήσεις, ἔτσι καὶ στὰ ἀξιώματα καὶ στὶς δυνάμεις ὑπερέχει ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο.

5. Τοὺς ἔθεσαν, ὅμως, τέτοια ψεύτικα ὀνόματα²· αὐτὸς πού προῆλθε πρῶτος ἀπὸ τὴ Μητέρα, ὀνομάζεται Ἰαλδαβαῶθ· ἐκεῖνος πού προῆλθε ἀπὸ αὐτόν, ὀνομάζεται Ἰαῶ· ὁ ἀπὸ αὐτόν προερχόμενος ὀνομάζεται Σαβαῶθ μέγας· ὁ τέταρτος Ἀδωναῖος· ὁ πέμπτος Ἐλωαῖος· ὁ ἕκτος Ὡραῖος· ὁ ἕβδομος καὶ τελευταῖος ὄλων Ἀσταφαῖος. Αὐτοὺς τοὺς ἐξέλαβαν ὡς οὐρανοὺς καὶ ἀρετὲς καὶ δυνάμεις καὶ ἀγγέλους καὶ δημιουργοὺς, πού κάθονται μὲ τὴ σειρά στὸν οὐρανὸ, ἀναλόγως μὲ τὴ γέννησί τους. Δὲν ἐμφανίζονται καὶ κυβερνοῦν τὰ οὐράνια καὶ τὰ ἐπίγεια. Ὁ πρῶτος ἀπὸ αὐτοὺς, ὁ Ἰαλδαβαῶθ, περιφρόνησε τὴ Μητέρα, διότι ἔκανε υἱὸς καὶ ἀπογόνους χωρὶς νὰ τῆς ἐπιτρέψῃ κανεὶς· ἀκόμη ἔκανε τοὺς Ἀγγέλους, τοὺς Ἀρχαγγέλους, τὶς Δυνάμεις, τὶς Ἐξουσίες, τὶς Ἀρχές. Ὅταν ἐγίναν αὐτοί, οἱ υἱοὶ του φιλονίκησαν καὶ λογομάχησαν μαζί του καὶ ἀποστάτησαν ἀπὸ τὴν ἐξουσία του. Στενοχωρημένος γι' αὐτὰ ὁ Ἰαλδαβαῶθ καὶ ἀπελπισμένος, εἶδε τὸ ἴζημα τῆς ὕλης πού

ήταν από κάτω και στηρίξε την επιθυμία του σέ αυτό. Έτσι γεννήθηκε υίός πού εΐνε ό Νοϋς, συνεστραμμένος κατά τό σχήμα τοϋ φιδιοϋ. Από αυτόν προήλθε τό Πνεϋμα, ή ψυχή και όλα τά τοϋ κόσμου. Από αυτόν γεννήθηκε όλη ή λήθη, ή κακία, ή ζήλεια, ό φθόνος, ό θάνατος. Αύτός ό όφιόμορφος και συνεστραμμένος Νοϋς άνέτρεψε τόν Πατέρα μέ τίς πολλές περιστροφές του, όταν ήταν μαζί μέ τόν Πατέρα στόν οϋρανό και στόν παράδεισο.

6. Γι' αυτό ό 'Ιαλδαβαώθ άνεπήδησε, καυχήθηκε για όλα όσα εΐνε ύπό τήν εξουσία του και εΐπε: « *Εγώ εΐμαι Πατήρ και Θεός και επάνω από έμένα δέν ύπάρχει κανείς*». Όταν, όμως, τόν άκουσε ή Μητέρα, κραύγασε προς αυτόν: « *Μή ψεύδεσαι, 'Ιαλδαβαώθ· διότι επάνω από έμένα εΐνε ό Πατήρ τών όλων, ό πρώτος 'Ανθρωπος και ό 'Ανθρωπος, ό υίός τοϋ 'Ανθρώπου*». Όλοι ταραχθηκαν από τήν καινούργια φωνή και τήν άπροσδόκητη όνομασία και ρωτούσαν από ποϋ προήλθε ή κραυγή. Τότε ό 'Ιαλδαβαώθ, για να τούς προσκαλέση και να τούς άποσπάση κοντά του, εΐπε: « *Ελάτε· άς κάνουμε άνθρωπο κατά τήν εικόνα μας*». Οι έξι Δυνάμεις πού τά άκουσαν αυτά, και καθώς ή Μητέρα τούς έδωσε σκέψη άνθρώπου, για να τούς άποσπάση από τήν πρωταρχική Δύναμι, από κοινοϋ σχημάτισαν άνθρωπο μέ άπειρο πλάτος και μήκος. Αύτός άναπηδούσε τόσο πολύ, ώστε τόν ώδήγησαν στόν πατέρα του, μέ τίς ένέργειες τής Σοφίας, για να τόν άδειάση από τή λαμπρότητα τοϋ φωτός και να μή μπορέση να άποκτήση δυνάμεις και σηκωθή εναντίον αυτών πού εΐνε επάνω. Έκείνος ένέπνευσε τήν πνοή τής ζωής στόν άνθρωπο, ό όποιος κρυφά είχε έγκαταλειφθή από τή Δύναμι. Έτσι ό άνθρωπος άπέκτησε Νοϋ και Ένθύμησι – τά όποια και σώζονται – και άμέσως ευχαρίστησε τόν πρώτο 'Ανθρωπο και έγκατέλειψε τούς δημιουργούς.

7. Ζήλεψε, όμως, ό 'Ιαλδαβαώθ και θέλησε να έπινοήση τήν έγκατάλειψι τοϋ 'Ανθρώπου μέ τή γυναΐκα. Από τήν Ένθύμησί του εξήγαγε γυναΐκα, τήν όποια είχε δεχθή εκείνη ή Προϋνικός άοράτως και τήν είχε άδειάσει από τή Δύναμι. Οι άλλοι έρχονταν και θαύμαζαν τήν όμορφιά της και τήν άπεκάλεσαν Εϋα και επιθυμώντάς την γέννησαν από αυτήν υιούς πού εΐνε και άγγελοι. Η Μητέρα τους μηχανεύθηκε να εξαπατήση μέ τό φίδι τήν Εϋα και τόν 'Αδάμ, για να παραβούν τήν έντολή τοϋ 'Ιαλδαβαώθ. Η Εϋα πίστευσε εύκολα, σαν να τό άκουσε από τόν υιό τοϋ Θεοϋ, και έπεισε τόν 'Αδάμ να φάη από τό δένδρο, από τό όποιο είχε πη ό Θεός να μή φάνε³. Τρώγοντας αυτοί, γνώρισαν τήν ύπεράνω όλων Δύναμι και άποστάτησαν από αυτούς πού τούς έκαναν. Η Προϋνικός, βλέποντας ότι νικήθηκαν και μέ τό δικό της πλάσμα, χάρηκε πολύ και πάλι κραύγασε ότι εΐπε ψέματα, επειδή ό Πατήρ εΐνε άφθαρτος και από παλιά αυτοαποκαλείται Πατήρ. Και επειδή άνθρωπος από παλιά εΐνε και ή πρώτη γυναΐκα, και αυτή μοίχευσε και άμάρτησε.

8. Όμως, ό 'Ιαλδαβαώθ, λόγω τής λήθης, στην όποια ένεπλάκη, για να μή φροντίζη πλέον γι' αυτά, έδωξε τόν 'Αδάμ και τήν Εϋα από τόν παράδεισο, διότι παρεβήσαν τήν έντολή του. Θέλησε, δηλαδή, να γεννήσουν υιούς γι'

αὐτόν ἀπό τήν Εὐα, ἀλλά δέν τό πέτυχε· διότι ἡ Μητέρα τους πάντοτε ἐναντιωνόταν σέ αὐτόν καί κρυφά ἄδειαζε ἀπό τόν Ἀδάμ καί τήν Εὐα τή λαμπρότητα τοῦ φωτός, ὥστε οὔτε στήν κατάρρα οὔτε στή ντροπή νά συμμετάσχη τό Πνεῦμα πού εἶνε ἀπό τήν πρώτη Ἀρχή. Ἐτσι ἄδειασαν καί ἀπό τή θεία οὐσία καί τούς καταράσθηκε αὐτός καί τούς ἔρριξε ἀπό τόν οὐρανό σέ αὐτόν τόν κόσμο. Ἀλλά καί τόν ὄφι, πού ἐνεργοῦσε ἐναντίον τοῦ Πατρός, τόν ἔρριξε στόν κάτω κόσμο. Ἐπανεφερε, ὅμως, στήν ἐξουσία του τούς ἀγγέλους πού εἶνε ἐδῶ καί γέννησε ἕξι υἱούς. Ἐβδομος εἶνε ὁ ἴδιος, κατ' ἀπομίμησι τῆς ἐπτάδος πού εἶνε στόν Πατέρα. Αὐτοί οἱ ἐπτά λέγουν ὅτι εἶνε οἱ δαίμονες τοῦ κόσμου, πού ἐναντιώνονται καί ἀνθίστανται πάντοτε στό γένος τῶν ἀνθρώπων, ἐπειδή ἐξ αἰτίας αὐτῶν ὁ πατέρας τους πετάχθηκε κάτω.

9. Ὁ Ἀδάμ καί ἡ Εὐα εἶχαν πρωτύτερα σώματα ἐλαφρά καί φωτεινά καί κατά κάποιον τρόπο πνευματικά, ὅπως εἶχαν πλασθῆ. Ὄταν, ὅμως, ἦλθαν ἐδῶ, ἄλλαξαν αὐτά καί ἔγιναν πίο σκοτεινά, πίο παχιά καί πίο νοθρά. Ἀλλά εἶχαν καί ψυχή ράθυμη καί ἄτονη, ἐπειδή ἀπό τόν Δημιουργό μόνον εἶχαν τήν κοσμική πνοή. Ὡστόσο ἡ Προϋνίκος τούς λυπήθηκε καί τούς ἀπέδωσε τήν ὁσμὴ τῆς γλυκύτητος πού περιέχει ἡ λαμπρότητα τοῦ φωτός καί μέ τήν ὁποία θυμήθηκαν τόν ἑαυτό τους καί ἀνεγνώρισαν ὅτι εἶνε γυμνοί καί ἔχουν ὑλικό σῶμα. Τότε ἔμαθαν ὅτι φέρουν τό θάνατο. Καί ὑπῆρξαν μεγάλουμοι, διότι γνώριζαν ὅτι πρόσκαιρα περιβλήθηκαν τό σῶμα. Ἐπίσης βρῆκαν τίς τροφές, ὅπως τούς τό ὑπαγόρευσε ἡ Σοφία, καί χορτασμένοι συνουσιάσθηκαν καί γέννησαν τόν Κάιν. Αὐτόν τόν ὑποδέχθηκε ἀμέσως ὁ πεσμένος ὄφις μαζί μέ τούς υἱούς του, τόν ἀνέτρεψε καί τόν γέμισε μέ τήν κοσμική λήθη· ἀκόμη δέ τοῦ ἐνέβαλε τήν ἀνοησία καί τήν αὐθάδεια, ἔτσι ὥστε νά φονεύσῃ τόν ἀδελφό του, τόν Ἀβελ⁴, καί νά δείξῃ πρῶτος τή ζήλεια καί τό θάνατο. Μετά ἀπό αὐτούς, κατά τήν πρόνοια τῆς Προϋνίκου, γεννήθηκε ὁ Σῆθ καί ὕστερα ὁ Νορέας. Αὐτοί γέννησαν τό ὑπόλοιπο πλῆθος τῶν ἀνθρώπων. Καί ἡ κατώτερη ἐπτάδα τούς ἐνέβαλε κάθε κακία, τήν ἀποστασία ἀπό τήν ἅγια ἐπτάδα, τήν εἰδωλολατρία καί περιφρόνησι ὄλων τῶν ἄλλων· ἡ Μητέρα πάντοτε τούς ἦταν ἀντίθετη, χωρίς νά φαίνεται, καί ἔσωζε τό δικό της, δηλαδή, τή λαμπρότητα τοῦ φωτός. Ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ ἅγια ἐπτάδα εἶνε οἱ ἐπτά ἀστέρες, τούς ὁποίους ὀνομάζουν πλανῆτες, καί ὅτι ὁ ὄφις, πού πετάχθηκε, ἔχει δύο ὀνόματα, Μιχαήλ καί Σαμαήλ.

10. Ὁ Ἰαλδαβαῶθ ὠργίσθηκε μέ τούς ἀνθρώπους, διότι δέν τόν λάτρευαν, οὔτε τόν τιμοῦσαν ὡς Πατέρα καί Θεό καί τούς ἐπήγαγε τόν κατακλυσμό, γιά νά τούς καταστρέψῃ ὄλους μαζί. Ἐπειδή, ὅμως, ἀντιστεκόταν καί ἐδῶ ἡ Σοφία, σῶθηκαν ὅσοι ἦσαν μαζί μέ τό Νῶε στήν κιβωτό, λόγω τῆς λαμπρότητος ἐκεῖνου τοῦ φωτός πού ἦταν ἀπό αὐτήν· καί μέ αὐτήν τή λαμπρότητα γέμισε πάλι ὁ κόσμος ἀπό ἀνθρώπους. Ἀπό αὐτούς διάλεξε ὁ Ἰαλδαβαῶθ κάποιον Ἀβραάμ καί συνῆψε μέ αὐτόν διαθήκη, ὅτι, ἂν τό σπέρμα του παραμείνῃ στή λατρεία του, θά τοῦ δώσῃ τήν κληρονομία τῆς γῆς⁵. Ὑστερα, μέ

τό Μωϋσῆ ἐξήγαγε ἀπό τήν Αἴγυπτο τούς ἀπογόνους τοῦ Ἀβραάμ, τούς ἔδωσε τό νόμο καί τούς ἔκανε Ἰουδαίους. Ἀπό αὐτούς διάλεξε ἐπτά φῶτα⁶, τά ὁποῖα ὀνομάζουν ἀγία ἐπτάδα, καί τόν καθένα τόν ἔκανε δικό του κήρυκα γιά νά τόν δοξάζη καί νά κηρύσση τόν Θεό. Ἔτσι οἱ ὑπόλοιποι, ἀκούοντας τή δοξολογία του, λάτρευαν καί αὐτοί τούς θεούς πού κήρυτταν οἱ προφηταί.

11. Ὡς ἐξῆς διαιροῦν τούς προφήτες τοῦ Ἰαλδαβαῶθ προφηταί ὑπῆρξαν ὁ Μωϋσῆς, ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, ὁ Ἀμώς καί ὁ Ἀββακούμ τοῦ Ἰαῶ, ὁ Σαμουήλ, ὁ Νάθαν, ὁ Ἰωνᾶς, ὁ Μιχαίας τοῦ Σαββαῶθ, ὁ Ἡλίας, ὁ Ἰωήλ καί ὁ Ζαχαρίας τοῦ Ἀδωναίου, ὁ Ἡσαΐας, ὁ Ἰεζεκιήλ, ὁ Ἰερεμίας καί ὁ Δανιήλ τοῦ Ἐλωαίου, ὁ Τωβίας καί ὁ Ἀγγαῖος τοῦ Ὠραίου, ὁ Μιχαίας καί ὁ Ναούμ τοῦ Ἀσταφαίου, ὁ Ἐσδρας καί ὁ Σοφονίας. Ὁ καθένας ἀπό αὐτούς δοξάζει τόν δικό του πατέρα καί Θεό. Καί ἡ ἴδια ἡ Σοφία εἶπε μέ αὐτούς πολλά γιά τόν πρῶτο Ἄνθρωπο, τόν ἄφθαρτο Αἰῶνα καί τόν ἄνω Χριστό, συμβουλευοντας καί ὑπενθυμιζοντας στούς ἀνθρώπους γιά τό ἄφθαρτο φῶς, τόν πρῶτο Ἄνθρωπο καί τήν κάθοδο τοῦ Χριστοῦ. Ἐμειναν ἐκπληκτες οἱ Ἀρχές γιά ὅλα αὐτά καί ἀποροῦσαν γιά τά καινούργια πού περιεῖχε τό κήρυγμα τῶν προφητῶν. Ἡ Προύνικος ἐνήργησε μέ τόν Ἰαλδαβαῶθ, ὁ ὁποῖος δέν ἤξερε τί νά κάνη. Τότε προβλήθηκαν δύο ἄνθρωποι· ὁ ἓνας ἀπό τή στεῖρα Ἐλισάβητ καί ὁ ἄλλος ἀπό τήν παρθένο Μαρία.

12. Καί ἐπειδή ἡ ἴδια δέν εἶχε ἡσυχία οὔτε στόν οὐρανό οὔτε στή γῆ, θλιμμένη κάλεσε σέ βοήθεια τή Μητέρα. Ἡ Μητέρα της, ἡ πρώτη γυναῖκα, λυπήθηκε τήν κόρη της γιά τή μετάνοιά της καί ζήτησε ἀπό τόν πρῶτο Ἄνθρωπο νά τῆς στείλῃ γιά βοήθεια τόν Χριστό. Αὐτός βγήκε καί κατήλθε στήν ἀδελφή του καί στή λαμπρότητα τοῦ φωτός. Ἐπειδή, ὅμως, γνώριζε ἡ ἄνω Σοφία ὅτι κατέρχεται σέ αὐτήν ὁ ἀδελφός της, κήρυξε τήν ἔλευσί του μέ τόν Ἰωάννη καί προετοίμασε τό βάπτισμα τῆς μετάνοίας, πρὶν ἐνωθῆ ὁ Ἰησοῦς, ἔτσι ὥστε κατερχόμενος ὁ Χριστός νά βρῆ σκεῦος καθαρό καί ὁ Χριστός νά κηρύξῃ τή γυναῖκα μέ τόν υἱό τοῦ Ἰαλδαβαῶθ. Κατήλθε, ὅμως, αὐτός μέσῳ τῶν ἐπτά οὐρανῶν, ὁμοιος μέ τούς υἱούς των καί σιγά σιγά ἀφῆρεσε τή δύναμί τους. Λέγουν ὅτι σέ αὐτόν συνέρρευσε ὅλη ἡ ζωηρότητα τοῦ φωτός καί κατερχόμενος ὁ Χριστός σέ αὐτόν τόν κόσμον, ἐνδύθηκε τήν πρώτη ἀδελφή του, τή Σοφία, καί ἀνεπήδησαν καί οἱ δύο, ἀνακουφίζοντας ὁ ἓνας τόν ἄλλο. Καθορίζουν δέ ὅτι αὐτοί εἶνε ὁ νυμφίος καί ἡ νύμφη. Ὁ Ἰησοῦς, ὅμως, ἐπειδή γεννήθηκε ἀπό Παρθένο μέ τήν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, ὑπῆρξε σοφώτερος καί καθαρώτερος καί δικαιοτέρος ἀπό ὅλους τούς ἀνθρώπους. Ὁ Χριστός κατήλθε ἐνωμένος μέ τή Σοφία καί ἔτσι ἐγίνε ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

13. Λέγουν ὅτι πολλοί ἀπό τούς μαθητάς τοῦ Χριστοῦ δέν γνώρισαν τήν κάθοδό του. Ὄταν, ὅμως, κατήλθε ὁ Χριστός στόν Ἰησοῦ, τότε ἄρχισε καί αὐτός μαζί νά ἐπιτελῆ «δυνάμεις», νά θεραπεύῃ καί νά κηρύττῃ τόν ἄγνωστο Πατέρα καί νά ὁμολογῇ φανερά ὅτι εἶνε υἱός τοῦ πρώτου ἀνθρώπου. Ὁργί-

σθηκαν γι' αὐτά ὁ πατέρας τοῦ Ἰησοῦ καί οἱ ἄρχοντες καί ἐνήργησαν γιά νά τόν σκοτώσουν. Ἀλλά ὅταν τόν ὠδηγοῦσαν, ὁ Χριστός μαζί μέ τή Σοφία ἀπῆλθαν στόν ἄφθαρτο Αἰῶνα, ἐνῶ ὁ Ἰησοῦς σταυρώθηκε. Ὅμως ὁ Χριστός δέν ξέχασε τόν ἄνθρωπό του· ἔστειλε σέ αὐτόν ἀπό ἐπάνω κάποια Δύναμι, ἡ ὁποία τόν σήκωσε μέ τό σῶμα. Τό σῶμα αὐτό τό ὀνομάζουν ψυχικό καί πνευματικό. Διότι τά κοσμικά τά ἄφησε στόν κόσμο. Ὅταν οἱ μαθηταί τόν εἶδαν ἀνεστημένο, δέν γνώρισαν αὐτόν, ἀλλ' οὔτε τόν ἴδιο τόν Ἰησοῦ, μέ τή χάρι τοῦ ὁποίου ἀνεστήθη ἐκ νεκρῶν. Καί αὐτή ὑπῆρξε ἡ μεγίστη «πλάνη» τῶν μαθητῶν του, τό ὅτι νόμισαν πῶς ἀνεστήθη μέ σῶμα γήινο, ἀγνοώντας ὅτι «σάρξ καί αἷμα βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι»⁷.

14. Θέλουν νά ἐπιβεβαιώσουν τήν κάθοδο καί τήν ἀνοδο τοῦ Χριστοῦ ἀπό τό ὅτι λέγουν οἱ μαθηταί πῶς οὔτε πρό τοῦ βαπτίσματος οὔτε μετά τήν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασι ἔκανε κάτι μεγάλο ὁ Ἰησοῦς, διότι ἀγνοοῦν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐνώθηκε μέ τόν Χριστό καί ὁ ἄφθαρτος Αἰώνας μέ τήν ἐπάδα⁸ καί ἀποκαλοῦν τό γήινο σῶμα ψυχικό. Μετά τήν ἀνάστασί του ἔμεινε δέκα ὀκτώ μῆνες, κατήλθε σέ αὐτόν ἡ ὀξύνοια καί ἔμαθε τή φανερή ἀλήθεια. Αὐτά τά δίδαξε σέ λίγους ἀπό τούς μαθητάς του, πού γνώριζε ὅτι ἦσαν δεκτικοί τόσο μεγάλων μυστηρίων. Ἐτσι ἔγινε δεκτός στόν οὐρανό καί ὁ Χριστός κάθισε στά δεξιά τοῦ πατρός Ἰαλδαβαῶθ, γιά νά δεχθῆ τίς ψυχές αὐτῶν πού γνώρισαν τόν Χριστό καί τόν Ἰησοῦ μετά τήν ἀπόθεσι τοῦ γηίνου σώματος. Ἐκεῖ γίνεται ὁ ἴδιος πλούσιος, ἐνῶ ὁ Πατήρ τόν ἀγνοεῖ, ἀλλά καί δέν τόν βλέπει. Καί ὅσο πλουτίζεται ὁ Ἰησοῦς μέ τίς ἅγιες ψυχές, τόσο ὁ Πατήρ του ζημιώνει καί ἐλαττώνεται, διότι μέ τίς ψυχές ἀδειάζει ἀπό τή δύναμί του. Δέν θά ἔχη πλέον αὐτός ἅγιες ψυχές, γιά νά τίς στείλῃ πάλι στόν κόσμο· ἀλλά θά ἔχη μόνον αὐτές πού εἶνε ἀπό τήν οὐσία του, δηλαδή, ἀπό τήν πνοή του. Ἡ τελείωσι θά γίνῃ, ὅταν συγκεντρωθῆ ὅλη ἡ ζωηρότητα τοῦ πνευματικοῦ φωτός καί ἀποσπασθῆ στόν Αἰῶνα τῆς ἀφθαρσίας.

15. Αὐτές, λοιπόν, εἶνε οἱ ἀπόψεις τους. Καί ἀπό αὐτές, σάν Λερναία ὕδρα, γεννήθηκε ἓνα πολυκέφαλο θηρίο, ἀπό τή σχολή τοῦ Οὐαλεντίνου.

Μερικοί λέγουν ὅτι ἡ ἴδια ἡ Σοφία ἔγινε φίδι. Γι' αὐτό ἀντιτάχθηκε στόν Δημιουργό τοῦ Ἀδάμ καί ἐνέβαλε στους ἀνθρώπους τή «γνώσι» καί γι' αὐτό εἶπε ἡ Γραφή ὅτι ὁ «ὄφις ἦν φρονιμώτατος πάντων»⁹. Ἀλλά καί τά ἐντερὰ μας, μέ τά ὁποῖα εἰσάγεται ἡ τροφή, ἔχουν τέτοια θέσι καί τέτοιο σχῆμα, πού δείχνει τήν κρυφή καί ζωογόνο σοφία τοῦ φιδιοῦ μέσα μας.

Κεφάλαιο ΛΑ'

1. Ἄλλοι, πάλι, λέγουν ὅτι ὁ Κάλν εἶνε ἀπό τήν ἀνωτέρα πρωταρχική αἰτία¹. Τόν Ἡσαῦ, τόν Κορέ, τούς Σοδομίτες καί ὄλους τούς παρομοίους τούς παραδέχονται ὡς συγγενεῖς τους· καί γι' αὐτό τιμωρήθηκαν ἀπό τόν Δημιουργό, ἀλλά κανεῖς ἀπό αὐτούς δέν υπέστη βλάβη. Διότι ἡ Σοφία ἀπέ-

σπασε από αυτούς για τον εαυτό της εκείνο που ήταν δικό της και προερχόταν από αυτήν. Λέγουν, ακόμη, ότι ο Ιούδας ο προδότης τα έμαθε έπακριβώς αυτά και επειδή ήταν ο μόνος που πριν από τους άλλους γνώριζε την αλήθεια, έπιτέλεσε τό μυστήριο τής προδοσίας. Μέ αυτόν διαλύθηκαν όλα τά γήινα και τά ουράνια. Και παρουσιάζουν ένα παρόμοιο πλαστό κείμενο, τό όποιο άποκαλοϋν «ευαγγέλιο του Ιούδα».

2. Ήδη, όμως, συγκέντρωσα και τά συγγράμματά τους, στά όποια προτρέπουν νά καταλύσωμε τά έργα τής «Ύστερας»². «Ύστερα» επί πλέον άποκαλοϋν και τον δημιουργό του ουρανού και τής γης. Όπως ειπε και ο Καρποκράτης, δέν σώζονται άλλως, παρά μόνον εάν περάσουν μέσα από όλα. Σέ κάθε άμαρτία και αισχροτήτα παρίσταται άγγελος, ο όποιος άκούει αυτόν που τή διαπράττει. Άποδίδουν σέ αυτόν τήν άμαρτία και τήν άκαθαρσία και ό,τι κάνουν τό κάνουν στό όνομα του άγγέλου, στον όποιο λέγουν: «*Ω Άγγελε, καταρχῶμαι τό έργο σου· ὦ Δύναμι, έκτελῶ τό έργο σου*». Και αυτό είνε ή τέλεια «*γνώσι*»: τό νά κάνουν άφοβα τέτοια έργα, τά όποια δέν επιτρέπεται οϋτε νά μνημονεύσωμε.

3. Ήταν άναγκαίο νά άποδείξωμε ότι οι όπαδοί του Ουαλεντίνου κατάγονται από τέτοιες μητέρες και τέτοιους πατέρες και προπάππους, όπως άλλωστε τους άποκαλύπτουν οι ίδιες οι άπόψεις και τό ίδιο τό σύστημά τους, και νά παρουσιάσωμε τίς διδασκαλίες τους. Ίσως κάποιιο από αυτούς μετανοήσουν και μεταστρεφόμενοι στον ένα και μόνο Δημιουργό Θεό, Ποιητή του σύμπαντος, θά μπορέσουν νά σωθοϋν. Οι υπόλοιποι, όμως, που δέν άποσπώνται πλέον από τή φαύλη πειστικότητα αυτών, που περιέχει κατά κάποιο τρόπο και άληθοφάνεια, νομίζουν ότι θά μάθουν κάποιο μεγαλύτερο και ύψηλότερο μυστήριο. Άλλά όσοι μάθουν καλώς από έμας αυτά που εκείνοι διδάσκουν κακώς, θά περιγελάσουν, ασφαλώς, τή διδασκαλία τους. Θά λυπηθοϋν, όμως, εκείνους που τόσο ύπερηφανεύθηκαν μέ αυτά τά τόσο άθλια και άστήρικτα παραμύθια, ώστε νά νομίζουν πώς οι ίδιοι είνε άνώτεροι από τους άλλους λόγω μιās τέτοιας «*γνώσεως*» ή μάλλον άγνοίας. Ή χαρά δέ αυτών και ή νίκη έναντίον των αίρετικῶν είνε ή άποκάλυψη των άπόψεών τους.

4. Γι' αυτό προσπαθήσαμε νά παρουσιάσωμε και νά φανερώσωμε μέσφ σου όλο τό κακοπλασμένο πτώμα αυτής τής τιποτένιας και μικρής άλεπούς³. Ήδη δέν χρειάζονται πολλοί λόγοι για νά ανατραπή ή διδασκαλία τους, έφ' όσον έγινε σέ όλους γνωστή. Αυτό είνε σάν κάποιο θηρίο νά είνε κρυμμένο στό δάσος και από εκεί νά όρμᾶ και νά κατασπαράσσει πολλούς ανθρώπους: όσοι ξεχωρίσουν αυτό τό δάσος και τό άποψιλώσουν, ώστε νά δοϋν οι άνθρωποι τό θηρίο, δέν θά κουραστοϋν, ασφαλώς, νά τό συλλάβουν, έφ' όσον βλέπουν τό ίδιο τό θηρίο. Μποροϋν νά τό βλέπουν και νά φυλάγονται από τίς επιθέσεις του και από παντού νά ρίχνουν άκόντια και νά τραυματίζουν και νά φονεύουν αυτό τό θηρίο που κατασπαράσσει τους ανθρώπους. Έτσι

καί ἐμεῖς, ἐφ' ὅσον φανερώσαμε τά ἀπόκρυφα καί σεσιγημένα κατ' αὐτούς μυστήριά τους, δέν θά εἶνε πλέον ἀπαραίτητο νά ἀνατρέψωμε τίς ιδέες τους διά πολλῶν. Καί σύ καί ὄλοι ὅσοι εἶνε μαζί σου μπορεῖτε νά ἐξασκήσθε μέ ὅσα εἶπα πρωτύτερα, νά ἀναιρῆτε τίς φαῦλες καί ἀσυνάρτητες διδασκαλίες τους καί νά παρουσιάζετε διδασκαλίες σύμφωνες μέ τήν ἀλήθεια. Ἐπειδή, λοιπόν, αὐτά ἔτσι ἔχουν, καί ἐφ' ὅσον τό ὑποσχεθήκαμε, ἀναλόγως πρός τή δύναμί μας, θά παρουσιάσωμε ἐπί πλέον καί τήν ἀνατροπή τους, ἀντιμετωπίζοντας ὅλα αὐτά στό ἐπόμενο βιβλίο. Καθώς βλέπεις, ἡ ἀναφορά μας σέ αὐτούς ἐπεκτείνεται. Θά σοῦ δώσωμε, ἐπίσης, καί ἐφόδια γιά τήν ἀνατροπή τους, ἀντιμετωπίζοντας ὅλες τίς ἀπόψεις κατά τή σειρά τοῦ ἐν λόγῳ θέματος. Ἐτσι ὄχι μόνο θά δείξωμε, ἀλλά καί θά τραυματίσωμε ἀπό παντοῦ τό θηρίο.

ΒΙΒΛΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Προοίμιο

1. Στο πρώτο βιβλίο που προηγήθηκε, ἐλέγξαμε τὴν «*ψευδώνυμο γνώσι*»¹ καὶ σοῦ παρουσιάσαμε, ἀγαπητέ, κάθε ψευδολογία που με πολλούς καὶ ἀντιθέτους τρόπους ἐφεύραν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Οὐαλεντίνου. Ἐπὶ πλέον ἐκθέσαμε τὶς ἀπόψεις ὄσων προὔπηρξαν², ἀποδεικνύοντας ὅτι ἀντιφάσκουν με τὸν ἑαυτό τους, ἀλλὰ πρῶτα-πρῶτα καὶ με τὴν ἴδια τὴν ἀλήθεια. Ἀκόμη παρουσιάσαμε με κάθε ἀκρίβεια τὶς ἀπόψεις καὶ τὰ ἔργα τοῦ Μάρκου τοῦ μάγου, διότι ἦταν ἀπὸ αὐτούς. Ὅσα δὲ ἐπιλέγουν ἀπὸ τὴ Γραφή καὶ ἐπιχειροῦν νὰ τὰ προσαρμόσουν σὲ ἐκεῖνα που ἐπινόησαν, τὰ ἀναφέραμε ἐπακριβῶς. Με λεπτομέρειες, ἐπίσης, καὶ με κάθε ἀκρίβεια ἀναφέραμε πῶς με τοὺς ἀριθμούς καὶ τὰ εἴκοσι τέσσερα στοιχεῖα τοῦ ἀλφαβήτου ἐπιχειροῦν καὶ τολμοῦν νὰ ἐπιβεβαιώσουν τὴν «*ἀλήθειά*» τους. Ἀναφερθῆκαμε καὶ στὸ ὅτι λένε πῶς ἢ κτίσι ἔγινε σύμφωνα με τὴν εἰκόνα τοῦ ἀοράτου κατ' αὐτούς Πληρώματος καὶ στὰ ὅσα φρονοῦν καὶ διδάσκουν γιὰ τὸν Δημιουργό. Φανερώσαμε καὶ τὴ διδασκαλία τοῦ προγόνου τους Σίμωνος τοῦ μάγου ἀπὸ τὴ Σαμάρεια καὶ ὄλων ὅσοι τὸν διαδέχθηκαν. Μιλήσαμε, ἀκόμη, γιὰ τὸ πλῆθος τῶν Γνωστικῶν που προῆλθαν ἀπὸ αὐτόν. Ἀναγράψαμε τὶς διαφορές, τὶς διδασκαλίες καὶ τὶς διαδοχές τους. Καὶ παρουσιάσαμε ὅλες τὶς αἱρέσεις που θέσπισαν αὐτοί. Δείξαμε ὅτι ὅλοι οἱ αἰρετικοί, που ἔλαβαν τὴν ἀρχὴ ἀπὸ τὸ Σίμωνα, εἰσῆγαγαν ἀσεβῆ καὶ ἀνόσια δόγματα σὲ αὐτὴ τὴ ζωὴ. Φανερώσαμε τὴν «*ἀπολύτρωσί*» τους καὶ πῶς μνοῦν τοὺς τελείους καὶ τὶς ἐπικλήσεις καὶ τὰ μυστήρια. Τέλος, διδάξαμε ὅτι ὑπάρχει ἓνας Θεὸς Δημιουργός, ὁ ὁποῖος δὲν εἶνε «*καρπὸς Ὑστερήματος*», καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε ἀνώτερο ἀπὸ αὐτόν οὔτε μετὰ ἀπὸ αὐτόν.

2. Σὲ αὐτὸ τὸ βιβλίο, ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμᾶς καὶ ἐπιτρέπει ὁ χρόνος, θὰ παραθέσωμε καὶ θὰ ἀνατρέψωμε σὲ κεφαλαιώδη θέματα ὅλο τὸ σύστημά τους. Γι' αὐτὸ, ἐπειδὴ ἐλέγχουμε καὶ ἀνατρέπουμε τὶς ἀπόψεις τους, δώσαμε τέτοιο τίτλο σὲ αὐτὸ τὸ σύγγραμμα. Διότι εἶνε πρέπον, ἀποκαλύπτοντας καὶ ἀνατρέποντας τὶς συζυγίες τους, νὰ θέσωμε τέλος σὲ αὐτὲς τὶς ἀπόκρυφες συζυγίες καὶ στὸν ἴδιο τὸ Βυθὸ καὶ νὰ ἀποδείξωμε ὅτι οὔτε ποτὲ ὑπῆρξε οὔτε τώρα ὑπάρχει.

Κεφάλαιο Α'

1. Εἶνε καλό, λοιπόν, νά ἀρχίσουμε ἀπό τό πρῶτο καί σπουδαιότερο κεφάλαιο, ἀπό τόν Δημιουργό Θεό, «τόν ποιήσαντα τόν οὐρανόν καί τήν γῆν καί πάντα τά ἐν αὐτοῖς»¹, τόν ὁποῖο βλασφημώντας ὀνομάζουν «καρπὸν Ὑστερήματος». Θά δεῖξωμε ὅτι δέν ὑπάρχει τίποτε ὑπεράνω αὐτοῦ καί μετὰ ἀπό αὐτόν καί ὅτι δημιούργησε τά πάντα, ὄχι διότι κάποιος τόν παρεκίνησε, ἀλλά μέ τή δική του θέλησι καί ἐλεύθερα, διότι εἶνε ὁ ὀμόνος Θεός, ὁ ὀμόνος Κύριος, ὁ ὀμόνος Δημιουργός, ὁ ὀμόνος Πατήρ, ὁ ὀμόνος πού συνέχει τά πάντα καί σέ ὄλα παρέχει τή ζωή.

2. Πῶς ἦταν δυνατό νά ὑπάρχη ὑπεράνω αὐτοῦ ἄλλο Πλήρωμα ἢ ἄλλη Ἀρχή καί Δύναμι ἢ ἄλλος Θεός, ἀφοῦ πρέπει ὁ Θεός, τό Πλήρωμα ὄλων αὐτῶν νά περιέχει ἀπείρωσ τά πάντα καί νά μή περιέχεται ἀπό κανένα; Ἄν, ὅμως, ἐκτός αὐτοῦ ὑπάρχη κάτι, δέν εἶνε πλέον τό Πλήρωμα ὄλων, οὔτε συνέχει τά πάντα. Διότι θά λείπη ἀπό τό Πλήρωμα ἢ ἀπό τόν Θεό, πού εἶνε ὑπεράνω ὄλων, αὐτό τό ὁποῖο λέγουν ὅτι εἶνε ἔξω ἀπό αὐτόν. Αὐτό δέ, ἀπό τό ὁποῖο λείπει καί ἀφαιρέθηκε κάτι, δέν εἶνε τό Πλήρωμα τῶν πάντων. Καί θά ἔχη τήν ἀρχή, τό μέσον καί τό τέλος σέ σχέσι μέ αὐτούς πού εἶνε ἔξω ἀπό αὐτόν. Ἄν τό τέλος εἶνε σέ αὐτά πού βρίσκονται ἀπό κάτω, ἡ ἀρχή εἶνε σέ ὅσα βρίσκονται ἀπό ἐπάνω. Παρομοίως εἶνε ὅπωςδῆποτε ἀνάγκη νά ἔχη ἐμπειρία αὐτό τό ἴδιον καί ἀπό τά ὑπόλοιπα τμήματα καί νά περιέχεται, νά περιορίζεται καί νά ἐγκλείεται ἀπό ὅσα εἶνε ἐκτός αὐτοῦ. Τό τέλος πού εἶνε ἀπό κάτω, κατ' ἀνάγκην καί ὅπωςδῆποτε περιορίζει καί περιβάλλει αὐτόν πού τελειώνει σέ αὐτό. Κατ' αὐτούς θά εἶνε ὁ Πατήρ τῶν πάντων (αὐτός, δηλαδή, πού τόν ὀνομάζουν Προόντα καί Προαρχή) μαζί μέ τό Πλήρωμα τους, καί ὁ ἀγαθός Θεός τοῦ Μαρκίωνος θά ἔχη κρυφτῆ καί ἐγκλεισθῆ σέ κάποιον καί ἀπό ἔξω θά περιορίζεται ἀπό ἄλλη ἀρχή, ἡ ὁποία κατ' ἀνάγκην εἶνε μεγαλύτερη. Αὐτό πού περιέχει, εἶνε μεγαλύτερο ἀπό αὐτό πού περιέχεται. Αὐτό πού εἶνε μεγαλύτερο, εἶνε καί ἰσχυρότερο καί περισσότερο ταιριάζει νά εἶνε Κύριος. Καί αὐτό πού εἶνε μεγαλύτερο καί ἰσχυρότερο καί σέ μεγαλύτερο βαθμό Κύριος, αὐτό θά εἶνε Θεός.

3. Ἐπειδή, λοιπόν, κατ' αὐτούς ὑπάρχει καί κάτι ἄλλο, τό ὁποῖο λέγουν ὅτι εἶνε ἐκτός τοῦ Πληρώματος καί στό ὁποῖο νομίζουν πῶς κατῆλθε κάποια ἀνώτερη Δύναμι πού πλανήθηκε, ὅπωςδῆποτε εἶνε ἀνάγκη νά περιέχει αὐτό πού εἶνε ἀπό ἔξω, ἀλλά τό Πλήρωμα νά περιέχεται, διότι ἀλλιῶς δέν θά εἶνε ἔξω ἀπό τό Πλήρωμα· ἐφ' ὅσον, ἂν ὑπάρχη κάτι ἔξω ἀπό τό Πλήρωμα, τότε τό Πλήρωμα θά εἶνε μέσα ἀπό αὐτό ἀκριβῶς πού λέγουν ὅτι εἶνε ἐκτός τοῦ Πληρώματος καί θά περιέχεται τό Πλήρωμα ἀπό αὐτό πού εἶνε ἀπό ἔξω· μέ τό Πλήρωμα, ὅμως, ἐξυπακούεται καί ὁ πρῶτος Θεός. Ἡ πάλι εἶνε ἀνάγκη νά ἀπέχουν ἀπείρωσ καί νά εἶνε χωρισμένα μεταξύ τους τό Πλήρωμα καί τό ἐκτός αὐτοῦ. Ἄν, ὅμως, τό πούν αὐτό, αὐτό πού θά εἶνε τρίτο, ἐπ' ἄπειρον

χωρίζει τό Πλήρωμα καί τό ἐκτός αὐτοῦ. Καί αὐτό τό τρίτο θά περιορίζη καί θά συνέχη καί τά δύο· θά εἶνε δέ μεγαλύτερο καί ἀπό τό Πλήρωμα καί ἀπό τό ἐκτός αὐτοῦ, σάν νά κρατῆ στόν κόλπο του καί τά δύο. Ἐπ' ἀπειρον θά γίνε-ται λόγος γι' αὐτά πού κρατοῦνται καί γι' αὐτά πού κρατοῦν. Ἄν αὐτό τό τρί-το θά ἔχη ἀρχή στά ἀνώτερα καί τέλος στά κατώτερα, ὅπως ἴσως εἶνε ἀναγκαῖο καί ἀπό τίς δύο πλευρές νά περιορίζεται, εἴτε ἀρχίζοντας, εἴτε τε-λειώνοντας σέ κάποια ἄλλα· καί ἐκεῖνα πάλι καί τά ἄλλα πού εἶνε ἀπό ἐπάνω καί ὅσα εἶνε ἀπό κάτω, θά ἔχουν τήν ἀρχή σέ κάποια ἄλλα καί μάλιστα ἐπ' ἀπειρον. Ὡστε δημιουργώντας μέ τή φαντασία τους, δέν σταματοῦν ποτέ σέ ἓνα Θεό, ἀλλά μέ τήν πρόφασιν ὅτι ἐρευνοῦν περισσότερο ἀπό ὅ,τι ὑπάρχει, καταπίπτουν σέ αὐτό πού δέν ὑπάρχει καί ἀπομακρύνονται ἀπό τόν ἀληθινό Θεό.

4. Ἐξ ἴσου ταιριάζουν αὐτά καί ἐναντίον τῶν ὀπαδῶν τοῦ Μαρκίωνος. Διότι καί τούς δύο θεούς του θά κατέχη καί περιορίζη τό ἄπειρο διάστημα πού τούς χωρίζει μεταξύ τους. Ὄταν, ὅμως, τίθεται ἔτσι τό ζήτημα, κατ' ἀνάγκην ἔπεται ὅτι μπορούμε νά ἐπινοήσωμε πολλούς θεούς πού ἀπέχουν ἀπέιρως μεταξύ τους σέ κάθε πλευρά καί ἀρχίζουν μέν καί οἱ δύο, ἀλλά τε-λειώνουν καί οἱ δύο μαζί. Καί αὐτήν τή μέθοδο, μέ τήν ὁποία ἰσχυρίζονται ὅτι διδάσκουν κάποιο Πλήρωμα ἢ Θεό ἐπάνω ἀπό τόν Δημιουργό τοῦ οὐρα-νοῦ καί τῆς γῆς, ἂν κάποιος τή χρησιμοποίησιν, θά προσθέσῃ πώς ἐπάνω ἀπό τό Πλήρωμα ὑπάρχει ἄλλο Πλήρωμα καί ἐπάνω ἀπό αὐτό πάλι ἄλλο καί ἐπάνω ἀπό τό Βυθό ἄλλο πέλαγος τοῦ Θεοῦ καί ἀπό γύρω τά ἴδια. Καί ἔτσι, ὅταν ἡ σκέψιν συνεχῶς περιπίπτῃ ἀπό τό ἓνα στό ἄλλο, κατ' ἀνάγκην πάντοτε θά ἐπινοοῦμε ἄλλα Πληρώματα καί ἄλλους Βυθούς καί ποτέ δέν θά σταμα-τοῦμε, διότι πάντοτε θά ἀναζητοῦμε ἄλλους ἐκτός ἀπό αὐτούς πού εἶπαμε. Ἐξ ἄλλου θά εἶνε ἀβέβαιο ἂν αὐτά πού καταλαβαίνουμε, εἶνε κάτω ἢ εἶνε τά ἴδια τά ὑπεράνω καί ὅσα λέγουν αὐτοί πώς εἶνε ὑπεράνω, εἶνε πάλι ὑπεράνω ἢ κάτω. Καί ἔτσι ποτέ δέν θά σταματήσωμε οὔτε θά αισθανθοῦμε κάποια σι-γουριά, ἀλλά κατ' ἀνάγκην θά πηγαίνωμε σέ ἄπειρους κόσμους καί ἀπεριό-ριστους θεούς.

5. Καί ἐπειδή αὐτά ἔχουν ἔτσι, ὁ κάθε θεός θά ἀρκῆται στά δικά του καί δέν θά ἀσχολῆται μέ τά ξένα. Ἐάν κατά τι εἶνε μικρότερος, θά εἶνε ἄδικος καί πλεονέκτης καί θά παύσῃ νά εἶνε Θεός. Καί κάθε κτίσμα θά δοξάζῃ τόν Δημιουργό του καί θά ἀρκῆται σέ αὐτόν καί δέν θά γνωρίζῃ ἄλλον· εἰ δ' ἄλ-λως πολύ δικαίως θά τό κρίνουν ὅλοι ὡς ἀποστάτη καί θά τιμωρηθῇ, ὅπως ἀκριβῶς τοῦ ἀξίζει. Πρέπει ἢ ἓνας νά εἶνε αὐτός πού συνέχει τά πάντα καί ἀνάμεσα στά δικά του ἔκανε κάθε δημιούργημα, ὅπως ἤθελε ὁ ἴδιος, ἢ πάλι νά εἶνε πολλοί καί ἀπεριόριστοι οἱ δημιουργοί καί θεοί, πού ἀρχίζουν μέν μαζί, ἀλλά καί τελειώνουν παντοῦ μαζί. Καί ὁ καθένας ἀναγκαστικά θά ὁμο-λογήσῃ ὅτι ὅλοι μέν οἱ ἄλλοι ἀπό ἕξω κατέχονται ἀπό κάποιον ἄλλο μεγαλύ-τερο, σάν νά εἶνε κλεισμένοι καί νά παραμένουν στά δικά τους, κανένας,

ὅμως, ἀπό ὅλους αὐτοὺς δέν εἶνε Θεός. Ὁ καθένας πού ἔχει τό ἐλάχιστο τμήμα, θά ὑστερεῖ ἐν συγκρίσει μέ ὅλους τοὺς ἄλλους καί θά χάσῃ τήν ἐπίκλησι τοῦ παντοδυνάμου. Κατ' ἀνάγκην, λοιπόν, θά περιπέσωμε στήν ἀσέβεια, ὅταν φρονοῦμε τέτοια πράγματα.

Κεφάλαιο Β'

1. Ὅσοι λέγουν ὅτι τόν κόσμο τόν δημιουργήσαν οἱ ἄγγελοι ἢ κάποιος ἄλλος δημιουργός τοῦ κόσμου, παρά τό θέλημα τοῦ ὑπεράνω ὄλων Πατρός, πρῶτα μέν ὡς ἐκ τούτου ἀμαρτάνουν, διότι λέγουν ὅτι οἱ ἄγγελοι δημιουργήσαν μία τέτοια καί τόσο μεγάλη κτίσι παρά τό θέλημα τοῦ πρώτου Θεοῦ. Σάν νά εἶνε οἱ ἄγγελοι πιό δραστήριοι ἀπό τόν Θεό ἢ πάλι σάν νά παραμελῆ αὐτός ἢ σάν νά εἶνε κατώτερος ἢ νά μή φροντίζῃ καθόλου γιά ὅσα ἔκανε ὁ ἴδιος ὅποτε ἢ τά ἔκανε κακῶς ἢ τά ἔκανε καλῶς, ὥστε στή μία περίπτωσι νά τά διασκορπίζῃ καί ἐμποδίζῃ, στήν ἄλλη νά τά ἐπαινεῖ καί νά χαιρεταί. Αὐτό κανεῖς ἐξυπνος δέν θά τό σκεφτόταν γιά τόν ἄνθρωπο· ἄρα πόσο μᾶλλον γιά τόν Θεό!

2. Μετά ἀπό αὐτά ἄς μᾶς ποῦν· αὐτά δημιουργήθηκαν ἀνάμεσα σέ ὅσα κατέχει καί κρατεῖ ὡς δικά του ἢ στά ξένα καί ἐκτός αὐτοῦ εὐρισκόμενα; Ἐάν λέγουν ὅτι ἐκτός αὐτοῦ, παρομοίως δέν θά συμφωνήσουν μέ αὐτούς ὅσα εἶπαν πρὶν καί ὁ πρῶτος Θεός θά ἐγκλείεται ἀπό αὐτόν πού βρίσκεται ἔξω καί στόν ὅποιο κατ' ἀνάγκην αὐτός καταλήγει. Ἄν, ὅμως, εἶνε ἀνάμεσα σέ ὅσα ἔχει δικά του, θά εἶνε πολύ ἀνόητο νά λέγουν πῶς ὁ κόσμος ἐγινε παρά τή γνώμη του, ἀνάμεσα στά δικά του, ἀπό τοὺς ἀγγέλους καί ὄσους εἶνε ὑπό τήν ἐξουσία του ἢ ἀπό κάποιον ἄλλο, ἢ σάν νά μή προνοῖ γιά ὅλα ὅσα εἶνε δικά του, ὥστε νά μή γνωρίζῃ ὅσα θά κάνουν οἱ ἄγγελοι.

3. Ἐάν ὁ κόσμος, ὅπως νομίζουν μερικοί, δέν ἐγινε παρά τή θέλησί του, ἀλλά ἐπειδὴ ἤθελε καί γνώριζε, τότε πλέον αἰτία αὐτῆς τῆς δημιουργίας θά εἶνε ὄχι οἱ ἄγγελοι ἢ ὁ δημιουργός τοῦ κόσμου, ἀλλά τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἄν εἶνε δημιουργός τοῦ κόσμου, ὁ ἴδιος ἔκανε τοὺς ἀγγέλους ἢ ἀκόμη ὁ ἴδιος ἦταν ἡ αἰτία τῆς δημιουργίας τους. Καί θά φαίνεται ὅτι τόν κόσμο τόν ἔκανε ὁ ἴδιος πού προετοίμασε καί τά αἷτια τῆς δημιουργίας του. Μολονότι λέγουν ὅτι οἱ ἄγγελοι ἐγιναν μέ μεγάλη διαδοχή καί ἀπό κάτω ἢ ὅτι ὁ δημιουργός τοῦ κόσμου ἐγινε ἀπό τόν πρῶτο Πατέρα, ὅπως λέγει ὁ Βασιλεῖδης, παρά ταῦτα, αὐτό πού εἶνε ἡ αἰτία τῶν δημιουργημάτων θά ἐπιστρέψῃ σέ ἐκεῖνον πού παρουσίασε αὐτή τή διαδοχή. Ὅπως ἡ νίκη στόν πόλεμο ἀποδίδεται στό βασιλιᾶ πού προετοίμασε τά αἷτια τῆς νίκης καί ἡ ἴδρυσι αὐτῆς τῆς πολιτείας ἢ ἡ συγγραφή αὐτοῦ τοῦ ἔργου ἀποδίδεται σέ αὐτόν πού προετοίμασε τά αἷτια γιά τήν τελειοποίησί τους μέ αὐτές τίς προϋποθέσεις. Γι' αὐτό τό λόγο δέν λέμε ὅτι τό τσεκούρι κόβει τά ξύλα ἢ τό πριόνι κόβει, ἀλλά πολύ σωστά κάποιος θά πῇ ὅτι ὁ ἄνθρωπος κόβει ἢ πριονίζει· ὁ ἴδιος

πού γι' αυτό έκανε τό τσεκούρι καί τό πριόνι καί πολύ πρίν όλα τά έργαλεΐα, μέ τά όποΐα κατεσκεύασε τό τσεκούρι καί τό πριόνι. Έτσι, λοιπόν, δικαίως, σύμφωνα μέ τή λογική τους, δημιουργός αὐτοῦ τοῦ κόσμου θά λέγεται ὁ Πατήρ τῶν ὄλων καί ὄχι οἱ ἄγγελοι· οὔτε θά ὑπάρχη κάποιος ἄλλος δημιουργός αὐτοῦ τοῦ κόσμου ἐκτός ἀπό ἐκεῖνον πού τόν πρόβαλε καί πρῶτος ὑπῆρξε ἡ αἰτία πού ἔγινε αὐτή ἡ προπαρασκευή.

4. Ἴσως αὐτός ὁ λόγος νά εἶνε πειστικός, μᾶλλον δέ παραπλανητικός, γι' αὐτούς πού ἀγνοοῦν τόν Θεό καί τόν παρομοιάζουν μέ πτωχοῦς ἀνθρώπους καί μέ αὐτούς πού δέν μποροῦν ἀμέσως καί χωρίς βοήθεια νά δημιουργήσουν κάτι, ἀλλά χρειάζονται πολλά ὄργανα γιά νά κατασκευάσουν. Εἶνε, ὅμως, τελείως ἀπίθανος γι' αὐτούς πού γνωρίζουν ὅτι ὁ Θεός τῶν ὄλων δέν ἔχει ἀνάγκη ἀπό τίποτε, ὅτι μέ τόν Λόγο δημιούργησε καί «ἐποίησε» τά πάντα καί οὔτε χρειάζεται τούς ἀγγέλους ὡς βοηθούς γι' αὐτά πού ἔγιναν ἢ κάποια Δύναμι πολύ πιό κατώτερη ἀπό αὐτόν καί πού ἀγνοεῖ τόν Πατέρα, οὔτε κάποιο Ὑστέρημα οὔτε ἀγνοία, ὥστε αὐτός πού θά τόν γνώριζε νά γινόταν ἀνθρώπος· ἀλλά ὁ ἴδιος, μόνος του, κατά τρόπο πού ἐμεῖς δέν μποροῦμε νά ἐκφράσωμε καί νά κατανοήσωμε, τά προώρισε καί τά ἔκανε ὅλα ὅπως θέλησε. Αὐτός σέ ὅλα χαρίζει τήν ἁρμονία καί τήν τάξι τους καί τήν ἀρχή τῆς δημιουργίας τους· στά μέν πνευματικά τό πνευματικό καί ἀόρατο, στά ὑπερουράνια τό οὐράνιο καί στούς ἀγγέλους τό ἀγγελικό, στά ζωντανά τή ζωή, σέ ὅσα κολυμποῦν τό νά ζοῦν στό νερό καί στά γήινα τό νά ζοῦν ἐπάνω στή γῆ. Σέ ὅλα δίδει φύσι κατάλληλη στή μορφή τῆς ζωῆς τους. Ὅμως, ὅλα ὅσα ἔγιναν, τά ἔκανε μέ τόν ἀκάματο Λόγο.

5. Εἶνε, πράγματι, ιδιαίτερο χαρακτηριστικό τῆς ὑπεροχῆς τοῦ Θεοῦ τό ὅτι δέν χρειάζεται ἄλλα ὄργανα γιά τή δημιουργία τῶν κτισμάτων του καί τό ὅτι ὁ Λόγος του εἶνε ἰκανός καί ἀρκεῖ μόνος του νά δώση μορφή σέ ὅλα, ὅπως λέγει περὶ αὐτοῦ καί ὁ Ἰωάννης, ὁ μαθητής τοῦ Κυρίου· «Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο καί χωρίς αὐτοῦ γέγονεν οὐδέν»². Στά «πάντα» συμπεριλαμβάνεται καί αὐτός ὁ δικός μας κόσμος. Καί αὐτός, λοιπόν, ἔγινε ἀπό τόν Λόγο του, ὅπως λέγει τό βιβλίον τῆς Γενέσεως³ ὅτι ὅλα ὅσα ἔχουν σχέση μέ ἐμᾶς τά ἔκανε ὁ Θεός μέ τόν Λόγο του. Παρομοίως, ὅμως, καί ὁ Δαυΐδ λέγει· «Ὅτι αὐτός εἶπε καί ἐγενήθησαν, αὐτός ἐνετείλατο καί ἐκτίσθησαν»⁴. Σέ ποιόν, λοιπόν, θά πιστεύσωμε πιό πολύ γιά τή δημιουργία τοῦ κόσμου; στούς αἰρετικούς πού εἶπαμε πρίν καί οἱ ὅποιοι φλυαροῦν μέ τόσες ἀνόητες καί ἀσταθεῖς θεωρίες ἢ στούς μαθητάς τοῦ Κυρίου καί στό Μωϋσῆ, στόν «πιστό θεράποντα»⁵ τοῦ Θεοῦ καί προφήτη; Αὐτός πρῶτος διηγήθηκε τή δημιουργία τοῦ κόσμου λέγοντας· «Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεός τὸν οὐρανὸν καί τὴν γῆν»⁶ καί ὅλα τά ἄλλα πράγματα στή συνέχεια· ὄχι οἱ θεοί, οὔτε οἱ ἄγγελοι.

6. Ἐπειδὴ αὐτός ὁ Θεός εἶνε ὁ Πατήρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ⁷, γι' αὐτό ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἶπε· «Εἷς Θεός Πατήρ, ὁ ἐπὶ πάντων καί διὰ πάντων καί ἐν πᾶσιν ἡμῖν»⁸. Ἀποδείξαμε, λοιπόν, ὅτι ἕνας εἶνε ὁ Θεός. Θά

τό αποδείξωμε ἐπὶ πλέον ἀπὸ τούς ἴδιους τούς ἀποστόλους καὶ ἀπὸ τούς λόγους τοῦ Κυρίου. Πράγματι πόσο κακὸ εἶνε νὰ ἀφήνωμε τὰ λόγια τῶν προφητῶν, τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ νὰ προσέχωμε σὲ αὐτούς πού δὲν λέγουν τίποτε σωστό!

Κεφάλαιο Γ'

1. Δὲν ὑπάρχει, λοιπόν, ὁ Βυθὸς τους, τὸ Πλήρωμά του καὶ ὁ Θεὸς τοῦ Μαρκίωνος. Ἐάν μὲν, ὅπως λέγουν αὐτοὶ, ἐκτός ἑαυτοῦ ἔχη κάτι πού ὑποτάσσεται σὲ αὐτόν καὶ τὸ ὀνομάζουν *Κένωμα* καὶ *Σκιά*, ἀποδεικνύεται πῶς αὐτὸ τὸ Κένωμα εἶνε μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ Πλήρωμά τους. Εἶνε, ὅμως, ἄτοπο νὰ ποῦμε καὶ τοῦτο· ὅτι, ἐφ' ὅσον ὁ Βυθὸς κατέχει μέσα του ὅλα, ἡ δημιουργία ἐγίνε ἀπὸ κάποιον ἄλλο. Πρέπει, λοιπόν, κατ' ἀνάγκην ἐκεῖνοι νὰ ὁμολογήσουν ὅτι κάτω ἀπὸ τὸ πνευματικὸ Πλήρωμα ὑπάρχει κάποιον κενὸ καὶ ἄμορφο, στὸ ὁποῖο δημιουργήθηκε αὐτὸ τὸ σύμπαν. Καὶ αὐτὸ τὸ ἄμορφο τὸ ἄφησε πρόθυμα ὁ Δημιουργός, διότι γνώριζε ὁ Προπάτωρ ὅσα θὰ γίνονταν σὲ αὐτὸ ἢ διότι τὰ ἀγνοοῦσε; Καὶ ἂν μὲν τὰ ἀγνοῆ, δὲν θὰ εἶνε πλέον ὁ Θεὸς πού τὰ γνωρίζει ὅλα ἐκ τῶν προτέρων. Ἀλλὰ δὲν θὰ μπορούν νὰ προβάλλουν τὸ λόγο, γιατί ἐπὶ τόσα χρόνια ἄφησε ἡσυχὸν αὐτόν τὸν τόπο. Ἐάν γνώριζε ἀπὸ πρὶν καὶ μὲ τὴ σκέψι του εἶδε αὐτὴν τὴν κτίσι πού θὰ γινόταν σὲ αὐτόν τὸν τόπο, τότε τὴν ἔκανε ὁ ἴδιος πού μέσα του τὴν εἶχε σχηματίσει ἀπὸ πρὶν.

2. Ἐὰν σταματήσουν, λοιπόν, νὰ λέγουν ὅτι ἀπὸ ἄλλον ἐγίνε ὁ κόσμος. Συγχρόνως ὁ Θεὸς συνέλαβε μὲ τὸ νοῦ καὶ ἐγίνε αὐτὸ πού συνέλαβε. Δὲν ἦταν, λοιπόν, δυνατόν ἄλλος μὲν νὰ συλλάβῃ μὲ τὸ νοῦ καὶ ἄλλος νὰ κἀνῃ αὐτὰ πού συνέλαβε ἐκεῖνος μὲ τὸ νοῦ του. Ὅμως, σύμφωνα μὲ αὐτούς τούς αἰρετικούς, ὁ Θεὸς ἢ αἰώνιον κόσμον συνέλαβε στὴ σκέψι του ἢ πρόσκαιρο. Ἀλλὰ καὶ τὰ δύο εἶνε παράδοξα. Ἐάν μὲν τὸν συνέλαβε στὴ σκέψι του ὡς αἰώνιον καὶ πνευματικὸ καὶ νοητὸ, τέτοιος καὶ θὰ γινόταν. Ἐάν, ὅμως, εἶνε τέτοιος πού εἶνε, καὶ ὁ ἴδιος τὸν ἔκανε τέτοιο πού τὸν συνέλαβε στὴ σκέψι του. Ἡ θέλησε νὰ εἶνε αὐτὸς παρουσία τοῦ Πατρὸς, σύμφωνα μὲ μία τέτοια σύλληψι τοῦ νοῦ, σύνθετος, μεταβλητὸς καὶ προσωρινός. Ἐπειδὴ εἶνε τέτοιος, ὅπως τὸν σχημάτισε ὁ ἴδιος ὁ Πατήρ, εἶνε ἄξια ἡ δημιουργία πού ἔκανε ὁ Πατήρ. Τὸ νὰ λέγωμε, ὅμως, ὅτι αὐτὸ πού συνέλαβε μὲ τὴ σκέψι του ὁ Πατήρ τῶν ὄλων καὶ σχηματίσθηκε ἔτσι ἀπὸ πρὶν, ὅπως καὶ ἐγίνε, εἶνε «καρπὸς Ὑστερήματος» καὶ «προβολὴ τῆς ἀγνοίας», αὐτὸ εἶνε μεγάλη βλασφημία. Σύμφωνα μὲ αὐτούς, ὁ Πατήρ τῶν ὄλων κατὰ τὴ σύλληψι τοῦ πνεύματός του προβάλλει μέσα στὸ νοῦ του τὸ Ὑστέρημα καὶ παράγει καρπὸς τῆς ἀγνοίας. Διότι ὅσα συνέλαβε μὲ τὸ νοῦ του, αὐτὰ καὶ ἐγιναν.

Κεφάλαιο Δ'

1. Πρέπει, λοιπόν, να εξετάζουμε την αιτία αυτής της οικονομίας του Θεού, αλλά να μη αποδίδουμε σε άλλον τή δημιουργία του κόσμου. Και πρέπει να λέμε ότι όλα τα προετοίμασε ο Θεός για να γίνουν, όπως και έγιναν και να μην ἐπινοούμε τή *Σκιά* και τό *Κένωμα*. 'Αλλά ἐρωτούμε: από πού προήλθε τό *Κένωμα*; Από τόν Πατέρα τῶν πάντων και «*προβολέα*» κατ' αὐτούς, πού ὡς «*προβολή*» του και ισότιμο και συγγενές μέ τούς ὑπολοίπους Αἰῶνες εἶνε ἴσως ἀκόμη και ἀρχαιότερο αὐτῶν; Ἄν, ὅμως, προβλήθηκε από τό ἴδιο, εἶνε ὅμοιο μέ αὐτόν πού τό πρόβαλε και μέ αὐτούς, μαζί μέ τούς ὁποίους προβλήθηκε. Ὅπωςδήποτε, λοιπόν, κατ' ἀνάγκη και ὁ Βυθός μαζί μέ τή Σιγή θά εἶνε ὅμοιος μέ τό *Κένωμα*, δηλαδή, θά εἶνε ἀδειος. Καί οἱ ὑπόλοιποι Αἰῶνες, ἐπειδή εἶνε ἀδελφοί του *Κενώματος*, ἔχουν κενή και τήν ὑπόστασί τους. Ἄν δέν προβλήθηκε, τότε γεννήθηκε από αὐτόν και ὡς γεννημένο εἶνε ισόχρονο μέ τό Βυθό τους, τόν πατέρα τῶν πάντων. Καί ἔτσι τό *Κένωμα* θά εἶνε τῆς αὐτῆς φύσεως και ισότιμο μέ τόν κατ' αὐτούς πατέρα τῶν πάντων. Τό *Κένωμα* πρέπει ἢ να προβλήθηκε από κάποιον ἢ να γεννήθηκε από αὐτόν. Ἐάν προβλήθηκε τό *Κένωμα*, κενός «*προβολέας*» εἶνε ὁ Οὐαλεντίνος, κενοί και οἱ ὄπαδοί του. Ἄν δέν προβλήθηκε, ἀλλά γεννήθηκε, τότε αὐτό τό *Κένωμα* εἶνε και ὅμοιο και ἀδελφικό και ισότιμο μέ τόν πατέρα πού προεἶπε ὁ Οὐαλεντίνος. Εἶνε δέ ἀρχαιότερο και κατά πολύ προϋπάρχον και ἐντιμώτερο από τούς ὑπόλοιπους Αἰῶνες του Πτολεμαίου και του Ἡρακλείωνος και ὄλων τῶν ἄλλων πού φρονοῦν τά ἴδια.

2. Βρίσκονται, ὅμως, σε ἀμηχανία γι' αὐτά και ὁμολογοῦν ὅτι ὁ Πατήρ τῶν ὄλων συνεχίει τά πάντα και δέν ὑπάρχει τίποτε ἐξω από τό Πλήρωμα, διότι ὅπωςδήποτε εἶνε ἀνάγκη να τελειώνη αὐτός και να περιορίζεται από κάποιον μεγαλύτερο. Αὐτό πού εἶνε ἐξω και αὐτό πού εἶνε μέσα τό χαρακτηρίζουν κατά τή γνώσι και τήν ἄγνοια και ὄχι κατά τήν ἀπόστασι του τόπου. Ὅσα εἶνε στό Πλήρωμα ἢ ὄσα συνεχίει ὁ Πατήρ πού τά ἔκανε ὁ Δημιουργός ἢ οἱ ἄγγελοι και ὄλα ὄσα γνωρίζουμε πώς έγιναν, τά συνεχίει, κατ' αὐτούς, τό ἄρρητο μέγεθος, ὅπως συνεχίει ὁ κύκλος τό κέντρο ἢ ὁ χιτώνας τήν κηλίδα. Τότε, λοιπόν, πρῶτα μέν τί θά εἶνε ὁ Βυθός, ἀνεχόμενος στόν κόλπο του να δημιουργῆται κηλίδα και ἐπιτρέποντας μέσα στά δικά του κάποιος ἄλλος να δημιουργῆ ἢ να προβάλλη παρά τή γνώμη του; Αὐτό, βεβαίως, δέν θά ταίριαζε σε ὄλο τό Πλήρωμα, διότι θά μπορούσε ἐξ ἀρχῆς να ἀποβάλλη τό Ὑστέρημα και τίς προβολές, πού ἄρχισαν από αὐτό. Δέν ἐπιτρέπεται να δεχώμαστε ὅτι μέ τήν ἄγνοια ἢ μέ τό πάθος ἢ μέ τό Ὑστέρημα δημιουργεῖται ἢ κτίσι. Διότι ὄποιος μετά ἐπανορθώνει τό Ὑστέρημα και τό καθαρίζει σάν κηλίδα, πολύ νωρίτερα θά μπορούσε να προσέξῃ για να μή συμβῆ στήν ἀρχή τέτοια κηλίδα στά δικά του. Καί ἂν στήν ἀρχή μέν ὑποχωροῦσε, ἐπειδή ἄλλιως δέν μπορούσαν να γίνουν ὄσα έγιναν, πρέπει πάντοτε ἐκεῖνα να γίνονται ἔτσι.

Αυτά πού στήν ἀρχή δέν μπορούν νά διορθωθοῦν, πῶς θά διορθωθοῦν ἀργότερα; Ἡ πῶς λέγουν ὅτι οἱ ἄνθρωποι καλοῦνται στήν τελειότητα, ὅταν λέγουν ὅτι ἐκεῖνα ἀκριβῶς, πού εἶνε τά αἷτια τῆς δημιουργίας τῶν ἀνθρώπων ἢ τοῦ ἰδίου τοῦ Δημιουργοῦ ἢ τῶν ἀγγέλων, εἶνε στό Ὑστέρημα; Καί ἄν λόγῳ τῆς φιλανθρωπίας του στούς ἐσχάτους καιρούς εὐσπλαχνίσθηκε τούς ἀνθρώπους καί τούς ἔδωσε τήν τελειότητα, ἐν πρώτοις ἔπρεπε νά εὐσπλαχνισθῆ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἔπλασαν τόν ἄνθρωπο, καί νά τούς δώσῃ τήν τελειότητα. Ἔτσι, ὅπωςδήποτε οἱ ἄνθρωποι θά καρπώνονταν τό ἔλεος καί ἀπό τούς τέλειους θά γίνονταν τέλειοι. Διότι, ἄν εὐσπλαχνίζοταν τό ἔργο ἐκείνων, πολύ πρωτότερα ὠφείλε νά εὐσπλαχνισθῆ ἐκείνους καί νά μή τούς ἀφήσῃ νά ἔλθουν σέ τέτοιο σημεῖο τυφλότητος.

3. Θά ἀναιρεθοῦν, ὅμως, τά ὅσα λέγουν γιά τή Σκιά καί τό Κένωμα, μέσα στά ὅποια λέγουν ὅτι ἔγινε ἡ «καθ' ἡμᾶς» κτίσι, ἐάν ἔγιναν αὐτά ἀνάμεσα σέ ὅσα συνέχει ὁ Πατήρ. Ἄν τό πατρικό φῶς ἐκείνων τό θεωροῦν τέτοιο, ὥστε νά μπορῆ νά γεμίξῃ ὅλα ὅσα εἶνε μέσα του καί νά τά φωτίξῃ, πῶς τό Κένωμα καί ἡ Σκιά θά μποροῦσαν νά ὑπάρχουν σέ ἐκεῖνα πού συνέχει τό Πλήρωμα καί τό πατρικό φῶς; Πρέπει νά δεῖξουν μέσα στόν Προπάτορα ἢ στό Πλήρωμα ἕνα τόπο, πού δέν φωτίζεται οὔτε διατηρεῖται ἀπό κάποιον καί στόν ὅποιο οἱ ἄγγελοι ἢ ὁ Δημιουργός ἔκαναν ὅσα θέλησαν. Δέν εἶνε, βεβαίως, μικρός ὁ τόπος, στόν ὅποιο ἔγινε μία τόσο μεγάλη καί τέτοια δημιουργία. Ἔτσι κατ' ἀνάγκη αὐτοῖ θά εἶνε κάποιο ἄμορφο καί σκοτεινό Κένωμα τοπικά μέσα στό Πλήρωμα ἢ στόν Πατέρα τους, στό ὅποιο δημιουργήθηκαν ὅσα δημιουργήθηκαν. Ἐξ ἄλλου θά κατηγοροῦμε τό πατρικό τους φῶς, διότι τάχα δέν μπορεῖ νά φωτίξῃ καί γεμίξῃ ὅσα εἶνε μέσα του. Ἐπί πλέον λέγοντάς τα αὐτά καρπούς τοῦ Ὑστερήματος καί ἔργο πλάνης, θά εισάγουν τό Ὑστέρημα καί τήν πλάνη μέσα στό Πλήρωμα καί στόν κόλπο τοῦ Πατρός.

Κεφάλαιο Ε'

1. Γιά ὄσους, λοιπόν, λέγουν ὅτι αὐτός ὁ κόσμος ἔγινε ἔξω ἀπό τό Πλήρωμα ἢ ἔγινε ἀπό τόν ἀγαθό Θεό ταιριάζουν ὅσα εἶπαμε λίγο πρωτότερα¹. Καί τέτοιοι ἄνθρωποι θά ἀποκλειστοῦν μαζί μέ τόν Πατέρα τους ἀπό αὐτόν πού εἶνε ἔξω ἀπό τό Πλήρωμα, στόν ὅποιο καί κατ' ἀνάγκη καταλήγουν. Γιά ὄσους, πάλι, λέγουν ὅτι μεταξύ αὐτῶν πού συνέχει ὁ Πατήρ εἶνε καί αὐτός ὁ κόσμος, πού ἔγινε ἀπό κάποιους ἄλλους, φαίνονται ἀνόητα καί ἀταίριαστα ὅσα λέγουμε τώρα². Καί θά ἀναγκασθοῦν ἢ νά ὁμολογήσουν ὅτι εἶνε φωτεινά καί πλήρη καί ἐνεργῆ ὅλα ὅσα βρίσκονται μέσα στόν Πατέρα ἢ νά κατηγορήσουν τό πατρικό φῶς, σάν νά μή μπορῆ ὁ Πατήρ νά φωτίσῃ τά πάντα ἢ θά πρέπει νά ὁμολογήσουν ὅτι, ὅπως τό μέρος, ἔτσι καί ὅλο τό Πλήρωμά τους, εἶνε κενό καί ἄτακτο καί σκοτεινό. Καί ὅλα τά ἄλλα τά τῆς

κτίσεως τὰ κατηγοροῦν σάν νά εἶνε πρόσκαιρα. Ἡ αἰώνια καί χοϊκά πρέπει νά εἶνε ἢ ἀκατηγορητα, διότι εἶνε μέσα στό Πλήρωμα καί στόν κόλπο τοῦ Πατρός. Ἡ ἀκόμη καί ὄλο τό Πλήρωμα παρομοίως θά κατηγορηθῆ καί αἰτία τῆς ἀγνοίας ἀποδεικνύεται ὁ Χριστός τους. Διότι, ὅπως λέγουν, ὅταν δημιούργησε τή Μητέρα τους, τήν πέταξε ἔξω ἀπό τό Πλήρωμα, δηλαδή, τήν ξεχώρισε ἀπό τή γνῶσι. Τήν ἄγνοιά της, λοιπόν, τήν ἔκανε ὁ ἴδιος πού τήν ξεχώρισε ἀπό τή γνῶσι. Πῶς, λοιπόν, ὁ ἴδιος μπόρεσε νά δώση τή γνῶσι στους ἄλλους Αἰῶνες πού ἦσαν προγενέστεροι αὐτοῦ, ἀλλά γιά τή Μητέρα του ἔγινε αἴτιος τῆς ἀγνοίας; Τήν ἔκανε ἔξω ἀπό τή γνῶσι, διότι τήν πέταξε ἔξω ἀπό τό Πλήρωμα.

2. Ἐπί πλέον, μερικοί ἀπό αὐτούς λέγουν ὅτι ἔγινε μέ τή γνῶσι καί τήν ἄγνοια, μέσα στό Πλήρωμα καί ἔξω ἀπό αὐτό, ἐπειδή αὐτός πού εἶνε μέσα στή γνῶσι, εἶνε μέσα σέ αὐτό πού γνωρίζει. Κατ' ἀνάγκη, λοιπόν, θά συμφωνήσουν ὅτι αὐτός ὁ Σωτήρ, γιά τόν ὁποῖο λένε πῶς εἶνε «τά πάντα», ὑπῆρξε ἐν ἀγνοία. Διότι λένε ὅτι αὐτός ἐπλασε τή Μητέρα τους, ὅταν ἦλθε ἔξω ἀπό τό Πλήρωμα. Ἐάν, τώρα, αὐτό πού εἶνε ἔξω, τό ὀνομάζουν ἄγνοια τῶν πάντων, ἐξέρχεται, ὅμως, ὁ Σωτήρ γιά νά δώση μορφή στή Μητέρα τους, ἄρα αὐτός ἔγινε ἔξω ἀπό τή γνῶσι τῶν πάντων, δηλαδή, στήν ἄγνοια. Πῶς, λοιπόν, μπόρεσε νά τῆς δώση τή γνῶσι, ὅταν καί ὁ ἴδιος εἶνε ἔξω ἀπό τή γνῶσι; Καί γιά ἐμᾶς λέγουν ὅτι εἴμαστε ἔξω ἀπό τό Πλήρωμα, ἐπειδή εἴμαστε ἔξω ἀπό τή «γνῶσί» τους. Καί πάλι, ὅμως, ἂν ὁ Σωτήρ βγῆκε ἔξω ἀπό τό Πλήρωμα γιά νά ἀναζητήσῃ τό «ἀπολωλός πρόβατον»³ καί τό Πλήρωμα εἶνε ἡ γνῶσι, ἄρα ἔγινε ἔξω ἀπό τή γνῶσι, δηλαδή, στήν ἄγνοια. Ἡ ἀναγκαστικά θά συμφωνήσουν ὅτι αὐτό τοπικά εἶνε ἔξω ἀπό τό Πλήρωμα καί ὅλα ὅσα εἴπαμε πρὶν θά τοὺς φανῶν ἀντίθετα· ἢ, ἐάν λέγουν ὅτι αὐτό, πού βρίσκεται μέσα, εἶνε στή γνῶσι καί τό ἄλλο, πού βρίσκεται ἔξω, εἶνε στήν ἄγνοια, τότε ὁ Σωτήρ τους καί πολύ πρωύτερα ὁ Χριστός θά εἶχαν γίνει στήν ἄγνοια, διότι βγῆκαν ἀπό τό Πλήρωμα γιά νά σχηματίσουν τή Μητέρα τους· δηλαδή, βγῆκαν ἀπό τή γνῶσι.

3. Αὐτά παρομοίως θά ταιριάζουν καί γιά ὅλους ὅσοι λέγουν ὅτι ὁ κόσμος ἔγινε μέ ὁποιοδήποτε τρόπο, εἴτε ἀπό τοὺς ἀγγέλους εἴτε ἀπό κάποιον ἄλλο πλὴν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Ἡ κατηγορία, πού διατυπώνουν γιά τόν Δημιουργό καί γιά τὰ ὑλικά καί πρόσκαιρα πράγματα πού ἔγιναν, θά ἐπιστρέψῃ στόν Πατέρα. Πῶς ἔγιναν στήν κοιλιά τοῦ Πληρώματος αὐτά πού μετὰ ἀπό λίγο θά διαλύονταν τελικῶς, κατὰ τήν παραχώρησι καί εὐδοκία τοῦ Πατρός; Τότε, λοιπόν, αἰτία αὐτῆς τῆς δημιουργίας δέν εἶνε ὁ Δημιουργός, ὁ ὁποῖος εὐδόκησε νά τή δημιουργήσῃ μόνος του, ἀλλά αὐτός πού ἀνάμεσα στά δικά του παραχωρεῖ καί ἐπιδοκιμάζει νά προβάλλωνται τὰ τοῦ Ὑστερήματος καί νά γίνωνται τὰ ἔργα τῆς πλάνης· στά αἰώνια τὰ πρόσκαιρα, στά ἀφθαρτα τὰ φθαρτά, στά τῆς ἀληθείας τὰ τῆς πλάνης. Ἄν αὐτά ἔγιναν χωρίς τήν παραχώρησι καί τήν ἐπιδοκιμασία τοῦ Πατρός τῶν ὄλων, τότε ἔχει μεγαλύτερη

δύναμι και ἐξουσία αὐτός πού ἀνάμεσα σέ ὅσα εἶνε δικά του ἔκανε τόσα, τά ὁποῖα ὁ ἴδιος δέν ἐπιδοκίμασε. Καί ἄν, πάλι, ὁ Πατήρ παρεχώρησε, ἐνῶ δέν ἐπιδοκίμαζε, ὅπως λέγουν μερικοί, τότε ἦ, ἐνῶ ἦταν δυνατός νά ἐμποδίσει, παρεχώρησε λόγω κάποιας ἀνάγκης ἢ δέν ἦταν δυνατός. Ἀλλά ἐάν δέν μπόρεσε, εἶνε ἀδύνατος καί ἀνίσχυρος. Ἄν, ὅμως, ἦταν δυνατός, τότε ἦταν ἀπατεώνας καί ὑποκριτής καί ὑπόδουλος στήν ἀνάγκη. Ἐνῶ δέν συμφωνοῦσε, τό παρεχώρησε σάν νά συμφωνοῦσε. Καί ἐνῶ στήν ἀρχή παρεχώρησε νά συντεθῆ ἡ πλάνη καί νά αὐξηθῆ, στά ἐπόμενα χρόνια ἐπιχείρησε νά τή διαλύσει, ὅταν πλέον πολλοί καταστράφηκαν λόγω τοῦ Ὑστερήματος.

4. Δέν ταιριάζει νά λέμε ὅτι ὁ ὑπεράνω ὄλων Θεός, ἐνῶ ἦταν ἐλεύθερος καί αὐτεξούσιος, ὑποτάχθηκε σέ κάποια ἀνάγκη, ὥστε νά γίνη κάτι κατά παραχώρησι καί παρά τή γνώμη του. Ἀλλωστε τήν ἀνάγκη θά τήν κάνουν μεγαλύτερη καί ἰσχυρότερη ἀπό τόν Θεό, ὅταν αὐτό, πού ἔχει μεγαλύτερη δύναμι, εἶνε ἀνώτερο ὄλων. Καί ἀμέσως στήν ἀρχή ἔπρεπε νά ἀποκόψη τίς αἰτίες τῆς ἀνάγκης καί νά μὴ περιορισθῆ ὥστε νά ἔχη ἀνάγκη, παραχωρώντας κάτι πού δέν τοῦ ταιριάζει. Πολύ πιο καλύτερο καί φυσικώτερο καί θεοπρεπές ἦταν στήν ἀρχή νά ἐξαφανίσει τήν αἰτία μιᾶς τέτοιας ἀνάγκης, παρά πού ἀργότερα, σάν νά ἄλλαξε γνώμη, προσπάθησε νά ἐξαφανίσει μία τόσο μεγάλη καρποφορία ἀνάγκης. Καί μολονότι ὑποτάσσεται στήν ἀνάγκη, θά εἶνε Πατήρ τῶν πάντων καί θά ἐμπέσει στή μοῖρα, φέροντας βαρέως ὅσα γίνονται, μὴ μπορώντας δέ παρά τή γνώμη καί τό πεπρωμένο νά κάνη τίποτε, ὅπως καί ὁ Ζεὺς τοῦ Ὀμήρου ἐξ ἀνάγκης ἔλεγε: «*Καὶ γὰρ ἐγὼ σοι δῶκα ἐκὼν ἀέκοντι γε θυμῷ*»⁴. Μὲ αὐτόν, λοιπόν, τό συλλογισμό ὁ Βυθός τους θά ἀποδειχθῆ δούλος τῆς ἀνάγκης καί τῆς μοίρας.

Κεφάλαιο ΣΤ'

1. Πῶς ἀγνοοῦσαν οἱ ἄγγελοι ἢ ὁ δημιουργός τοῦ κόσμου τόν πρῶτο Θεό, ὅταν εἶνε δικά του κτίσματα καί συνέχωνται ἀπό αὐτόν; Μπόρεσε μὲν νά εἶνε ἀόρατος σέ αὐτούς, λόγω τῆς ὑπεροχῆς του. Ἦταν, ὅμως, τελείως ἀδύνατο νά εἶνε ἀγνωστος, λόγω τῆς προνοίας του. Καθότι, ὅπως λέγουν, μπορεῖ μὲ τή συγκατάβασιν νά ἦσαν πολὺ χωρισμένοι ἀπὸ αὐτόν. Ἀλλά ἐφ' ὅσον ἡ κυριαρχία ἐπεκτάθηκε σέ ὅλους, ἔπρεπε νά γνωρίζουν τόν κυρίαρχό τους καί νά γνωρίζουν αὐτό ἀκριβῶς ὅτι αὐτός πού τοὺς ἔπλασε εἶνε ὁ Κύριος τῶν πάντων. Ἐπειδὴ εἶνε ἀόρατος καί ἰσχυρός, παρέχει σέ ὅλα μεγάλες νοητικές δυνάμεις καί τὴν αἴσθησιν τῆς ἰσχυροτάτης καί παντοδυνάμου ὑπεροχῆς. Γι' αὐτό, μολονότι «*οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ υἱός, οὐδὲ τὸν υἱόν, εἰ μὴ ὁ πατήρ καὶ οἷς ἂν ὁ υἱὸς ἀποκαλύψῃ*»¹, ὅλα γνωρίζουν αὐτό ἀκριβῶς, ἐπειδὴ ἡ λογικὴ, πού ἔχουν, τὰ παρακινεῖ καί τοὺς ἀποκαλύπτει ὅτι ὑπάρχει ἕνας Θεός, Κύριος τῶν πάντων.

2. Καί γι' αὐτό ὅλα ὑποτάχθηκαν στό ὄνομα τοῦ Ὑψίστου καί Παντοδυνά-

μου. Καί πριν ακόμη ἔλθῃ ὁ Κύριός μας, οἱ ἄνθρωποι μέ τήν ἐπίκλησι τοῦ ὀνόματος του σώζονταν ἀπό τά πονηρά πνεύματα καί ὅλα τά δαιμόνια καί ὅλη τήν ἀποστασία². Ὅχι διότι τάχα τόν ἔβλεπαν τά γήινα πνεύματα ἢ οἱ δαίμονες, ἀλλά ἐπειδή γνῶριζαν ὅτι ὑπάρχει ὁ ὑπεράνω ὄλων Θεός, τοῦ ὁποίου τήν ἐπίκλησι ἔτρεμαν καί τόν ὁποῖο τρέμουν ὅλη ἡ κτίσι, οἱ Ἀρχές καί Ἐξουσίες καί ὅλες οἱ ὑποταγμένες Δυνάμεις. Ὅπως οἱ ὑποτελεῖς τῶν Ρωμαίων, μολονότι δέν εἶδαν ποτέ τόν αὐτοκράτορα, ἀλλά ἀπό γῆς καί θαλάσσης εἶνε πολύ ἀπομακρυσμένοι ἀπό αὐτόν, τόν γνῶρίζουν, λόγῳ τῆς ἐξουσίας, διότι ἔχει τήν ἀνωτάτη δύναμι καί κυριαρχία. Οἱ ἄγγελοι πού εἶνε ἀνώτεροί μας, εἴτε ἐκεῖνος πού τόν ὀνομάζουν δημιουργό τοῦ κόσμου, δέν θά γνῶρίζουν τόν Παντοδύναμο, ὅταν ἀκόμη καί τά ἄφωνα ὄντα τόν τρέμουν καί ὑποχωροῦν στήν ἐπίκλησί του; Τά πάντα, μολονότι δέν εἶδαν τόν αὐτοκράτορά τους, ὑποτάχθηκαν στό ὄνομά του. Ἐτσι ὑποτάσσονται στό ὄνομα αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος δημιούργησε τά πάντα καί τά διευθέτησε μέ τό λόγο του, ἐπειδή δέν ὑπάρχει ἄλλος ἀπό αὐτόν πού ἔκανε τόν κόσμο. Καί γι' αὐτό οἱ Ἰουδαῖοι μέχρι τώρα ἐκδιώκουν τούς δαίμονες μέ τήν ἐπίκλησι αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος, διότι ὅλα φοβοῦνται τήν ἐπίκλησι τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πού τά ἔκανε.

3. Ἐπομένως, ἂν ἀρνηθοῦν ὅτι οἱ ἄγγελοι εἶνε πιο ἀνόητοι ἀπό τά ἄφωνα ὄντα, θά καταλήξουν στό ὅτι, μολονότι δέν ἔβλεπαν τόν ὑπεράνω ὄλων Θεό, ἔπρεπε νά γνῶρίζουν τήν ἐξουσία καί κυριαρχία του. Πράγματι, θά φανῆ γελοῖο ἂν λέγουν ὅτι αὐτοί μέν, πού εἶνε ἐπάνω στή γῆ, γνῶρίζουν τόν ὑπεράνω ὄλων Θεό, τόν ὁποῖο ποτέ δέν εἶδαν, ἀλλά σέ αὐτόν, πού ἔκανε αὐτούς καί ὅλο τόν κόσμο, ἐπειδή εἶνε «ἐν τοῖς ὑμίστοις» καί ἐπάνω ἀπό τούς οὐρανοῦς, δέν ἐπιτρέπουν νά γνῶρίζῃ αὐτά πού γνῶρίζουν οἱ ἴδιοι, μολονότι εἶνε χαμηλά. Ἐκτός καί ἂν ἴσως λέγουν ὅτι ὁ Βυθός του εἶνε κάτω ἀπό τή γῆ, στόν Τάρταρο· γι' αὐτό καί τόν γνῶρισαν πριν ἀπό τούς ἀγγέλους πού κατοικοῦν στά ὕψη. Φθάνουν σέ τέτοια ἀνοησία, ὥστε νά χαρακτηρίζουν ἄφρονα τόν Δημιουργό τοῦ κόσμου. Πράγματι, ἀξίζει νά τούς λυπώμαστε, διότι τόσο ἀνόητα λέγουν ὅτι ὁ Δημιουργός δέν γνῶρισε οὔτε τή Μητέρα οὔτε τό σπέρμα της οὔτε τό Πλήρωμα τῶν Αἰώνων οὔτε τόν Προπάτορα οὔτε τί ἦσαν αὐτά πού δημιούργησε καί ὅτι αὐτά εἶνε, ὅμως, εἰκόνες ὄσων εἶνε μέσα στό Πλήρωμα, διότι ὁ Σωτήρ κρυφά ἐργάσθηκε, ὥστε νά γίνουν ἔτσι πρὸς τιμήν τῶν ἄνω.

Κεφάλαιο Ζ'

1. Ἐνῶ, λοιπόν, ὁ Δημιουργός ἀγνοεῖ τά πάντα, λέγουν ὅτι ὁ Σωτήρ τίμησε τό Πλήρωμα στή δημιουργία μέ τή Μητέρα, ἢ ὁποία πρόβαλε τά ὁμοιώματα καί τίς εἰκόνες ὄσων εἶνε ἐπάνω. Ἀλλά δεῖξαμε ὅτι ἦταν ἀδύνατον ἔξω ἀπό τό Πλήρωμα νά ὑπάρχῃ κάτι, μέ τό ὁποῖο, καθῶς λέγουν, ἔγιναν οἱ εἰκό-

νες αὐτῶν πού εἶνε μέσα στό Πλήρωμα ἢ αὐτόν τόν κόσμο νά τόν δημιούργησε κάποιος ἄλλος ἐκτός ἀπό τόν πρῶτο Θεό. "Αν εἶνε εὐχάριστο νά ἀνατρέψωμε ὅλα τά σημεῖα τῆς διδασκαλίας τους καί νά τοὺς ἀποδεικνύωμε ψεῦτες, θά ποῦμε σέ αὐτούς ὅτι, ἂν πρὸς τιμὴν τῶν ἄνω τὰ ἔκανε αὐτά ὁ Σωτὴρ σύμφωνα μέ τὴν εἰκόνα ἐκείνων, πάντοτε πρέπει νά παραμένουν αὐτά, γιὰ νά τιμοῦνται πάντοτε ὅσα τιμήθηκαν. "Αν, πάλι, παρέρχονται, ποιό τό ὄφελος αὐτῆς τῆς βραχύχρονης τιμῆς, ἢ ὅποια κάποτε δέν ὑπῆρξε καί πάλι δέν θά ὑπάρξει; Ὁ Σωτὴρ, λοιπόν, περισσότερο ἀναζητᾷ τὴ μάταιη δόξα, παρά θά ἀποδειχθῆ ὅτι τιμᾷ ὅσα εἶνε ἐπάνω. Διότι πῶς τὰ αἰώνια, πού πάντοτε ὑπάρχουν, τιμοῦνται μέ τὰ πρόσκαιρα, τὰ σταθερά μέ τὰ παροδικὰ καί τὰ ἄφθαρτα μέ τὰ φθαρτά; Γι' αὐτό καί οἱ ἄνθρωποι, πού εἶνε πρόσκαιροι, δέν εὐχαριστοῦνται γιὰ τὴν τιμὴ αὐτοῦ πού παρέρχεται γρήγορα, ἀλλὰ αὐτοῦ πού παραμένει πολὺ, ὅσο μπορεῖ. Ὅσα πετάχθηκαν ἀμέσως μόλις ἔγιναν, σωστά θά ποῦν ὅτι μᾶλλον ἔγιναν πρὸς ὕβρι ὅσων νομίζουν πῶς τιμοῦνται καί ὅτι ὑβρίζεται τό αἰώνιο, διότι φθείρεται καί διαλύεται ἡ εἰκόνα του. "Αν δέν ὠδυρόταν καί δέν γελοῦσε καί δέν βρισκόταν σέ ἀμηχανία ἡ Μητέρα τους, ὁ Σωτὴρ δέν θά εἶχε μέ ποιά νά τιμῆση τό Πλήρωμα, διότι ἡ ἔσχατη σύγχυσι δέν εἶχε τὴ δικὴ της ὑπόστασι, μέ τὴν ὅποια νά τιμῆση τὸν Προπάτορα!;

2. Ὡ τιμὴ κενόδοξη, ἢ ὅποια ἀμέσως παρῆλθε καί δέν φαίνεται πιά! Θά ὑπάρξει κάποιος Αἰώνας, στὸν ὁποῖο δέν θά ἀποδοθῆ ἐξ ὀλοκλήρου μία τέτοια τιμὴ, καί τότε τὰ ἄνω θά εἶνε χωρὶς τιμὴ ἢ πάλι θά εἶνε ἀπαραίτητο νά προβάλῃ ἄλλη Μητέρα πού νά ὀδύρεται καί νά βρίσκειται σέ ἀμηχανία πρὸς τιμὴν τοῦ Πληρώματος. Ὡ ἀνόμοια καί συγχρόνως βλάσφημη εἰκόνα! Ἡ εἰκόνα τοῦ Μονογενοῦς μου λέγετε ὅτι προβλήθηκε ἀπὸ τὸν δημιουργό τοῦ κόσμου, δηλαδή, τὸν Σωτῆρα, καί ἡ εἰκόνα τοῦ Νοῦ θέλετε νά εἶνε τοῦ Πατρὸς τῶν ὄλων. Λέγετε ἀκόμη ὅτι αὐτὴ ἡ εἰκόνα ἀγνοεῖ μὲν τὸν ἑαυτὸ της, ἀγνοεῖ, ὅμως, καί τὴν κτίσι καί τὴ Μητέρα καί κάθε τι πού ὑπάρχει καί ἔκανε. Δέν ντρέπεσθε πού τὴν ἀγνοία τὴν εἰσάγετε μέχρι καί τὸν ἴδιο τὸν Μονογενῆ; "Αν αὐτὰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν ἄνω τὰ ἔκανε ὁ Σωτὴρ, ἐνῶ τόσα πολλὰ ἀγνοοῦσε αὐτὸς πού ἔγινε κατὰ τὴν ὁμοιότητα, κατ' ἀνάγκην ὑπάρχει πνευματικά μία τέτοια ἀγνοία, γύρω ἀπὸ αὐτόν καί μετὰ ἀπὸ αὐτόν, καθ' ὁμοιότητα τοῦ ὁποίου ἔγινε αὐτὸς πού ἀγνοεῖ. Ἐφ' ὅσον καί οἱ δύο προβλήθηκαν πνευματικοὶ καί δέν πλάσθηκαν οὔτε δημιουργήθηκαν, δέν εἶνε δυνατό σέ μερικὰ νά τήρησαν τὴν ὁμοιότητα, σέ μερικὰ, ὅμως, νά καταστράφηκε ἡ εἰκόνα τῆς ὁμοιότητος, ἢ ὅποια γι' αὐτὸ προβλήθηκε, γιὰ νά μοιάζῃ μέ αὐτὸ πού τό πρόβαλε ἐπάνω. "Αν ἡ εἰκόνα δέν μοιάζῃ, αὐτὸ θά εἶνε κατηγορία τοῦ Σωτῆρος, ὁ ὁποῖος πρόβαλε διαφορετικὴ εἰκόνα, σάν ἀποδοκιμαστέος δημιουργός. Δέν μποροῦν νά ποῦν ὅτι τάχα δέν εἶχε τὴ δυνατότητα νά προβάλῃ ὁ Σωτὴρ, ὁ ὁποῖος λέγουν ὅτι εἶνε «τά πάντα». Ἐάν, λοιπόν, ἡ εἰκόνα εἶνε διαφορετικὴ, εἶνε κακὸς δημιουργός καί κατ' αὐτούς

αυτό ακριβῶς εἶνε σφάλμα τοῦ Σωτῆρος. Ἄν, ὅμως, εἶνε ὅμοια, ἢ ἴδια ἀγνοια θά ἀποδοθῆ στό Νοῦ τοῦ Προπάτορος, δηλαδή, στόν Μονογενῆ. Καί ἀγνόησε μέν τόν ἑαυτό του ὁ Νοῦς τοῦ Πατρός, ἀγνόησε, ὅμως, καί τόν Πατέρα, ἀγνόησε καί αὐτά πού ἔκανε. Ἐάν, πάλι, γνωρίζη ἐκεῖνος, ὅσα εἶνε ὅμοια, ἀναγκαστικῶς γνωρίζουν καί αὐτόν, καθ' ὁμοιότητα τοῦ ὁποίου ἐγινε ἀπό τόν Σωτῆρα. Καί σύμφωνα μέ τόν ἴδιο τόν κανόνα τους διαλύθηκε ἡ πολύ μεγάλη βλασφημία τους.

3. Καί πέρα ἀπό αὐτό πῶς εἶνε δυνατόν τά τῆς κτίσεως, πού εἶνε τόσο ποικίλα καί πολλά καί ἀναρίθμητα, νά εἶνε εἰκόνες τῶν τριάντα Αἰώνων, πού εἶνε μέσα στό Πλήρωμα, καί τῶν ὁποίων τά ὀνόματα, ὅπως λέγουν αὐτοί, τά παραθέσαμε στό προηγούμενο βιβλίον², καί ὄχι μόνο τήν ποικιλία τοῦ συμπαντος, ἀλλά οὔτε κάποιου μέρους αὐτοῦ, εἴτε τῶν οὐρανίων εἴτε τῶν ὑπεργειῶν εἴτε τῶν ὑδροβίων, μπόρεσαν νά προσαρμόσουν στή μικρότητα τοῦ Πληρώματός τους. Οἱ ἴδιοι μαρτυροῦν ὅτι τό Πλήρωμά τους εἶνε οἱ τριάντα Αἰῶνες. Ὅμως, ὁ καθένας θά συμφωνήσῃ πῶς δείχνουν ὅτι σέ ἕνα μέρος ἀπό αὐτά πού ἀναφέρουν, ἀριθμοῦνται ὄχι τριάντα, ἀλλά πολλές χιλιάδες εἰκόνων. Πῶς, λοιπόν, αὐτά ἀκριβῶς τά τῆς κτίσεως, τά τόσο πολλά καί ἀντίθετα μεταξύ τους, ἀλληλοσυγκρουόμενα καί ἀλληλοφονευόμενα, μποροῦν νά εἶνε εἰκόνες καί ὁμοιώματα τῶν τριάντα Αἰώνων τοῦ Πληρώματος; Ἐφ' ὅσον ἔχουν μία καί τήν αὐτή φύσι, ὅπως λέγουν, εἶνε ἴσα καί ὅμοια καί δέν ἔχουν καμία διαφορά. Ἄν αὐτά εἶνε εἰκόνες ἐκείνων, ἔπρεπε, ὅπως λέγουν ὅτι ἐκ φύσεως μερικοί ἄνθρωποι εἶνε κακοί, ἔτσι καί ἐκ φύσεως νά εἶνε καλοί καί νά δείχνουν τέτοιες διαφορές τῶν Αἰώνων καί νά λέγουν ὅτι μερικοί ἀπό αὐτούς προβλήθηκαν ἐκ φύσεως καλοί καί μερικοί ἐκ φύσεως κακοί, ὥστε ἡ ἀνεύρεσι τῆς εἰκόνος τους νά ταιριάξῃ μέ τούς Αἰῶνες. Ἐπί πλέον, στόν κόσμο ἄλλα εἶνε ἡμερα, ἄλλα ἄγρια, μερικά δέν βλάπτουν, μερικά βλάπτουν καί καταστρέφουν τά ὑπόλοιπα· ἄλλα κατοικοῦν ἐπάνω στή γῆ, ἄλλα εἶνε ὑδρόβια, ἄλλα πτηνά, ἄλλα οὐράνια. Γι' αὐτό, κατά παρόμοιο τρόπο, πρέπει νά ἀποδείξουν ὅτι οἱ Αἰῶνες βρίσκονται σέ τέτοια κατάστασι, ἐάν, βεβαίως, εἶνε εἰκόνες ἐκείνων. Καί τό «*πῦρ τὸ αἰώνιον, ὃ ἠτοίμασεν ὁ Πατήρ τῷ διαβόλῳ καί τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ*»³, ὀφείλουν νά τό ἐρμηνεύσουν ὡς εἰκόνα τῶν Αἰώνων πού εἶνε ἐπάνω, καί ἐπομένως αὐτό τό «*πῦρ*» συγκαταριθμεῖται στήν κτίσι.

4. Ἐάν λέγουν ὅτι αὐτά εἶνε εἰκόνες τῆς Ἐνθυμήσεως τοῦ Αἰῶνος, ὁ ὁποῖος ἔπαθε, πρῶτα θά ἀσεβήσουν κατά τῆς Μητέρας τους, διότι λέγουν πῶς εἶνε μυσταγωγός τῶν κακῶν καί διεφθαρμένων εἰκόνων. Ἐπειτα, πῶς αὐτά τά πολλά καί διαφορετικά καί ἀντίθετα κατά τή φύσι θά εἶνε εἰκόνες ἑνός καί τοῦ αὐτοῦ; Καί ἂν λέγουν ὅτι οἱ ἄγγελοι τοῦ Πληρώματος εἶνε πολλοί καί ἐκεῖνα τά πολλά εἶνε εἰκόνες αὐτῶν, οὔτε ἔτσι θά εὐοδώσῃ ὁ συλλογισμός τους. Πρῶτα-πρῶτα ὀφείλουν νά ἀποδείξουν ὅτι οἱ διαφορές τοῦ Πληρώματος τῶν ἀγγέλων εἶνε ἀντίθετες μεταξύ τους, ὅπως καί οἱ ὑποταγ-

μένες εικόνες εἶνε ἀντιθέτου μεταξύ τους φύσεως. Ἐπειτα, εἶνε πολλοί καί ἀναρίθμητοι οἱ περί τόν Δημιουργό ἄγγελοι, ὅπως ὁμολογοῦν ὄλοι οἱ προφηταί: «*Χίλια χιλιάδες παρειστήκεισαν αὐτῷ καὶ μύρια μυριάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ*»⁴. Καί κατ' αὐτούς οἱ ἄγγελοι τοῦ Πληρώματος θά ἔχουν ὡς εἰκόνες τοὺς ἀγγέλους τοῦ Δημιουργοῦ καὶ μένει ἀκέραιη ἡ κτίσι «*ἐν τῇ εἰκόνι*» τοῦ Πληρώματος, διότι οἱ τριάντα Αἰῶνες δέν ἀκολουθοῦν τήν ποικίλη μορφή τῆς κτίσεως.

5. Ἐπί πλέον, ἂν αὐτά ἔγιναν ὅμοια μέ ἐκεῖνα, ἐκεῖνα, πάλι, μέ ποιά θά γίνονταν ὅμοια; Ἄν ὁ Δημιουργός τοῦ κόσμου τά ἔκανε αὐτά ὄχι μόνος, ἀλλά ὡς δημιουργός ἀνάξιος λόγου καί σάν παιδί πού μαθαίνει γιά πρώτη φορά μετέφερε ἀπό τά ξένα ἀρχέτυπα, ὁ Βυθός τους ἀπό πού εἶχε τή μορφή τῆς κτίσεως, τήν ὁποία γιά πρώτη φορά προέβαλε; Ἐπεται, λοιπόν, ὅτι αὐτός πῆρε τό ὑπόδειγμα ἀπό κάποιον ἄλλο πού εἶνε ὑπεράνω αὐτοῦ καί ἐκεῖνος, πάλι, ἀπό ἄλλον. Καί οὔτε λίγο οὔτε πολύ θά γίνεται ἀτέρμων λόγος περί εἰκόνων, ὅπως καί περί θεῶν, ἂν δέν σταθοῦμε μέ τή σκέψι μας σέ ἓνα Δημιουργό καί σέ ἓνα Θεό, ὁ ὁποῖος μόνος του ἔκανε ὅσα ἔγιναν. Ἐπιτρέπεται σέ ἀνθρώπους νά ἐφευρίσκουν μόνοι τους κάτι χρήσιμο γιά τή ζωή καί δέν ἐπιτρέπεται στόν Θεό, πού ἔκανε τέλειον τόν κόσμο, νά κἀνη μόνος του τή μορφή ὅσων ἔγιναν καί νά βρῆ τή διάταξι καί διευθέτησί τους;

6. Ἀπό πού, ὅμως, τά κάτω εἶνε εἰκόνες τῶν ἄνω, ἐνῶ εἶνε ἀντίθετα καί δέν μποροῦν καθόλου νά ἔχουν σχέσι μέ αὐτά; Αὐτά πού εἶνε ἀντίθετα, μπορεῖ μέν νά τά καταστρέφουν, ἀλλά δέν μποροῦν ἐπ' οὐδενί λόγῳ νά εἶνε εἰκόνες τους; ὅπως τό νερό γιά τή φωτιά, τό φῶς, πάλι, γιά τό σκοτάδι καί τόσα ἄλλα, τά ὁποία δέν μποροῦν μέ τίποτε νά εἶνε εἰκόνες τό ἓνα γιά τό ἄλλο. Ἐτσι οὔτε τά φθαρτά καί γήινα καί πλασμένα καί παροδικά θά εἶνε εἰκόνες ὅσων κατ' αὐτούς εἶνε πνευματικά. Ἐκτός καί ἂν αὐτά πού πλάσθησαν, ὁμολογοῦν ὅτι περιγράφονται καί σχηματίζονται καί δέν εἶνε πλέον πνευματικά καί διάχυτα καί ἐκτεταμένα καί ἀκατάληπτα. Εἶνε, λοιπόν, ἀπαραίτητο νά ἔχουν αὐτό τό σχῆμα καί τόν περιορισμό, γιά νά εἶνε ἀληθινές εἰκόνες. Καί εἶνε ἀπόλυτο νά μή εἶνε αὐτά πνευματικά. Ἄν ἐκεῖνα τά λέγουν πνευματικά καί διάχυτα καί ἀκατάληπτα, πῶς μποροῦν αὐτά πού ἔχουν σχῆμα καί περιορισμό νά εἶνε εἰκόνες ἐκείνων, πού εἶνε χωρίς σχῆμα καί ἀκατάληπτα;

7. Ἄν, ὅμως, λέγουν ὅτι αὐτά εἶνε εἰκόνες ὄχι κατά τή μορφή οὔτε κατά τό σχῆμα, ἀλλά κατά τόν ἀριθμό καί τήν τάξι «*προβολῆς*», πρῶτο δέν θά ἔπρεπε αὐτά νά λέγονται εἰκόνες καί ὁμοιώματα τῶν ἄνω Αἰῶνων. Ὅσα δέν ἔχουν τή μορφή οὔτε τό σχῆμα ἐκείνων, πῶς εἶνε εἰκόνες αὐτῶν τῶν ἰδίων; Ἐξ ἄλλου, τοὺς ἀριθμούς καί τίς προβολές τῶν ἀνωτέρων Αἰῶνων τίς προσαρμόζουν ὡς ἴδιες καί ὅμοιες μέ ἐκεῖνες τῆς δημιουργίας. Τώρα, ὅμως, πού παρουσιάζουν τοὺς τριάντα Αἰῶνες καί τό τόσο μεγάλο πλῆθος αὐτῶν πού εἶνε στήν κτίσι τά ὀνομάζουν εἰκόνες αὐτῶν πού εἶνε μόνο τριάντα, δικαίως τοὺς ἐλέγχουμε ὡς ἀνοήτους.

Κεφάλαιο Η'

1. Ἄν λέγουν ὅτι τὰ κάτω εἶνε σκιά τῶν ἄνω, ὅπως μερικοὶ ἀπὸ αὐτοῦς τολμοῦν νὰ λέγουν, ὥστε κατὰ τοῦτο νὰ εἶνε εἰκόνες, κατ' ἀνάγκην αὐτοὶ θὰ ὁμολογήσουν ὅτι τὰ ἄνω ἔχουν καὶ σώματα. Τὰ σώματα πού εἶνε ἐπάνω κáνουν τὴ σκιά καὶ ὄχι βεβαίως τὰ πνευματικά, διότι σέ κανένα δέν μποροῦν νὰ ρίξουν σκιά. Ἐάν, ὁμως, εἶνε ἀδύνατο τὸ τέλος τῶν πνευματικῶν καὶ φωτεινῶν νὰ εἶνε ἡ Σκιά, στήν ὁποία λέγουν ὅτι κατῆλθε ἡ Μητέρα τους, ἐπειδὴ τὰ ἄνω εἶνε αἰώνια, τότε καὶ ἡ σκιά πού γίνεται ἀπὸ αὐτά, παραμένει αἰώνια καὶ δέν παρέρχονται πλέον αὐτά, ἀλλὰ παραμένουν μαζί μέ ὅσα σκιάζουν. Ἄν, πάλι, παρέρχονται αὐτά, κατ' ἀνάγκην παρέρχονται καὶ ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων σκιά εἶνε. Καὶ ἐφ' ὅσον ἐκεῖνα παραμένουν, παραμένει καὶ ἡ σκιά τους.

2. Ἄν, ὁμως, λέγουν ὅτι αὐτὴ ἡ σκιά ὑπάρχει ὄχι διότι ἐπισκιάζονται, ἀλλὰ διότι ἀπέχουν πολὺ ἀπὸ ἐκεῖνα, θὰ κατηγορήσουν τὸ πατρικὸ φῶς τους γιὰ μικρότητα καὶ ἀδυναμία, σάν νὰ μὴ τὰ πλησιάζῃ καὶ νὰ ὑστερῇ, ὥστε νὰ μὴ συμπληρῶνῃ τὸ κενὸ καὶ νὰ διαλύῃ τὴ σκιά, καὶ ὅταν μάλιστα κανεὶς δέν ἀποτελεῖ ἐμπόδιο. Ἄς ἐπιστρέψῃ, λοιπόν, στό σκοτάδι κατ' αὐτοῦς καὶ θὰ τυφλωθῇ τὸ πατρικὸ φῶς τους καὶ θὰ σταματήσῃ στοὺς τόπους τοῦ *Κενώματος*, ἐπειδὴ δέν μπορεῖ καθόλου νὰ συμπληρώσῃ τὰ πάντα. Ἄς μὴ λέγουν ὅτι τὸ Πλήρωμα τῶν πάντων εἶνε ὁ Βυθός τους, ἐφ' ὅσον τὸ Κένωμα καὶ τὴ Σκιά οὔτε τὰ συμπλήρωσε οὔτε τὰ φώτισε. Ἦ ἐξ ἄλλου ἄς ἀφήσουν τὴ Σκιά καὶ τὸ Κένωμα, ἐφ' ὅσον τὸ πατρικὸ φῶς τους συμπληρῶναι τὰ πάντα.

3. Δέν μπορεῖ, λοιπόν, ἐξω ἀπὸ τὸν πρῶτο Πατέρα, δηλαδὴ, τὸν ὑπεράνω ὄλων Θεό ἢ τὸ Πλήρωμα, νὰ ὑπάρχῃ κάτι, στό ὁποῖο λέγουν ὅτι κατῆλθε ἡ Ἐνθύμησι τοῦ παθητοῦ Αἰῶνος. Ὡστε αὐτὸ τὸ Πλήρωμα ἢ ὁ πρῶτος Θεός δέν τελειώνει καὶ δέν περιορίζεται ἀπὸ αὐτόν πού εἶνε ἐξω, οὔτε περιέχεται ἀπὸ αὐτόν. Καὶ δέν εἶνε δυνατὸ νὰ ὑπάρχῃ τὸ Κένωμα ἢ ἡ Σκιά, ὅταν ἤδη προϋπάρχῃ ὁ Πατήρ, ὥστε νὰ μὴ σταματᾷ τὸ φῶς του καὶ νὰ καταλήγῃ στό κενό. Εἶνε παράλογο καὶ ἀσεβές νὰ ἐφευρίσκουν τόπο, στόν ὁποῖο παύει καὶ τελειώνει κατ' αὐτοῦς ὁ Προπάτωρ καὶ ἡ Προαρχή καὶ ὁ Πατήρ τῶν πάντων καὶ αὐτοῦ τοῦ Πληρώματος. Οὔτε, πάλι, ἐπιτρέπεται νὰ λέγουν ὅτι στόν κόλπο τοῦ Πατρός κάποιος ἄλλος δημιούργησε τόσο μεγάλη κτίσι, εἴτε συμφωνοῦσε, εἴτε διαφωνοῦσε, γιὰ τοὺς λόγους πού εἶπαμε πρωτύτερα¹. Εἶνε, ἐπίσης, ἀσεβές καὶ ἀνόητο νὰ ποῦμε ὅτι μία τόσο μεγάλη κτίσι τὴ δημιούργησαν οἱ ἄγγελοι ἢ κάποια προβολή πού ἀγνοοῦσε τὸν ἀληθινὸ Θεό, ὅταν αὐτὴ εἶνε δική του. Καὶ δέν εἶνε δυνατόν τὰ γήινα καὶ χοϊκά νὰ ἐγίναν κάτω ἀπὸ τὸ Πλήρωμά τους, διότι εἶνε ἐξ ὀλοκλήρου πνευματικὸ. Ἀλλὰ οὔτε εἶνε δυνατόν κατὰ τὴν εἰκόνα νὰ ἔχουν τὸ ἴδιο σχῆμα καὶ νὰ εἶνε ἓνα, ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ λέγουν γιὰ λίγους Αἰῶνες, καὶ ὅσα ἀνήκουν στὴ μεγάλη δημιουργία νὰ ἐγίναν ἀντίθετα μεταξύ τους. Εἶνε, ὁμως, φανερό ὅτι εἶνε ἐσφαλμένα καθ' ὅλα

καί τά ὅσα λέγουν γιά τή Σκιά καί τό Κένωμα. Ἀποδεικνύεται δέ κενό ὅ,τι ἐπινόησαν καί ἀστήρικτη ἡ διδασκαλία τους. Ἀνόητοι, ὅμως, εἶνε καί ὅσοι τούς προσέχουν, διότι πραγματικά κατέρχονται στό βάθος τῆς ἀπωλείας.

Κεφάλαιο Θ'

1. Γιά τό ὅτι, βεβαίως, ὑπάρχει Θεός, Δημιουργός τοῦ κόσμου, συμφωνοῦν καί οἱ ἴδιοι, πού ποικιλοτρόπως ἀντιλέγουν σέ αὐτό καί τόν ὁμολογοῦν ἀποκαλώντάς τον Δημιουργό καί ἄγγελο· γιά νά μή ποῦμε ὅτι ὅλη ἡ Γραφή τό κραυγάζει καί ὁ Κύριος διδάσκει γι' αὐτόν τόν Πατέρα πού εἶνε στούς οὐρανούς¹ καί ὄχι γιά ἄλλον, ὅπως θά δεῖξωμε «*προϊόντος τοῦ λόγου*». Τώρα, ὅμως, ἀρκεῖ ἡ μαρτυρία πού παίρνουμε ἀπό ὅσους διδάσκουν ἀντίθετα πρὸς ἐμᾶς, στήν πραγματικότητα δέ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι συμφωνοῦν σέ αὐτό. Οἱ μέν παλαιοί πρῶτα-πρῶτα ἀπό τήν παράδοσι τοῦ πρωτοπλάστου διεφύλατταν αὐτήν τήν πίστι καί ὑμνοῦσαν τόν ἕνα Θεό, Δημιουργό τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς. Οἱ ἄλλοι μετὰ ἀπό αὐτούς ἐπαιρναν ἀπό τούς προφῆτες τοῦ Θεοῦ τήν ὑπόμνησι αὐτοῦ τοῦ πράγματος. Οἱ ἐθνικοί, ὅμως, διδάσκονταν ἀπό τήν ἴδια τήν κτίσι². Διότι ἡ ἴδια ἡ κτίσι δείχνει τόν Δημιουργό τῆς ἡ ἴδια ἡ πλάσι ὑποδεικνύει τόν Πλάστη τῆς καί ὁ κόσμος φανερῶνει τόν «*Κοσμήτορά*» του. Ὅλη, ὅμως, ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ὑπάρχει σέ ὅλο τόν κόσμο, αὐτήν τήν παράδοσι παρέλαβε ἀπό τούς ἀποστόλους.

2. Ἐφ' ὅσον, λοιπόν, ὑφίσταται αὐτός ὁ Θεός, ὅπως εἶπαμε, καί ἐφ' ὅσον ὅλα μαρτυροῦν ὅτι ὑπάρχει, χωρίς ἀμφιβολία ὁ Πατήρ, πού ἐπινόησαν αὐτοί, εἶνε ἀστήρικτος καί ἀμάρτυρος. Πρῶτος ὁ Σίμων ὁ μάγος εἶπε ὅτι ὁ ἴδιος εἶνε ὁ ὑπεράνω ὅλων Θεός καί ὅτι ὁ κόσμος ἐγινε ἀπό τούς ἀγγέλους του. Μετὰ αὐτοί πού τόν διαδέχθησαν, ὅπως δεῖξαμε στό πρῶτο βιβλίό³, μέ τίς ποικίλες ἀπόψεις τους ἐξαχρείωσαν ἀκόμη πιά πολύ τή διδασκαλία του μέ ἀνόσιες καί ἀσεβεῖς διδασκαλίες κατά τοῦ Δημιουργοῦ. Καί ἐπειδή οἱ Οὐαλεντινιανοί εἶνε μαθηταί τους, κάνουν χειρότερους ἀπό τούς ἐθνικούς ὅσους συμφωνοῦν μαζί τους. Διότι ἐκεῖνοι, «*τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα δουλεύοντες καὶ τοῖς μὴ φύσει οὐσι θεοῖς*»⁴, παρὰ ταῦτα τήν πρώτη θέσι τῆς θεότητος ἀπονέμουν στόν Θεό, στόν Δημιουργό αὐτοῦ τοῦ σύμπαντος. Ὅσοι, πάλι, τόν ὀνομάζουν «*καρπὸ Ὑστερήματος*» καί «*ψυχικό*» καί τόν φέρουν νά ἀγνοῇ τήν ὑπεράνω αὐτοῦ Δύναμι, νά λέγη, ἐπίσης, «*ἐγὼ εἰμι ὁ Θεὸς καὶ πλὴν ἐμοῦ οὐκ ἔστιν ἄλλος Θεός*»⁵, λέγουν ὅτι ψεύδεται, ἐνῶ οἱ ἴδιοι ψεύδονται. Ὅλη τήν κακία τῆ συγκεντρῶνουν σέ αὐτόν. Μέ τίς ἀπόψεις τους ἀποκαλύπτονται ὅτι ἐπινοοῦν αὐτόν πού δέν εἶνε ὑπεράνω του. Βλασφημοῦν αὐτόν πού εἶνε Θεός, ἐπινοοῦν, ὅμως, ὡς Θεό αὐτόν πού δέν εἶνε, ἐπὶ δικῆ τους τιμωρία. Καί αὐτοί πού λέγουν ὅτι οἱ ἴδιοι εἶνε τέλειοι καί ἔχουν τή γνῶσι τῶν πάντων, ἀποδεικνύονται χειρότεροι ἀπό τούς ἐθνικούς καί ὅτι ἔχουν πιά βλάβη φρόνημα ἐναντι τοῦ Δημιουργοῦ τους.

Κεφάλαιο Ι'

1. Εἶνε, λοιπόν, τελείως παράλογο νά παραθεωροῦμε αὐτόν πού εἶνε ἀληθινός Θεός καί μαρτυρεῖται ἀπό ὅλους καί νά ἐρευνῶμε ἂν ὑπάρχη ὑπεράνω αὐτοῦ Θεός πού δέν ὑπάρχει οὔτε τόν κήρυξε κανεῖς. Καί οἱ ἴδιοι μαρτυροῦν ὅτι φανερά δέν εἰπώθηκε τίποτε περί αὐτοῦ. Εἶνε, ὅμως, φανερό ὅτι τίς παραβολές πού ἐρευνῶμε τί νόημα ἔχουν τίς μετασχηματίζουν κακῶς σέ αὐτόν πού ἐπινόησαν οἱ ἴδιοι καί τώρα παρουσιάζουν ἄλλον πού νωρίτερα ποτέ δέν ἐρεύνησαν. Μέ τό ὅτι θέλουν νά ἐξηγοῦν ἀμφιλεγόμενα χωρία τῆς Γραφῆς (ἀμφιλεγόμενα, ὅμως, ὄχι σάν νά ἀναφέρονται σέ ἄλλον Θεό, ἀλλά ὡς πρὸς τίς οἰκονομίες τοῦ Θεοῦ), δημιούργησαν ἄλλον Θεό. "Ὅπως εἶπαμε πρωτύτερα¹, ἀπό τήν ἄμμο πλέκουν σχοινιά καί στό μικρό ζήτημα δημιουργοῦν ἐπί πλέον μεγαλύτερο ζήτημα. Κανένα ζήτημα, ὅμως, δέν θά λυθῆ μέ κάποιο ἄλλο, τό ὁποῖο περιμένει τή λύσι του· οὔτε τήν ἀμφιβολία θά τή διαλύσουν μέ ἄλλη ἀμφιβολία ὅσοι ἔχουν φρόνησι· οὔτε τά αἰνίγματα θά τά λύσουν μέ ἄλλο μεγαλύτερο αἶνιγμα. "Ὅλα αὐτά λύνονται ἀπό ὅσα εἶνε φανερά καί συμφωνοῦν μεταξύ τους.

2. Αὐτοί, ὅμως, ζητώντας νά ἐρμηνεύσουν τή Γραφή καί τίς παραβολές, προκαλοῦν ἄλλο μεγαλύτερο καί ἀσεβές ζήτημα, ἐάν ὑπεράνω τοῦ Θεοῦ, Δημιουργοῦ τοῦ κόσμου, ὑπάρχη ἄλλος Θεός. Δέν λύουν τά ζητήματα (ἀπό πού νά τά λύσουν;), ἀλλά τό μικρότερο ζήτημα τό περιπλέκουν μέ μεγάλο καί ἐμπλέκονται σέ ἄλυτα δεσμά. Αὐτοί γιά νά μάθουν τή «γνώσι» – χωρίς νά μαθαίνουν αὐτό ἀκριβῶς – ὅτι ὁ Κύριος ἦλθε στό ἀληθινό βάπτισμα, ὅταν ἦταν τριάντα ἐτῶν, τόν ἴδιο τόν Θεό Δημιουργό, πού τόν ἔστειλε γιά τή σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, τόν περιφρονοῦν μέ ἀσέβεια. Καί συνέλεξαν ἀνοησίες, νομιζοντας πῶς μποροῦν νά λέγουν ἀπό πού προῆλθε ἡ οὐσία τῆς ὕλης, ἐνῶ δέν πιστεύουν ὅτι ὁ Θεός, ὅπως ἠθελε, ἔκανε καί ἔδωσε τήν ὑπαρξι σέ ὅλα τά δημιουργήματα «ἐκ μὴ ὄντων», μέ τή δική του θέλησι καί δύναμι, ὡς προϋπόθεσι. Δείχνουν φανερά τήν ἀπιστία τους· διότι, ἐνῶ δέν πιστεύουν σέ ὅσα ὑπάρχουν, ξέπεσαν σέ αὐτό πού δέν ὑπάρχει.

3. Αὐτά πού λέγουν, ὅτι ἀπό τά δάκρυα τῆς Ἀχαμῶθ προῆλθε ἡ ἐνυγρος ὕλη, ἀπό τό γέλιο της τό φῶς, ἀπό τή θλίψι της ἡ στερεά ὕλη καί ἀπό τό φόβο της ὅσα κινοῦνται καί γι' αὐτά ὑψηλοφρονεῖ καί ὑπερηφανεύεται, πῶς δέν ἀξίζουν γιά γέλια καί δέν εἶνε πράγματι καταγέλαστα; "Ὅσοι δέν πιστεύουν ὅτι τήν ἴδια τήν ὕλη τή δημιούργησε ὁ Θεός, ἐνῶ εἶνε ἰσχυρός καί πλούσιος σέ ὅλα, δέν ξέρουν τί δύναμι ἔχει ἡ πνευματική καί θεία οὐσία. Πιστεύουν, ὅμως, ὅτι ἡ Μητέρα τους, τήν ὁποία ὀνομάζουν γυναῖκα πού προῆλθε ἀπό γυναῖκα², λόγφ τῶν παθῶν πού εἶπαμε πρωτύτερα, πρόβαλε τό τόσο μεγάλο ὑλικό τῆς δημιουργίας. Καί ἐνῶ ἐρευνοῦν ἀπό πού βρῆκε τήν ὕλη ὁ Δημιουργός τῆς κτίσεως, δέν ἐρευνοῦν, ὅμως, γιά τή Μητέρα τους, τήν ὁποία ὀνομάζουν Ἐνθύμησι καί ὀρμή τοῦ πλανωμένου Αἰῶνος, ἀπό πού

προήλθαν τά τόσα δάκρυα ἢ οἱ ἰδρῶτες ἢ οἱ θλίψεις ἢ ἡ ὑπόλοιπη ὕλη.

4. Τό νά ἀπονέμωμε τήν προϋπόθεσι αὐτῶν πού ἔγιναν στή δύναμι καί θέλησι τοῦ πάντων Θεοῦ, εἶνε πιστευτό καί ἀποδεκτό καί βέβαιο καί καλῶς λέγεται, διότι «*τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις δυνατά παρὰ τῷ Θεῷ ἐστίν*»³. Οἱ μὲν ἄνθρωποι δέν μποροῦν νά κάνουν κάτι ἀπό τό μηδέν, ἀλλά ἀπό προϋπάρχουσα ὕλη. Ὁ Θεός, ὅμως, γι' αὐτό πρῶτα-πρῶτα εἶνε ἀνώτερος ἀπό τοὺς ἀνθρώπους, διότι ὁ ἴδιος βρῆκε τήν ὕλη τῆς δημιουργίας του, ἡ ὁποία δέν προϋπῆρχε. Τό νά λέγωμε, ὅμως, ὅτι ἡ ὕλη προβλήθηκε ἀπό τήν Ἐνθύμησι τοῦ πλανωμένου Αἰῶνος, ὅτι ὁ Αἰώνας εἶνε πολύ ἀπομακρυσμένος ἀπό τήν Ἐνθύμησί του καί ὅτι ἡ ὕλη εἶνε τό πάθος καί τό πῶς αἰσθάνεται ἔξω ἀπό αὐτήν, αὐτό εἶνε καί ἀπίστευτο καί ἀνόητο καί ἀδύνατο καί ἀβάσιμο.

Κεφάλαιο ΙΑ'

1. Δέν πιστεύουν ὅτι ὁ ὑπεράνω ὅλων Θεός ἀνάμεσα στά δικά του ἔκανε μέ τόν λόγο του ποικίλα καί διάφορα, ὅπως ὁ ἴδιος ἤθελε, ἐπειδή εἶνε Δημιουργός τῶν πάντων, ὡς σοφός ἀρχιτέκτονας καί πολύ μεγάλος Βασιλιάς. Πιστεύουν, ὅμως, ὅτι αὐτό τό σύμπαν τό ἔκαναν οἱ ἄγγελοι ἢ κάποια Δύναμι, χωρισμένη ἀπό τόν Θεό καί ἡ ὁποία τόν ἀγνοοῦσε. Ἔτσι, λοιπόν, στήν ἀλήθεια δέν πιστεύουν, ἀλλά κυλιοῦνται στό ψέμα καί χάνουν τόν ἄρτο τῆς ἀληθινῆς ζωῆς, πέφτοντας στό κενό καί στό βάθος τῆς Σκιάς¹. Μοιάζουν μέ τό σκύλο τοῦ Αἰσώπου, ὁ ὁποῖος ἄφησε τό ψωμί καί ὥρμησε νά πιάση τή σκιά του, ἀλλά ἔχασε τήν τροφή². Εἶνε, ὅμως, εὐκόλο νά ἀποδείξωμε ἀπό τά ἴδια τά λόγια τοῦ Κυρίου μας ὅτι αὐτός ὁμολογεῖ ἓνα Πατέρα, Δημιουργό τοῦ κόσμου καί Πλάστη τοῦ ἀνθρώπου πού τόν κήρυξαν ὁ νόμος καί οἱ προφῆται. Ἄγνοεῖ ὁ Κύριός μας ἄλλον Θεό καί λέγει ὅτι αὐτός εἶνε ὁ ὑπεράνω ὅλων Θεός. Διδάσκει, ὅμως, καί ἄλλοις του τήν υἰοθεσία τοῦ Πατρός πού εἶνε ἡ αἰώνια ζωή καί τήν ὁποία χαρίζει σέ ὅλους τοὺς δικαίους.

2. Ἄλλά ἐπειδή ἀρέσκονται νά μᾶς κατηγοροῦν καί τά ἀδιάβλητα τά πλήττουν σάν συκοφάντες, μᾶς παρουσιάζουν πλῆθος παραβολῶν καί ζητημάτων. Κρίναμε καλό πρῶτα-πρῶτα νά τοὺς ρωτήσωμε ἐξ ἀντιθέτου γιά τίς δικές τους διδασκαλίες καί νά δείξωμε τό ἀπίθανο αὐτῶν καί νά ἀποκρούσωμε τήν προπέτειά τους· κατόπιν νά παρουσιάσωμε τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, γιά νά μὴ ἀσχολοῦνται τόσο μέ τήν παρουσίασί τους. Ἄλλά ἐπειδή δέν μποροῦν νά ἀπαντήσουν λογικά σέ αὐτά πού τοὺς ρωτᾶμε, βλέποντας ὅτι καταπίπτουν τά ἐπιχειρήματά τους, ἂν ἐπιστρέψουν στήν ἀλήθεια καί ταπεινωθοῦν καί σταματήσουν τήν πολλαπλῆ φαντασία τους, ἐξιλεώνοντας τόν Θεό γιά ὅσες βλασημίες εἶπαν ἐναντίον του, θά σωθοῦν ἢ, ἐάν παραμένουν στήν κενοδοξία πού προκατέλαβε τήν ψυχή τους, ἄς μεταβάλουν τοῦλάχιστον τά ἐπιχειρήματά τους.

Κεφάλαιο IB'

1. Πρώτο μὲν γιὰ τὴν τριακοντάδα τοὺς λέγουμε ὅτι κατὰ θαυμαστό τρόπο ὅλη καταπίπτει καὶ ἀπὸ τὶς δύο πλευρὲς· καὶ κατὰ τὴ μειωμένη μορφή πού ἔχει καὶ κατὰ τὴν αὐξημένη. Ἐξ αἰτίας τῆς λέγουν ὅτι ὁ Κύριος ἦλθε στό βάπτισμα σέ ἡλικία τριάντα ἐτῶν. Λέγοντας, ὅμως, κάτι τέτοιο, σαφῶς ἀνατρέπονται ὅλα τὰ ἐπιχειρήματά τους. Καὶ ὡς πρὸς τὴ μειωμένη μορφή, αὐτὰ ἔχουμε νὰ ποῦμε. Πρῶτο στοὺς ἄλλους Αἰῶνες συγκαταριθμοῦν τὸν Προπάτορα. Διότι ὁ Πατὴρ τῶν ὄλων δὲν πρέπει νὰ συγκαταριθμῆται μὲ τὰ ὑπόλοιπα πού προβλήθηκαν· αὐτὸς πού δὲν προβλήθηκε μαζί μὲ αὐτὴν πού προβλήθηκε· ὁ ἀγέννητος μαζί μὲ αὐτὴν πού γεννήθηκε· ὁ ἀκατάληπτος μαζί μὲ αὐτὴν πού κατανοεῖται, καὶ γι' αὐτὸ εἶνε ἀκατάληπτος· ὁ ἀσχημάτιστος μαζί μὲ τὴ σχηματισμένη. Ἐπειδὴ εἶνε ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους, δὲν πρέπει νὰ συγκαταριθμῆται μὲ αὐτοὺς καὶ μάλιστα ὁ ἀπαθὴς καὶ μὴ πλανώμενος μαζί μὲ τὸν παθητὸ καὶ πλανώμενο Αἰῶνα. Στὸ προηγούμενο βιβλί¹ δεῖξαμε ὅτι ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ Βυθὸ ἀριθμοῦν μία τριακοντάδα μέχρι τὴ Σοφία, τὴν ὁποία ὀνομάζουν πλανώμενο Αἰῶνα, καὶ ἐκεῖ παραθέσαμε τὰ ὀνόματά τους. Ἐπειδὴ, ὅμως, δὲν συγκαταριθμεῖται ὁ Βυθός, δὲν εἶνε πλέον κατ' αὐτοὺς τριάντα αὐτοὶ πού πρόβαλαν οἱ Αἰῶνες, ἀλλὰ εἴκοσι ἐννέα.

2. Μετὰ προβλήθηκε πρώτη ἡ Ἐννοια, τὴν ὁποία ὀνομάζουν Σιγή, καὶ ἀπὸ αὐτὴ, λέγουν, προβλήθηκαν πάλι ὁ Νοῦς καὶ ἡ Ἀλήθεια. Πλανῶνται, ὅμως, καὶ στὰ δύο σημεῖα. Διότι εἶνε ἀδύνατο νὰ ἐννοηθοῦν χωριστὰ ἡ ἐννοια καὶ ἡ σιγή κάποιου καὶ αὐτὸ πού προβλήθηκε ἀπὸ ἔξω νὰ ἔχη τὸ δικό του σχῆμα. Ἄν, ὅμως, δὲν λέγουν ὅτι ἐκείνη προβλήθηκε ἔξω, ἀλλὰ ἐνώθηκε μὲ τὸν Προπάτορα, γιατί τὴ συγκαταριθμοῦν μὲ τοὺς ὑπόλοιπους Αἰῶνες, μὲ τοὺς ὁποίους δὲν ἔχουν ἐνωθῆ, καὶ γι' αὐτὸ ἀγνοοῦν τὸ μέγεθός της; Ἐάν, πάλι, ἐνώθηκε (ἅς τὸ ἐξετάσωμε καὶ αὐτό), εἶνε ἀνάγκη ὅπωςδῆποτε ἀπὸ τὴ συζυγία, τὴν ἐνωμένη, τὴν ἀχώριστη καὶ ἐνοποιημένη, νὰ προβάλλεται αὐτὴ, ἀδιαίρετη καὶ ἐνωμένη, ὥστε νὰ μὴ εἶνε διαφορετικὴ ἀπὸ αὐτὸ πού τὴν πρόβαλε. Ἐτσι, λοιπόν, ἔχουν τὰ πράγματα· εἶνε ἓνα καὶ τὸ αὐτό. Ὅπως ὁ Βυθός καὶ ἡ Σιγή, ἔτσι καὶ ὁ Νοῦς καὶ ἡ Ἀλήθεια πάντοτε εἶνε ἐνωμένα τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο. Καὶ δὲν μπορεῖ τὸ ἓνα νὰ ἐννοηθῆ χωρὶς τὸ ἄλλο, ὅπως δὲν μπορεῖ νὰ ἐννοηθῆ τὸ νερὸ χωρὶς τὴν ὑγρασία, ἡ φωτιά χωρὶς τὴ θερμότητα, ἡ πέτρα χωρὶς τὴ σκληρότητα (διότι εἶνε ἀλληλένδετα) καὶ τὸ ἓνα δὲν μπορεῖ νὰ χωρισθῆ ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἀλλὰ πάντοτε συνυπάρχουν. Ἐτσι πρέπει νὰ εἶνε ἐνωμένος καὶ ὁ Βυθός μὲ τὴν Ἐννοια καὶ ὁ Νοῦς μὲ τὴν Ἀλήθεια κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο. Ἐξ ἄλλου ὁ Λόγος καὶ ἡ Ζωή, πού προβλήθηκαν ἀπὸ ἐνωμένους, πρέπει νὰ εἶνε ἐνωμένοι, ἓνα καὶ τὸ αὐτό. Σύμφωνα μὲ αὐτά, ὅμως, καὶ ὁ Ἄνθρωπος μὲ τὴν Ἐκκλησία καὶ ὅλες οἱ ἄλλες συζεύξεις τῶν Αἰώνων πού προβλήθηκαν, πρέπει νὰ εἶνε ἐνωμένες καὶ πάντοτε νὰ συνυπάρχουν. Διότι κατ' αὐτοὺς, ὁ θῆλυς Αἰῶνας πρέπει νὰ εἶνε ἐξ ἴσου μαζί μὲ τὸν ἄρρενα, διότι

εἶνε κατά κάποιον τρόπο ἡ διάθεσί του.

3. Καί ἐνῶ αὐτά ἔχουν ἔτσι καί τά λέγουν οἱ ἴδιοι, πάλι τολμοῦν χωρίς ντροπή νά διδάσκουν ὅτι ὁ νεώτερος τῆς δωδεκάδος Αἰώνας, τόν ὁποῖο ὀνομάζουν καί Σοφία, χωρίς νά ἐνωθῆ μέ τό σύζυγο, τόν ὁποῖο ὀνομάζουν Θελητό, ἔπαθε καί χωριστά ἀπό αὐτόν παρήγαγε καρπό, τόν ὁποῖο ὀνομάζουν γυναῖκα ἀπό γυναῖκα. Προχώρησαν σέ τέτοια ἀνοησία, ὥστε ὀλοφάνερα νά ἔχουν δύο ἀντίθετες γνώμες περί τοῦ αὐτοῦ πράγματος. Διότι, ἂν ὁ Βυθός ἐνώθηκε μέ τή Σιγή καί ὁ Νοῦς μέ τήν Ἀλήθεια καί ὁ Λόγος μέ τή Ζωή καί οἱ ὑπόλοιποι στή συνέχεια, πῶς ἡ Σοφία, χωρίς νά ἐνωθῆ μέ σύζυγο, μπόρεσε νά συλλάβῃ καί νά γεννήσῃ; Ἄν, ὅμως, αὐτή συνέλαβε χωρίς ἐκεῖνον, κατ' ἀνάγκη καί οἱ ἄλλες συζεύξεις χωρίσθηκαν καί διαζεύχθηκαν μεταξύ τους. Αὐτό εἶνε ἀδύνατο, ὅπως εἶπαμε πρωτύτερα. Εἶνε, λοιπόν, ἀδύνατο καί ἡ Σοφία νά ἔπαθε χωρίς τό Θελητό. Ἐτσι καταπίπτει ὅλη ἡ ἐπιχειρηματολογία τους. Σχετικῶς, πάλι, μέ τό ὅτι συνέλαβε αὐτή, χωρίς τή συνένωσι μέ σύζυγο, συνέθεσαν καί ἔπλασαν ὅλα τά ἄλλα πού εἶνε σάν τραγωδία.

4. Ἐάν, ὅμως, χωρίς ντροπή λέγουν ὅτι καί οἱ ὑπόλοιποι συζεύξεις εἶνε χωρισμένες καί ἀπομακρυσμένες ἢ μία ἀπό τήν ἄλλη, λόγω τῆς τελευταίας συζεύξεως, ὥστε νά μὴ σταματοῦν τήν ἀνοησία τους, πρῶτα-πρῶτα ἐπιχειροῦν κάτι τό ἀδύνατο. Πῶς θά χωρισθοῦν ὁ Προπάτωρ ἀπό τήν Ἐννοιά του ἢ ὁ Νοῦς ἀπό τήν Ἀλήθεια ἢ ὁ Λόγος ἀπό τή Ζωή καί οἱ ἄλλοι παρομοίως; Πῶς, ὅμως, καί οἱ ἴδιοι λέγουν ὅτι ἐπανέρχονται στήν ἐνότητα καί ὅλοι ἀποτελοῦν ἓνα, ἐάν οἱ συζεύξεις, πού εἶνε μέσα στό Πλήρωμα, δέν διατηροῦν τήν ἐνότητα, ἀλλά ἀπέχουν ἢ μία ἀπό τήν ἄλλη τόσο πολύ, ὥστε καί νά συλλαμβάνουν καί νά γεννοῦν, χωρίς νά συνενωθοῦν μέ τό ἄλλο, ὅπως οἱ ὄρνιθες χωρίς νά συνενωθοῦν μέ πετεινοῦς;

5. Τελικῶς, ἡ πρώτη καί ἀρχέγονη Ὀγδοάδα τους θά διαλυθῆ ὡς ἐξῆς: Μέσα στό ἴδιο Πλήρωμα θά εἶνε εἰδικῶς ὁ Βυθός καί ἡ Σιγή, ὁ Νοῦς καί ἡ Ἀλήθεια, ὁ Λόγος καί ἡ Ζωή, ὁ Ἄνθρωπος καί ἡ Ἐκκλησία. Εἶνε, ὅμως, ἀδύνατο νά παρουσιάσωμε ὅτι ἡ Σιγή ὑπάρχει παρόντος τοῦ Λόγου ἢ ὅτι, πάλι, παρούσης τῆς Σιγῆς ὑπάρχει ὁ Λόγος. Αὐτά ἀλληλοκαταστρέφονται. Ὅπως τό φῶς καί τό σκοτάδι μέ κανένα τρόπο δέν θά εἶνε μαζί, ἀλλά ἐάν ὑπάρχη τό φῶς, δέν ὑπάρχει τό σκοτάδι ὅπου, πάλι, εἶνε τό σκοτάδι, δέν θά εἶνε τό φῶς, διότι, καθῶς ἔρχεται τό φῶς, διαλύεται τό σκοτάδι. Ἐτσι, ὅπου εἶνε ἡ Σιγή, δέν θά εἶνε ὁ Λόγος καί ὅπου εἶνε ὁ Λόγος, ἀσφαλῶς δέν εἶνε ἡ Σιγή. Ἐάν, ὅμως, λένε «ἐνδιάθετο»² τόν Λόγο, ἐνδιάθετος θά εἶνε καί ἡ Σιγή καί δέν θά ἐξαφανίζεται καθόλου ἀπό τόν ἐνδιάθετο Λόγο. Ἡ ἴδια, ὅμως, ἡ κατάταξι τῆς προβολῆς τους ἀποδεικνύει ὅτι δέν εἶνε ἐνδιάθετος.

6. Ἄς μὴ λένε, λοιπόν, ὅτι ἡ πρώτη καί ἀρχέγονη Ὀγδοάδα συνίσταται ἀπό τόν Λόγο καί τή Σιγή. Ἄς ἀρνηθοῦν ἢ τή Σιγή ἢ τόν Λόγο. Καί ἔτσι διαλύεται ἡ πρώτη καί ἀρχέγονη Ὀγδοάδα. Διότι, ἂν λένε ὅτι εἶνε ἐνωμένες οἱ συζεύξεις, καταπίπτουν ὅλα τά ἐπιχειρήματά τους. Πῶς, ἐνῶ ἦσαν ἐνωμέ-

νες, ἡ Σοφία γέννησε τό Ὑστέρημα χωρίς σύζυγο; Ἐάν, ὁμως, λένε ὅτι, ὅπως στήν προβολή, ὁ καθένας ἀπό τούς Αἰῶνες ἔχει τή δική του ὑπόστασι, πῶς εἶνε δυνατό νά δείχνουν μαζί τή Σιγή καί τόν Λόγο; Καί αὐτά μέν ὄσον ἀφορᾶ στή μειωμένη μορφή.

7. Ὅσον ἀφορᾶ, ὁμως, στήν ἀξημένη μορφή, πάλι διαλύεται ἡ τριακοντάδα τους ὡς ἐξῆς: Λένε ὅτι ὁ Μονογενής, ὅπως καί οἱ ὑπόλοιποι Αἰῶνες, πρόβαλε τόν Ὅρο, τόν ὁποῖο ἀποκαλοῦν μέ πλεῖστα ὀνόματα, ὅπως εἶπαμε πρωτύτερα στό προηγούμενο βιβλί³. Μερικοί λένε ὅτι αὐτόν τόν Ὅρο πρόβαλε ὁ Μονογενής, ἄλλοι, ὁμως, λένε ὅτι τόν πρόβαλε ὁ ἴδιος ὁ Προπάτωρ, ὅμοιο μέ αὐτόν. Ἐπί πλέον λένε ὅτι ὁ Μονογενής πρόβαλε τόν Χριστό καί τό ἅγιο Πνεῦμα⁴, καί αὐτούς δέν τούς συγκαταριθμοῦν στό Πλήρωμα, ἀλλά οὔτε τόν Σωτήρα, τόν ὁποῖο καί ὀνομάζουν «τά πάντα». Εἶνε φανερό, ὁμως, καί στόν τυφλό ἀκόμη, ὅτι κατ' αὐτούς οἱ προβολές δέν εἶνε μόνο τριάντα, ἀλλά καί ἄλλες τέσσερις μαζί μέ αὐτές τίς τριάντα. Διότι στό Πλήρωμα συγκαταριθμοῦν τόν ἴδιο τόν Προπάτορα καί αὐτούς πού ἀλληλοδιαδόχως προβλήθηκαν. Ποιός εἶνε ὁ λόγος πού αὐτοί δέν ἀπαριθμοῦνταν μαζί μέ ἐκείνους, ἐνῶ ἦσαν στό ἴδιο Πλήρωμα, καί ὁμως πέτυχαν τήν ἴδια προβολή; Ποιό σωστό λόγο μποροῦν νά παρουσιάσουν, γιά τόν ὁποῖο δέν συγκαταριθμοῦν μαζί μέ τούς ὑπόλοιπους Αἰῶνες οὔτε τόν Χριστό, γιά τόν ὁποῖο λένε ὅτι τόν πρόβαλε ὁ Μονογενής, ἐπειδή ἤθελε ὁ Πατήρ, οὔτε τό ἅγιο Πνεῦμα, οὔτε τόν Ὅρο, τόν ὁποῖο ὀνομάζουν καί Σωτήρα, οὔτε καί τόν ἴδιο τόν Σωτήρα, ὁ ὁποῖος ἦλθε γιά νά βοηθήση καί νά δώση μορφή στή Μητέρα τους; Μήπως γιατί τάχα εἶνε κατώτεροι ἐκείνων καί γι' αὐτό δέν ἀξίζουν νά ὀνομάζονται Αἰῶνες καί νά συγκαταριθμοῦνται σέ αὐτούς; ἢ γιατί τάχα εἶνε ἀνώτεροι καί ἐξοχώτεροι; Ἀλλά πῶς θά γίνουν κατώτεροι αὐτοί πού προβλήθηκαν γιά νά στερεώσουν καί νά διορθώσουν τούς ὑπόλοιπους; Δέν μποροῦν, ὁμως, πάλι, νά εἶνε ἀνώτεροι ἀπό τήν πρώτη καί ἀρχέγονη τετράδα, ἀπό τήν ὁποία καί προβλήθηκαν. Διότι καί ἐκείνη συγκαταριθμεῖται στόν προαναφερόμενο ἀριθμό. Ἐπρεπε, ὁμως, καί αὐτοί νά συγκαταριθμοῦνται στό Πλήρωμα τῶν Αἰῶνων· ἀλλιῶς ἔπρεπε νά ἀφαιρεθῆ ἡ τιμή νά ἀποκαλοῦνται ἔτσι ἐκεῖνοι οἱ Αἰῶνες.

8. Διαλύθηκε, λοιπόν, ἡ τριακοντάδα τους, ὅπως δείξαμε, καί κατά τή μειωμένη μορφή της καί κατά τήν ἀξημένη. Διότι, ἂν ἕνας τέτοιος ἀριθμός, στόν ὁποῖο ὑπάρχει τό περισσότερο ἢ τό λιγώτερο, εἶνε ἀποδοκιμαστέος, πόσο μᾶλλον αὐτό θά συμβῆ στους τριάντα Αἰῶνες; Ἐπομένως, εἶνε ἀστήρικτος ὁ μύθος γιά τήν ὀγδοάδα καί τή δωδεκάδα τους. Ἀστήρικτο, ὁμως, εἶνε καί ὄλο τό σύστημά τους. Διότι τό ἴδιο τό στήριγμά τους διασκορπίζεται καί διαλύεται στό Βυθό, δηλαδή, στό «μη ὄν». Ἄς εἰρευνησοῦν, λοιπόν, τοῦλάχιστον ἀπό ἐδῶ καί στό ἐξῆς, γιά νά παρουσιάσουν ἄλλους λόγους, γιατί ὁ Κύριος ἦλθε στό βάπτισμα, ὅταν ἦταν τριάντα ἐτῶν⁵, γιατί ἦσαν δώδεκα οἱ ἀπόστολοι⁶, γιατί ὑπέφεραν καί ἔχυσαν τό αἷμά τους καί γιά ὅλες

τίς άλλες άνοησίες πού άδίκως μοχθοῦν νά παρουσιάσουν.

Κεφάλαιο ΙΓ'

1. Ὡς ἐξῆς θά ἀποδείξωμε τώρα ὅτι εἶνε ἀπόβλητη ἡ πρώτη διάταξι τῆς προβολῆς τους. Λένε ὅτι ἀπό τό Βυθό καί τήν Ἐννοιά του προβλήθηκαν ὁ Νοῦς καί ἡ Ἀλήθεια, κάτι, τό ὁποῖο, βεβαίως, ἀποδεικνύεται ἀντιφατικό. Διότι ὁ Νοῦς εἶνε τό πρωταρχικό καί ὕψιστο καί κατά κάποιο τρόπο ἡ ἀρχή καί ἡ πηγὴ κάθε αἰσθήσεως. Ἡ Ἐννοιά του, ὅμως, εἶνε ἡ κίνησι πού γίνεται γιά τό κάθε τι. Δέν εἶνε, λοιπόν, δυνατόν ὁ Νοῦς νά προβλήθηκε ἀπό τό Βυθό καί τήν Ἐννοια. Πιό σωστό θά ἦταν νά ποῦν ὅτι ἡ Ἐννοια εἶνε θυγατέρα πού προβλήθηκε ἀπό τόν Προπάτορα καί ἀπό τό Νοῦ. Διότι δέν εἶνε ἡ Ἐννοια μητέρα τοῦ Νοῦ, ὅπως λένε. Ἀλλά ὁ Νοῦς γίνεται πατέρας τῆς Ἐννοίας. Πῶς, ὅμως, προβλήθηκε ὁ Νοῦς ἀπό τόν Προπάτορα, ὁ ὁποῖος κατέχει τήν πρωταρχική, τήν πρώτη θέσι τῆς κρυφῆς καί ἀόρατης διαθέσεως πού εἶνε μέσα; Ἀπό αὐτὴ γεννᾶται ἡ αἴσθησι καί ἡ ἔννοια καί ἡ ἐνθύμησι καί τὰ παρόμοια, πού δέν διαφέρουν ἀπό τό Νοῦ. Ἀλλά ὅπως εἶπαμε πρὶν, ὅλες εἶνε ἐνέργειες αὐτῆς ἀκριβῶς πού σκέφθηκε κάτι. Παίρνουν ὀνομασίες, διότι παραμένουν καί αὐξάνουν καί ὄχι διότι μεταβάλλονται· διότι γειτνιάζουν στή γνῶσι καί προφέρονται μαζί, ἐφ' ὅσον ἡ αἴσθησι μένει μέσα καί ρυθμίζει καί τακτοποιεῖ καί κυβερνᾷ ἐλεύθερα καί αὐτεξούσια, ὅπως θέλει, αὐτὰ πού εἶπαμε πρὶν.

2. Ἡ πρώτη ἐνέργειά της γιά κάτι ὀνομάζεται ἔννοια. Ὅταν παραμένη σταθερὴ καί αὐξάνη καί καταλαμβάνη ὅλη τήν ψυχὴ, ὀνομάζεται ἐνθύμησι. Αὐτὴ, ὅμως, ἡ ἐνθύμησι, ὅταν καθίση γιά πολὺχρονο μέσα στήν ψυχὴ καί κατά κάποιο τρόπο ἐπιδοκιμασθῆ, τότε ὀνομάζεται νόησι. Αὐτὴ, ὅμως, ἡ νόησι, ὅταν παρατείνεται γιά πολὺ, γίνεται γνώμη. Ἡ αὔξησι, ὅμως, καί ἡ ἐνέργεια τῆς γνώμης πού παρατάθηκε πολὺ, γίνεται ἐξέτασι τῆς βουλήσεως· καί ὅταν αὐτὴ παραμένη στό νοῦ, πολὺ σωστά θά ὀνομάζεται λόγος. Ἀπὸ αὐτόν ἐξέρχεται ὁ προφορικός λόγος. Ἐνα, ὅμως, καί τό αὐτό εἶνε ὅλα ὅσα εἶπαμε πρὶν καί ἀρχίζουν ἀπὸ τό νοῦ. Καί ἀνάλογα μέ τήν αὔξησι παίρνουν ἐπὶ πλεόν καί τὰ ὀνόματα. Ὅπως καί τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἄλλοτε μὲν εἶνε νέο, ἄλλοτε ἀνδρικό, ἄλλοτε γεροντικό, καί ἀνάλογα μέ τήν αὔξησι καί τήν παραμονὴ του παίρνει τίς ὀνομασίες καί ὄχι σύμφωνα μέ τὴ μεταβολὴ τῆς οὐσίας του οὔτε μέ τὴ στέρησί του. Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ ἐκεῖνα. Ὅ,τι ἐξετάζει κάποιος, γι' αὐτό σκέπτεται καί ὅποιο σκέπτεται, αὐτό καί φρονεῖ· ὅ,τι φρονεῖ, γι' αὐτό καί ἀποφασίζει· ὅ,τι ἀποφασίζει, αὐτό καί τόν ἀπασχολεῖ μέσα στό νοῦ· καί ὅ,τι τόν ἀπασχολεῖ, γι' αὐτό καί μιλάει. Ὅλα αὐτά, ὅμως, ὅπως εἶπαμε, τὰ κυβερνᾷ ὁ νοῦς, ἐπειδὴ ὁ ἴδιος εἶνε ἀόρατος καί μόνος του προβάλλει τό λόγο μέ αὐτὰ πού εἶπαμε πρὶν, σάν μέ ἄκτινα. Ὁ ἴδιος δέν προβάλλεται ἀπὸ ἄλλον.

3. Καί αὐτά μὲν ταιριάζει νά λέγωνται γιά τούς ἀνθρώπους, διότι ἐκ φύσεως ἀποτελοῦνται καί ὑφίστανται ἀπό σῶμα καί ψυχή. Ὅσοι, ὅμως, λένε ὅτι ὁ Θεός πρόβαλε τήν Ἐννοια καί ἡ Ἐννοια τό Νοῦ καί στή συνέχεια αὐτά πρόβαλαν τόν Λόγο, πρῶτο μὲν πρέπει νά ἐλεγχοῦν ὅτι χρησιμοποιοῦν ἀνάρμοστα τίς προβολές· ἔπειτα περιγράφουν τίς διαθέσεις τῶν ἀνθρώπων καί τά πάθη καί τούς συλλογισμούς τοῦ νοῦ τους, ἀλλά ἀγνοοῦν τόν Θεό. Ὅσα συμβαίνουν στούς ἀνθρώπους προκειμένου νά μιλήσουν, τά προσαρμολοζοῦν στόν Πατέρα τῶν πάντων, γιά τόν ὁποῖο λένε ὅτι εἶνε ἄγνωστος σέ ὅλους καί ἀρνοῦνται ὅτι ἔκανε τόν ἴδιο τόν κόσμο, γιά νά μή θεωρῆται ἀνίσχυρος. Τοῦ ἀπονέμου, ὅμως, τίς διαθέσεις καί τά πάθη τῶν ἀνθρώπων. Ἄν γνῶριζαν τή Γραφή καί εἶχαν διδαχθῆ ἀπό τήν ἀλήθεια, θά ἤξεραν, βεβαίως, ὅτι ὁ Θεός δέν εἶνε ὅπως οἱ ἀνθρωποι, οὔτε οἱ σκέψεις του ὅπως οἱ σκέψεις τῶν ἀνθρώπων¹. Διότι ὁ Πατήρ τῶν πάντων ἀπέχει πολύ ἀπό τίς διαθέσεις καί τά πάθη τῶν ἀνθρώπων. Εἶνε ἀπλός καί ὄχι σύνθετος, ὁμοιομερής² καί ὅλος ὁμοιος καί ἴσος μέ τόν ἑαυτό του· ὅλος νοῦς³ καί ὅλος πνεῦμα· ὅλος νόησι καί ὅλος ἔννοια· ὅλος σκέψι καί ἀκοή καί ὀφθαλμός καί φῶς καί πηγὴ ὄλων τῶν ἀγαθῶν. Ἔτσι οἱ θρησκευόμενοι καί οἱ εὐσεβεῖς μποροῦν νά μιλοῦν γιά τόν Θεό.

4. Ὁ Θεός καί εἶνε ὑπεράνω αὐτῶν καί εἶνε ἀνεξήγητος γι' αὐτά. Ὁ νοῦς του λέγεται μὲν ὅτι τά συλλαμβάνει ὅλα καλῶς καί ὀρθῶς, ἀλλά δέν εἶνε ὁμοιος μέ τό νοῦ τῶν ἀνθρώπων. Καί πολύ σωστά λέγεται φῶς, ἀλλά δέν εἶνε καθόλου ὁμοιος μέ τό δικό μας φῶς. Ἔτσι καί σέ ὅλα τά ἄλλα ὁ Πατήρ τῶν ὄλων δέν θά εἶνε ὁμοιος μέ καμμία μικρότητα τῶν ἀνθρώπων. Καί κατά ταῦτα μιλοῦμε μὲν γι' αὐτόν λόγῳ τῆς ἀγάπης του, γίνεται, ὅμως, αἰσθητός ὑπεράνω αὐτῶν κατά τό μεγαλεῖό του. Ἐάν, λοιπόν, καί στούς ἀνθρώπους ὁ ἴδιος ὁ νοῦς δέν ἐξωτερικεύεται οὔτε χωρίζεται ἀπό τό ζῶντα ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος ἐξωτερικεύει τά ὑπόλοιπα, οἱ κινήσεις, ὅμως, καί διαθέσεις του φανερώνονται, πολύ περισσότερο στόν Θεό, ὁ ὁποῖος εἶνε ὅλος νοῦς, ὁ νοῦς του δέν θά χωρισθῆ ἀπό αὐτόν μέ κανένα τρόπο, οὔτε σάν νά ἐξέρχεται ἀπό ἄλλον κάτι ἄλλο.

5. Διότι, ἂν ἐξωτερικεύῃ τό νοῦ, ὁ ἴδιος πού τόν ἐξωτερικεύει, κατ' αὐτούς, ἐκλαμβάνεται ὡς σύνθετος καί σωματικός, ὥστε νά εἶνε χωριστά ὁ Θεός πού τόν ἐξωτερικεύει καί χωριστά ὁ νοῦς πού ἐξωτερικεύεται. Ἄν, ὅμως, λένε ὅτι ὁ νοῦς ἐξωτερικεύεται ἀπό τό νοῦ, ἀπαρνοῦνται καί διαίρουν τό νοῦ τοῦ Θεοῦ. Πῶς καί ἀπό πού ἐξωτερικεύθηκε; Ὅ,τι ἐξωτερικεύει κάποιος, ἐξωτερικεύεται σέ κάτι ὑποταγμένο. Τί ἄλλο, ὅμως, ὑποτάσσεται νωρίτερα, παρά ὁ νοῦς τοῦ Θεοῦ, ἐφ' ὅσον λένε ὅτι ἐξωτερικεύεται; Καί πόσος ἦταν ὁ τόπος, ὥστε νά δεχθῆ καί χωρέσῃ τό νοῦ τοῦ Θεοῦ; Ἄν, ὅμως, λένε ὅτι, καθῶς βγαίνει ἡ ἀκτίνα ἀπό τόν ἥλιο, ὑποτάσσεται ὁ ἀέρας πού δέχεται τήν ἀκτίνα καί γι' αὐτό θά εἶνε ἀρχαιότερος ἀπό τήν ἴδια τήν ἀκτίνα, καί ἐκεῖ ἄς δείξουν κάτι ὑποτασσόμενο, στό ὁποῖο ἐξωτερικεύθηκε ὁ νοῦς

του Θεού, δεκτικό αυτού και αρχαιότερο. Ύστερα, όπως βλέπουμε τον ήλιο να είναι μικρότερος από όλα και μακριά να βγάλει μόνος του τις ακτίνες, έτσι θα πρέπει να πούμε ότι και ο Προπάτωρ έβγαλε ακτίνα έξω και μακριά από τον εαυτό του. Τι μπορούμε, όμως, να αισθανθούμε έξω ή μακριά από τον Θεό, στο οποίο έστειλε την ακτίνα;

6. Αν λένε ότι δεν προβλήθηκε έξω από τον Πατέρα, αλλά μέσα στον Πατέρα, πρώτο μόν θα είναι περιττό και τό να λέμε ότι προβλήθηκε. Διότι πώς προβλήθηκε, αν ήταν μέσα στον Πατέρα; Ό,τι προβάλλεται, φανερώνεται έξω από αυτόν που τό πρόβαλε. Έξ άλλου, όταν προβληθή, και ο Λόγος του θα είναι μέσα στον Πατέρα. Παρομοίως συμβαίνει και μέ τά υπόλοιπα που προβάλλει ο Λόγος. Δέν θά άγνοούν, λοιπόν, τον Πατέρα, επειδή είναι μέσα του. Ούτε, επειδή κατέβηκαν αυτά που προβλήθηκαν, θά τον γνωρίζη κάποιος λιγώτερο, διότι όλους τους περιβάλλει έξ ίσου από παντού ο Πατήρ. Άλλά παρομοίως όλοι θά παραμείνουν άπαθείς, διότι είναι στά σπλάχνα του Πατρός και κανείς δέν θά έλαττωθή, εφ' όσον ο Πατήρ δέν μειώνεται. Έκτός και αν, όπως σε ένα μεγάλο κύκλο περιέχεται ένας μικρότερος και σε αυτόν, πάλι, άλλος μικρότερος, ή, όπως γίνεται στή σφαιρα ή στο τετράγωνο, λένε ότι ο Πατήρ από παντού περιέχει μέσα του σαν σφαιρα ή τετράγωνο τους άλλους Αιώνες που πρόβαλε· ο καθένας από αυτούς περιβάλλεται από αυτόν που είναι άνωτερος ή μεγαλύτερός του και περιβάλλει τον μεταγενέστερό του που είναι μικρότερος· και γι' αυτό ο μικρότερος και έσχατος όλων, που βρίσκεται στο μέσον και άπέχει πολύ από τον Πατέρα, άγνόησε τον Προπάτορα. Αν, όμως, τά λένε αυτά, περικλείουν τό Βυθό τους μέσα σε σχήμα και τον περιορίζουν· να περιβάλλη, δηλαδή, και να περιβάλλεται. Διότι θά άναγκασθούν να παραδεχθούν ότι και έξω από εκείνον υπάρχει κάτι που τον περιβάλλει. Έτσι όπως σδήποτε θά περιπέσωμε σε άτέρμονα λόγο γι' αυτά που περιέχουν και περιέχονται και θά φανή καθαρά ότι όλοι οι Αιώνες είναι σώματα που έγκλείονται μέσα σε κάποιο άλλο.

7. Επί πλέον θά παραδεχθούν ότι ή αυτός είναι κενός ή κάθε τι που είναι μέσα του και όλοι παρομοίως θά μετέχουν του Πατρός. Αν κάποιος κάνη στο νερό κύκλους ή στρογγυλά και τετράγωνα σχήματα, όλα αυτά παρομοίως θά πάρουν από τό νερό. Όπως και όσα γίνονται στον άέρα, κατ' ανάγκη παίρνουν από τον άέρα και όσα γίνονται στο φώς, παίρνουν από τό φώς. Έτσι και όσοι είναι μέσα του, θά μετέχουν παρομοίως όλοι του Πατρός, διότι ή άγνοια δέν έχει θέσι σε αυτούς. Ποϋ είναι ή επικοινωνία τους μέ τον Πατέρα που τά πληροΐ όλα; Αν, όμως, πληροΐ, δέν θά άγνοη. Διαλύονται, λοιπόν, και όσα πρεσβεύουν γιά τή μειωμένη μορφή και γιά τήν «προβολή» τής ύλης και τήν υπόλοιπη δημιουργία του κόσμου, ή όποία θέλουν να έχη τήν ύποστασί της από τό πάθος και τήν άγνοια. Αν, όμως, θά όμολογήσουν εκείνον ως κενό, θά περιπέσουν σε πολύ μεγάλη βλασφημία και θά άρνηθούν τό πνευματικό του στοιχείο. Διότι πώς είναι πνευματικός αυτός που δέν μπορεί

νά γεμίση ὅσα εἶνε μέσα του;

8. Αὐτά πού εἶπαμε γιά τήν προβολή τοῦ νοῦ παρομοίως ταιριάζουν καί ἑναντίον τῶν ὁπαδῶν τοῦ Βασιλείδου καί τῶν ἄλλων Γνωστικῶν, ἀπό τούς ὁποίους καί αὐτοί πῆραν τίς ἀρχές τῶν προβολῶν, ὅπως τούς ἐλέγξαμε στό πρῶτο βιβλίο. Ἀλλά δεῖξαμε ξεκάθαρα ὅτι εἶνε ἀπαράδεκτη καί ἀδύνατη ἡ πρώτη προβολή τοῦ Νοῦ, δηλαδή, τῆς νοήσεώς τους. Ἄς δοῦμε, ὁμως, καί γιά τά ὑπόλοιπα. Ἀπό αὐτόν λέγουν ὅτι προβλήθηκαν ὁ Λόγος καί ἡ Ζωή, οἱ δημιουργοί αὐτοῦ τοῦ Πληρώματος. Καί τήν προβολή τοῦ Λόγου τήν ἐκλαμβάνουν κατά τήν ἀνθρώπινη κατάστασι καί προφητεύουν κατά τοῦ Θεοῦ, σάν νά βρίσκουν κάτι μεγάλο μέ αὐτό πού λένε, ὅτι, δηλαδή, ὁ Λόγος προβλήθηκε ἀπό τό Νοῦ. Αὐτό τό γνωρίζουν ὅλοι, διότι γιά τούς ἀνθρώπους εἶνε σωστό νά λέγεται. Ὅμως, στόν ὑπεράνω ὄλων Θεό, ἐπειδή ὅλος εἶνε Νοῦς καί Λόγος, ὅπως εἶπαμε πρωτύτερα, καί δέν ὑπάρχει ἄλλο οὔτε πρῖν οὔτε μετά ἀπό αὐτόν καί δέν ἔχει κάτι ξένο μέσα του, ἀλλά ὅλος παραμένει ἴσος καί ὁμοιος καί μοναδικός, ἡ προβολή του δέν ἀκολουθεῖ αὐτήν τή διάταξι. Δέν ἀμαρτάνει ὁποιος λέγει ὅτι εἶνε ὅλος ὄρασι καί ἀκοή· διότι μέ αὐτό πού βλέπει μέ τό ἴδιο καί ἀκούει καί μέ αὐτό πού ἀκούει μέ τό ἴδιο καί βλέπει. Ἐτσι φρονεῖ κατώτερα περί τοῦ Πατρός τῶν ὄλων καί αὐτός πού λέγει ὅτι ὅλος εἶνε νοῦς καί λόγος καί καθ' ὅ,τι εἶνε νοῦς κατά τοῦτο εἶνε καί λόγος καί ὁ λόγος του εἶνε ὁ Νοῦς. Ταιριάζουν, ὁμως, πῶς πολύ ἀπό ὅσα λένε αὐτοί, πού τήν αἰτία τοῦ προφορικοῦ λόγου τήν ἀποδίδουν στόν αἰδιο Λόγο τοῦ Θεοῦ καί τοῦ ἀπονέμον τήν ἀρχή τῆς προφορᾶς καί τήν αἰτία της, ὅπως στό λόγο τους. Καί κατά τί θά διαφέρῃ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, μᾶλλον δέ ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ἐπειδή εἶνε Λόγος, ἀπό τό λόγο τῶν ἀνθρώπων, ἂν ἔχη τήν ἴδια διάταξι, προβολή καί προέλευσι;

9. Ἀμάρτησαν, ὁμως, καί ἑναντι τῆς Ζωῆς, διότι λέγουν ὅτι ἐξῆλθε ἕκτη στή σειρά, ἐνῶ ἔπρεπε νά τήν τοποθετήσουν μπροστά ἀπό ὅλα, διότι ὁ Θεός εἶνε ζωή καί ἀφθαρσία καί ἀλήθεια. Καί τῶν ὁμοίων τίς προβολές τίς ἐξέλαβαν ὄχι κατά τήν κάθοδο, ἀλλά ὡς ὀνομασίες τῶν ἀρετῶν πού εἶνε πάντα μαζί μέ τόν Θεό, ὅπως μποροῦν καί ἀξίζουν οἱ ἄνθρωποι νά ἀκοῦνε καί νά λένε γιά τόν Θεό. Διότι μέ τό ὄνομα τοῦ Θεοῦ συνυπονοοῦνται ὁ νοῦς, ὁ λόγος, ἡ ζωή, ἡ ἀφθαρσία, ἡ ἀλήθεια, ἡ σοφία, ἡ ἀγαθότητα καί ὅλα τά ὅμοια. Καί δέν μπορεῖ κάποιος νά πῆ ὅτι ὁ νοῦς εἶνε ἀρχαιότερος ἀπό τή ζωή, διότι ὁ ἴδιος ὁ νοῦς εἶνε ζωή· οὔτε νά πῆ τή ζωή μεταγενέστερη ἀπό τό νοῦ, ὥστε νά μή ὑπάρχη ποτέ χωρίς ζωή ὁ νοῦς τῶν πάντων, δηλαδή, ὁ Θεός. Ἐάν, ὁμως, ἔλεγαν ὅτι στόν Πατέρα μέν ὑπῆρξε ἡ ζωή, ἀλλά προβλήθηκε ἕκτη στή σειρά, γιά νά ζῆ ὁ Λόγος, ἐνῶ ἔπρεπε αὐτή νά προβληθῆ πολύ πρῖν, στήν τέταρτη θέσι, γιά νά ζῆ ὁ Νοῦς καί ἀκόμη πῶς πρῖν ἀπό αὐτόν μαζί μέ τό Βυθό, γιά νά ζῆ ὁ Βυθός τους, πῶς δέν εἶνε τελείως ἀνόητο τό νά ἀπαριθμοῦμε τή Σιγή μαζί μέ τόν Προπάτορά τους καί νά τοῦ τή χαρίζουμε ὡς σύζυγο, ἀλλά νά μή συγκαταριθμοῦμε τή Ζωή;

10. Σχετικῶς μέ τή δεύτερη ἀπό αὐτοῦς προβολή τοῦ Ἀνθρώπου καί τῆς Ἐκκλησίας μάχονται μεταξύ τους οἱ ἴδιοι οἱ πατέρες αὐτῶν, οἱ ψευδώνυμοι Γνωστικοί, οἱ ὅποιοι διεκδικοῦν τά δικά τους καί συλλαμβάνουν τοὺς Οὐαλεντινιανούς ὡς κακοὺς κλέφτες. Λέγουν – τό καί πιθανώτερο – ὅτι πιά πολύ ταιριάζει στήν «προβολή» νά ἐξῆλθε ὁ Λόγος ἀπό τόν Ἄνθρωπο, παρά ὁ Ἄνθρωπος ἀπό τόν Λόγο καί ὅτι ὁ Ἄνθρωπος εἶνε προγενέστερος τοῦ Λόγου καί αὐτός εἶνε ὁ ὑπεράνω ὄλων Θεός. Καί μέχρι ἐδῶ μέν, ὅπως εἶπαμε πρωτύτερα, εἰκάζουν μέ πιθανότητα γιά ὄλες τίς διαθέσεις τῶν ἀνθρώπων καί τίς ἐνέργειες τοῦ νοῦ καί τά αἷτια τῶν σκοπῶν τους καί τήν προφορά τῶν λόγων τους. Ψεύδονται, ὅμως, ἐναντι τοῦ Θεοῦ καί λένε πράγματα ἀπίθανα. Διότι μέ τό ὅτι αὐτά πού συμβαίνουν στοὺς ἀνθρώπους καί ὅσαδήποτε πάσχουν οἱ ἴδιοι καί ἀναγνωρίζουν, τά ἀποδίδουν στή λογική τοῦ Θεοῦ, σέ αὐτοὺς πού ἀγνοοῦν τόν Θεό φαίνονται ὅτι ταιριάζουν τά ὅσα λένε. Μέ αὐτά τά ἀνθρώπινα πάθη διασύρουν τό νοῦ τους, διότι τήν ἀρχή καί τήν προβολή τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ τίς ἀναφέρουν στήν πέμπτη θέσι, καί λένε ὅτι διδάσκουν μυστήρια θαυμαστά καί ἀνέκφραστα καί ὑψηλά, πού δέν τά γνωρίζει κανεῖς ἄλλος. Γι' αὐτά, ὅπως λένε, ὁ Κύριος εἶπε: «Ζητεῖτε καί εὐρήσετε»⁴ δηλαδή, νά ἐρευνοῦν πῶς ἀπό τό Βυθό καί τή Σιγή προῆλθαν ὁ Νοῦς καί ἡ Ἀλήθεια. Ἄν, πάλι, ἀπό αὐτοὺς εἶνε ὁ Λόγος καί ἡ Ζωή, ἔπεται ὅτι ἀπό τόν Λόγο καί τή Ζωή εἶνε ὁ Ἄνθρωπος καί ἡ Ἐκκλησία.

Κεφάλαιο ΙΑ'

1. Πολύ πιά πιθανά καί εὐχάριστα εἶνε αὐτά πού εἶπε γιά τή γένεσι τῶν πάντων ἕνας ἀπό τοὺς ἀρχαίους κωμικούς, ὁ Ἀντιφάνης¹, στή «Θεογονία». Λέγει, δηλαδή, ὅτι ἀπό τή Νύκτα καί τή Σιωπή προῆλθε τό Χάος, στή συνέχεια ἀπό τό Χάος καί τή Νύκτα ἡ Ἐπιθυμία καί ἀπό αὐτήν τό Φῶς καί στή συνέχεια ἡ ὑπόλοιπη κατ' αὐτόν πρώτη γένεσι τῶν θεῶν. Μετά ἀπό αὐτοὺς, πάλι, παρουσιάζει τή δεύτερη γένεσι τῶν θεῶν καί τή δημιουργία τοῦ κόσμου καί ἀκολούθως διηγεῖται τή δημιουργία τῶν ἀνθρώπων ἀπό τοὺς δευτέρους θεοὺς. Ἄπο ἐδῶ πῆραν αὐτοὶ τό παραμῦθι τους καί ἐπινόησαν ψέματα σάν νά συζητοῦσαν φυσιολογικά. Ἄλλαξαν μόνο τά ὀνόματά τους καί τά ἴδια ἀκριβῶς παρουσίασαν ὡς ἀρχή καί προβολή τῆς δημιουργίας τῶν πάντων. Ἄντι γιά Νύκτα καί Σιωπή τοὺς ὠνόμασαν Βυθό καί Σιγή· ἀντί γιά Χάος, Νοῦ καί ἀντί γιά Ἐπιθυμία, μέ τήν ὁποία, καθῶς λέγει ὁ κωμικός, ὠρίσθησαν ὄλα τά ἄλλα, αὐτοὶ παρουσίασαν τόν Λόγο. Ἄντι τῶν πρώτων καί μεγίστων θεῶν, ἔπλασαν τοὺς Αἰῶνες καί ἀντί τῶν δευτέρων θεῶν μιλοῦν γιά τή διάταξι τῆς Μητέρας τους, πού εἶνε ἐξω ἀπό τό Πλήρωμα καί τήν ὀνομάζουν δεύτερη ὀγδοάδα. Ἄπο αὐτήν, ὅπως καί ὁ Ἀντιφάνης, λέγουν ὅτι ἐγινε ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου καί ἡ πλάσι τῶν ἀνθρώπων καί ἰσχυρίζονται ὅτι μόνον αὐτοὶ γνωρίζουν τά ἄρρητα καί ἄγνωστα μυστήρια.

Αυτά πού παίζουν ως κωμωδίες παντού στά θέατρα οί «*υποκριταί*»² μέ τίς λαμπρότατες φωνές, τροποποιούν αὐτοί γιά τό σύστημά τους καί διδάσκουν μέ τά ἴδια ἐπιχειρήματα, ἀλλάζοντας μόνον τά ὀνόματα.

2. Καί ὄχι μόνον αὐτά πού παραθέτουν οί κωμικοί ἀποκαλύπτεται ὅτι τά παρουσιάζουν σάν δικά τους, ἀλλά καί αὐτά ἀκόμη πού εἶπαν ὅλοι ὅσοι ἀγνοοῦν τόν Θεό καί λέγονται φιλόσοφοι τά συγκεντρώνουν καί σάν νά συρράπτουν κουρέλια ἀπό πολλά καί ἄχρηστα κομμάτια μέ τόν εὐτελεῖ λόγον τους προετοιμάζουν γιά τόν ἑαυτό τους ψεύτικο πανωφόρι. Παρουσιάζουν μέν καινούργια διδασκαλία, διότι τήν παλιά τήν ὑποκαθιστοῦν τώρα μέ νέα τέχνη. Ἀπό κάτω, ὅμως, ἔχουν ραμμένη τήν ἴδια, τήν παλιά καί ἄχρηστη, διότι οί παλιές διδασκαλίες μυρίζουν ἀγνοια καί ἀσέβεια. Ὁ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος εἶπε ὅτι γένεσι καί ἀρχή τῶν πάντων εἶνε τό νερό. Τό ἴδιο, ὅμως, εἶνε νά ποῦμε νερό καί Βυθό. Ὁ ποιητής Ὁμηρος³ ὑπεστήριξε ὅτι ἀρχή τῶν θεῶν εἶνε ὁ Ὠκεανός⁴ καί μητέρα τους ἡ Θέτις· αὐτά ἀκριβῶς οί αἰρετικοί τά μετέτρεψαν στό Βυθό καί στή Σιγή. Ὁ Ἀναξίμανδρος⁵ ὑπέθεσε ὡς ἀρχή τῶν πάντων τό ἄπειρο, τό ὁποῖο εἶχε «*ἐν σπέρματι*» μέσα του τή γένεσι τῶν πάντων καί ἀπό τό ὁποῖο εἶπε ὅτι δημιουργήθηκαν οί ἄπειροι κόσμοι. Καί αὐτό, ὅμως, τό μεταμόρφωσαν στό Βυθό καί στούς Αἰῶνες. Ὁ Ἀναξαγόρας⁶, ὁ ὁποῖος ἐπωνομάσθηκε «*ἄθεος*», ὑπεστήριξε ὅτι τά ζῶα ἐγιναν, διότι σπέρματα ἔπεσαν ἀπό τόν οὐρανό στή γῆ· καί αὐτοί τά τροποποίησαν γιά τά σπέρματα τῆς Μητέρας τους καί γιά τό ὅτι αὐτό τό σπέρμα εἶνε οἱ ἴδιοι. Ὅσοι ἔχουν νοῦ, ἀμέσως παραδέχονται ὅτι καί οἱ ἴδιοι εἶνε τά σπέρματα τοῦ ἀθέου Ἀναξαγόρα.

3. Ἀπό τό Δημόκριτο⁷ καί τόν Ἐπίκουρο⁸ πῆραν τή Σκία καί τό Κένωμα τους καί τά προσήρμοσαν στά ὅσα ἰσχυρίζονται. Ἐκεῖνοι πρῶτοι ἔκαναν πολύ λόγο γιά τό κενό καί τά ἄτομα. Ἀπό αὐτά τό ἓνα τό ὠνόμασαν «*ὄν*» καί τό ἄλλο τό ἀπεκάλεσαν «*μη ὄν*». Αὐτοί ὀνομάζουν «*ὄντα*» ὅσα εἶνε μέσα στό Πλήρωμα, ὅπως καί ἐκεῖνοι ὠνόμαζαν τά ἄτομα· ὅσα, ὅμως, εἶνε ἔξω ἀπό τό Πλήρωμα τά ὀνομάζουν «*μη ὄντα*», ὅπως ἐκεῖνοι ὠνόμαζαν τό κενό. Τούς ἑαυτούς των, λοιπόν, τούς ὑπολόγισαν στόν τόπον πού δέν ὑπάρχει ἔξω ἀπό τό Πλήρωμα, ἐπειδή εἶνε σέ αὐτόν τόν κόσμο. Ἐπειδή, ὅμως, λένε ὅτι αὐτά εἶνε εἰκόνες τῶν ὄντων, ὀλοφάνερα πάλι ἀναφέρουν γνώμη τοῦ Δημοκρίτου καί τοῦ Πλάτωνος. Διότι πρῶτος ὁ Δημόκριτος εἶπε ὅτι τά πολλά καί ποικίλα σχήματα, πού ἐκτυπώνει τό σύμπαν τῶν ὄντων, κατήλθαν σέ αὐτόν τόν κόσμο. Ὁ Πλάτων, πάλι, ὀνομάζει τήν ὕλη καί πρότυπο καί θεό. Ἀκολουθώντας αὐτούς οἱ αἰρετικοί, τά σχήματα καί τό πρότυπο ἐκείνων τά ἀπεκάλεσαν εἰκόνες αὐτῶν πού εἶνε ἐπάνω. Μέ τήν ἀλλαγὴ τοῦ ὀνόματος καυχῶνται ὅτι οἱ ἴδιοι εἶνε ἐφευρέτες καί «*ποιηταί*» μᾶς τέτοιας φανταστικῆς πλάσεως.

4. Καί αὐτό, ὅμως, πού λένε, ὅτι ὁ Δημιουργός ἔκανε τόν κόσμο ἀπό προϋπάρχουσα ὕλη, πρὶν ἀπό αὐτούς πρῶτοι τό εἶπαν ὁ Ἀναξαγόρας, ὁ Ἐμπεδοκλῆς⁹ καί ὁ Πλάτων. Μᾶς δίδουν, δηλαδή, τή δυνατότητα νά καταλάβουμε

ὅτι καί αὐτοί ἐμπνεύσθησαν ἀπό τῆ Μητέρα τους. Τό ὅτι, πάλι, ἐξ ἀνάγκης τό κάθε τι ἀπέρχεται σέ ἐκεῖνα, ἀπό τά ὅποια καί ἔγινε, ὅπως λένε, καί ὅτι ὁ Θεός εἶνε δοῦλος αὐτῆς τῆς ἀνάγκης, ἔτσι ὥστε νά μή μπορῆ νά προσδώσῃ στό θνητό τήν ἀθανασία ἢ νά δωρίσῃ στό φθαρτό τήν ἀφθαρσία, ἀλλά ὁ καθένας νά ἀπέρχεται στήν οὐσία πού μοιάζει μέ τή φύσι του, αὐτό τό ἰσχυρίζονται καί ὅσοι προερχόμενοι ἀπό τή Στοά ἀποκαλοῦνται Στωϊκοί¹⁰ καί ὅλοι ὅσοι ἀγνοοῦν τόν Θεό, ποιηταί καί συγγραφεῖς. Ὅσοι ἔχουν τήν ἴδια ἀπιστία, στά μέν πνευματικά ἀπένειμαν τή θέσι τους, αὐτή, δηλαδή, πού εἶνε μέσα στό Πλήρωμα, στά ψυχικά τό μέσον, στά σωματικά τό χοϊκό. Καί ἰσχυρίζονται ὅτι πλῆν αὐτῶν δέν μπορεῖ τίποτε νά κάνῃ ὁ Θεός, ἀλλά ὁ καθένας ἀπό αὐτούς πού εἶπαμε, ἀπέρχεται σέ ὅσα εἶνε τῆς ἴδιας οὐσίας.

5. Μέ τό ὅτι, ὅμως, λένε πῶς ὁ Σωτήρ ἔγινε ἀπό ὅλους τούς Αἰῶνες, διότι ὁ καθένας ἀπό αὐτούς κατέθεσε σέ αὐτόν – οὕτως εἶπειν – τό δικό του ἄνθος, δέν παρουσιάζουν τίποτε καινούργιο πέρα ἀπό τήν Πανδώρα τοῦ Ἑσιόδου¹¹. Διότι ὅσα λέγει ὁ Ἑσιόδος γιά τήν Πανδώρα, αὐτοί τά παρεισάγουν ἀπατηλῶς γιά τόν Σωτήρα, παρουσιάζοντάς τον ὡς «*Πανδῶρο*», σάν νά τοῦ δωρίζῃ ὁ κάθε Αἰώνας ὅ,τι ἄριστο κατέχει. Τό ὅτι ἔχουν ἀδιάφορο γνώμη γιά τίς τροφές καί τίς ἄλλες πράξεις καί τό ὅτι νομίζουν πῶς τίποτε δέν μπορεῖ νά τούς μιάνη λόγῳ εὐγενικῆς καταγωγῆς¹², γι' αὐτό ἐπιτρέπεται νά τρῶνε τό κάθε τι ἢ νά κάνουν ὅ,τιδήποτε, αὐτό τό πῆραν ἀπό τούς Κυνικούς¹³, ἐπειδή συμφωνοῦν μέ αὐτούς. Καί τίς λεπτολογίεις τους καί τίς λεπτομέρειές τους γιά τά διάφορα θέματα, πού εἶνε χαρακτηριστικό τῶν ἀριστοτελικῶν, ἐπιχειροῦν νά τίς εἰσαγάγουν στήν πίστι.

6. Τό ὅτι, ὅμως, θέλουν νά ἀποδώσουν στούς ἀριθμούς αὐτό τό σύμπαν, τό ἔλαβαν ἀπό τούς Πυθαγορείους. Διότι αὐτοί γιά πρώτη φορά ὑπέθεσαν ὡς ἀρχή τῶν πάντων τούς ἀριθμούς¹⁴ καί ὡς ἀρχή αὐτῶν τόν ἄρτιο καί τόν περιττό, ἀπό τούς ὁποίους προῆλθαν τά αἰσθητά καί μή αἰσθητά ὄντα, καί ὅτι ἄλλες μέν εἶνε οἱ ἀρχές τῆς «*ὑποκαταστάσεως*»¹⁵, ἄλλες, ὅμως, οἱ ἀρχές τῆς ἀντιλήψεως καί τῆς ὑπάρξεως. Ἀπό αὐτά τά πρῶτα λένε ὅτι ὅλα ἔγιναν τέλεια, ὅπως τό ἄγαλμα γίνεται μέ χάλκωμα καί σχῆμα. Αὐτό, ὅμως, τό προσήρμοσαν σέ ὅσους εἶνε ἔξω ἀπό τό Πλήρωμα. Κατά τούς Πυθαγορείους ἡ ἀρχή τῆς νοήσεως εἶνε ἀνάλογη μέ τήν ἐνέργεια, μέ τήν ὅποια ὁ νοῦς, σάν ἀποδέκτης τοῦ νοητοῦ, ἐρευνᾷ ὥσόντου κουρασμένος καταφύγη στό ἓνα καί ἀδιαίρετο. Καί λένε ὅτι ἀρχή τῶν πάντων καί βάσι ὅλης τῆς κτίσεως εἶνε τό «*Ἐν*». Ἀπό αὐτό προῆλθαν ἡ δυάδα, ἡ τετράδα, ἡ πεντάδα καί ἡ ποικίλη δημιουργία τῶν ὑπολοίπων ὄντων. Αὐτά οἱ αἰρετικοί τά λέγουν κατά λέξι γιά τό Πλήρωμά τους καί τό Βυθό. Γι' αὐτό διατείνονται ὅτι διδάσκουν ἀκόμη καί αὐτές τίς συζεύξεις πού προέρχονται ἀπό τό «*Ἐν*» καί τίς ὁποῖες ὁ Μᾶρκος παρουσιάζει ὡς δικές του, σάν νά φαίνεται ὅτι ἐφεῦρε κάτι καινούργιο πού δέν βρῆκαν οἱ ὑπόλοιποι. Τήν «*τετρακτύ*» τοῦ Πυθαγόρα τήν ἀναφέρει

ὡς ἀρχή καί μητέρα τῶν πάντων.

7. Ἄλλά θά ποῦμε ἐναντίον αὐτῶν· ὅλοι ὅσοι εἶπαμε πρὶν καί ἀποκαλύψαμε ὅτι λέτε τά ἴδια μέ αὐτούς, γνώρισαν τὴν ἀλήθεια ἢ ὄχι; Καί ἂν μὲν τὴν γνώρισαν, εἶνε περιττὴ ἢ κάθοδος τοῦ Σωτῆρος σέ αὐτόν τόν κόσμον. Γιὰ ποιό λόγο, δηλαδή, νά κατέρχονταν; Μήπως γιὰ νά καταστήσῃ γνωστὴ τὴν ἀλήθεια πού ἤδη ἦταν γνωστὴ στους ἀνθρώπους πού τὴν γνώριζαν; Ἄν, ὅμως, δέν τὴν γνώρισαν, πῶς λέτε τά ἴδια μέ αὐτούς πού δέν γνώριζαν τὴν ἀλήθεια καί καυχᾶσθε ὅτι μόνον ἐσεῖς οἱ ἴδιοι ἔχετε τὴν ὑπεράνω ὄλων γνώσι, τὴν ὁποία ἔχουν καί αὐτοὶ ἀκόμη πού ἀγνοοῦν τόν Θεό; Κατ' ἀντίφρασι¹⁶, λοιπόν, τὴν ἀγνοία τῆς ἀληθείας τὴν ὀνομάζουν γνώσι. Καί καλῶς λέγει ὁ Παῦλος· «Τὰς καινοφωνίας τῆς ψευδοῦς γνώσεως»¹⁷. Διότι στ' ἀλήθεια ἀποκαλύπτεται ἡ ψεύτικη γνώσι τους. Χωρὶς ντροπὴ, ὅμως, καί πέρα ἀπὸ αὐτὰ λέγουν ὅτι οἱ ἄνθρωποι δέν γνώρισαν μὲν τὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ ἡ Μητέρα τους ἢ τὸ πατρικὸ σπέρμα μέ τέτοιους ἀνθρώπους, ὅπως καί μέ τούς προφήτες, κήρυξε τὰ μυστήρια τῆς ἀληθείας, ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Δημιουργοῦ. Πρῶτο μὲν δέν ἦσαν τέτοια αὐτὰ πού προφητεύθηκαν, ὥστε νά μὴ τὰ κατανοῇ ὁ οἰοσδήποτε. Διότι οἱ ἴδιοι οἱ ἄνθρωποι γνώριζαν αὐτὰ πού ἔλεγαν, καθὼς καί οἱ μαθηταὶ τους καί οἱ διάδοχοι αὐτῶν. Κατόπιν, ἡ Μητέρα ἢ τὸ σπέρμα της, ἂν γνώριζαν τὰ τῆς ἀληθείας, θά τὰ ἔλεγαν. Ἡ ἀλήθεια, ὅμως, εἶνε ὁ Πατήρ. Κατ' αὐτούς, λοιπόν, ὁ Σωτὴρ θά ψεύδεται λέγοντας· «Οὐδεὶς ἐπέγνω τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ υἱός»¹⁸. Ἄν τὸν γνωρίζῃ ἡ Μητέρα ἢ τὸ σπέρμα της, ἐξηγεῖται τὸ χωρίο· «Οὐδεὶς ἐπέγνω τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ υἱός». Ἐκτός καί ἂν τὸ «οὐδεὶς» λέγουν ὅτι εἶνε τὸ σπέρμα τους ἢ ἡ Μητέρα.

8. Καί ὡς ἐδῶ μέ τίς ἀνθρώπινες διαθέσεις καί μέ τὸ ὅτι λένε παρόμοια μέ πολλοὺς πού ἀγνοοῦν τόν Θεό, λόγῳ τῆς πιθανολογίας τους φαίνεται πῶς παρασύρουν μερικούς. Τούς ἐλκύουν μέ αὐτὰ πού συνήθισαν στὸν περὶ τῶν πάντων λόγο ἐκθέτοντας τὴ γένεσι τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ καί ἐκμαιεύοντας τίς προβολές τῆς Ζωῆς, ἀκόμη δέ καί τοῦ Νοῦ καί τοῦ Θεοῦ. Ψευδολογοῦν γιὰ ὅλα, ἀκόμη καί γιὰ τὰ ἀπίθανα καί ἀναπόδεικτα. Ὅπως μερικοὶ ἄνθρωποι, γιὰ νά δελεάσουν καί νά συλλάβουν κάποιον ζῶο, ρίχνουν τροφὴ πού τὴν ἔχει συνηθίσει καί σιγά – σιγά τὸ ἐλκύουν μέ τὴν γνώριμη τροφὴ τοῦ ὠσότου τὸ συλλάβουν. Ὅταν, ὅμως, τὸ αἰχμαλωτίζουν, τὸ δένουν πολὺ γερά, τὸ ὀδηγοῦν μέ δύναμι καί τὸ ἀποσποῦν ὅπου θέλουν. Ἔτσι καί αὐτοὶ· σιγά σιγά πείθουν τοὺς ἀνθρώπους καί ὅπως εἶνε συνηθισμένοι, μέ τὴν πιθανολογία τοὺς κάνουν νά δεχθοῦν τὴν «προβολή» πού εἶπαμε πρωτύτερα, ἐνῶ παρουσιάζουν πράγματα ἀσύμφωνα καί μορφές ἄλλων προβολῶν πού οὔτε εἰκάζονται. Ἀπὸ τὸν Λόγον καί τὴν Ζωὴν λένε πῶς προβλήθηκαν δέκα Αἰῶνες, ἐνῶ ἀπὸ τὸν Ἄνθρωπον καί τὴν Ἐκκλησίαν δώδεκα Αἰῶνες. Καί γι' αὐτούς οὔτε ἀπόδειξι οὔτε μαρτυρία οὔτε πιθανότητα ἔχουν. Δέν ἔχουν νά ἐπιδείξουν τίποτε τέτοιο· ἐνῶ θέλουν νά πιστεῦσωμε «εἰκὴ καὶ ὡς ἔτυχε» ὅτι ἀπὸ τὸν Λόγον καί τὴν Ζωὴν, πού ὑφίστανται ὡς Αἰῶνες, ἐξῆλθε ὁ Βῦθιος καί ἡ Μίξις, ὁ

Ἄγεραστος καί ἡ Ἐνωσις, ὁ Αὐτοφυής καί ἡ Ἡδονή, ὁ Ἀκίνητος καί ἡ Σύγκρασις, ὁ Μονογενής καί ἡ Μακαρία. Ἀπό τόν Ἄνθρωπο, ὅμως, καί τήν Ἐκκλησία, πού ὑφίστανται παρομοίως ὡς Αἰῶνες, ἐξῆλθαν ὁ Παράκλητος καί ἡ Πίστις, ὁ Πατρικός καί ἡ Ἐλπίς, ὁ Μετρικός καί ἡ Ἀγάπη, ὁ Αἶνος καί ἡ Σύνεσις, ὁ Ἐκκλησιαστικός καί ἡ Μακαριότης, ὁ Θελητός καί ἡ Σοφία.

9. Στό προηγούμενο βιβλίο ἐκθέσαμε ἐπακριβῶς τίς γνώμες τῶν αἰρετικῶν γιά τά πάθη καί τήν πλάνη αὐτῆς τῆς Σοφίας καί πῶς κινδύνευσε νά χαθῆ, διότι ἀναζητοῦσε τόν Πατέρα, ὅπως λένε, τό ἔργο της ἐξω ἀπό τό Πλήρωμα καί πῶς ἀπό τό Ὑστέρημα, ὅπως διδάσκουν, προῆλθε ὁ δημιουργός τοῦ κόσμου. Μιλῆσαμε, ὅμως, καί γιά τόν Χριστό, πού τόν λένε καί Σωτήρα καί ὁ ὅποιος, καθῶς ἰσχυρίζονται, εἶνε ἀπόγονος ὄλων αὐτῶν καί ἐξῆλθε ἀπό αὐτούς ἢ πῆρε τήν ὕπαρξι ἀπό τούς Αἰῶνες πού ἔγιναν στό Ὑστέρημα. Ἀναγκασθήκαμε, ὅμως, τώρα νά μνημονεύσωμε τά ὀνόματά τους, γιά νά φανερωθῆ ἀπό αὐτά ἡ ἀνοησία καί τό ψέμα τους ὡς καί ἡ σύγχυσι τῶν ὀνομάτων πού ἐπλασαν. Οἱ ἴδιοι διασύρουν τούς Αἰῶνες τους μέ τέτοια πολλά ὀνόματα. Οἱ ἐθνικοί προσδίδουν πιθανά καί ἀξιοπίστα ὀνόματα στούς δώδεκα ἀποκαλουμένους θεούς τους, πού αὐτοί ἀκριβῶς θέλουν νά εἶνε εἰκόνες τῶν δώδεκα Αἰῶνων. Καί ἔχουν τή δυνατότητα νά παρουσιάζουν μέ τήν ἐτυμολογία ὀνόματα τῆς θεότητος πολύ πιό ταιριαστά ἀπό τίς εἰκόνες καί πολύ ἰσχυρότερα.

Κεφάλαιο ΙΕ'

1. Ἄς ἐπανέλθωμε, ὅμως, στήν ἔρευνα τῶν προβολῶν πού προαναφέραμε. Καί πρῶτα μέν ἄς μᾶς ποῦν τήν αἰτία μιᾶς τέτοιας προβολῆς τῶν Αἰῶνων, ὥστε νά μή ἐγγίζουν τίποτε ἀπό τά τῆς κτίσεως. Διότι δέν λένε ὅτι ἐκεῖνα¹ ἔγιναν γιά τήν κτίσι, ἀλλά ἡ κτίσι ἔγινε γιά ἐκεῖνα. Καί δέν εἶνε ἐκεῖνα εἰκόνες αὐτῶν, ἀλλά αὐτά εἶνε εἰκόνες ἐκείνων. Ὅπως, λοιπόν, τήν αἰτία τῶν εἰκόνων τήν ἀποδίδουν λέγοντας ὅτι ὁ μήνας ἔχει τριάντα ἡμέρες λόγω τῶν τριάντα Αἰῶνων, ἡ ἡμέρα δώδεκα ὥρες καί τό ἔτος δώδεκα μήνες λόγω τῶν δώδεκα Αἰῶνων πού εἶνε μέσα στό Πλήρωμα καί ὅλες τίς παρόμοιες ἀνοησίες, ἄς μᾶς ποῦν τώρα τήν αἰτία ἀκριβῶς τῆς προβολῆς τῶν Αἰῶνων, γιατί ἔγινε τέτοια, γιατί, ὅμως, προβλήθηκε πρώτη ἡ ἀρχέγονη τῶν πάντων Ὅγδοάδα καί ὄχι ἡ πεντάδα ἢ ἡ τριάδα ἢ ἡ ἐπτάδα ἢ κάτι ἀπό ἐκεῖνα πού καταλήγουν σέ ἄλλον ἀριθμό. Καί γιατί ἀπό τόν Λόγο καί τή Ζωή προβλήθηκαν δέκα Αἰῶνες καί οὔτε περισσότεροι οὔτε λιγώτεροι; γιατί, πάλι, ἀπό τόν Ἄνθρωπο καί τήν Ἐκκλησία προβλήθηκαν δώδεκα, ἐνῶ μπορούσαν νά εἶνε περισσότεροι ἢ λιγώτεροι.

2. Ἐπίσης, ὄλο τό Πλήρωμα γιατί τριχοτομήθηκε σέ ὀκτάδα, δεκάδα καί δωδεκάδα καί ὄχι σέ κάποιον ἄλλον ἀριθμό ἐκτός ἀπό αὐτούς; Καί αὐτή, ὅμως, ἡ διαίρεσι γιατί ἔγινε σέ τρεῖς καί ὄχι σέ τέσσερις ἢ πέντε ἢ ἕξι ἢ σέ

κάποιον άλλον αριθμό μεταξύ εκείνων, οί όποιοί δέν έχουν σχέσι μέ τέτοιους αριθμούς πού ανήκουν στην κτίσι; Διότι τίς προβολές τίς λένε αρχαιότερες τών πραγμάτων και πρέπει αυτά νά έχουν τή δική τους αιτία πού εΐνε πριν από τή δημιουργία τους και όχι αυτήν πού εΐνε μετά τή δημιουργία τους. Καί έτσι συμφωνοῦν άπολύτως έν προκειμένω.

3. Άναφερόντάς τα αυτά για τήν κτίσι, λέγουμε πράγματα πού ταιριάζουν σέ αυτήν τήν εύρυθμη διάταξι, διότι πράγματι αυτό τό σχέδιό μας προσαρμόζεται σέ όσα έγιναν. Κατ' ανάγκην, όμως, αυτοί περιπίπτουν σέ μεγάλη άμηχανία, διότι δέν έχουν νά παρουσιάσουν ιδιαίτερο λόγο για τά προγενέστερα και άφ' έαυτών τέλεια. Μας ρωτοῦν για τή διάταξι σάν νά τήν άγνοοῦν και όταν οί ίδιοι αντίθετως ρωτοῦνται για τό Πλήρωμα, ή θά αναφέρουν τίς ανθρώπινες διαθέσεις ή θά κατέλθουν στό λόγο περί τής άρμονίας τής κτίσεως, άπαντώντας μέ άταίριαστες λέξεις για τά δεύτερα και όχι για τά πρώτα κατ' αυτούς. Διότι δέν τούς ρωτᾶμε για τήν άρμονία τής κτίσεως ούτε για τίς ανθρώπινες διαθέσεις. Άλλά επειδή τό Πλήρωμά τους, τοῦ όποίου εικόνα εΐνε, καθώς λέγουν, ή κτίσι, εΐνε οκτάμορφο, δεκάμορφο και δωδεκάμορφο, θά παραδεχθοῦν ότι ματαιώς και άπρονοήτως ό Πατέρας τους έκανε τό Πλήρωμα μέ τήν ίδια μορφή και θά προσδώσουν άσχήμια στόν Πατέρα, άν έκανε κάτι χωρίς λογική. Ή πάλι, άν λένε ότι κατά τήν πρόνοια τοῦ Πατρός προβλήθηκε τό Πλήρωμα, λόγω τής κτίσεως, για νά ρυθμισθῆ καλώς ή ίδια ή φύσι της, δέν θά έχη γίνει πιά τό Πλήρωμα γι' αυτό άκριβώς, αλλά για τήν εικόνα πού θά γινόταν όμοια μέ αυτό. "Όπως τό πήλινο πρόπλασμα δέν σχηματίζεται γι' αυτό άκριβώς, αλλά για τόν άνδριάντα πού πρόκειται νά γίνη από χαλκό ή χρυσό ή άργυρο. Καί ή κτίσι θά τιμᾶται περισσότερο από τό Πλήρωμα, άν έξ αιτίας της προβλήθηκαν εκείνα.

Κεφάλαιο ΙΣΤ'

1. Άν, όμως, δέν θελήσουν νά συμφωνήσουν μέ τίποτε από αυτά, επειδή τούς ελέγχουμε ότι δέν μπορούν νά άποδώσουν τό λόγο μιᾶς τέτοιας προβολῆς τοῦ Πληρώματός τους, θά αναγκασθοῦν νά συμπεράνουν και νά όμολογήσουν επί πλέον ότι τό Πλήρωμα εΐνε από κάποια άλλη διάταξι πνευματική και πιό δυνατή, σύμφωνα μέ τήν όποία σχηματίσθηκε τό Πλήρωμά τους. Διότι, άν ό Δημιουργός δέν έκανε μόνος του μέ τέτοια μορφή τήν κτίσι, αλλά τήν έκανε κατά τή μορφή τών άνω, ό Βυθός τους, ό όποίος άπεργάσθηκε τό νά έχη τέτοια μορφή τό Πλήρωμα, από ποιόν πήρε τή μορφή αυτών πού έγιναν προγενέστερά του; Πρέπει ή νά έμμένουν στη γνώμη ότι αυτός ό Θεός, πού έκανε τόν κόσμο, αυτοδυνάμως και άφ' έαυτοῦ πήρε τό υπόδειγμα δημιουργίας τοῦ κόσμου, ή, άν ξεκίνησε κάτι από αυτόν, πάντοτε θά εΐνε ανάγκη νά έρευνοῦν από πού ό υπεράνω αυτοῦ έχει τή μορφή όσων έγιναν, ποιός εΐνε ό αριθμός τών προβολών και ποιά ή οῦσία αὐτοῦ τοῦ υποδείγμα-

τος. Ἄν, ὅμως, ὁ Βυθός μπόρεσε μόνος του νά ἐπιτύχη μία τέτοια μορφή τοῦ Πληρώματος, γιατί ὁ Δημιουργός δέν μπόρεσε νά κάνη μόνος του ἓνα τέτοιο κόσμος; Ἄν, λοιπόν, ἡ κτίσι εἶνε εἰκόνα ἐκείνων, τί ἐμποδίζει ὥστε ἐκεῖνα νά τά λέμε εἰκόνες αὐτῶν πού εἶνε ὑπεράνω τους καί ὅσα εἶνε ὑπεράνω αὐτῶν νά τά λέμε πάλι εἰκόνες ἄλλων καί νά περιπίπτωμε σέ ἄπειρες εἰκόνες εἰκόνων;

2. Αυτό ἔπαθε ὁ Βασιλείδης, ἐπειδή δέν ἄγγιξε καθόλου τήν ἀλήθεια καί νόμισε ὅτι μέ τήν ἄπειρη διαδοχή αὐτῶν, πού ἔγιναν τό ἓνα ἀπό τό ἄλλο, διαφεύγει μία τέτοια δυσχέρεια. Ὅπως εἶπαμε πρωύτερα, ἀποφάνθηκε ὅτι μέ τή διαδοχή καί τή μεταξύ τους ὁμοιότητα ἔγιναν τριακόσιοι ἐξήντα πέντε οὐρανοί καί αὐτός ὁ ἀριθμός δείχνει τίς ἡμέρες τοῦ ἔτους. Ὑπεράνω αὐτῶν ὑπάρχει ἡ Δύναμι, τήν ὁποία ὀνομάζουν «Ἄρρητον», καί ἡ διάταξι της. Ἀλλά οὔτε ἔτσι διαφεύγει τή δυσχέρεια. Θά τόν ρωτήσωμε ἀπό πού εἶνε ἡ εἰκόνα τοῦ σχήματος τοῦ οὐρανοῦ, πού εἶνε ὑπεράνω ὄλων καί ἀπό τόν ὁποῖο ἰσχυρίζεται πώς ἔγιναν οἱ ὑπόλοιποι μέ τή διαδοχή. Θά πῆ ὅτι εἶνε ἀπό τήν οἰκονομία τῆς Ἄρρητου. Καί ἡ θά πῆ ὅτι μόνος του ἔκανε τήν Ἄρρητο ἢ κατ' ἀνάγκη θά συμφωνήση ὅτι ἐπάνω ἀπό αὐτόν ὑπάρχει κάποια ἄλλη Δύναμι, ἀπό τήν ὁποία ἔλαβε ἡ Ἄρρητος τήν τόσο μεγάλη μορφή ὅσων ὑπάρχουν σύμφωνα μέ αὐτόν.

3. Πόσο, λοιπόν, ἀσφαλέστερο καί ἀκριβέστερο καί συγχρόνως ἀληθινό εἶνε νά ὁμολογήσουν ἐξ ἀρχῆς ὅτι ὁ Δημιουργός Θεός, πού ἔκανε τόν κόσμος, εἶνε ὁ μόνος Θεός καί δέν ὑπάρχει ἄλλος Θεός πλὴν αὐτοῦ καί ὅτι ὁ ἴδιος ἔλαβε μόνος του τό ὑπόδειγμα καί τό σχῆμα ὅσων ἔγιναν, παρά κουρασμένοι ἀπό τήν περιπλάνησι σέ μία τόσο μεγάλη ἀσέβεια νά ἀναγκασθοῦν κάποτε νά προσηλώσουν τό νοῦ σέ ἓνα Θεό καί νά ὁμολογήσουν ὅτι ἀπό αὐτόν πῆραν μορφή τά δημιουργήματα;

4. Ἄλλωστε γι' αὐτό πού μᾶς κατηγοροῦν οἱ Οὐαλεντινιανοί, λέγοντας ὅτι παραμένουμε στήν ἐπτάδα πού εἶνε ἀπό κάτω, σάν νά μή ὑπερυψωνώμαστε στόν ὑψηλό νοῦ οὔτε νά φρονοῦμε τά ἄνω, διότι δέν ἀποδεχόμεστε τήν τερατολογία τους, γιά τό ἴδιο ἀκριβῶς τούς κατηγοροῦν οἱ ὀπαδοί τοῦ Βασιλείδη, σάν νά κυλιοῦνται ἀκόμη στά κάτω μέχρι τήν πρώτη καί δεύτερη ὀγδοάδα. Καί μετά τούς τριάντα Αἰῶνες, ὡς ἀμαθεῖς, νομίζουν ὅτι βρῆκαν ἀμέσως τόν ὑπεράνω ὄλων Πατέρα, χωρίς νά ἐρευνοῦν μέ τό νοῦ τό Πλήρωμα, πού εἶνε ἐπάνω ἀπό τούς τριακόσιους ἐξήντα πέντε οὐρανοῦς καί ὑπεράνω σαράντα πέντε Ὀγδοάδων¹. Καί ἐκείνους, πάλι, δικαίως θά κατηγορήση κάποιος ἐπινοώντας τέσσερις χιλιάδες τριακοσίους ὀγδόντα οὐρανοῦς ἢ Αἰῶνες, διότι αὐτές οἱ ἡμέρες τοῦ ἔτους ἔχουν τόσες ὥρες. Ἄν, ὅμως, κάποιος προσθέση καί τίς ὥρες τῶν νυκτῶν διπλασιάζοντας τίς ὥρες πού εἶπαμε πρῖν, νομίζοντας ὅτι βρῆκε τό μεγάλο πλῆθος τῶν Ὀγδοάδων καί κατεσκεύασε κάποια ἀναρίθμητη συνάθροισι Αἰῶνων ἐν ἀντιθέσει πρὸς τόν ὑπεράνω ὄλων Πατέρα, θεωρώντας δέ τόν ἑαυτό του πιό τέλειο ἀπό ὄλους,

τά ίδια θά κατηγορήση ὅλους. Διότι δέν φθάνουν στό ὕψος, πού εἶνε τό πλῆθος τῶν οὐρανῶν ἢ τῶν Αἰῶνων, πού ἔλεγε ὁ ἴδιος, ἀλλά σταματοῦν καί παραμένουν ἢ σέ ὅσα εἶνε κάτω ἢ στό μέσον.

Κεφάλαιο ΙΖ'

1. Ἐπειδή, λοιπόν, ἔχουμε τόσες ἀντιρρήσεις καί ἀπορίες γιά τή διάταξι τοῦ Πληρώματος τους καί προπάντων τῆς πρώτης Ὀγδοάδος, ἄς ἐξετάσωμε καί τά υπόλοιπα ἐρευνώντας καί ἐμεῖς, λόγω τῆς ἀνοησίας τους, αὐτά πού δέν υπάρχουν. Κατ' ἀνάγκην, ὅμως, τό κάνουμε καί αὐτό, διότι ἀναλάβουμε τή φροντίδα γι' αὐτό τό θέμα καί θελήσαμε ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νά ἔλθουν στή γνῶσι τῆς ἀληθείας. Ἐξ ἄλλου καί σύ ὁ ἴδιος¹ ζήτησες νά πάρης ἀπό ἐμᾶς πολλές καί ὠλοκληρωμένες μεθόδους γιά τήν ἀνατροπή τους.

2. Τίθεται, λοιπόν, τό ζήτημα πῶς προβλήθηκαν οἱ υπόλοιποι Αἰῶνες ἐνωμένοι μέ αὐτόν πού τοὺς πρόβαλε, ὅπως βγαίνουν οἱ ἀκτίνες ἀπό τόν ἥλιο, ἢ ἐλεύθερα καί χωριστά, ὥστε ὁ καθένας τους νά εἶνε ἀνεξάρτητος καί νά ἔχη τό δικό του σχῆμα, ὅπως βγαίνει ὁ ἄνθρωπος ἀπό τόν ἄνθρωπο καί τό ζῶο ἀπό τό ζῶο, ἢ ὅπως βλαστάνουν τά κλαδιά ἀπό τό δένδρο; Καί πάλι ἦσαν τῆς αὐτῆς οὐσίας μέ αὐτούς πού τοὺς πρόβαλαν, ἢ εἶχαν οὐσία ἀπό κάποια ἄλλη οὐσία; Προβλήθηκαν μαζί, ὥστε νά εἶνε σύγχρονοι, ἢ σύμφωνα μέ κάποια τάξι, ἔτσι ὥστε κάποιοι νά εἶνε ἀρχαιότεροι ἀπό αὐτούς, ἄλλοι, ὅμως, νεώτεροι; Εἶνε δέ ἀπλοῖ καί ὁμοιόμορφοι καί καθ' ὅλα ἴσοι καί ὅμοιοι, ὅπως προβλήθηκαν τό πνεῦμα καί τά φῶτα, ἢ σύνθετοι καί διαφορετικοί, ἀνόμοιοι μέ τά μέλη τους;

3. Ἄν ὁ καθένας ἀπό αὐτούς προβλήθηκε ἐλεύθερα καί κατά τό εἶδός του, παρομοίως ὅπως οἱ ἄνθρωποι, οἱ γεννήσεις τοῦ Πατρός ἢ θά εἶνε τῆς αὐτῆς οὐσίας καί ὅμοιες μέ τό γεννήτορα, ἢ, ἐάν θά φαίνωνται διαφορετικές, ἀναγκαστικά θά ὁμολογήσουν ὅτι εἶνε ἀπό κάποια ἄλλη οὐσία. Καί ἂν μέν οἱ γεννήσεις τοῦ Πατρός εἶνε ὅμοιες μέ αὐτόν πού πρόβαλε, θά παραμείνουν παθητά τά ὅσα πρόβαλε, ὅπως καί αὐτός πού πρόβαλε ἐκεῖνα. Ἄν, ὅμως, τά πρόβαλε ἀπό κάποια ἄλλη οὐσία, δεκτική παθῶν, ἀπό πού εἶνε αὐτή ἢ διαφορετική οὐσία μέσα στό Πλήρωμα τῆς ἀφθαρσίας; Ἐπί πλέον, σύμφωνα μέ αὐτόν τό συλλογισμό, ὁ καθένας τους θά ἐννοῆται χωριστά ἀπό τόν ἄλλο, ὅπως οἱ ἄνθρωποι· ὄχι ἐπίμικτος οὔτε ἐνωμένος μέ τόν ἄλλο, ἀλλά σέ χωριστό σχῆμα καί ὀρισμένη περιγραφή· καί ὁ καθένας τους θά σχηματίζεται μέ κάποιο μέγεθος. Αὐτά εἶνε ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά σώματος καί ὄχι πνεύματος. Ἄς μὴ λένε, λοιπόν, πῶς τό Πλήρωμα εἶνε πνευματικό οὔτε πῶς οἱ ἴδιοι εἶνε πνευματικοί, ἐάν, βεβαίως, οἱ Αἰῶνές τους, σάν ἄνθρωποι, εὐχολοῦνται καί κάθωνται κοντά στόν Πατέρα, πού καί ὁ ἴδιος ὑπάρχει μέ τέτοιο σχῆμα, ὅπως τόν ἀποκαλύπτουν αὐτοὶ πού τοὺς πρόβαλε.

4. Ἄν, ὅμως, σάν φῶτα πού ἀνάβουν ἀπό φῶς, ἔτσι εἶνε οἱ Αἰῶνες ἀπό τόν

Λόγο, ὁ Λόγος ἀπό τό Νοῦ καί ὁ Νοῦς ἀπό τό Βυθό, λ.χ. σάν δαδιά ἀπό δαδί, κατὰ μέν τήν προέλευσι καί τό μέγεθος ἴσως θά διαφέρουν μεταξύ τους· ἐπειδή, ὅμως, εἶνε τῆς αὐτῆς οὐσίας μέ αὐτόν πού ἄρχισε τήν προβολή τους, ἢ ὅλοι παραμένουν παθητοί ἢ καί ὁ Πατήρ τους θά μετέχη στά πάθη. Διότι οὔτε τό δαδί πού ἄναψε μετά θά ἔχη διαφορετικό φῶς ἀπό ἐκεῖνο πού ἦταν πρὶν ἀπό αὐτό. Γι' αὐτό καί τά φῶτά τους ἐνώνονται σέ ἓνα καί ἐπανέρχονται στήν πρωταρχική ἐνότητα, διότι γίνεται ἓνα φῶς, τό ὁποῖο ὑπῆρχε καί ἐξ ἀρχῆς. Δέν εἶνε, ὅμως, δυνατό μέσα στό ἴδιο φῶς νά γίνη ἀντιληπτό ποῖο εἶνε νεώτερο καί ποῖο παλαιότερο, διότι ὅλο εἶνε ἓνα φῶς, οὔτε στά ἴδια τά δαδιά πού πῆραν τό φῶς, διότι κατὰ τήν οὐσία τῆς ὕλης εἶνε σύγχρονα, ἐφ' ὅσον μία καί ἡ αὐτή εἶνε ἡ ὕλη τῶν δαδιῶν. Αὐτό μπορούμε νά τό ποῦμε μόνο γιά τό ἄναμμα, διότι ἄλλο μέν ἄναψε λίγο πρὶν, ἄλλο, ὅμως, τώρα.

5. Ἡ, λοιπόν, τό Ὑστέρημα καί τό πάθος, πού ὑπάρχει λόγω τῆς ἀγνοίας, θά προχωρήσει παρομοίως σέ ὅλο τό Πλήρωμά τους, διότι εἶνε τῆς αὐτῆς οὐσίας, καί ὁ Προπάτωρ θά βρίσκεται στό Ὑστέρημα καί στήν ἀγνοία, δηλαδή, θά ἀγνοῇ τόν ἑαυτό του ἢ παρομοίως θά παραμένουν ἀπαθῆ ὅλα τά φῶτα πού βρίσκονται μέσα στό Πλήρωμα. Ἀπό πού, λοιπόν, προῆλθε τό πάθος τοῦ νεωτέρου Αἰῶνος, ἐάν τό πατρικό φῶς, ἀπό τό ὁποῖο προῆλθαν ὅλα τά φῶτα, εἶνε ἐκ φύσεως ἀπαθές; Πῶς, ὅμως, μπορούμε νά ποῦμε ὅτι ὑπάρχει κάποιος νεώτερος ἢ παλαιότερος μεταξύ αὐτῶν τῶν Αἰώνων, ἐφ' ὅσον ἓνα εἶνε τό φῶς ὅλου τοῦ Πληρώματος; Καί ἂν κάποιος τούς ὀνομάζει «ἄστρα», θά φαίνεται ὅτι ὅλοι δέν ἔχουν καθόλου ἴδια τή φύσι τους. Καθ' ὅτι, ἂν «ἀστήρ ἀστέρος διαφέρῃ ἐν δόξῃ»², ὄχι, βεβαίως, κατὰ τήν ποιότητα οὔτε κατὰ τήν οὐσία, κατὰ τήν ὁποία κάτι εἶνε παθητό εἴτε ἀπαθές, ἢ πρέπει ὅλοι νά εἶνε ἐκ φύσεως ἀπαθεῖς καί ἀμετάβλητοι, ἐπειδή εἶνε ἀπό τό πατρικό φῶς ἢ ὅλοι, μαζί μέ τό πατρικό φῶς, καί παθητοί εἶνε καί ἐπιδέχονται τίς μεταβολές τῆς φθορᾶς.

6. Ἀκολουθώντας, ὅμως, τόν ἴδιο συλλογισμό, καί ἐπειδή λένε ὅτι ἡ προβολή τῶν Αἰώνων προῆλθε ὅπως τά κλαδιά ἀπό τό δένδρο, ἐπειδή ὁ Λόγος γεννᾶται ἀπό τόν Πατέρα τους, ἀποδεικνύεται ὅτι ὅλοι ἔχουν τήν ἴδια οὐσία μέ τόν Πατέρα καί ὅτι διαφέρουν μεταξύ τους μόνο κατὰ τό μέγεθος καί ὄχι κατὰ τή φύσι καί συμπληρώνουν τό μέγεθος τοῦ Πατρός, ὅπως τά δάκτυλα συμπληρώνουν τό χέρι. Ἄν, λοιπόν, ὁ Πατήρ εἶνε στό πάθος καί στήν ἀγνοία, ἐκεῖ, βεβαίως, εἶνε καί οἱ Αἰῶνες πού γεννήθηκαν ἀπό αὐτόν. Ἄν, ὅμως, εἶνε ἀσέβεια νά προσδίδουμε στόν Πατέρα τῶν ὄλων τήν ἀγνοία καί τό πάθος, πῶς λένε ὅτι ὁ Αἰώνας προβλήθηκε ἀπό αὐτόν παθητός, καί μάλιστα στή Σοφία τοῦ Θεοῦ προσδίδουν τήν ἴδια ἀσέβεια, ἐνῶ οἱ ἴδιοι λένε ὅτι εἶνε εὐσεβεῖς;

7. Ἄν, πάλι, λένε ὅτι οἱ Αἰῶνες τους προβλήθηκαν, ὅπως οἱ ἀκτίνες ἀπό τόν ἥλιο, ἐπειδή ὅλοι εἶνε τῆς ἴδιας οὐσίας καί προέρχονται ἀπό τόν ἴδιο, ἢ

ὄλοι θά εἶνε δεκτικοί πάθους μαζί μέ αὐτόν πού τούς πρόβαλε ἢ ὄλοι θά παρμείνουν ἀπαθεῖς. Διότι δέν μποροῦν νά παραδεχθοῦν ὅτι ἀπό μία τέτοια προβολή μερικοί εἶνε ἀπαθεῖς, μερικοί, ὅμως, παθητοί. Ἄν, λοιπόν, ὄλους τούς λένε ἀπαθεῖς, οἱ ἴδιοι ἀναιροῦν τό ἐπιχείρημά τους. Διότι πῶς ἔπαθε ὁ μικρότερος Αἰώνας, ἐάν ὄλοι ἦσαν ἀπαθεῖς; Ἄν, ὅμως, ὄλοι μετέσχον στό πάθος του, ὅπως μερικοί τολμοῦν νά λένε πῶς αὐτό ἄρχισε ἀπό τόν Λόγο καί κατέληξε στή Σοφία³, ἐπαναφέροντας τό πάθος στόν Λόγο, δηλαδή, στό Νοῦ αὐτοῦ τοῦ Προπάτορος, θά ἐλεγχθοῦν ὅτι παραδέχονται πῶς καί ὁ Νοῦς τοῦ Προπάτορος καί ὁ ἴδιος ὁ Πατήρ ὑπῆρξαν παθητοί. Διότι, ὅπως τό δείξαμε πρωτύτερα, ὁ Πατήρ τῶν ὄλων δέν εἶνε ὅπως κάποιο ἀπαθές ζῶο χωρίς νοῦ. Ἄλλά ὁ Νοῦς εἶνε ὁ Πατήρ καί ὁ Πατήρ εἶνε ὁ Νοῦς. Ἐπομένως, εἶνε ἀναγκαῖο καί ὁ Λόγος, πού προῆλθε ἀπό αὐτόν, πολύ περισσότερο, ὅμως, ὁ ἴδιος ὁ Νοῦς, ἐπειδή εἶνε Λόγος, νά εἶνε τέλειος καί ἀπαθής. Καί ἐπειδή οἱ ἐξ αὐτοῦ προβολές εἶνε τῆς αὐτῆς οὐσίας πού εἶνε καί ὁ ἴδιος, κατ' ἀνάγκη παραμένουν τέλειες καί ἀπαθεῖς καί πάντα ὅμοιες μέ αὐτόν πού τίς πρόβαλε.

8. Ὁ Λόγος, λοιπόν, δέν ἀγνόησε τόν Πατέρα, διότι τάχα, ὅπως διδάσκουν αὐτοί, εἶχε τήν τρίτη σειρά στή γέννησι. Αὐτό ἴσως θά θεωρηθῆ ὡς πιθανό γιά τή γέννησι τῶν ἀνθρώπων, ἐπειδή ἀκριβῶς πολλές φορές ἀγνοοῦν τούς γονεῖς τους. Στόν Λόγο, ὅμως, τοῦ Πατρός εἶνε τελείως ἀδύνατο. Διότι, ἄν γνωρίζη «ὦν ἐν τῷ Πατρὶ»⁴, δέν ἀγνοεῖ αὐτόν ἐν τῷ Ὁποίῳ εἶνε, δηλαδή, τόν ἑαυτό του. Καί οἱ ἀπό αὐτόν προβολές, ἐπειδή εἶνε οἱ δυνάμεις του καί πάντοτε εἶνε κοντά του, δέν θά ἀγνοοῦν αὐτόν πού τίς πρόβαλε, ὅπως οὔτε οἱ ἀκτίνες ἀγνοοῦν τόν ἥλιο. Δέν εἶνε, λοιπόν, δυνατό νά ἐπέπεσε σέ πάθος καί νά δέχθηκε τέτοια ἄγνοια ἢ Σοφία τοῦ Θεοῦ πού εἶνε μέσα στό Πλήρωμα, ἐπειδή εἶνε ἀπό μία τέτοια προβολή. Ἀντιθέτως, ἡ σοφία τοῦ Οὐαλεντίνου, ἐπειδή εἶνε ἀπό τήν προβολή τοῦ διαβόλου, εἶνε δυνατό νά ὑφίσταται κάθε πάθος καί νά καρποφορῆ τό βυθό τῆς ἀγνοίας. Ἐφ' ὅσον παρέχουν μαρτυρία γιά τή Μητέρα τους, λέγοντας ὅτι γεννήθηκε ἀπό τόν πλανώμενο Αἰῶνα, δέν πρέπει πλέον νά ἀναζητοῦν τό λόγο, γιά τόν ὁποῖο οἱ υἱοί μᾶς τέτοιας Μητέρας κολυμποῦν πάντοτε στό βυθό τῆς ἀγνοίας.

9. Πλήν, ὅμως, αὐτῶν τῶν προβολῶν δέν καταλαβαίνω ὅτι μποροῦν αὐτοί νά κάνουν λόγο καί γιά ἄλλη. Καί γνωρίζουμε ὅτι οὔτε οἱ ἴδιοι ἀποδίδουν κάποια ἄλλη ιδιότητα πού προβλήθηκε, ἄν καί συζητήσαμε πολύ μέ αὐτούς γιά τέτοιου εἶδους εἰκόνες. Μόνο αὐτό, ὅμως, λένε· ὅτι ὁ καθένας τους προβλήθηκε καί γνώρισε μόνον ἐκεῖνον πού τόν πρόβαλε, ἐνῶ ἀγνοοῦσε τόν προγενέστερό του. Τώρα, ὅμως, δέν προχωροῦν νά ἀποδείξουν πῶς προβλήθηκαν ἢ πῶς εἶνε δυνατόν κάτι τέτοιο νά συμβαίη στά πνευματικά. Διότι ὅπου καί ἄν προχωρήσουν, θά εἶνε δεμένοι καί μέ λανθασμένη μέθοδο θά βαδίζουν γύρω ἀπό τήν ἀλήθεια, τόσο πολύ μάλιστα, ὥστε νά λένε ὅτι ὁ Λόγος, πού προβλήθηκε ἀπό τό Νοῦ τοῦ Προπάτορός τους, προβλήθηκε «ἐν ὑστερήματι». Δέν ἦταν, λένε, δυνατόν ὁ Νοῦς, πού νωρίτερα γεννήθηκε τέ-

λειος από τόν τέλειο Βυθό, νά κάνη τέλεια τήν ἐξ αὐτοῦ προβολή, ἀλλά τυφλή σχετικῶς μέ τή γνῶσι καί τό μέγεθος τοῦ Πατρός καί ὅτι ὁ Σωτήρ ἔδειξε τό σύμβολο αὐτοῦ τοῦ μυστηρίου μέ τόν ἐκ γενετῆς τυφλό⁵, διότι ἔτσι τυφλό πρόβαλε ὁ Μονογενής τόν Αἰῶνα, δηλαδή, νά ἀγνοῇ. Ἐπινοοῦν ψέματα γιά τόν Λόγο τοῦ Θεοῦ, ὅτι τάχα ἀγνοεῖ καί εἶνε τυφλός, ἔχει δέ τή δευτέρη κατ' αὐτούς προβολή ἀπό τόν Προπάτορα. Ὡ ἀξιοθαύμαστοι σοφισταί, πού ἐρευνᾶτε τά ὕψη τοῦ ἀγνώστου Πατρός καί ἐξηγεῖτε τά ὑπερουράνια μυστήρια, «εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι»⁶, γιά νά μάθετε ὅτι ὁ Λόγος τυφλός προβλήθηκε ἀπό τό Νοῦ τοῦ ὑπεράνω ὄλων Πατρός, δηλαδή, ὅτι ἀγνοεῖ τόν Πατέρα πού τόν πρόβαλε!

10. Καί πῶς, ὦ ἀνόητοι σοφισταί, ὁ Νοῦς τοῦ Πατρός, δηλαδή, ὁ ἴδιος ὁ Πατήρ, ἐνῶ εἶνε Νοῦς καί τέλειος σέ ὅλα, πρόβαλε τόν Λόγο του ὡς ἀτελεῖ καί τυφλό Αἰῶνα, μολοντί μποροῦσε ἀμέσως νά προβάλη μαζί του καί τή γνῶσι τοῦ Πατρός; Ὅπως λέτε ὅτι ὁ Χριστός, πού γεννήθηκε μετά τούς ἄλλους, προβλήθηκε τέλειος, πολύ περισσότερο, λοιπόν, ὁ Λόγος, πού προβλήθηκε χρονικά ἀργότερα ἀπό αὐτόν, προβλήθηκε ἀπό τό Νοῦ τέλειος καί ὄχι τυφλός. Οὔτε πάλι θά πρόβαλλε Αἰῶνες πιό τυφλοῦς ἀπό τόν ἴδιο, ὡσότου ἡ Σοφία σας, πού ἦταν πάντα τυφλωμένη, παρήγαγε τήν τόσο μεγάλη φύσι τῶν κακῶν. Καί αἴτιος αὐτοῦ τοῦ κακοῦ εἶνε ὁ δικός σας Πατήρ. Διότι λέτε ὅτι τό μέγεθος καί ἡ δύναμι τοῦ Πατρός εἶνε αἰτία τῆς ἀγνοίας, παρομοιάζοντάς τον μέ τό Βυθό καί προσθέτοντας αὐτήν τήν ὀνομασία στόν ἄρρητο Πατέρα. Ἄν, ὅμως, ἡ ἀγνοια εἶνε κακό καί καθορίζετε ὅτι ὅλα τά κακά ἐξήνθησαν ἀπό αὐτή, λέγοντας ὅτι αἰτία τῆς ἀγνοίας εἶνε τό μέγεθος καί ἡ δύναμι τοῦ Πατρός, τόν παρουσιάζετε ὡς «ποιητήν κακῶν». Τό ὅτι ἀκριβῶς δέν μπόρεσε νά δῆ τό μέγεθός του τό λέτε αἰτία τοῦ κακοῦ. Ἀλλά ἐάν ἦταν ἀδύνατο γιά τόν Πατέρα νά καταστήσῃ ἐξ ἀρχῆς γνωστό τόν ἑαυτό του σέ αὐτά πού ἔκανε, θά ἦταν ἀκατηγόρητος αὐτός πού δέν μπόρεσε νά ἀφαιρέσῃ τήν ἀγνοια τῶν μετά ἀπό αὐτόν. Ἄν, ὅμως, μετά ταῦτα, ἐπειδή ἤθελε, μπόρεσε νά ἀφαιρέσῃ τήν ἀγνοια, πού αὐξήθηκε κατὰ τή διάρκεια τῶν προβολῶν καί σπάρθηκε μέσα στούς Αἰῶνες, πολύ περισσότερο πρωτύτερα, ἐπειδή τό ἤθελε, δέν θά ἐπέτρεπε νά γίνῃ ἡ ἀγνοια πού ἀκόμη δέν ὑπῆρχε.

11. Ἐπειδή, λοιπόν, ὅταν θέλησε, ἐγινε γνωστός ὄχι μόνο στούς Αἰῶνες, ἀλλά καί στούς ἀνθρώπους πού ὑπῆρχαν στά τελευταῖα χρόνια, ἔμεινε, ὅμως, ἀγνωστος, διότι δέν ἤθελε νά γίνῃ γνωστός ἐξ ἀρχῆς, ἡ αἰτία τῆς ἀγνοίας, σύμφωνα μέ ἐσᾶς, εἶνε τό θέλημα τοῦ Πατρός. Ἄν γνώριζε ἐκ τῶν προτέρων ὅτι αὐτά θά γίνουν ἔτσι, γιατί, πρὶν γίνουν, δέν ἐξάλειψε τήν ἀγνοιά τους, τήν ὁποία φρόντισε μετά σάν νά μετάνοιωσε, προβάλλοντάς τόν Χριστό; Τή γνῶσι, πού ἔδωσε σέ ὄλους μέ τόν Χριστό, μπόρεσε νά τή δώσει πολύ πρωτύτερα μέ τόν Λόγο, ὁ ὁποῖος καί γεννήθηκε πρὶν ἀπό τόν Μονογενῆ. Ἡ, ἂν γνωρίζοντας ἀπό πρὶν θέλησε νά γίνουν αὐτά, πάντοτε παραμένουν τά ἔργα τῆς ἀγνοίας καί δέν παρέρχονται ποτέ. Διότι ὅσα ἐγιναν κατὰ τό θέλη-

μα του Προπάτορός σας πρέπει να παραμένουν μαζί με το θέλημά του. Ή, αν παρέρχονται, μαζί τους θα παρέλθη και το θέλημα αυτού που θέλησε να υπάρχουν. Γιατί οι Αιώνες μαθαίνοντας ήσυχασαν και πήραν την τέλεια γνώσι, ότι ο Πατήρ είναι αχώρητος και ακατάληπτος; Αυτήν, όμως, τή γνώσι μπορούσαν να την έχουν πριν πάθουν. Διότι δεν θα μειωνόταν το μέγεθος του Πατρός, αν έξ αρχής γνώριζαν αυτοί ότι ο Πατήρ είναι αχώρητος και ακατάληπτος. Αν τον αγνοούσαν λόγω του απείρου μεγέθους, έπρεπε και λόγω της απείρου αγάπης του να κρατήση άπαθείς αυτούς που γέννησε. Διότι δεν έμπόδιζε τίποτε, αλλά αντίθετα ήταν πιο ώφέλιμο να γνώριζαν αυτοί έξ αρχής ότι ο Πατήρ είναι αχώρητος και ακατάληπτος.

Κεφάλαιο ΙΗ'

1. Πώς, όμως, δεν είναι άνοησία να λένε ότι και η Σοφία του Πατρός ύπηρξε «έν άγνοία, έν ύστερήματι και έν πάθει»; Αυτά είναι ξένα και αντίθετα προς τή Σοφία και ούτε είναι δικά της χαρακτηριστικά. Διότι όπου υπάρχει άπρονοησία και άγνοια της χρησιμότητας, εκεί δεν είναι η Σοφία. Άς μή άποκαλοϋν, λοιπόν, τή Σοφία παθητό Αίωνα, αλλά άς παραλείψουν η την όνομασία η τά πάθη της. Και τό Πλήρωμα, όμως, άς μή τό λένε έξ όλοκληρου πνευματικό, αν έμεινε μέσα του αυτός ο τόσο παθητός Αίωνας. Αυτά δεν θα τά δοκιμάση καμμία ισχυρή ψυχή και πολύ περισσότερο η πνευματική ύπαρξι.

2. Κατά ποιό τρόπο, όμως, πάλι, η Ένθύμησί του, που προβλήθηκε «έν πάθει», μπόρεσε να γίνη χωριστά; Διότι η Ένθύμησι έννοείται πώς έχει σχέση με κάποιον. Όμως η ίδια ποτέ δεν θα είναι χωριστά. Η κακή ένθύμησι εκδιώκεται και εξαφανίζεται από την καλή, όπως η άρρώστια από την υγεία. Διότι ποιά Ένθύμησι ήταν πριν από τό πάθος; Ήταν η έρευνα του Πατρός και η θέα του μεγαλείου του. Γιατί, όμως, μετά πείσθηκε και άνέρρωσε; Έπειδή ο Πατήρ είναι ακατάληπτος και άνεύρετος. Δεν ήταν, λοιπόν, καλό τό ότι ήθελε να γνωρίση τον Πατέρα και γι' αυτό έγινε παθητή. Άλλά όταν πείσθηκε πώς ο Πατήρ είναι άνεξιχνίαστος, τότε άνέρρωσε. Όμως, ο ίδιος ο Νους, που έρευνούσε τον Πατέρα, σταμάτησε κατ' αυτούς να έρευνά πλέον, μαθαίνοντας ότι ο Πατήρ είναι ακατάληπτος.

3. Πώς, λοιπόν, η Ένθύμησι μπόρεσε χωριστά να συλλάβη τά πάθη, τά όποια είναι και χαρακτηριστικά της; Τά χαρακτηριστικά άνήκουν σέ κάποιον και δεν μπορούν να υπάρξουν ούτε να σταθούν χωριστά. Αυτό όχι μόνον είναι άστήρικτο, αλλά και αντίθετο με αυτό που είπε ο Κύριός μας: «Ζητείτε και εύρήσετε»¹. Διότι ο Κύριος χαρακτηρίζει ως τελείους τούς μαθητάς, όταν ζητούν και βρίσκουν τον Πατέρα. Ο Χριστός τους, όμως, που είναι επάνω, με την έντολή που έδωσε στους Αιώνες να μή έρευνούν τον Πατέρα, πειθοντάς τους ότι, μολονότι θα κοπιάσουν πολύ, δεν θα τον βρουν, τούς χαρακτηρίσε τελείους. Και τούς όνομάζουν τελείους, διότι λένε πώς βρήκαν τό

Βυθό τους, ἐνῶ τούς Αἰῶνες τούς ὀνομάζουν τελείους, διότι πείσθηκαν πῶς εἶνε ἀνεξιχνίαστος αὐτός πού ἐρευνοῦσαν.

4. Ἐπειδή, λοιπόν, ἡ ἴδια ἡ Ἐνθύμησι δέν μπορεῖ νά σταθῆ χωριστά ἀπό τόν Αἰῶνα, παρουσιάζουν ἀκόμη μεγαλύτερο ψέμα γιά τό πάθος της, διαιρώντάς την πάλι χωριστά καί λέγοντας ὅτι αὐτή εἶνε ἡ αἰτία τῆς ὕλης. Σάν νά μή ἦταν φῶς ὁ Θεός οὔτε νά ὑπῆρχε λόγος πού νά μπορέση νά ἐλέγξῃ καί ἀνατρέψῃ τήν κακία τους. Διότι ὅ,τι φρονοῦσε ὁ Αἰώνας, αὐτό καί ὑφίστατο καί ὅ,τι ὑφίστατο, αὐτό καί φρονοῦσε. Καί δέν ἦταν ἄλλο γι' αὐτούς ἡ Ἐνθύμησι του, παρά τό πάθος αὐτοῦ πού σκέπτεται νά συλλάβῃ τόν ἀκατάληπτο, καί τό πάθος τῆς Ἐνθυμήσεως, διότι φρονοῦσε ἀδύνατα πράγματα. Πῶς, λοιπόν, ἦταν δυνατόν τό χαρακτηριστικό καί τό πάθος νά χωρισθοῦν ἀπό τήν Ἐνθύμησι καί νά ὑπάρξῃ ἡ τόσο πολλή ὕλη, ὅταν καί ἡ ἴδια ἡ Ἐνθύμησι ἦταν πάθος καί τό πάθος Ἐνθύμησι; Οὔτε, λοιπόν, ἡ Ἐνθύμησι μπορεῖ νά ὑπάρχῃ χωρίς τόν Αἰῶνα, οὔτε τά χαρακτηριστικά χωρίς τήν Ἐνθύμησι. Καί ἐδῶ πάλι διαλύθηκε τό σύστημά τους.

5. Πῶς, ὅμως, καί διαλυόταν καί ἔπασχε ὁ Αἰώνας; Ἄν, βεβαίως, εἶχε τήν ἴδια μέ τό Πλήρωμα οὐσία. Ὅλο, ὅμως, τό Πλήρωμα εἶνε ἀπό τόν Πατέρα. Διότι αὐτό πού εἶνε ὅμοιο, μέσα στό ὅμοιο δέν θά διαλυθῆ καθόλου, οὔτε θά κινδυνεύσῃ νά χαθῆ, ἀλλά μᾶλλον θά παραμείνῃ καί θά αὐξηθῆ· ὅπως ἡ φωτιά μέσα στή φωτιά, ὁ ἀέρας μέσα στόν ἀέρα καί τό νερό μέσα στό νερό. Ὅσα, ὅμως, εἶνε ἀντίθετα, ἀπό τά ἀντίθετά τους ὑποφέρουν καί μεταβάλλονται καί ἐκδιώκονται. Ἐτσι, ἄν βγῆ τό φῶς, δέν θά ὑποστῆ τίποτε, οὔτε θά κινδυνεύσῃ μέσα στό ἴδιο φῶς, ἀλλά μᾶλλον θά λάμψῃ καί θά αὐξηθῆ, ὅπως ἡ ἡμέρα ἀπό τόν ἥλιο. Καθ' ὅτι λένε πῶς ὁ Βυθός εἶνε εἰκόνα τοῦ πατέρα τους². Ὅσα ζῶα εἶνε ἀπό ἄλλα μέρη καί ξένα μεταξύ τους καί ἀντίθετα κατά τή φύσι, κινδυνεύουν νά καταστραφοῦν τό ἓνα ἀπό τό ἄλλο. Ὅσα, ὅμως, εἶνε συνηθισμένα τό ἓνα μέ τό ἄλλο καί συγγενεύουν, δέν κινδυνεύουν καθόλου ἀπό τή συναναστροφή, ἀλλά ἀντίθετα ἔτσι ἐξασφαλίζουν καί τή σωτηρία καί τή ζωή. Ἐάν, λοιπόν, αὐτός ὁ Αἰώνας προβλήθη ἀπό τήν ἴδια οὐσία πού ἔχει καί ὅλο τό Πλήρωμα, δέν θά ὑποστῆ ποτέ μεταβολή, ἐπειδή βρίσκεται ἀνάμεσα σέ ὅμοια καί οἰκεῖα, ὡς πνευματικός μεταξύ τῶν πνευματικῶν. Διότι ὁ φόβος καί ὁ τρόμος καί τό πάθος καί ἡ διάλυσι καί τά ὅμοια ἴσως στά δικά μας καί στά σωματικά νά προέρχωνται ἀπό τά ἀντίθετα. Ὅμως, στά πνευματικά καί σέ ὅσα ἔχουν διάχυτο φῶς, δέν συμβαίνουν τέτοιες συμφορές. Ἀλλά μοῦ φαίνεται ὅτι προσάπτουν στόν Αἰῶνά τους τό πάθος κάποιου πού παρουσιάζει ὁ κωμικός Μένανδρος³ νά ἀγαπᾷ πολύ καί νά μισῆται. Διότι ὅσοι τά ἐπινόησαν αὐτά, δυστυχῶς, εἶχαν τήν ἀντίληψι καί τή σύλληψι τοῦ νοῦ κάποιου ἀνθρώπου πού ἀγαπᾷ, παρά τῆς πνευματικῆς καί θείας οὐσίας.

6. Ἐπί πλέον τό νά σκέπτωνται νά ἐρευνήσουν τόν τέλειο Πατέρα καί τό νά θέλουν νά εἶνε μέσα του καί νά τόν ἀντιληφθοῦν, αὐτό δέν μποροῦσε νά

ἐπιφέρη ἄγνοια οὔτε πάθος καί μάλιστα στόν πνευματικό Αἰῶνα, ἀλλά μᾶλλον τελειότητα καί ἀπάθεια καί ἀλήθεια. Καί οἱ ἴδιοι, ἐνῶ εἶνε ἄνθρωποι, ὅταν σκέπτονται γιά τόν προγενέστερό τους καί εἶνε σάν νά ἀντιλαμβάνονται ἤδη τόν τέλειο καί νά βρίσκονται μέσα στή γνῶσί του, οὔτε αὐτοί λένε πῶς εἶνε μέσα στό πάθος καί στή σύγχυσι, ἀλλά μᾶλλον στή γνῶσι καί στήν ἀντίληψι τῆς ἀληθείας. Καθότι λένε πῶς ὁ Σωτήρ γι' αὐτό εἶπε στους μαθητάς: «ζητεῖτε καί εὐρήσετε»⁴, γιά νά ἐρευνοῦν τόν ἄρρητο Βυθό πού ἔπλασαν οἱ ἴδιοι μέ τή σκέψι τους ἐπάνω ἀπό τόν Δημιουργό τῶν πάντων. Καί ἰσχυρίζονται ὅτι οἱ ἴδιοι εἶνε τέλειοι, ἐπειδή ἐρευνώντας βρήκαν τόν τέλειο, ἐνόσω ἀκόμη ἦσαν στή γῆ. Γιά τόν Αἰῶνα, ὅμως, πού εἶνε μέσα στό Πλήρωμα, ἐξ ὀλοκλήρου πνευματικός, λένε πῶς ἐρευνώντας τόν Προπάτορα καί προσπαθώντας νά βρεθῆ μέσα στό μέγεθός του καί ἐπιθυμώντας νά ἀντιληφθῆ τήν ἀλήθεια τοῦ πατέρα, μετέπεσε στό πάθος. Καί μάλιστα ἦταν τέτοιο τό πάθος, ὥστε, ἂν δέν συναντοῦσε τή Δύναμι πού στηρίζει τά πάντα, θά διαλυόταν ἐξ ὀλοκλήρου καί θά ἐξαφανιζόταν.

7. Εἶνε ἀνόητη αὐτή ἡ ὑπόθεσι καί πράγματι τό φρόνημά τους εἶνε φρόνημα ἀνθρώπων πού ἐγκατέλειψαν τήν ἀλήθεια. Καί οἱ ἴδιοι ὁμολογοῦν σύμφωνα μέ τό σύστημά τους ὅτι αὐτός ὁ Αἰώνας εἶνε ἀνώτερος καί παλαιότερος τους καί λένε ὅτι εἶνε σύλληψι τῆς Ἐνθυμήσεως τοῦ παθητοῦ Αἰῶνος, ἔτσι ὥστε αὐτός ὁ Αἰώνας νά εἶνε πατέρας τῆς Μητέρας τους, δηλαδή, παππούς τους. Καί ὅπως λένε, ἡ ἀναζήτησι τοῦ Πατρός φέρει στους μετέπειτα ἀπογόνους τήν ἀλήθεια καί τήν τελειότητα καί τή σταθερότητα καί τήν ἀπελευθέρωσι ἀπό τή ρευστή ὕλη καί τήν καταλλαγή μέ τόν Πατέρα. Στόν παππού τους, ὅμως, αὐτή ἡ ἴδια ἡ ἀναζήτησι προκάλεσε ἄγνοια καί πάθος, τρόμο καί φόβο καί ταραχή, ἀπό τά ὅποια, καθώς λένε, ἐγινε ἡ οὐσία τῆς ὕλης. Τό νά λένε, λοιπόν, ὅτι ἡ ἀναζήτησι καί ἡ ἐρευνα τοῦ τελείου Πατρός καί ἡ ἐπιθυμία τῆς ἐπικοινωνίας καί ἐνώσεως μέ αὐτόν, σέ ἐκείνους μέν ἀποβαίνει σωτήρια, στόν Αἰῶνα, ὅμως, ἀπό τόν ὅποιο καί κατάγονται, ἐγινε αἰτία διαλύσεως καί ἀπωλείας, πῶς δέν εἶνε ἐξ ὀλοκλήρου ἀταίριαστο καί ἀνόητο καί παράλογο; Καί ὅσοι συμφωνοῦν μέ αὐτούς, εἶνε στ' ἀλήθεια τυφλοί καί χρησιμοποιοῦν ὁδηγούς τυφλοῦς⁵. Γι' αὐτό καί δικαίως πέφτουν μέσα στό βυθό τῆς ἀγνοίας, πού βρίσκεται ἀπό κάτω τους.

Κεφάλαιο ΙΘ'

1. Τί εἶνε, ὅμως, αὐτά πού λένε γιά τό σπέρμα, ὅτι τό συνέλαβε ἡ Μητέρα βλέποντας τούς περί τόν Σωτήρα ἀγγέλους, ἄμορφο, ἀσχημάτιστο καί ἀτελές, ἀλλά ἀποτέθηκε στόν Δημιουργό ἐν ἀγνοίᾳ του, ὥστε μέ αὐτόν νά σπαρῆ στήν ψυχῆ πού προῆλθε ἀπό αὐτόν καί νά πάρῃ τήν τελειότητα καί τή μορφή; Πρῶτο μέν μπορούμε νά ποῦμε ὅτι εἶνε ἀτελεῖς καί ἀσχημάτιστοι καί ἄμορφοι οἱ περί τόν Σωτήρά τους ἄγγελοι, ἐάν, βεβαίως, κατά τό σχῆμά

τους συνελήφθη αυτό που γεννήθηκε.

2. Ύστερα, αυτό που λένε, ότι ο Δημιουργός δεν γνώριζε ότι αποτέθηκε μέσα του τό σπέρμα και πάλι ότι δεν γνώριζε τη σπορά που με αυτόν έγινε στον άνθρωπο, αυτά όλα είναι ματαιολογίες και κενολογίες, τελείως αναπόδεικτες. Διότι πώς αγνοούσε εκείνο, αν αυτό τό σπέρμα είχε κάποια ιδιαίτερη ουσία και ποιότητα; Αν, όμως, ήταν χωρίς ουσία και ποιότητα, ένα τίποτε, είναι επόμενο να αγνοούσε εκείνο. Αυτά που έχουν κάποια ιδιαίτερη ενέργεια και ποιότητα και διαφορά ή στή θερμότητα ή στήν ταχύτητα ή στή γλυκύτητα ή στή λαμπρότητα, δεν διαφεύγουν τήν προσοχή των ανθρώπων, διότι είναι μαζί τους. Πόσο μάλλον αυτό δεν υπάρχει στον Δημιουργό του σύμπαντος Θεό; Αυτός δικαίως δεν γνωρίζει τό σπέρμα τους, επειδή είναι χωρίς ποιότητα που να ωφελήση καθόλου και χωρίς τήν ουσία κάποιας ενέργειας και τίποτε έξ ολοκλήρου. Και γι' αυτό, νομίζω, είπε και ο Κύριος: «*Πάν ρημα άργόν, ό εάν λαλήσωσιν οί άνθρωποι, αποδώσουσι περι αυτού λόγον έν ημέρα κρίσεως*»¹. Διότι όλοι όσοι είναι τέτοιοι, επειδή άπευθύνουν «*ρήματα άργά*» στά αυτιά των ανθρώπων, θά σταθούν στό κριτήριο και θά αποδώσουν λόγο για όσα άνοήτως συνεπέραναν και για τά ψέματα που είπαν εναντίον του Θεού; και γιατί είπαν ότι μόνον αυτοί γνωρίζουν τό πνευματικό Πλήρωμα λόγω τής ουσίας του σπέρματος, διότι ο άνθρωπος, που έχουν μέσα, τους υποδεικνύει τόν άληθινό Πατέρα, καθ' ότι τό ψυχικό όν έχει ανάγκη και από τά αισθητά μαθήματα²; ότι ο Δημιουργός, όμως, που δέχθηκε μέσα του όλο αυτό τό σπέρμα που απέθεσε ή Μητέρα, αγνοούσε έξ ολοκλήρου τά πάντα και δεν είχε καμμία αντίληψη όσων έχουν σχέση με τό Πλήρωμα.

3. Και αυτοί μέν είναι πνευματικοί, διότι μέσα στήν ψυχή τους αποτέθηκε κάποιο μικρό τμήμα του των όλων Πατρός, επειδή, όπως λένε, έχουν τίς ψυχές τους από τήν ίδια ουσία με εκείνην του Δημιουργού. Πώς, όμως, δεν είναι τελείως παράλογο τό να λένε ότι αυτός, δεχόμενος μία φορά όλο τό σπέρμα από τή Μητέρα και έχοντάς το μέσα του, παρέμεινε ψυχικός και δεν αισθάνθηκε τίποτε άπολύτως από όσα είναι άνώτερα, που οί ίδιοι καυχώνται ότι τά καταλαβαίνουν, ενόσω άκόμη είναι στή γή; Καθ' ότι είναι στ' άλήθεια χαρακτηριστικό άνοήτων και τελείως άφρόνων ανθρώπων τό να νομίζουν ότι τό ίδιο σπέρμα στίς μέν ψυχές τους έδωσε τή γνώσι και τήν τελειότητα, στον Θεό, όμως, που τούς έκανε, έδωσε τήν άγνοια.

4. Επί πλέον είναι πολύ άνόητο και αυτό που λένε, ότι, δηλαδή, κατ' αυτήν τήν άπόθεσι σχηματίσθηκε και αύξήθηκε εκείνο, αλλά και έτοιμάσθηκε για να υποδεχθῆ τόν τέλειο λόγο. Θά είναι, λοιπόν, ή ανάμιξι με αυτή τήν ύλη, για τήν όποία πρεσβεύουν ότι πήρε ουσία από τήν άγνοια και τό Ύστέρημα, πιο κατάλληλη και όφέλιμη από ό,τι υπήρξε τό πατρικό φώς τους. Διότι γεννήθηκε άμορφο και άσχημάτιστο, όταν είδε εκείνη³, και από αυτήν, όμως, πήρε τή μορφή, τήν όψι, τήν αύξησι και τήν τελειότητα. Διότι, αν τό φώς,

πού προήλθε από τό Πλήρωμα, υπήρξε ή αίτία γιά τό πνευματικό, ὥστε νά μή ἔχη οὔτε μορφή οὔτε μέγεθος ιδιαίτερο, ή κάθοδος, ὅμως, πού ἔγινε ἐδῶ, τοῦ πρόσθεσε ὅλα αὐτά καί τό ὠδήγησε στήν τελειότητα, τότε, πολύ ἐνεργητικώτερη καί ὠφελιμώτερη θά φαίνεται ή ἐδῶ διαμονή, τήν ὁποία ὀνομάζουν καί σκοτάδι, ἀπό ὅ,τι ἦταν τό πατρικό φῶς τους. Πῶς, ὅμως, δέν εἶνε γελοῖο νά λένε ὅτι ή μέν Μητέρα τους κινδύνευσε⁴ νά διαλυθῆ στήν ὕλη, νά πνιγῆ καί παρά λίγο νά χαθῆ τελείως, ἐάν μέ δυσκολία δέν τεντωνόταν τότε ὑπέρ τό μέτρο καί δέν πηδοῦσε ἔξω μόνη της παίρνοντας βοήθεια ἀπό τόν Πατέρα, τό σπέρμα της, ὅμως, μέσα στήν ἴδια ὕλη αὐξήθηκε καί σχηματίσθηκε καί ἐτοιμάσθηκε νά προσαρμοσθῆ γιά νά ὑποδεχθῆ τόν τέλειο λόγο; Καί μάλιστα ἀνέβρυζε μέσα στά ἀνόμοια καί ἀνοίκεια, διότι, καθῶς λένε οἱ ἴδιοι, τό γήινο εἶνε ἀντίθετο στό πνευματικό καί τό πνευματικό στό γήινο. Πῶς, λοιπόν, τό μικρό, πού προβλήθηκε μέσα στά ἀντίθετα καί στά ἀνοίκεια, μπόρεσε, καθῶς λένε, νά αὐξηθῆ, νά σχηματισθῆ καί νά φθάσῃ στήν τελειότητα;

5. Ἄς ἐρευνήσωμε, ὅμως, ἀκόμη ἐκτός ἀπό αὐτά πού εἰπώθηκαν καί τό ἐξῆς⁵ μία καί μόνο φορά γέννησε ή Μητέρα τους τό σπέρμα, μόλις εἶδε τοὺς ἀγγέλους, ή διαδοχικά; Ἐάν τό γέννησε μία φορά, μόλις τό συνέλαβε, τώρα πλέον δέν θά εἶνε νηπιοπρεπές. Εἶνε, λοιπόν, περιττή ή κάθοδός του στοὺς ἀνθρώπους πού ὑπάρχουν τώρα. Ἄν, ὅμως, τό γέννησε διαδοχικά, δέν συνέλαβε κατά τό σχῆμα τῶν ἀγγέλων πού εἶδε. Διότι ἀμέσως μόλις τοὺς εἶδε μία φορά καί συνέλαβε, μία φορά ἔπρεπε νά γεννήσῃ καί γι' αὐτό μία φορά συνέλαβε τά σχήματά τους.

6. Γιατί, ὅμως, μόλις εἶδε τοὺς ἀγγέλους μέ τόν Σωτήρα, συνέλαβε τίς εἰκόνες τῶν ἀγγέλων καί ὄχι τοῦ Σωτήρος, ὁ ὁποῖος εἶνε πιό ὁμορφος ἀπό ἐκείνους; Μήπως δέν τῆς ἄρεσε αὐτός καί γι' αὐτό δέν συνέλαβε βλέποντάς τον; Κατά ποιόν τρόπο, ἐξ ἄλλου, ὁ Δημιουργός, τόν ὁποῖο ὀνομάζουν ψυχικό, ἐνῶ εἶχε, κατ' αὐτούς, τό δικό του μέγεθος καί σχῆμα, ἐξῆλθε τέλειος κατά τήν οὐσία του, ἐνῶ τό πνευματικό, τό ὁποῖο πρέπει νά εἶνε δραστηριώτερο ἀπό τό ψυχικό, ἐξῆλθε ἀτελής; Καί χρειάσθηκε, μάλιστα, νά κατέλθῃ στήν ψυχή, γιά νά σχηματισθῆ μέσα σέ αὐτήν καί ἔτσι νά γίνῃ τέλειο καί ἔτοιμο νά ὑποδεχθῆ τόν τέλειο λόγο. Ἄν, λοιπόν, σχηματίζεται στοὺς γήινους καί ψυχικούς ἀνθρώπους, εἶνε πλέον ὁμοιο ὄχι μέ τοὺς ἀγγέλους, τοὺς ὁποῖους ἀποκαλοῦν φῶτα, ἀλλά μέ τοὺς ἀνθρώπους πού ὑπάρχουν στή γῆ. Διότι δέν θά ἔχη τήν ὁμοιότητα καί τή μορφή τῶν ἀγγέλων, ἀλλά τῶν ψυχῶν, μέσα στίς ὁποῖες καί διαμορφώνεται. Ὅπως τό νερό πού χύνεται στό βάζο, θά ἔχη τή μορφή τοῦ βάζου. Καί ἂν παγώσῃ μέσα σέ αὐτό, θά ἔχη τό σχῆμα τοῦ βάζου, μέσα στό ὁποῖο πάγωσε. Καί οἱ ψυχές ἔχουν τή μορφή τοῦ σώματος⁵, διότι προσαρμύζονται στό ἴδιο τό βάζο, δηλαδή, στό σῶμα, ὅπως εἶπαμε πρωτύτερα. Ἐάν, λοιπόν, καί ἐκεῖνο τό σπέρμα πήζῃ καί σχηματίζεται ἐδῶ, θά ἔχη τό σχῆμα τοῦ ἀνθρώπου καί ὄχι τή μορφή τῶν ἀγγέλων.

Πῶς, λοιπόν, εκείνο τό σπέρμα εἶνε κατά τίς εἰκόνες τῶν ἀγγέλων, ἐνῶ σχηματίζεται ὁμοιο μέ τούς ἀνθρώπους; Ἐφ' ὅσον εἶνε πνευματικό, γιατί χρειάσθηκε νά κατέλθῃ στό σῶμα; Διότι τό σῶμα ἔχει ἀνάγκη ἀπό τό πνευματικό, ἄν πρόκηται νά σωθῆ, ὥστε νά ἐξαγιασθῆ μέ αὐτό καί νά δοξασθῆ καί νά «καταποθῆ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ἀθανασίας»⁶. Τό πνευματικό, ὅμως, δέν χρειάζεται καθόλου τὰ τῆς γῆς. Διότι δέν τό κάνουμε ἐμεῖς καλύτερο, ἀλλὰ ἐκεῖνο κάνει ἐμᾶς καλύτερους.

7. Ἀκόμη, ὅμως, πιό φανερά ἀποδεικνύονται ψευδῆ τὰ ὅσα λένε γιά τό σπέρμα τους καί ὁ καθένας μπορεῖ νά τό διακρίνῃ μέ αὐτό πού λένε· πῶς οἱ ψυχές⁷, οἱ ὁποῖες πῆραν τό σπέρμα ἀπό τή Μητέρα, ἔγιναν καλύτερες ἀπό τίς ἄλλες καί γι' αὐτό τίς τίμησε ὁ Δημιουργός καί τίς ὠρίσε ὡς ἄρχοντες καί βασιλεῖς καί ἱερεῖς. Διότι, ἄν αὐτό ἦταν ἀληθινό, πρῶτος, βεβαίως, ὁ Καϊάφας ὁ ἀρχιερεὺς καί ὁ Ἄννας καί οἱ ὑπόλοιποι ἀρχιερεῖς καί διδάσκαλοι τοῦ νόμου καί οἱ ἄρχοντες τοῦ λαοῦ θά πίστευαν στόν Κύριο, διότι συμπίπτουν στή συγγένεια, καί πρὶν ἀπό αὐτοὺς ἀκόμη ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης. Οὔτε αὐτός, ὅμως, οὔτε οἱ ἀρχιερεῖς οὔτε οἱ ἄρχοντες οὔτε οἱ ἔνδοξοι τοῦ λαοῦ ἤλθαν κοντά του· ἀλλὰ ἀντιθέτως οἱ πτωχοὶ πού κάθονταν στοὺς δρόμους, οἱ κωφοὶ καί οἱ τυφλοὶ⁸ καί αὐτοὶ πού οἱ ἄλλοι τοὺς καταφρονοῦσαν καί τοὺς περιφρονοῦσαν, ὅπως λέγει καί ὁ Παῦλος· «Βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν, ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ παρ' ὑμῖν, οὐκ εὐγενεῖς, οὐ δυνατοὶ· ἀλλὰ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός»⁹. Ἐπομένως, αὐτές οἱ ψυχές δέν ἦσαν καλύτερες λόγω τῆς ἀποθέσεως τοῦ σπέρματος, οὔτε διότι τίς τίμησε ὁ Δημιουργός.

8. Ἀρκοῦν, λοιπόν, αὐτὰ πού εἶπαμε γιά νά φανῆ ὅτι τό σύστημά τους εἶνε ἀνίσχυρο καί ἀστήρικτο, ἀκόμη δέ καί ἀνόητο. Διότι, ὅπως συνήθως λέγεται, δέν πρέπει νά πίνῃ ὅλη τὴ θάλασσα αὐτός πού θέλει νά μάθῃ ὅτι τό νερό της εἶνε ἄλυμρό. Ἔστω ὅτι ὑπάρχει κάποιος ἀνδριάντας φτιαγμένος ἀπὸ πηλό πού χρωματίζεται ἐπιφανειακά ὥστε νά θεωρῆται χρυσοῦς, ἐνῶ εἶνε πῆλινος· ἄν κάποιος πάρῃ ὅποιοδήποτε κομμάτι ἀπὸ τὸν ἀνδριάντα καί τό ἀνοίξῃ, θά ἀποκαλύψῃ τὸν πηλό καί θά ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν ἐσφαλμένη γνώμη αὐτοῦ πού ψάχνουν τὴν ἀλήθεια. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καί ἐμεῖς ἀναλύοντας ὄχι ἓνα μικρὸ σημεῖο, ἀλλὰ τὰ κεφαλαιώδη πού ὡς σπουδαιότερα περιέχουν τό σύστημά τους, παρουσιάζουμε σέ ὅλους, ὅσοι ἐν γνώσει τους θέλουν νά μὴ πλανηθοῦν, ὅτι εἶνε κακό, δόλιο, παραπλανητικό καί ὀλέθριο τό νά πραγματεύονται κακῶς οἱ τῆς σχολῆς τῶν Οὐαλεντινιανῶν καί ἄλλων αἰρετικῶν περὶ οἰοῦδήποτε δημιουργοῦ, δηλαδή, δημιουργοῦ καί ποιητοῦ αὐτοῦ τοῦ σύμπαντος, ἐνῶ μόνον ἓνας Θεός ὑπάρχει. Καί φανερώνουμε ὅτι ἡ ὁδὸς τους εἶνε διαλυτή.

9. Διότι ποιὸς ἄνθρωπος, πού ἔχει νοῦ καί ἔχει – ἔστω καί λίγο – σχέσι μέ τὴν ἀλήθεια, θά ἀνεχθῆ αὐτοὺς πού λένε ὅτι ὑπεράνω τοῦ Δημιουργοῦ Θεοῦ ὑπάρχει ἄλλος Πατήρ; καί ἄλλος μὲν εἶνε ὁ Μονογενής, ἄλλος, ὅμως, ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, γιά τὸν ὁποῖο λένε ὅτι προβλήθηκε «ἐν ὑστερήματι»; ἄλλος,

πάλι, εἶνε ὁ Χριστός, γιά τόν ὁποῖο λένε ὅτι ἔγινε μετά ἀπό τούς ὑπόλοιπους Αἰῶνες μαζί μέ τό ἅγιο Πνεῦμα; καί ἄλλος εἶνε ὁ Σωτήρ, πού καθῶς λένε, εἶνε σάν νά τόν συγκέντρωσαν καί τόν συσσώρευσαν ὄχι ὁ Πατήρ τῶν ὄλων, ἀλλά οἱ Αἰῶνες πού ἔγιναν «έν ὑστερήματι» καί ἀναγκαστικά προβλήθηκε λόγῳ τοῦ Ὑστερήματος; Ὡστε, ἂν οἱ Αἰῶνες δέν ἔγιναν στήν ἄγνοια καί στό Ὑστέρημα, κατ' αὐτούς οὔτε ὁ Χριστός προβλήθηκε, οὔτε τό ἅγιο Πνεῦμα οὔτε ὁ Ὅρος οὔτε ὁ Σωτήρ οὔτε οἱ ἄγγελοι οὔτε ἡ Μητέρα τους οὔτε τό σπέρμα της οὔτε ἡ ὑπόλοιπη δημιουργία τοῦ κόσμου, ἀλλά ὅλα ἦσαν ἐγκαταλελειμμένα καί ἔρημα ἀπό τόσα ἀγαθά. Ἐπομένως, λέγοντάς τον «καρπὸν Ὑστερήματος», εἶνε ἀσεβεῖς ὄχι μόνον ἔναντι τοῦ Δημιουργοῦ, ἀλλά καί ἔναντι τοῦ Χριστοῦ καί τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διότι λένε πῶς προβλήθηκαν λόγῳ τοῦ Ὑστερήματος καί ὁ Σωτήρ παρομοίως προβλήθηκε μετά τό Ὑστέρημα. Ποῖός, λοιπόν, θά ἀνεχθῆ τίς ἄλλες ἀνοησίες τους, τίς ὁποῖες μέ πονηριά ἐπιχειροῦν νά προσαρμόσουν στίς παραβολές καί μετέστρεψαν σέ πολύ μεγάλη ἀσέβεια καί τόν ἑαυτό τους καί ὅσους τούς πιστεύουν;

Κεφάλαιο Κ'

1. Τό ὅτι καί τίς παραβολές καί τίς πράξεις τοῦ Κυρίου μέ ἀνοίκειες φράσεις καί ἀνακολουθίες τίς παραθέτουν τό ἀποδεικνύουμε ὡς ἐξῆς μέ ὅσα ἐπινόησαν. Παραδείγματος χάριν μέ τό πάθος, πού, καθῶς λένε, συνέβη στό δωδέκατο Αἰῶνα, ἐπιχειροῦν νά ἀποδείξουν ὅτι τό πάθος τοῦ Σωτῆρος ἔγινε ἀπό τό δωδέκατο ἀπόστολο καί συνέβη στό δωδέκατο μῆνα. Διότι ἰσχυρίζονται ὅτι κήρυξε ἕνα χρόνο μετά τό βάπτισμα¹. Ἐπίσης εἶνε ὀλοφάνερα αὐτά πού λένε σχετικῶς μέ τή γυναῖκα πού ἔπασχε ἀπό ρύσι αἵματος². Ἡ γυναῖκα αὐτή ἔπασχε ἐπί δώδεκα χρόνια καί, ὅταν ἀκούμπησε τόν ποδόγυρο τοῦ Σωτῆρος, ἀπεκόμισε τήν υἰεία ἀπό τή Δύναμι πού ἐξῆλθε ἀπό τόν Σωτήρα καί ἡ ὁποία, καθῶς λένε, προὔπηρχε. Δηλαδή, ἡ Δύναμι, πού ἔπαθε καί τεπτώθηκε καί ἔρρευσε ὑπερβαλλόντως, ἔτσι ὥστε διεκινδύνευσε νά διαλυθῆ καθ' ὅλη τήν ὑπαρξί της, ὅταν ἀκούμπησε τήν πρώτη τετράδα, ἡ ὁποία συμβολίζεται μέ τόν ποδόγυρο, στάθηκε καί ἔπαυσε νά πάσχη.

2. Λένε, πάλι, ὅτι τό πάθος τοῦ δωδεκάτου Αἰῶνος φαίνεται μέ τόν Ἰούδα. Ἀλλά πῶς εἶνε δυνατό νά παρομοιάζεται καί νά συγκρίνεται ὁ Ἰούδας, ὁ ὁποῖος ἐξεβλήθη ἀπό τόν ἀριθμό τῶν δώδεκα ἀποστόλων καί δέν ἀποκαταστάθηκε στή θέσι του; Ὁ Αἰῶνας, τοῦ ὁποίου τύπο ὀνομάζουν τόν Ἰούδα, χωρίσθηκε ἀπό τήν Ἐνθύμησί του, ἀλλά ἀποκαταστάθηκε ἢ ἀνακλήθηκε. Ὁ Ἰούδας, ὅμως, ἀποδοκιμάσθηκε καί ἐξεβλήθη καί στή θέσι του ὠρίσθηκε ὁ Ματθίας, ὅπως λέγει ἡ Γραφή: «Καί τήν ἐπισκοπήν αὐτοῦ λάβοι ἕτερος»³. Ἐπρεπε, λοιπόν, νά πούν ὅτι ὁ δωδέκατος Αἰῶνας ἐξεβλήθη ἀπό τό Πλήρωμα καί στή θέσι του ἄλλος παρουσιάσθηκε ἢ προβλήθηκε, ἂν δηλώνεται μέ τόν Ἰούδα. Ἐπί πλέον λένε ὅτι ἔπαθε ὁ ἴδιος ὁ Αἰῶνας. Ὁ

Ἰούδας, ὅμως, ὑπῆρξε προδότης. Ὁ Χριστός ὑπέφερε καί ἤλθε στό πάθος καί ὄχι ὁ Ἰούδας. Αὐτό τό παραδέχονται καί οἱ ἴδιοι. Πῶς, λοιπόν, ὁ Ἰούδας, ὁ προδότης αὐτοῦ πού ἔπαθε γιά τή σωτηρία μας, μποροῦσε νά εἶνε τύπος καί εἰκόνα τοῦ παθητοῦ Αἰῶνος;

3. Ἀλλά οὔτε τό πάθος τοῦ Χριστοῦ εἶνε ὅμοιο μέ τό πάθος τοῦ Αἰῶνος, οὔτε συνέβη σέ ἄλλα παρόμοια. Διότι ὁ Αἰῶνας ὑπέστη πάθος πού ἐπέφερε διάλυσι καί ἀπώλεια, ἔτσι ὥστε νά διακινδυνεύση νά χαθῆ τελείως αὐτός πού ἔπασχε. Ἐνῶ ὁ Χριστός καί Κύριός μας ὑπέστη ἰσχυρό καί ὄχι τυχαῖο πάθος. Ὅχι μόνον ὁ ἴδιος δέν κινδύνευσε νά χαθῆ τελείως, ἀλλά καί τόν χαμένο ἄνθρωπο τόν ἐνίσχυσε μέ τή δύναμί του καί τόν ἐπανεφερε στήν ἀφθαρσία. Καί ὁ μέν Αἰῶνας ἔπαθε ζητώντας τόν Πατέρα καί μή μπορώντας νά τόν βρῆ. Ὁ Κύριος, ὅμως, ἔπαθε γιά νά ὀδηγήσῃ στή γνῶσι τοῦ Πατρός καί κοντά του ὅσους πλανήθηκαν μακριά του. Καί σέ ἐκεῖνον μέν ἡ ἀναζήτησι τοῦ μεγαλείου τοῦ Πατρός ἐγινε αἰτία πάθους καί ἀπωλείας. Σέ ἐμᾶς, ὅμως, ὁ Κύριος, πού ἔπαθε, ἔφερε τή γνῶσι τοῦ Πατρός καί χάρισε τή σωτηρία. Καί ἐκεῖνον μέν τό πάθος, καθώς λένε, ἔφερε γυναικα ὡς καρπό· καρπό ἀδύναμο, ἀνίσχυρο, ἀσημάτιστο καί ἀνερέγητο. Ἐνῶ τό πάθος τοῦ Χριστοῦ καρποφόρησε τή γενναιότητα καί τή δύναμι. Ὁ Κύριος μέ τό πάθος του «ἀναβὰς εἰς ὕψος ἠχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν καί ἔδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις»⁴ καί σέ ὅσους πιστεύουν σέ αὐτόν ἔδωσε «τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ»⁵, δηλαδή, τοῦ ἄρχοντος τῆς ἀποστασίας. Καί ὁ μέν Κύριος μέ τό πάθος του κατέλυσε τό θάνατο, διέλυσε τὴν πλάνη, ἔδωξε τὴ φθορά καί ἐξαφάνισε τὴν ἄγνοια· φανέρωσε, ὅμως, τὴ ζωὴ, ἔδειξε τὴν ἀλήθεια καί δώρισε τὴν ἀφθαρσία⁶. Ἐνῶ ὁ δικός τους Αἰῶνας, ὅταν ὑπέφερε, ὑπέμεινε τὴν ἄγνοια καί γέννησε ἄμορφο ὕπαρξι, ἀπὸ τὴν ὁποία προῆλθαν ὅλα τὰ ὑλικά ἔργα, πού εἶνε κατ' αὐτοῦς ὁ θάνατος, ἡ φθορά, ἡ πλάνη καί τὰ ὅμοια.

4. Ὁ Ἰούδας, λοιπόν, ὁ δωδέκατος ἀπόστολος, δέν ἦταν τύπος τοῦ παθητοῦ Αἰῶνος, ἀλλά οὔτε τό πάθος τοῦ Κυρίου μας. Ἀποδείχθηκαν διαφορετικά καί ἀσύμφωνα μεταξύ τους σέ ὅλα, ὄχι μόνο σέ αὐτὰ πού εἶπαμε πρωτίτερα, ἀλλά καί ὡς πρὸς τόν ἴδιο τόν ἀριθμό. Ὅλοι συμφωνοῦν ὅτι ὁ Ἰούδας ὁ προδότης ἦταν δωδέκατος τόν ἀριθμό. Δώδεκα ἀπόστολοι, ὡς γνωστόν, κατονομάζονται στό Εὐαγγέλιο⁷. Αὐτός, ὅμως, ὁ Αἰῶνας εἶνε ὄχι δωδέκατος, ἀλλά τριακοστός. Διότι μέ τό θέλημα τοῦ Πατρός δέν προβλήθηκαν μόνο δώδεκα Αἰῶνες καί κατὰ ταῦτα δέν προβλήθηκε δωδέκατος στή σειρά. Τόν καταριθμοῦν ὅτι προβλήθηκε στήν τριακοστή θέσι. Πῶς, λοιπόν, ὁ δωδέκατος στή σειρά Ἰούδας μπορεῖ νά εἶνε τύπος καί εἰκόνα τοῦ Αἰῶνος πού εἶνε τριακοστός στή σειρά;

5. Ἀλλά ἐάν λένε ὅτι ὁ Ἰούδας, πού ἀπωλέσθηκε, εἶνε εἰκόνα τῆς Ἐνθυμήσεως τοῦ Αἰῶνος, οὔτε ἔτσι θά ἔχη κάποια ἀναλογία μέ τὴν ἀλήθεια πού ἀντιστοιχεῖ σέ αὐτό. Διότι ἡ Ἐνθύμησι, ὅπως λένε, χωρίσθηκε ἀπὸ τόν Αἰῶ-

να, μετά πήρε μορφή από τόν Χριστό⁸, κατόπιν πήρε τή γνώσι από τόν Σωτήρα⁹ καί όλα ὅσα εἶνε ἔξω από τό Πλήρωμα τά ἔκανε κατ' εἰκόνα αὐτῶν πού εἶνε μέσα στό Πλήρωμα· στό τέλος ἔγινε δεκτὴ ἀπό αὐτούς μέσα στό Πλήρωμα καί κατὰ τίς συζευξεις ἐνώθηκε μέ τόν Σωτήρα πού ἔγινε ἀπό ὄλους. Ὁ Ἰούδας, ὅμως, μία φορά ἐξεβλήθη καί οὐδέποτε ἐπιστρέφει στόν ἀριθμό τῶν μαθητῶν. Ἀλλιῶς ποτέ δέν θά ἀριθμοῦνταν κάποιος ἄλλος στή θέσι του. Καί ὁ Κύριος, ὅμως, εἶπε γι' αὐτόν· «*Οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ, δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται*»¹⁰. καί· «*Καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη*»¹¹. Τόν ὠνόμασε, ἐπίσης, «*υἱὸν ἀπωλείας*»¹². Ἐάν, ὅμως, λένε ὅτι ὁ Ἰούδας εἶνε τύπος ὄχι τῆς χωρισμένης ἀπό τόν Αἰῶνα Ἐνθυμήσεως, ἀλλά τοῦ πάθους πού τὴν ἐναγκαλίσθηκε, οὔτε ἔτσι ὁ ἀριθμὸς δώδεκα μπορεῖ νά εἶνε τύπος τοῦ ἀριθμοῦ τρία. Διότι ὁ Ἰούδας ἐξεβλήθη καί ὁ Ματθίας ὠρίσθηκε ἀντὶ αὐτοῦ. Ἐδῶ, ὅμως, λένε ὅτι ὁ Αἰῶνας κινδύνευσε νά διαλυθῆ καί νά χαθῆ, ὅπως καί ἡ Ἐνθύμησι καί τό πάθος. Χωρίζουν, δηλαδή, τὴν Ἐνθύμησι καί ἀπό τό πάθος καί παρουσιάζουν ὅτι ὁ Αἰῶνας μέν ἀποκαθίσταται, ἡ Ἐνθύμησι, ὅμως, σχηματίζεται, ἀλλά τό πάθος πού χωρίσθηκε ἀπό αὐτούς, εἶνε ἡ ὕλη. Ἐφ' ὅσον ἐπομένως, αὐτά εἶνε τρία, ὁ Αἰῶνας, ἡ Ἐνθύμησι καί τό πάθος, ὁ Ἰούδας καί ὁ Ματθίας πού εἶνε δύο, δέν μποροῦν νά εἶνε τύπος.

Κεφάλαιο ΚΑ'

1. Ἐάν, ὅμως, λένε ὅτι οἱ δώδεκα ἀπόστολοι εἶνε τύπος μόνον ἐκείνης τῆς προβολῆς τῶν δώδεκα Αἰῶνων, τὴν ὁποία πρόβαλε ὁ Ἄνθρωπος μαζί μέ τὴν Ἐκκλησία, ἃς παρουσιάσουν ἄλλους δέκα ἀποστόλους ὡς τύπο καί τῶν ὑπολοίπων δέκα Αἰῶνων, οἱ ὁποῖοι, καθὼς λένε, προβλήθηκαν ἀπό τόν Λόγο καί τὴ Ζωή. Διότι εἶνε ἀνόητο τούς μέν νεωτέρους Αἰῶνες, καί γι' αὐτό κατωτέρους, νά τούς δείχνῃ ὁ Σωτὴρ μέ τὴν ἐκλογή τῶν ἀποστόλων, ἐνῶ οἱ πρεσβύτεροι, καί γι' αὐτό ἀνώτεροι, νά μὴ προτυπώνονται πλέον. Μποροῦσε ὁ Σωτὴρ, ἂν ἐξέλεξε τούς ἀποστόλους, ὥστε μέ αὐτούς νά δείξῃ τούς Αἰῶνες πού εἶνε μέσα στό Πλήρωμα, νά ἐκλέξῃ καί ἄλλους δέκα ἀποστόλους καί πρὶν ἀπό αὐτούς ἄλλους ὀκτώ, ὥστε νά δείξῃ ἐκείνη τὴν πρωταρχική, τὴν πρώτη Ὀγδοάδα μέ τόν ἀριθμὸ τῶν ἀποστόλων πού ἔγινε τύπος. Θά μποροῦσε, ἐπίσης, νά δείξῃ καί τὴ δεύτερη δεκάδα. Ἀλλά στά εὐαγγέλια ἀπαντᾶται ὅτι ὁ Κύριός μας μετά τούς δώδεκα ἀποστόλους ἔστειλε πρὶν ἀπό αὐτόν ἄλλους ἑβδομήντα¹. Οἱ «*ἑβδομήκοντα*», ὅμως, δέν μποροῦν νά εἶνε τύπος οὔτε τοῦ ἀριθμοῦ ὀκτώ οὔτε τοῦ δέκα οὔτε τοῦ τριάντα. Ποιὸς ὁ λόγος, λοιπόν, πού οἱ μέν κατώτεροι Αἰῶνες, ὅπως εἶπα πρωτύτερα, φανερώνονται μέ τούς ἀποστόλους, οἱ δὲ ἀνώτεροι, ἀπό τούς ὁποίους ἔγιναν καί αὐτοί, δέν προτυπώνονται καθόλου; Ἐάν, ὅμως, οἱ δώδεκα ἀπόστολοι γι' αὐτὸ ἐξελέγησαν, γιὰ νά συμβολίζεται μέ αὐτούς ὁ ἀριθμὸς τῶν δώδεκα Αἰῶνων, ἔπρεπε καί οἱ «*ἑβδομήκοντα*» νά ἔχουν ἐκλεγῆ εἰς τύπον ἑβδομήντα Αἰῶνων. Ἄς

ποῦν, λοιπόν, ὅτι οἱ Αἰῶνες ἔγιναν ὄχι τριάντα τόν ἀριθμό, ἀλλά ὀγδόντα δύο. Διότι αὐτός πού κατά τόν τύπο τῶν ἐντός τοῦ Πληρώματος κάνει τήν ἐκλογή τῶν ἀποστόλων, οὐδέποτε ἄλλων μὲν τήν ἐκλογή θά τήν ἔκανε, ἄλλων, ὅμως, δέν θά τήν ἔκανε, ἀλλά θά προσπαθοῦσε μέ ὅλους τοὺς ἀποστόλους νά διατηρήσῃ τήν εἰκόνα καί νά δείξῃ τόν τύπο τῶν Αἰῶνων πού εἶνε ἐντός τοῦ Πληρώματος.

2. Ἀλλά οὔτε γιά τόν Παῦλο πρέπει νά σιωπήσωμε. Πρέπει νά τοὺς ζητήσωμε νά μᾶς ποῦν εἰς τύπον ποιοῦ Αἰῶνος παραδέχονται πῶς εἶνε ὁ ἀπόστολος. Ἰσως εἰς τύπον τοῦ Σωτῆρος πού ἔπλασαν αὐτοί, ὁ ὁποῖος ὑφίσταται μέ τή συμβολή ὄλων καί τόν ὁποῖο ὀνομάζουν «τά πάντα», διότι εἶνε ἀπό ὅλους τοὺς Αἰῶνες. Περί αὐτοῦ καί ὁ ποιητής Ἑσίοδος σαφῶς ἐκφράσθηκε ἀποκαλώντάς τον Πανδώρα², δηλαδή, τό «πάντων δῶρον», ὀνομάζοντάς τον ἔτσι, διότι ὄλοι τοῦ ἀπέθεσαν τό καλύτερο δῶρο. Γι' αὐτοὺς ἰσχύει τό λόγιο, ὅτι ὁ Ἑρμῆς «αἰμυλίους τε λόγους καί ἐπίκλοπον ἦθος ἐς αὐτοὺς κάτθετο»³, γιά νά παραπλανοῦν τοὺς ἀνοήτους ἀνθρώπους, ὥστε νά πιστεῦουν στά ψέματά τους. Ἡ Μητέρα τους, δηλαδή, ἡ Ληθῶ, ἡ ὁποία ἄλλωστε γι' αὐτό ὀνομάσθηκε Ληθῶ, κατά τή σημασία στήν ἑλληνική γλῶσσα, διότι κρυφά παρεκίνησε τοὺς ἀνθρώπους, ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Δημιουργοῦ⁴ κρυφά τοὺς παρεκίνησε νά ἐξαγγείλουν τά βαθιά καί ἄρρητα μυστήρια «τοῖς κνηθόμενοις τήν ἀκοήν»⁵. Καί ὄχι μόνο μέ τόν Ἑσίοδο ἀπεργάσθηκε ἡ Μητέρα τους νά πῆ αὐτό τό μυστήριο, ἀλλά πολύ σοφά καί μέ τόν λυρικό Πίνδαρο, ὅταν παρουσιάξῃ τόν Δημιουργό στό πρόσωπο τοῦ Πέλοπος, τοῦ ὁποῖου τό σῶμα ὁ πατέρας τό χώρισε σέ κομμάτια, ἀλλά ὄλοι οἱ θεοί τά συνέλεξαν, τά προσήρμοσαν καί τά συνήρμοσαν⁶. Μέ αὐτό τόν τρόπο ἔδειξε ἡ Μητέρα τους τήν Πανδώρα. Ἀπό τήν Πανδώρα «κεκαυστηριασμένοι»⁷ καί αὐτοί, λένε τά ἴδια μέ αὐτοὺς, διότι εἶνε τοῦ αὐτοῦ γένους καί πνεύματος.

Κεφάλαιο ΚΒ'

1. Ἀποδείξαμε, ὅμως, ὅτι καί ὁ ἀριθμός τριάντα δέν στέκει καθόλου. Ἄλλοτε βρίσκουν λίγους Αἰῶνες μέσα στό Πλήρωμα, ἄλλοτε, ὅμως, ἀμέσως βρίσκουν πάρα πολλούς. Ὁ Κύριός μας, λοιπόν, ἦλθε στό βάπτισμα, ὅταν ἦταν τριάντα χρονῶν, ὄχι γιά νά δείξῃ τοὺς τριάντα σιωπηλοὺς¹ Αἰῶνες τους. Ἀλλιῶς, πρῶτο τόν ἴδιο τόν Σωτῆρα θά τόν ξεχωρίσουν καί θά τόν πετάξουν ἀπό τό Πλήρωμα τῶν πάντων. Λένε, ὅμως, ὅτι ὁ Κύριος ἔπαθε τό δωδέκατο μῆνα. Ὡστε κήρυξε μετά τό βάπτισμα ἐπὶ ἓνα χρόνο. Καί προσπαθοῦν μάλιστα νά τό ἐπιβεβαιώσουν αὐτό μέ τόν προφήτη, ὁ ὁποῖος γράφει «Καλέσαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτὸν καὶ ἡμέραν ἀνταποδόσεως»². Στ' ἀλήθεια εἶνε τυφλοί αὐτοί πού λένε πῶς βρῆκαν τά «βαθέα»³ τοῦ Βυθοῦ. Δέν καταλαβαίνουν τό «ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτὸν» πού λέγει ὁ Ἑσαίας, οὔτε τήν «ἡμέραν ἀνταποδόσεως». Διότι ὁ προφήτης δέν κάνει λόγο οὔτε γιά τήν ἡμέ-

ρα, πού έχει διάστημα δώδεκα ὡρῶν, οὔτε γιά τό ἔτος, πού ἔχει διάρκεια δώδεκα μηνῶν. Καί οἱ ἴδιοι ὁμολογοῦν ὅτι πάρα πολλά οἱ προφήται τά εἶπαν μέ παραβολές καί ἀλληγορίες καί ὄχι ὅπως ἤχοῦν στά αὐτιά μας οἱ ἴδιες οἱ φράσεις.

2. «*Ἡμέραν ἀνταποδόσεως*», λοιπόν, λέγει ἐκείνην, κατά τήν ὁποία ὁ Κύριος «*ἀποδώσει ἐκάστῳ κατά τὰ ἔργα αὐτοῦ*»⁴, δηλαδή τήν ἡμέρα τῆς κρίσεως. «*Ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτὸν*» λέγει τό χρόνο αὐτόν, κατά τόν ὁποῖο καλεῖ ὁ Κύριος ὅσους πιστεύουν σέ αὐτόν καί γίνονται δεκτοί ἀπό τόν Θεό, δηλαδή, ὅλο τό χρόνο ἀπό τήν ἔλευσί του μέχρι τή συντέλεια, κατά τόν ὁποῖο παίρνει σάν καρπούς αὐτούς πού σώζονται. Διότι, κατά τό λόγο τοῦ προφήτου, μετά τόν «*ἐνιαυτόν*» ἀκολουθεῖ ἡ «*ἡμέρα ἀνταποδόσεως*». Καί θά εἶνε ψευτής ὁ προφήτης, ἂν προφητεύη μόνο τόν «*ἐνιαυτὸν Κυρίου*» καί μόνο γι' αὐτόν κάνη λόγο. Πού εἶνε ἡ «*ἡμέρα ἀνταποδόσεως*»; Πέρασε ὁ «*ἐνιαυτός*» καί δέν ὑπάρχει πλέον «*ἡμέρα ἀνταποδόσεως*»; Ἄλλά μέχρι τώρα «*τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ ἀγαθοῦς καὶ πονηροῦς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους*»⁵. Καί οἱ μὲν δίκαιοι καταδιώκονται καί ταλαιπωροῦνται καί φονεύονται. Ἐνῶ οἱ ἁμαρτωλοὶ εὐποροῦν καί «*μετὰ κιθάρας καὶ ψαλτηρίου πίνουνσι, τὰ δὲ ἔργα Κυρίου οὐκ ἐμβλέπουσι*»⁶. Σύμφωνα, ὅμως, μέ τό λόγο τοῦ προφήτου πρέπει νά συνδεθῇ καί νά ἀκολουθήσῃ τόν «*ἐνιαυτὸν Κυρίου*» ἡ «*ἡμέρα ἀνταποδόσεως*». Διότι λέγει «*Καλέσαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτὸν καὶ ἡμέραν ἀνταποδόσεως*». Ἐπομένως, καλῶς ἐννοοῦμε ὡς «*ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτόν*» τό χρόνο αὐτό, κατά τόν ὁποῖο καλεῖ καί σώζει τούς ἀνθρώπους ὁ Κύριος καί τόν ὁποῖο ἀκολουθεῖ ἡ «*ἡμέρα ἀνταποδόσεως*», δηλαδή, τῆς κρίσεως. Ἄλλά ὄχι μόνον «*ἐνιαυτός*» ὀνομάζεται αὐτός ὁ χρόνος. Ὁ προφήτης καί ὁ Παῦλος τόν ὀνομάζει καί «*ἡμέραν*». Ἐτσι ὁ ἀπόστολος, μνημονεύοντας ἓνα γραφικό χωρίο, λέγει στήν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολή: «*Καθὼς γέγραπται· ὅτι ἐνεκά σου θανατούμεθα ὅλη τὴν ἡμέραν· ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς*»⁷. Τό «*ὅλην τὴν ἡμέραν*» εἰπώθηκε ἐδῶ γιά ὅλο αὐτόν τό χρόνο, κατά τόν ὁποῖο καταδιωκόμαστε καί φονευόμαστε σάν πρόβατα. Ὅπως, λοιπόν, ἐδῶ ἡ «*ἡμέρα*» δέν σημαίνει τήν ἡμέρα πού ἀποτελεῖται ἀπὸ δώδεκα ὥρες, ἀλλά ὅλο τό χρόνο, κατά τόν ὁποῖο πάσχουν καί φονεύονται γιά τόν Χριστό ὅσοι πιστεύουν σέ αὐτόν, ἔτσι καί ἐκεῖ «*ἐνιαυτός*» λέγεται ὄχι ὁ χρόνος πού ἀποτελεῖται ἀπὸ δώδεκα μῆνες, ἀλλά ὅλος ὁ χρόνος τῆς πίστεως, κατά τόν ὁποῖον οἱ ἄνθρωποι ἀκοῦνε τό κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου καί πιστεύουν καί γίνονται δεκτοί ἀπὸ τόν Κύριο, ὁ ὁποῖος ἐνώνεται μαζί τους.

3. Εἶνε, ὅμως, νά ἀποροῦμε πολύ πῶς, ἐνῶ λένε ὅτι βρῆκαν τά «*βαθεά*» τοῦ Θεοῦ, δέν ἐρευνοῦν στά εὐαγγέλια πόσες φορές κατά τό Πάσχα ἀνῆλθε ὁ Κύριος μετά τό βάπτισμα στήν Ἱερουσαλήμ, σύμφωνα μέ τό ἔθιμο τῶν Ἰουδαίων νά συγκεντρώνονται ἀπὸ κάθε περιοχὴ καί ἀπὸ ὅλο τό ἔτος τόν καιρὸ αὐτὸ στήν Ἱερουσαλήμ καί ἐκεῖ νά γιορτάζουν τὴ γιορτὴ τοῦ Πάσχα⁸. Ἡ πρώτη φορά εἶνε ὅταν, μετά πού ἔκανε τό νερό κρασί στήν Κανᾶ τῆς Γαλι-

λαίας, ἀνήλθε τή γιορτή τοῦ Πάσχα, ὅποτε καί κατά τή Γραφή «πολλοί ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, θεωροῦντες τὰ σημεῖα ἃ ἐποίηεν»⁹, ὅπως μνημονεύει ὁ Ἰωάννης, ὁ μαθητής τοῦ Κυρίου. Μετά πάλι τόν βρίσκουμε νά ἀποτραβιέται στή Σαμαρεία, ὅταν καί μέ τή Σαμαρείτισσα συζήτησε¹⁰ καί τόν «νιό» τοῦ ἑκατοντάρχου θεράπευσε, χωρίς νά εἶνε παρών, μέ τό λόγο του «Πορεύου· ὁ νιός σου ζῆ»¹¹. Ὑστερα ἀπό αὐτά, πάλι, ἀνέβηκε γιά δευτέρη φορά τή γιορτή τοῦ Πάσχα στήν Ἱερουσαλήμ, ὅταν θεράπευσε τόν παραλυτικό, πού ἐπί τριάντα ὀκτώ ἔτη ἦταν κατάκοιτος κοντά στήν «κολυμβήθρα», καί τόν διέταξε νά σηκωθῆ καί νά πάρη τό κρεβάτι του καί νά φύγῃ¹². Καί πάλι ἀνεχώρησε ἀπό ἐκεῖ πέρα ἀπό τή θάλασσα τῆς Τιβεριάδος, ὅπου τόν ἀκολούθησε ὄχλος πολὺς, καί μέ πέντε ἄρτους χόρτασε ὅλο ἐκεῖνο τό πλῆθος καί περισσεύσαν δώδεκα κοφίνια κλασμάτων¹³. Κατόπιν, ἐπειδή ἀνέστησε τό Λάζαρο ἐκ νεκρῶν καί οἱ Φαρισαῖοι τοῦ ἔστησαν παγίδες, ἀνεχώρησε στήν πόλι Ἐφραΐμ¹⁴. Καί ἀπό ἐκεῖ, λέγει ἡ Γραφή, «πρὸ ἐξ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα ἤλθεν εἰς Βηθανίαν»¹⁵ καί ἀπό τή Βηθανία ἀνήλθε στά Ἱεροσόλυμα, ὅπου ἔφαγε τό Πάσχα καί τήν ἐπομένη ἡμέρα ὑπέστη τό πάθος. Ὁ οἰοσδήποτε, ὅμως, θά παραδεχθῆ ὅτι αὐτές οἱ τρεῖς χρονιές τοῦ Πάσχα δέν εἶνε ἓνα ἔτος. Καί αὐτοί, ὅμως, πού καυχῶνται ὅτι τά ξέρουν ὅλα, ἂν δέν τό ξέρουν, μποροῦν νά μάθουν ἀπό τό Μωϋσῆ ὅτι αὐτός ὁ μήνας, κατά τόν ὁποῖο γιορτάζεται τό Πάσχα καί ἔπαθε ὁ Κύριος, εἶνε ὄχι ὁ δωδέκατος, ἀλλά ὁ πρῶτος¹⁶. Ἀποδεικνύεται, λοιπόν, ἐσφαλμένη ἡ ἐρμηνεῖα τους καί γιά τό ἔτος καί γιά τό δωδέκατο μῆνα. Καί ὀφείλουν ἢ τήν ἐρμηνεῖα τους νά ἀπορρίψουν ἢ τό Εὐαγγέλιο. Ἀλλιῶς, πῶς σέ ἓνα μόνο χρόνο κήρυξε ὁ Κύριος;

4. Ἦταν τριάντα χρονῶν, ὅταν ἦλθε στό βάπτισμα¹⁷. Μετά, ἔχοντας τέλεια ἡλικία διδασκάλου, ἦλθε στήν Ἱερουσαλήμ, ἔτσι ὥστε δικαίως νά τόν ἀποκαλοῦν ὄλοι διδάσκαλο. Δέν συνέβαινε ἄλλο νά φαίνεται καί ἄλλο νά εἶνε, ὅπως ἰσχυρίζονται αὐτοί πού εἰσάγουν τή «δόκησι». Ὅ,τι ἦταν, αὐτό καί φαινόταν. Ἐπειδή, λοιπόν, ἦταν διδάσκαλος, εἶχε καί τήν ἡλικία τοῦ διδασκάλου. Δέν ἀποδοκίμαζε, οὔτε ὑπερέβαινε τόν ἄνθρωπο, οὔτε κατέλυε στό πρόσωπό του τό νόμο πού ὁ ἴδιος εἶχε καθορίσει γιά τό ἀνθρώπινο γένος· ἀλλά καθαγίαζε κάθε ἡλικία τῶν ἀνθρώπων, ὅταν μοιάζον μέ αὐτόν. Διότι ἦλθε γιά νά σώσῃ δι' ἑαυτοῦ ὅλους· ὅλους, λέγω, ὅσοι μέ αὐτόν ἀναγεννῶνται «εἰς Θεόν»· τά νήπια¹⁸, τά μικρά παιδιά, τούς νεανίσκους, τούς νέους, τούς γέροντες. Γι' αὐτό διῆλθε ἀπό κάθε ἡλικία. Ἐξῆσε ὡς νήπιο μεταξύ τῶν νηπίων, ἐξαγιάζοντας τά νήπια· ἐξῆσε ὡς μικρό παιδί μεταξύ τῶν μικρῶν παιδιῶν, ἐξαγιάζοντας ὅσους ἔχουν αὐτήν τήν ἡλικία, ἀλλά καί συγχρόνως ἔγινε γι' αὐτούς πρότυπο εὐσεβείας, δικαιοσύνης καί ὑποταγῆς¹⁹. Ἐξῆσε ὡς νέος μεταξύ τῶν νέων καί ἔγινε πρότυπο γιά τούς νέους καί τούς ἐξαγίασε γιά τόν Κύριο. Ἐτσι ἐξῆσε καί ὡς πρεσβύτερης μεταξύ τῶν πρεσβυτέρων, ὥστε νά εἶνε τέλειος σέ ὅλα διδάσκαλος, ὄχι μόνον κατά τήν παρουσίασι τῆς ἀληθείας, ἀλλά καί κατά τήν ἡλικία, ἐξαγιάζοντας συγχρόνως καί

τούς πρεσβυτέρους καί γινόμενος πρότυπο καί γι' αὐτούς. Ἐπειτα ἐφθασε μέχρι τό θάνατο, γιά νά εἶνε «*πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων*»²⁰, «*ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς*»²¹, προγενέστερος ὄλων καί προηγούμενος ὄλων.

5. Ἐκεῖνοι, ὅμως, γιά νά βεβαιώσουν τό ψέμα τους περί τοῦ γραφικοῦ χωρίου «*καλέσαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτόν*», λένε ὅτι ὁ Χριστὸς κήρυξε ἐπὶ ἓνα ἔτος καί ὑπέστη τό πάθος στό δωδέκατο μῆνα. Εἰς βάρος τοῦ ἑαυτοῦ τους λησμονοῦν ὅτι καταλύουν ὄλο τό ἔργο του καί ἀφαιροῦν τήν πύ ἀναγκαία καί ἐντιμη ἡλικία του, ἐννοῶ τήν πρεσβυτική, κατά τήν ὁποία δίδασκε καί προΐστατο ὄλων. Διότι πῶς εἶχε μαθητάς, ἂν δέν δίδασκε; Πῶς, ὅμως, δίδασκε, χωρίς νά ἔχη ἡλικία διδασκάλου; Στό βάπτισμα ἦλθε, ἐνόσω ἀκόμη δέν εἶχε συμπληρώσει τό τριακοστό ἔτος, ἀλλά ἄρχιζε νά εἶνε περίπου τριάντα ἐτῶν. Ἐτσι τό τοποθέτησε ὁ Λουκάς, ὁ ὁποῖος παρουσίασε τά χρόνια του «*Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἦν ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος*»²², ὅταν ἦλθε στό βάπτισμα. Καί λένε ὅτι μετά τό βάπτισμα κήρυξε μόνον ἐπὶ ἓνα ἔτος· ὅτι ἔπαθε, ὅταν συμπλήρωσε τό τριακοστό ἔτος, ἐνόσω, δηλαδή, ἀκόμη ἦταν νέος καί δέν εἶχε τήν πρεσβυτική ἡλικία. Ὁ οἰοσδήποτε, ὅμως, θά ὁμολογήσει ὅτι ἡ ἡλικία τῶν τριάντα ἐτῶν εἶνε ἡ πρώτη τῆς νεανικῆς φύσεως καί ἐκτείνεται μέχρι τό τεσσαρακοστό ἔτος²³. Στό τεσσαρακοστό καί πεντηκοστό ἔτος ὁ νέος κλίνει πλέον πρὸς τήν πρεσβυτική ἡλικία. Ὁ Κύριός μας δίδασκε, ὅταν εἶχε αὐτήν τήν ἡλικία, ὅπως τό Εὐαγγέλιο [καί ὄλοι οἱ πρεσβύτεροι, πού ἔζησαν στή Μ. Ἀσία καί συνωμίλησαν μέ τόν Ἰωάννη, τό μαθητὴ τοῦ Κυρίου, μαρτυροῦν ὅτι παρέδωσε αὐτά ὁ Ἰωάννης. Διότι ἔζησε κοντά τους μέχρι τά χρόνια τοῦ Τραϊανοῦ]²⁴. Μερικοί, ὅμως, ἀπό αὐτούς εἶδαν ὄχι μόνον τόν Ἰωάννη, ἀλλά καί τούς ἄλλους ἀποστόλους, καί τά ἴδια ἀκριβῶς ἄκουσαν ἀπό αὐτούς καί μαρτυροῦν σχετικῶς μέ αὐτά. Ποιούς πρέπει νά πιστεύσωμε πύ πολύ; Αὐτούς ἢ τόν Πτολεμαῖο, ὁ ὁποῖος ποτέ δέν εἶδε τούς ἀποστόλους καί τά ἴχνη τους οὔτε στό ὄνειρό του τά ἄγγιξε;

6. Ἀλλά αὐτό ἀκριβῶς ἔδειξαν σαφέστατα καί οἱ ἴδιοι οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὁποῖοι συζητοῦσαν τότε μέ τόν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό. Ὅταν ὁ Κύριος τούς εἶπε· «*Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλίασατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη*», αὐτοὶ τοῦ ἀπήντησαν «*Πεντήκοντα ἔτη οὕτω ἔχεις καὶ Ἀβραὰμ ἐώρακας*»²⁵. Αὐτό, ὅμως, ταιριάζει νά λέγεται γιά ἐκεῖνον, πού ἤδη ὑπερέβη τό τεσσαρακοστό ἔτος, ἀλλά δέν ἐφθασε ἀκόμη τό πεντηκοστό καί δέν ἀπέχει πολύ ἀπό τό πεντηκοστό. Γι' αὐτόν, ὅμως, πύ ἦταν τριάντα ἐτῶν θά ἔλεγαν ἀσφαλῶς· «*Δέν εἶσαι ἀκόμη σαράντα ἐτῶν*». Διότι αὐτοὶ ἠθελαν νά τόν παρουσιάσουν ὡς ψεύτη καί ἀσφαλῶς δέν θά ἐπεξέτειναν πολύ τά χρόνια του πέρα ἀπό τήν ἡλικία πύ ἐβλεπαν νά ἔχη, ἀλλά μέ ὅσα ἔλεγαν, πλησίαζαν πολύ τήν ἡλικία του, εἴτε διότι τήν ἤξεραν πραγματικά λόγῳ τῆς ἀπογραφῆς, εἴτε διότι εἰκάζανε σύμφωνα μέ τήν ἡλικία πύ ἐβλεπαν νά ἔχη, δηλαδή, ἐπάνω ἀπό τά σαράντα καί ἡ ὁποία, ὅμως, δέν ἦταν τριάντα ἐτῶν.

Εἶνε, λοιπόν, τελείως παράλογο νά υποθέσωμε ὅτι πέφτουν ἔξω αὐτοί κατά εἴκοσι χρόνια, ἐπειδή ἤθελαν νά τόν παρουσιάσουν νεώτερο κατά τά χρόνια ἀπό τόν Ἀβραάμ. Αὐτό, ὅμως, πού ἔβλεπαν, γι' αὐτό καί μιλοῦσαν. Καί αὐτός πού ἔβλεπαν, δέν ἦταν «κατά δόκησιν», ἀλλά πραγματικός ἄνθρωπος. Δέν ἀπεῖχε, λοιπόν, πολύ ἀπό τό πεντηκοστό ἔτος²⁶. Καί γι' αὐτό τοῦ ἔλεγαν «Πεντήκοντα ἔτη οὕτω ἔχεις καί Ἀβραάμ ἐώρακας;».

Δέν κήρυξε, λοιπόν, ἐπί ἓνα ἔτος, οὔτε ὑπέστη τό πάθος στό δωδέκατο μῆνα τοῦ ἔτους. Διότι ὁ χρόνος ἀπό τό τριακοστό ἔτος μέχρι τό πεντηκοστό δέν θά εἶνε ποτέ ἓνας χρόνος, ἐκτός καί ἂν ὑπολογίσθηκαν τόσο μακρά τά χρόνια γιά τούς Αἰῶνες τους, πού κάθονται κατά σειρά κοντά στό Βυθό μέσα στό Πλήρωμα, καί γιά τούς ὁποίους εἶπε ὁ ποιητής Ὁμηρος, ἐμπνευσμένος καί αὐτός ἀπό τή Μητέρα τῆς πλάνης τους: «Οἱ δὲ θεοὶ παρ Ζηνὶ καθήμενοι ἡγορώωντο χρυσέω ἐν δαπέδω»²⁷.

Κεφάλαιο ΚΓ'

1. Ἀλλά εἶνε σαφῆς ἡ ἄγνοιά τους καί γιά τήν αἰμορροῦσα γυναῖκα, ἡ ὁποία ἀκούμπησε τόν ποδόγυρο τοῦ ἐνδύματος τοῦ Κυρίου καί θεραπεύθηκε¹. Λένε ὅτι μέ αὐτή δείχνεται ἐκείνη ἡ παθητή, δωδέκατη Δύναμι πού ἔρρευσε ὑπερβολικά, δηλαδή, ὁ δωδέκατος Αἰώνας. Πρῶτο μὲν, ὅπως ἀποδείξαμε, δέν εἶνε δωδέκατος αὐτός ὁ Αἰώνας, καθὼς οἱ ἴδιοι πρεσβεύουν. Καί ὅμως, γιά νά τό ἐπιβεβαιώσουν ἀκόμη πιό πολύ, λένε ὅτι ἀπό τούς δώδεκα Αἰῶνες πού ὑπῆρχαν, οἱ μὲν ἔνδεκα παρέμειναν ἀπαθεῖς, ἀλλά ὁ δωδέκατος ἔπαθε. Ἀντιθέτως ἡ γυναῖκα θεραπεύθηκε τό δωδέκατο χρόνο. Καθίσταται, λοιπόν, φανερό ὅτι εἶχε τό πάθος ἐπίμονα ἐπί ἔνδεκα χρόνια, ἀλλά θεραπεύθηκε τό δωδέκατο χρόνο. Ἐάν ἔλεγαν ὅτι οἱ μὲν ἔνδεκα Αἰῶνες εἶχαν ἀθεράπευτο πάθος, ὅμως, ὁ δωδέκατος θεραπεύθηκε, θά μᾶς ἔπειθαν λέγοντας ὅτι ἡ γυναῖκα εἶνε τύπος τους. Ἐπειδή, ὅμως, αὐτή ἔπασχε ἐπί ἔνδεκα χρόνια καί δέν θεραπεύθηκε, ἀλλά θεραπεύθηκε τό δωδέκατο χρόνο, πῶς μπορεῖ νά εἶνε τύπος τοῦ δωδεκάτου Αἰῶνος, ἀφοῦ οἱ ἔνδεκα δέν ἔπαθαν ἀπολύτως τίποτε, ἀλλά μόνο ὁ δωδέκατος ὑπέστη τό πάθος; Διότι ὁ τύπος καί ἡ εἰκόνα κατά τό περιεχόμενο καί τήν οὐσία μερικές φορές διαφέρει ἀπό τήν ἀλήθεια· ὅμως, κατά τή μορφή καί τό χαρακτῆρα ὀφείλει νά διατηρήσῃ τήν ὁμοιότητα καί παρομοίως νά δείξῃ μέ τά παρόντα ἐκεῖνα τά μὴ παρόντα.

2. Καί δέν ὑπῆρχε μόνον αὐτή ἡ γυναῖκα πού ἀναφέρουν τά χρόνια τῆς ἀσθενείας της καί τά ὅποια λένε πῶς ταιριάζουν στά ὅσα ἐπινόησαν. Ἀλλά νά καί ἄλλη γυναῖκα, πού ἦταν παρομοίως ἄρρωστη ἐπί δέκα ὀκτώ χρόνια καί θεραπεύθηκε καί περί τῆς ὁποίας ὁ Κύριος εἶπε: «*Ταύτην δέ, θυγατέρα Ἀβραάμ οὖσαν, ἦν ἔδυσεν ὁ σατανᾶς δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου.*»². Ἐάν, λοιπόν, ἐκείνη ἡ γυναῖκα ἦταν τύπος τοῦ παθητοῦ δωδεκάτου Αἰῶνος, καί αὐτή πρέπει νά εἶνε τύπος τοῦ παθητοῦ δεκάτου

ογδόου Αιώνας. Ἄλλά δέν μποροῦν νά τό ἀποδείξουν. Ἄλλιῶς ἡ πρώτη καί πρωταρχική Ὀγδοάδα τους θά συγκαταριθμηθῆ μέ τούς συμπάσχοντες Αἰῶνες. Ἄλλά ὁ Κύριος θεράπευσε καί κάποιον ἄλλον πού εἶχε τριάντα ὀκτώ ἔτη «*ἐν τῇ ἀσθενείᾳ αὐτοῦ*»³. Ἄς πούν, λοιπόν, ὅτι ὑπάρχει καί τριακοστός ὄγδοος παθητός Αἰώνας. Διότι, ἂν αὐτά, πού ἔκανε ὁ Κύριος, λένε ὅτι εἶνε τύπος ὄσων εἶνε στό Πλήρωμα, ὁ τύπος πρέπει νά τηρῆται σέ ὅλα. Ἄλλά οὔτε αὐτήν πού θεραπεύθηκε μετά ἀπό δέκα ὀκτώ χρόνια οὔτε αὐτόν πού θεράπευθηκε μετά ἀπό τριάντα ὀκτώ χρόνια μποροῦν νά προσαρμόσουν στά ὄσα ἐπινόησαν. Εἶνε, ὅμως, τελείως ἄτοπο καί ἀπρεπές τό νά λένε ὅτι ὁ Σωτήρ σέ μερικά μὲν τήρησε τόν τύπο, σέ μερικά, ὅμως, δέν τόν τήρησε. Ἀποδεικνύονται, λοιπόν, διαφορετικά ὁ τύπος τῆς γυναικός καί τό σύστημα τους σχετικῶς μέ τούς Αἰῶνες.

Κεφάλαιο ΚΔ'

1. Ἐπί πλέον, ὅμως, ἀποδεικνύεται ψευδές αὐτό πού ἐφεύραν καί ἀβάσιμη ἡ ἐπινόησί τους μέ τό ὅτι ἐπιχειροῦν νά παρουσιάσουν ἀποδείξεις ἄλλοτε μέ ἀριθμούς καί μέ συλλαβές ὀνομάτων, ἄλλοτε, ὅμως, μέ τά γράμματα τῶν συλλαβῶν καί ἄλλοτε μέ τούς ἀριθμούς, πού κατά τούς Ἑλληνες περιέχουν τά γράμματα. Ὅλα αὐτά δείχνουν σαφέστατα τήν ταραχή, τή σύγχυσι, τήν ἀστάθεια τῶν γνώσεών τους καί τή διαστρέβλωσι. Λόγου χάριν, τό ὄνομα «*Ἰησοῦς*», πού εἶνε ἄλλης γλώσσης, τό μεταφέρουν στήν ἀρίθμησι κατά τούς Ἑλληνες καί ἄλλοτε λένε ὅτι συμβολίζεται μέ ἀριθμό καί ἔχει ἕξι γράμματα, ἄλλοτε, ὅμως, λένε ὅτι ἔχει τό πλήρωμα τῶν Ὀγδοάδων, τόν ἀριθμό ὀκτακόσια ὀγδόντα ὀκτώ. Ἀπειώπησαν τό ἑλληνικό ὄνομά του, τό ὁποῖο εἶνε «*Σωτήρ*», διότι δέν συμφωνεῖ μέ αὐτό πού ἐπινόησαν οὔτε κατά τόν ἀριθμό οὔτε κατά τά γράμματα. Καί ἂν μὲν ἐξέλαβαν τά ὀνόματα τοῦ Κυρίου κατά τήν πρόνοια τοῦ Πατρός, μέ τόν ἀριθμό καί τά γράμματα πού σημαίνουν τόν ἀριθμό στό Πλήρωμα, τό ὄνομα «*Σωτήρ*», πού εἶνε ἑλληνικό, στά ἑλληνικά μέ τά γράμματα καί τούς ἀριθμούς ἔπρεπε νά δείχνη τό μυστήριον τοῦ Πληρώματος. Ἄλλά οὔτε αὐτό ἰσχύει, διότι ἔχει πέντε γράμματα καί εἶνε ὁ ἀριθμός χίλια τετρακόσια ὀκτώ. Αὐτά, ὅμως, δέν ἔχουν καμμία σχέσι μέ τό Πλήρωμά τους. Ὡστε, λοιπόν, δέν ἀληθεύει αὐτό πού λένε, ὅτι ἐπιτελεῖται ἔργο μέσα στό Πλήρωμα.

2. Τό ὄνομα, ὅμως, «*Ἰησοῦς*», κατά τήν ἐβραϊκή γλῶσσα, ἔχει δύομισυ γράμματα¹, ὅπως λένε αὐτοί πού τήν κατέχουν, καί σημαίνει τόν Κύριο, ὁ ὁποῖος συνέχει τόν οὐρανό καί τή γῆ. Κατά τήν ἀρχαία ἐβραϊκή γλῶσσα, «*Ἰησοῦς*» σημαίνει «*οὐρανός*», ἐνῶ ἡ γῆ πάλι ἀποδίδεται μέ τίς λέξεις «*SURA USER*». Ὁ Λόγος, λοιπόν, ὁ ὁποῖος συνέχει τόν οὐρανό καί τή γῆ, εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς. Ἄρα εἶνε ἐσφαλμένη καί ἡ ἀπόδοσι ἀπό αὐτούς τοῦ ὀνόματος «*Ἰησοῦς*», πού συμβολίζεται μέ ἀριθμό, καί ὁ ἀριθμός τους σαφέ-

στατα ανατρέπεται. Διότι σύμφωνα με τή γλωσσά τους, ή ελληνική λέξι «Σωτήρ» έχει πέντε όνόματα. Ή λέξι, όμως, «Ίησοῦς», κατά τήν έβραϊκή γλωσσα, έχει δυόμισυ γράμματα. Δέν στέκει, λοιπόν, ό αριθμός πού συμψηφίζουν και είνε όκτακόσια όγδόντα όκτώ². Καθόλου, όμως, δέν συμφωνούν μέ τόν ελληνικό αριθμό τά έβραϊκά γράμματα, πού ως αρχαιότερα και βεβαιότερα έπρεπε προπάντων νά τά τηρήσουν για τόν αριθμητικό ύπολογισμό τών όνομάτων. Τά έβραϊκά γράμματα, πού είνε αρχαία και μάλιστα πρώτα³ και όνομάζονται «ίερατικά»⁴, είνε δέκα τόν αριθμό (γράφονται, όμως, και δέκα πέντε⁵) και τό τελευταίο γράμμα συνδέεται μέ τό πρώτο. Και γι' αυτό μερικά τά γράφουν συνεχόμενα (άπό τά άριστερά προς τά δεξιά), όπως και εμείς, μερικά, όμως, αντιστρόφως, άπό τά δεξιά προς τά άριστερά⁶. Και ό Χριστός έπρεπε νά έχη τό συμψηφισμό του όνόματός του σύμφωνο μέ τους Αιώνες του Πληρώματός τους, πού, όπως λένε αυτοί, προβλήθηκαν για νά σταθεροποιήσουν και επανορθώσουν τό Πλήρωμά τους. Και ό Πατήρ, όμως, έπρεπε παρομοίως και μέ τά γράμματα και μέ τόν αριθμό νά περιέχη τόν αριθμό τών Αίωνων, πού αυτός πρόβαλε, όπως και ό Βυθός και άκόμη περισσότερο ό Μονογενής, αλλά πρό πάντων τό ύπερ πάν όνομα, μέ τό όποιο άποκαλείται ό Θεός και στα έβραϊκά αποδίδεται μέ τό «Βαρούχ» (εὐλογημένος), πού έχει δυόμισυ γράμματα. Έφ' όσον, λοιπόν, τά πίο σπουδαία όνόματα κατά τήν έβραϊκή και τήν ελληνική δέν συμφωνούν μέ ό,τι αυτοί επινόησαν ούτε κατά τόν αριθμό τών γραμμάτων ούτε κατά τό συμψηφισμό τους, είνε φανερό ότι άσύνετα διαστρεβλώνουν τόν αριθμητικό ύπολογισμό και τών άλλων όνομάτων.

3. Και άπό τό νόμο, επίσης, διαλέγουν όσα συμφωνούν μέ τόν αριθμό πού χρησιμοποιούν στην αίρεσί τους και προσπαθοῦν βιαίως νά παρουσιάσουν άποδείξεις άπό αυτόν. "Αν, όμως, είχαν σκοπό ή Μητέρα τους ή ό Σωτήρ νά παρουσιάσουν μέ τόν Δημιουργό τύπους όσων είνε μέσα στό Πλήρωμα, αυτοί θά έβρισκαν τύπους στα πίο άληθινά και άγια και μάλιστα στην ίδια τήν κιβωτό τής διαθήκης, για τήν όποία κατασκευάσθηκε και όλη ή σκηνή του μαρτυρίου. Τό μήκος τής κιβωτού ήταν δυόμισυ πήχεων, τό πλάτος έναμισυ και τό ύψος έναμισυ⁷. Αύτός, όμως, ό αριθμός τών πήχεων, μέ τόν όποιο κυρίως έπρεπε νά δειχθί ό τύπος, δέν συμφωνεί καθόλου μέ αυτά πού επινόησαν. Και τό «ίλαστήριον»⁸, παρομοίως, δέν συμφωνεί καθόλου μέ όσα διδάσκουν αυτοί. Έπί πλέον, και ή «τράπεζα τής προθέσεως», πού είχε μήκος δύο πήχεων, πλάτος ενός πήχεως και ύψος έναμισυ⁹ και ήταν πριν άπό τά άγια τών άγιών, ούτε σε ένα άπό αυτά μέ τήν ποσότητα του αριθμού σημαίνει τήν Τετράδα ή τήν Όγδοάδα ή τό άλλο Πλήρωμα. Και τί έχουν νά πούν για τή λυχνία, ή όποία είχε επτά «καλαμίσκους»¹⁰ και επτά «λύχνους»¹¹; Έάν μέν έγιναν κατά τόν τύπο, έπρεπε νά έχη όκτώ καλαμίσκους και άλλους τόσους λύχνους, εις τύπον τής πρώτης Όγδοάδος, ή όποία υπερλάμπει ανάμεσα στους Αιώνες και φωτίζει όλο τό Πλήρωμα. Τίς αυλαίες, όμως, τίς άριθ-

μησαν ακριβῶς ὅτι εἶνε δέκα¹², λέγοντας ὅτι εἶνε τύπος τῶν δέκα Αἰώνων. Ἄλλὰ τὰ δέρματα δέν τὰ ἀριθμησαν ὅτι ἔγιναν ἔνδεκα τόν ἀριθμό¹³. Οὐτε μέτρησαν τό μέγεθος πού εἶχαν οἱ αὐλαῖες, εἴκοσι ὀκτώ πήχεων μήκος ἢ καθεμία¹⁴. Καί ἰσχυρίζονται πῶς τό μήκος τῶν στύλων ἔγινε δέκα πήχεων λόγῳ τῆς δεκάδος τῶν Αἰώνων. Ἄλλὰ «*πήχεως ἐνός καὶ ἡμίσιους τό πλάτος τοῦ στύλου τοῦ ἐνός*»¹⁵. Δέν ἀναφέρουν τόν ἀριθμό οὔτε ὄλων τῶν στύλων οὔτε τῶν μοχλῶν τους¹⁶, διότι δέν ἔχει καμμία σχέσι μέ τό ἐπιχείρημά τους. Τί λένε, ὅμως, γιά τό λάδι τῆς χρίσεως, τό ὁποῖο ἀγίασε ὅλη τή σκηνή; Ἰσως ὑπέκρυπτε τόν Σωτήρα· ἢ, ὅταν κοιμόταν ἡ Μητέρα τους, ὁ μόνος του ὁ Δημιουργός ἔδωσε ἐντολή γιά τό βάρος. Γι' αὐτό καί δέν συμφωνεῖ μέ τό Πλήρωμά τους, διότι ἔχει πεντακόσιους σίκλους σμύρνης, πεντακόσιους «*ἴρεως*», διακόσιους πενήντα κινναμώμου, διακόσιους πενήντα «*καλάμου*» καί ἐπί πλέον λάδι, ἔτσι ὥστε νά ἀποτελεῖται ἀπό πέντε μίγματα¹⁷. Καί τό θυμίαμα, ἐπίσης, ἀποτελοῦνταν ἀπό «*στακτήν, ὄνυχα, χαλβάνην ἠδυσμοῦ καὶ λίβανον*»¹⁸, τὰ ὁποῖα δέν μποροῦν νά ἔχουν καμμία σχέσι μέ τό ἐπιχείρημά τους, οὔτε ὡς πρός τὰ μίγματα οὔτε κατά τό βάρος.

Εἶνε, λοιπόν, παράλογο καί τελείως ἀνόητο στά μέν ἀνώτερα καί εὐπρεπέστερα τοῦ νόμου νά μή ἔχουν τηρηθῆ οἱ τύποι, τὰ ἄλλα, ὅμως, ὅπου κάποιος ἀριθμός συμπίπτει μέ αὐτά πού λένε, νά διαβεβαιώνουν ὅτι εἶνε τύποι ὅσων εἶνε στό Πλήρωμα· ὅταν, μάλιστα, κάθε ἀριθμός τοποθετῆται στή Γραφή κατά πολλούς τρόπους, ἔτσι ὥστε ὁποῖος θέλει, μπορεῖ νά συνθέτη ἀπό τή Γραφή ὄχι μόνον ὀγδοάδα, δεκάδα καί δωδεκάδα, ἀλλά ὁποιοδήποτε ἀριθμό, καί αὐτός νά εἶνε τύπος τῆς πλάνης πού ἐπινοεῖ.

4. Τό ὅτι, ὅμως, αὐτό εἶνε ἀληθινό, ὅτι δηλαδή, καί ὁ ἀριθμός πέντε δέν ἔχει καμμία σχέσι μέ τό ἐπιχείρημά τους, οὔτε συμπίπτει μέ ὅ,τι ἐπινόησαν, οὔτε συμφωνεῖ μέ τήν τυπική ἐξήγησι ὅσων εἶνε στό Πλήρωμα, θά τό ἀποδείξωμε ἀπό τή Γραφή. Τό ὄνομα «*Σωτήρ*» ἔχει πέντε γράμματα, ὅπως καί ἡ λέξι «*Πατήρ*» ἔχει πέντε γράμματα. Ἄλλὰ καί τό ὄνομα «*ἀγάπη*» ἀποτελεῖται ἀπό πέντε γράμματα. Καί ὁ Κύριός μας εὐλόγησε πέντε ἄρτους καί χόρτασε μέ αὐτούς πέντε χιλιάδες ἄνδρες¹⁹. Ὁ Κύριος μίλησε γιά πέντε «*φρόνιμες*» παρθένους καί γιά πέντε «*μωρές*»²⁰. Ὅταν, πάλι, πῆρε τή μαρτυρία τοῦ Πατρός, μαζί του ἦσαν πέντε ἄνδρες· ὁ Πέτρος, ὁ Ἰάκωβος, ὁ Ἰωάννης, ὁ Μωϋσῆς καί ὁ Ἡλίας²¹. Ἐπίσης, μαζί μέ τόν Κύριο εἰσήλθαν πέντε ἄτομα στό δωμάτιο τῆς νεκρῆς κόρης, τήν ὁποία ἀνέστησε. «*Οὐκ ἀφήκεν εἰσελθεῖν οὐδένα εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα τῆς παιδός*»²². Ἐκεῖνος ὁ πλούσιος στόν ἄδη εἶπε ὅτι ἔχει πέντε ἀδελφούς, στοὺς ὁποίους παρεκάλεσε νά πορευθῆ ἕνας ἀνεστημένος ἀπό τοὺς νεκρούς²³. Πέντε στοεὶς εἶχε ἡ κολυμβήθρα Βηθεσδά, ὅπου ὁ Κύριος θεράπευσε τόν παραλυτικό καί τοῦ ἔδωσε ἐντολή νά πάη στό σπίτι του²⁴. Καί τό σχῆμα τοῦ σταυροῦ ἔχει πέντε κέρατα καί ἄκρα²⁵. δύο κατά μήκος, δύο κατά πλάτος καί ἕνα στό μέσο, στό ὁποῖο ἀναπαύεται ὁ σταυρωμένος. Τό κάθε χέρι μας ἔχει

πέντε δάκτυλα, αλλά έχουμε και πέντε αισθήσεις. Και όσα είναι στά σπλάχνα μας μπορούν να αριθμηθούν σε πέντε: ή καρδιά, τό συκώτι, οί πνεύμονες, ό σπλήνας και τά νεφρά. Έπί πλέον, όλος ό άνθρωπος μπορεί να διαιρεθί σε πέντε: κεφάλι, στήθος, κοιλιά, μηροί, πόδια. Από πέντε ηλικίες περνάει τό ανθρώπινο γένος. Πρώτα ό άνθρωπος είναι νήπιο, μετά παιδί, μετά νεανίσκος, μετά νέος και στή συνέχεια πρεσβύτης. Σε πέντε βιβλία παρέδωσε ό Μωϋσής τό νόμο στό λαό²⁶. Έη καθεμία πλάκα, πού έλαβε από τόν Θεό, είχε πέντε εντολές²⁷. Τό «καταπέτασμα», πού κάλυπτε «τά άγια τών άγιών», είχε πέντε στύλους²⁸. Και τό θυσιαστήριο τών όλοκαυτωμάτων είχε ύψος πέντε πήχεων²⁹. Στην έρημο εξέλέγησαν πέντε ιερείς: ό Άαρών, ό Ναδάβ, ό Άβιουδ, ό Έλεάζαρ και ό Ίθάμαρ³⁰. Ό «ποδήρης» και τό «λογεϊον» και ή υπόλοιπη στολή του άρχιερέως αποτελούνταν από πέντε: «τό χρυσίον, τόν άκινθον, την πορφύραν, τό κόκκινον και την βύσσον»³¹. Πέντε ήσαν οί βασιλείς τών Άμορραίων, πού τούς εκλείσε στό σπήλαιο ό Ίησους του Ναυή και επέτρεψε στό λαό να πατήσουν επάνω στα κεφάλια τους³².

Μύρια άλλα παρόμοια μπορεί κάποιος να συγκεντρώσει γι' αυτόν τόν αριθμό και για όποιον θέλει, είτε από τή Γραφή είτε από τά έργα τής φύσεως πού υπόκεινται στην παρατήρησή του. Δεν λέμε, όμως, ότι γι' αυτό υπάρχουν πέντε Αιώνες υπεράνω του Δημιουργού: ούτε καθιερώνουμε τήν πεντάδα ως κάτι τό θεϊό: ούτε προσπαθούμε και κοπιάζουμε άδικα να βεβαιώνουμε αστήρικτα και ανόητα πράγματα: ούτε σε κάποιο κτίσμα, πού διευθέτησε καλώς ό Θεός, έξασκουμε βία και τό διαστρέφουμε για να τό μετατρέψουμε σε τύπος άνυπάρκτων πραγμάτων: ούτε παρουσιάζουμε άσεβείς και ανόσιες διδασκαλίες, τών όποιων τόν έλεγχο και τήν άνατροπή μπορούν να τά κάνουν όλοι όσοι έχουν νοϋ.

5. Ποιός θά συμφωνήση μαζί τους ότι τό έτος, πού έχει τριακόσιες εξήντα πέντε ήμέρες, και οί δώδεκα μήνες από τριάντα ήμέρες ό καθένας, είναι εις τύπον τών δώδεκα Αιώνων, ενϋ ό τύπος είναι διαφορετικός; Διότι ό κάθε Αίώνας είναι τό τριακοστό τμήμα όλου του Πληρώματος: για τό μήνα, όμως, οί ίδιοι λένε ότι είναι τό δωδέκατο τμήμα του έτους. Άν τό έτος διαιρούνταν σε τριάντα και ό μήνας σε δώδεκα, θά συμφωνούσε ό τύπος με τό ψέμα τους. Τώρα, όμως, αντίθετως, τό μέν Πλήρωμά τους διαιρείται σε τριάντα, ενϋ κάποιο τμήμά του σε δώδεκα. Όλο τό έτος διαιρείται σε δώδεκα τμήματα, κάποιο τμήμά του, όμως, σε τριάντα. Έπομένως, ήταν ανόητο τό ότι ό Σωτήρ έκανε τό μήνα τύπο όλου του Πληρώματος, τό έτος, όμως, τύπο τής δωδεκάδος πού είναι στό Πλήρωμα. Περισσότερο θά ταίριαζε τό έτος να διαιρηται σε τριάντα, όπως και όλο τό Πλήρωμα, ό μήνας, όμως, σε δώδεκα, όπως είναι οί Αιώνες στό Πλήρωμα. Και εκείνοι μέν διαιρούν όλο τό Πλήρωμα σε τρία, δηλαδή, σε όγδοάδα, δεκάδα και δωδεκάδα. Όμως, τό έτος διαιρείται σε τέσσερα: στην άνοιξη, στό καλοκαίρι, στό φθινόπωρο και στό χειμώνα. Άλλά ούτε οί μήνες, πού λένε ότι είναι τύπος του τριάντα,

έχουν, όπωςδήποτε, τριάντα ήμέρες, αλλά άλλοι περισσότερες και άλλοι λιγότερες, διότι προστίθενται σέ αυτούς πέντε ήμέρες. Καί ή ήμέρα, όμως, δέν έχει πάντοτε, όπωςδήποτε, δώδεκα ώρες, αλλά ανεβαίνει από έννέα μέχρι δέκα πέντε και κατέρχεται πάλι από δέκα πέντε σέ έννέα. Έπομένως, δέν έγιναν οί μήνες μέ τριάντα ήμέρες λόγω τών τριάντα Αιώνων· αλλιώς θά είχαν όπωςδήποτε τριάντα ήμέρες. Ούτε, πάλι, οί ήμέρες έγιναν μέ δώδεκα ώρες, ώστε νά είνε αυτές οί ώρες εις τύπον τών δώδεκα Αιώνων. Διότι και οί ήμέρες θά είχαν, όπωςδήποτε, δώδεκα ώρες.

6. Έπί πλέον, όμως, τά υλικά πράγματα τά όνομάζουν «*άριστερά*». Και λένε ότι κατ' ανάγκη όσα είνε άριστερά φθείρονται και ότι ό Σωτήρ ήλθε για νά μεταφέρη τό «*άπολωλός πρόβατον*»³³ στά δεξιά, δηλαδή, στά σωσμένα ενενήντα έννέα πρόβατα, τά όποια δέν χάθηκαν, αλλά παρέμειναν στή μάνδρα. Κατ' ανάγκη συμφωνούν ότι όσα ύψώνουν τό άριστερό χέρι³⁴, δέν σώζονται. Και θά αναγκασθούν νά όμολογήσουν ότι αυτό, πού δέν έχει τόν ίδιο αριθμό, άνήκει στό άριστερό χέρι, δηλαδή, στή φθορά. Και τό έλληνικό όνομα «*άγάπη*», σύμφωνα μέ τά έλληνικά γράμματα, μέ τά όποια δηλώνεται κατ' αυτούς ό συμψηφισμός του όνόματος, επειδή έχει τόν αριθμό ενενήντα τρία, δείχνεται, παρομοίως, ύψώνοντας τό άριστερό χέρι. Έπίσης, ή λέξι «*άλήθεια*», κατάτόν τρόπο πού είπαμε πριν, επειδή έχει τόν αριθμό εξήντα τέσσερα, κατατάσσεται στα υλικά πράγματα. Και θά αναγκασθούν νά παραδεχθούν ότι όλα άπολύτως τά όνόματα τών αγίων, πού δέν συμπληρώνουν τόν αριθμό εκατόν, αλλά έχουν αριθμούς μόνο του άριστερου χεριού, είνε όνόματα φθαρτά και υλικά.

Κεφάλαιο ΚΕ'

1. Έάν, όμως, κάποιος πη γι' αυτά· τί λοιπόν; Είνε χωρίς λόγο και ό τρόπος πού τίθενται τά όνόματα και ή έκλογή τών άποστόλων και τό έργο του Κυρίου και ή σύνθεσι τών κτισμάτων; θά του πούμε· όχι, βεβαίως. Σαφώς ό Θεός μέ μεγάλη σοφία και ακρίβεια προσήρμοσε και διευθέτησε τά πάντα, και τά παλιά και όσα έκανε στους έσχάτους χρόνους ό Λόγος του. Και οφείλουν νά τά συνδυάζουν αυτά όχι μέ τόν αριθμό τριάντα, αλλά μέ τό πραγματικό ζήτημα ή ακριβές αίτιο. Ούτε πρέπει νά έρευνουμε για τόν Θεό από τούς αριθμούς και τίς συλλαβές και τά γράμματα. Αυτό είνε αδύνατο, λόγω της πολλαπλότητας και ποικιλίας τους και επειδή είνε δυνατόν όποιοδήποτε ζήτημα σήμερα νά τό έπινοήση παρομοίως και κάποιος άλλος και από αυτά νά πάρη αντίθετα προς τήν αλήθεια επιχειρήματα, διότι ακριβώς μπορούν νά άποδοθούν σέ πολλά. Έλλά τούς αριθμούς και όσα έγιναν πρέπει νά τά προσαρμόζουν στήν πραγματική ύπόθεσι πού ύπάρχει μπροστά τους. Διότι δέν προέρχεται ό κανόνας από τούς αριθμούς, αλλά οί αριθμοί από τόν κανόνα· ούτε ό Θεός προέρχεται από τά «*ποιήματά*» του, αλλά τά «*ποιήματα*» από τόν

Θεό. "Όλα εἶνε ἀπό ἓνα καί τόν αὐτό Θεό.

2. "Όσα ἔγιναν, εἶνε ποικίλα καί πολλά καί προσαρμόσθηκαν καλῶς γιά ὅλη τήν κτίσι καί ταιριάζουν καλῶς. Ἐάν, ὅμως, ἐξετάσωμε τό καθένα ἰδιαιτέρως, εἶνε ἀντίθετα καί ἀσύμφωνα μεταξύ τους. "Όπως μέ τή διαφορά τοῦ κάθε ἤχου τῆς κιθάρας συντίθεται μία συμφωνία καί ἡ μελωδία συνίσταται ἀπό πολλούς καί ἀντίθετους ἤχους. "Όποιος, λοιπόν, ἀγαπᾷ τήν ἀλήθεια, δέν πρέπει νά παρασύρεται ἀπό τή διαφορά τοῦ κάθε ἤχου οὔτε νά ὑποπτεύεται πῶς ἄλλος ἄνθρωπος παράγει αὐτόν τόν ἤχο καί ἄλλος ἐκεῖνον ἢ ὅτι ἄλλος προσήρμοσε τούς ὀξεῖς ἤχους, ἄλλος τούς ἀμβλεῖς καί ἄλλος τούς μεσαιούς. Πρέπει ἓνα καί τόν αὐτό νά θεωρῆ ὡς δημιουργό ὅλης τῆς μελωδίας πού δείχνει τή σοφία του, τή δικαιοσύνη, τήν ἀγαθότητα καί τή δεξιοτεχνία του. "Όσοι ἀκοῦνε τή μελωδία, πρέπει νά ἐπαινοῦν καί νά ἐγκωμιάζουν τό μελωδό καί ἄλλων ἤχων νά θαυμάζουν τήν ἔκτασι, ἄλλων νά προσέχουν τήν ἀπαλότητα, ἄλλων νά ἀκοῦνε τό ταμπεραμέντο, ἄλλων, ὅμως, νά ἐξετάζουν τό ἰδιαίτερο χαρακτηριστικό καί σέ τί ἀφορᾷ τό καθένα καί νά ἐρευνοῦν τήν αἰτία τους. "Όπως, λοιπόν, στή μουσική δέν τροποποιοῦμε τόν κανόνα¹, οὔτε μᾶς παρασύρει ὁ μελωδός, ἔτσι δέν ἀπορρίπτουμε τήν πίστι στόν ἓνα Θεό, ὁ ὁποῖος ἔκανε τά πάντα, οὔτε βλασφημοῦμε τόν Ποιητή μας.

3. Ἄν, ὅμως, κάποιος δέν βρῆ τήν αἰτία ὅλων ὧν ἐρευνῶνται, ἄς σκεφθῆ ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε πάρα πολύ κατώτερος ἀπό τόν Θεό, διότι «ἐκ μερους»² πῆρε τή χάρι καί ἀκόμη δέν εἶνε ἴσος ἢ ὅμοιος μέ τόν Δημιουργό καί δέν μπορεῖ νά ἔχη τήν πείρα ὅλων καί νά τά σκέπτεται ὅπως ὁ Θεός. Ἄλλά πρέπει νά σκέπτεται πόσο κατώτερος εἶνε ἀπό αὐτόν, πού δέν δημιουργήθηκε καί πού πάντα εἶνε ὁ ἴδιος, ἐκεῖνος πού σήμερα ἔγινε καί πῆρε τήν ἀρχή τῆς δημιουργίας του. Τόσο κατώτερος εἶνε ὡς πρὸς τή γνῶσι καί τήν ἐρευνα τῆς αἰτίας τῶν πάντων ἀπό τόν Θεό πού τόν ἔκανε. Δέν εἶσαι ἀγέννητος, ὡ ἄνθρωπε, οὔτε πάντοτε συνυπῆρχες μέ τόν Θεό, ὅπως ὁ δικός του Λόγος. Ἄλλά γιά τήν ἐξαιρετική ἀγαθότητά του τώρα πῆρες τήν ἀρχή τῆς δημιουργίας καί σιγά-σιγά μαθαίνεις ἀπό τόν Λόγο τίς οἰκονομίες τοῦ Θεοῦ πού σέ ἔπλασε.

4. Νά μένης, λοιπόν, σέ αὐτά πού γνωρίζεις, ὥστε νά μὴ ἐπιδιώκης νά υπερβαίνης τόν ἴδιο τόν Θεό, σάν νά ἀγνοῆς τά ἀγαθά, διότι ὁ Θεός εἶνε ἀνυπέρβατος· οὔτε νά ἐρευνᾷς τί εἶνε ἐπάνω ἀπό τόν Δημιουργό, διότι δέν θά τό βρῆς. Εἶνε ἀπερίοριστος ὁ Δημιουργός σου. Δέν εἶσαι σάν νά μέτρησες ὅλο αὐτό τό σύμπαν, οὔτε σάν νά διῆλθες ὅλη τή δημιουργία του καί νά παρετήρησες ὅλο τό βάθος της, τό ὕψος καί τό μήκος καί ἐπινοεῖς ἄλλον Πατέρα ἐπάνω ἀπό αὐτόν. Δέν θά βρῆς τίποτε, ἀλλά φρονώντας παρά φύσι, θά εἶσαι ἀνόητος. Καί ἂν παραμείνης σέ αὐτό, θά περιπέσης σέ ἀφροσύνη, διότι θεωρεῖς τόν ἑαυτό σου ὑψηλότερο καί ἀνώτερο ἀπό τόν Ποιητή σου καί ὅτι διασχίζεις τό βασίλειό του.

Κεφάλαιο ΚΣΤ'

1. [Εἶνε καλύτερο καί συμφερότερο νά εἶνε κάποιοι ἀπλοί καί ὀλιγογράμματοι καί μέ τήν ἀγάπη νά πλησιάζουν στόν Θεό, παρά νά νομίζουν πώς εἶνε πολυμαθεῖς καί ἔμπειροι καί νά βλασφημοῦν τόν Κύριό τους]¹. Καί γι' αὐτό ὁ ἀπόστολος Παῦλος κραύγασε: «*Ἡ γνῶσις φυσιοῦ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ*»². Ὅχι πώς ἤθελε νά κατηγορήσῃ τήν ἀληθινή γνῶσι περί Θεοῦ, διότι ἐν τῷ αὐτῷ περιπτώσει θά ἔπρεπε νά κατηγορήσῃ πρῶτα τόν ἑαυτό του. Ἀλλά ἤξερε μερικούς, οἱ ὅποιοι μέ τήν πρόφασιν τῆς γνώσεως ὑπερηφανεύθηκαν καί ἐξέπεσαν ἀπό τήν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καί γι' αὐτό νόμισαν πώς οἱ ἴδιοι εἶνε τέλειοι, ἐνῶ ἔκαναν λόγο γιά ἀτελεῖς Δημιουργοῦ. Καταστέλλοντας, λοιπόν, τό καύχημά τους γιά μία τέτοια γνῶσιν, λέγει: «*Ἡ γνῶσις φυσιοῦ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ*». Δέν ὑπάρχει, ὅμως, ἄλλη ὑπερηφάνεια μεγαλύτερη ἀπό αὐτήν· ἀπό τό νά νομίζῃ, δηλαδή, κάποιος πώς εἶνε ἀνώτερος καί τελειότερος ἀπό Αὐτόν πού τόν δημιούργησε καί τόν ἐπλασε καί τοῦ ἔδωσε τήν πνοήν τῆς ζωῆς καί τόν ἔφερε στήν ὑπαρξιν. Ἐπομένως, εἶνε καλύτερο, ὅπως εἶπα πρωύτερα, νά μή ξέρῃ κάποιος τίποτε, οὔτε μία αἰτία γιά ὀποιοδήποτε δημιούργημα, γιατί, δηλαδή, ἔγινε, καί νά πιστεῦθῃ στόν Θεό καί νά παραμένῃ στήν ἀγάπην του, παρά νά ὑπερηφανευθῇ μέ μία τέτοια γνῶσιν καί νά ἐκπέσῃ ἀπό τήν ἀγάπην, ἡ ὁποία ζωοποιεῖ τόν ἄνθρωπον. Καί καλύτερα εἶνε νά μή ἀναζητοῦμε νά μάθωμε τίποτε ἄλλο πέρα ἀπό τόν Ἰησοῦ Χριστό, τόν Υἱό τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος σταυρώθηκε γιά ἡμᾶς, παρά μέ τή σοφιστεῖαν καί τή λεπτολογία νά πέφτωμε στήν ἀσέβειαν.

2. Δέν πρέπει μέ τέτοιες ἀπόπειρες νά ὑπερηφανευθῇ κάποιος ἔστω καί λίγο καί ἐπειδή ὁ Κύριος εἶπε: «*Υμῶν καί αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσίν*»³ νά θελήσῃ ἀπό περιέργειαν νά ἐρευνησῇ τόν ἀριθμόν τῶν τριχῶν κάθε κεφαλῆς καί νά ἀναζητήσῃ τήν αἰτία, γιά τήν ὁποία ὁ ἕνας ἔχει τόσα μαλλιά, ὁ ἄλλος τόσα. Ὅλοι δέν ἔχουν τόν ἴδιον ἀριθμόν, ἀλλά ὑπάρχουν πολλοί πού ἔχουν μαλλιά χιλιάδες ἐπί χιλιάδων καί ἄλλοι ἄλλον ἀριθμόν· διότι ἄλλοι ἔχουν μεγαλύτερα κεφάλια, ἄλλοι, ὅμως, μικρότερα καί ἄλλοι πάντα ἔχουν πυκνά μαλλιά, ἄλλοι, ὅμως, ἀραιά καί ἄλλοι πολύ λίγα. Ὅποτε αὐτοί πού νομίζουν ὅτι βρῆκαν τόν ἀριθμόν τῶν τριχῶν θά ἐπιχειρήσουν νά τόν ἐπικαλεσθοῦν ὡς μαρτυρία γιά τήν αἴρεσιν πού ἐπινόησαν;

Ἔστω, πάλι, ὅτι κάποιος, ἐπειδή τό Εὐαγγέλιον λέγει: «*Οὐχί δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καί ἐν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τήν γῆν ἀνευ τοῦ θελήματος τοῦ Πατρὸς ὑμῶν*»⁴, θέλει νά μετρήσῃ τά σπουργίτια πού πιάνονται καθημερινά παντοῦ, σέ κάθε χώρα, καί νά ἐρευνησῇ τήν αἰτία, γιά τήν ὁποία χθές πιάσθησαν τόσα σπουργίτια καί προχθές τόσα, σήμερον, ὅμως, πάλι εἶνε τόσα πολλά αὐτά πού πιάσθησαν. Ἄν συνδέῃ τόν ἀριθμόν τῶν σπουργιτιῶν μέ τό δικό του συλλογισμόν, δέν ἐξαπατᾷ πέρα γιά πέρα τόν ἑαυτόν του καί ὄσους συμφωνοῦν μέ αὐτόν δέν τοῦς ὠθεῖ σέ μεγάλη ἀφροσύνη; Διότι πάν-

τοτε οἱ ἄνθρωποι εἶνε πρόθυμοι νά νομίζουν σέ τέτοιες περιπτώσεις πώς βρῆκαν κάτι περισσότερο ἀπό ὅ,τι οἱ διδάσκαλοί τους.

3. Ἐστω, ὅμως, ὅτι κάποιος μᾶς ρωτᾷ: καλᾶ! Ὁ Θεός γνωρίζει ἐξ ὀλοκλήρου τόν ἀριθμό ὄλων ὅσα ἐγιναν καί γίνονται καί κατά τήν πρόνοιά του τό κάθε τι ἔλαβε τήν ποσότητα πού τοῦ ἀναλογεῖ, ἐνῶ καί ἐμεῖς συμφωνοῦμε καί παραδεχομάστε ὅτι τίποτε ἀπολύτως ἀπό ὅσα ἐγιναν καί γίνονται καί θά γίνουν, δέν διαφεύγει τή γνῶσι τοῦ Θεοῦ, ἀλλά μέ τήν πρόνοιά του τό κάθε τι ἀπό αὐτά πῆρε καί παίρνει τό σχῆμα καί τήν τάξι καί τόν ἀριθμό καί τήν ποσότητα τή δική του. Κανένα δέν προῆλθε, κανένα δέν ἐγινε χωρίς λόγο, ἀλλά ὅλα ἐγιναν ὅπως ἀκριβῶς ταίριαζε καί διότι ἔτσι γνώριζε ὁ ὕψιστος Θεός. Ὑπάρχει μία λογική θαυμαστή καί πράγματι θεία, ἡ ὁποία μπορεῖ καί νά διακρίνη τίς αἰτίες τοῦ κάθε πράγματος καί νά τίς ἀπαριθμῇ. Κατ' αὐτόν τόν τρόπο ἔχει τή δική μας μαρτυρία καί συμφωνία. Μπορεῖ, λοιπόν, αὐτός νά ἰσχυρίζεται πώς ἀριθμεῖ καί τήν ἄμμο καί τίς πέτρες τῆς γῆς, ἀλλά καί τά κύματα τῆς θαλάσσης καί τά ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, καί βρῖσκει τίς αἰτίες τοῦ ἀριθμοῦ πού νομίζει ὅτι ἐφεῦρε; Ἀσφαλῶς, ὄχι. Αὐτός ὁ ἄνθρωπος ματαιοπονεῖ καί δικαίως κρίνεται ἀπό ὄλους τούς λογικούς ἀνθρώπους ὡς γελοῖος καί παράφρων. Καί ὅσο περισσότερο ἀπό τούς ἄλλους ἀσχολεῖται μέ τέτοιες ἔρευνες καί ὅσο περισσότερο ἀπό τούς ἄλλους νομίζει πώς ἐφευρίσκει καί ἀποκαλεῖ τούς ὑπολοίπους ἀπείρους καί ἀμορφώτους καί «*ψυχικούς*»⁵, ἐπειδή ἀκριβῶς δέν ματαιοπονοῦν ὅπως αὐτός, τόσο πιά πολύ εἶνε παράφρων καί ἀνόητος σάν ἐμβρόντητος. Διότι τίποτε δέν παραχωρεῖ στόν Θεό, ἀλλά μέ τή γνῶσι πού νομίζει πώς βρῆκε, μεταβάλλει τόν ἴδιο τόν Θεό καί ὑπερακοντίζει τήν ἄποψί του ἐπάνω ἀπό τό μεγαλεῖο τοῦ Δημιουργοῦ.

Κεφάλαιο ΚΖ'

1. [Ἐνας πού ἔχει νοῦ ὑγιᾶ καί δέν διακινδυνεύει σέ τέτοια θέματα, ἀλλά εἶνε εὐλαβῆς καί φιλαλήθης, μέ προθυμία θά μάθη ὅσα ἔδωσε ὁ Θεός ὑπό τήν ἐξουσία τῶν ἀνθρώπων καί ὑπέταξε στή γνῶσί μας· σέ αὐτά θά προκόψη καί μέ τήν καθημερινή ἄσκησι θά τά μάθη εὐκολα. Καί αὐτά εἶνε ὅσα βλέπουμε καί ὅσα ἀναφέρονται στήν ἁγία Γραφή κατά λέξι, φανερά καί ἀναμφισβήτητα]¹. Καί γι' αὐτό οἱ παραβολές πρέπει νά ταιριαζοῦν στά σίγουρα. Ὅποιος τίς ἐξηγεῖ ἔτσι, τίς ἐξηγεῖ ἀκίνδυνα. Καί τίς παραβολές τίς ἐξηγοῦν παρομοίως ὄλοι. Κατ' αὐτόν τόν τρόπο ἡ ἀλήθεια παραμένει ἀκέραιη, ὅλα δέ παραμένουν ταιριαστά καί ἀδιάσειστα. Ἀλλά τά ἀσαφῆ χωρία, πού δέν εἶνε καί φανερά, εἶνε ἀνόητο νά τά συνδυάζωμε μέ τίς ἐρμηνεῖες τῶν παραβολῶν, τίς ὁποῖες ὁ καθένας τίς βρῖσκει ὅπως θέλει. Διότι ἔτσι κανεῖς δέν θά ἔχη τόν κανόνα τῆς ἀληθείας. Ἀλλά ὅσοι εἶνε αὐτοί πού ἐξηγοῦν τίς παραβολές, τόσες ἀλήθειες θά φαίνωνται ἀλληλοσυγκρουόμενες καί καθοριστικές ἀντιθέτων δογμάτων, ὅπως εἶνε καί τά ζητήματα τῶν ἐθνικῶν φιλοσόφων.

2. Έπομένως, σύμφωνα με αυτόν τό συλλογισμό, ό άνθρωπος πάντοτε μὲν θά έρευνᾶ, οὐδέποτε, ὅμως, θά βρῆ, ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἀπέρριψε τὴ μέθοδο, μὲ τὴν ὁποία θά βρῆ. Καί ὅταν ἔλθῃ ὁ νυμφίος², αὐτός πού δέν ἔχει ἔτοιμη τὴ λαμπάδα, νά μή λάμπῃ, δηλαδή, μὲ τὴ λαμπρότητα τοῦ φανεροῦ φωτός, τρέχει πίσω σέ αὐτούς πού καθορίζουν μέσα στό σκοτάδι τίς ἐρμηνεῖς τῶν παραβολῶν καί ἀφήνει αὐτόν, ὁ ὁποῖος μὲ τό φανερό κήρυγμά του χαρίζει τὴν εἴσοδο κοντά του. Καί ἔτσι ἀποκλείεται ἀπό τό θάλαμο τοῦ γάμου. Ὅλα, λοιπόν, τά γραφικά χωρία, καί τά τῶν προφητῶν καί τά τῶν εὐαγγελίων, μποροῦν νά τά ἀκοῦνε παρομοίως ὅλοι στά φανερά καί χωρίς ἀμφιβολία, ἂν καί ὅλοι δέν τά πιστεύουν. Αὐτά δέ τά χωρία ἀποκλείουν ἄλλους θεούς καί διακηρύσσουν ὅτι ὁ ἕνας καί μόνος Θεός μὲ τόν Λόγο του τά ἔκανε ὅλα, ὁρατά καί ἀόρατα, ἐπουράνια καί ἐπίγεια, ὑδρόβια καί ὑποχθόνια, ὅπως τό ἀποδείξαμε³ ἀπό τά ἴδια τά γραφικά χωρία. Καί ἡ ἴδια ἡ κτίσι, ἄλλωστε, στήν ὁποία ζοῦμε, μὲ αὐτά πού βλέπουμε, μαρτυρεῖ αὐτό ἀκριβῶς ὅτι ἕνας εἶνε αὐτός πού τὴν ἔκανε καί τὴν κατευθύνει. Γι' αὐτό θά ἀποδειχθοῦν πολὺ ἀνόητοι ὅσοι τυφλώνονται μπροστά σέ μία τόσο φωτεινὴ ἐρμηνεία καί δέν θέλουν νά βλέπουν τό φῶς τοῦ κηρύγματος, ἀλλά δένουν τόν ἑαυτό τους καί ὁ καθένας τους νομίζει πῶς μὲ τίς σκοτεινές ἐρμηνεῖς τῶν παραβολῶν βρῆκε τόν δικό του Θεό. Γιὰ τό ὅτι, λοιπόν, ἀπολύτως σέ κανένα χωρίο τῆς Γραφῆς δέν γίνεται λόγος, φανερά ἢ ἀναντίρρητα, γιὰ τόν Πατέρα πού ἐπινόησαν αὐτοὶ πού ἔχουν ἀντίθετη γνώμη, μαρτυροῦν καί οἱ ἴδιοι, ἐφ' ὅσον λένε ὅτι ὁ Σωτὴρ μας τά δίδαξε αὐτά κρυφά ὄχι σέ ὅλους, ἀλλά σέ μερικούς μαθητάς, οἱ ὁποῖοι μπόρεσαν νά τά κατανοήσουν αὐτά καί κατάλαβαν ὅσα εἶχε κατά νοῦ μὲ τά ἐπιχειρήματα, τά αἰνίγματα καί τίς παραβολές. Καταλήγουν, ὅμως, νά λένε ὅτι ἄλλος μὲν εἶνε ὁ Θεός πού κηρύσσουν καί ἄλλος ὁ Πατὴρ πού δείχνουν οἱ παραβολές καί τά αἰνίγματα.

3. Ἐπειδὴ, ὅμως, οἱ παραβολές μποροῦν νά ἐπιδέχωνται πολλές ἐρμηνεῖς, ὅλοι ὅσοι ἀγαποῦν τὴν ἀλήθεια, θά παραδεχθοῦν ὅτι εἶνε χαρακτηριστικό γνώρισμα ὄσων ρισοκινδυνεύουν καί δέν ἔχουν λογικὴ τό νά βεβαιώνουν μὲ αὐτές τίς ἐρμηνεῖς τὴν ἀναζήτησι τοῦ Θεοῦ, ἐγκαταλείποντας αὐτό πού εἶνε βέβαιο καί ἀναμφίβολο καί ἀληθινό. Καί μήπως αὐτό εἶνε τό νά κτίζουμε τό σπίτι ὄχι ἐπάνω στήν πέτρα, τὴ σταθερὴ καί ἀκλόνητη καί βαλμένη ὀλοφάνερα, ἀλλὰ ἐπάνω στήν ἄμμο πού εἶνε ἀσταθῆς καί διασκορπίζεται⁴, γι' αὐτό καί εἶνε εὐκόλο τό γκρέμισμα ἑνός τέτοιου οἰκοδομήματος;

Κεφάλαιο ΚΗ'

1. Ἐφ' ὅσον, λοιπόν, ἔχουμε ὡς κανόνα τὴν ἴδια τὴν ἀλήθεια καί ἐφ' ὅσον ἔχουμε τὴν ὀλοφάνερη μαρτυρία περὶ τοῦ Θεοῦ, δέν πρέπει κατὰ τὴν ἔρευνά μας νά ἀποκλίνωμε ὀλοένα καί σέ διαφορετικὲς ἐρμηνεῖς καί νά ἀποβάλλωμε μὲ τὴ σταθερὴ καί ἀληθινὴ γνώσι τοῦ Θεοῦ. Πιὸ πολὺ, ὅμως, ταιριάζει τὴν

έρμηνεία τῶν διαφορῶν ζητημάτων νά τήν κατευθύνωμε πρὸς αὐτό τό χαρακτηριστικό σημεῖο καί νά ἐξασκούμαστε μέ τήν ἔρευνα τοῦ μυστηρίου καί τῆς οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ πού ὑπάρχει· παραλλήλως, ὅμως, νά αὐξάνωμε τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος τόσα πολλά ἔκανε καί κάνει γιά ἐμᾶς, καί ποτέ νά μή ἀπομακρυνώμαστε ἀπό τά παραινεντικά λόγια τῆς Γραφῆς, μέ τά ὁποῖα ὀλοφάνερα διακηρύσσεται ὅτι αὐτός μόνον εἶνε ὁ ἀληθινός Θεός καί Πατήρ· αὐτός ὁ ὁποῖος καί τόν κόσμον δημιούργησε καί τόν ἄνθρωπον ἔπλασε καί στήν κτίσει του ἔδωσε τή δύναμι νά αὐξάνη καί κάλεσε ἀπό τά μικρότερα στά μεγαλύτερα, πού εἶνε κοντά του, ὅπως τό ἔμβρυον, πού συλλαμβάνεται στή μήτρα, ἐξέρχεται ἀργότερα στό φῶς τοῦ ἡλίου καί τό σιτάρι, ὅταν αὐξηθῆ μέσα στό ἀχυροκάλαμο, συγκεντρώνεται στήν ἀποθήκη. Ἔνας, ὅμως, καί ὁ αὐτός εἶνε ὁ Δημιουργός, ὁ ὁποῖος καί τή μήτρα ἔπλασε καί τόν ἥλιο δημιούργησε. Ἔνας καί ὁ αὐτός εἶνε ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος καί τό ἀχυροκάλαμο ἔβγαλε καί τό σιτάρι αὐξήσε καί τό πολλαπλασίασε καί ἐτοίμασε τήν ἀποθήκη.

2. Ἐάν, ὅμως, δέν μπορούμε νά βροῦμε τίς ἐρμηνεῖες ὄλων ὅσα ἐρευνοῦμε στή Γραφή, ἄς μή ἀναζητοῦμε ἄλλον Θεό πλὴν αὐτοῦ πού ὑπάρχει. Διότι αὐτό εἶνε μεγίστη ἀσέβεια. Ὅλα αὐτά, ὅμως, πρέπει νά τά ἀναθέτωμε στόν Θεό, ὁ ὁποῖος καί μᾶς δημιούργησε. Διότι γνωρίζουμε πολύ σωστά ὅτι ἡ Γραφή μὲν εἶνε τέλεια, διότι τήν ἔγραψε ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ καί τό Πνεῦμά του, ἐμεῖς, ὅμως, ἐπειδὴ ἀκριβῶς εἴμαστε κατώτεροι καί τελευταῖοι ἐν συγκρίσει μέ τόν Λόγον τοῦ Θεοῦ καί τό Πνεῦμά του, κατά τοῦτο ἔχουμε ἀνάγκη ἀπό τή γνῶσι τῶν μυστηρίων του. Καί δέν εἶνε παράδοξο τό ὅτι μᾶς χρειάζεται αὐτό γιά τά πνευματικά καί τά ἐπουράνια καί αὐτά πού πρέπει νά μᾶς ἀποκαλυφθοῦν, ὅταν καί ἀπό αὐτά ἀκόμη πού εἶνε μπροστά μας (ἐννοῶ δέ ὅσα εἶνε σέ αὐτήν τήν κτίσει, δηλαδή, ὅσα ἐγγίζουμε καί βλέπουμε καί εἶνε σέ στενή ἐπαφή μέ ἐμᾶς) πολλά διαφεύγουν τή γνῶσί μας καί τά ἐμπιστευόμαστε στόν Θεό. Πρέπει, λοιπόν, ὁ Θεός νά ὑπερέχη ὄλων. Ἔτσι, ἂν ἐπιχειρήσωμε νά ἐξηγήσωμε τήν αἰτία, γιά τήν ὁποία ἀνεβαίνει ὁ Νεῖλος, λέμε πολλά, τά ὁποῖα ἴσως εἶνε πειστικά ἴσως ὄχι. Ὅ,τι, ὅμως, εἶνε ἀληθινό, σίγουρο καί βέβαιο, εἶνε τοῦ Θεοῦ. Ἄλλά καί τό πού κατοικοῦν τά πτηνά, πού μᾶς ἔρχονται τήν ἀνοιξι καί τό φθινόπωρον ἀμέσως φεύγουν, αὐτό διαφεύγει τή γνῶσί μας, μολονότι συμβαίνει σέ αὐτό τόν κόσμον. Τί μπορούμε, ὅμως, νά ποῦμε γιά τήν πλημμυρίδα καί τήν ἄμπατι τοῦ Ὁκεανοῦ, μολονότι ὄλοι συμφωνοῦμε πῶς ὑπάρχει συγκεκριμένη αἰτία; Ἥ τί μπορούμε νά ποῦμε γιά τή φύσι αὐτῶν πού ὑπάρχουν πέρα ἀπό τόν Ὁκεανό;¹ Μπορούμε ἐξ ἄλλου νά ποῦμε πῶς γίνονται οἱ βροχές, οἱ ἀστραπές, οἱ βροντές, πῶς συγκεντρώνονται τά σύννεφα καί οἱ ὀμίχλες, πῶς βγαίνουν οἱ ἄνεμοι καί τόσα ἄλλα παρόμοια; Τί μπορούμε νά ποῦμε, ἐπίσης, γιά τούς θησαυρούς τοῦ χιονιοῦ καί τῆς χαλάζης καί τόσα πού εἶνε πολύ κοντά μας; πῶς ἐτοιμάζονται τά σύννεφα; ἢ ποιά εἶνε ἡ φύσι τῆς ὀμίχλης; Ποιά εἶνε ἡ αἰτία, γιά τήν ὁποῖα αὐξάνει καί

φθίνει ή σελήνη; ή ποιός ό λόγος πού διαφέρουν τά νερά και τά μέταλλα και οι λίθοι και τά παρόμοια; Ἐμεῖς μέν θά εἶμαστε φλύαροι, εάν ἀναζητοῦμε τήν αἰτία ὄλων αὐτῶν, ἐνῶ ό Θεός πού τά ἔκανε, εἶνε ό μόνος ἀληθινός.

3. [Ἐάν και στά δημιουργήματα μερικά μέν ἀνήκουν στόν Θεό, μερικά, ὅμως, περιέρχονται στή γνῶσί μας, τί τό φοβερό, εάν και ἀπό τά ζητήματα πού ὑπάρχουν στή Γραφή – και εἶνε ὄλη ή Γραφή πνευματική – μερικά μέν τά ἐπιλύωμε μέ τή χάρι τοῦ Θεοῦ, μερικά, ὅμως, τά ἀφήνωμε στόν Θεό και ὄχι μόνο σέ αὐτή τή ζωή, ἀλλά και στή μέλλουσα, ὥστε πάντοτε ό μέν Θεός νά διδάσκη, ό ἀνθρωπος, ὅμως, νά μαθαίνει ἀπό τόν Θεό;]². Ὅπως εἶπε και ό ἀπόστολος³, ὅταν τά ἄλλα «τά ἐκ μέρους»⁴ καταργηθοῦν, τότε μένουν ή πίστι, ή ἐλπίδα και ή ἀγάπη⁵. Διότι πάντοτε ή πίστι πρὸς τόν διδάσκαλό μας παραμένει σταθερή και μᾶς διαβεβαιώνει ὅτι ἕνας εἶνε ό ἀληθινός Θεός, τόν ὁποῖο πρέπει νά ἀγαποῦμε πάντα ἀληθινά, διότι ό ἴδιος εἶνε ό μόνος Πατήρ. Καί γι' αὐτό πρέπει νά ἐλπίζωμε ὅτι θά πάρωμε και θά μάθωμε ἀπό τόν Θεό πίο πολλά, διότι εἶνε ἀγαθός και ἔχει ἀπεριόριστο πλοῦτο, ἀτέλειωτη βασιλεία και ἄπειρη γνῶσι. [Ἐάν, λοιπόν, ὅπως εἶπαμε, μερικά ἀπό τά ζητήματα τά ἀναθέσωμε στόν Θεό, και τήν πίστι μας θά διαφυλάξωμε και δέν θά διακινδυνεύσωμε και θά ἀποδειχθῇ πῶς συμφωνεῖ μαζί μας ὄλη ή Γραφή πού μᾶς ἔδωσε ό Θεός. Καί οι παραβολές θά συμφωνήσουν μέ ὄσα λέγονται ρητῶς και ὄσα λέγονται ρητῶς θά ἐξηγήσουν τίς παραβολές και μέ τήν πολυφωνία τῶν λέξεων θά ψάλωμε ὄλοι μαζί ἕναν ὕμνο στόν Θεό]⁶, ό ὁποῖος τά ἔκανε ὄλα. Καί ἂν, πάλι, κάποιος ρωτήσῃ· τί ἔκανε ό Θεός, πρὶν δημιουργήσῃ τόν κόσμο, τοῦ λέμε ὅτι αὐτή ή ἀπάντησι ἐναπόκειται στόν Θεό. Καί γιά τό ὅτι μέν αὐτός ό κόσμος ἔγινε ἀπό τόν Θεό τέλειος και ἔλαβε ἐν χρόνῳ ἀρχή, μᾶς διδάσκει ή ἀγία Γραφή. Ὅμως, τό τί ἔκανε ό Θεός πρὶν ἀπό αὐτό δέν μᾶς τό φανερώνει πουθενά ή ἀγία Γραφή. Ἐναπόκειται, λοιπόν, αὐτή ή ἀπάντησι στόν Θεό. Καί δέν εἶνε σωστό τό νά θέλῃς νά βρίσκῃς τόσο ἀνόητες, ἀπερίσκεπτες και βλάσφημες θεωρίες και νομίζοντας ὅτι βρῆκες τήν προέλευσι τῆς ὕλης νά ἀπορρίπτῃς τόν ἴδιο τόν Θεό πού τά ἔκανε ὄλα.

4. Σκεφθῆτε, λοιπόν, ὄλοι ἐσεῖς πού ἐπινοεῖτε τέτοιες θεωρίες, ὅτι Θεός Πατήρ ὀνομάζεται μόνον αὐτός πού εἶνε πραγματικά, τόν ὁποῖο ἐσεῖς ὀνομάζετε Δημιουργό. Ἀλλά και ή Γραφή μόνον αὐτόν γνωρίζει ὡς Θεό. Καί ό Κύριος μόνον αὐτόν παραδέχεται ὡς Πατέρα του και δέν ξέρει κανέναν ἄλλο, ὅπως θά ἀποδείξωμε ἀπό τά ἴδια τά λόγια του. Ὅταν, λοιπόν, ἐσεῖς τόν ὀνομάζετε «καρπὸν Ὑστερηματος» και «προβολήν ἀγνοίας», πού δέν γνωρίζει ὄσα εἶνε ὑπεράνω του⁷ – και ὅτιδήποτε ἄλλο λέγετε περὶ αὐτοῦ – σκεφθῆτε τό μέγεθος τῆς βλασφημίας πρὸς αὐτόν πού εἶνε ό ἀληθινός Θεός. Φαίνεσθε μέν ὅτι μιλάτε μέ σοβαρότητα και εὐπρέπεια και ὅτι πιστεύετε στόν Θεό. Ὑστερα, ὅμως, ἐπειδή δέν εἴσθε σέ θέσι νά δείξετε ἄλλον Θεό, αὐτόν τόν ἴδιο, στόν ὁποῖο λέγετε ὅτι πιστεύετε, τόν παρουσιάζετε ὡς «καρπὸν Ὑστερηματος» και «προβολήν ἀγνοίας». Καί αὐτή ή τύφλωσι και τά

άνοητα λόγια σας προέρχονται από τό ότι δέν αφήνετε τίποτε γιά τόν Θεό. 'Επί πλέον θέλετε νά αναφέρετε τίς γεννήσεις καί προβολές τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοῦ καί τῆς 'Εννοίας του καί τοῦ Λόγου καί τῆς Ζωῆς καί τοῦ Χριστοῦ. Καί αὐτές τίς παίρνετε ὄχι ἀπό πουθενά ἄλλοῦ, παρά μόνον ἀπό τήν κατάστασι τῶν ἀνθρώπων. Καί δέν καταλαβαίνετε ὅτι γιά τόν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος εἶνε σύνθετο ὄν, ὅπως εἶπαμε πρὶν⁸, ἐπιτρέπεται νά λέμε τέτοια, σχετικῶς μέ τό νοῦ καί τήν ἔννοια τοῦ ἀνθρώπου καί ὅτι ἡ ἔννοια προέρχεται ἀπό τό νοῦ καί ἀπό τήν ἔννοια ἢ ἐνθύμησι, ἀπό τήν ἐνθύμησι, ὅμως, ὁ λόγος. 'Αλλά ποιός λόγος; Κατά τούς 'Ελληνες ἄλλο εἶνε ὁ λόγος, αὐτό, δηλαδή, πού πρωταρχικά ἐπινοεῖ, καί ἄλλο εἶνε τό ὄργανο, μέ τό ὅποιο προφέρεται ὁ λόγος. 'Ετσι ὁ ἄνθρωπος ἄλλοτε μέν ἀναπαύεται καί σιωπᾶ, ἄλλοτε ὅμως, μιλάει καί ἐργάζεται. Γιά τόν Θεό, ὅμως, καί χρῆσιμο εἶνε νά τό φρονοῦμε καί ἀπό τή Γραφή τό μαθαίνουμε ὅτι ὄλος εἶνε νοῦς, ὄλος λογική, ὄλος πνεῦμα πού ἐργάζεται, ὄλος φῶς καί πάντοτε εἶνε ὁ ἴδιος καί ἀπαράλλακτος. Δέν ταιριάζει, λοιπόν, νά ἀποδώσωμε στόν Θεό τέτοιες διαθέσεις καί διαιρέσεις. 'Η γλῶσσα τῶν ἀνθρώπων δέν ἀρκεῖ νά ὑπηρετῇ τήν ταχύτητα τοῦ νοῦ, διότι αὐτή εἶνε σαρκική καί ὁ νοῦς πνευματικός. Γι' αὐτό, ὁ λόγος συγκρατεῖται μέσα μας καί δέν προφέρεται μία φορά, ὅπως τόν συνέλαβε ὁ νοῦς, ἀλλά διαδοχικῶς, ὅπως ἡ γλῶσσα μπορεῖ νά τόν ὑπηρετήσῃ.

5. 'Ο Θεός, ὅμως, ὁ ὁποῖος εἶνε ὄλος νοῦς καί ὄλος λόγος, αὐτό πού σκέπτεται, αὐτό καί λέγει καί αὐτό πού λέγει, αὐτό καί σκέπτεται. Διότι ἡ σκέψι του εἶνε ὁ Λόγος καί ὁ Λόγος εἶνε νοῦς καί ὁ νοῦς, πού περικλείει ὅλα, εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Πατήρ. 'Οποῖος, λοιπόν, κάνει λόγο γιά νοῦ Θεοῦ καί ἀπονέμει μία ἰδιαίτερη «προβολή» στό νοῦ, τόν ὀνομάζει σύνθετο, σάν νά εἶνε κάτι ἄλλο ὁ Θεός καί κάτι ἄλλο ὁ πρωταρχικός νοῦς. 'Όταν, παρομοίως, ἀπονέμει στόν Λόγο τρίτη θέσι προβολῆς ἀπό τόν Πατέρα (γι' αὐτό καί ἀγνοεῖ τό μεγαλεῖό του), ὅπως δῆποτε ξεχωρίζει πολύ τόν Λόγο ἀπό τόν Θεό. Καί ὁ μέν προφήτης λέγει περί αὐτοῦ: «*Τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται;*»⁹. Σεῖς, ὅμως, πού προφητεύετε γιά τή γέννησί του ἀπό τόν Πατέρα καί τήν προφορά τοῦ ἀνθρωπίνου λόγου τῇ μεταφέρετε στόν Λόγο τοῦ Θεοῦ, δικαίως ἀποκαλύπτεσθε μόνοι σας ὅτι δέν γνωρίσατε οὔτε τά τοῦ ἀνθρώπου οὔτε τά τοῦ Θεοῦ.

6. 'Υπερηφανεύεσθε, ὅμως, παράλογα καί τολμᾶτε νά λέτε ὅτι γνωρίζετε τά ἄρρητα μυστήρια τοῦ Θεοῦ, ὅταν καί ὁ Κύριος, ὁ ἴδιος ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ, παραδέχθηκε ὅτι μόνον ὁ Πατήρ γνωρίζει τήν ἡμέρα καί τήν ὥρα τῆς κρίσεως. Σαφῶς ἔλεγε: «*Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ μόνος*»¹⁰. 'Εάν, λοιπόν, ὁ Υἱός δέν ντράπηκε νά ἀπονείμῃ στόν Πατέρα τῇ γνῶσι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἀλλά εἶπε τήν ἀλήθεια, καί ἔμεῖς νά μὴ ντρεπώμασθε νά κρατοῦμε γιά τόν Θεό ὅσα ὑπερβαίνουν τήν ἔρευνά μας. Διότι κανεὶς δέν εἶνε ἀνώτερος ἀπό τόν διδάσκαλό του¹¹. 'Επομένως, ἂν κάποιος μᾶς πῇ πῶς προῆλθε ὁ Υἱός ἀπό τόν Πατέρα, τοῦ λέμε ὅτι κανεὶς δέν γνωρίζει πῶς νά ὀνομάσῃ αὐτὴ τῇ γέννησι προέλευσι, γέννη-

σι, προσηγορία, φανέρωσι ἢ μέ ἄλλο ὄνομα, διότι εἶνε ἄρρητη. Αὐτό δέν τό γνωρίζουν οὔτε ὁ Οὐαλεντίνος, οὔτε ὁ Μαρκίων, οὔτε ὁ Σατουρνίνος, οὔτε ὁ Βασιλειδης, οὔτε οἱ Ἄγγελοι, οὔτε οἱ Ἀρχάγγελοι, οὔτε οἱ Ἀρχές, οὔτε οἱ Ἐξουσίες, παρά μόνον ὁ Πατήρ πού γέννησε καί ὁ Υἱός πού γεννήθηκε. Ἐπειδή, λοιπόν, εἶνε ἄρρητη ἡ γέννησί του, ὅσοι ισχυρίζονται ὅτι περιγράφουν τίς γεννήσεις του καί τίς προβολές, δέν εἶνε στά καλά τους, διότι ὑπόσχονται ὅτι περιγράφουν τά ἄρρητα. Ἀπό τή σκέψι καί τό νοῦ βγαίνει ὁ λόγος· αὐτό ἀσφαλῶς τό γνωρίζουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Δέν βρῆκαν κάτι σπουδαῖο ὅσοι ἐπινόησαν τίς προβολές οὔτε κάποιο ἀπόκρυφο μυστήριον, ἐάν αὐτό, πού ὅλοι ἐννοοῦν, τό ἀπέδωσαν στόν Μονογενῆ Λόγο τοῦ Θεοῦ καί ἔγιναν κατά κάποιο τρόπο μαῖες αὐτοῦ πού ἀποκαλοῦν ἀπερίγραπτο καί ἄρρητο, διότι περιγράφουν τήν πρώτη γέννησι καί προβολή του παρομοιάζοντας τον μέ τόν προφορικό λόγο τῶν ἀνθρώπων.

7. Δέν θά κάνωμε λάθος, ὅμως, ἂν ποῦμε αὐτό τό ἴδιο καί γιά τήν οὐσία τῆς ὕλης, ὅτι τήν παρήγαγε ὁ Θεός. Μάθαμε, δηλαδή, ἀπό τή Γραφή ὅτι ὁ Θεός εἶνε πρῶτος καί ὑπεράνω ὄλων. Ἐπειδή, ὅμως, ἡ Γραφή δέν μᾶς λέγει πουθενά οὔτε ἀπό πού οὔτε πῶς ἔγινε ἡ «προβολή» τῆς, οὔτε καί ἐμεῖς πρέπει νά πλάσσωμε μέ τή φαντασία μας καί μέ τίς δικές μας γνώμες νά εἰκάζωμε περί τοῦ Θεοῦ χωρίς νά τελειώνωμε. Αὐτήν τή γνώσι πρέπει νά τήν παραχωροῦμε στόν Θεό. Παρομοίως πρέπει νά παραχωροῦμε στόν Θεό καί στόν Λόγο του τήν αἰτία, γιά τήν ὁποία, ἐνῶ ὅλα ἔγιναν ἀπό τόν Θεό, μερικά μέν παρέβησαν τό θέλημά του καί ἀπεσκίρτησαν ἀπό τήν ὑποταγή στόν Θεό, μερικά, ὅμως, καί μάλιστα τά πῖο πολλά, παρέμειναν καί παραμένουν στήν ὑποταγή πρός αὐτόν πού τά ἔκανε· καί ἀκόμη ποιᾶς φύσεως εἶνε ὅσα παρέβησαν τό θέλημά του, ὅπως καί ποιᾶς φύσεως εἶνε ὅσα παρέμειναν στήν ὑποταγή του. Μόνο δέ στόν Λόγο του εἶπε ὁ Θεός: *«Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου»*¹². Ἐμεῖς, ὅμως, πού ζοῦμε μέχρι τώρα στή γῆ, ἀκόμη δέν καθίσαμε στό θρόνον του. Τό *«Πνεῦμα»* τοῦ Σωτῆρος τό ἐν αὐτῷ *«πάντα ἐρευνᾶ καί τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ»*¹³, ἀλλά γιά ἐμᾶς *«διαιρέσεις χαρισμάτων εἰσί, καί διαιρέσεις διακονιῶν καί διαιρέσεις ἐνεργημάτων»*¹⁴. Καί ἐμεῖς πού εἴμαστε ἐπάνω στή γῆ, ὅπως λέγει ὁ Παῦλος, *«ἐκ μέρους γινώσκομεν καί ἐκ μέρους προφητεύομεν»*¹⁵. Ὅπως, λοιπόν, *«ἐκ μέρους γινώσκομεν»*, ἔτσι καί γιά ὅλα τά ζητήματα πρέπει νά ἐμπιστευώμαστε σέ αὐτόν, ὁ ὁποῖος *«ἐκ μέρους»* μᾶς δίδει τή χάρι. Τό ὅτι γιά τούς παραβάτες ἐτοιμάσθηκε τό αἰώνιο πῦρ καί ὁ Κύριος φανερά τό εἶπε¹⁶ καί τό ἀναφέρει ἄλλοῦ ἢ Γραφή¹⁷. Καί τό ὅτι ὁ Θεός γνωρίζει ἐκ τῶν προτέρων πῶς θά συμβῆ αὐτό, παρομοίως τό ἀναφέρει ἡ Γραφή, ὅπως καί τό ὅτι ἐξ ἀρχῆς προετοίμασε *«τό πῦρ τό αἰώνιον»* γιά ὅσους θά παρέβαιναν τό θέλημά του. Τήν αἰτία, ὅμως, τῆς φύσεως τῶν παραβατῶν οὔτε ἡ Γραφή τήν ἀνέφερε κάπου οὔτε ὁ ἀπόστολος τήν εἶπε οὔτε ὁ Κύριος μᾶς τή δίδαξε. Ἐπομένως, πρέπει αὐτήν τή γνώσι νά τήν ἀφήνωμε στόν Θεό, ὅπως καί ὁ Κύριος ἄφησε στόν

Πατέρα τή γνῶσι τῆς ὥρας καί τῆς ἡμέρας. Οὔτε πρέπει νά διακινδυνεύουμε τόσο, ὥστε στόν Θεό νά μή παραχωροῦμε τίποτε, ὅταν, μάλιστα, παίρνωμε τή χάρι «ἐκ μέρους». Ἐφ' ὅσον, ὁμως, ἐρευνοῦμε αὐτά πού εἶνε ὑπεράνω μας καί ὅσα δέν μπορούμε νά ἐγγίσωμε, ἀσφαλῶς εἶνε ἀνόητο τό νά φθάνωμε σέ τέτοια τόλμη, ὥστε νά φανερώνωμε τόν Θεό καί ὅσα δέν βρήκαμε ἀκόμη νά καυχώμαστε πῶς τάχα τά βρήκαμε κιόλας καί μέ τήν ἀνοησία τῶν «προβολῶν» νά παρουσιάζωμε τόν ἴδιο τόν Πλάστη τῶν πάντων Θεό πῶς συνίσταται ἀπό τό Ἵστέρημα καί τήν ἄγνοια καί ἔτσι νά πλάσσωμε ἀσεβεῖς ὑποθέσεις ἐναντίον τοῦ Θεοῦ.

8. Ἐξ ἄλλου δέν ἔχουν καμμία μαρτυρία γι' αὐτό πού ἐπινόησαν καί ἐφεῦραν πρόσφατά, ἄλλοτε μέν μέ κάποιους ἀριθμούς, ἄλλοτε δέ μέ συλλαβές, ποτέ, ὁμως, μέ ὀνόματα. Καί εἶνε δυνατόν αὐτήν τή μυθώδη διήγησι πού ἔπλασαν νά προσπαθοῦν νά τήν ἐδραιώσουν ἄλλοτε μέ τά γράμματα πού περιέχονται στά γράμματα, ἄλλοτε μέ τίς παραβολές πού δέν ἐξηγήθηκαν σωστά καί ἄλλοτε μέ κάποια ὑπονοούμενα. Ἄν κάποιος ἐρευνήσῃ τό λόγο, γιά τόν ὁποῖο ὁ Πατήρ, ἐνῶ τά ἔχει ὅλα κοινά μέ τόν Υἱό, μόνον αὐτός γνωρίζει τήν ὥρα καί τήν ἡμέρα, ὅπως τό δήλωσε ὁ Κύριος¹⁸, δέν θά βρῆ ἐπί τοῦ παρόντος κάποιο ἄλλο λόγο πιό κατάλληλο ἢ πιό ταιριαστό ἢ πιό ἀκίνδυνο ἀπό αὐτόν· ὅτι ὁ Κύριος, πού εἶνε ὁ μόνος ἀληθινός διδάσκαλος, μᾶς μαθαίνει ὁ ἴδιος πῶς ὁ Πατήρ εἶνε ὑπεράνω ὄλων. Καθ' ὅτι λέγει «Ὁ Πατήρ μείζων μου ἐστι»¹⁹. Καί εἶπε ὁ Κύριός μας ὅτι ὁ Πατήρ ὑπερέχει κατά τή γνῶσι, γιά νά παραχωροῦμε καί ἐμεῖς στόν Θεό τήν τέλεια γνῶσι καί τά παρόμοια ζητήματα, ὅσο εἴμαστε στό «σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου»²⁰ καί μή τυχόν, ἐπιζητώντας νά ἀνιχνεύσωμε τό βάθος τοῦ Πατρός, περιπέσωμε σέ τόσο μεγάλο κίνδυνο, ὥστε νά ἐρευνοῦμε ἄν ἐπάνω ἀπό τόν Θεό ὑπάρχη ἄλλος Θεός.

9. Ἄν, ὁμως, κάποιος φίλερις ἀντιλέγη σέ αὐτά πού εἶπαμε καί σέ αὐτά πού ἀνέφερε ὁ ἀπόστολος, ὅτι «ἐκ μέρους γινώσκομεν καί ἐκ μέρους προφητεύομεν»²¹, καί νομίζῃ ὅτι πῆρε τή γνῶσι τῶν ὄντων ὄχι «ἐκ μέρους», ἀλλά ὅλη ἀνεξαιρέτως, ὅπως ὁ Οὐαλεντίνος, ὁ Πτολεμαῖος, ὁ Βασιλείδης ἢ κάποιος ἀπό αὐτούς πού λένε πῶς ἐρεύνησαν τά βάθη τοῦ Θεοῦ, αὐτός καλλωπιζόμενος μέ μάταιη ἀλαζονεία ὄχι γιά τά ἀόρατα ἢ ἐκεῖνα πού δέν μπορούν νά φανερωθοῦν, ἄς καυχᾶται ὅτι γνώρισε περισσότερα ἀπό τούς ἄλλους· ἀλλά ἄς ἐρευνήσῃ μέ ἀκρίβεια τίς αἰτίες ὧν ὑπάρχουν σέ αὐτόν τόν κόσμο, τίς ὁποῖες δέν γνωρίζουμε, ὅπως τήν αἰτία γιά τόν ἀριθμό τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς του καί τῶν σπυργιτιῶν πού πιάνονται καθημερινά καί τά ἄλλα πού δέν προβλέπουμε καί ἄς μάθῃ ἀπό τόν Πατέρα καί νά μᾶς πῆ, ὥστε νά τόν πιστεύσωμε γιά τά σπουδαιότερα. Ἄν, ὁμως, αὐτά πού εἶνε στά χέρια καί μπροστά στά πόδια καί στά μάτια καί μεταξύ τῶν γηίνων, καί εἰδικῶς τή διάταξι τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς τους, δέν τά γνωρίζουν ἀκόμη αὐτοί οἱ τέλειοι, πῶς θά τούς πιστεύσωμε γιά τά πνευματικά καί ὑπερουράνια²² καί γιά

ὅσα διαβεβαιώνουν μέ μάταιη πειστικότητα πῶς ὑπάρχουν ἐπάνω ἀπό τόν Θεό; Καί ἐμεῖς μέν εἶπαμε τόσα γιά τούς ἀριθμούς καί τά ὀνόματα καί τίς συλλαβές καί τίς ἔρευνες ὄσων εἶνε παραπάνω ἀπό ἐμᾶς καί γιά τό ὅτι ἐσφαλμένως ἐξηγοῦν τίς παραβολές. Σύ, ὅμως, μπορεῖς νά πῆς περισσότερο.

Κεφάλαιο ΚΘ'

1. Ἄς ἐπιστρέψωμε, ὅμως, στά ὑπόλοιπα ἐπιχειρήματά τους. Κατά τήν τελειοποίησι τῶν πάντων λένε¹ ὅτι ἡ Μητέρα τους θά ἐπιστρέψῃ μέσα στό Πλήρωμα καί θά λάβῃ τό νυμφίο της, τόν Σωτήρα· οἱ ἴδιοι, ὅμως, ἐπειδή λένε πῶς εἶνε πνευματικοί, ἀφοῦ ἀποβάλουν τίς ψυχές, θά γίνουν νοητά πνεύματα καί νύμφες τῶν πνευματικῶν ἀγγέλων, ἐνῶ ὁ Δημιουργός, ἐπειδή τόν λένε ψυχικό, θά πάῃ στόν τόπο τῆς Μητέρας. Οἱ ψυχές, ὅμως, τῶν δικαίων, ὅπως λένε, ἐπαναπαύονται στό μέσο, διότι τά ψυχικά, ὡς ὅμοια, συγκεντρώνονται στά ὅμοια· τά πνευματικά συγκεντρώνονται στά πνευματικά, ἀλλά τά ὑλικά παραμένουν στά ὑλικά. Ἄντιφάσκοντας μέ τόν ἑαυτό τους καθορίζουν καί λένε ὅτι οἱ ψυχές μεταβαίνουν στό μέσο, στά ὅμοιά τους, ὄχι λόγῳ τῆς οὐσίας τους, ἀλλά λόγῳ τοῦ ἔργου τους, καί ὅτι τῶν μέν δικαίων οἱ ψυχές μεταβαίνουν ἐκεῖ, ἀλλά τῶν ἀσεβῶν παραμένουν στό πῦρ. Ἄν ὅλες οἱ ψυχές, λόγῳ τῆς οὐσίας τους, μεταβαίνουν στόν τόπο τῆς ἀναψυχῆς τους καί βρίσκονται στό μέσο, διότι εἶνε ψυχές καί ἔχουν τήν ἴδια οὐσία, τότε εἶνε περιττή καί ἡ πίστι καί ἡ κάθοδος τοῦ Σωτήρος. Ἄν, ὅμως, μεταβαίνουν στόν τόπο τῆς ἀναψυχῆς τους λόγῳ τῆς δικαιοσύνης τους, μεταβαίνουν ἐκεῖ, ὄχι διότι εἶνε ψυχές, ἀλλά διότι εἶνε δίκαιες. Καί οἱ ψυχές, οἱ ὅποιες θά χαθοῦν, πρόκειται νά χαθοῦν, διότι εἶνε ἄδικες. Ἡ δικαιοσύνη εἶνε ἱκανή νά σώσῃ καί τά σώματα. Γιατί, δηλαδή, δέν θά σώσῃ τά σώματα πού καί αὐτά ἦσαν δίκαια; Διότι, ἂν σώζῃ ἡ φύσι καί ἡ οὐσία, θά σωθοῦν ὅλες οἱ ψυχές. Ἄν, ὅμως, σώζῃ ἡ δικαιοσύνη καί ἡ πίστι, γιατί δέν σώζει τά σώματα, τά ὅποια πρόκειται νά μεταβοῦν στή φθορά παρομοίως μαζί μέ τίς ψυχές; Ἄν μερικά τά σώζῃ λόγῳ τῆς ἐνώσεως μέ τίς ψυχές, μερικά, ὅμως, ὄχι, σέ τέτοια πράγματα ἡ ἀνίσχυρη θά ἀποδειχθῇ ἡ δικαιοσύνη ἢ ἄδικη.

2. Ἐπειδή, λοιπόν, στά σώματα ἐπιτελοῦνται τά τῆς δικαιοσύνης, εἶνε σαφές ὅτι ἢ ὅλες οἱ ψυχές κατ' ἀνάγκη θά μεταβοῦν στό μέσο καί ποτέ στήν κρίσι· ἢ καί τά σώματα, τά ὅποια μετέσχον τῆς δικαιοσύνης, μαζί μέ τίς ψυχές, οἱ ὅποιες παρομοίως μετέσχον, θά καταλάβουν τόν τόπο τῆς ἀναψυχῆς, ἐφ' ὅσον, βεβαίως, ἡ δικαιοσύνη ἔχει τή δύναμι νά μεταφέρῃ ἐκεῖ ὅσα μετέσχον αὐτῆς. Καί ἀποδεικνύεται ἀληθινός καί βέβαιος ὁ περί τῆς ἀναστάσεως τῶν σωμάτων λόγος, τόν ὅποιο ἐμεῖς πιστεύουμε· ὅτι ὁ Θεός θά ἀναστήσῃ τά θνητά σώματά μας, τά ὅποια διαφυλάσσουν τή δικαιοσύνη, καί θά τά κἀνῃ ἀφθαρτα καί ἀθάνατα. [Ὁ Θεός εἶνε ἀνώτερος ἀπό τή φύσι καί σέ αὐτόν ὑπάρχει ἡ θέλησι, διότι εἶνε ἀγαθός, καί ἡ δύναμι, διότι εἶνε δυνατός,

καί τό νά ἐπιτελῆ, διότι εἶνε πλούσιος]² καί τέλειος.

3. Αὐτοί, ὅμως, ἀντιλέγουν καθ' ὅλα στόν Θεό καί ὀρίζουν ὅτι στό μέσο μεταβαίνουν ὄχι ὅλες οἱ ψυχές, ἀλλά μόνον οἱ ψυχές τῶν δικαίων. Λένε ὅτι ἐκ φύσεως καί κατ' οὐσίαν τρία γένη ἐξήλθαν ἀπό τή Μητέρα· τό πρῶτο εἶνε ἀπό τήν ἀμηχανία, τή λύπη³ καί τό φόβο, δηλαδή, ἡ ὕλη· τό ἄλλο εἶνε ἀπό τήν ἐπιστροφή τῆς Ἀχαμῶθ, δηλαδή, τό ψυχικό· τό τρίτο, ὅμως, εἶνε πού τό γέννησε βλέποντας τούς περί τόν Χριστό ἀγγέλους, δηλαδή, τό πνευματικό. Ἐάν, λοιπόν, ἐκεῖνα, πού γέννησε, εἰσέρχονται ὅπωςδήποτε στό Πλήρωμα, διότι εἶνε πνευματικό, ἐνῶ τό ὑλικό μένει κάτω, διότι εἶνε ὑλικό, καί, ὅταν ἀνάψη ἡ φωτιά πού εἶνε μέσα του, θά ἐξαφανισθῆ τελείως, γιατί τό ψυχικό δέν πηγαίνει ἐξ ὀλοκλήρου στό μέσο, στό ὅποιο στέλνουν καί τόν Δημιουργό; Τί εἶνε ἐκεῖνο, τό ὅποιο θά μεταβῆ μέσα στό Πλήρωμά τους; Διότι λένε ὅτι οἱ ψυχές παραμένουν στό μέσον, τά σώματα, ὅμως, ἐπειδή ἔχουν ὑλική ὑπόστασι, διαλύονται στήν ὕλη καί καίγονται ἀπό τή φωτιά πού εἶνε σέ αὐτά. Ἐφ' ὅσον, ὅμως, φθείρεται τό σῶμά τους καί ἡ ψυχή παραμένει στό μέσο, δέν μένει τίποτε ἀπό τόν ἄνθρωπο, τό ὅποιο νά εἰσέρχεται στό Πλήρωμα. Τό φρόνημα τοῦ ἀνθρώπου, ὁ νοῦς, ἡ σκέψι του, ἡ προσοχή τοῦ νοῦ καί τά παρόμοια δέν εἶνε κάτι ἄλλο ἐκτός τῆς ψυχῆς, ἀλλά εἶνε ἐνέργειες καί δραστηριότητες τῆς ἴδιας τῆς ψυχῆς, πού δέν ἔχουν καμμία ὑπόστασι χωρίς τήν ψυχή. Τί ἀπό αὐτά, λοιπόν, θά εἶνε αὐτό πού εἰσέρχεται στό Πλήρωμα; Καί οἱ ἴδιοι, βεβαίως, ἐφ' ὅσον ἔχουν ψυχές, παραμένουν στό μέσον· ἐφ' ὅσον, ὅμως, ἔχουν σῶμα, θά καοῦν μαζί μέ τήν ὑπόλοιπη ὕλη.

Κεφάλαιο Α'

1. Καί ἐνῶ αὐτά ἔχουν ἔτσι, αὐτοί οἱ ἀνόητοι λένε ὅτι ἀνέρχονται ἐπάνω ἀπό τόν Δημιουργό. Ἀποφαίνονται, μάλιστα, ὡς ἀνώτεροι ἀπό τόν Θεό, ὁ ὅποιος δημιούργησε καί διευθέτησε τούς οὐρανούς καί τή γῆ καί τίς θάλασσες καί «πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς»¹. Οἱ ἴδιοι μὲν θέλουν νά εἶνε πνευματικοί, ἐνῶ εἶνε σαρκικοί. Καί εἶνε ἀξιοκατάκριτοι, λόγῳ τῆς τόσο μεγάλης ἀσεβείας τους. Λένε ὅτι εἶνε ψυχικός ὁ Θεός καί Δημιουργός ὄλων τῶν πνευματικῶν ὑπάρξεων, «ὁ ποιῶν τούς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα»², «ὁ ἀναβαλλόμενος φῶς ὡς ἰμάτιον»³, πού εἶνε σάν νά κατέχη στό χέρι του «τόν γῶρον τῆς γῆς»⁴ καί μπροστά στόν ὅποιο λογαριάζονται «οἱ ἐνοικοῦντες ἐν αὐτῇ ὡς ἀκρίδες»⁵. Χωρίς ἀμφιβολία, εἶνε ἀλήθεια ὅτι δείχνουν τήν ἀφροσύνη τους καί σάν νά κτυπήθηκαν πραγματικά μέ κεραυνό περισσότερο ἀπό τούς Γίγαντες πού ἀναφέρει ἡ μυθολογία⁶, ὑπερακοντίζουν τίς ιδέες τους κατά τοῦ Θεοῦ μέ μία μάταιη θρασύτητα καί ἀλαζονεύονται μέ μία ἀστήρικτη δόξα, ὥστε ὄλης τῆς γῆς ὁ ἐλλέβορος⁷ δέν ἀρκεῖ γιά νά καθαρισθοῦν καί νά ἐμέσουν τήν τόσο μεγάλη ἀνοησία τους.

2. Ὁ ἀνώτερος πρέπει νά φαίνεται ἀπό τά ἔργα. Ἀπό ποῦ, λοιπόν, αὐτοί

ἀποδεικνύουν ὅτι εἶνε ἀνώτεροι ἀπὸ τὸν Δημιουργό; Στρέφουμε κατ' ἀνάγκην καὶ ἐμεῖς τὸ λόγο στὴν ἀσέβεια, κάνοντας σύγκρισιν Θεοῦ καὶ ἀνοήτων ἀνθρώπων καὶ κατερχόμενοι στὰ ἐπιχειρήματά τους, ἐλέγχοντάς τους συχνά μὲ τίς ἴδιες ἀκριβῶς τίς διδασκαλίαις τους. Ἀλλά ἄς μᾶς γίνῃ ἴλεως ὁ Θεός! Διότι τὰ λέμε αὐτὰ ὄχι συγκρίνοντάς τον μὲ ἐκείνους, ἀλλὰ ἐλέγχοντας καὶ ἀνατρέποντας τὴν ἀφροσύνη τους. Πολλοί, ὅμως, ἀνόητοι τοὺς προσέχουν μὲ ἀνοικτὸ τὸ στόμα, σάν νὰ μποροῦν νὰ μάθουν ἀπὸ αὐτοὺς κάτι περισσότερο ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ἀλήθεια. Καὶ τὸ γραφικὸ χωρίο «Ζητεῖτε καὶ εὐρήσετε»⁸ τὸ ἐρμηνεύουν ὅτι εἰπώθηκε μὲ σκοπὸ νὰ βρισκῶνται οἱ ἴδιοι ἐπάνω ἀπὸ τὸν Δημιουργό. Ἀποκαλοῦν τοὺς ἑαυτοὺς των μεγαλύτερους καὶ ἀνώτερους ἀπὸ τὸν Θεό, αὐτοὺς μὲν πνευματικούς, τὸν Δημιουργό, ὅμως, ψυχικό. Καὶ γι' αὐτὸ λέγουν ὅτι ἀνεβαίνουν ἐπάνω ἀπὸ τὸν Θεό. Αὐτοὶ μὲν πηγαίνουν μέσα στοῦ Πλήρωμα, ὁ Θεός, ὅμως, στοῦ μέσον. Ἀπὸ τὰ ἔργα, λοιπόν, ἄς ἀποδείξουν ὅτι οἱ ἴδιοι εἶνε ἀνώτεροι ἀπὸ τὸν Δημιουργό. Διότι ὁ ἀνώτερος πρέπει νὰ φαίνεται ὄχι μὲ αὐτὸ πού λέγεται, ἀλλὰ μὲ αὐτὸ πού εἶνε.

3. Ποιὸ ἔργο, λοιπόν, θὰ δείξουν ὅτι ἔκαναν μόνοι τους ὁ Σωτὴρ ἢ ἡ Μητέρα τους, μεγαλύτερο ἢ λαμπρότερο ἢ λογικώτερο ἀπὸ ὅσα ἔκανε Αὐτός πού διευθέτησε τὰ πάντα; Ποιούς οὐρανοὺς στερέωσαν; Ποιὰ γῆ θεμελίωσαν; Ποιὰ ἄστρα ἔβγαλαν; Ποιούς φωστῆρες τοῦ οὐρανοῦ ἔκαναν νὰ λάμπουν; Μὲ ποιούς, ὅμως, κύκλους τοὺς περιώρισαν; Ποιῆς βροχῆς ἢ ποιὰ κρῦα ἢ ποιὰ χιόνια ἔφεραν στὴ γῆ κατάλληλα μὲ τὸ χρόνο καὶ τὴν κάθε περιοχῆ; Καὶ ἀντίθετα ποιὰ ζέστη καὶ ξηρασία πρόσθεσαν σὲ αὐτά; Ἡ ποιὰ ποτάμια ἔκαναν νὰ πλημμυρίσουν; Ποιῆς πηγῆς ἐξήγαγαν; Μὲ ποιὰ λουλούδια καὶ δένδρα στόλισαν τὴ γῆ; Ποιὸ πλῆθος ζῶων ἔπλασαν, ἄλλων μὲν λογικῶν, ἄλλων δὲ ἀλόγων, ὄλων, ὅμως, ἐφωδιασμένων μὲ μορφῆ; Ποιός θὰ μπορέσῃ νὰ ἀπαριθμῆσῃ ἓνα – ἓνα χωριστά καὶ ὅλα τὰ ἄλλα πού ἔγιναν μὲ τὴ δύναμιν τοῦ Θεοῦ καὶ κυβερνῶνται μὲ τὴ σοφία του ἢ νὰ ἐρευνῆσῃ τὸ μέγεθος τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ πού τὰ ἔκανε; Ὅποια, ὅμως, εἶνε ἐκεῖνα τὰ ὑπὲρ τὸν οὐρανὸ καὶ πού δὲν παρέρχονται, οἱ Ἄγγελοι, Ἀρχάγγελοι, Θρόνοι, Κυριότητες, Δυνάμεις ἀναρίθμητες! Ἀντιθέτως, αὐτοὶ ποιὸ ἔργο – ἔστω καὶ ἓνα ἀπὸ αὐτά – δημιούργησαν μόνοι τους; Ἐχουν νὰ ἐπιδείξουν κάτι τέτοιο πού ἔγινε μὲ αὐτοὺς ἢ ἀπὸ αὐτοὺς μόνον, ὅταν καὶ οἱ ἴδιοι εἶνε δημιουργήματα καὶ πλάσματα τοῦ Θεοῦ; Καὶ γιὰ νὰ ποῦμε τὰ δικά τους καὶ μὲ τὰ δικά τους ἀκριβῶς νὰ τοὺς ἀποκαλύψωμε ὅτι εἶνε ψεῦτες, ὁ Σωτὴρ εἴτε ἡ Μητέρα τους χρησιμοποίησε τὸν Δημιουργό γιὰ νὰ κάνῃ, ὅπως λένε, τὴν εἰκόνα ὧσων εἶνε μέσα στοῦ Πλήρωμα καὶ ὄλων ὅσα εἶδε γύρω ἀπὸ τὸν Σωτῆρα. Τὸν χρησιμοποίησε ὡς ἀνώτερο καὶ ἀρμοδιώτερο γιὰ νὰ κάνῃ μὲ αὐτὸν τὸ θέλημά της. Τίς εἰκόνες τῶσων πολλῶν μὲ κανένα τρόπο δὲν τίς σχημάτισε μέσφ ενός κατωτέρου, ἀλλὰ μέσφ ενός ἀνωτέρου.

4. Διότι, ὅπως λένε οἱ ἴδιοι, ὑπῆρχαν τότε καὶ αὐτοὶ καὶ συνελήφθησαν πνευματικῶς, ὅταν ἡ Μητέρα εἶδε αὐτοὺς πού εἶνε ταγμένοι σάν σωματοφύ-

λακες γύρω από τήν Πανδώρα. Καί αὐτοί μέν παρέμεναν ἄπρακτοι, διότι μέ αὐτούς ὁ Σωτήρ δέν κάνει τίποτε μέσῳ τῆς Μητέρας⁹. Ἦσαν μία σύλληψι ἀνώφελι καί τελείως ἀκατάλληλη, διότι, ὅπως φαίνεται, δέν ἔγινε τίποτε μέ αὐτούς. Ὁ Θεός, ὅμως, ὁ ὁποῖος προεβλήθη, εἶνε κατώτερος αὐτῶν κατά τήν ὑπόθεσί τους, διότι θέλουν νά εἶνε ψυχικός, ἐνῶ ὑπῆρξε καθ' ὅλα ἐνεργητικός καί δραστήριος καί τά συνήρμωσε ὅλα, ὥστε μέ αὐτόν νά γίνουν οἱ εἰκόνες τῶν πάντων. Καί ὄχι μόνον αὐτά πού φαίνονται, ἀλλά καί τά ἀόρατα, οἱ Ἄγγελοι, Ἀρχάγγελοι, Κυριότητες, Ἐξουσίες, Δυνάμεις, ὅλα ἔγιναν μέ αὐτόν, δηλαδή, σάν μέ ἀνώτερο καί ὁ ὁποῖος μπορεῖ νά ὑπηρετήσῃ τό θέλημα τῆς. Εἶνε σαφές ὅτι τίποτε δέν ἔκανε μέ αὐτούς ἡ Μητέρα, ὅπως ὁμολογοῦν καί οἱ ἴδιοι. Ὡστε δικαίως θά τοὺς θεωρήσῃ κάποιος ὅτι ὑπῆρξαν ἔκτρομα τῆς Μητέρας τους, πού εἶχε ἄσχημη γέννα. Διότι δέν τήν ξεγέννησαν μαῖες καί γι' αὐτό πετάχθηκαν σάν ἔκτρομα, ἐάν ἔγιναν τελείως ἀνώφελι καί ἄχρηστοι γιά τή Μητέρα τους. Καί οἱ ἴδιοι μέν ἀποκαλοῦνται ἀνώτεροι ἀπό αὐτόν, μέ τόν ὁποῖο ἔγιναν καί διευθετήθηκαν τόσα καί τέτοια πράγματα, ἐνῶ μέ τή θεωρία τους ἀποδεικνύονται πολύ κατώτεροι.

5. Ἔστω ὅτι κάποιος τεχνίτης ἔχει δύο σιδερένια ἐργαλεῖα ἢ ὄργανα καί, ἐνῶ εἶνε δύο, πάντα ἔχει στά χέρια καί χρησιμοποιεῖ τό ἓνα καί μέ αὐτό κάνει ὅσα θέλει καί δείχνει τήν τέχνη του καί τή σοφία· τό ἄλλο, ὅμως, μένει ἄπρακτο καί ἀργό, χωρίς νά τό δουλεύῃ, καί μέ αὐτό φαίνεται ὅτι ὁ τεχνίτης δέν κάνει τίποτε καί δέν τό χρησιμοποιεῖ γιά καμμία ἐνέργεια. Θά πῆ, λοιπόν, κάποιος ὅτι τό ἄχρηστο, τό ἄπρακτο καί ἀργό εἶνε πολύ πῖο καλύτερο ἀπό ἐκεῖνο πού χρησιμοποιεῖται γιά τήν ἐργασία καί μέ τό ὁποῖο δοξάζεται ὁ ἴδιος ὁ τεχνίτης; Αὐτός, ἀσφαλῶς, δικαίως θά θεωρηθῇ ἀνόητος καί ὅτι δέν ἔχει τά λογικά του. Ἔτσι, ὅμως, καί αὐτοί εἶνε ἀνόητοι καί μάλιστα ἔχουν ὑπερβολική καί ἀθεράπευτη ἄνοια. Διότι λέγουν ὅτι οἱ ἴδιοι εἶνε πνευματικοί καί ἀνώτεροι, ἐνῶ ὁ Δημιουργός εἶνε ψυχικός, καί γι' αὐτό ἀνεβαίνουν πῖο ψηλά ἀπό αὐτόν καί εἰσέρχονται στό Πλήρωμα πρὸς τοὺς ἄνδρες τους, διότι εἶνε γυναῖκες, καθὼς ὁμολογοῦν οἱ ἴδιοι. Γιά τόν Θεό, ὅμως, λένε πῶς εἶνε κατώτερος καί γι' αὐτό μένει στό μέσον, ἀλλά δέν παρουσιάζουν καμμία ἀπόδειξι αὐτοῦ πού λένε. Διότι ὁποῖος εἶνε ἀνώτερος ἀποδεικνύεται ἀπό τά ἔργα. Ὅλα τά ἔργα τά ἔκανε ὁ Δημιουργός. Ὅμως, αὐτοί δέν ἔχουν νά παρουσιάσουν κανένα ἔργο ἄξιο λόγου, πού νά ἔγινε μέ αὐτούς.

6. Ἰσχυρίζονται, ὅμως, ὅτι ὅλα τά ὑλικά, ὅπως ὁ οὐρανός καί ὅλος ὁ κόσμος ὁ ὑποκάτω αὐτοῦ, ἔγιναν ἀπό τόν Δημιουργό, ἐνῶ ὅλα τά πνευματικώτερα, τά ὑπέρ τόν οὐρανό, ὅπως οἱ Ἀρχές, οἱ Ἐξουσίες, οἱ Ἄγγελοι, οἱ Ἀρχάγγελοι, οἱ Κυριότητες, οἱ Δυνάμεις, ἔγιναν μέ τήν πνευματική γέννησι, πού λένε ὅτι εἶνε οἱ ἴδιοι. Πρῶτα-πρῶτα ἀπό τήν αὐθεντική Γραφή δεῖξαμε ὅτι ὅλα, ὅσα εἶπαμε πρὶν, τά ὁρατά καί τά ἀόρατα, ἔγιναν ἀπό ἓνα Θεό. Δέν εἶνε αὐτοί πῖο ἀξιόπιστοι ἀπό τή Γραφή. Οὔτε πρέπει νά ἀφήσωμε τά λόγια τοῦ Κυρίου καί τό Μωϋσῆ καί τοὺς ἄλλους προφήτες, οἱ ὁποῖοι κήρυξαν τήν

αλήθεια, και να πιστεύσωμε σέ αυτούς, οι όποιοι δέν λένε τίποτε σωστό, αλλά άνοησίες και άστήρικτα πράγματα. Έξ άλλου, και άν άκόμη λένε ότι τά ύπέρ τους ούρανούς έγιναν μέ αυτούς, άς μάς ποϋν ποιά εΐνε ή φύσι τών άοράτων· άς μάς ποϋν τόν αριθμό τών άγγέλων και τήν τάξι τών άρχαγγέλων· άς μάς άναφέρουν τά μυστήρια τών Θρόνων και άς μάς διδάξουν τίς διαφορές τών Κυριοτήτων, τών 'Αρχών, τών 'Εξουσιών και τών Δυνάμεων. 'Αλλά δέν μποροϋν νά τά ποϋν. 'Αρα δέν έγιναν μέ αυτούς. 'Αν, όμως, έγιναν αυτά από τόν Δημιουργό, όπως και έγιναν, και εΐνε πνευματικά και άγια, άρα δέν εΐνε ψυχικός αυτός πού έκανε τά πνευματικά. Και έτσι διαλύθηκε ή μεγάλη βλασφημία τους.

7. 'Όλη ή Γραφή φωνάζει ότι ύπάρχουν στους ούρανούς πνευματικά δημιουργήματα. Και ό Παϋλος, όμως, μαρτυρεί ότι ύπάρχουν πνευματικά, δείχνοντάς το μέ τό ότι «ήρπάγη έως τρίτου ούρανοϋ»¹⁰. Και páλι έλεγε ότι μεταφέρθηκε στον παράδεισο «και ήκουσεν άρρητα ρήματα, ά οϋκ έξόν άνθρωπω λαλήσαι»¹¹. Τί τόν ώφέλησε τό ότι εισήλθε στον παράδεισο ή τό ότι «ήρπάγη έως τρίτου ούρανοϋ», έφ' όσον όλα εΐνε υπό τήν έξουσία του Δημιουργού και, εάν, όπως τολμοϋν νά λένε μερικοί, έπρόκειτο νά γίνη θεατής και άκροατής τών ύπέρ τόν Δημιουργό μυστηρίων; 'Εάν τόν ώφέλησε για νά μάθη τήν ύπέρ τόν Δημιουργό οικονομία, μέ κανένα τρόπο δέν θά παρέμενε στά του Δημιουργού· ώστε δέν τά είδε όλα. Διότι, σύμφωνα μέ τά λόγια τους, του άπέμεναν άκόμη τέσσερις ούρανοί¹² για νά πλησιάση τόν Δημιουργό και νά δη τήν ύποκάτω αυτού επτάδα. 'Αλλά ίσως τόν ώφέλησε για νά φθάση μέχρι τό μέσο, δηλαδή, στή Μητέρα, για νά μάθη από αυτήν όσα εΐνε μέσα στο Πλήρωμα. Διότι μποροϋσε ό ένδον άνθρωπος αυτού, ό όποιος και μιλοϋσε μέσα του, όντας πνευματικός, καθώς λένε, νά φθάση όχι μόνο μέχρι τόν τρίτο ούρανό, αλλά μέχρι τή Μητέρα τους. 'Αν λένε ότι αυτοί, δηλαδή, ό άνθρωπος τους άμέσως υπερέβη τόν Δημιουργό και απήλθε προς τή Μητέρα, πολύ περισσότερο αυτό θά συνέβαινε στον ένδον άνθρωπο του άποστόλου. Δέν θά τόν έμπόδιζε ό Δημιουργός, έφ' όσον και ό ίδιος εΐνε κατώτερος του Σωτήρος, όπως λένε. 'Αν, όμως, τόν έμπόδιζε, δέν θά κατάρθωνε τίποτε. Διότι δέν εΐνε δυνατό νά εΐνε αυτός ισχυρότερος από τήν πρόνοια του Πατρός και όταν, μάλιστα, λέγεται ότι ό ένδον άνθρωπος εΐνε άόρατος άκόμη και στον Δημιουργό. 'Επειδή, όμως, ό άπόστολος ανέφερε τήν άρπαγή «έως τρίτου ούρανοϋ» ως κάτι σπουδαίο και έξαίρετο, οι ίδιοι, όπως δήποτε, δέν άνεβαίνουν επάνω από τόν έβδομο ούρανό. Διότι δέν εΐνε άνώτεροι από τόν άπόστολο. 'Εάν λένε ότι οι ίδιοι εΐνε άνώτεροι, θά έλεγχθοϋν από τά έργα, έφ' όσον δέν καυχώνται για κάτι τέτοιο. Και γι' αυτό ό άπόστολος πρόσθεσε: «Εΐτε έν σώματι, εΐτε έκτός του σώματος, ό Θεός οΐδεν»¹³, για νά μή νομίσωμε¹⁴ ότι «έν σώματι» τά είδε, σαν νά συμμετείχε και ό ίδιος σέ αυτά πού είδε και άκουσε· οϋτε páλι νά πη κάποιος ότι λόγω του σωματικού βάρους δέν άνήλθε ό άπόστολος περισσότερο· αλλά του επιτράπηκε μέχρι

ἐκεῖ, ἀκόμη καί χωρίς σῶμα, νά δῆ τά πνευματικά μυστήρια, τά ὅποια εἶνε ἔργα τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἔκανε τούς οὐρανούς καί τή γῆ καί ἐπλασε τόν ἄνθρωπο καί τόν ἔβαλε στόν παράδεισο γιά νά τόν βλέπουν ὅσοι, ὅπως ὁ ἀπόστολος, εἶνε πολύ τέλειοι στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ.

8. Ὁ Θεός, λοιπόν, ἔκανε καί τά πνευματικά, τά ὅποια εἶδε ὁ ἀπόστολος «*ἀρπαγεις ἕως τρίτου οὐρανοῦ*», καί τά «*ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι*», διότι εἶνε πνευματικά. Καί ὁ ἴδιος τό παρέχει στους ἀξίους, ὅπως θέλει. Διότι δικός του εἶνε ὁ παράδεισος. Καί ὑπάρχει στ' ἀλήθεια τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καί ὄχι ὁ ψυχικός Δημιουργός· ἀλλιῶς δέν θά ἔκαμνε ποτέ τά πνευματικά. Ἄς μᾶς πούν, ὅμως, ἐάν εἶνε ψυχικός αὐτός, μέ τόν ὁποῖο ἔγιναν τά πνευματικά. Ἄλλά οὔτε καί μέ τό ἀποκύημα τῆς Μητέρας τους, πού λένε ὅτι εἶνε οἱ ἴδιοι, μποροῦν νά δείξουν ὅτι ἔγινε κάτι. Διότι αὐτοῖ ὄχι μόνον κάτι ἀπό τά πνευματικά δέν μποροῦν νά κάνουν, ἀλλά οὔτε μία μύγα ἢ ἕνα κουνούπι ἢ κάτι τέτοιο ἀπό τά πολύ μικρά ζῶα πού βλέπουμε. Αὐτά τά ἔκανε μέ σκοπιμότητα ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ἀπό τήν ἀρχή ἔδωσε σπέρμα σέ ὅσα εἶνε τοῦ αὐτοῦ γένους καί ἔτσι φυσιολογικῶς ἔγιναν καί γίνονται τά ζῶα. Ἄλλά οὔτε ἀπό τή Μητέρα μόνο ἔγινε κάτι. Διότι λένε ὅτι ἀπό αὐτήν προβλήθηκε ὁ Δημιουργός καί Κύριος ὅλης τῆς κτίσεως. Καί ὁ μέν Δημιουργός καί Κύριος ὅλης τῆς κτίσεως λένε πῶς εἶνε ψυχικός, ἐνῶ πνευματικοί εἶνε αὐτοῖ, οἱ ὁποῖοι κανενός ἔργου δέν εἶνε δημιουργοί ἢ κύριοι, ὄχι μόνον τῶν ἐκτός αὐτῶν, ἀλλά οὔτε τῶν σωμάτων τους. Τελικῶς, ἐνῶ ἀποκαλοῦν τούς ἑαυτούς τῶν πνευματικούς καί ἀνωτέρους τοῦ Θεοῦ, συχνά ὑποφέρουν πολλά σωματικῶς, χωρίς νά θέλουν.

9. Δικαίως, λοιπόν, τούς ἀποκαλύπτουμε ὅτι ἀπομακρύνθηκαν πάρα πολύ ἀπό τήν ἀλήθεια. Διότι, ἐάν μέν τά ὅσα ἔγιναν τά ἔκανε ὁ Σωτήρ μέ τόν Δημιουργό, ἀποδεικνύεται πῶς εἶνε ὄχι κατώτερός τους, ἀλλά ἀνώτερος, ἐφ' ὅσον ἀνακαλύπτουν πῶς εἶνε Ποιητής καί αὐτῶν τῶν ἰδίων. Διότι καί οἱ ἴδιοι εἶνε ἀπό αὐτά πού ἔγιναν. Πῶς, λοιπόν, εἶνε σωστό αὐτοῖ μέν νά εἶνε πνευματικοί, αὐτός ὁ ἴδιος, ὅμως, μέ τόν ὁποῖο ἔγιναν, νά εἶνε ψυχικός; Ἐάν, ὅμως, ὁ ἴδιος ὁ μόνος του, ἐλευθέρως καί αὐτεξουσίως, ἔκανε καί διευθέτησε καί τελειοποίησε ὅλα καί τό θέλημά του εἶνε ἡ αἰτία τῆς ὑπάρξεως τῶν πάντων, ἀποδεικνύεται ὅτι αὐτός εἶνε ὁ μόνος Θεός, ὁ ὁποῖος «*τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ*»¹⁵ ἔκανε τά πάντα, ὁ μόνος Παντοδύναμος καί μόνος Πατήρ, Δημιουργός καί Ποιητής ὅλων, καί τῶν ὀρατῶν καί τῶν ἀοράτων, καί τῶν αἰσθητῶν καί τῶν μή αἰσθητῶν, καί τῶν οὐρανίων καί τῶν ἐπιγείων, πού ὅλα τά προσήρμοσε καί τά διευθέτησε μέ τή σοφία του καί «*χωρεῖ*» τά πάντα, ἐνῶ ὁ ἴδιος εἶνε τελείως ἀχώρητος. Αὐτό εἶνε καί τό μόνο ἀληθινό, τό ὁποῖο παρουσιάσαμε μέ πάρα πολλές καί ἀδιάσειστες ἀποδείξεις. Ὁ ἴδιος εἶνε Τεχνουργός, ὁ ἴδιος Ποιητής, ὁ ἴδιος Ἐφευρέτης, ὁ ἴδιος Δημιουργός, ὁ ἴδιος Κύριος τῶν πάντων. Οὔτε ἐκτός αὐτοῦ οὔτε ἐπάνω ἀπό αὐτόν ὑπάρχει ἢ Μητέρα, ὅπως ἐκεῖνοι ψευδῶς τοῦ ἀποδίδουν, οὔτε ὁ ἄλλος Θεός, τόν ὁποῖο

ἐπλασε ἐπί πλέον ὁ Μαρκίων, οὔτε τό Πλήρωμα τῶν τριάντα Αἰώνων, τό ὁποῖο ἀποδείχθηκε ἀνόητο, οὔτε ὁ Βυθός, οὔτε ἡ Προαρχή, οὔτε οἱ οὐρανοί· οὔτε τό παρθενικό φῶς¹⁶, οὔτε ὁ ἄρρητος Αἰώνας, οὔτε τίποτε ἀπολύτως ἀπό αὐτά τά ἀνόητα πού λένε αὐτοί καί ὅλοι οἱ αἰρετικοί. Ἄλλά ὁ μόνος Θεός Δημιουργός εἶνε αὐτός ὁ «*ὑπεράνω πάσης Ἀρχῆς καί Ἐξουσίας καί Κυριότητος καί Δυνάμεως*»¹⁷. Αὐτός εἶνε Πατήρ, Θεός, Δημιουργός, Ποιητής, Τεχνουργός, ὁ ὁποῖος τά ἔκανε αὐτά μόνος του, δηλαδή, μέ τόν Λόγο καί τή Σοφία του, «*τὸν οὐρανὸν καί τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν καί πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς*»¹⁸. Αὐτός εἶνε δίκαιος καί ἀγαθός. Αὐτός εἶνε πού ἐπλασε τόν ἄνθρωπο, πού φύτευσε τόν Παράδεισο¹⁹, πού δημιούργησε τόν κόσμον, πού ἐπήγαγε τόν κατακλυσμό, πού ἔσωσε τό Νῶε²⁰. Αὐτός εἶνε «*ὁ Θεὸς Ἀβραάμ καί Θεὸς Ἰσαὰκ καί Θεὸς Ἰακώβ, Θεὸς ζώντων*»²¹, τόν ὁποῖο καί ὁ νόμος κηρύσσει καί οἱ προφήται προφητεύουν καί τόν ὁποῖο ἀποκαλύπτει ὁ Χριστός, παραδίδουν οἱ ἀπόστολοι καί πιστεύει ἡ Ἐκκλησία. Αὐτός εἶνε ὁ Πατήρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Μέ τόν Λόγο του, πού εἶνε ὁ Υἱός του, ἀποκαλύπτεται καί φανερώνεται σέ ὅλους, σέ ὅσους ἀποκαλύπτεται. Διότι τόν γνωρίζουν μόνον ὅσοι τοὺς τόν ἀποκαλύψη ὁ Υἱός²². Ὁ Υἱός, ὅμως, πάντοτε συνυπάρχει μέ τόν Πατέρα. Πάντοτε ἀπό παλιά καί ἀπό τὴν ἀρχὴ ἀποκαλύπτει τόν Πατέρα στοὺς Ἀγγέλους, στοὺς Ἀρχαγγέλους, στίς Ἐξουσίες, στίς Δυνάμεις καί σέ ὅλους σέ ὅσους θέλει ὁ Θεός νά ἀποκαλύψη.

Κεφάλαιο ΛΑ΄

1. Ἐφ' ὅσον, λοιπόν, ἀνασκευάσθηκαν τά ἐπιχειρήματα τῶν Οὐαλεντινιανῶν, ἀνατράπηκαν τά ἐπιχειρήματα ὄλου τοῦ πλήθους τῶν αἰρετικῶν. Εἶπαμε τόσα γιὰ τό Πλήρωμά τους καί γιὰ ὅσα εἶνε ἐκτός αὐτοῦ, δείχνοντας ὅτι ὁ Πατήρ τῶν ὄλων περικλείεται καί περιορίζεται ἀπό τόν ἐκτός αὐτοῦ (ἂν, ὅμως, ὑπάρχει κάτι ἐκτός αὐτοῦ) καί ὅτι ὅπωςδήποτε εἶνε ἀνάγκη νά ὑπάρχουν πολλοί Πατέρες, πολλά Πληρώματα καί πολλές δημιουργίες κόσμων, πού ἄρχισαν μὲν ἀπό ἄλλους, ἀλλά τελειώνουν ὅπωςδήποτε σέ ἄλλους· ὅτι ὅλοι παραμένοντας στά δικά τους δέν πολυπραγμονοῦν γιὰ τοὺς ἄλλους, μέ τοὺς ὁποῖους οὔτε σχέσι οὔτε ἐπικοινωνία ἔχουν· καί ὅτι ὁ «*Θεός*» τῶν ὄλων δέν εἶνε τίποτε ἄλλο παρά μόνον ἡ ἐπονομασία τοῦ Παντοδυνάμου. Αὐτά ταιριάζουν παρομοίως καί ἐναντίον τῶν ὁπαδῶν τοῦ Μαρκίωνος, τοῦ Σίμωνος, τοῦ Μενάνδρου καί ὁποιοδήποτε ἄλλων, οἱ ὁποῖοι παρομοίως ξεχωρίζουν ἀπό τόν Πατέρα τὴν «*καθ' ἡμᾶς*» κτίσι. Πάλι, ὅμως, εἶπαμε τόσα ἐναντίον αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι λένε ὅτι ὁ Πατήρ τῶν ὄλων συνέχει τά πάντα, ὅμως, ἡ «*καθ' ἡμᾶς*» κτίσι δέν ἔγινε ἀπό αὐτόν, ἀλλά ἀπό κάποια ἄλλη Δύναμις ἢ ἀπό τοὺς ἀγγέλους πού ἀγνοοῦν τόν Προπάτορα, ὁ ὁποῖος μέσα στό ἄπειρο μέγεθος τοῦ σύμπαντος περιορίζεται σάν τό κέντρο τοῦ κύκλου ἢ τὴν κηλίδα τοῦ ρούχου. Δεῖξαμε πῶς εἶνε ἀπίθανο κάποιος ἄλλος νά ἔκανε τὴν «*καθ' ἡμᾶς*»

κτίσι καί ὄχι ὁ Πατήρ τῶν ὄλων. Τό ἴδιο λέμε καί ἐναντίον τῶν ὀπαδῶν τοῦ Σατουρνίνου, τοῦ Βασιλείδου, τοῦ Καρποκράτους καί τῶν ὑπολοίπων Γνωστικῶν, οἱ ὅποιοι λένε τά ἴδια. Ὅσα, ὅμως, εἶπαμε γιά τίς προβολές, τούς Αἰῶνες, τό Ὑστέρημα καί γιά τό πόσο ἀστήρικτα εἶνε τά περί τῆς Μητέρας τους, ἀνατρέπουν παρομοίως τό Βασιλεῖδη καί ὄλους τούς ψευδωνύμους Γνωστικούς, οἱ ὅποιοι μέ ἄλλα ὀνόματα λένε τά ἴδια πράγματα, περισσότερο, ὅμως, καί ἀπό αὐτούς μεταφέρουν ἀναλήθειες στά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τῆς διδασκαλίας τους. Ὅλα ὅσα εἶπαμε γιά τούς ἀριθμούς, τά λέμε ἐναντίον ὄλων, ὅσοι σφετερίζονται τά τῆς ἀληθείας γιά νά ὑποστηρίζουν ἓνα τέτοιο σύστημα. Καί ὅλα ὅσα εἶπαμε γιά τόν Δημιουργό, πού δείχνουν ὅτι αὐτός εἶνε ὁ μόνος Θεός καί Πατήρ τῶν ὄλων καί ὅσα ἀκόμη θά εἰπωθοῦν στά ἐπόμενα βιβλία, τά λέγω ἐναντίον ὄλων τῶν αἰρετικῶν. Αὐτούς μέν, πού εἶνε πρῶτοιοι καί ἐπιεικέστεροι, θά τούς μεταστρέψης καί θά τούς μεταπέισης, ὥστε νά μή βλασφημοῦν τόν Δημιουργό καί Ποιητή καί Τροφέα καί Κύριό τους οὔτε νά ἐπινοοῦν τήν προέλευσί του ἀπό τό Ὑστέρημα καί τήν ἄγνοια. Τούς αὐθάδεις, ὅμως, τούς φρικτούς καί παράλογους θά τούς διώχνης μακριά σου, γιά νά μή ὑφίστασαι περισσότερο τίς πολυλογίες τους.

2. Πλήν αὐτῶν ἄς ἐλέγξωμε τούς ὀπαδούς τοῦ Σίμωνος καί τοῦ Καρποκράτους καί ὀποιουσδήποτε ἄλλους πού λένε πῶς ἐνεργοῦν θαύματα ὄχι μέ τή δύναμι τοῦ Θεοῦ οὔτε «ἐν ἀληθείᾳ», οὔτε γιά νά εὐεργετήσουν τούς ἀνθρώπους, ἀλλά γιά τόν ὄλεθρο καί τήν πλάνη, μέ μαγικά παχνίδια καί μέ κάθε ἀπάτη. Μᾶλλον βλάπτουν παρά ὠφελοῦν ὄσους τούς πίστευσαν καί παρασύρθηκαν. Διότι οὔτε στούς τυφλοῦς μποροῦν νά χαρίσουν τήν ὄρασι οὔτε στούς κωφοῦς τήν ἀκοή. Οὔτε μποροῦν νά διώξουν ὄλα τά δαιμόνια, πλὴν αὐτῶν πού ἐμβάλλουν οἱ ἴδιοι, ἄν, ὅμως, τό κάνουν καί αὐτό. Οὔτε τούς ἀσθενεῖς οὔτε τούς χωλοῦς οὔτε τούς παραλυτικούς μποροῦν νά θεραπεύσουν οὔτε ἐκείνους πού ἐπλήγησαν σέ κάποιο ἄλλο σημεῖο τοῦ σώματος, ὅπως συχνά συμβαίνει στή σωματική ἀσθένεια. Οὔτε γιά τίς ἀσθένειες πού προκαλοῦνται ἀπό ἐξωτερικά αἷτια, μποροῦν νά ἀποκαταστήσουν τήν ὑγεία. [Πολύ δέ ὑπολείπονται ἀπό τοῦ νά ἀναστήσουν τόν νεκρό, ὅπως ἀνέστησαν ὁ Κύριος καί οἱ ἀπόστολοι μέ τήν προσευχή. Καί στήν ἀδελφότητα πολλές φορές συνέβη τό ἐξῆς: ἐπειδή ὄλη ἡ τοπική ἐκκλησία γιά κάποια ἀνάγκη ζήτησε μέ νηστεία πολλή καί δέησι, ἐπέστρεψε τό πνεῦμα τοῦ νεκροῦ καί χαρίσθηκε ὁ ἄνθρωπος μέ τίς προσευχές τῶν ἁγίων]¹. Οὔτε πιστεύουν πῶς μπορεῖ καθόλου νά γίνῃ αὐτό. Καί ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ ἐκ νεκρῶν ἀνάστασι², εἶνε ἡ γνῶσι τῆς ἀληθείας πού διακηρύσσουν αὐτοί.

3. Σέ αὐτούς, λοιπόν, ὑπάρχει ἡ ἀσέβεια, ἡ πλάνη, ἡ ἀπάτη, ἡ μαγική φαντασμαγορία μπροστά στά μάτια τῶν ἀνθρώπων. Στήν Ἐκκλησία, ὅμως, ὄχι μόνον ἐπιτελεῖται δωρεάν ἡ εὐσπλαχνία, τό ἔλεος, ἡ ἐνδυνάμωσι καί ἡ ἀλήθεια γιά τή βοήθεια τῶν ἀνθρώπων, ἀλλά καί ἐμεῖς οἱ ἴδιοι διανέμουμε τά

δικά μας προς σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Καί ἐπειδή πολύ συχνά δέν ἔχουν ὄσοι τούς φροντίζουμε, παίρνουν ἀπό ἐμᾶς αὐτά πού ἔχουν ἀνάγκη. Πραγματικά καί ἀπό αὐτῆς τῆς πλευρᾶς ἀποκαλύπτονται πώς εἶνε τελείως ξένοι πρὸς τόν ἴδιο τόν Θεό καί τῆ φιλανθρωπία του καί τήν πνευματική δύναμι. Εἶνε γεμάτοι ἀπό κάθε ἀπάτη, ἀπό τό πνεῦμα τῆς ἀποστασίας καί τό δαιμονικό ἔργο καί ἀπό τίς φαντασμαγορίες τῆς εἰδωλολατρίας. Εἶνε, ὅμως, πρόδρομοι τοῦ «*δράκοντος*», ὁ ὁποῖος μέ τέτοια ἐξωτερικά φαινόμενα σύρει μέ τήν οὐρά του τό ἕνα τρίτο τῶν ἀστέρων καί τούς ρίχνει στή γῆ³. Αὐτούς πρέπει νά τούς ἀποφεύγωμε, ὅπως καί ἐκεῖνο τό δράκοντα. Καί μέ ὅσο περισσότερη φαντασμαγορία λένε πώς ἐργάζονται, τόσο πιά πολύ πρέπει νά τούς προσέχωμε, μήπως ἔλαβαν πιά πονηρό πνεῦμα. Ἐάν προσέξῃ κάποιος αὐτήν τήν προφητεία, θά βρῆ ὅτι ἡ καθημερινή συναναστροφή καί ἐργασία τους εἶνε μία καί ἡ αὐτή μέ τῆ συναναστροφή δαιμόνων.

Κεφάλαιο ΑΒ'

1. Ὅμως καί ἡ ἀσεβής γνώμη τους περί τῶν ἔργων, σύμφωνα μέ τήν ὁποία πρέπει αὐτοί νά κάνουν ὅποιεσδήποτε πράξεις, ἀκόμη καί τίς πιά κακές, ἀναιρεῖται ἀπό τή διδασκαλία τοῦ Κυρίου¹. Ὁ Κύριος ἀποκόπτει ὄχι μόνον αὐτόν πού μοιχεύει, ἀλλά καί αὐτόν πού θέλει νά μοιχεύσῃ. Ὅχι μόνον αὐτός πού φονεύει, θά εἶνε ἔνοχος φόνου καί ὑπό καταδίκην, ἀλλά καί αὐτός πού ὀργίζεται χωρίς λόγο κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του. Μᾶς ἔδωσε ἐντολή ὄχι μόνο νά μή μισοῦμε τούς ἀνθρώπους, ἀλλά νά ἀγαποῦμε καί τούς ἐχθρούς· ὄχι μόνο νά μή ἐπιορκοῦμε, ἀλλά οὔτε νά ὀργιζώμαστε· καί ὄχι μόνο νά μή κακολογοῦμε τούς πλησίον μας, ἀλλά οὔτε «*ρακά*» καί «*μωρέ*» νά λέμε κάποιον, ἀλλιῶς, οἱ ἔνοχοι γιά κάτι τέτοιο θά πάνε στό πῦρ τῆς γεένης· νά μή κτυποῦμε, ἀλλά καί ὅταν μᾶς κτυποῦν, νά στρέφωμε καί τό ἄλλο μάγουλο· ὄχι μόνο νά ἀπαρνούμαστε τά ξένα, ἀλλά καί ἂν ἀκόμη ἀφαιροῦν τά δικά μας, νά μή τούς τά ζητᾶμε· ὄχι μόνο νά μή βλάπτωμε τούς πλησίον μας οὔτε νά τούς κάνωμε κάποιο κακό, ἀλλά καί αὐτοί πού βλάπτονται νά εἶνε μεγαλόψυχοι καί εὐεργετικοί πρὸς ὅσους τούς βλάπτουν καί νά προσεύχωνται ὑπέρ αὐτῶν, ὥστε νά μετανοήσουν καί μπορέσουν νά σωθοῦν. Σέ τίποτε δέν μιμούμαστε ἐμεῖς τήν ὕβρι, τήν ἡδονή καί τήν ἀλαζονεία τους. Ὁ Χριστός, λοιπόν, πού οἱ ἴδιοι κωχῶνται πώς εἶνε διδάσκαλός τους καί λένε πώς εἶχε ψυχὴ πολύ πιά καλύτερη καί δυνατότερη ἀπό τούς ἄλλους, μέ μεγάλη αὐστηρότητα ἔδωσε ἐντολή ἄλλα μὲν νά γίνωνται ὡς ἀγαθά καί ἐξαιρέτα, ἀπό μερικά, ὅμως, νά μένωμε μακριά, ὄχι μόνον ἀπό τά ἔργα, ἀλλά καί ἀπό τίς σκέψεις πού ὀδηγοῦν στά ἔργα, ὡς κακές καί ἐπιβλαβεῖς καί φαῦλες. Πῶς, λοιπόν, δέν τά ἔχουν συγκεχυμένα, ὅταν λένε πώς ὁ διδάσκαλός τους εἶνε δυνατότερος καί καλύτερος ἀπό τούς ἄλλους, ὅμως, οἱ ἴδιοι φανερά διδάσκουν πράγματα ἀντίθετα μέ τῆ διδασκαλία του; Διότι, ἂν δέν ὑπῆρχε τίποτε κακό ἢ

καλό, αλλά μόνον κατά τήν ἀνθρώπινη κρίσι μερικά θεωροῦνταν ἄδικα καί μερικά δίκαια, ἀσφαλῶς δέν θά ἀποφαινόταν ὁ Κύριος λέγοντας: «Οἱ δὲ δίκαιοι ἐκλάμπουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν»². Τούς ἄδικους, ὅμως, καί ὄσους δέν κάνουν τὰ ἔργα τῆς δικαιοσύνης θά τούς στείλῃ στοτό «πῦρ τὸ αἰώνιον, ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καί τὸ πῦρ οὐ σβέννυται»³.

2. Ἐπί πλέον δέ λέγοντας ὅτι πρέπει νά κάνουν τό κάθε τι καί νά συναναστρέφονται τόν ὁποιοδήποτε, ὥστε, ἂν εἶνε δυνατό νά γίνῃ, νά κάνουν τὰ πάντα μέ τή μία φορά πού ἔρχονται στή ζωή καί νά προχωροῦν στήν τελειότητα, ἀποδεικνύεται ὅτι δέν προσπαθοῦν καθόλου νά κάνουν ὅσα ἀφοροῦν στήν ἀρετή καί ἀπαιτοῦν κόπο καί ἔργο, πού δοξάζουν τόν ἄνθρωπο καί ἀπό ὄλους ἐπιδοκιμάζονται ὡς ἀγαθά. Διότι, ἂν πρέπει νά κάνουν καί νά ἐνεργοῦν τό κάθε τι, πρῶτο μὲν ἔπρεπε νά μάθουν ὅλες τίς τέχνες: εἴτε τίς θεωρητικές, εἴτε τίς πρακτικές, εἴτε τίς ἄλλες πού μαθαίνουμε μέ τήν αὐταπάρνησι καί γίνονται κτημά μας μέ τήν προσπάθεια καί τή μελέτη καί τήν ἐπιμονή, ὅπως τήν ὁποιασδήποτε μορφῆς μουσική, τήν ἀριθμητική, τή γεωμετρία, τήν ἀστρονομία καί ὅλα ὅσα γίνονται κτημά μας μέ τή θεωρία· ἀκόμη δέ ὅλη τήν ἰατρική, τή γνῶσι τῶν χόρτων καί τῶν βοτάνων, πού ἐπεξεργάζονται γιά τή θεραπεία τοῦ ἀνθρώπου· τή ζωγραφική, τήν κατασκευή ἀνδριάντων, τή χαλκευτική, τή μαρμαρογλυφική καί τίς παρόμοιες μέ αὐτές· ἐπί πλέον τήν κάθε μορφῆς γεωργία, τήν κτηνιατρική, τήν ποιμενική, τὰ ἐπαγγέλματα τῶν τεχνιτῶν, οἱ ὅποιοι, ὅπως λέγεται, ἀσχολοῦνται μέ ὅλες τίς τέχνες· αὐτές πού ἀσχολοῦνται μέ τή θάλασσα καί τίς ἄλλες, πού φροντίζουν τό σῶμα, καί τήν κνηγετική, τή στρατιωτική, τίς βασιλικές ἐνασχολήσεις καί ὁποιοσδήποτε ἄλλες. Ἐπί αὐτές τίς τέχνες οὔτε τό ἕνα δέκατο οὔτε τό ἕνα χιλιοστό δέν μποροῦν νά μάθουν τέλεια, ἂν κοπιάζουν σέ ὅλη τους τή ζωή. Καί τίποτε ἀπό αὐτά δέν προσπαθοῦν νά μάθουν ἐπί πλέον αὐτοί πού λένε ὅτι πρέπει νά κάνουν κάθε ἔργο. Ὄταν, ὅμως, ρέπουν πρός τίς ἀπολαύσεις, τήν ἡδονή καί τίς αἰσχρές πράξεις, μόνοι τους καταδικάζονται, διότι κρίνονται ἀπό τή διδασκαλία τους. Ἐπειδή λείπουν ἀπό αὐτούς ὅλα ὅσα εἶπαμε πρῖν, θά ἀπέλθουν στή διά πυρός τιμωρία. Ζηλώνουν τή φιλοσοφία τοῦ Ἐπικούρου⁴ καί τήν ἀδιαφορία τῶν Κυνικῶν⁵, ἐνῶ καυχῶνται πῶς ἔχουν διδάσκαλο τόν Ἰησοῦ· αὐτόν, ὁ ὁποῖος, ὅπως ἀποδείξαμε, ὄχι μόνον ἀπό τίς κακές πράξεις ἀποτρέπει τούς μαθητάς του, ἀλλά καί ἀπό τὰ λόγια καί τίς σκέψεις.

3. Ἐνῶ, ὅμως, λένε ὅτι ἔχουν τίς ψυχές ἀπό τήν ἴδια μέ τόν Ἰησοῦ «περιφορά»⁶ καί εἶνε ὅμοιοι μέ αὐτόν, μερικές φορές, μάλιστα, καί ἀνώτεροι, καί ἐνῶ τούς παρακινεῖ νά κάνουν ἔργα, τὰ ὅποια ἔδωσε ὁ Θεός γιά τό ὄφελος καί τήν ἐνίσχυσι τῶν ἀνθρώπων, ἀποδεικνύεται πῶς δέν κάνουν κάτι τέτοιο ἢ κάτι παρόμοιο ἢ πού μπορεῖ νά συγκριθῇ κατά τι. Ἄλλά καί ἂν κάνουν κάτι, τό κάνουν, ὅπως εἶπαμε, μέ μαγικό τρόπο καί προσπαθοῦν μέ τήν ἀπά-

τη νά παρασύρουν τούς άνοήτους. Δέν παρέχουν καμμία ώφέλεια ούτε κάποια εύλογία σέ όσους λένε ότι έπιτελοϋν «δυνάμεις». Παίρνουν, όμως, παιδιά, πού δέν έφθασαν άκόμη στην έφηβεία, και άπατοϋν τά μάτια τους και τούς δείχνουν φαντάσματα πού φεύγουν άμέσως, ώστε νά μή παραμείνουν για μία στιγμή και άποδειχθούν ότι μοιάζουν όχι μέ τόν Κύριο μας Ίησοϋ, αλλά μέ τό Σίμωνα τό μάγο. Ό Κύριός μας, όμως, άναστήθηκε εκ νεκρών τήν τρίτη ήμέρα (κάτι πού εΐνε βέβαιο και όχι φανταστικό, όπως τά θαύματα τών αίρετικών). Φανερώθηκε στους μαθητάς και, ενώ τόν έβλεπαν, άνελήφθη στον οϋρανό. Άντιθέτως, αυτοί πεθαίνουν και δέν άνίστανται ούτε φανερώνονται σέ άλλους. Γι' αυτό άποδεικνύεται πώς έχουν ψυχές, οι όποίες δέν εΐνε καθόλου όμοιες μέ τόν Ίησοϋ.

4. [Άν, όμως, θά πούν ότι και ό Κύριος τά έκανε αυτά φανταστικά, τούς παραπέμπουμε στά λόγια τών προφητών και από αυτά θά άποδείξωμε ότι όλα προφητεύθηκαν έτσι περί αυτού και συνέβησαν σίγουρα και ότι μόνον ό ίδιος εΐνε ό Υιός του Θεοϋ. Γι' αυτό και οι πραγματικοί μαθηταί του, πού από αυτόν πήραν τή χάρι, στό όνομά του έπιτελοϋν θαύματα επί εύεργεσία τών άλλων ανθρώπων, αναλόγως μέ τή δωρεά πού έλαβε ό καθένας από αυτούς. Άλλοι διώχουν δαιμόνια βεβαιότατα και άληθινά, ώστε πολλές φορές νά πιστεύουν εκείνοι, πού καθαρίσθηκαν από τά πονηρά πνεύματα, και νά γίνονται μέλη τής Έκκλησίας. Άλλοι έχουν πρόγνωσι τών μελλόντων και βλέπουν όπτασίες και όμιλοϋν προφητικώς. Άλλοι θεραπεϋουν τούς άρρώστους, θέτοντας επάνω τους τά χέρια και τούς άποκαθιστοϋν τήν υγεία. Ήδη δέ, καθώς εΐπαμε, και νεκροί άναστήθηκαν και παρέμειναν μαζί μας για αρκετά χρόνια. Και τί νά πούμε για τά χαρίσματα; Δέν εΐνε δυνατό νά άπαριθμήσωμε τά χαρίσματα, πού έλαβε από τόν Θεό ή καθολική Έκκλησία, και μέ τό όνομα του Ίησοϋ Χριστοϋ, ό όποιος σταυρώθηκε επί Ποντίου Πιλάτου, τά έπιτελεΐ κάθε ήμέρα επί εύεργεσία τών ανθρώπων. Ούτε έξαπατᾶ κανένα, ούτε του παίρνει χρήματα. Όπως δωρεάν έλαβε από τόν Θεό, έτσι δωρεάν και διακονεί⁷.

5. Τίποτε δέν κάνει μέ τίς επικλήσεις τών άποστατών άγγέλων ούτε μέ τά μαγικά άσματα ούτε μέ τήν άλλη φαύλη πολυπραγμοσύνη. Όλα τά κάνει καθαρά και άγνά φανερά άπευθύνει τίς προσευχές στον Κύριο, ό όποιος έκανε τά πάντα. Έπικαλείται τό όνομα του Κυρίου ήμῶν Ίησοϋ Χριστοϋ και έπιτελεΐ δυνάμεις προς όφελος τών ανθρώπων και όχι για νά τούς έξαπατήση. Έάν, λοιπόν, και τώρα τό όνομα του Κυρίου ήμῶν Ίησοϋ Χριστοϋ εύεργετη και θεραπεϋή σίγουρα και άληθινά όλους όσοι πιστεύουν σέ αυτόν, και όχι τό όνομα του Σίμωνος ούτε του Μενάνδρου ούτε του Καρποκράτους ούτε κάποιου άλλου, εΐνε φανερό τό έξής: ότι έγινε άνθρωπος, συνανεστράφη τό πλάσμα του και όλα τά έκανε άληθινά μέ τή δύναμι του Θεοϋ, κατά τήν εύδοκία του Πατρός τών όλων, όπως τό προείπαν οι προφήται. Ποιά, όμως, ήσαν αυτά θά τά αναφέρωμε μέ άποδείξεις από τούς προφήτες.

Κεφάλαιο ΛΓ'

1. Ἄς ἀναιρέσωμε, ὅμως, τὰ ὅσα λένε σχετικῶς μέ τή μετενσωμάτωσι ἀπό τό ὅτι οἱ ψυχές δέν θυμοῦνται καθόλου ὅσα προϋπῆρξαν. Ἐάν, δηλαδή, παρουσιάσθηκαν αὐτές γιά νά κάνουν τό κάθε τι, ἔπρεπε νά θυμοῦνται ὅσα προϋπῆρξαν, ὥστε νά συμπληρώνουν ὅσα ἔλειπαν καί νά μή μοχθῆ συνεχῶς καί οἰκτρῶς ἢ θέλησι γιά τὰ ἴδια πράγματα, καί ὅταν, μάλιστα, ἔρχονται στόν κόσμο γι' αὐτό ἀκριβῶς. Διότι δέν ἦταν δυνατόν ἢ συνένωσι μέ τό σῶμα νά σβήνη ἐξ ὀλοκλήρου τή μνήμη καί τή σκέψι ὅσων προϋπῆρξαν. Πῶς, ὅταν κοιμώμαστε καί ἡσυχάζη τό σῶμα, βλέπει τόσα πολλά μόνη τῆς ἢ ψυχῆ καί τὰ φαντάζεται καί, μολονότι τὰ περισσότερα τὰ θυμᾶται, εἶνε ἐνωμένη μέ τό σῶμα; Καί ὑπάρχει περίπτωσι, κατά τήν ὁποία μετά ἀπό πάρα πολύ καιρό ὅσα εἶδε κάποιος στό ὄνειρο, τὰ διηγείται, ἐνῶ δέν κοιμᾶται. Ἐτσι θυμᾶται καί ἐκεῖνα, τὰ ὁποία πρωτύτερα ἦλθαν σέ αὐτό τό σῶμα, καί ἐνεργεῖ ἀναλόγως. Διότι αὐτό πού εἶδαμε σέ βραχύτατο χρόνο ἢ συλλάβαμε μέ τή φαντασία, τό θυμᾶται μόνον αὐτή στό ὄνειρο μετά πού ἐνώνεται μέ τό σῶμα καί διαχέεται σέ ὅλα τὰ μέλη. Πολύ περισσότερο θά θυμᾶται ἐκεῖνα, στά ὁποία παρέμεινε ἐπί τόσα χρόνια καί καθ' ὄλο τό διάστημα τῆς παρελθούσης ζωῆς.

2. Ἐπί πλέον, ὁ Πλάτων, ὁ ἀρχαῖος ἐκεῖνος φιλόσοφος τῶν Ἀθηνῶν, ὁ ὁποῖος πρῶτος ἀπό τούς Ἀθηναίους εἰσηγήθηκε αὐτή τή θεωρία, ἐπειδή δέν μπορούσε νά δικαιολογηθῆ, εἰσήγαγε τό ποτό τῆς λήθης¹, νομίζοντας ὅτι μέ αὐτό ξεφεύγει ἀπό μία τέτοια δυσχέρεια. Δέν παρουσιάζει μέν καμμία ἀποδειξι, ἀλλά ἀπαντᾷ, ἀποφαινόμενος ὅτι, ὅταν οἱ ψυχές εἰσέρχονται σέ αὐτή τή ζωῆ, ὁ δαίμονας πού βρίσκεται ἐπάνω ἀπό τήν εἴσοδο, τίς κάνει νά πιοῦν τή λήθη πρῖν εἰσελθουν στά σώματα. Καί χωρίς νά τό καταλάβη, περιέπεσε σέ ἄλλη μεγαλύτερη δυσχέρεια. Διότι, ἐάν τό ποτό τῆς λήθης μπορῆ μετά τήν πόσι νά ἐξαλείψη τή μνήμη ὅλων τῶν πράξεων, ἀπό ποῦ τό ξέρεις, ὦ Πλάτων, ὅτι, ἐνῶ τώρα ἡ ψυχῆ σου εἶνε στό σῶμα, πρῖν εἰσελθῆ σέ αὐτό, συνέβη νά πιῆ ἀπό τό δαίμονα ἕνα φάρμακο πού προκάλεσε τή λήθη; Ἐάν θυμᾶσαι τό δαίμονα, τό ποτό καί τήν εἴσοδο, πρέπει νά μάθης καί τὰ ὑπόλοιπα. Ἄν, ὅμως, τὰ ἀγνοῆς ἐκεῖνα, οὔτε ὁ δαίμονας εἶνε ἀληθινός, οὔτε συντεθῆ μέ τέχνη τό ποτό τῆς λήθης.

3. Σέ ὅσους λένε πῶς τό ἴδιο τό σῶμα εἶνε τό φάρμακο τῆς λήθης, αὐτές τίς ἀπαντήσεις δίδουμε. Πῶς ὅ,τι βλέπει μόνη τῆς ἢ ψυχῆ καί στά ὄνειρα καί μέ τή σκέψι καί μέ τήν ἔντασι τοῦ νοῦ, ὅταν ἀναπαύεται τό σῶμα, τὰ θυμᾶται ἢ ἴδια καί τὰ ἀναφέρει ὁ ἄνθρωπος στους πλησίον; Ὅμως ἐάν τό σῶμα ἦταν ἢ αἰτία τῆς λήθης, ἢ ψυχῆ δέν θά θυμόταν οὔτε αὐτά πού ἀπό παλιά τῆς εἶνε γνωστά εἶτε μέ τὰ μάτια εἶτε μέ τήν ἀκοή, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει μέσα στό σῶμα, ἀλλά μόλις θά ἔφυγε τό μάτι ἀπό αὐτά πού εἶδε, θά ἐξαλείφονταν μαζί καί ἡ ἀνάμνησί τους. Ἐφ' ὅσον ἡ ψυχῆ ὑπάρχει μέσα στήν ἴδια τή λήθη, δέν μπο-

ρουσε νά γνωρίζη τίποτε άλλο, παρά μόνον ἐκεῖνο πού ἔβλεπε πρὸς τό παρόν. Πῶς, ὅμως, ὄντας μέσα στό σῶμα, καί θά μάθαινε τά τοῦ Θεοῦ καί θά τά θυμόταν, ὅταν, ὅπως λένε, τό ἴδιο τό σῶμα εἶνε ἡ αἰτία τῆς λήθης; Ἀλλά καί οἱ προφῆται, ὅταν ἦσαν στή γῆ, ἔβλεπαν ἢ ἄκουγαν τά πάντα πνευματικῶς, ἀναλόγως μέ τό τί ἐπουράνια ἔβλεπαν, καί οἱ ἴδιοι, ἐπίσης, τά θυμοῦνταν, ὅταν ἐπανερχόνταν ἀπό τήν ἔκστασι καί τά ἔλεγαν στούς ἄλλους. Δέν ἐπέφερε τό σῶμα στήν ψυχή τους τή λήθη ὅσων εἶδαν πνευματικῶς, ἀλλά ἡ ψυχή δίδασκε τό σῶμα καί τό καθιστοῦσε κοινωνό τοῦ πνευματικοῦ ὁράματος πού εἶδε αὐτή.

4. Δέν εἶνε τό σῶμα ἰσχυρότερο ἀπό τήν ψυχή, ἐφ' ὅσον αὐτή τοῦ δίδει τήν πνοή, τό ζωοποιεῖ, τό αὐξάνει καί τό στερεώνει, ἀλλά ἡ ψυχή ἐξουσιάζει καί κυβερνᾷ τό σῶμα. Μόνον ἡ εὐκινησία της ἐμποδίζεται, ἐφ' ὅσον τό σῶμα συμμετέχει στίς ἐνέργειές της. Δέν χάνει τή γνῶσί της. Διότι τό σῶμα μοιάζει μέ ὄργανο. Ἡ ψυχή, ὅμως, ἐπέχει θέσι τεχνίτου. Ὁ τεχνίτης γρήγορα ἐφευρίσκει μόνος του τήν ἐργασία, ἀλλά τήν ἐκτελεῖ μέ τό ὄργανο βραδύτερα, λόγῳ τῆς ἀκινησίας τοῦ ὕλικου πού ἔχει στά χέρια του. Ἡ ταχύτητα τοῦ νοῦ ἐνώνεται μέ τή βραδύτητα τοῦ ὀργάνου καί κάνει ἔργο καλά κατεσκευασμένο. Ἐτσι καί ἡ ψυχή ἐνώνεται μέ τό σῶμά της καί ἐμποδίζεται μὲν λίγο, διότι ἡ ταχύτητά της συνδυάζεται μέ τή βραδύτητα τοῦ σώματος· δέν χάνει, ὅμως, ἐξ ὀλοκλήρου τίς δυνάμεις της, ἀλλά δίδοντας ζωή στό σῶμα, ἡ ἴδια δέν παύει νά ζῆ. Παρομοίως ἐνώνεται μέ τό σῶμα καί κατά τά ἄλλα, ὅμως, δέν χάνει τή γνῶσι οὔτε τήν ἀνάμνησι ὅσων εἶδε.

5. Ἐάν, ἐπομένως, ἡ ψυχή δέν θυμᾶται τίποτε ἀπό τά παρελθόντα, ἀλλά παίρνει ἐδῶ τή γνῶσι τῶν ὄντων, δέν ὑπῆρξε κάποτε μέσα σέ ἄλλα σώματα, οὔτε ἔκανε αὐτά πού δέν γνωρίζει, οὔτε γνώρισε αὐτά πού δέν βλέπει. [Ἀλλά ὅπως ὁ καθένας ἀπό ἐμᾶς παίρνει τό δικό του σῶμα] μέ τήν τέχνη τοῦ Θεοῦ [ἔτσι ἔχει καί τή δική του ψυχή. Διότι ὁ Θεός δέν εἶνε πτωχός οὔτε ἄπορος, ὥστε νά μὴ χαρίση στό κάθε σῶμα τή δική του ψυχή, ὅπως καί τό δικό του χαρακτῆρα. Καί γι' αὐτό, ὅταν συμπληρωθῆ ὁ ἀριθμός, πού ὁ ἴδιος προώρισε μόνος του, ὅλοι ὅσοι ἐνεγράφησαν γιά τή ζωή, θά ἀναστηθοῦν, ἔχοντας τά δικά τους σώματα, τίς δικές τους ψυχές καί τά δικά τους πνεύματα, μέ τά ὁποῖα εὐηρέστησαν στόν Θεό. Ἐνῶ οἱ ἄξιοι τῆς κολάσεως θά ἀπέλθουν στήν κόλασι καί αὐτοί, ἔχοντας τίς δικές τους ψυχές καί τά δικά τους σώματα, μέ τά ὁποῖα ἀπομακρύνθηκαν ἀπό τή χάρι τοῦ Θεοῦ. Καί οἱ δύο θά σταματήσουν πιά νά γεννοῦν καί νά γεννῶνται, νά νυμφεύωνται καί νά παντρεύωνται. Ἐτσι θά συμπληρωθῆ τό πλῆθος τῶν ἀνθρώπων σύμφωνα μέ τό μέτρο πού προώρισε ὁ Θεός καί θά τηρηθῆ ἡ ἀρμονία τοῦ Πατροῦς]².

Κεφάλαιο ΛΔ'

1. Πληρέστατα, όμως, δίδαξε ο Κύριος ότι οι ψυχές όχι μόνον παραμένουν και δέν μεταβαίνουν από σῶμα σέ σῶμα, αλλά και διατηρούν τόν ἴδιο χαρακτήρα τοῦ σώματος, μέ τό ὅποιο ἐνώθηκαν, και θυμούνται τά ἔργα, πού ἔκαναν ἐδῶ και ἔπαυσαν νά κάνουν. Ἀναφέρθηκε σέ αὐτά, ὅταν ἔκανε λόγο γιά τόν πλούσιο και τό Λάζαρο, ὁ ὁποῖος ἀναπαύοταν στόν κόλπο τοῦ Ἀβραάμ¹. Ἐκεῖ λέγει ὅτι ὁ πλούσιος μετά τό θάνατό του γνώρισε τό Λάζαρο, παρομοίως δέ και τόν Ἀβραάμ, και ὅτι ὁ καθένας τους παρέμενε στή θέσι του και ὅτι ὁ πλούσιος παρακαλοῦσε νά σταλῆ ὁ Λάζαρος γιά νά τόν βοηθήση, αὐτός πού δέν ἔπαιρνε οὔτε ἀπό τά ψίχουλα τοῦ τραπεζιοῦ του· ὅτι ἀπήντησε ὁ Ἀβραάμ, ὁ ὁποῖος γνώριζε ὄχι μόνον τά τοῦ Λαζάρου, ἀλλά και τά τοῦ πλουσίου· και ὅτι τοῦ παρήγγειλε νά συμμορφωθοῦν μέ τό Μωϋσῆ και τούς προφήτες ὅσοι δέν προτιμοῦσαν νά ἔλθουν σέ ἐκεῖνο τόν τόπο «*τῆς βασάνου*» και νά ἀποδεχθοῦν τό κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ πού ἐπρόκειτο νά ἀναστηθῆ ἐκ νεκρῶν. Μέ αὐτά κατέστη σαφέστατο ὅτι οι ψυχές και παραμένουν και δέν μεταβαίνουν ἀπό σῶμα σέ σῶμα και ἔχουν τή μορφή τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε ἀκόμη και νά ἀναγνωρίζονται και νά θυμούνται αὐτά πού εἶνε ἐδῶ· ὅτι ὁ Ἀβραάμ εἶχε ἀκόμη και τό προφητικό χάρισμα και ὅτι κάθε ἀνθρώπος κατοικεῖ ὅπως τοῦ ἀξίζει ἀκόμη και πρὶν ἀπό τήν κρίσι.

2. Μερικοί, όμως, λένε ἐν προκειμένῳ ὅτι οι ψυχές, πού λίγο πρὶν ἄρχισαν νά ὑπάρχουν, δέν μποροῦν νά παραμείνουν γιά πολύ χρόνο· ἀλλά πρέπει ἢ νά εἶνε ἀγέννητες, γιά νά εἶνε ἀθάνατες, ἢ, ἂν ἔλαβαν ἀρχή τῆς ὑπάρξεως, νά πεθαίνουν μαζί μέ τό ἴδιο τό σῶμα. Ἄς μάθουν, λοιπόν, ὅτι χωρίς ἀρχή και τέλος, πραγματικά και πάντοτε ὁ ἴδιος και κατά τόν ἴδιο τρόπο διακειμένος εἶνε μόνον ὁ Θεός, ὁ πάντων Κύριος. Ὅλα, όμως, ὅσα προέρχονται ἀπό αὐτόν, ὅσα ἐγίναν και γίνονται, παίρνουν μέν τήν ἀρχή τῆς ὑπάρξεώς τους και γι' αὐτό εἶνε κατώτερα ἀπό αὐτόν πού τά ἔκανε, διότι δέν εἶνε ἀγέννητα· παραμένουν, όμως, και ἐπεκτείνονται στό μάκρος τῶν αἰῶνων, σύμφωνα μέ τό θέλημα τοῦ Δημιουργοῦ Θεοῦ². Ὅπως στήν ἀρχή τούς χάρισε ὁ Θεός τή δημιουργία, ἔτσι και μετά τούς χάρισε τήν ὑπαρξι.

3. Τό ὑπεράνω μας στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ, ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη και τά ὑπόλοιπα ἀστέρια και ὄλες οι ὁμορφιές τους ἐγίναν, ἐνῶ πρωτότερα δέν ὑπῆρχαν, και παραμένουν γιά πολύ χρόνο κατά τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Τό ἴδιο ἂν σκεφθῆ κάποιος γιά τίς ψυχές, γιά τά πνεύματα και γενικῶς γιά ὄλα ὅσα ἐγίναν, δέν θά πέση πολύ ἔξω, ἐφ' ὅσον ὄλα ὅσα ἐγίναν, ἔχουν μέν τήν ἀρχή τῆς δημιουργίας τους, παραμένουν, όμως, ὅσο θελήσῃ ὁ Θεός νά ὑπάρξουν και νά παραμείνουν. Γι' αὐτές τίς ἀπόψεις μας μαρτυρεῖ ἀκόμη και τό προφητικό πνεῦμα, λέγοντας: «*Ὅτι αὐτός εἶπε και ἐγενήθησαν, αὐτός ἐνετείλατο και ἐκτίσθησαν. Ἔστησεν αὐτά εἰς τὸν αἰῶνα και εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος*»³. Και πάλι λέγει τά ἐξῆς γιά τόν σεσωσμένο ἀνθρώπο· «*Ζωὴν ἠτήσατό σε και ἔδωκας αὐτῷ μακρότητα ἡμερῶν εἰς αἰῶνα αἰῶνος*»⁴. σάν ὁ Πατήρ τῶν ὄλων νά χαρί-

ζη σέ ὄσους σώζονται καί τή διαμονή εἰς αἰῶνας αἰώνων. Ἡ ζωὴ δέν εἶνε ἀπό ἐμᾶς οὔτε ἀπό τῆ φύσι μας, ἀλλά δίδεται κατὰ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ. Καί γι' αὐτό ὅποιος διαφυλάξῃ τὸ χάρισμα τῆς ζωῆς καὶ εὐχαριστήσῃ αὐτόν πού τὸ ἔδωσε, θά λάβῃ καί τὴ «μακρότητα ἡμερῶν εἰς αἰῶνα αἰῶνος». Ὅποιος, ὅμως, τὸ ἀπορρίψῃ καὶ φανῇ ἀχάριστος πρὸς τὸν Δημιουργό, ἐπειδὴ δημιουργήθηκε, καὶ δέν ἀναγνωρίσῃ αὐτόν πού τὸ δίδει, ὁ ἴδιος στερεῖ τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τῆ διαμονῆ «εἰς αἰῶνα αἰῶνος»⁵. Καί γι' αὐτό ἔλεγε ὁ Κύριος σέ ὄσους ὑπῆρξαν ἀχάριστοι ἀπέναντί του· «*Εἰ ἐν τῷ μικρῷ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ μέγα τίς δώσει ὑμῖν;*»⁶· πού σημαίνει ὅτι ὄσοι στὴ μικρὴ καὶ πρόσκαιρη ζωὴ ὑπῆρξαν ἀχάριστοι πρὸς τὸν Θεό πού τοὺς τὴν ἔδωσε, δικαίως δέν θά πάρουν ἀπὸ αὐτόν τὴ «μακρότητα ἡμερῶν εἰς αἰῶνα αἰῶνος».

4. Ἀλλὰ ὅπως τὸ σῶμα εἶνε ψυχικό, ὅμως, τὸ ἴδιο δέν εἶνε ψυχὴ, ἀλλὰ ἐνώνεται μέ τὴν ψυχὴ, ὡσότου θέλει ὁ Θεός, ἔτσι καί ἡ ψυχὴ ἢ ἴδια μὲν δέν εἶνε ζωὴ⁷, ἀλλὰ μετέχει στὴ ζωὴ πού τῆς παρέχει ὁ Θεός. Γι' αὐτό καί ὁ προφήτης λέγει περὶ τοῦ πρωτοπλάστου· «*Ἐγένετο εἰς ψυχὴν ζῶσαν*»⁸. Μᾶς διδάσκει ὅτι λόγῳ τῆς συμμετοχῆς στὴ ζωὴ, ἢ ψυχὴ ἔγινε ζῶσα· ἔτσι ὥστε νά ἐννοηθῇ χωριστά ἢ ψυχὴ καὶ χωριστά ἢ ζωὴ τῆς. Ἐπειδὴ, ἐπομένως, ὁ Θεός χαρίζει τὴ ζωὴ καὶ διαρκῆ παραμονή, εἶνε δυνατόν καὶ οἱ ψυχές, πού πρῶτα δέν ὑπῆρχαν, ὕστερα νά παραμένουν, ἐφ' ὅσον ὁ Θεός θέλησε καὶ νά ὑπάρχουν καὶ νά ὑφίστανται. Διότι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ πρέπει νά ἡγεμονεύῃ σέ ὅλα καὶ νά κυριαρχῇ, ὅλα τὰ ἄλλα, ὅμως, νά ὑποκύπτουν καὶ νά ὑποτάσσονται σέ αὐτόν καὶ νά εἶνε δοῦλα σέ αὐτόν. Ἄρκοῦν ἕως ἐδῶ ὅσα εἶπαμε γιὰ τὴ δημιουργία καὶ τὴν παραμονὴ τῆς ψυχῆς.

Κεφάλαιο ΛΕ'

1. Καί ὁ ἴδιος, ὅμως, ὁ Βασιλείδης, πέρα ἀπὸ αὐτὰ πού εἰπώθηκαν, θά ἀναγκασθῇ νά πῆ, σύμφωνα μέ τὸ σύστημά του, ὅτι ὄχι μόνο τριακόσιοι ἐξήντα πέντε οὐρανοὶ ἔγιναν ἀλληλοδιαδόχως, ἀλλὰ ὅτι κάποιος ἄπειρο καὶ ἀμέτρητο πλῆθος οὐρανῶν πάντα ἔγινε καὶ γίνεται καὶ θά γίνεται καὶ ποτέ δέν θά σταματήσῃ μία τέτοια δημιουργία τῶν οὐρανῶν. Διότι, ἂν ἀπὸ τὴν ἀπόρροια τοῦ πρώτου οὐρανοῦ ἔγινε ὁ δεύτερος, σύμφωνα μέ τὸ σχῆμά του καὶ σύμφωνα μέ τοῦ δευτέρου τὸ σχῆμα ἔγινε ἓνας τρίτος, παρομοίως ἔγιναν καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι πού ἀκολουθοῦν. Κατ' ἀνάγκη δέ καὶ ἀπὸ τὸ δικό μας οὐρανό, τὸν ὁποῖο ὀνομάζειτε τελευταῖο, ἀπέρρευσε καὶ ἔγινε ἄλλος, παρόμοιος μέ αὐτόν, καὶ ἀπὸ ἐκεῖνον πάλι ἄλλος. Ἔτσι ποτέ δέν σταματᾷ οὔτε ἡ ἀπόρροια τῶν οὐρανῶν, πού ἤδη ἔγιναν, οὔτε ἡ δημιουργία τους, ἀλλὰ περιπίπτουμε σέ ἄπειρο καὶ μὴ προσδιωρισμένο ἀριθμὸ οὐρανῶν.

2. Ὅμως, καὶ οἱ ὑπόλοιποι οἱ ψευδῶννοι Γνωστικοί, οἱ ὁποῖοι λένε ὅτι οἱ προφῆται προφήτευσαν ἐμπνεόμενοι ἀπὸ διαφορετικούς θεούς, εὐκολα ἀνατρέπονται ἀπὸ τὸ ἐξῆς· ὅλοι οἱ προφῆται κήρυξαν ἓνα Θεό καὶ Κύριο, «*τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς*»¹, καὶ φανέρωσαν

τήν ἔλευσι τοῦ Υἱοῦ του. Αὐτό θά τό παρουσιάσωμε ἐπί τῆ βάσει τῆς ἰδίας τῆς Γραφῆς στά ἐπόμενα βιβλία.

3. Μερικοί, πάλι, ἀντιπαράθετον ἐβραϊκές λέξεις, πού ἀπαντοῦν στή Γραφή διαφορετικά, ὅπως «*Σαβαώθ*», «*Ἐλωί*», «*Ἄδωναί*», καί ὅποιεσδήποτε ἄλλες παρόμοιες, ἀπό τίς ὁποῖες προσπαθοῦν νά ἀποδείξουν ὅτι ὑπάρχουν διαφορετικές δυνάμεις καί θεοί. Ἄς μάθουν ὅτι ὅλες αὐτές οἱ λέξεις εἶνε σημασίες καί ὀνομασίες ἑνός καί τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ. Ἡ λέξι «*Ἐλωί*», κατὰ τήν ἰουδαϊκή γλῶσσα, σημαίνει «*Θεός ἀληθινός*» καί ἡ λέξι «*Ἐλωίθ*», κατὰ τήν ἐβραϊκή, σημαίνει «*αὐτό πού περιέχει ὅλα*». Ἡ λέξι «*Ἄδωναί*» ἄλλοτε μέν σημαίνει τό ἔνδοξο καί θαυμαστό, ἄλλοτε, ὅμως, μέ τό διπλασιασμό τοῦ γράμματος δέλτα καί τή δασεῖα, ὅπως «*Ἄδδωναί*», σημαίνει «*αὐτόν πού περιορίζει καί χωρίζει τή γῆ ἀπό τό νερό, ὥστε νά μή μπορῇ τό νερό νά ἀνυψωθῇ κατ' αὐτῆς*». Παρομοίως δέ καί ἡ λέξι «*Σαβαώθ*», ὅταν γράφεται μέ τό ἐλληνικό ὦμέγα στήν τελευταία συλλαβή, σημαίνει τόν «*ἐκούσιο*», ὅταν, ὅμως, γράφεται μέ τό ἐλληνικό ὄμικρον, δηλαδή *Σαβαόθ*, σημαίνει τόν «*πρῶτο οὐρανός*»². Κατά τόν ἴδιο τρόπο καί ἡ λέξι «*Ἰαώθ*», μέ μακρά καί δασυνόμενη τήν τελευταία συλλαβή, σημαίνει «*τό προωρισμένο μέτρο*»· ὅταν, ὅμως, βραχύνεται μέ τό ἐλληνικό ὄμικρον, δηλαδή, «*Ἰαόθ*», σημαίνει «*αὐτόν πού φυγαδεύει τά κακά*». Καί ὅλα τά ὑπόλοιπα εἶνε ὀνομασίες ἑνός καί τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ. Ὅπως στή λατινική οἱ λέξεις «*Dominus virtutum*» («*Κύριος τῶν Δυνάμεων*»), «*Pater omnium*» («*πατήρ τῶν ὄλων*»), «*Deus omnipotens*» («*Θεός Παντοδύναμος*»), «*Altissimus*» («*Ἵψιστος*»), «*Dominus coelorum*» («*Κύριος τῶν οὐρανῶν*»), «*Creator*» («*Κτίστης*») καί «*Fabricator*» («*Δημιουργός*») καί τά ὅμοια, εἶνε ὀνομασίες ὄχι διαφορετικῶν ὄντων, ἀλλά ἑνός καί τοῦ αὐτοῦ, καί ἐπίθετα, μέ τά ὁποῖα φανερώνεται ὁ ἕνας Θεός καί Πατήρ, ὁ ὁποῖος συνέχει τά πάντα καί σέ ὅλα δίδει τήν ὑπαρξι.

4. Μέ τά ὅσα, ὅμως, εἶπαμε, συμφωνοῦν τό κήρυγμα τῶν ἀποστόλων, ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου, ἡ προφητεία τῶν προφητῶν, οἱ ὁδηγίες τῶν ἀποστόλων καί ἡ διακονία τοῦ νόμου, πού δοξάζουν ἕνα καί τόν αὐτό Θεό καί Πατέρα τῶν ὄλων καί ὄχι συνέχεια κάποιον διαφορετικό, οὔτε κάποιον πού ἔχει τήν ὑπαρξι του ἀπό διαφορετικούς θεούς ἢ διαφορετικές Δυνάμεις. Τά ὄρατά καί τά ἀόρατα, ὅλα ἀπολύτως, ἔγιναν ἀπό ἕνα μόνο καί τόν αὐτό Θεό καί Πατέρα, ὁ ὁποῖος τά οἰκονομεῖ καί τά προσαρμόζει κατὰ τή φύσι τῆς «ὑποκειμένης ὕλης»³, καί ὄχι ἀπό τοὺς ἀγγέλους οὔτε ἀπό κάποια ἄλλη Δύναμι. Νομίζω ὅτι μέ αὐτά, κοντά στά ἄλλα, ἀρκούντως ἀπεδείχθη ὅτι ὑπάρχει ἕνας Θεός, Πατήρ καί Δημιουργός τῶν πάντων. Ἀλλά γιά νά μή θεωρηθοῦμε ὅτι ἀποφεύγουμε τίς ἀποδείξεις ἀπό τή Γραφή τοῦ Κυρίου, ὅταν ἡ ἴδια ἡ Γραφή διακηρύττει αὐτό ἀκριβῶς πολύ σαφέστερα καί καθαρώτερα, χάριν ὧν τήν προσέχουν σωστά θά παραδώσωμε ἰδιαίτερο βιβλίον, πού νά ἀκολουθῇ τή Γραφή, καί μπροστά σέ ὅλους ὅσοι ἀγαποῦν τήν ἀλήθεια, θά παρουσιάσωμε ἀποδείξεις ἀπό τή θεία Γραφή.

ΒΙΒΛΙΟ ΤΡΙΤΟ

Προοίμιο

Σύ, βεβαίως, αγαπητέ, μᾶς παρήγγειλες νά ἀποκαλύψωμε τίς ἀπόκρυφες ἀπόψεις τοῦ Οὐαλεντίνου, τί ἀκριβῶς πρεσβεύουν οἱ ὄπαδοί του, νά δείξωμε τήν ποικιλία τῶν ἀπόψεών τους καί νά παρουσιάσωμε ἕνα λόγο πού θά τοὺς ἀνατρέψη. Ἐπιχειρήσαμε, λοιπόν, νά φανερώσωμε τή διδασκαλία καί τή διαδοχή τους καί νά τά ἀνατρέψωμε ὅλα, ἀρχίζοντας τόν ἔλεγχο ἀπό τό Σίμωνα τό μάγο, τόν πατέρα ὄλων τῶν αἰρετικῶν. Καί ἐπειδὴ σέ ἕνα ἔργο συμπεριλάβαμε τόν ἔλεγχο καί τήν ἀνατροπή τους σέ πολλά σημεῖα, σοῦ στείλαμε βιβλία, ἀπό τά ὁποῖα τό πρῶτο περιέχει τίς ἀπόψεις ὄλων ἐκείνων καί τίς συνήθειές τους καί δείχνει τό χαρακτήρα τῆς συννααστροφῆς τους. Στό δεύτερο βιβλίο ἀνασκευάσαμε καί ἀνατρέψαμε τήν αἰρετική διδασκαλία τους, τήν ἀπογυμνώσαμε καί τήν παρουσιάσαμε ὅπως ἀκριβῶς εἶνε. Σέ αὐτό, ὅμως, τό τρίτο βιβλίο θά παρουσιάσωμε μαρτυρίες ἀπό τή Γραφή, ὥστε ἀπό πλευρᾶς μου νά μή σοῦ λείπη τίποτε ἀπό ὅσα παρήγγειλες. Καί ἐκτός τῶν ὄσων πρέσβευες, θά πάρης ἀπό ἐμᾶς τά μέσα, μέ τά ὁποῖα θά ἐλέγγης καί θά ἀνασκευάζης ἐκείνους πού καθ' οἰονδήποτε τρόπο διδάσκουν τήν αἵρεσι. Διότι ἡ ἐν Θεῷ ἀγάπη, πού εἶνε πλούσια καί ἀνεπίφθονη, δωρίζει περισσό-τερα ἀπό ὅσα ζητᾶ κάποιος ἀπό αὐτήν¹. Νά θυμᾶσαι, λοιπόν, ὅσα εἶπαμε στά δύο προηγούμενα βιβλία. Καί συνδέοντας αὐτά μέ ἐκεῖνα, θά ἔχης ἀπό ἐμᾶς πληρέστατη ἀντιμετώπισι ὄλων τῶν αἰρετικῶν καί μέ πεποίθησι καί πολλή σταθερότητα θά ἀνθίστασαι σέ αὐτούς ὑπέρ τῆς μιᾶς, ἀληθινῆς καί ζώσης πίστεως, τήν ὁποία παρέλαβε ἡ Ἐκκλησία ἀπό τοὺς ἀποστόλους καί παρέδωσε στά τέκνα της. Διότι ὁ Κύριος τῶν ὄλων ἔδωσε τήν ἐξουσία τοῦ Εὐαγγελίου στους ἀποστόλους του, μέ τοὺς ὁποίους γνωρίσαμε τήν ἀλήθεια, δηλαδή, τή διδασκαλία τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καί στους ὁποίους ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἶπε· «*Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει· καί ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμέ ἀθετεῖ καί τὸν ἀποστείλαντά με*»².

Κεφάλαιο Α'

1. Τό σχέδιο τῆς σωτηρίας μας δέν τό γνωρίσαμε ἀπό ἄλλους, παρά μόνον ἀπό αὐτούς, μέ τοὺς ὁποίους τό Εὐαγγέλιο ἔφθασε ἕως ἐμᾶς. Αὐτό τό κήρυξαν μὲν κάποτε, ἀλλά ἀργότερα μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ μᾶς τό παρέδωσαν μέσα στή Γραφή ὡς θεμέλιο καί στύλο τῆς πίστεώς μας. Οὔτε, βεβαίως,

μπορούμε νά ποῦμε ὅτι κήρυξαν πρὶν ἀποκτήσουν τὴν τέλεια γνῶσι, ὅπως μερικοὶ τολμοῦν νά λένε, καυχώμενοι ὅτι εἶνε διορθωταὶ τῶν ἀποστόλων¹. Διότι μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασι τοῦ Κυρίου «ἐνεδύθησαν τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν»² μέ τὴν ἐπιφοίτησι τοῦ ἁγίου Πνεύματος, συμπλήρωσαν ὅλες τὶς ἐλλείψεις τους καὶ ἀπέκτησαν τὴν τέλεια γνῶσι. Ἐξῆλθαν στὰ πέρατα τῆς γῆς, εὐαγγελιζόμενοι τὰ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἀγαθὰ³ καὶ «καταγγέλλοντες»⁴ στοὺς ἀνθρώπους τὴν εἰρήνην τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ ὅλοι, βεβαίως, ἐξ Ἰησοῦ, ὅπως καὶ ὁ καθένας χωριστά, κατεῖχαν τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Θεοῦ. [Ἔτσι ὁ μὲν Ματθαῖος, πού ζοῦσε ἀνάμεσα στοὺς Ἑβραίους, συνέγραψε εὐαγγέλιο στὴ διάλεκτό τους⁵, ἐνόσφ ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος κήρυτταν τὸ Εὐαγγέλιο στὴ Ρώμη⁶ καὶ θεμελίωσαν τὴν Ἐκκλησία. Μετὰ δὲ τὴν «ἐξοδό» τους⁷, ὁ Μᾶρκος, ὁ μαθητῆς καὶ ἐρμηνευτῆς τοῦ Πέτρου, καὶ αὐτὸς μᾶς παρέδωσε γραπτῶς ὅσα κήρυττε ὁ Πέτρος. Ἀλλὰ καὶ ὁ Λουκᾶς, ὁ ἀκόλουθος τοῦ Παύλου, συνέγραψε σὲ βιβλίον τὸ εὐαγγέλιον πού κήρυττε ἐκεῖνος. Ἐπειτα ὁ Ἰωάννης, ὁ μαθητῆς τοῦ Κυρίου πού ἀνέπεσε στὸ στήθος του, καὶ αὐτὸς συνέγραψε τὸ εὐαγγέλιον, ὅταν ἔμενε στὴν Ἐφεσο τῆς Μ. Ἀσίας]⁸.

2. Ὅλοι αὐτοὶ παρέδωσαν σὲ ἐμᾶς ἓνα Θεό, Ποιητὴ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, αὐτόν πού κήρυξαν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται, καὶ ἓνα Χριστό, Υἱὸ τοῦ Θεοῦ. Ἄν κάποιος δὲν συμφωνῇ μέ αὐτούς, «ἀθετεῖ», ὅπωςδήποτε, τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου, «ἀθετεῖ», ὅμως, καὶ τὸν ἴδιο τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό⁹. «Ἀθετεῖ», τέλος, καὶ τὸν Πατέρα καὶ εἶνε ἀφ' ἑαυτοῦ καταδικασμένος¹⁰, διότι ἀντίσταται καὶ ἀντιμάχεται στὴ σωτηρία του. Αὐτὸ κάνουν ὅλοι οἱ αἰρετικοί.

Κεφάλαιο Β'

1. Ἐπειδὴ, λοιπόν, οἱ αἰρετικοὶ ἐλέγχονται ἀπὸ τὴ Γραφή, μεταστρέφονται καὶ κατηγοροῦν τὴν ἴδια τὴ Γραφή, ὅτι δῆθεν δὲν εἶνε γραμμὴν σωστά οὔτε ἔχει τὴν αὐθεντία, διότι τὰ λέγει διαφορετικὰ ἀπὸ αὐτούς. Καὶ φυσικὰ δὲν εἶνε δυνατό σὲ αὐτὴ νά βροῦν τὴν ἀλήθεια, ἀφοῦ ἀγνοοῦν τὴν Παράδοσι. Λέγουν ἀκόμη ὅτι ἡ Γραφή δὲν παραδόθηκε γραπτῶς, ἀλλὰ μέ τὴ ζῶσα φωνή. Γι' αὐτὸ ὁ Παῦλος ἔλεγε: «Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις· σοφίαν δὲ οὐ τοῦ κόσμου τούτου»¹. Ὁ καθένας, μάλιστα, ἀπὸ αὐτούς λέγει ὅτι ἡ σοφία αὐτὴ εἶνε ἐκεῖνη πού ὁ ἴδιος ἀνεκάλυψε, δηλαδή, αὐτὴ πού ἐπενόησε. Ἔτσι ἐπαξίως κατ' αὐτούς ὑπάρχει ἡ ἀλήθεια ἄλλοτε στὸν Οὐαλεντίνου, ἄλλοτε στὸ Μαρκίωνα καὶ ἄλλοτε στὸν Κήρινθο. Ἐπειτα κατοίκησε στὸ Βασιλείδην ἢ σὲ ἐκεῖνον πού λέγει τὰ ἀντίθετα² καὶ ὁ ὁποῖος δὲν μπόρεσε νά πῆ τίποτε τὸ σωτήριον. Διότι ὁ καθένας ἀπὸ αὐτούς εἶνε τελείως διεστραμμένος καὶ διαστρέφοντας τὸν κανόνα τῆς ἀληθείας δὲν ντρέπεται νά κηρύττει τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του.

2. Ἐνῶ, ὅμως, τοὺς καλοῦμε νά ἔλθουν στὴν Παράδοσι, ἡ ὁποία προέρ-

χεται από τους αποστόλους και διαφυλάσσεται στις εκκλησίες με τη διαδοχή των πρεσβυτέρων, εναντιώνονται στην Παράδοσι. Και λέγουν ότι αυτοί βρήκαν άκέραιη την αλήθεια, διότι τάχα εἶνε πῶ σοφοί ὄχι μόνον ἀπό τούς πρεσβυτέρους, ἀλλά ἀκόμη καί ἀπό τούς ἀποστόλους. Οἱ ἀπόστολοι, λέγουν, ἀνέμιξαν τὰ τοῦ νόμου μέ τὰ λόγια τοῦ Σωτῆρος· ὅτι ὄχι μόνον οἱ ἀπόστολοι, ἀλλά ἀκόμη καί ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἐπαιρνε ἀφορμή γιά τούς λόγους τοῦ ἄλλοτε ἀπό τόν Δημιουργό, ἄλλοτε ἀπό τό Μέσον, μερικές φορές δέ ἀπό τό Πλήρωμα· ὅτι χωρίς ἀμφιβολία αὐτοί γνωρίζουν ἀνόθευτο καί ἀκέραιο τό ἀποκεκρυμμένο μυστήριον. Αὐτό, ὅμως, τό νά βλασφημοῦν, δηλαδή, τόν Κτίστη τους, εἶνε πολύ ἀνόητο. Ἀποδεικνύεται, λοιπόν, ὅτι αὐτοί δέν συμφωνοῦν οὔτε μέ τή Γραφή πλέον οὔτε μέ τήν Παράδοσι.

3. Ἐναντίον τέτοιων ἀνθρώπων, ἀγαπητέ, εἶνε ὁ ἀγώνας μας, ἐναντίον ἀνθρώπων, πού ἐλίσσονται σάν τὰ φῖδια καί προσπαθοῦν ἀπό παντοῦ νά ξεφύγουν. Γι' αὐτό ὅπωςδήποτε πρέπει νά ἀντιστεκόμαστε σέ ἐκείνους, μή τυχόν μερικούς, προκαλώντας τους σύγχυσι καί ἀποστομώνοντάς τους, μπορέσουμε νά τους ἐπιστρέψωμε στήν ἀλήθεια. Καί γι' αὐτόν τό λόγο, ἐάν δέν εἶνε εὐκόλο νά ἀνανήψη ἡ ψυχή πού συνελήφθη ἀπό τήν πλάνη, ὅμως, δέν εἶνε πέρα γιά πέρα ἀδύνατο νά φύγη ἡ πλάνη, ὅταν παρουσιασθῇ ἡ ἀλήθεια³.

Κεφάλαιο Γ'

1. Ὅλοι, λοιπόν, ὅσοι θέλουν νά δοῦν τήν ἀλήθεια, μποροῦν νά δοῦν καθαρά τήν Παράδοσι τῶν ἀποστόλων, πού ἐγινε γνωστή σέ ὅλο τόν κόσμο, μέσα στήν καθολική Ἐκκλησία. Καί μποροῦμε νά ἀπαριθμήσωμε τούς ἐπισκόπους, πού ὄρισαν οἱ ἀπόστολοι, καί τούς διαδόχους των μέχρις ἐμᾶς, οἱ ὅποιοι δέν δίδαξαν οὔτε γνώρισαν τίποτε ἀπό τὰ τόσα ἀνόητα πού παρουσιάζουν οἱ αἰρετικοί. Γι' αὐτό, ἐάν γνῶριζαν οἱ ἀπόστολοι τὰ «κεκρυμμένα» μυστήρια, τὰ ὅποια δίδαξαν στούς τελείους κατ' ἰδίαν καί κρυφά ἀπό τούς ἄλλους, θά τὰ παρέδιδαν ὅπωςδήποτε σέ αὐτούς, πού τούς ἐμπιστεύθηκαν καί τήν ἴδια τήν Ἐκκλησία. Σίγουρα οἱ ἀπόστολοι ἤθελαν νά εἶνε τέλειοι καί ἀνεπίληπτοι¹ σέ ὅλα αὐτοί, τούς ὁποίους ἄφησαν ὡς διαδόχους των καί τούς παρέδωσαν τή δική τους θέσι στή διοίκησι. Καί ἄν αὐτοί ἐπιτελοῦσαν σωστά τό καθήκόν τους, θά προκαλοῦσαν μεγάλο ὄφελος. Ἄν, ὅμως, ἐπεφταν, θά προκαλοῦσαν μεγίστη συμφορά.

2. Ἀλλά θά ἦταν πολύ μακρὺς ὁ λόγος, ἄν σέ αὐτό τό βιβλίον ἀπαριθμοῦσα τήν ἀποστολική διαδοχή ὅλων τῶν ἐκκλησιῶν. Γι' αὐτό θά παρουσιάσω τή διαδοχή τῆς μεγίστης καί ἀρχαιστάτης καί γνωστῆς σέ ὅλους ἐκκλησίας, πού θεμελιώσαν καί ἴδρυσαν στή Ρώμη οἱ δύο ἔνδοξοι ἀπόστολοι Πέτρος καί Παῦλος· πού ἔχει τήν Παράδοσι ἀπό τούς ἀποστόλους καί τήν πίστι πού κηρύχθηκε στούς ἀνθρώπους, μέ τή διαδοχή δέ τῶν ἐπισκόπων ἔφθασε μέχρις ἐμᾶς. Καί ἔτσι ἀνασκευάζουμε ὅλους αὐτούς πού μέ κάθε τρόπο, εἴτε μέ

αυταρέσκεια είτε με την κενοδοξία είτε με την τύφλωσι και την κακοδοξία τους, κάνουν τίς παρασυναγωγές τους.

Σέ αὐτήν, λοιπόν, τήν ἐκκλησία, λόγω τῆς ἐξοχωτέρας προελεύσεώς της, πρέπει νά συνέρχεται ὅλη ἡ Ἐκκλησία, δηλαδή, οἱ ἀπανταχόθεν πιστοί. Καί σέ αὐτήν πάντοτε οἱ ἀπανταχόθεν πιστοί διέσωσαν τήν ἀποστολική Παράδοσι.

3. [Οἱ μακάριοι, λοιπόν, ἀπόστολοι θεμελίωσαν καί οἰκοδόμησαν τήν Ἐκκλησία. Καί μετὰ παρέδωσαν τή διοίκησι τῆς ἐπισκοπῆς στό Λίνο. Αὐτόν τό Λίνο μνημονεὺει ὁ ἀπόστολος Παῦλος στίς ἐπιστολές του πρὸς τόν Τιμόθεο². Αὐτόν διαδέχεται ὁ Ἀνέγκλητος, μετὰ δέ ἀπό αὐτόν τρίτος ἀπό τοὺς ἀποστόλους λαμβάνει τό ἐπισκοπικό ἀξίωμα μέ κλῆρο ὁ Κλήμης. Αὐτός εἶχε δῆ τοὺς ἀποστόλους καί συζήτησε μαζί τους καί τό κήρυγμα τῶν ἀποστόλων ἦταν ζωηρά τυπωμένο στή μνήμη του καί τήν Παράδοσι τήν εἶχε μπροστά του. Καί δέν ἦταν ὁ μόνος. Ἀκόμη τότε ἐπιζοῦσαν πολλοί πού εἶχαν διδαχθῆ ἀπό τοὺς ἀποστόλους. Ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Κλήμεντος παρουσιάσθηκε μεγάλη διχόνοια ἀνάμεσα στοὺς ἀδελφούς τῆς Κορίνθου. Τότε ἡ ἐκκλησία τῆς Ρώμης ἔστειλε μία πολύ δυνατή ἐπιστολή στοὺς Κορινθίους, μέ τήν ὁποία τοὺς συμφιλίωσε καί τοὺς εἰρήνευσε, ἀκόμη δέ ἀνανέωσε τήν πίστι τους καί τήν Παράδοσι, πού πρόσφατα εἶχαν παραλάβει ἀπό τοὺς ἀποστόλους]³. Αὐτή ἡ ἐπιστολή ἐξαγγέλλει ἓνα Θεό παντοδύναμο, Ποιητὴ τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς καί Δημιουργό τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἐπήγαγε τόν κατακλισμό, κάλεσε τόν Ἀβραάμ, ἔβγαλε τό λαό ἀπό τή γῆ τῆς Αἰγύπτου, συνωμίλησε μέ τό Μωϋσῆ, ὥρισε τό νόμο, ἔστειλε προφῆτες καί ἐτοίμασε τό πῦρ γιά τό διάβολο καί τοὺς ἀγγέλους του⁴. Ὅσοι θέλουν, μποροῦν νά μάθουν ἀπό τήν ἴδια ἐπιστολή ὅτι οἱ ἐκκλησίες κηρύττουν αὐτόν τόν Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καί νά κατανοήσουν τήν ἀποστολική Παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτή ἡ ἐπιστολή εἶνε ἀρχαιότερη ἀπό ὅσους διδάσκουν τώρα τήν αἵρεσι καί ψεύδονται μιλώντας γιά ἄλλον Θεό, πού εἶνε ἀνώτερος τοῦ Δημιουργοῦ καί Ποιητοῦ τῶν ὄντων. [Αὐτόν τόν Κλήμεντα διαδέχεται ὁ Εὐάρεστος καί τόν Εὐάρεστο ὁ Ἀλέξανδρος. Κατόπιν ἔκτος μετὰ τοὺς ἀποστόλους ἐγκαθίσταται ὁ Ζύστος καί μετὰ ἀπό αὐτόν ὁ Τελεσφόρος, ὁ ὁποῖος μαρτύρησε ἐνδόξως. Ἐπειτα ὁ Ὑγῖνος, ὁ Πῖος καί μετὰ ἀπό αὐτόν ὁ Ἀνίκητος. Τόν Ἀνίκητο διαδέχθηκε ὁ Σωτήρ καί τώρα δωδέκατος στή σειρά ἀπό τοὺς ἀποστόλους κατέχει τόν κλῆρο τῆς ἐπισκοπῆς ὁ Ἐλευθέρος. Μέ τήν ἴδια σειρά καί τήν ἴδια διαδοχῆ⁵ ἔφθασαν σέ ἐμᾶς καί ἡ ἀποστολική παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας καί τό κήρυγμα τῆς ἀληθείας]⁶. Καί εἶνε πληρεστάτη αὐτή ἡ ἀπόδειξι, τό ὅτι, δηλαδή, μία καί ἡ αὐτή εἶνε ἡ ζωοποιός πίστι, πού διασώθηκε στήν Ἐκκλησία ἀπό τοὺς ἀποστόλους μέχρι τώρα καί παραδόθηκε «ἐν ἀληθείᾳ».

4. [Καί ὁ Πολύκαρπος ὄχι μόνο χρημάτισε μαθητῆς τῶν ἀποστόλων καί συναναστράφηκε πολλούς πού εἶδαν τόν Χριστό⁷, ἀλλά καί ἐγκαταστάθηκε

ἀπό τούς ἀποστόλους στή Μ. Ἀσία ὡς ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας τῆς Σμύρνης. Καί ἐμεῖς τόν εἶδαμε στή νεαρή μας ἡλικία⁸, διότι ἔζησε πολλά χρόνια – μέχρι τά βαθειά γηρατειά – καί πέθανε μέ ἔνδοξο καί ὑπέροχο μαρτύριο. Αὐτός δίδασκε πάντα αὐτά πού ἔμαθε ἀπό τούς ἀποστόλους καί ἡ Ἐκκλησία παραδίδει, καί τά ὅποια εἶνε τά μόνα ἀληθινά. Μαρτυροῦν γι' αὐτά ὅλες οἱ ἐκκλησίες τῆς Μ. Ἀσίας καί ὅσοι μέχρι τώρα διαδέχθηκαν τόν Πολύκαρπο, ὁ ὁποῖος εἶνε πολύ πιό ἀξιόπιστος καί βέβαιος μάρτυρας τῆς ἀληθείας ἀπό ὅ,τι εἶνε ὁ Οὐαλεντῖνος καί ὁ Μαρκίων καί οἱ ἄλλοι κακῶδοξοι. Ὁ Πολύκαρπος στήν ἐποχή τοῦ Ἀνικητοῦ ἐπισκέφθηκε τή Ρώμη καί πολλούς ἀπό τούς αἵρετικούς, πού ἀνέφερα πρῖν, τούς ἐπανεφέρε στήν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ καί κήρυξε πῶς παρέλαβε ἀπό τούς ἀποστόλους ὡς μία καί μοναδική ἀλήθεια αὐτήν πού παρέδωσε ἡ Ἐκκλησία. Καί ὑπάρχουν ἐκεῖνοι πού ἄκουσαν ἀπό αὐτόν ὅτι ὁ Ἰωάννης, ὁ μαθητής τοῦ Κυρίου, στήν Ἐφεσο, ὅταν μία φορά πῆγε νά λουσοθῆ καί εἶδε μέσα τόν Κήρινθο⁹, βγήκε ἀμέσως ἔξω ἀπό τό λουτρό χωρίς νά λουσοθῆ καί μάλιστα εἶπε: «Ἄς φύγωμε, μήπως καί τό λουτρό καταπέση, διότι εἶνε μέσα ὁ Κήρινθος, ὁ ἐχθρός τῆς ἀληθείας». Καί ὁ ἴδιος, πάλι, ὁ Πολύκαρπος, ὅταν κάποτε τόν συνάντησε ὁ Μαρκίων¹⁰ καί τοῦ εἶπε: «Μᾶς ἀναγνωρίζεις;», ἀπήντησε: «Ἀναγνωρίζω τόν πρωτότοκο τοῦ Σατανᾶ»¹¹. Τόσο πολύ φοβόντουσαν οἱ ἀπόστολοι καί οἱ μαθηταί τους, ὥστε οὔτε συζητοῦσαν μέ κάποιον πού παραχάρασσε τήν ἀλήθεια, ὅπως εἶπε καί ὁ Παῦλος: «*Αἵρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νοθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος καὶ ἀμαρτάνει ὧν αὐτοκατάκριτος*»¹². Ὑπάρχει δέ καί κάποια ἐπιστολή πού ἔγραψε ὁ Πολύκαρπος στούς Φιλιππησίους, πολύ δυνατή, ἀπό τήν ὁποία, ὅσοι θέλουν καί φροντίζουν γιά τή σωτηρία τους, μποροῦν νά μάθουν τό ἰδιαίτερο χαρακτηριστικό τῆς πίστεώς του καί τό κήρυγμα τῆς ἀληθείας]¹³. [Ἀλλά καί ἡ ἐκκλησία τῆς Ἐφέσου, τήν ὁποία θεμελίωσε μέν ὁ Παῦλος, ὁ δέ Ἰωάννης παρέμεινε σέ αὐτήν μέχρι τούς χρόνους τοῦ Τραϊανοῦ, εἶνε ἀληθινός μάρτυρας τῆς ἀποστολικῆς Παραδόσεως]¹⁴.

Κεφάλαιο Δ'

1. Ἀφοῦ, λοιπόν, ὑπάρχουν τόσες ἀποδείξεις, δέν πρέπει νά ἀναζητοῦμε στούς ἄλλους τήν ἀλήθεια, τήν ὁποία εἶνε εὐκόλο νά λάβωμε ἀπό τήν Ἐκκλησία. Διότι, ὅπως ὁ πλούσιος συσσωρεύει στήν ἀποθήκη¹, ἔτσι οἱ ἀπόστολοι συγκέντρωσαν στήν Ἐκκλησία ὅλη τήν ἀλήθεια, ὥστε ὅποιος θέλη νά παίρνη ἀπό αὐτήν τό ὕδωρ τῆς ζωῆς². Αὐτή εἶνε ἡ θύρα τῆς ζωῆς, ἐνῶ ὅλοι οἱ ἄλλοι εἶνε κλέπτες καί λησταί³. Γι' αὐτόν τό λόγο πρέπει ὅπως ἔπαυτε νά τούς ἀποφεύγωμε. Ὅ,τι ὅμως εἶνε τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νά τό ἀσπαζώμαστε μέ μεγάλη ἀκρίβεια καί νά κατανοοῦμε τήν Παράδοσι τῆς ἀληθείας. Καί ἂν, λοιπόν, δημιουργοῦνταν ἀμφιβολία γιά κάποιο μικρό ζήτημα,

δέν θά ἔπρεπε νά ἀνατρέξουμε στίς ἀρχαῖες ἐκκλησίες, στίς ὁποῖες ἔζησαν οἱ ἀπόστολοι, καί ἀπό αὐτές νά πάρουμε γιά τό παρόν ζήτημα ὅ,τι εἶνε βέβαιο καί σαφές; Ἐν, ὅμως, οἱ ἀπόστολοι δέν μᾶς ἄφηναν τή Γραφή, τότε δέν θά ἔπρεπε νά ἀκολουθήσωμε τήν τάξι τῆς Παραδόσεως, τήν ὁποία παρέδωσαν σέ ὅσους ἐμπιστεύθηκαν τίς ἐκκλησίες;

2. Μέ αὐτήν τήν τάξι συμφωνοῦν πολλά ἔθνη βαρβάρων, οἱ ὁποῖοι πιστεύουν στόν Χριστό, ἔχουν δέ τή σωτηρία γραμμένη στίς καρδιές τους⁴ μέ τό ἅγιο Πνεῦμα, χωρίς χαρτί καί μελάνι, καί διαφυλάσσουν μέ ἀκρίβεια τήν ἀρχαία Παράδοσι, πιστεύοντας σέ ἕνα Θεό, πού δημιούργησε διά τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τόν οὐρανό καί τή γῆ καί ὅλα ὅσα ὑπάρχουν σέ αὐτά. Αὐτός ὁ Υἱός, λόγφ τῆς ἐξαιρετικῆς ἀγάπης πρός τό πλάσμα του, γεννήθηκε ἐκ παρθένου, ἔνωσε τόν ἄνθρωπο μέ τόν Θεό διά τοῦ ἑαυτοῦ του, ἔπαθε ἐπί Ποντίου Πιλάτου, ἀναστήθηκε, ἀναλήφθηκε ἐν δόξῃ⁵. Καί ἐν δόξῃ πάλι θά ἔλθῃ ὡς Σωτήρ τῶν σεσωσμένων καί κριτής τῶν καταδικασμένων, ἐξαποστέλλοντας στό πῦρ τό αἰώνιο ὅσους παραχαράσσουν τήν ἀλήθεια καί καταφρονοῦν τόν Πατέρα του καί ἀθετοῦν τήν ἔλευσι τοῦ Υἱοῦ του. Ὅσοι ἀσπασθηκαν αὐτήν τήν πίστι ἀγράφως, εἶνε, βεβαίως, βάρβαροι ὅσον ἀφορᾶ στή γλῶσσά μας. Ὅσον ἀφορᾶ, ὅμως, στίς ιδέες τους, στίς συνήθειές τους καί στή ζωή τους, ἐξ αἰτίας τῆς πίστεως, εἶνε πάνσοφοι καί ἀρέσουν στόν Θεό, ζῶντες *«ἐν πάσῃ δικαιοσύνῃ καί ἀγνότητι καί σοφίᾳ»*. Ἐν κάποιος τούς μιλοῦσε στή γλῶσσά τους καί τούς ἔλεγε ὅσα ἐπινόησαν οἱ αἰρετικοί, θά ἔφευγαν ὅσο γίνεται μακρύτερα κλείνοντας ἀμέσως τά αὐτιά τους, μή ἀνεχόμενοι οὔτε νά ἀκούσουν τή βλάβημη συζήτησι. Ἐτσι, σύμφωνα μέ ἐκείνη τήν παλιά Παράδοσι τῶν ἀποστόλων, δέν δέχονται μήτε νά συλλάβῃ ὁ νοῦς τους τήν ὁποιαδήποτε τερατολογία τῶν αἰρετικῶν. Σέ αὐτούς ἀκόμη δέν ἐγινε ἡ παρασυναγωγή τῶν αἰρετικῶν, οὔτε ἡ διδασκαλία τους ἐγινε γνωστή.

3. Πρό τοῦ Οὐαλεντίνου δέν ὑπῆρχαν οἱ ὁπαδοί του. Οὔτε πρό τοῦ Μαρκίωνος ὑπῆρχαν οἱ δικοί του ὁπαδοί. Οὔτε, τέλος, ὑπῆρχαν καθόλου οἱ ἄλλοι κακόδοξοι, πού ἀπαριθμήσαμε παραπάνω, πρὶν παρουσιασθοῦν οἱ διδάσκαλοι καί ἐφευρέτες τῆς διαστροφῆς τους. [Ὁ Οὐαλεντίνος, δηλαδή, ἦλθε στή Ρώμη ἐπί Ὑγίνου. Ἀπέκτησε δύναμι ἐπί Πίου καί παρέμεινε μέχρι τήν ἐποχή τοῦ Ἀνικήτου. Ὁ δέ Κέρδων, πού ἔζησε πρὶν ἀπό τό Μαρκίωνα, καί αὐτός ἐπί Ὑγίνου, ὁ ὁποῖος ἦταν ὁ ἑνατος ἐπίσκοπος, ἦλθε στήν Ἐκκλησία καί ἐξομολογούμενος συνέχιζε ἄλλοτε μὲν νά διδάσκῃ κρυφά, ἄλλοτε, πάλι, νά ἐξομολογῆται, ἄλλοτε νά ἐλέγχεται γιά τίς αἰρετικές διδασκαλίες του, καί ἔτσι ἀπομακρυνόταν ἀπό τή συνοδία τῶν ἀδελφῶν]⁶. Ὁ Μαρκίων, ὅμως, πού τόν διαδέχθηκε, ἐνισχύθηκε ἐπί Ἀνικήτου, ὁ ὁποῖος κατεῖχε τή δέκατη θέσι τῆς ἐπισκοπῆς. Οἱ ὑπόλοιποι, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζονται Γνωστικοί, δείξαμε πῶς ἔλκουν τήν ἀρχή ἀπό τό Μένανδρο, τό μαθητή τοῦ Σίμωνος. Καί ὁ καθένας ἀπό αὐτούς ὅποια ἄποσι δίδαξε, αὐτῆς ἐγινε καί πατέρας καί ἀρχηγός. Ὅλοι αὐτοί, ὅμως, αὐξήθηκαν στήν ἀποστασία τους πολύ ἀργότερα, στοὺς μέσους ἤδη χρόνους τῆς Ἐκκλησίας.

Κεφάλαιο Ε'

1. Ἐφ' ὅσον, λοιπόν, ἡ ἀποστολική Παράδοσι περιέχεται στήν Ἐκκλησία καί παραμένει σέ ἐμάς, ἄς ἐπανέλθωμε στίς γραφικές μαρτυρίες τῶν ἀποστόλων πού συνέγραψαν τό Εὐαγγέλιο, στό ὅποιο κατέγραψαν τή γνώμη τους περί τοῦ Θεοῦ, ἀποδεικνύοντας ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός εἶνε ἡ ἀλήθεια¹ καί δέν ὑπάρχει ψέμα σέ αὐτόν. Ὅπως ἀκριβῶς καί ὁ Δαυῖδ, προφητεύοντας τήν ἐκ Παρθένου γέννησί του καί τήν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασί του, ἔλεγε: «*Ἀλήθεια ἐκ τῆς γῆς ἀνέτειλε*»². Καί οἱ ἀπόστολοι, οἱ ὅποιοι ὑπῆρξαν μαθηταί τῆς Ἀληθείας, εἶνε πέρα ἀπό κάθε ψέμα. Δέν ταύτισαν τό ψέμμα μέ τήν ἀλήθεια, ὅπως δέν ταυτίζεται τό σκοτάδι μέ τό φῶς, ἀλλά ἡ παρουσία τοῦ ἐνός ἀποκλείει τό ἄλλο. Ἐπειδή, λοιπόν, ὁ Κύριός μας ὑπῆρξε ἡ Ἀλήθεια, δέν ἔλεγε ψέματα. Καί αὐτόν πού ἤξερε πῶς εἶνε «*Υστερήματος καρπός*» ἀσφαλῶς δέν θά τόν παραδεχόταν ὡς Θεό καί μάλιστα Θεό τῶν ὄλων καί Ὑψιστο Βασιλιᾷ καί Πατέρα του· ὁ τέλειος, δηλαδή, τόν ἀτελή, ὁ πνευματικός τόν ψυχικό, αὐτός πού ἦταν ἐν τῷ Πληρώματι τόν ἐκτός τοῦ Πληρώματος. Οὔτε οἱ μαθηταί του, βεβαίως, θά ὠνόμαζαν Θεό κάποιον ἄλλον ἢ θά ἀποκαλοῦσαν Κύριον ἄλλον ἐκτός ἀπό αὐτόν, πού εἶνε πράγματι ὁ Θεός καί Κύριος τῶν ὄλων. Ὅπως λέγουν αὐτοί πού εἶνε πολύ κενοί σοφισταί, οἱ ἀπόστολοι διδάξαν μέ ὑποκρισία, ἀναλόγως μέ τή δεκτικότητα τῶν ἀκροατῶν, καί τίς ἀπαντήσεις τίς ἔδιδαν σύμφωνα μέ τίς ἀντιλήψεις ὅσων ρωτοῦσαν. Κήρυτταν τά τυφλά στούς τυφλοῦς σύμφωνα μέ τήν τύφλωσί τους, στούς νωθροῦς σύμφωνα μέ τή νωθρότητά τους, στούς πλανωμένους σύμφωνα μέ τήν πλάνη τους. Καί μιλοῦσαν γιά τόν Δημιουργό ὡς τόν μόνο Θεό σέ ὅσους τόν πίστευαν. Σέ αὐτούς, ὅμως, οἱ ὅποιοι κατανοοῦσαν τόν Πατέρα πού δέν ἔχει ὄνομα, μέ παραβολές καί αινίγματα φανέρωσαν τό ἀκατάληπτο μυστήριον. Ὅχι ὅπως ἔχει ἡ ἀλήθεια, ἀλλά ὑποκριτικῶς. Καί ὅπως ὁ καθένας τό κατανοοῦσε, ἔτσι οἱ ἀπόστολοι ἐξέθεταν τή διδασκαλία.

2. Μία τέτοια συμπεριφορά δέν εἶνε χαρακτηριστικό τῶν ἀνθρώπων πού θεραπεύουν οὔτε ἐκείνων πού δίδουν τή ζωή, ἀλλά μᾶλλον αὐτῶν πού τοῦς προκαλοῦν βαρεῖες ἀσθένειες καί αὐξάνουν τήν ἀγνοιά τους. Καί πολύ πιό ἀληθινός ἀπό αὐτούς θά ἀποδειχθῇ ὁ νόμος, ὁ ὅποιος λέγει ὅτι εἶνε καταραμένος ὅποιος πλανᾷ τόν τυφλό στό δρόμο του³. Διότι οἱ ἀπόστολοι, οἱ ὅποιοι στάλθηκαν γιά νά βροῦν τοῦς πλανωμένους καί νά δώσουν τό φῶς στούς τυφλοῦς καί τήν υἰεῖα στούς ἀρρώστους, ἀσφαλῶς, δέν συνωμιλοῦσαν σύμφωνα μέ τίς ἀπόψεις τῶν ἀκροατῶν, ἀλλά σύμφωνα μέ τήν ἀποκάλυψι τῆς ἀληθείας. Ὅπωςδήποτε, δέν θά ἐνεργοῦσε σωστά ὁ οποιοσδήποτε ἄνθρωπος, ἂν τοῦς τυφλοῦς, πού εἶχαν ἤδη ἀρχίσει νά κατακυλοῦν στό γκρεμό, τοῦς προέτρεπε νά συνεχίσουν τήν ἐπικίνδυνη ὁδὸ σάν νά ἦταν σωστή καί σάν νά ἐπρόκειτο νά καταλήξουν καλῶς. Ποιός γιατρός, ὅμως, θέλει νά θεραπεύσῃ τόν ἀρρωστο καί ἐνεργεῖ κατά τίς ἐπιθυμίες τῶν ἀρρώστων καί ὄχι σύμφωνα

μέ ὅ,τι συνιστᾶ ἡ ἱατρική; Καί ὁ Κύριος ἦλθε ὡς γιατρός τῶν ἀσθενῶν, ὅπως μαρτυρεῖ ὁ ἴδιος, λέγοντας: «*Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες· οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους, ἀλλά ἁμαρτωλούς εἰς μετανοίαν*»⁴. Πῶς, λοιπόν, θά ἀνακτήσουν τίς δυνάμεις τους οἱ ἄρρωστοι; καί πῶς θά μετανοήσουν οἱ ἁμαρτωλοί; Ἄρά γε ἐπιμένοντας στά ἴδια πράγματα; ἢ, ἀντιθέτως, κάνοντας μεγάλη ἀλλαγὴ καί μεταστροφή ἀπὸ τὴν προηγούμενη ζωὴ τους, λόγῳ τῆς ὁποίας καί μεγάλη ἀρρώστια ἀπέκτησαν καί πολλές ἁμαρτίες διέπραξαν; Ἡ ἄγνοια, πού εἶνε ἡ μητέρα ὅλων αὐτῶν, καταργεῖται μέ τὴ γνῶσι. Τὴ γνῶσι, ὅμως, τὴν ἔδιδε ὁ Κύριος στοὺς μαθητάς του καί μέ αὐτὴ φρόντιζε τοὺς «*κοπιῶντας*»⁵ καί συγκρατοῦσε τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπὸ τὴν ἁμαρτία. Δέν τοὺς μιλοῦσε, λοιπόν, σύμφωνα μέ τίς παλιές ἀντιλήψεις, οὔτε ἀπαντοῦσε σύμφωνα μέ τὴ γνῶμη ὅσων ρωτοῦσαν, ἀλλὰ σύμφωνα μέ τὴ σωτηριώδη διδασκαλία, χωρὶς ὑποκρισία καί προσωποληψία.

3. Ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου ἀποδεικνύεται ἀκόμη καί τό ἐξῆς: Σέ ὅσους ἦσαν ἐκ περιτομῆς παρουσίαζε ὡς Υἱό τοῦ Θεοῦ τόν Χριστό, πού προκατήγγειλαν οἱ προφῆται. Δηλαδή, φανέρωνε τόν ἑαυτό του ὡς τόν ἀνακαινιστὴ τῆς ἐλευθερίας τῶν ἀνθρώπων καί τόν χορηγό τῆς ἀφθάρτου κληρονομίας. Τοὺς ἐθνικούς, πάλι, τοὺς δίδασκαν οἱ ἀπόστολοι νά ἀφήσουν τὰ ξύλα καί τίς πέτρες πού, ἂν καί δέν τοὺς πρόσφεραν τίποτε, τὰ θεωροῦσαν θεοὺς· νά λατρεύσουν δέ τόν ἀληθινό Θεό, ὁ ὁποῖος ἐπλασε καί δημιούργησε ὅλο τό ἀνθρώπινο γένος καί μέ τὴ δημιουργία του τό τρέφει, τό αὐξάνει, τό στερεώνει καί παρέχει τὴ ζωὴ. Ἐπίσης τοὺς δίδασκαν νά περιμένουν τόν Υἱό τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐξαγόρασε ἀπὸ τὴν ἀποστασία μέ τό αἷμά του⁶, ὥστε νά εἴμαστε καί ἐμεῖς λαός ἁγιασμένος⁷· καί ὅτι αὐτός ὁ Χριστός θά κατέλθῃ ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ Πατρὸς⁸, θά κάνῃ τὴν κρίσι ὅλων καί θά δωρίσῃ τὰ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἀγαθὰ σέ αὐτοὺς πού τήρησαν τίς ἐντολές του. Αὐτός ἐμφανίσθηκε στοὺς ἐσχάτους καιροὺς ὡς λίθος μέγιστος καί ἀκρογωνιαίος⁹, συγκέντρωσε καί ἔνωσε τοὺς μακρὰν καί τοὺς ἐγγύς¹⁰, δηλαδή, τὴν περιτομὴ καί τὴν ἀκροβυστία, «*πλατύνων τὸν Ἰάφεθ καὶ κατοικῶν αὐτὸν ἐν τοῖς οἴκοις τοῦ Σήμ*»¹¹.

Κεφάλαιο ΣΤ'

1. Οὔτε ὁ Κύριος, λοιπόν, οὔτε τό ἅγιο Πνεῦμα οὔτε οἱ ἀπόστολοι θά ὠνόμαζαν ποτέ σαφῶς καί ἀπεριφράστως Θεό αὐτόν πού δέν ἦταν, ἐκτός μόνον ἂν ἦταν πράγματι Θεός. Οὔτε μόνοι τους θά ὠνόμαζαν κάποιον Κύριο, παρά μόνον αὐτόν πού ἐξουσιάζει τό πᾶν, τόν Θεό Πατέρα. Καί Υἱό του, ἀσφαλῶς, ὀνομάζουν αὐτόν πού ἔλαβε ἀπὸ τόν Πατέρα του τὴν ἐξουσία ἐπάνω σέ κάθε κτίσμα, ὅπως λέγει τό γραφικό: «*Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου*»¹. Τό χωρίο αὐτό δείχνει τόν Πατέρα νά συνομιλῇ μέ τόν Υἱό. Ὁ Πατὴρ τοῦ ἔδω-

σε τήν κληρονομία τῶν ἐθνῶν καί ὑπέταξε σέ αὐτόν ὅλους τοὺς ἐχθρούς. Ἐπειδή, λοιπόν, πραγματικῶς ὁ Πατήρ εἶνε Κύριος καί ὁ Υἱός εἶνε ἀληθινά καί αὐτός Κύριος, ἐπαξίως τό ἅγιο Πνεῦμα τοὺς ἀπέδωσε τήν ὀνομασία τοῦ Κυρίου. Καί πάλι γιά τήν καταστροφή τῶν Σοδόμων λέγει ἡ Γραφή: «Καί Κύριος ἔβρεξεν ἐπὶ Σόδομα καὶ Γόμορρα πῦρ καὶ θεῖον παρὰ Κυρίου ἐξ οὐρανοῦ»². Ἐδῶ φανερώνει τόν Υἱό³, ὁ ὁποῖος καί μέ τόν Ἀβραάμ συνωμίλησε καί ἔλαβε ἀπό τόν Πατέρα τήν ἐξουσία νά καταδικάσῃ τοὺς Σοδομίτες ἐξ αἰτίας τῆς ἀνομίας τους. Παρόμοιο χωρίο εἶνε τό ἐξῆς: «Ὁ θρόνος σου, ὁ Θεός, εἰς τὸν αἰῶνα· ράβδος εὐθύτητος ἢ ράβδος τῆς βασιλείας σου. Ἠγάπησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεός, ὁ Θεός σου»⁴. Καί τοὺς δύο, δηλαδή, τοὺς ἀναφέρει τό ἅγιο Πνεῦμα μέ τήν ὀνομασία τοῦ Θεοῦ· καί αὐτόν πού χριεῖται, δηλαδή, τόν Υἱό, καί αὐτόν πού χριεῖ, δηλαδή, τόν Πατέρα. Καί πάλι: «Ὁ Θεός ἔστη ἐν συναγωγῇ θεῶν, ἐν μέσῳ δὲ θεοὺς διακρινεῖν»⁵. Ὁμιλεῖ ἐδῶ γιά τόν Πατέρα, τόν Υἱό καί γι' αὐτούς πού ἔλαβαν τήν υἰοθεσία, δηλαδή, τά μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία εἶνε ἡ συναγωγή τοῦ Θεοῦ, τήν ὁποία συγκέντρωσε ὁ ἴδιος, δηλαδή, ὁ ἴδιος ὁ Υἱός. Γι' αὐτόν λέγει πάλι ἡ Γραφή: «Θεὸς θεῶν Κύριος ἐλάλησε καὶ ἐκάλεσε τὴν γῆν»⁶. Ποῖός Θεός; Εἶνε αὐτός, γιά τόν ὁποῖο εἶπε: «Ὁ Θεὸς ἐμφανῶς ἦξει, ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ οὐ παρασιωπήσεται»⁷, δηλαδή, ὁ Υἱός, ὁ ὁποῖος ἦλθε καί φανερώθηκε στοὺς ἀνθρώπους, καθὼς λέγει: «Ἐμφανῆς ἐγενήθη τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσιν»⁸. Καί ποῖων θεῶν εἶνε Θεός; Εἶνε Θεός ἐκείνων, πρὸς τοὺς ὁποῖους λέγει: «Ἐγὼ εἶπα· θεοὶ ἐστε καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες»⁹. δηλαδή, αὐτῶν πού ἔλαβαν τὴ χάρι τῆς υἰοθεσίας, μέ τήν ὁποία κρᾶζουμε «ἀββᾶ, ὁ πατήρ»¹⁰.

2. Κανείς ἄλλος, λοιπόν, ὅπως εἶπα πρὶν, δέν ὀνομάζεται Θεός οὔτε ἀποκαλεῖται Κύριος, παρὰ μόνον αὐτός πού εἶνε Θεός καί Κύριος ὅλων, ὁ ὁποῖος καί στό Μωϋσῆ εἶπε: «Ἐγὼ εἰμι ὁ ὢν. Καὶ οὕτως ἐρεῖς τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ· ὁ ὢν ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς»¹¹, καί ὁ Υἱός του, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ὁποῖος κάνει υἱούς τοῦ Θεοῦ ὅσους πιστεύουν στό ὄνομά του¹². Πάλι, ὅταν μιλοῦσε ὁ Υἱός στό Μωϋσῆ, ἔλεγε: «Κατέβην ἐξελεσθαι τὸν λαὸν τοῦτον»¹³. Εἶνε ὁ ἴδιος πού κατῆλθε καί ἀνῆλθε γιά τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Μέ τόν Υἱό, λοιπόν, ὁ ὁποῖος εἶνε ἐν τῷ Πατρὶ καί ἔχει ἐν ἑαυτῷ τόν Πατέρα¹⁴, ἀποκαλύφθηκε «ὁ ὢν» Θεός. Ὁ Πατήρ μαρτυρεῖ γιά τόν Υἱό καί ὁ Υἱός μαρτυρεῖ γιά τόν Πατέρα, ὅπως λέγει ὁ Ἡσαΐας: «Καὶ ἐγὼ μάρτυς, λέγει Κύριος ὁ Θεός, καὶ ὁ παῖς μου, ὃν ἐξελεξάμην, ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε καὶ συνῆτε ὅτι ἐγὼ εἰμι»¹⁵.

3. Ἀλλὰ ἐνῶ ἡ Γραφή ὀνομάζει «θεούς» αὐτούς πού δέν εἶνε, ἐξηγεῖ, καθὼς εἶπα πρὶν, πὼς ἐκεῖνοι δέν εἶνε μέ ἀπόλυτη ἔννοια θεοί. Προσθέτει, λοιπόν, κάτι καί δίδει μία σημασία, μέ τήν ὁποία φαίνεται πὼς δέν εἶνε θεοί. Ἔτσι διαβάζουμε στό Δαυῖδ: «Οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν εἰδῶλα δαιμονίων»¹⁶ καί «θεοὶς ἀλλοτρίοις οὐκ ἀκολουθήσετε»¹⁷. Μέ αὐτό, δηλαδή, πού λέγει, «οἱ

θεοὶ τῶν ἐθνῶν» (τά ἔθνη, ὅμως, ἀγνοοῦν τὸν ἀληθινὸ Θεὸ) καὶ ὀνομάζοντάς τους «ἄλλοτρίους θεοὺς», ἀρνεῖται ὅτι εἶνε θεοί. Ἄφ' ἑαυτοῦ, ὅμως, λέγει αὐτὸ πού εἶνε: «Οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν εἰδῶλα δαιμονίων»¹⁸. Καὶ ὁ Ἡσαΐας λέγει «Αἰσχρυνθήσονται πάντες οἱ βλασφημοῦντες τὸν Θεὸν καὶ γλύφοντες ἀνωφελῆ»¹⁹. «Καὶ ἐγὼ μάρτυς, λέγει Κύριος»²⁰. Δέν παραδέχεται ὅτι εἶνε θεοί. Χρησιμοποιεῖ μόνο τὸ ὄνομα, γιὰ νά μάθωμε γιὰ ποιὸν μιλάει. Αὐτὸ τὸ ἴδιο λέγει καὶ ὁ Ἱερεμίας: «Θεοί, οἱ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν οὐκ ἐποίησαν, ἀπολέσθωσαν ἐκ τῆς γῆς τῆς ὑποκάτωθεν τοῦ οὐρανοῦ»²¹. Μὲ τὸ ὅτι προσθέτει τὴν ἀπόλειά τους, δείχνει ὅτι δέν εἶνε θεοί. Καὶ ὁ Ἡλίας, ὅταν καλῆ ὄλο τὸν Ἰσραὴλ στό Καρμηλίιο ὄρος, θέλοντας νά τοὺς ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρία, τοὺς λέγει «Ἔως πότε χωλανεῖτε ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις; εἰ ἔστι Κύριος ὁ Θεός, πορεύεσθε ὀπίσω αὐτοῦ»²². Καὶ πάλι, πρὶν προσφέρῃ τὸ ὄλοκαύτωμα, ἔλεγε στοὺς ἱερεῖς τῶν εἰδώλων: «Βοᾶτε ἐν ὀνόματι θεῶν ὑμῶν καὶ ἐγὼ ἐπικαλέσομαι ἐν τῷ ὀνόματι Κυρίου τοῦ Θεοῦ μου καὶ ἔσται ὁ θεὸς ὃς ἐὰν ἐπακούσῃ σήμερον, οὗτος Θεός»²³. Μὲ αὐτά, ὅμως, πού ἔλεγε ὁ προφήτης, ἀποδεικνύει πὼς δέν εἶνε θεοὶ αὐτοί, τοὺς ὁποίους ἐκεῖνοι θεωροῦσαν θεοὺς. Ἀντιθέτως τοὺς μεταστρέφει στὸν Θεό, πού πίστευε ὁ ἴδιος καὶ ἦταν πράγματι Θεός, καὶ τὸν ὁποῖον ἐπικαλούμενος κραυγάζε: «Κύριε ὁ Θεός Ἀβραάμ, ὁ Θεός Ἰσαὰκ καὶ ὁ Θεός Ἰακώβ, ἐπάκουσόν μου σήμερον καὶ γνώτωσαν πᾶς ὁ λαὸς οὗτος ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεός Ἰσραὴλ»²⁴.

4. Καὶ ἐγὼ, λοιπόν, Σέ ἐπικαλοῦμαι, Κύριε, Θεέ τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ Ἰακώβ καὶ τοῦ Ἰσραὴλ: Σὺ πού εἶσαι ὁ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ Θεός πού εὐδόκησες ἡμῖν ἐν τῷ πλήθει τοῦ ἐλέους Σου νά Σέ γνωρίσωμε: Σὺ πού ἔκανες τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ, πού ἐξουσιάζεις τὰ πάντα καὶ εἶσαι ὁ μόνος ἀληθινός Θεός, ὑπεράνω τοῦ ὁποῖου δέν ὑπάρχει ἄλλος Θεός. Μὲ τὸν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό κάνε νά κυριαρχῇ στίς καρδιές μας τὸ πανάγιο Πνεῦμα. Δῶσε στὸν καθένα πού διαβάσει αὐτὴν τὴ Γραφή νά Σέ γνωρίσῃ ὅτι εἶσαι ὁ μόνος Θεός: νά ἐνισχυθῇ διὰ Σοῦ καὶ νά ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ κάθε αἰρετική, ἄθεη καὶ ἀσεβῆ ιδέα.

5. Καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὅταν εἶπε: «Εἰ γὰρ τοῖς μὴ οὔσι θεοῖς ἐδουλεύσατε, γνόντες Θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ Θεοῦ»²⁵, ξεχώρισε αὐτοὺς πού δέν ἦσαν θεοὶ ἀπὸ αὐτὸν πού εἶνε ὁ Θεός. Καὶ πάλι, μιλώντας γιὰ τὸν ἀντίχριστο, εἶπε: «Ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον Θεὸν ἢ σέβασμα»²⁶. Ἀναφέρεται, δηλαδὴ, σὲ αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι, μὴ γνωρίζοντας τὸν Θεό, ὠνόμαζαν θεοὺς τὰ εἰδῶλα. Καθ' ὅτι ὁ Πατὴρ λέγεται Θεός τῶν ὄλων – καὶ εἶνε – καὶ ἐπάνω ἀπὸ αὐτὸν δέν ἐπαίρεται ὁ ἀντίχριστος, ἀλλὰ ἐπάνω ἀπὸ αὐτοὺς πού λέγονται μὲν θεοί, ὅμως, δέν εἶνε. Ὅτι αὐτὸ εἶνε ἀληθινὸ τὸ λέγει ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος: «Οἶδαμεν δὲ ὅτι οὐδὲν εἰδῶλον καὶ ὅτι οὐδεὶς Θεὸς ἕτερος, εἰ μὴ εἷς. Καὶ γὰρ εἶπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοὶ εἴτε ἐν οὐρανῷ εἴτε ἐπὶ τῆς γῆς, ἡμῖν εἷς Θεός ὁ Πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν, καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ»²⁷. Διέκρινε, δηλαδὴ, καὶ ξε-

χώρισε αυτούς που λέγονται, βεβαίως, θεοί, αλλά δέν εἶνε, ἀπό τόν ἕνα Θεό Πατέρα, ἀπό τόν ὁποῖο προέρχονται τά πάντα. Καί τόν ἕνα Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό μόνος του μέ βεβαιότητα ὠμολόγησε ὡς Θεό. Αὐτό, ὅμως, τό «εἶτε ἐν οὐρανῷ εἶτε ἐπὶ γῆς», δέν ἀναφέρεται στοὺς δημιουργοὺς τοῦ κόσμου, ὅπως τό παρουσιάζουν αὐτοὶ οἱ αἰρετικοί. Ἄλλὰ εἶνε ὅμοιο μέ αὐτό πού εἶπε ὁ Μωϋσῆς: «Οὐ ποιήσεις σεαντῶ πᾶν ὁμοίωμα εἰς τόν Θεόν, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καί ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω καί ὅσα ἐν τοῖς ὕδασι ὑποκάτω τῆς γῆς»²⁸. Ὅσα ὑπάρχουν στόν οὐρανό ἀναπτύσσει ὁ ἴδιος ποιᾷ εἶνε: «Μήποτε ἀναβλέψας εἰς τόν οὐρανόν καί ἰδὼν τόν ἥλιον καί τὴν σελήνην καί τοὺς ἀστέρας καί πάντα τόν κόσμον τοῦ οὐρανοῦ πλανηθεὶς προσκυνήσης αὐτοῖς καί λατρεύσης αὐτοῖς»²⁹. Καί ὁ ἴδιος ὁ Μωϋσῆς, ὁ ὁποῖος ἔγινε «ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ», δόθηκε ὡς θεός ἐνώπιον τοῦ Φαραώ³⁰. Ἄλλὰ στήν πραγματικότητα δέν ὀνομάζεται Κύριος, οὔτε οἱ προφητῆται τόν ἀποκαλοῦν Θεό. Τό Πνεῦμα τό ἅγιο τόν ὀνομάζει «πιστὸν θεράποντα καί δοῦλον Θεοῦ»³¹, ὅπως καί ἦταν.

Κεφάλαιο Ζ'

1. Λέγουν οἱ αἰρετικοί ὅτι σαφῶς ὁ Παῦλος στή Β' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολή εἶπε: «Ἐν οἷς ὁ Θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων»¹ καί ἐπομένως, λέγουν, ἄλλος εἶνε ὁ Θεός τοῦ αἰῶνος τούτου καί ἄλλος εἶνε ὁ «ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καί ἐξουσίας καί δυνάμεως»². Δέν φταῖμε, ὅμως, ἐμεῖς, ἂν αὐτοί, πού λέγουν ὅτι γνωρίζουν τά μυστήρια τά ὑπεράνω τοῦ Θεοῦ, δέν γνωρίζουν οὔτε νά διαβάσουν τόν Παῦλο. Διότι, ἂν, σύμφωνα μέ τὴ συνήθεια τοῦ Παύλου νά χρησιμοποιοῦ τὸ ὑπερβατὸ σχῆμα, ὅπως δεῖξαμε ἄλλου καί μέ πολλὰ παραδείγματα, διαβάση κάποιος: «ἐν οἷς ὁ Θεός» καί μετὰ ὑποστίζοντας καί ἀφήνοντας ἕνα μικρὸ διάστημα, διαβάση, πάλι, μαζί τὰ ὑπόλοιπα: «τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων», θά βρῆ τὸ ἀληθές, τό ὁποῖο λέγει ὁ ἀπόστολος, ὅτι, δηλαδή, «ὁ Θεὸς ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων τοῦ αἰῶνος τούτου». Καί αὐτό φαίνεται μέ τὴν ὑπόστιξι. Στ' ἀλήθεια ὁ Παῦλος δέν τόν ὀνομάζει Θεό τοῦ αἰῶνος τούτου, σάν νά γνωρίζη κάποιον ἄλλον ὑπεράνω αὐτοῦ, ἀλλὰ ὁμολογεῖ τόν ἀληθινὸ Θεό. Τοὺς ἀπίστους, ὅμως, τοὺς ὀνομάζει ἀπίστους τοῦ αἰῶνος τούτου, διότι δέν θά κληρονομήσουν τόν αἰῶνα τῆς ἀφθαρσίας πού θά ἔλθῃ. Μέ ποιόν τρόπο, ὅμως, τύφλωσε ὁ Θεός «τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων», θά τό δεῖξωμε ἀπὸ τόν ἴδιο τόν Παῦλο στή συνέχεια τοῦ λόγου, γιὰ νά μὴ ἀποσποῦμε τώρα γιὰ πολὺ τὴ σκέψι μας ἀπὸ τό προκειμένο θέμα.

2. Μποροῦμε καί ἀπὸ πολλά ἄλλα χωρία νά βροῦμε τό ὅτι ὁ ἀπόστολος συχνά χρησιμοποιοῦ τὸ ὑπερβατὸ σχῆμα, πού ὀφείλεται στή ρύμη τοῦ λόγου του καί στήν ὄθησι τοῦ ἁγίου Πνεύματος μέσα του. Στήν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολή του λέγει: «Τί οὖν ὁ νόμος τῶν πράξεων; προσετέθη, ἄχρις οὗ ἔλθῃ τό σπέρμα ᾧ ἐπηγγελται, διαταγείς δι' ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου»³. Ἡ σειρά τῶν λέξεων εἶνε: «Τί οὖν ὁ νόμος τῶν πράξεων; διαταγείς δι' ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσί-

του προστετέθη, ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα, ᾧ ἐπήγγελται»· ὥστε ὁ ἄνθρωπος νά ἐρωτᾷ καί τὸ Πνεῦμα νά ἀπαντᾷ. Καί πάλι στή Β' πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολή, μιλώντας γιὰ τὸν ἀντίχριστο, λέγει· «Καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἀναλώσει τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ· οὗ ἔστιν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις καὶ τέρασι ψεύδους»⁴. Καί ἐδῶ ἡ σειρά τοῦ λόγου εἶνε ἡ ἐξῆς· «Καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, οὗ ἔστιν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ, ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις καὶ τέρασι ψεύδους, ὃν ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἀναλώσει τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ». Λέγει, δηλαδή, ὅτι κατὰ τὴν ἐνέργεια τοῦ σατανᾶ γίνεται ὄχι ἡ παρουσία τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ ἡ παρουσία τοῦ ἀνόμου, τὸν ὁποῖο ὀνομάζουμε καὶ ἀντίχριστο. Ἐάν, λοιπόν, κάποιος δέν προσέχῃ τὸ κείμενο καὶ τὰ διαστήματα πού παίρνουμε ἀναπνοή δέν τὰ ἐπισημαίνῃ γι' αὐτὸ πού λέγεται, θά ὑπάρξῃ ὄχι μόνο δυσαρμονία, ἀλλὰ καὶ βλασφημία, διότι θά διαβάξῃ ἔτσι, σάν ἡ παρουσία τοῦ Κυρίου νά γίνεται κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ. Ὅπως, λοιπόν, διαβάζοντας αὐτὰ τὰ χωρία πρέπει νά ξερώμε ὅτι χρησιμοποιοῖ ὁ ἀπόστολος τὸ ὑπερβατὸ σχῆμα καί γι' αὐτὸ πρέπει νά τηρήσωμε τὸ νόημα τῶν λόγων πού ἀβίαστα βγαίνει, ἔτσι καί ἐδῶ, δέν διαβάζουμε «ὁ Θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου», ἀλλὰ ἀπλῶς «ὁ Θεός», τὸν ὁποῖο πραγματικά ὀνομάζουμε Θεό. Γιὰ τοὺς ἀπίστους, ὅμως, καὶ τοὺς τυφλοὺς αὐτοῦ τοῦ αἰῶνος θά ἀκούσωμε ὅτι δέν θά κληρονομήσουν τὸ μέλλοντα αἶωνα τῆς ζωῆς.

Κεφάλαιο Η'

1. Ἄφοῦ, λοιπόν, ἀναιρέσαμε καὶ αὐτὴν τὴν παρερμηνεία τους, δείξαμε ὀλοκάθαρα ὅτι ποτὲ οὔτε οἱ προφῆται οὔτε οἱ ἀπόστολοι ὠνόμασαν Θεὸ ἢ ἀπεκάλεσαν Κύριον κάποιον ἄλλον, ἐκτός ἀπὸ τὸν ἀληθινὸ καὶ μόνον Θεό. Πολύ περισσότερο ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος παραγγέλλει· «Ἀπόδοτε τὰ τοῦ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ»¹, ὀνομάζει, βεβαίως, Καίσαρα τὸν Καίσαρα, ὡς Θεό, ὅμως, ὀμολογεῖ τὸν Θεό. Παρομοίως καὶ ἐκεῖνον πού λέγει· «Οὐ δύνασθε δυσὶ κυρίοις δουλεῖν» τὸ ἐρμηνεύει ὁ ἴδιος λέγοντας· «Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεῖν καὶ μαμωνᾷ»². Τὸν Θεό, βεβαίως, τὸν παραδέχεται ὡς Θεό, τὸ μαμωνᾶ, ὅμως, τὸν ὀνομάζει ὅπως εἶνε. Δέν ὀνομάζει κύριο τὸ μαμωνᾶ, ὅταν λέγῃ· «Οὐ δύνασθε δυσὶ κυρίοις δουλεῖν», ἀλλὰ διδάσκει τοὺς μαθητάς, ὡς δούλοι τοῦ Θεοῦ, νά μὴ ὑποτάσσωνται στό μαμωνᾶ οὔτε νά ἐξουσιάζωνται ἀπὸ αὐτόν. Διότι εἶπε· «Ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δούλος ἐστὶ τῆς ἁμαρτίας»³. Ὅπως, λοιπόν, ὅσους ὑποτάσσονται στὴν ἁμαρτία τοὺς ὀνομάζει δούλους τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ δέν ὀνομάζει Θεὸ τὴν ἁμαρτία, ἔτσι καὶ ὅσους δουλεύουν στό μαμωνᾶ τοὺς ὀνομάζει δούλους τοῦ μαμωνᾶ, χωρὶς νά ὀνομάζῃ Θεὸ τὸ μαμωνᾶ. Ὁ μαμωνᾶς, κατὰ τὴν ἰουδαϊκὴ γλῶσσα, τὴν

όποια χρησιμοποιούν και οι Σαμαρείτες, εἶνε· «αὐτὸς ποὺ ἐπιθυμεῖ καὶ θέλει νὰ ἔχῃ περισσότερα ἀπὸ ὅ,τι πρέπει». Κατὰ τὴν ἐβραϊκὴν, ὅμως, καὶ μὲ τὴν προσθήκη μιᾶς συλλαβῆς λέγεται «Μάμ» καὶ σημαίνει τὸν λαίμαργο, αὐτὸν ποὺ δέν μπορεῖ νὰ συγκρατήσῃ τὴν λαίμαργίαν του. Πάντως, ὅποια ἀπὸ τίς δύο καὶ ἂν εἶνε ἡ σημασία τῆς λέξεως, δέν μπορούμε νὰ εἴμαστε συγχρόνως δούλοι τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ μαμωνᾶ.

2. Ἄλλὰ καὶ ὅταν ὁ Κύριος εἶπε «*ἰσχυρόν*» τὸ διάβολο, δέν σήμαινε μὲ αὐτὸ ὅτι εἶνε ἐξ ὀλοκλήρου ἰσχυρός, ἀλλὰ ἐν συγκρίσει μὲ ἐμᾶς, καὶ ἔδειξε ὅτι ὁ ἴδιος εἶνε πράγματι ἰσχυρός σὲ ὅλα, ὅταν λέγῃ· «*Οὐχ ἑτέρως δύναται τις ἀρπάσαι τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ, ἐὰν μὴ πρῶτον δῆσῃ τὸν ἰσχυρόν, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει*»⁴. (Δέν ἤμασταν, ὅμως, σκευὴ καὶ οἰκία τοῦ διαβόλου, ὅταν ζούσαμε στὴν ἀποστασία; Μᾶς χρησιμοποιοῦσε ὁ διάβολος, ὅπως ἤθελε, καὶ τὸ ἀκάθαρτο πνεῦμα κατοικοῦσε μέσα μας). Δέν ἦταν ἰσχυρός ἐναντι τοῦ Κυρίου, ποὺ τὸν ἔδεσε καὶ διήρπασε τὴν οἰκίαν του, ἀλλὰ ἐναντι τῶν ἀνθρώπων ποὺ τοὺς χρησιμοποιοῦσε, διότι ἀπέσπασε τὴν σκέψιν τους ἀπὸ τὸν Θεό. Αὐτοὺς τοὺς ἄρπαξε ὁ Κύριος, ὅπως λέγει καὶ ὁ Ἱερεμίας· «*Ἐλυτρώσατο Κύριος τὸν Ἰακώβ καὶ ἐξείλατο αὐτὸν ἐκ χειρὸς στερεωτέρου αὐτοῦ*»⁵. Ἐάν, λοιπόν, δέν ἔδειχνε αὐτὸν ποὺ δένει τὸ διάβολο καὶ ἀρπάζει τὰ σκευὴ του, ἀλλὰ μόνο τὸν ἔλεγε «*ἰσχυρόν*», τότε θὰ ἦταν ἰσχυρός καὶ μάλιστα ἀήττητος. Ἄλλὰ πρόσθεσε καὶ αὐτὸν ποὺ τὸν κρατᾷ. Δηλαδή, αὐτὸς ποὺ δένει κάποιον τὸν κρατᾷ, καὶ αὐτὸς ποὺ δένεται, κρατιέται. Καὶ αὐτὸ τὸ εἶπε χωρὶς σύγκρισι, χωρὶς, δηλαδή, νὰ συγκρίνεται μὲ τὸν Κύριο ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀποστάτης δούλος. Ὅχι μόνον αὐτός, λοιπόν, ἀλλὰ οὔτε κάποιον ἀπὸ αὐτὰ, ποὺ δημιουργήθηκαν καὶ ὑποτάχθηκαν, θὰ συγκριθῆ μὲ τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ, μὲ τὸν ὁποῖο ἔγιναν τὰ πάντα καὶ ποὺ εἶνε ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

3. Τὸ ὅτι καὶ οἱ ἄγγελοι, οἱ ἀρχάγγελοι, οἱ θρόνοι, οἱ κυριότητες ὠρίσθηκαν καὶ δημιουργήθηκαν ἀπὸ τὸν ὑπέρτατον Θεὸν μὲ τὸν Λόγον του⁶ τὸ ἔδειξε ὁ Ἰωάννης. Ὅταν μίλησε γιὰ τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἦταν ἐν τῷ Πατρὶ⁷, πρόσθεσε· «*Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν*»⁸. Ὁ Δαυῖδ, ἐπίσης, ὅταν δοξάζῃ τὸν Θεόν, προσθέτει ὀνομαστικῶς ὅλα ὅσα εἶπαμε, καὶ τοὺς οὐρανοὺς καὶ ὅλες τίς δυνάμεις· «*Ὅτι αὐτὸς ἐνετείλατο καὶ ἐγενήθησαν, αὐτὸς εἶπε καὶ ἐκτίσθησαν*»⁹. Σὲ ποιόν, λοιπόν, ἔδωσε ἐντολήν; Στὸν Λόγον, βεβαίως, μὲ τὸν ὁποῖο, καθὼς λέγει, «*οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν*»¹⁰. Ἐπειδὴ, ὅμως, τὰ δημιούργησε ὅλα ὁ ἴδιος, ἐλεύθερα καὶ ὅπως ἤθελε, λέγει πάλι ὁ Δαυῖδ· «*Ὁ δὲ Θεὸς ἡμῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἄνω καὶ ἐν τῇ γῇ πάντα, ὅσα ἠθέλησεν, ἐποίησεν*»¹¹. Διαφέρουν, ὅμως, αὐτὰ ποὺ δημιουργήθηκαν ἀπὸ Ἐκεῖνον ποὺ τὰ δημιούργησε καὶ αὐτὰ ποὺ ὠρίσθηκαν ἀπὸ Ἐκεῖνον ποὺ τὰ ὠρίσε. Ὁ ἴδιος εἶνε ἀγέννητος, ἀναρχος καὶ ἀτελεύτητος, ἀνευδεής καὶ αὐτάρκης καὶ χορηγὸς τῆς ζωῆς σὲ ὅλα τὰ ἄλλα ὄντα. Ὅσα, ὅμως, δημιούργησε, ἔλαβαν ἀρχὴν ἀπὸ αὐτόν. Ὅσα δὲ ἔλαβαν ἀρχήν, ὑπόκεινται στὴ φθορὰ καὶ στὴν ὑποταγή

καί χρειάζονται αὐτόν πού τά δημιούργησε. Εἶνε ἀνάγκη, ὅπωςδήποτε, νά χρησιμοποιοῦν γι' αὐτά διαφορετικό λεξιλόγιο ὅσοι ἔχουν ἔστω καί μία μέτρια ἰκανότητα νά διακρίνουν τέτοια πράγματα. Ἐτσι, βεβαίως, αὐτός πού τά ἔκανε ὄλα, ὀρθῶς ὀνομάζεται – ὅπως καί ὁ Λόγος του – Θεός καί ὀμόνος Κύριος. Ὅσα, ὀμως, ἔγιναν, δέν πρέπει νά ἔχουν τήν ἴδια ὀνομασία, οὔτε εἶνε σωστό νά παίρνουν αὐτό τό ὀνομα, τό ὀποῖο ἀνήκει στόν Δημιουργό.

Κεφάλαιο Θ'

1. Ἀποδείξαμε, λοιπόν, σαφῶς (καί θά ἀποδείξωμε ἀκόμη σαφέστερα) ὅτι οὔτε οἱ προφήται οὔτε οἱ ἀπόστολοι οὔτε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός ὀμολόγησαν ὡς Κύριο ἢ Θεό κάποιον ἄλλο, παρά εἰδικῶς καί ὀμόνον τόν Θεό καί Κύριο. Οἱ προφήται καί οἱ ἀπόστολοι ὀμολογοῦν τόν Πατέρα καί τόν Υἱό. Ὅμως, κανέναν ἄλλο οὔτε Θεό ὀνόμασαν οὔτε Κύριο ὀμολόγησαν. Καί ὁ ἴδιος ὁ Κύριος παρέδωσε στους μαθητάς ὀμόνον τόν Πατέρα του ὡς Θεό καί Κύριο, ὁ ὀποῖος εἶνε ὁ ὀμόνος Θεός καί κυρίαρχος τῶν πάντων. Ἐπομένως, ὀφείλουμε ἔμεις, ἔάν, βεβαίως, εἶμαστε μαθηταί ἐκείνων, νά ἀκολουθήσωμε τίς μαρτυρίες τους, οἱ ὀποῖες ἔχουν ὡς ἔξῃ:

Ἐ ὀπόστολος Ματθαῖος γνῶριζε τόν ἔνα καί τόν αὐτόν Θεό, ὁ ὀποῖος ἔδωσε στόν Ἀβραάμ τήν ὑπόσχεσι πῶς θά κάνη τό σπέρμα του σάν τά ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ¹, καί μέ τόν Υἱό του, τόν Ἰησοῦ Χριστό, μᾶς κάλεσε ἀπό τή λατρεία τῶν λίθων στήν ἐπίγνωσί του, ὥστε νά γίνη «*ὁ οὐ λαὸς λαὸς καὶ ἡ οὐκ ἡγαπημένη ἡγαπημένη*»². Γράφει, λοιπόν, ὅτι ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, ἀπευθυνόμενος στους Ἰουδαίους πού καυχῶνταν γιά τή σαρκική συγγένειά τους μέ τόν Ἀβραάμ, ἀλλά εἶχαν διαφορετικό φρόνημα καί ἦσαν γεμάτοι κακία, κηρύττοντας δέ τή μετάνοια πού ἀποσπᾶ ἀπό αὐτήν τήν κακία, τους εἶπε: «*Γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπό τῆς μελλούσης ὀργῆς; ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας καί μὴ λέγητε ἐν ἑαυτοῖς, πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῶ Ἀβραάμ*»³.

Τή μετάνοια, λοιπόν, γιά τήν κακία τους κήρυττε ὁ Πρόδρομος τοῦ Χριστοῦ· ὀχι, ὀμως, ἄλλον Θεό ἐκτός ἀπό αὐτόν πού ἔδωσε τήν ὑπόσχεσι στόν Ἀβραάμ. Γι' αὐτόν τόν Πρόδρομο μιλάει πάλι ὁ Ματθαῖος⁴. Παρομοίως καί ὁ Λουκάς λέγει τά ἔξῃ: «*Οὗτός ἐστιν ὁ ρηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου· φωνῆ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, εἰτοιμάσατε τήν ὀδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται καί πᾶν ὀρος καί βουνὸς ταπεινωθήσεται καί ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείαν καί αἱ τραχεῖαι εἰς ὀδοὺς λείας· καὶ ὀσεται πᾶσα σάρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ*»⁵. Ἐνας, λοιπόν, καί ὁ αὐτός Θεός ὑπάρχει· ὁ Πατὴρ τοῦ Κυρίου μας, ὁ ὀποῖος ὑποσχέθηκε μέ τους προφῆτες πῶς θά στείλῃ τόν Πρόδρομο καί τό σωτήριόν του, δηλαδή, τόν Λόγο του, τό ἔκανε μέ τήν ἐνσάρκωσί του ὀρατό σέ κάθε ἄνθρωπο, ὥστε νά

γίνη φανερός σέ ὄλους ὁ Βασιλιᾶς τους. Διότι, ἀσφαλῶς, αὐτοί πού κρίνονται, ἔπρεπε νά βλέπουν τόν κριτή καί νά τόν γνωρίζουν. Ὅσοι δέ ἐπιδιώκουν τή δόξα, ἔπρεπε νά γνωρίζουν αὐτόν, ὁ ὁποῖος τούς δίδει τό βραβεῖο τῆς δόξης.

2. Πάλι, ὁμως, ὁ Ματθαῖος, μιλώντας γιά τόν ἄγγελο, λέγει: «*Ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη τῷ Ἰωσήφ*»⁶. Τίνος Κυρίου ἐξηγεῖ ὁ ἴδιος: «*Ἴνα πληρωθῆ τὸ ρηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου· ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱὸν μου. Ἴδου ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται καὶ τέξεται υἱὸν καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὃ ἐστὶ μεθερμηνεζόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός*»⁷. Γι' αὐτόν τόν Ἐμμανουήλ, ὁ ὁποῖος θά γεννηθῆ ἐκ Παρθένου, εἶπε ὁ Δαυῖδ: «*Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπον τοῦ χριστοῦ σου. Ὡμοσε Κύριος τῷ Δαυῖδ ἀλήθειαν καὶ οὐ μὴ ἀθετήσῃ αὐτήν· ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου θήσομαι ἐπὶ τοῦ θρόνου σου*»⁸. Καί πάλι: «*Γνωστὸς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ὁ Θεός· καὶ ἐγενήθη ἐν εἰρήνῃ ὁ τόπος αὐτοῦ καὶ τὸ κατοικῆριον αὐτοῦ ἐν Σιών*»⁹. Ἐνας, λοιπόν, καί ὁ αὐτός Θεός ὑπάρχει· αὐτός πού προφήτευσαν οἱ προφῆται καὶ κήρυξε τὸ Εὐαγγέλιο. Καί ὁ Υἱός αὐτοῦ εἶνε ὁ Ἐμμανουήλ, ὁ ὁποῖος προῆλθε ἀπὸ τὸν καρπὸ τῆς κοιλίας τοῦ Δαυῖδ, δηλαδή, ἀπὸ τὴν Παρθένο, ἡ ὁποία κατάγεται ἀπὸ τὴ γενιά τοῦ Δαυῖδ. Αὐτοῦ τοῦ Ἐμμανουήλ τό ἀστέρι προφήτευσε ὁ Βαλαάμ ὡς ἐξῆς: «*Ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακώβ καὶ ἀναστήσεται ἡγούμενος ἐν Ἰσραήλ*»¹⁰. Καί ὁ Ματθαῖος γράφει γιά τούς μάγους, πού ἤλθαν ἀπὸ τὴν ἀνατολή: «*Ἐἶδον γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ*»¹¹. Ὡδηγημένοι οἱ μάγοι ἀπὸ τὸν ἀστέρα στὸν οἶκο τοῦ Ἰακώβ πρὸς τὸν Ἐμμανουήλ, μέ τὰ δῶρα πού προσέφεραν¹² ἔδειξαν ποιός εἶνε αὐτός πού προσκυνούσαν· μέ τὴ σμύρνα ἔδειξαν ὅτι εἶνε ἐκεῖνος, πού θά πεθάνη καὶ θά ταφῆ γιά τὸ θνητὸ γένος τῶν ἀνθρώπων· μέ τό χρυσό, ὅτι εἶνε ὁ Βασιλιᾶς «*οὐ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος*»¹³· μέ τό λιβάνι, ὅτι ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ἔγινε «*γνωστὸς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ*»¹⁴, φανερώθηκε καὶ σέ ὄσους δέν τὸν ζητοῦσαν¹⁵.

3. Ἐπὶ πλεόν ὁ Ματθαῖος λέγει ὅτι στή βάπτισι τοῦ Ἰησοῦ «*ἀνεώχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοὶ καὶ εἶδε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ὡσεὶ περιστερὰν ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν· καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα*»¹⁶. Δέν κατῆλθε, βεβαίως, τότε ὁ Χριστός στὸν Ἰησοῦ, οὔτε ἄλλος εἶνε ὁ Χριστός καὶ ἄλλος ὁ Ἰησοῦς. Ἀλλά ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ Σωτὴρ ὄλων καὶ κυρίαρχος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὁ Ἰησοῦς (ὅπως δεῖξαμε πρὶν)¹⁷, πού προσέλαβε σάρκα καὶ χρίσθηκε ἀπὸ τὸν Πατέρα μέ τό Πνεῦμα τό ἅγιο, αὐτός ἔγινε ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὅπως λέγει καὶ ὁ Ἡσαΐας: «*Ἐξελεύσεται ράβδος ἐκ τῆς ρίζης Ἰεσσαὶ καὶ ἄνθος ἐκ τῆς ρίζης αὐτοῦ ἀναβήσεται καὶ ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτόν πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας καὶ ἐμπλήσει αὐτόν πνεῦμα φόβου Θεοῦ. Οὐ κατὰ τὴν δόξαν κρινεῖ οὐδὲ κατὰ τὴν λαλιὰν ἐλέγξει, ἀλλὰ κρινεῖ ταπεινῶ κρίσιν καὶ ἐλέγξει τοὺς ἐνδόξους τῆς γῆς*»¹⁸. Καί πάλι ὁ ἴδιος ὁ Ἡσαΐας, προφητεύοντας τὴ χρίσι μέ τό ἅγιο Πνεῦμα καὶ

τό λόγο γιά τόν ὁποῖο χρίσθηκε, λέγει: «Πνεῦμα Θεοῦ ἐπ' ἐμέ, οὐ εἶνεκεν ἔχρισέ με· εὐαγγελίσασθαι ταπεινοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν, κηρῶσαι αἰχμαλώτοις ἄφεςιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, καλέσαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτὸν καὶ ἡμέραν ἀνταποδόσεως, παρακαλέσαι πάντας τοὺς πενθοῦντας»¹⁹. Ἐπειδὴ, δηλαδή, ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἦταν ἄνθρωπος ἀπὸ τῆ ρίζα τοῦ Ἰεσοῦ καὶ υἱὸς τοῦ Ἀβραάμ, γι' αὐτό, τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἀναπαύθηκε σέ αὐτόν καὶ χρίσθηκε γιά νά εὐαγγελισθῆ τοὺς ταπεινοὺς. Ἐπειδὴ, ὁμως, ἦταν Θεός, δέν ἔκρινε «κατὰ τὴν δόξαν», οὔτε ἤλεγε «κατὰ τὴν λαλιάν». «Οὐ χρεῖαν εἶχεν ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου· αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκε τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ»²⁰. Καλοῦσε κοντά του ὅλους τοὺς πενθοῦντες καί, χαρίζοντας τὴν ἄφεσι σέ αὐτούς, πού ἔγιναν αἰχμάλωτοι λόγῳ τῶν ἁμαρτιῶν τους, τοὺς ἀπελευθέρωνε ἀπὸ τὰ δεσμά, γιά τὰ ὁποῖα λέγει ὁ Σολομών «Σειραῖς δὲ τῶν ἑαυτοῦ ἁμαρτιῶν ἕκαστος σφίγγεται»²¹. Κατῆλθε, λοιπόν, σέ αὐτόν τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος μέ τοὺς προφῆτες ὑποσχέθηκε πῶς θά τόν χρίσῃ, γιά νά λάβωμε καὶ ἐμεῖς ἀπὸ τὴν περισσὴ χρίσι του καὶ νά σωθοῦμε. Καὶ αὐτὰ μὲν λέγει ὁ Ματθαῖος.

Κεφάλαιο Γ'

1. Ὁ Λουκᾶς, ὁ ἀκόλουθος καὶ μαθητὴς τῶν ἀποστόλων, ἀναφερόμενος στό Ζαχαρία καὶ στήν Ἐλισάβετ, ἀπὸ τοὺς ὁποίους γεννήθηκε ὁ Ἰωάννης, σύμφωνα μέ τὴν ὑπόσχεσι τοῦ Θεοῦ, λέγει: «Ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιοῦμασι τοῦ Κυρίου ἀμεμπτοι»¹. Καὶ πάλι, μιλώντας γιά τό Ζαχαρία, λέγει: «Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἐναντι τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας ἔλαχε τοῦ θυμιᾶσαι καὶ ἦλθε τοῦ θυσιᾶσαι εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου»². Ὁ ἄγγελός του Γαβριήλ, ὁ ὁποῖος προΐσταται ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, ὠμολόγησε μόνος του ἀπλᾶ καὶ ἀπόλυτα καὶ κατηγορηματικά ὡς Θεό καὶ Κύριο αὐτόν, ὁ ὁποῖος διάλεξε τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ὠρισε τὴ νομοθεσία τῆς ἱερωσύνης. Ἄλλον, βεβαίως, Θεόν, ἀνώτερον ἀπὸ αὐτόν, δέν γνώριζε. Διότι, ἂν γνώριζε κάποιον ἄλλον τελειότερο Θεό καὶ Κύριο ἐκτός ἀπὸ αὐτόν, δέν θά ὠμολογοῦσε, ἀσφαλῶς, ὅπως δεῖξαμε πρὶν, ἀπόλυτα καὶ ἐξ ὀλοκλήρου ὡς Κύριο καὶ Θεό αὐτόν πού τόν ἤξερε πῶς εἶνε «Υστερήματος καρπός». Ἀλλά, μιλώντας καὶ γιά τόν Ἰωάννη, λέγει τὰ ἐξῆς: «Ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ Κύριον τὸν Θεὸν αὐτῶν· καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἥλιου, ἐτοιμάσαι Κυρίῳ λαὸν τέλειον»³.

Γιά ποιόν, λοιπόν, ἐτοίμασε τό λαό καὶ ἐνώπιον ποίου Κυρίου ἔγινε μέγας; Ὅπως δὴποτε ἐνώπιον αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος εἶπε γιά τόν Ἰωάννη: «Ναὶ καὶ περισσότερον προφήτου»⁴ εἶχε ὁ Ἰωάννης. «Οὐδεὶς ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων ἐστὶν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ»⁵. Αὐτός ὁ Ἰωάννης προετοίμασε τό λαό

για την έλευσι του Κυρίου, προφητεύοντάς τον στους συνδούλους του. Καί κηρύσσοντάς τους τή μετάνοια για να λάβουν την άφεσι από τον Κύριο, όταν θά ήταν παρών, τους επέστρεφε σέ αυτόν, από τον οποίο είχαν αποξενωθή λόγω των άμαρτιών και της παραβάσεως, όπως λέγει ο Δαυΐδ· «*Άπηλλοτριώθησαν οι άμαρτωλοι από μήτρας, έπλανήθησαν από γαστρος*»⁶. Καί γι' αυτόν τό λόγο, επιστρέφοντάς τους στον Κύριό τους, «*έν πνεύματι και δυνάμει Ήλιού*» έτοιμάζε για τον Κύριο «*λαόν τέλειον*»⁷.

2. Καί πάλι, αναφερόμενος στον άγγελο, λέγει· «*Έν δέ τῶ αὐτῶ χρόνῳ άπεστάλη ο άγγελος Γαβριήλ ὑπό τοῦ Θεοῦ*»⁸, ο οποίος εἶπε στην Παρθένο· «*Μη φοβοῦ Μαριάμ· εὖρες γάρ χάριν παρά τῶ Θεῶ*»⁹. Καί για τον Κύριο λέγει· «*Οὗτος ἔσται μέγας και υἱός Ὑψίστου κληθήσεται και δώσει αὐτῶ Κύριος ο Θεός τόν θρόνον Δαυΐδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, και βασιλεύσει ἐπὶ τόν οἶκον Ἰακώβ εἰς τόν αἰῶνα, και τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος*»¹⁰. Ποιός άλλος, όμως, εἶνε αυτός πού βασιλεύει «*ἐπὶ τόν οἶκον Ἰακώβ*» χωρίς τέλος, «*εἰς τόν αἰῶνα*», παρά μόνον ο Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ο Υἱός του ὑψίστου Θεοῦ, ο οποίος μέ τό νόμο και τους προφήτες ὑποσχέθηκε ὅτι «*ὄψεται πᾶσα σάρξ τὸ σωτήριόν*»¹¹ του, ὥστε αυτός μέν να γίνη υἱός ανθρώπου, ο δέ άνθρωπος υἱός Θεοῦ; Γι' αυτό και ἡ παρθένος Μαρία, πλήρης χαρᾶς, ἔλεγε και προφήτευε για την Ἐκκλησία· «*Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τόν Κύριον και ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῶ Θεῶ τῶ σωτήρι μου. Ἐντελάβετο γάρ Ἰσραήλ παιδός αὐτοῦ μνησθῆναι ἐλέους, καθὼς ἐλάλησε πρὸς τούς πατέρας ἡμῶν, τῶ Ἀβραάμ και τῶ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τόν αἰῶνα*»¹².

Μέ αυτά, λοιπόν, τά τόσα πολλά, δείχνει τό Εὐαγγέλιο ὅτι ο Θεός, πού μίλησε στους πατέρες, αυτός εἶνε πού ἔδωσε μέ τό Μαῦσῆ τή νομοθεσία, μέ την ὁποία γνωρίσαμε τή χάρι του νόμου. Αὐτός ο ἴδιος Θεός, κατά τή μεγάλη αγαθότητά του, ἐξέχεε σέ ἐμᾶς τό ἔλεός του, μέ τό ὁποῖο «*έπεσκέματο ἡμᾶς ἀνατολή ἐξ ὕψους ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει και σκιᾷ θανάτου καθημένοις τοῦ κατευθῆναι τούς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδόν εἰρήνης*»¹³. Αὐτά ἔλεγε ο Ζαχαρίας, εὐλογώντας μέ ἕνα νέο τρόπο τόν Θεό και πλήρης νέου πνεύματος, όταν πλέον ἔπαυσε ἡ κώφωσι πού ἔπαθε για την ἀπιστία του. Διότι ὅλα ἦσαν καινούργια και ὁ Λόγος οικονομοῦσε κατά νέο τρόπο την ἐνσάρκωσί του, ὥστε τόν άνθρωπο, πού εἶχε φύγει μακριά από τόν Θεό, να τόν ἐνώση μέ τόν Θεό. Γι' αυτό και οἱ ἄνθρωποι διδάσκονταν πῶς να λατρεύουν τόν Θεό μέ νέο τρόπο. Ὅμως δέν διδάσκονταν για άλλον Θεό, διότι, ἀσφαλῶς, «*εἰς Θεός ὃς δικαιοῖ περιτομήν ἐκ πίστεως και ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως*»¹⁴.

3. Προφητεύοντας ο Ζαχαρίας ἔλεγε· «*Εὐλογητός Κύριος ο Θεός τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι έπεσκέματο και ἐποίησε λύτρωσιν τῶ λαῶ αὐτοῦ. Και ἤγειρε κέρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῶ οἴκῳ Δαυΐδ τοῦ παιδός αὐτοῦ, καθὼς ἐλάλησε διὰ στόματος τῶν ἁγίων, τῶν ἀπ' αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ, σωτηριαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν και ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς, ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν και μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ, ὄρκον ὃν ὤμοσε πρὸς Ἀβραάμ τόν*

πατέρα ἡμῶν, τοῦ δοῦναι ἡμῖν ἀφόβως ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ρυσθέντας δουλεύειν αὐτῷ ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας ἡμῶν»¹⁵. Ἐπειτα λέγει στὸν Ἰωάννη· «Καὶ σύ, παιδίον, προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ· προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου Κυρίου ἐτοιμάσαι ὁδὸς αὐτοῦ, τοῦ δοῦναι γινῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν»¹⁶. Αὐτὴ εἶνε ἡ γινῶσι τῆς σωτηρίας πού ἔλειπε ἀπὸ αὐτοῦ· ἡ γινῶσι τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴν τὴ γινῶσι ἔδωσε ὁ Ἰωάννης λέγοντας· «Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Οὗτος ἦν περὶ οὗ ἐγὼ ἔλεγον· ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. Καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν»¹⁷.

Αὐτὴ εἶνε, λοιπόν, ἡ γινῶσι τῆς σωτηρίας. Δέν εἶνε ἡ γινῶσι ἄλλου Θεοῦ οὔτε ἄλλου Πατρός οὔτε τοῦ Βυθοῦ οὔτε τοῦ Πληρώματος τῶν τριάντα Αἰῶνων οὔτε τῆς Μητέρας τῆς Ὀγδοάδος. Ἀλλὰ ἡ γινῶσι τῆς σωτηρίας ἦταν ἡ γινῶσι τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος καὶ λέγεται, ἀλλὰ καὶ εἶνε πραγματικά σωτηρία καὶ Σωτὴρ καὶ σωτήριον. Σωτηρία μὲν, διότι «εἰς τὴν σωτηρίαν σου ὑπέμεινά σε, Κύριε»¹⁸. Σωτὴρ, πάλι, διότι «ἰδοὺ ὁ Θεὸς μου Σωτὴρ μου, πεποιθὼς ἔσομαι ἐπ' αὐτῷ»¹⁹. Σωτήριον, ὅμως, διότι «ἐγνώρισεν ὁ Θεὸς τὸ σωτήριον αὐτοῦ ἐναντίον τῶν ἐθνῶν»²⁰. Εἶνε, λοιπόν, Σωτὴρ, διότι εἶνε ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ. Εἶνε σωτήριον, διότι εἶνε τὸ Πνεῦμα· «Πνεῦμα προσώπου ἡμῶν Χριστὸς Κύριος»²¹. Εἶνε σωτηρία, ὅμως, διότι ἐγινε ἄνθρωπος· «Ὅτι ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν»²². Ὡστε αὐτὴν τὴ γινῶσι τῆς σωτηρίας ἔδιδε ὁ Ἰωάννης σέ ὅσους μετανοοῦσαν καὶ πίστευαν στὸν ἀμνὸ τοῦ Θεοῦ, πού σηκώνει τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου²³.

4. «Ἐπέστη», λέγει, «καὶ τοῖς ποιμέσι ἄγγελος Κυρίου μηνῶν αὐτοῖς χαράν, ὅτι ἐτέχθη σωτὴρ ἐν οἴκῳ Δαυὶδ, ὃς ἐστὶ Χριστὸς Κύριος»²⁴. Καὶ ὕστερα· «Πλήθος στρατιᾶς οὐρανοῦ αἰνοῦντων τὸν Θεὸν καὶ λεγόντων· δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίας»²⁵. Γι' αὐτοὺς τοὺς ἀγγέλους λέγουν οἱ πλαστογράφοι Γνωστικοὶ ὅτι ἤλθαν ἀπὸ τὴν Ὀγδοάδα καὶ φανέρωσαν τὴν κάθοδο τοῦ ἀνωτέρου Χριστοῦ. Ἀλλὰ ἡ θεωρία τους πάλι καταπίπτει, διότι λέγουν ὅτι αὐτὸς πού εἶνε ἐπάνω, ὁ Χριστὸς καὶ Σωτὴρ, δέν γεννήθηκε, ἀλλὰ μετὰ τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰησοῦ, ὁ ὁποῖος ἦταν ἀπὸ τὴ θεία οἰκονομία, κατῆλθε ἐπάνω στὸν Ἰησοῦ ἐν εἶδει περιστερᾶς. Ψεύδονται, λοιπόν, κατ' αὐτοὺς οἱ ἄγγελοι τῆς Ὀγδοάδος, διότι λέγουν· «Ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὃς ἐστὶ Χριστὸς Κύριος, ἐν πόλει Δαυὶδ»²⁶. Κατ' αὐτοὺς οὔτε ὁ Χριστὸς οὔτε ὁ Σωτὴρ γεννήθηκε τότε, ἀλλὰ ὁ ἐκ τῆς θείας οἰκονομίας Ἰησοῦς, ὁ ὁποῖος προέρχεται ἀπὸ τὸν Δημιουργὸ τοῦ κόσμου, καὶ στὸν ὁποῖο λέγουν ὅτι κατῆλθε ὁ ὑπέρτερος Σωτὴρ μετὰ τὸ βάπτισμα, δηλαδή, μετὰ ἀπὸ τριάντα χρόνια²⁷. [Γιατί, ὅμως, οἱ ἄγγελοι πρόσθεσαν καὶ τὸ «ἐν πόλει Δαυὶδ»²⁸; Γιά κανένα ἄλλο λόγο, παρὰ μόνο γιὰ νὰ εὐαγγελισθοῦν ὅτι ἐκπληρώθηκε ἡ ὑπόσχεσι, πού ἔδωσε ὁ Θεὸς στό Δαυὶδ, πὼς ἀπὸ τὴ γενιά του θὰ γεννηθῇ αἰώνιος Βασιλιάς. Αὐτὴν τὴν ὑπόσχεσι ἔδωσε ὁ Δημιουργός

δλου τοῦ κόσμου]²⁹ στό Δαυΐδ, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος: «*Ἡ βοήθειά μου παρὰ Κυρίου τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν*»³⁰. Καὶ πάλι: «*Ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὰ πέρατα τῆς γῆς, καὶ τὰ ὕψη τῶν ὀρέων αὐτοῦ εἰσὶν· ὅτι αὐτοῦ ἐστὶν ἡ θάλασσα καὶ αὐτὸς ἐποίησεν αὐτὴν καὶ τὴν ξηρὰν αἱ χεῖρες αὐτοῦ διέσπειραν. Δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν αὐτῷ καὶ κλαύσωμεν ἐναντίον Κυρίου τοῦ ποιήσαντος ἡμᾶς, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν*»³¹. Φανερά προλέγει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον μέ τὸ Δαυΐδ σέ ὅσους τὸν ἀκοῦνε, ὅτι θά ὑπάρξουν ἐκεῖνοι πού θά περιφρονοῦν αὐτόν πού μᾶς ἔπλασε καὶ εἶνε ὁ μόνος Θεός. Γι' αὐτὸ καὶ εἶπε τὰ προαναφερθέντα, πού σήμαιναν τὸ ἐξῆς: «*Προσοχή, μὴ πλανᾶσθε. Ἐκτός ἀπὸ αὐτόν ἢ ἐπάνω ἀπὸ αὐτόν δέν ὑπάρχει ἄλλος Θεός, στόν ὁποῖο πρέπει νά στραφῆτε πιό πολύ*». Ἔτσι μᾶς καθιστᾶ εὐλαβεῖς καὶ εὐγνώμονες πρὸς αὐτόν πού μᾶς ἔκανε, μᾶς δημιουργήσε καὶ μᾶς ἐξέθρεψε. Τί θά γίνῃ, λοιπόν, μέ αὐτούς πού βρῆκαν τόσες βλασφημίες ἐναντίον τοῦ Δημιουργοῦ τους; Τό ἴδιο, ὅμως, ἔκαναν καὶ οἱ ἄγγελοι. Μέ τὸν ὕμνον πού ἔψαλαν «*Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη*»³² δόξασαν αὐτόν πού εἶνε ὁ Ποιητής τῶν ὑψίστων, δηλαδή, τῶν ὑπερουρανίων, καὶ ὁ Δημιουργός τῶν ἐπιγείων, πού ἔστειλε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ στό πλάσμα του, δηλαδή, στοὺς ἀνθρώπους, τὴν εὐδοκία τῆς σωτηρίας. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ ποιμένες «*ὑπέστρεψαν*», λέγει, «*δοξάζοντες τὸν Θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον καθὼς καὶ ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς*»³³. Δέν δόξαζαν, ἀσφαλῶς, οἱ ποιμένες τοῦ Ἰσραὴλ ἄλλον Θεό, ἀλλὰ ἐκεῖνον πού προφήτευσε ὁ νόμος καὶ οἱ προφήται, τὸν Ποιητὴ τῶν ἀπάντων, τὸν ὁποῖο καὶ δόξαζαν οἱ ἄγγελοι. Ἐάν, ὅμως, ἄλλον μὲν δόξαζαν οἱ ἄγγελοι πού ἦσαν ἀπὸ τὴν Ὀγδοάδα, ἄλλον δέ οἱ ποιμένες, τότε τὴν πλάνη καὶ ὄχι τὴν ἀλήθεια τοὺς ἀνήγγειλαν οἱ ἄγγελοι πού ἦσαν ἀπὸ τὴν Ὀγδοάδα.

5. Ἐπί πλέον λέγει ὁ Λουκᾶς γιὰ τὸν Κύριο: «*Ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ, ἀνήγαγον αὐτόν εἰς Ἱεροσόλυμα παραστῆσαι τῷ Κυρίῳ, καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ Κυρίου, ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν ἅγιον τῷ Κυρίῳ κληθήσεται, καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ Κυρίου, ζευγὸς τρυγόνων ἢ δύο νεοσσὸς περιστερῶν*»³⁴. Μόνος του, δηλαδή, καὶ ὀλοφάνερα ὀνομάζει Κύριο αὐτόν πού ἔδωσε τὸ νόμο. Καὶ «*ὁ Συμεών*», λέγει, «*εὐλόγησε τὸν Θεὸν καὶ εἶπε· νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα, ἐν εἰρήνῃ, ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἠτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν, φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραὴλ*»³⁵. Καὶ ἢ προφήτις Ἄννα παρομοίως δόξαζε τὸν Θεό, ὅταν εἶδε τὸν Χριστό: «*Καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν Ἱερουσαλήμ*»³⁶. Μέ ὅλα αὐτά, ὅμως, φαίνεται ἓνας Θεός, ὁ ὁποῖος μέ τὴ νέα ἔλευσι τοῦ Υἱοῦ του πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀνοίγει μία νέα διαθήκη ἐλευθερίας.

6. Γι' αὐτόν τὸ λόγο καὶ ὁ Μᾶρκος, ὁ ἐρμηνευτής καὶ ἀκόλουθος τοῦ Πέτρου, ἄρχισε τὸ εὐαγγέλιό του ὡς ἐξῆς: «*Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ὡς γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν*

ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου. Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν»³⁷. Φανερά, δηλαδή, ἀρχίζει τὸ εὐαγγέλιο παραθέτοντας τὰ λόγια τῶν ἁγίων προφητῶν. Καὶ αὐτόν, πού οἱ ἴδιοι ὠμολόγησαν ὡς Κύριο καὶ Θεό, τὸν ὑποδεικνύει ὡς Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος τοῦ ὑποσχέθηκε πὺς θά στείλῃ τὸν ἄγγελό του πρὸ προσώπου του, δηλαδή, τὸν Ἰωάννη, «ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἑλίου»³⁸, πού θά κραυγάζῃ στὴν ἔρημο· «Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν»³⁹. Τὸ ὅτι ἀκριβῶς οἱ προφῆται δὲν κήρυτταν διαφορετικὸ Θεό, ἀλλὰ ἓνα καὶ τὸν αὐτό, μὲ διαφορες, ὅμως, σημασίες καὶ πολλές ὀνομασίες, διότι ὁ Πατὴρ εἶνε μέγας καὶ πλούσιος, ὅπως δεῖξαμε στὸ προηγούμενο βιβλίον⁴⁰, θά τὸ ἀποδείξωμε αὐτὸ καὶ ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς προφῆτες στὴ συνέχεια τοῦ λόγου. Στὸ τέλος δὲ τοῦ εὐαγγελίου λέγει ὁ Μάρκος· «Ὁ μὲν οὖν Κύριος Ἰησοῦς μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ»⁴¹. Ἐπιβεβαιώνει ἔτσι αὐτὸ πού εἶπε ὁ προφήτης· «Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου»⁴². Ἐτσι, λοιπόν, ἓνας καὶ ὁ αὐτός εἶνε ὁ Θεός καὶ Πατὴρ, πού κήρυξαν οἱ προφῆται, μᾶς τὸν παρέδωσε τὸ Εὐαγγέλιο, τὸν λατρεύουμε δὲ ἐμεῖς οἱ χριστιανοὶ καὶ τὸν ἀγαποῦμε ἐξ ὅλης τῆς καρδίας⁴³, «τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς»⁴⁴.

Κεφάλαιο ΙΑ'

1. Αὐτὴν τὴν πίστι κήρυττε ὁ Ἰωάννης, ὁ μαθητὴς τοῦ Κυρίου, θέλοντας μὲ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου νὰ ξερριζώσῃ τὴν πλάνη, πού ἔσπειρε στοὺς ἀνθρώπους ὁ Κήρινθος καὶ πολὺ πῖο πρὶν αὐτοὶ πού ὀνομάζονται Νικολαῖτες καὶ εἶνε παραφυάδα τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, γιὰ νὰ τοὺς προκαλέσῃ σύγχυσι καὶ νὰ τοὺς πείσῃ ὅτι ἓνας εἶνε ὁ Θεός πού τὰ ἔκανε ὅλα μὲ τὸν Λόγο του. Δέν εἶνε, ὅπως ἐκεῖνοι λέγουν, ἄλλος ὁ Δημιουργός καὶ ἄλλος ὁ Πατὴρ τοῦ Κυρίου· ἄλλος ὁ Υἱός τοῦ Δημιουργοῦ, ἄλλος, ὅμως, ὁ ἐκ τῶν ἄνω Χριστός, ὁ ὁποῖος παρέμεινε καὶ ἀπαθής, κατῆλθε δὲ στὸν Ἰησοῦ, στὸν Υἱό τοῦ Δημιουργοῦ, καὶ πάλι ἀνελήφθη στὸ Πλήρωμά του· ὅτι ἡ ἀρχὴ μὲν εἶνε ὁ Μονογενής, ὁ Λόγος, ὅμως, εἶνε ὁ ἀληθινός υἱός τοῦ ἀγεννήτου· καὶ αὐτὴ ἡ κτίσι, ἡ ὁποία ἐγινε γιὰ ἐμᾶς, δέν ἐγινε ἀπὸ τὸν πρῶτο Θεό, ἀλλὰ ἀπὸ κάποια Δύναμι, πού ἦταν πολὺ κατώτερη καὶ ἀποσχίσθηκε ἀπὸ τὴν ἐπικοινωνία μὲ αὐτὰ πού εἶνε ἀόρατα καὶ ἄρρητα. Ἦθελε, λοιπόν, ὅλα αὐτὰ νὰ τὰ ἐξαλείψῃ ὁ μαθητὴς τοῦ Κυρίου καὶ νὰ ὀρίσῃ τὸν κανόνα τῆς ἀληθείας στὴν Ἐκκλησία, ὅτι ὑπάρχει ἓνας Θεός παντοδύναμος, ὁ ὁποῖος μὲ τὸν Λόγο του τὰ ἔκανε ὅλα, καὶ τὰ ὀρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα¹. Ἦθελε, ἐπίσης, νὰ δεῖξῃ ὅτι μὲ τὸν Λόγο, μὲ τὸν ὁποῖο ὁ Θεός τελειοποίησε τὴ δημιουργία, μὲ αὐτόν καὶ

έδωσε τή σωτηρία στους ανθρώπους πού δημιούργησε. Γι' αυτό ώς έξής άρχισε τή διδασκαλία του ευαγγελίου· «*Έν άρχή ήν ό Λόγος και ό Λόγος ήν προς τον Θεόν και Θεός ήν ό Λόγος. Ουτός ήν έν άρχή προς τον Θεόν· πάντα δι' αυτού έγένητο και χωρίς αυτού έγένητο ούδέ έν. Ό γέγονεν έν αύτω ζωή ήν, και ή ζωή ήν τό φώς των ανθρώπων. Και τό φώς έν τή σκοτία φαίνει, και ή σκοτία αυτό ού κατέλαβεν*»². «*Πάντα*», λέγει, «*δι' αυτού έγένητο*». Λέγοντας «*πάντα*» συμπεριλαμβάνει και τή δική μας δημιουργία. Διότι δέν θά συμφωνούσε μέ αυτούς, ότι ονομάζονται «*πάντα*» εκείνα, τά όποια είνε κάτω από τό Πλήρωμά τους. Έάν, λοιπόν, και αυτά τά περιέχη τό Πλήρωμά τους, δέν είνε έκτός του Πληρώματος ή τόσο μεγάλη δημιουργία, όπως δείξαμε στο προηγούμενο βιβλίο³. Άν αυτά είνε έξω από τό Πλήρωμα, πράγμα πού φαίνεται, βεβαίως, αδύνατο, στη λέξι «*πάντα*» δέν έννοείται, ασφαλώς, τό Πλήρωμά τους. Ώστε δέν βρίσκεται έκτός του Πληρώματος αυτή ή τόσο μεγάλη κτίσι.

2. Άφήρεσε, όμως, ό ίδιος ό Ίωάννης από έμάς όλες τίς αντιγνώμιες, λέγοντας· «*Έν αύτω τω κόσμω ήν και ό κόσμος δι' αυτού έγένητο και ό κόσμος αυτόν ούκ έγνω. Είς τά ίδια ήλθε και οι ίδιοι αυτόν ού παρέλαβον*»⁴. Σύμφωνα μέ τό Μαρκίωνα και τους όμοίους του, ούτε «*ό κόσμος δι' αυτού έγένητο*», ούτε «*είς τά ίδια ήλθε*», αλλά «*είς τά άλλότρια*». Σύμφωνα δέ μέ μερικούς Γνωστικούς, ό κόσμος αυτός έγινε από τους άγγέλους και όχι μέ τον Λόγο του Θεού. Σύμφωνα, πάλι, μέ τους όπαδούς του Ουαλεντίνου, ό κόσμος δέν έγινε μέ αυτόν, αλλά μέ τον Δημιουργό. Ό Λόγος, δηλαδή, όπως λέγουν, άπεικόνιζε αυτά κατ' άπομίμησιν όσων είνε άνω, ένώ ό Δημιουργός άποτελείωνε τή δημιουργία τής κτίσεως. Προήλθαν, δηλαδή, από τή Μητέρα ό Κύριος και ό Δημιουργός αυτής τής οικονομίας, πού είνε για τήν κτίσι, και μέ αυτόν, όπως ισχυρίζονται, έγινε ό κόσμος. Ένώ τό ευαγγέλιο φανερά λέγει ότι όλα έγιναν μέ τον Λόγο, ό όποιος «*ήν έν άρχή προς τον Θεόν*»⁵ άκόμη δέ ότι «*σάρξ έγένητο και έσκήνωσεν έν ήμιν*»⁶.

3. Σύμφωνα μέ αυτούς ούτε «*ό Λόγος σάρξ έγένητο*» ούτε ό Χριστός ούτε και ό Σωτήρ πού έγινε από όλους τους Αιώνες. Πρεσβεύουν πώς ό Λόγος και ό Χριστός δέν ήλθαν σε αυτόν τον κόσμο· πώς ό Σωτήρ δέν ένσαρκώθηκε, ούτε έπαθε, αλλά κατήλθε σάν περιστέρι στον Ίησοϋ, ό όποιος έγινε κατ' οικονομίαν και, άφου κήρυξε τον άγνωστο Πατέρα, πάλι άνελήφθη στο Πλήρωμα. Ένσαρκώθηκε δέ και έπαθε, λέγουν μερικοί, ό έξ οικονομίας Ίησοϋς, ό όποιος διήλθε διά τής παρθένου Μαρίας, όπως τό νερό περνάει από τό σωλήνα. Άλλοι, όμως, λέγουν ότι είνε ό υίός του Δημιουργού, στον όποιο κατήλθε αυτός ό έξ οικονομίας Ίησοϋς. Άλλοι, πάλι, πώς ό Ίησοϋς γεννήθηκε από τον Ίωσηφ και τή Μαρία και σε αυτόν κατήλθε ό Χριστός, ό όποιος είνε εκ των άνω, άσαρκος και άπαθής. Κανείς αίρετικός δέν πρεσβεύει πώς «*ό Λόγος σάρξ έγένητο*»⁷. Έάν δέ κάποιος έρευνήση τίς διδασκαλίες όλων αυτών, θά βρη ότι όλοι παραδέχονται τον Λόγο του Θεού, δηλαδή, τον εκ των άνω Χριστό, άσαρκο και άπαθη. Άλλοι δέ πρεσβεύουν ότι

φανερώθηκε σάν μεταμορφωμένος άνθρωπος, πού οὔτε γεννήθηκε οὔτε ἐν-
σαρκώθηκε. Ἄλλοι, ἀκόμη, λέγουν ὅτι οὔτε μορφή ἀνθρώπου ἔλαβε, ἀλλά
κατῆλθε σάν περιστέρι στόν Ἰησοῦ, ὁ ὁποῖος γεννήθηκε ἀπό τή Μαρία.
ἽΟλους αὐτούς, λοιπόν, τούς ἀποδεικνύει ψευδομάρτυρες ὁ μαθητής τοῦ
Χριστοῦ, ὅταν λέγη: «*Καί ὁ Λόγος σάρξ ἐγένετο καί ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν*»⁸.

4. Καί γιά νά μή ἀναζητοῦμε ποιοῦ Θεοῦ «*ὁ Λόγος σάρξ ἐγένετο*», ὁ ἴδιος
μᾶς διδάσκει πῶς πάνω λέγοντας: «*Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ
Θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης· οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ
φωτός· οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός*»⁹. Ὁ Πρό-
δρομος Ἰωάννης, λοιπόν, πού μαρτυρεῖ περὶ τοῦ φωτός, ἀπό ποιόν Θεοῦ ἀπε-
στάλη; Ὁπωσδήποτε, ἀπό αὐτόν, τοῦ ὁποῖου ἄγγελος εἶνε ὁ Γαβριήλ πού
εὐαγγελίσθηκε καί τή γέννησί του¹⁰. ἀπό αὐτόν πού ὑποσχέθηκε μέ τούς
προφήτες ὅτι θά στείλῃ τόν ἄγγελό του πρό προσώπου τοῦ Υἱοῦ του καί θά
ἐτοιμάσῃ τήν ὁδό του¹¹, δηλαδή, θά μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός «*ἐν πνεύματι
καί δυνάμει Ἡλιοῦ*»¹². Ὁ Ἡλίας, πάλι, ποιοῦ Θεοῦ δούλος καί προφήτης
ὑπῆρξε¹³; Τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἔκανε τόν οὐρανό καί τή γῆ, ὅπως καί ὁ ἴδιος
ὁμολογεῖ. Ἀφοῦ, λοιπόν, ὁ Ἰωάννης ἀπεστάλη ἀπό τόν Δημιουργό καί Ποι-
ητή αὐτοῦ τοῦ κόσμου, πῶς μπόρεσε νά μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός¹⁴, τό
ὅποιο κατῆλθε ἀπό τά ἄρρητα καί ἀόρατα; Ὅλοι οἱ αἰρετικοί νομίζουν πῶς ὁ
Δημιουργός ἀνοεῖ τήν ὑπεράνω αὐτοῦ Δύναμι, τήν ὁποία μαρτύρησε καί
ἔδειξε ὁ Ἰωάννης. Γι' αὐτό ὁ Κύριος εἶπε ὅτι εἶχε «*περισσότερον προφη-
του*»¹⁵. Ὅλοι οἱ ἄλλοι προφήται, δηλαδή, μίλησαν γιά τήν ἔλευσι τοῦ πατρι-
κοῦ φωτός καί ἐπιθύμησαν νά ἀξιωθοῦν νά δοῦν αὐτόν πού προφήτευσαν.
Ἐνῶ ὁ Ἰωάννης καί προφήτευσε, ὅπως καί οἱ ἄλλοι, καί τόν εἶδε νά ἔρχεται
καί τόν ἔδειξε καί πολλούς συμβούλευσε νά τόν πιστεύσουν, ἔτσι ὥστε ὁ
ἴδιος νά ἐπέχη θέσι καί προφήτου καί ἀποστόλου. Εἶνε δέ ἀνώτερος ἀπό
προφήτη, διότι πρῶτοι μὲν εἶνε οἱ ἀπόστολοι καί δεῦτεροι οἱ προφήται¹⁶, τά
πάντα, ὅμως, εἶνε ἀπό τόν ἕνα καί τόν αὐτό Θεό.

5. Εἶνε καλό, βεβαίως, καί ἐκεῖνο πού ἔκανε ὁ Θεός μέ τή δημιουργία¹⁷
τῆς ἀμπέλου, ὅταν γιά πρώτη φορά ἤπιε ὁ ἄνθρωπος κρασί¹⁸. Κανείς ἀπό
ὄσους ἤπιαν δέν τό κατηγόρησε. Ἀντιθέτως καί ὁ Κύριος τό δοκίμασε. Κα-
λύτερο, ὅμως, εἶνε ἐκεῖνο τό κρασί, πού ὁ Λόγος τό ἔκανε ἀπό τό νερό σέ
μία στιγμή καί ἀπλᾶ, γιά νά τό πιοῦν οἱ προσκεκλημένοι στό γάμο¹⁹. Μολο-
νότι μποροῦσε ὁ Κύριος, χωρίς νά ἔχη καμμία προϋπόθεσι ἀπό τά ὑλικά πού
χρειάζονταν, νά δώσῃ τό κρασί στους συνδαιτυμόνες καί νά χορτάσῃ τροφή
τούς πεινασμένους, δέν τό ἔκανε αὐτό· ἀλλά παίρνοντας τά ψωμιά ἀπό τή γῆ
καί εὐχαριστώντας τόν Θεό καί κάνοντας πάλι τό νερό κρασί, χόρτασε τούς
ἀνθρώπους πού ἦταν ξαπλωμένοι στό χορτάρι²⁰ καί πότισε τούς προσκεκλη-
μένους στό γάμο. Ἐδειξε ἔτσι ὅτι ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ἔκανε τή γῆ καί ἔδωσε
ἐντολή νά φέρῃ καρπούς²¹ καί δημιούργησε τά ὕδατα καί ἐξήγαγε τίς πηγές,
αὐτός καί τήν εὐλογία τῆς τροφῆς καί τήν εὐχαριστία τοῦ ποτοῦ στους ἐσχά-

τους χρόνους δωρίζει με τόν Υιό του στό ανθρώπινο γένος· ό άκατάληπτος με τόν καταληπτό και ό άόρατος με τόν όρατό. 'Ασφαλώς διότι δέν εΐνε εκτός του Πατρός, αλλά βρίσκεται στόν κόλπο του Πατρός²².

6. «Θεόν», λέγει, «ούδεις έώρακε πώποτε, εί μη ό μονογενής Υιός του Θεού ό ών είς τόν κόλπον του Πατρός εκείνος εξηγήσατο»²³. Τόν εκ φύσεως, δηλαδή, άόρατο Πατέρα τόν εξήγησε και τόν γνώρισε σέ όλους ό Υιός πού εΐνε στόν κόλπο του. Γι' αυτό τόν γνωρίζουν εκείνοι, στους όποιους τόν άποκάλυψε ό Υιός. Και ό Πατήρ, πάλι, με τόν Υιό δίδει τή γνώσι του Υιού σέ όσους τόν αγαπούν. 'Από αυτόν διδάχθηκε και έμαθε ό Ναθανάηλ, για τόν όποιο μαρτύρησε ό Κύριος: «'Αληθής 'Ισραηλίτης, έν ώ δόλος ουκ έστι»²⁴. 'Ο 'Ισραηλίτης γνώρισε τό Βασιλιά του και είπε σέ αυτόν: «Ραββί, σν εί ό υιός του Θεού, σν εί ό βασιλεύς του 'Ισραήλ»²⁵. 'Από αυτόν και ό Πέτρος διδάχθηκε και γνώρισε τόν Χριστό, τόν Υιό του Θεού του ζώντος²⁶, ό όποιος λέγει: «'Ιδού ό Υιός μου ό αγαπητός, είς όν ενδόκησα· θήσω τό πνευμά μου επ' αυτόν και κρίσιν τοΐς έθνεσιν άπαγγελεΐ· ουκ έρίσει ουδέ κραυγάσει ουδέ άκούσει τις έν ταΐς πλατεΐαις τήν φωνήν αυτού· κάλαμον συντετριμμένον ου κατεάζει και λίνον τυφόμενον ου σβέσει, έως άν εκβάλη είς νίκος τήν κρίσιν· και επί τω όνόματι αυτού έθνη έλπιουσι»²⁷.

7. 'Ετσι, λοιπόν, αρχίζει τό Ευαγγέλιο. Κηρύττει ένα Θεό Δημιουργό του σύμπαντος, τόν Πατέρα, δηλαδή, του Κυρίου ήμών 'Ιησου Χριστού, αυτόν πού κήρυξαν οι προφήται και ό όποιος με τό Μωυσή έδωσε τίς διατάξεις του νόμου. 'Εκτός αυτού δέν γνωρίζει άλλο Θεό και Πατέρα. Τόσο μεγάλη δέ εΐνε ή βεβαιότητα των ευαγγελίων, ώστε και οι ίδιοι οι αίρετικοί μαρτυρούν γι' αυτά, και ό καθένας, πού προέρχεται από αυτούς, έπιχειρεί βάσει των ευαγγελίων να στερεώνη τή διδασκαλία του. Γι' αυτό, οι 'Εβιωνίτες, πού χρησιμοποιούν μόνον τό κατά Ματθαϊον ευαγγέλιο, έλέγχονται από αυτό τό ίδιο ότι δέν πρεσβεύουν όρθά περί του Κυρίου. 'Ο Μαρκίον, ό όποιος περικόπτει τό κατά Λουκάν ευαγγέλιο, και από αυτά άκόμη τά χωρία πού διατηρεί, άποδεικνύεται βλάσφημος στόν μόνο Θεό πού ύπάρχει. Αυτοί, πού χωρίζουν τόν 'Ιησου από τόν Χριστό και ισχυρίζονται πώς ό Χριστός παρέμεινε άπαθής, αλλά για τόν 'Ιησου λέγουν πώς εΐνε παθητός και προτιμούν τό κατά Μάρκον ευαγγέλιο, έφ' όσον τό διαβάζουν με άγάπη προς τήν άλήθεια, μπορούν να διορθωθούν. 'Ενώ οι όπαδοί του Ουαλεντίνου, οι όποιοι χρησιμοποιούν τόσο πολύ τό κατά 'Ιωάννην ευαγγέλιο για να άποδείξουν τίς «συζυγίες» τους, από αυτό τό ίδιο τό ευαγγέλιο ξεσκεπάζονται ότι δέν λέγουν τίποτε όρθό, όπως δείξαμε στό πρώτο βιβλιο²⁸. 'Οταν, λοιπόν, άκόμη και οι αίρετικοί μας παρέχουν μαρτυρία και χρησιμοποιούν αυτά τά ευαγγέλια, άρα εΐνε βέβαιες και άληθινές οι μαρτυρίες πού παίρνουμε από αυτά.

8. Δέν εΐνε, όμως, δυνατό να εΐνε τά ευαγγέλια περισσότερα ή λιγότερα τόν αριθμό από ό,τι εΐνε αυτά. [Ήπειδή, δηλαδή, τέσσερα εΐνε τά σημεία του κόσμου, στόν όποιο ζούμε, και τέσσερις εΐνε όλες οι διευθύνσεις των ανέ-

μων, ακόμη δέ ή Ἐκκλησία ἔχει διασπαρῆ σέ ὅλη τή γῆ καί στῦλός της καί στήριγμά της εἶνε τό Εὐαγγέλιο καί τό Πνεῦμα πού ζωοποιεῖ²⁹, εἶνε φυσικό αὐτή νά ἔχη τέσσερις στῦλους, οἱ ὁποῖοι ἀπό παντοῦ πνέουν τήν ἀφθαρσία καί ἀναζωογονοῦν τούς ἀνθρώπους. Ἀπό αὐτά εἶνε φανερό ὅτι ὁ Λόγος, ὁ Δημιουργός τῶν ἀπάντων, ὁ ὁποῖος κάθεται ἐπί τῶν Χερουβίμ³⁰ καί συνέχει τά πάντα καί φανερώθηκε στους ἀνθρώπους, αὐτός μᾶς ἔδωσε τετράμορφο τό Εὐαγγέλιο, τό ὁποῖο διέπεται ἀπό ἓνα Πνεῦμα. Ἐτσι ὁ Δαυῖδ, ζητώντας τήν παρουσία του, λέγει «*Ὁ καθήμενος ἐπί τῶν Χερουβίμ ἐμφάνηθι*»³¹. Διότι τά Χερουβίμ ἔχουν τέσσερα πρόσωπα καί τά πρόσωπά τους εἰκονίζουν τήν οἰκονομία τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. «*Τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ζῶον*», λέγει, «*ὁμοιον λέοντι*», πού χαρακτηρίζει τό δραστήριο, τό ἡγεμονικό καί βασιλικό· «*τὸ δὲ δεύτερον ὁμοιον μόσχῳ*», πού δείχνει τήν ἱερουργική καί ἱερατική τάξι· «*τὸ δὲ τρίτον ἔχον πρόσωπον ἀνθρώπου*», πού περιγράφει ὀλοφάνερα τήν παρουσία του ὡς ἀνθρώπου· «*τὸ δὲ τέταρτον ὁμοιον ἀετῶ πετομένῳ*»³², πού ἐξηγεῖ σαφῶς τή χάρι πού δόθηκε στήν Ἐκκλησία μέ τήν ἐπιφοίτησι τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καί τά εὐαγγέλια, λοιπόν, συμφωνοῦν. Ἐχουν τήν ἴδια μορφή μέ τά Χερουβίμ, ἐπί τῶν ὁποίων κάθεται ὁ Χριστός. Τό κατά Ἰωάννην, δηλαδή, διηγεῖται τήν ἡγεμονική καί ἐνδοξη καταγωγή του ἀπό τόν Πατέρα, λέγοντας· «*Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος καί ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος*»³³ καί· «*Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν*»³⁴³⁵. Γι' αὐτό καί εἶνε ἄξιο πάσης ἐμπιστοσύνης τό εὐαγγέλιο ἐκεῖνο· τόσο σπουδαῖο εἶνε τό πρόσωπό του. [Τό κατά Λουκᾶν δέ, ἐπειδὴ ἔχει ἱερατικό χαρακτηριστῆρα, ἄρχισε ἀπό τό Ζαχαρία, τόν ἱερέα πού προσφέρει θυμίαμα στόν Θεό. Ἦδη ἐτοιμαζόταν ὁ μόσχος ὁ σιτευτός³⁶, ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νά θυσιασθῆ, διότι ἀνευρέθη ὁ νεώτερος υἱός. Ὁ Ματθαῖος, πάλι, κηρύσσει τή γέννησί του ὡς ἀνθρώπου, λέγοντας· «*Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαυὶδ, υἱοῦ Ἀβραάμ*»³⁷ καί· «*Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν*»³⁸. Ἐχει, λοιπόν, ἀνθρώπινη μορφή αὐτό τό εὐαγγέλιο]. Γι' αὐτό καί σέ ὄλο τό εὐαγγέλιο διατηρήθηκε ὁ τύπος τοῦ ταπεινόφρονος καί πράου ἀνθρώπου. [Ὁ Μᾶρκος, ὅμως, ἀπό τό προφητικό Πνεῦμα, τό ὁποῖο ἐπιφοίτησε ἐξ ὕψους στους ἀνθρώπους, ἔκανε τήν ἀρχή τοῦ εὐαγγελίου, λέγοντας· «*Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς γέγραπται ἐν Ἡσαΐα τῷ προφήτῃ*»³⁹. Δείχνει τήν πτερωτική εἰκόνα τοῦ εὐαγγελίου. Γι' αὐτό εἶνε καί σύντομο καί τό κήρυγμα τό κάνει ἐπιτροχάδην. Διότι εἶνε προφητικός ὁ χαρακτήρας του. Καί ὁ ἴδιος ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ στους μέν πρό τοῦ Μωϋσῆ πατριάρχες μιλοῦσε ὡς Θεός ἐνδοξος. Σέ ἐκείνους δέ, πού ζοῦσαν στήν ἐποχὴ τοῦ νόμου, ἀπένεμε τό ἱερατικό ἀξίωμα. Μετά ἀπό αὐτά ἔγινε ἄνθρωπος καί ἔστειλε σέ ὅλη τή γῆ τή δωρεά τοῦ ἁγίου Πνεύματος, σκεπάζοντάς μας μέ τίς πτέρυγές του. Ὅποια, λοιπόν, εἶνε ἡ οἰκονομία τοῦ Θεοῦ, τέτοια εἶνε καί ἡ μορφή τῶν ὄντων. Καί ὅποια εἶνε ἡ μορφή τῶν ὄντων, τέτοιος εἶνε καί ὁ χαρακτήρας τοῦ Εὐαγγελίου. Τέσσερις μορφές εἶχαν τά ὄντα· τέσσερις μορφές καί τό

Εὐαγγέλιο καὶ ἡ οἰκονομία τοῦ Κυρίου. Καί γι' αὐτὸ δόθηκαν στὴν ἀνθρωπότητα τέσσερις γενικὲς διαθήκες· μία μὲν τοῦ κατακλυσμοῦ τοῦ Νῶε μετὰ τὸ οὐράνιο τόξο⁴⁰, δευτέρη τοῦ Ἀβραάμ μετὰ τὸ σημεῖο τῆς περιτομῆς⁴¹, τρίτη ἡ νομοθεσία ἐπὶ τοῦ Μωϋσῆ· τέταρτη ἡ τοῦ Εὐαγγελίου μετὰ τὸν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό.

9. Ἐφ' ὅσον, λοιπόν, αὐτὰ ἔχουν ἔτσι, εἶνε ἀνόητοι καὶ ἀμαθεῖς, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ αὐθάδεις, ὅσοι ἀρνούνται αὐτὴν τὴ μορφή τοῦ Εὐαγγελίου καὶ παρεισάγουν εἴτε περισσότερες εἴτε λιγώτερες ἀπὸ ὅσες εἶπαμε μορφές τῶν εὐαγγελίων· ἄλλοι μὲν γιὰ νὰ φανοῦν ὅτι βρῆκαν περισσότερα ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, ἄλλοι δὲ γιὰ νὰ ἀρνηθοῦν τίς οἰκονομίες τοῦ Θεοῦ]. Καθ' ὅσον ὁ Μαρκίων, ὁ ὁποῖος ἀπορρίπτει ὅλο τὸ Εὐαγγέλιο καὶ γι' αὐτό, βεβαίως, ἀποκόπτει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο⁴², ἐξ ἴσου καυχᾶται πὼς ἔχει Εὐαγγέλιο. Ἄλλοι⁴³, γιὰ νὰ ἀθετήσουν τὴ δωρεὰ τοῦ Πνεύματος, τὸ ὁποῖο κατὰ τοὺς ἐσχάτους χρόνους κατὰ τὴν εὐδοκία τοῦ Πατρὸς ἐπιφοίτησε στοὺς ἀνθρώπους, ἀπορρίπτουν τὰ χωρία τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου, στὰ ὁποῖα ὁ Κύριος ὑποσχέθηκε πὼς θὰ στείλῃ τὸν Παράκλητο⁴⁴. Ἀλλὰ συγχρόνως ἀθετοῦν καὶ τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὸ προφητικὸ πνεῦμα. Εἶνε, πράγματι, δυστυχεῖς, ἐφ' ὅσον θέλουν, βεβαίως, νὰ εἶνε ψευδοπροφήτες. Ἀποβάλλουν δὲ τὸ προφητικὸ χάρισμα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Καὶ παθαίνουν τὰ ἴδια μετὰ τοὺς σχισματικούς, οἱ ὁποῖοι, ἐξ αἰτίας τῶν ὑποκριτῶν, κρατοῦν τὸν ἑαυτόν τους μακριὰ ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν ἐπικοινωνία μετὰ τοὺς ἀδελφούς. Μποροῦμε νὰ καταλάβωμε ὅτι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι οὔτε τὸν ἀπόστολο Παῦλο παραδέχονται. Διότι στὴν πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴ μιλάει μετὰ τόση ἀκρίβεια γιὰ τὸ προφητικὸ χάρισμα καὶ μάλιστα γνωρίζει ἄνδρες καὶ γυναῖκες μέσα στὴν Ἐκκλησία ποὺ προφήτευαν⁴⁵. Μετὰ ὅλα αὐτὰ, λοιπόν, αὐτοὶ ἀμαρτάνουν στὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καὶ πέφτουν σὲ ἀσυγχώρητο ἀμάρτημα⁴⁶. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Οὐαλεντίνου, οἱ ὁποῖοι, πάλι, δὲν φοβοῦνται τίποτε, προτιμοῦν τὰ δικά τους συγγράμματα καὶ καυχῶνται πὼς ἔχουν περισσότερα ἀπὸ ὅσα εἶνε τὰ ἴδια τὰ εὐαγγέλια. Πράγματι, ἔχουν προχωρήσει σὲ τέτοια θρασύτητα, ὥστε αὐτὸ ποὺ συνέγραψαν προσφάτως νὰ τὸ τιτλοφοροῦν «εὐαγγέλιο τῆς ἀληθείας», ἐνῶ δὲν συμφωνεῖ καθόλου μετὰ τὰ εὐαγγέλια τῶν ἀποστόλων. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶνε νὰ βλασφημοῦν καὶ τὸ Εὐαγγέλιο. Τὸ εὐαγγέλιο, ποὺ παρουσιάζουν, εἶνε μὲν κατ' αὐτοὺς «εὐαγγέλιο τῆς ἀληθείας», δὲν μοιάζει, ὅμως, αὐτὸ μετὰ τὰ εὐαγγέλια ποὺ παρέδωσαν οἱ ἀπόστολοι. Ὅσοι θέλουν, μποροῦν νὰ μάθουν μετὰ ποιὸν τρόπο ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ Γραφὴ ἀποδεικνύεται ὅτι δὲν εἶνε αὐτὸ τὸ Εὐαγγέλιο τῆς ἀληθείας ποὺ παρέδωσαν οἱ ἀπόστολοι. Τὸ ὅτι, ὅμως, μόνον ἐκεῖνα τὰ εὐαγγέλια εἶνε ἀληθινὰ καὶ βέβαια καὶ δὲν εἶνε δυνατό νὰ ὑπάρχουν οὔτε περισσότερα οὔτε λιγώτερα εὐαγγέλια ἀπὸ ὅσα εἶπαμε πρὶν, τὸ δεῖξαμε μετὰ τόσα ἐπιχειρήματα. Ἐφ' ὅσον ὅλα τὰ συνέθεσε καὶ τὰ προσήρμοσε ὁ Θεός, ἔπρεπε καὶ ἡ μορφή τοῦ Εὐαγγελίου νὰ συντεθῇ καὶ νὰ προσαρμοσθῇ καλῶς.

Ἄφοῦ, λοιπόν, ἐξετάσαμε τή γνώμη αὐτῶν πού μᾶς παρέδωσαν ἐξ ἀρχῆς τό Εὐαγγέλιο, ἄς ἔλθωμε καί στούς ὑπόλοιπους ἀποστόλους καί ἄς ἐρευνησωμε τή γνώμη τους γιά τόν Θεό. Μετά δέ, ἄς ἀκούσωμε τούς λόγους τοῦ Κυρίου.

Κεφάλαιο IB´

1. Ὁ ἀπόστολος Πέτρος, λοιπόν, μετά τήν ἀνάστασι τοῦ Κυρίου καί τήν ἀνάληψί του στούς οὐρανοῦς, ἐπειδή ἤθελε νά συμπληρώσῃ τόν ἀριθμό τῶν δώδεκα ἀποστόλων καί ἀπό τούς παρευρισκομένους νά ἐκλεγῆ στή θέσι τοῦ Ἰούδα ἄλλος, τόν ὅποιον εἶχε ἐπιλέξει ὁ Θεός, εἶπε: «*Ἄνδρες ἀδελφοί, ἔδει πληρωθῆναι τήν γραφήν ταύτην, ἣν προεῖπε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ στόματος Δαυῖδ περὶ Ἰούδα τοῦ γενομένου ὁδηγοῦ τοῖς συλλαβοῦσι τὸν Ἰησοῦν, ὅτι κατηγορηθὴναι ἦν σὺν ἡμῖν*»: «*γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτοῦ ἔρημος καὶ μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ*»: «*καὶ τὴν ἐπίσκοπὴν αὐτοῦ λάβοι ἕτερος*»¹, [συμπληρώνοντας τόν ἀριθμό τῶν ἀποστόλων σύμφωνα μέ ὅσα εἶπε ὁ Δαυῖδ]².

Ὅταν, πάλι, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιο κατῆλθε στούς μαθητάς γιά νά προφητεύσουν ὅλοι καί νά μιλήσουν γλωσσες³ καί μερικοὶ τούς περιέπαιζαν σάν νά ἦσαν «*γλεύκοις μεμεστωμένοι*»⁴, εἶπε ὁ Πέτρος ὅτι δέν εἶνε μεθυσμένοι, διότι εἶνε ἡ τρίτη ὥρα τῆς ἡμέρας⁵, ἀλλά συμβαίνει αὐτό πού εἶπε ὁ προφήτης: «*Ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει Κύριος, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα καὶ προφητεύσουσιν*»⁶. [Ὁ Θεός, λοιπόν, πού μέ τόν προφήτη ὑποσχέθηκε πὼς θά στείλῃ τὸ Πνεῦμά του στούς ἀνθρώπους, αὐτός καί τὸ ἔστειλε. Καί ὁ Πέτρος κηρύττει τόν Θεό, ὁ ὁποῖος ἐκπλήρωσε τή δική του ὑπόσχεσι].

2. «*Ἄνδρες Ἰσραηλῖται*», εἶπε ὁ Πέτρος, «*ἀκούσατε τοὺς λόγους μου: Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον, ἄνδρα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις, οἷς ἐποίησε δι' αὐτοῦ ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς αὐτοὶ οἴδατε, τοῦτον τῇ ὠρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ Θεοῦ ἔκδοτον διὰ χειρῶν ἀνόμων προσπήξαντες ἀνείλετε: ὃν ὁ Θεὸς ἀνέστησε λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ ἄδου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ. Δαυῖδ γὰρ λέγει εἰς αὐτόν: προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διὰ παντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ σαλευθῶ. Διὰ τοῦτο εὐφράνθη ἡ καρδία μου καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά μου, ἔτι δὲ καὶ ἡ σὰρξ μου κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι, ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ἄδου, οὐδὲ δώσεις τὸν ὄσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν*»⁷. Κατόπιν, πάλι, μέ πεποιθήσι σέ αὐτά, λέγει γιά τόν πατριάρχη Δαυῖδ ὅτι πέθανε καὶ τάφηκε καί τὸ μνημά του ὑπάρχει στήν πόλι τους μέχρι αὐτὴν τὴν ἡμέρα. «*Προφήτης οὖν ὑπάρχων*», λέγει, «*καὶ εἰδὼς ὅτι ὄρκω ὤμοσεν αὐτῷ ὁ Θεὸς ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας αὐτοῦ καθῆσαι ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, προῖδων ἐλάλησε περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ ὅτι οὐ κατελείφθη εἰς ἄδου οὐδὲ ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν. Τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ Θεός, οὐ πάντες ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυ-*

ρες. Τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ Θεοῦ ὑψωθείς, τὴν τε ἐπαγγελίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος λαβὼν παρὰ τοῦ Πατρὸς, ἐξέχεε τὴν δωρεὰν ταύτην, ἣν νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε. Οὐ γὰρ Δαυῖδ ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, λέγει δὲ αὐτός· εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. Ἀσφαλῶς οὖν γινωσκέτω πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ, ὅτι καὶ Κύριον καὶ Χριστὸν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐποίησε, τοῦτον τὸν Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε»⁸. Ὅταν, λοιπόν, τὰ πλήθη εἶπαν «τί οὖν ποιήσομεν;», ὁ Πέτρος εἶπε πρὸς αὐτούς· «Μετανοήσατε καὶ βαπτισθῆτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου Πνεύματος»⁹. [Ἔτσι οἱ ἀπόστολοι δὲν κήρυτταν ἄλλον Θεὸ οὔτε ἄλλο Πλήρωμα οὔτε ἄλλον Χριστό πού ἔπαθε καὶ ἀναστήθηκε καὶ ἄλλον πού πέταξε πρὸς τὰ ἑπάνω καὶ παρέμεινε ἀπαθής, ἀλλὰ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸ Θεὸ καὶ Σωτῆρα καὶ Χριστὸ Ἰησοῦ πού ἀναστήθηκε ἐκ νεκρῶν. Τὴν πίστι σὲ αὐτὸν κήρυτταν σὲ ὅσους δὲν πίστευαν στὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπὸ τοὺς προφῆτες τοὺς δίδασκαν ὅτι τὸν Χριστὸ, πού ὑποσχέθηκε ὁ Θεός ὅτι θά στείλῃ, τὸν ἔστειλε· ἔστειλε τὸν Ἰησοῦ, τὸν ὁποῖο οἱ ἴδιοι σταύρωσαν καὶ ὁ Θεὸς τὸν ἀνέστησε].

3. Ὅταν ὁ Πέτρος μαζί μέ τὸν Ἰωάννη εἶδε τὸν ἐκ γενετῆς χωλὸ νά κάθεται μπροστά ἀπὸ τὴ θύρα τοῦ ἱεροῦ, τὴ λεγομένη ὠραία, καὶ νά ζητᾶ ἐλεημοσύνη¹⁰, τοῦ εἶπε· «Ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι· ὁ δὲ ἔχω τοῦτό σοι δίδωμι· ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου ἔγειραι καὶ περιπάτει. Καὶ παραχρῆμα ἐστερεώθησαν αὐτοῦ αἱ βάσεις καὶ τὰ σφυρὰ καὶ περιεπάτει καὶ εἰσήλθε σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν περιπατῶν καὶ ἀλλόμενος καὶ αἰνῶν τὸν Θεόν»¹¹. Ὅταν δὲ ὅλο τὸ πλήθος συγκεντρώθηκε γύρω τους, λόγῳ τοῦ ἀπροσδοκῆτου γεγονότος, εἶπε ὁ Πέτρος σὲ αὐτούς· «Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, τί θαυμάζετε ἐπὶ τούτῳ καὶ ἡμῖν τί ἀτενίζετε ὡς ἰδίᾳ δυνάμει πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν; ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ἐδόξασε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ, ὃν ὑμεῖς μὲν παρεδώκατε εἰς κρίσιν καὶ ἠρνήσασθε κατὰ πρόσωπον Πιλάτου, ἀπολύειν αὐτὸν θέλοντος. Ὑμεῖς δὲ τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἐβαρύνατε καὶ ἠτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν, τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείνατε, ὃν ὁ Θεὸς ἠγείρειν ἐκ νεκρῶν, οὐ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν. Καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦτον, ὃν θεωρεῖτε καὶ οἶδατε, ἐστερέωσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ ἡ πίστις ἡ δι' αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ ὀλοκληρίαν ἀπέναντι πάντων ὑμῶν. Καὶ νῦν, ἀδελφοί, οἶδα ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε πονηρόν· ὁ δὲ Θεὸς ἂ προκατήγγειλε διὰ στόματος πάντων τῶν προφητῶν παθεῖν τὸν Χριστὸν αὐτοῦ ἐπλήρωσεν. Μετανοήσατε οὖν καὶ ἐπιστρέψατε εἰς τὸ ἐξάλειφθῆναι ὑμῶν τὰς ἁμαρτίας, ὅπως ἂν ἔλθωσι ὑμῖν καιροὶ ἀναψύξεως ἀπὸ προσώπου τοῦ Κυρίου καὶ ἀποστείλῃ τὸν προκεχειρισμένον ὑμῖν Ἰησοῦν Χριστόν, ὃν δεῖ οὐρανὸν μὲν δέξασθαι ἄχρι χρόνων οἰκονομίας πάντων, ὧν ἐλάλησεν ὁ Θεὸς διὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ προφητῶν. Μωϋσῆς μὲν πρὸς τοὺς πατέρας λέγει· προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς. Ἔσται δὲ πᾶσα ψυχὴ,

ἦτις ἐὰν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ. Καὶ πάντες ἀπὸ Σαμουὴλ καὶ τῶν καθεξῆς ὅσοι ἐλάλησαν καὶ κατήγγειλαν τὰς ἡμέρας ταύτας. Ὑμεῖς ἐστε υἱοὶ τῶν προφητῶν καὶ τῆς διαθήκης, ἧς διέθετο ὁ Θεὸς πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγων πρὸς Ἀβραάμ· καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου ἐνελογηθήσονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. Ὑμῖν πρῶτον ὁ Θεὸς ἀναστήσας τὸν Υἱὸν αὐτοῦ ἀπέστειλεν εὐλογοῦντα ὑμᾶς ἐν τῷ ἀποστρέφειν ἕκαστον ἀπὸ τῶν πονηριῶν αὐτοῦ»¹².

[Εἶνε φανερό τὸ κήρυγμα πού τοὺς ἔκανε ὁ Πέτρος μαζί με τὸν Ἰωάννη, εὐαγγελιζόμενος ὅτι τὴν ὑπόσχεσι, πού ἔδωσε ὁ Θεὸς στοὺς πατέρες, τὴν ἐκπλήρωσε με τὸν Ἰησοῦ. Ὅμως, δὲν κήρυττε ἄλλο Θεό, ἀλλὰ ἔφερε τὸν Ἰσραὴλ στὴν ἐπίγνωσι τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἐγινε ἄνθρωπος καὶ ἔπαθε. Κήρυττε τὴν ἀνάστασι τῶν νεκρῶν διὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔδειχνε ὅτι ὅσα κήρυξαν οἱ προφῆται γιὰ τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ αὐτὰ τὰ ἐκπλήρωσε ὁ Θεός]¹³.

4. Γι' αὐτὸ, πάλι, ὅταν συγκεντρώθηκαν οἱ ἀρχιερεῖς, ὁ Πέτρος με παρηγοσία εἶπε πρὸς αὐτούς: «Ἀρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσβύτεροι τοῦ Ἰσραὴλ, εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ὑφ' ὑμῶν ἐπὶ εὐεργεσία ἀνθρώπου ἀσθενοῦς, ἐν τίνι οὗτος σέσωσται, γνωστόν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν καὶ παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, ὃν ὁ Θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὑγιής. Οὗτός ἐστιν ὁ λίθος ὁ ἐξουθενηθεὶς ὑφ' ὑμῶν τῶν οἰκοδομούντων, ὁ γενόμενος εἰς κεφαλὴν γωνίας. Καὶ οὐκ ἔστιν ὄνομα ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν τῷ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς»¹⁴. [Ἔτσι οἱ ἀπόστολοι δὲν ἄλλαζαν τὸν Θεό, ἀλλὰ κήρυτταν στό λαὸ ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Ἰησοῦς ὁ ἐσταυρωμένος, τὸν ὁποῖο ἀνέστησε ὁ Θεός. Αὐτός εἶνε ὁ Θεός πού ἔστειλε τοὺς προφῆτες καὶ με τὸν Ἰησοῦ ἔδωσε τὴ σωτηρία στοὺς ἀνθρώπους].

5. Καταισχύνθηκαν, λοιπόν, καὶ με τὴ θεραπεία, «ἐτῶν γὰρ ἦν πλειόνων τεσσαράκοντα ὁ ἀνθρώπος, ἐφ' ὃν ἐγεγόνει τὸ σημεῖον τῆς ἰάσεως»¹⁵, καὶ με τὴ διδασκαλία τῶν ἀποστόλων καὶ με τὴν παράθεσι τῶν προφητειῶν. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἄφησαν ἐλευθέρους τὸν Πέτρο καὶ τὸν Ἰωάννη, οἱ ὁποῖοι ἐπέστρεψαν στοὺς λοιποὺς συναποστόλους καὶ μαθητάς τοῦ Κυρίου, δηλαδή, στὴν Ἐκκλησία, καὶ διηγήθηκαν ὅσα ἐγιναν καὶ πῶς ἐνήργησαν με τὴν πίστι στό ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. «Ἀκούσαντες δὲ πᾶσα ἡ Ἐκκλησία ὁμοθυμαδὸν ἤραν φωνὴν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ εἶπον· Δέσποτα, σὺ εἶ ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ὁ διὰ στόματος Δαυὶδ τοῦ πατρὸς ἡμῶν, παιδός σου, τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ εἰπόν· Ἴνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; Παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ ἀρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ. Συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπὶ τὸν ἅγιον παῖδά σου Ἰησοῦν, ὃν ἐχρισάς, Ἡρώδης τε καὶ Πόντιος Πιλάτος σὺν ἔθνεσι καὶ λαοῖς Ἰσραὴλ, ποιῆσαι ὅσα ἡ χεὶρ σου καὶ ἡ βουλὴ σου προώρισε γενέσθαι»¹⁶. [Αὐτές εἶνε οἱ φωνές

τῆς Ἐκκλησίας, ἀπό τὴν ὁποία ἔλαβε ἀρχὴ κάθε ἐκκλησία. Αὐτές εἶνε οἱ φωνές τῆς μητροπόλεως τῶν πολιτῶν τῆς Καινῆς Διαθήκης. Αὐτές εἶνε οἱ φωνές τῶν ἀποστόλων· οἱ φωνές τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου, τῶν πραγματικά τελείων, οἱ ὅποιοι τελειοποιήθηκαν μέ τό ἅγιο Πνεῦμα μετά τήν ἀνάληψι τοῦ Κυρίου καί ἐπικαλοῦνταν τόν Θεό, ὁ ὁποῖος ἔκανε τόν οὐρανό καί τή γῆ καί τή θάλασσα καί τόν ὁποῖο εἶχαν κηρύξει οἱ προφῆται, καί τόν Υἱό του πού ἔχρισε ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Ἄλλο Θεό δέν γνωρίζουν. Τότε δέν ὑπῆρχε ἐκεῖ ὁ Οὐαλεντίνος οὔτε ὁ Μαρκίων οὔτε οἱ ὑπόλοιποι καταστροφεῖς τοῦ ἑαυτοῦ των καί ὄσων πείθονται σέ αὐτούς. Γι' αὐτό καί τούς ἄκουσε ὁ Θεός πού ἔκανε τά πάντα. «Ἐσαλεύθη», λέγει, «ὁ τόπος ἐν ᾧ ἦσαν συνηγμένοι, καί ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος ἁγίου, καί ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ μετά παρρησίας»¹⁷, σέ ὅποιον ἤθελε νά πιστεῦσῃ]. «Μεγάλῃ γὰρ δυνάμει», λέγει ὁ Λουκάς, «ἀπεδίδουν τό μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ»¹⁸ καί ἔλεγαν πρὸς τούς ἀρχιερεῖς: «Ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἤγειρεν Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς συνελάβετε καὶ διεχειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου· τοῦτον ὁ Θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα ὑψωσε τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ δοῦναι μετάνοιαν τῷ Ἰσραὴλ καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Καὶ ἡμεῖς ἐσμεν αὐτοῦ μάρτυρες τῶν ρημάτων τούτων καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ ἔδωκεν ὁ Θεὸς τοῖς πιστεύουσιν αὐτῷ»¹⁹. Καί: «Πᾶσάν τε ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ κατ' οἶκον οὐκ ἐπαύοντο διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι Ἰησοῦν τὸν Χριστόν»²⁰, τόν Υἱό τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴ ἦταν ἡ γνῶσι τῆς σωτηρίας, ἡ ὁποία κάνει τελείους ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὄσους γνωρίζουν τὴν ἔλευσι τοῦ Υἱοῦ τοῦ.

6. Μέ ἀναίδεια μερικοὶ ἀπὸ αὐτούς λέγουν ὅτι, ὅταν μιλοῦσαν οἱ ἀπόστολοι στοὺς Ἰουδαίους, δέν μπορούσαν νά τούς κηρύξουν ἄλλο Θεό ἐκτός ἀπὸ ἐκεῖνον πού πίστευαν αὐτοί. Τούς λέμε, λοιπόν, ὅτι, ἐάν οἱ ἀπόστολοι μιλοῦσαν σύμφωνα μέ τὴ γνώμη πού ἀπὸ παλιά ἦταν ἐμφυτη στοὺς ἀνθρώπους, τότε κανεῖς ἀπὸ αὐτούς δέν θά γνώριζε τὴν ἀλήθεια, πολὺ λιγώτερο, ὅμως, θά τὴ γνώριζαν ἀπὸ τόν Κύριο· καθότι ἔλενε πὼς καί αὐτός μίλησε ἔτσι. Οὔτε αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, λοιπόν, γνωρίζουν τὴν ἀλήθεια. Ἀλλὰ ἐπειδὴ ἦταν τέτοια ἡ ἄποψί τους γιὰ τόν Θεό, ἐξέλαβαν τὴ διδασκαλία, ὅπως μπόρεσαν νά τὴν ἀκούσουν. Σύμφωνα, λοιπόν, μέ αὐτὴ τὴν ἄποψι δέν θά ὑπάρχη σέ κανένα ὁ κανόνας τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ ὅλοι οἱ μαθηταὶ θά λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τὴ γνώμη τοῦ καθενός, διότι, ὅπως ὁ καθένας φρονοῦσε καὶ καταλάβαινε, ἔτσι καὶ μιλοῦσαν σέ αὐτόν. Περιττὴ δέ καὶ ἀνώφελη θά φανῇ ἡ ἔλευσι τοῦ Κυρίου, ἐάν, βεβαίως, ἦλθε γιὰ νά ἐπιτρέψῃ καὶ διατηρήσῃ τοῦ καθενός τὴ γνώμη γιὰ τόν Θεό, ἡ ὁποία ἦταν ἐμφυτη σέ αὐτόν ἀπὸ παλιά. Ἐπὶ πλέον καὶ πολὺ πιο φοβερό ἦταν, αὐτόν πού εἶδαν οἱ Ἰουδαῖοι ὡς ἄνθρωπο καὶ τόν σταύρωσαν νά τόν κηρύττουν ὅτι εἶνε ὁ Χριστός, ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ, ὁ αἰώνιος Βασιλιᾶς τους. Λοιπόν, δέν μιλοῦσαν πιά σέ αὐτούς σύμφωνα μέ τὴν παλιά τους γνώμη. Αὐτοὶ πού κατὰ πρόσωπον τούς ἀνόμαζαν φονεῖς τοῦ Κυρίου, μέ πολὺ πιο μεγάλη παρρησία θά κήρυτταν στοὺς ἴδιους τόν Πατέρα πού εἶνε

ἐπάνω ἀπό τόν «*Δημιουργό*» καί ὄχι ὅπως νόμιζε ὁ καθένας. Καί πολύ πιά μικρή ἁμαρτία θά ἦταν, ἐάν δέν προσήλωναν στό σταυρό τόν ἀνώτερο Σωτήρα, στόν ὁποῖο ἔπρεπε αὐτοί νά ἀνέλθουν, διότι ἦταν ἀπαθής. Ὅπως, λοιπόν, μιλοῦσαν στους ἐθνικούς ὄχι σύμφωνα μέ τή δική τους γνώμη, ἀλλά μέ πεποίθησι ὅτι οἱ θεοί τους δέν ἦσαν θεοί, ἀλλά εἰδωλα τῶν δαιμονίων, κατά παρόμοιο τρόπο θά κήρυτταν στους Ἰουδαίους, ἐάν γνώριζαν ἄλλον Πατέρα, ἀνώτερο καί τελειότερο, χωρίς νά μεγαλώνουν οὔτε νά αὐξάνουν τήν ψευτική ιδέα τους περί Θεοῦ. Διαλύοντας τήν πλάνη τῶν ἐθνικῶν καί ἀποσπώντάς τους ἀπό τούς θεούς τους, δέν εἰσήγαγαν, βεβαίως, σέ αὐτούς ἄλλη πλάνη, ἀλλά καταργώντας αὐτούς πού δέν ἦσαν θεοί, παρουσίαζαν αὐτόν πού ἦταν ὁ ὁμόνος Θεός καί ἀληθινός Πατήρ.

7. Ἀπό τά λόγια τοῦ Πέτρου στήν Καισάρεια πρὸς τόν ἐκατόνταρχο Κορνήλιο καί τούς ἐθνικούς πού ἦσαν μαζί του, στους ὁποίους γιά πρώτη φορά ἀπευθύνθηκε ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, πρέπει νά μάθωμε αὐτά πού κήρυτταν οἱ ἀπόστολοι καί ποῖο ἦταν τό κήρυγμά τους καί τί ιδέα εἶχαν γιά τόν Θεό. Ἦταν, λέγει, ὁ Κορνήλιος «*εὐσεβῆς καί φοβούμενος τὸν Θεὸν σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν τε ἐλεημοσύνας πολλὰς ἐν τῷ λαῷ καὶ δεόμενος τοῦ Θεοῦ διὰ παντός. Εἶδεν οὖν ὡσεὶ ὄραν ἐνάτην τῆς ἡμέρας ἄγγελον τοῦ Θεοῦ εἰσελθόντα πρὸς αὐτὸν καὶ εἰπόντα· αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· διὰ τοῦτο μετέπεμψαι Σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον*»²¹.

[Καί ὁ Πέτρος εἶδε ἀποκάλυψι, κατά τήν ὁποία ἡ οὐράνια φωνή τοῦ εἶπε: «*Ἄ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοῖνου*»²². Δηλαδή, ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος μέ τό νόμο ξεχώρισε μεταξύ καθαρῶν καί ἀκαθάρτων, αὐτός καθάρισε τά ἔθνη μέ τό αἷμα τοῦ Υἱοῦ του, αὐτὸν δέ λάτρευε καί ὁ Κορνήλιος]. Σέ αὐτόν ὁ Πέτρος, ὅταν ἦλθε, τοῦ εἶπε: «*Ἐπ' ἀληθείας καταλαμβάνομαι ὅτι οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ Θεός, ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην δεκτὸς αὐτῷ ἔστι*»²³. [Δείχνει σαφῶς ὅτι ὁ Θεός, πού προηγουμένως σεβόταν ὁ Κορνήλιος καί γι' αὐτόν μάθαινε ἀπό τό νόμο καί τούς προφηῆτες καί γιά τόν ὁποῖο ἔκανε τίς ἐλεημοσύνες, αὐτός εἶνε ὁ ἀληθινός Θεός. Τοῦ ἔλειπε, ὅμως, ἡ γνῶσι τοῦ Υἱοῦ]. Γι' αὐτό πρόσθεσε: «*Ἦμεῖς οἴδατε τὸ γενόμενον ῥῆμα καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, μετὰ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐκήρυξεν Ἰωάννης, Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ, ὡς ἔχρισεν αὐτὸν ὁ Θεὸς Πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει, ὃς διῆλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς καταδυναστευομένους ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ὅτι ὁ Θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ· καὶ ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυρες πάντων τούτων, ὧν ἐποίησεν ἐν τε τῇ χώρᾳ τῶν Ἰουδαίων καὶ Ἱερουσαλήμ· ὃν καὶ ἀνεῖλον κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου. Τούτον ὁ Θεὸς ἤγειρε τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι, οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσι τοῖς προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἡμῖν, οἵτινες συνεπάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ μετὰ τὸ ἀναστήναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν· καὶ παρηγγείλεν ἡμῖν κηρῶσαι τῷ λαῷ καὶ διαμαρτύρασθαι ὅτι αὐτὸς ἔστιν ὁ ὄρισμένος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κριτῆς ζώντων καὶ νεκρῶν. Τούτῳ πάντες οἱ προφῆται μαρτυροῦσιν ἄφε-*

σιν ἀμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν»²⁴. Σέ ὄσους, λοιπόν, εἶχαν διδαχθῆ προηγουμένως τὰ περὶ τοῦ Θεοῦ, οἱ ἀπόστολοι κήρυτταν τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, τὸν ὁποῖο ἀγνοοῦσαν οἱ ἄνθρωποι, ὅπως καὶ τὴν ἔλευσί του. Δέν εἰσήγαγαν ἄλλο Θεό. Ἄν κάτι τέτοιο γνώριζε ὁ Πέτρος, μέ παρρησία θά κήρυττε στοὺς ἐθνικούς ὅτι ἄλλος εἶνε ὁ Θεός τῶν Ἰουδαίων καὶ ἄλλος ὁ τῶν Χριστιανῶν. Καθώς μάλιστα ἦσαν τρομαγμένοι ἀπὸ τῆ θέα τοῦ ἀγγέλου, θά πίστευαν ὁ,τιδήποτε τούς ἔλεγε. Ἄπὸ τὰ λόγια, ὅμως, τοῦ Πέτρου εἶνε φανερό ὅτι τούς μίλησε γιὰ τὸν ἴδιο Θεό πού γνώριζαν αὐτοὶ ἀπὸ πρὶν. Ὡς Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, ὅμως, μαρτύρησε σέ αὐτούς τὸν Ἰησοῦ Χριστό, κριτὴ ζώντων καὶ νεκρῶν, στὸν ὁποῖο καὶ παρήγγειλε νά βαπτισθοῦν «εἰς ἄφεσιν ἀμαρτιῶν». Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν ἴδιο τὸν Ἰησοῦ μαρτύρησε πὼς εἶνε ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος καὶ χρίσθηκε μέ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, ὀνομάζεται δέ Ἰησοῦς Χριστός. Εἶνε αὐτός ὁ ἴδιος πού γεννήθηκε ἀπὸ τῆ Μαρία, ὅπως περιέχεται στή μαρτυρία τοῦ Πέτρου. Μήπως, ὅμως, τότε δέν εἶχε ἀκόμη ὁ Πέτρος τὴν τέλεια γνώσι, τὴν ὁποία μετὰ βρῆκαν αὐτοὶ; Ἀτελής, λοιπόν, κατ' αὐτούς ὁ Πέτρος, ἀτελεῖς, ὅμως, καὶ οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι. Καὶ θά πρέπει νά ξαναζήσουν γιὰ νά εἶνε μαθηταὶ τῶν αἰρετικῶν, ὥστε καὶ οἱ ἴδιοι νά γίνουν τέλειοι. Ἀλλὰ ὅπωςδήποτε αὐτό εἶνε γελοῖο. Ἀποκαλύπτεται ὅτι αὐτοὶ δέν εἶνε μαθηταὶ τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ τῆς κακοδοξίας τους. Γι' αὐτό, ἐξ ἄλλου, ὑπάρχουν καὶ οἱ ποικίλες ἀπόψεις τοῦ καθενός ἀπὸ αὐτούς, διότι ὁ καθένας ἀποδέχεται τὴν πλάνη, ὅπως τὴν κατάλαβε. Ἐνῶ ἡ ἀπανταχοῦ τοῦ κόσμου Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἔχει σταθερὴ ἀρχὴ ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους, παραμένει σέ μία καὶ τὴν αὐτὴ ἰδέα περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Υἱοῦ του.

8. Ὁ Φίλιππος, πάλι, ποιόν κήρυξε στὸν εὐνοῦχο τῆς βασιλείσσης τῶν Αἰθιοπῶν, πού ἐπέστρεψε ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ διάβαξε τὸν προφήτη Ἡσαΐα, καὶ ἦσαν, μάλιστα, μονάχοι τους;²⁵ Δέν κήρυξε αὐτόν, γιὰ τὸν ὁποῖο εἶπε ὁ προφήτης: «Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφρονος οὕτως οὐκ ἤνοιξε τὸ στόμα. Τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ»²⁶; [Τὸν δίδαξε ὅτι αὐτός εἶνε ὁ Ἰησοῦς καὶ σέ αὐτόν ἐκπληρώθηκε ἡ Γραφή, ὥστε ὁ ἴδιος ὁ εὐνοῦχος πείσθηκε καὶ ἀμέσως, παρακαλώντάς τον νά βαπτισθῆ, ἔλεγε: «Πιστεύω τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸν Ἰησοῦν Χριστόν»²⁷. Αὐτόν κατόπιν ἔστειλε ὁ Θεός στὴν περιοχὴ τῆς Αἰθιοπίας, γιὰ νά κηρύξῃ αὐτό πού πίστευσε· δηλαδή, τὸν ἕνα Θεό, αὐτόν πού κήρυξαν οἱ προφῆται, καὶ ὅτι ὁ Υἱός του ἤδη φανερώθηκε ὡς ἄνθρωπος καὶ ὠδηγήθηκε σάν τὸ πρόβατο στή σφαγὴ καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα λέγουν γι' αὐτόν οἱ προφῆται].

9. [Στὸν Παῦλο, ἐπίσης, μίλησε ὁ Κύριος ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ τοῦ ἔδειξε ὅτι καταδιώκοντας τοὺς μαθητάς κατεδίωκε τὸν Κύριό τους²⁸. Τοῦ ἔστειλε δέ τὸν Ἀνανία καὶ ἀνέκτησε τὸ φῶς καὶ βαπτίσθηκε²⁹. Μετὰ, λοιπόν, ἀπὸ ὄλα αὐτὰ λέγει ἡ Γραφή: «Ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐν Δαμασκῶ ἐκήρυσσε μετὰ

πάσης παρρησίας τὸν Ἰησοῦν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ Χριστός»³⁰. Δηλαδή, κήρυττε τὸ μυστήριον, τὸ ὁποῖο λέγει ὅτι κατὰ ἀποκάλυψιν τοῦ φανερώθηκε³¹, ὅτι ὁ Χριστός, πού ἔπαθε ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, αὐτός εἶνε καὶ Κύριος ὄλων καὶ Βασιλεὺς καὶ Θεὸς καὶ κριτής, τῆ δυνάμει τοῦ δὲ τὴν ἔπαιρνε ἀπὸ τὸν Θεὸ τῶν ἀπάντων, διότι «ἐγένετο ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ»³². Καὶ τὸ ὅτι αὐτὸ εἶνε ἀληθινὸ φαίνεται ἀπὸ τὴν ὁμιλία τοῦ στόν Ἄρειο Πάγο πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ὅπου, ἐφ' ὅσον δὲν παρευρίσκονταν Ἰουδαῖοι, μποροῦσε μὲ παρρησία νά κηρύξη τὸν ἀληθινὸ Θεό. Ἐλεγε, λοιπόν, πρὸς αὐτούς: «Ὁ Θεός, ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς Κύριος ὑπάρχων οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύεται, προσδεόμενός τις, αὐτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ πάντα ἐποίησεν· ὃς ἐποίησεν ἐξ ἐνὸς αἵματος πᾶν γένος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς, προορίσας καιροὺς κατὰ ὀροθεσίαν τῆς κατοικίας αὐτῶν, ζητεῖν τὸ θεῖον, εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸ ἢ εὔροιεν, καὶ γε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἐνὸς ἐκάστου ἡμῶν ὑπάρχον. Ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν, ὡς καὶ τινες τῶν καθ' ὑμᾶς εἰρήκασιν· τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν. Γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ Θεοῦ οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον. Τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ Θεὸς τανῶν παρήγγειλε τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν εἰς αὐτόν, διότι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ἧ ἠμέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ Ἰησοῦ ᾧ ὤρισεν πίστιν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν»³³. Σὲ αὐτό, ὅμως, τὸ χωρίον ὄχι μόνον κηρύττει ὡς Δημιουργὸ τοῦ κόσμου τὸν Θεό, χωρὶς νά παρίστανται Ἰουδαῖοι, ἀλλὰ καὶ λέγει ὅτι ἔκανε ἓνα γένος ἀνθρώπινο νά κατοικῆ σὲ ὅλη τὴ γῆ, ὅπως λέγει καὶ ὁ Μωϋσῆς: «Ὅτε διεμέριζεν ὁ Ὑψιστος ἔθνη, ὡς διέσπειρεν υἱοὺς Ἀδάμ, ἔστησεν ὄρια ἐθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ»³⁴. Ἐνῶ γιὰ τὸ λαό, πού πιστεύει στόν Θεό, λέγει ὅτι δὲν εἶνε πιά ὑπὸ τὴν ἐξουσία τῶν ἀγγέλων, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἐξουσία τοῦ Κυρίου: «Ἐγενήθη γὰρ μερὶς Κυρίου λαὸς αὐτοῦ Ἰακώβ, σχοίνισμα κληρονομίας αὐτοῦ Ἰσραὴλ»³⁵. Καὶ ὅταν, πάλι, ὁ Παῦλος ἦταν στὰ Λύστρα τῆς Λυκίας³⁶ μαζί μὲ τὸ Βαρνάβα καὶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔκανε τὸν ἐκ γενετῆς χωλό νά περπατᾷ καὶ τὸ πλῆθος ἤθελε νά τοὺς προσκυνήσῃ ὡς θεοὺς γιὰ τὸ θαῦμα πού ἔγινε, τοὺς εἶπε: «Ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμεν ὑμῖν ἄνθρωποι, εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς τὸν Θεὸν ἀπὸ τούτων τῶν ματαίων εἰδώλων ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα, ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς· ὃς ἐν ταῖς παρρωχημέναις γενεαῖς εἶασε πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν· καίτοιγε οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφήκεν ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ὑμῖν ὑετοὺς διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιμπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ὑμῶν»³⁷. Τὸ ὅτι, ὅμως, μὲ αὐτὰ τὰ κηρύγματα τοῦ συμφωνοῦν ὄλες οἱ ἐπιστολές του θὰ τὸ δεῖξωμε ἀπὸ τίς ἴδιες τίς ἐπιστολές στόν κατάλληλον τόπο³⁸, ἐκθέτοντας τὴ διδασκαλία τοῦ ἀποστόλου. Ἐνόσω, ὅμως, παρουσιά-

ζουμε αυτές τις μαρτυρίες της Γραφής και κηρύττουμε με βραχύτητα και συντομία όσα ειπώθηκαν κατά ποικίλους τρόπους, σύ με ανοχή νά προσέχης σέ αυτά και νά μή τά θεωρήσῃς πολυλογία. Αυτό νά κατανοήσῃς ὅτι οἱ μαρτυρίες της Γραφής δέν μποροῦν νά ἀποδειχθοῦν παρά μόνον ἀπό τήν ἴδια τή Γραφή.

10. Ὁ Στέφανος, πάλι, τόν ὁποῖο ἐξέλεξαν πρῶτον οἱ ἀπόστολοι ὡς διάκονο³⁹, πρῶτος δέ ἀπό ὅλους τούς ἀνθρώπους ἀκολούθησε τά ἴχνη τοῦ μαρτυρίου τοῦ Κυρίου καί γιά τήν ὁμολογία τοῦ Χριστοῦ πρῶτος αὐτός φονεύθηκε, διότι δίδασκε καί μιλοῦσε μέ παρρησία πρὸς τό λαό, ἔλεγε πρὸς τό συνέδριο· «*Ὁ Θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραάμ καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου καὶ δεῦρο εἰς γῆν ἣν ἄν σοι δείξω· καὶ μετόπισεν αὐτόν εἰς τήν γῆν ταύτην, εἰς ἣν καὶ ὑμεῖς νῦν κατοικεῖτε καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ οὐδὲ βῆμα ποδός, ἀλλ' ἐπηγγείλατο δοῦναι εἰς κατάσχεσιν αὐτὴν καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν. Ἐλάλησε δὲ οὕτως ὁ Θεὸς πρὸς αὐτόν, ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ πάροιον ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ καὶ κακώσουσιν ἔτη τετρακόσια· καὶ τὸ ἔθνος, ᾧ ἔαν δουλεύσωσι, κρινῶ ἐγώ, λέγει Κύριος. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται καὶ λατρεύσουσί μοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην περιτομῆς· καὶ οὕτως ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ»⁴⁰. Καί μέ τά ὑπόλοιπα λόγια του κηρύττει τόν ἴδιο Θεό, πού ἦταν μαζί μέ τόν Ἰωσήφ καί τούς πατριάρχες καί συνωμίλησε μέ τό Μαῦσῃ.*

11. Μέ ὅλη τή διδασκαλία τους οἱ ἀπόστολοι κήρυτταν πῶς ὁ ἕνας καί ὁ αὐτός Θεός, ὁ ὁποῖος μετόπισε τόν Ἀβραάμ, τοῦ ἔδωσε τήν ὑπόσχεσι τῆς κληρονομίας, στόν κατάλληλο δέ καιρό τοῦ ἔδωσε τή διαθήκη τῆς περιτομῆς⁴¹ καί κάλεσε ἀπό τήν Αἴγυπτο τό σπέρμα του πού σώθηκε φανερά μέ τήν περιτομή (διότι τήν ἔδωσε ὡς σημεῖο γιά νά μή εἶνε ὅμοιοι μέ τούς Αἰγυπτίους), αὐτός εἶνε ὁ Ποιητής τῶν ὅλων, ὁ Πατήρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ Θεός τῆς δόξης. Ὅσοι θέλουν, μποροῦν νά τό μάθουν αὐτό ἀπό τούς ἴδιους τούς λόγους καί τίς Πράξεις τῶν ἀποστόλων καί νά δοῦν ὅτι εἶνε ἕνας αὐτός ὁ Θεός καί ὑπεράνω ἀπό αὐτόν δέν ὑπάρχει ἄλλος. Ἄν, ὅμως, ὑπῆρχε καί ἄλλος Θεός ἐπάνω ἀπό αὐτόν, συγκρίνοντάς τους ἀνεπιφύλακτα θά λέγαμε· αὐτός εἶνε καλύτερος ἀπό ἐκεῖνον. Καλύτερος φαίνεται ἀπό τά ἔργα, ὅπως εἶπαμε καί πρίν⁴². Καί ἐφ' ὅσον ἐκεῖνοι δέν ἔχουν νά δείξουν κανένα ἔργο τοῦ Πατέρα τους, ἀποδεικνύεται πῶς αὐτός εἶνε ὁ μόνος Θεός. Ἄν, ὅμως, κάποιος, «*νοσῶν περὶ ζητήσεις*»⁴³, αὐτά πού εἶπαν οἱ ἀπόστολοι γιά τόν Θεό τά θεωρῇ ἀλληγορίες, ἅς ἀνοίξη τούς προηγούμενους λόγους μας, στούς ὁποίους δείξαμε ὅτι ἕνας εἶνε ὁ Θεός, ὁ Δημιουργός καί Ποιητής τῶν ὅλων καί ὅσα εἶπαν ἐκεῖνοι τά ἀνασκευάσαμε καί τά ἀποκαλύψαμε. Ἐκεῖ θά βρῇ ὅτι οἱ λόγοι αὐτοῖ συμφωνοῦν μέ τή διδασκαλία τῶν ἀποστόλων καί ὅτι εἶνε ἔτσι ἀκριβῶς, ὅπως δίδασκαν καί ἔπειθαν τούς ἀνθρώπους, ὅτι, δηλαδή, ἕνας εἶνε ὁ Δημιουργός τῶν ὅλων Θεός. Καί ἀφοῦ διώξη ἀπό τή σκέψι του τήν τόσο μεγάλη πλάνη καί τή βλασφημία κατά τοῦ Θεοῦ, μόνος

του θά βρῆ τό λόγο, διότι γνωρίζει ὅτι καί τό Μωσαϊκό νόμο καί τή χάρι τῆς Καινῆς Διαθήκης τά ἔδωσε ὁ ἕνας καί ὁ αὐτός Θεός ἀναλόγως μέ τούς καιρούς, πρὸς ὄφελος τοῦ ἀνθρώπινου γένους.

12. "Ὅλοι, λοιπόν, οἱ κακόδοξοι, πού ἐναντιώνονται στή νομοθεσία τοῦ Μωϋσῆ καί τή θεωροῦν διαφορετική καί ἀντίθετη μέ τή διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου, δέν μεταστρέφονται πλέον, ὥστε νά ἐρευνήσουν τίς αἰτίες τῶν διαφορῶν τῶν δύο διαθηκῶν. Ἐπειδή τούς ἐγκατέλειψε ἡ πατρική ἀγάπη καί ὁ σατανᾶς τούς ἐμφύσησε τήν ὑπεροψία, μεταστράφηκαν στή διδασκαλία τοῦ Σίμωνος Μάγου καί μέ τίς ιδέες τους ἀπομακρύνθηκαν ἀπό τόν Θεό. Νομίζουν, μάλιστα, πώς, ἐπειδή βρῆκαν ἄλλο Θεό, βρῆκαν αὐτοί περισσό-τερα ἀπό ὅ,τι οἱ ἀπόστολοι. Καί οἱ ἀπόστολοι, λένε, κήρυξαν τό Εὐαγγέλιο, φρονούντες τά τῶν Ἰουδαίων. Ἐνῶ οἱ ἴδιοι εἶνε πιά εἰλικρινεῖς καί πιά συνετοί ἀπό τούς ἀποστόλους! Γι' αὐτό ὁ Μαρκίαν καί οἱ ὀπαδοί του στράφηκαν στό νά περικόπτουν τή Γραφή⁴⁴. Μερικά βιβλία της δέν τά ἀναγνωρίζουν καθόλου. Τό κατά Λουκᾶν εὐαγγέλιο καί τίς ἐπιστολές τοῦ Παύλου τίς κολοβώνουν. Καί λέγουν πώς κανονικά βιβλία εἶνε μόνον ὅσα αὐτοί ἔχουν περικόψει. Ἐμεῖς, ὅμως, μέ τή χάρι τοῦ Θεοῦ σ' ἄλλο σύγγραμμα⁴⁵ θά τούς ἐλέγξωμε καί ἀπό αὐτά ἀκόμη πού διατηροῦν. "Ὅλοι οἱ ἄλλοι δέ, ἐπηρμένοι ἀπό τό ὄνομα τῆς «ψευδωνύμου γνώσεως», παραδέχονται, βεβαίως, τή Γραφή, ἀλλά παραποιῦν τίς μεταφράσεις, ὅπως δεῖξαμε στό πρῶτο βιβλίο⁴⁶. Καί οἱ μὲν ὀπαδοί τοῦ Μαρκίανος εὐθέως βλασφημοῦν τόν Δημιουργό, λέγοντας ὅτι εἶνε «ποιητής κακῶν». Εἶνε δέ πιά ἀνεκτὴ ἡ θεωρία τους περί τῆς πρώτης ἀρχῆς τῶν ὄντων, διότι λέγουν ὅτι ἐκ φύσεως ὑπάρχουν δύο θεοί πού ἀπέχουν μεταξύ τους. Ὁ ἕνας εἶνε καλός καί ὁ ἄλλος κακός. Οἱ ὀπαδοί, ὅμως, τοῦ Οὐαλεντίνου, πού χρησιμοποιοῦν πιά εὐσχημα τίς ὀνομασίες, δηλαδή, τόν Πατέρα καί τόν Κύριο καί τόν Θεό, δείχνοντας μέ αὐτές τόν Δημιουργό, ἔχουν τήν πρόθεσι καί τήν αἵρεσί τους πιά βλάσφημη. Λέγουν ὅτι δέν προῆλθε ἀπό κάποιον Αἰῶνα πού εἶνε μέσα στό Πλήρωμα, ἀλλά ἀπό τό Ὑστέρημα, πού ἐκβλήθηκε ἐκτός τοῦ Πληρώματος. Αὐτά ὅλα τούς τά προκάλεσε ἡ ἄγνοια τῆς Γραφῆς καί τῆς θείας οικονομίας. Ἐμεῖς στή συνέχεια θά ἀναφέρωμε καί τήν αἰτία τῶν διαφορῶν τῶν Διαθηκῶν καί πάλι τήν ἐνότητα καί συμφωνία τους.

13. Οἱ ἀπόστολοι, λοιπόν, καί οἱ μαθηταί τους δίδασκαν, ὅπως κηρύττει ἡ Ἐκκλησία, καί διδάσκοντας ἔτσι ἦσαν τέλειοι καί γι' αὐτό κλήθηκαν στήν τελειότητα. Ὁ Στέφανος δέ, ὁ ὁποῖος δίδασκε αὐτά, ἐνόσφ ἀκόμη ἦταν στή γῆ, εἶδε τή δόξα τοῦ Θεοῦ καί τόν Ἰησοῦ στά δεξιά του καί εἶπε: «*Ἴδού θεωρῶ τούς οὐρανοὺς ἀνεωγμένους καί τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἐστῶτα τοῦ Θεοῦ*»⁴⁷. Αὐτά εἶπε καί λιθοβολήθηκε. Ὡλοκλήρωσε τήν τέλεια διδασκαλία, μιμούμενος σέ ὅλα τόν Διδάσκαλο τοῦ μαρτυρίου καί παρακαλώντας γιά τούς φονεῖς του: «*Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην*»⁴⁸. Ἐπομένως, ἦσαν τέλειοι αὐτοί πού γνώριζαν πώς ὁ ἕνας καί ὁ αὐτός Θεός ἀπ' ἀρ-

χῆς μέχρι τέλους μέ ποικίλους τρόπους συμπαρίσταται στό ἀνθρώπινο γένος, ὅπως λέγει ὁ προφήτης Ὡσηέ: «*Ἐγὼ ὀράσεις ἐπλήρωσα καί ἐν χερσίν προφητῶν ὠμοιώθην*»⁴⁹. Αὐτοί, λοιπόν, πού μέχρι θανάτου παρέδωσαν τίς ψυχές τους χάριν τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ, πῶς μπορούσαν νά μιλήσουν στους ἀνθρώπους σύμφωνα μέ τή γνώμη πού εἶχαν ριζωμένη μέσα τους; Ἄν τό ἔκαναν αὐτό, δέν θά ὑπέφεραν. Ἀλλά ἐπειδή κήρυτταν ἀντίθετα πρός ὅσους διαφωνοῦσαν μέ τήν ἀλήθεια, γι' αὐτό καί ἔπαθαν.

Εἶνε, λοιπόν, φανερό ὅτι δέν ἐγκατέλειψαν τήν ἀλήθεια, ἀλλά μέ παρησια κήρυτταν σέ Ἰουδαίους καί Ἕλληνες: στους Ἰουδαίους κήρυτταν ὅτι ὁ Ἰησοῦς, πού οἱ ἴδιοι σταύρωσαν, εἶνε, ὅπως δεῖξαμε, ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ, ὁ κριτής ζώντων καί νεκρῶν, πού ἔλαβε ἀπό τόν Πατέρα τήν αἰώνια βασιλεία στόν Ἰσραήλ: στους Ἕλληνες κήρυτταν τόν ἕνα Θεό, πού τά ἔκανε ὅλα, καί τόν Υἱό του, τόν Ἰησοῦ Χριστό.

14. Πιό φανερά αὐτό ἀποδεικνύεται ἀπό τήν ἐπιστολή, τήν ὁποία ἔστειλαν οἱ ἀπόστολοι ὄχι στους Ἰουδαίους οὔτε στους Ἕλληνες, ἀλλά στους ἐθνικούς πού πίστευσαν στόν Χριστό, γιά νά στερεώσουν τήν πίστι τους. Μερικοί, δηλαδή, ἀπό τήν Ἰουδαία κατήλθαν στήν Ἀντιόχεια, στήν ὁποία γιά πρώτη φορά λόγω τῆς πίστεως στόν Χριστό ὠνομάσθηκαν οἱ μαθηταί τοῦ Κυρίου Χριστιανοί⁵⁰, καί ἔπειθαν τούς πιστούς νά περιτέμνονται καί νά τηροῦν τίς ὑπόλοιπες διατάξεις τοῦ νόμου⁵¹. Ὅταν ὁ Παῦλος καί ὁ Βαρνάβας ἀνέβηκαν στά Ἱεροσόλυμα πρός τούς ἄλλους ἀποστόλους γι' αὐτό τό ζήτημα καί συγκεντρώθηκε ἐπί τό αὐτό ὅλη ἡ Ἐκκλησία, ὁ Πέτρος εἶπε σέ αὐτούς: «*Ἄνδρες ἀδελφοί, ὑμεῖς ἐπίστασθε ὅτι ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ὁ Θεός ἐν ἡμῖν ἐξελέξατο διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τόν λόγον τοῦ εὐαγγελίου καί πιστεῦσαι. Καί ὁ καρδιογνώστης Θεός ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς δοῦς αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καθὼς καί ἡμῖν, καί οὐδέν διέκρινε μεταξύ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν τῇ πίστει καθαρίσας τὰς καρδίας αὐτῶν. Νῦν οὖν τί πειράζετε τὸν Θεόν, ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν οὔτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βαστάσαι; ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πιστευόμεν δύνασθαι σωθῆναι ἡμᾶς καθ' ὃν τρόπον κάκεῖνοι*»⁵².

Μετά τόν Πέτρο ὁ Ἰάκωβος εἶπε: «*Ἄνδρες ἀδελφοί, Συμεὼν ἐξηγήσατο καθὼς ὁ Θεός ἐπέσκεψατο λαβεῖν ἐξ ἐθνῶν λαὸν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. Καὶ οὕτω συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν καθὼς γέγραπται μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαυὶδ τὴν πεπτωκυῖαν καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω καὶ ἀνορθώσω αὐτήν, ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν Κύριον καὶ πάντα τὰ ἔθνη, ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτούς, λέγει Κύριος ὁ ποιὼν ταῦτα. Γνωστὸν ἀπ' αἰῶνός ἐστι τῷ Θεῷ τὸ ἔργον αὐτοῦ. Διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν Θεόν, ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων καὶ τῆς πορνείας καὶ τοῦ αἵματος καὶ πάντα ὅσα οὐ θέλουσιν αὐτοῖς ποιῆσθαι ἄλλοις μὴ ποιῶσιν*»⁵³.

Καί ἀφοῦ εἰπώθησαν αὐτά καί συμφώνησαν ὅλοι, ἔγραψαν στούς ἀδελφούς τὰ ἐξῆς: «Οἱ ἀπόστολοι καί οἱ πρεσβύτεροι ἀδελφοί τοῖς κατὰ τήν Ἀντιόχειαν καί Συρίαν καί Κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν χαίρειν. Ἐπειδὴ ἠκούσαμεν ὅτι τινές ἐξ ἡμῶν ἐξεληθόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις ἀνασκευάζοντες τὰς ψυχὰς ἡμῶν, οἷς οὐ διεστείλάμεθα, λέγοντες περιτέμνεσθαι καί τηρεῖν τὸν νόμον, ἔδοξεν ἡμῖν γενομένοις ὁμοθυμαδόν, ἐκλεξαμένους ἄνδρας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν Βαρνάβᾳ καί Παύλῳ, ἀνθρώποις παραδεδοκόσι τὴν ψυχὴν αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀπεστάκαμεν οὖν Ἰούδαν καί Σίλαν καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου ἀπαγγέλλοντας τὴν γνώμην ἡμῶν. Ἐδοξε γὰρ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος πλὴν τῶν ἐπάναγκες τούτων, ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος καὶ πορνείας, καὶ πάντα ὅσα οὐ θέλετε ὑμῖν ποιεῖσθαι μηδὲ ἄλλοις ποιεῖν· ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτοὺς εὖ πράττετε, περιπατοῦντες ἐν Πνεύματι ἁγίῳ»⁵⁴.

Εἶνε, λοιπόν, φανερό ἀπὸ ὅλα αὐτά ὅτι δὲν δίδασκαν πῶς ὑπάρχει ἄλλος Πατήρ, ἀλλὰ ἔδιδαν τὴν Καινὴ Διαθήκη τῆς ἐλευθερίας σέ αὐτοὺς πού προσφάτως μέ τό Πνεῦμα τό ἅγιο πίστευσαν στόν Θεό. Οἱ ἴδιοι, ὅμως, ἀπὸ αὐτοῦ πού συζητοῦσαν, ἄν ἔπρεπε, δηλαδή, τότε νά περιτέμνονται ἢ ὄχι οἱ μαθηταί, ἀπεδείκνυαν ὅτι δὲν ἔκαναν λόγο γιά ἄλλο Θεό.

15. Πλὴν, ὅμως, οἱ ἀπόστολοι σέβονταν τόσο πολύ τὴν Παλαιά Διαθήκη, ὥστε δὲν ἤθελαν οὔτε νά συμφάγουν μέ τούς ἐθνικούς. Καί ὁ Πέτρος, μολονότι στάλθηκε γιά νά τούς κατηχήσῃ καὶ ἔμεινε ἐκκληκτος μέ μία τέτοια ὀπτασία, μέ πολύ φόβο, ὅμως, τούς εἶπε: « Ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς ἀθέμιτόν ἐστὶν ἀνδρὶ Ἰουδαίῳ κολλᾶσθαι ἢ προσέρχεσθαι ἀλλοφύλῳ· καὶ ἐμοὶ ὁ Θεὸς ἔδειξε μηδένα κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον λέγειν ἀνθρώπων· διὸ καὶ ἀναντιρρήτως ἦλθον μεταπεμφθεῖς»⁵⁵. [Μέ τὰ λόγια αὐτά δείχνει ὅτι δὲν θά πήγαινε σέ αὐτούς, ἄν δὲν ἔπαιρνε ἐντολή. Καί οὔτε τό βάπτισμα, ἴσως, θά τούς τό ἔδιδε τόσο εὐκολα, ἄν δὲν τούς ἄκουε νά προφητεύουν, διότι ἐπιφοίτησε σέ αὐτούς τό ἅγιο Πνεῦμα. Καί γι' αὐτό ἔλεγε: «Μὴ τις τὸ ὕδωρ κωλύσαι δύναται τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλαβον, καθὼς καὶ ἡμεῖς;»⁵⁶. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο καὶ ἐπειθε ὅσους ἦσαν παρόντες μαζί του καὶ ἔδειχνε ὅτι, ἄν δὲν ἐπιφοιτοῦσε σέ αὐτούς τό ἅγιο Πνεῦμα, αὐτός θά τούς ἐμπόδιζε νά βαπτισθοῦν].

Οἱ περὶ τὸν Ἰάκωβο, ὑπακούοντας στό Πνεῦμα τό ἅγιο, ἐπέτρεπαν στούς ἐθνικούς νά ἐνεργοῦν ἐλεύθερα. Ἀλλὰ οἱ ἴδιοι, μολονότι γνώριζαν τὸν ἴδιο Θεό, ἐπέμεναν στό νά τηροῦν τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα, ὥστε καὶ ὁ Πέτρος ἀκόμη, φοβούμενος μήπως τὸν κατηγορήσουν, πρωτύτερα μὲν ἔτρωγε μαζί μέ τούς ἐθνικούς, διότι εἶδε τό ὄραμα καὶ τὸν διέταξε τό Πνεῦμα τό ἅγιο πού κατήλθε σέ αὐτούς. Ὅταν, ὅμως, ἦλθαν μερικοὶ ἀπὸ τὸν Ἰάκωβο, χωρίσθηκε ἀπὸ ἐκείνους καὶ δὲν ἔτρωγε μαζί τους. Αὐτό τό ἴδιο, μάλιστα, εἶπε ὁ Παῦλος, τό ἔκανε καὶ ὁ Βαρνάβας⁵⁷.

Ἔτσι, οἱ ἀπόστολοι, τούς ὁποίους ὁ Κύριος ἔκανε μάρτυρες ὅλου τοῦ

ἐργου του καί τῆς διδασκαλίας του (διότι παντοῦ βρίσκουμε τόν Πέτρο καί τόν Ἰάκωβο καί τόν Ἰωάννη νά εἶνε μαζί μέ τόν Κύριο), συμπεριφέρονταν μέ εὐσέβεια ἔναντι τῶν διατάξεων τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, ἀποδεικνύοντας ὅτι εἶνε ἀπό τόν ἕνα καί τόν αὐτό Θεό. Αὐτό δέν θά τό ἔκαναν, ὅπως εἶπαμε πρῖν, ἐάν μάθαιναν ἀπό τόν Κύριο γιά ἄλλον Πατέρα ἐκτός ἀπό αὐτόν πού ὥρισε τό νόμο.

Κεφάλαιο Γ'

1. Αὐτούς, πού λέγουν ὅτι μόνον ὁ Παῦλος γνώρισε τήν ἀλήθεια, διότι μέ ἀποκάλυψι τοῦ φανερώθηκε τό μυστήριον¹, τούς διαψεύδει ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος. Λέγει ὅτι ὁ ἕνας καί ὁ αὐτός Θεός «ὁ ἐνεργήσας Πέτρῳ εἰς ἀποστολήν τῆς περιτομῆς ἐνήργησε καί ἐμοί εἰς τὰ ἔθνη»². Ὁ Πέτρος, λοιπόν, ἦταν ἀποστολος τοῦ ἰδίου Θεοῦ, τοῦ ὁποίου ἦταν καί ὁ Παῦλος. Καί τόν Θεό, καθώς καί τόν Υἱό τοῦ Θεοῦ, πού κήρυττε ὁ Πέτρος στήν περιτομή, αὐτόν κήρυττε καί ὁ Παῦλος στά ἔθνη. Διότι ὁ Κύριός μας δέν ἤλθε μόνο γιά νά σώση τόν Παῦλο. Οὔτε εἶνε τόσο πτωχός ὁ Θεός, ὥστε νά ἔχη ἕνα μόνον ἀπόστολο, ὁ ὁποῖος νά γνωρίζη τήν οἰκονομία τοῦ Υἱοῦ του. Καί ὁ Παῦλος, λέγοντας: «Ὡς ὥραϊοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθὰ, τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην»³, φανέρωσε ὅτι δέν ἦταν ἕνας, ἀλλά περισσότεροι αὐτοί πού εὐαγγελίζονταν τήν ἀλήθεια. Καί πάλι στήν πρὸς Κορινθίους ἐπιστολή, ἀφοῦ προηγουμένως ἀνέφερε ὄλους, ὅσοι εἶδαν τόν Θεό μετά τήν ἀνάστασι, πρόσθεσε: «Εἶτε δὲ ἐγὼ εἶτε ἐκεῖνοι, οὕτω κηρύσσομεν καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε»⁴. Παραδέχεται ὅτι ἕνα καί τό αὐτό εἶνε τό κήρυγμα ὄλων ἐκείνων πού εἶδαν τόν Θεό μετά τήν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασί του.

2. Καί ὁ Κύριος στό Φίλιππο, πού ἤθελε νά δῆ τόν Πατέρα, ἀπήντησε: «Τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι καὶ οὐκ ἔγνωκάς με; Φίλιππε, ὁ ὄρων ἐμὲ ὄρᾳ καὶ τὸν Πατέρα· πῶς σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα; ἐγὼ γὰρ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί καὶ οὕτω ἐγνώκατε αὐτὸν καὶ ἐωράκατε»⁵. Ὅταν, λοιπόν, ὁ Κύριος ἔδωσε τὴ μαρτυρία, ὅτι σέ αὐτόν καί γνώρισαν καί εἶδαν τόν Πατέρα (ὁ Πατὴρ εἶνε ἡ ἀλήθεια), τό νά λέγωμε πῶς αὐτοί δέν γνώρισαν τήν ἀλήθεια, αὐτό εἶνε χαρακτηριστικὸ ἀνθρώπων πού ψευδομαρτυροῦν καὶ ἀποξενώνονται ἀπὸ τῆ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ. Καί γιατί ἄρα γε ἔστειλεν ὁ Κύριος τούς δώδεκα ἀποστόλους στά ἀπολωλότα πρόβατα τοῦ οἴκου Ἰσραὴλ⁶, ἐάν δέν γνώριζαν τήν ἀλήθεια; Πῶς κήρυτταν οἱ ἑβδομήκοντα, ἐάν προηγουμένως οἱ ἴδιοι δέν γνώριζαν τὴ δύναμι τοῦ κηρύγματος; Ἥ πῶς μπορούσε νά ἀγνοῆ ὁ Πέτρος, γιά τόν ὁποῖο ὁ Κύριος μαρτύρησε ὅτι «σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ Πατὴρ ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς»⁷; Ἦταν, λοιπόν, καί αὐτός, ὅπως ὁ Παῦλος, «ἀπόστολος οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ καὶ Θεοῦ Πατρός»⁸. Ὁ Υἱός τούς ὠδήγησε στὸν Πατέρα καὶ ὁ Πατὴρ τούς ἀπεκάλυψε τόν Υἱό.

3. Για τὸ ὅτι, ὅμως, ὁ Παῦλος ἄρесе σέ αὐτούς πού τόν κάλεσαν κοντά στους ἀποστόλους γιά τὸ γνωστό ζήτημα καί ἀνέβηκε μαζί μέ τὸ Βαρνάβα στὰ Ἱεροσόλυμα, ὄχι χωρὶς λόγο, ἀλλά γιά νά επικυρώσουν οἱ ἴδιοι τήν ἐλευθερία τῶν ἐθνικῶν, λέγει στήν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολή: «*Ἐπειτα διὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν ἀνέβην εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ Βαρνάβα, συμπαραλαβὼν καὶ Τίτον. Ἀνέβην δὲ κατὰ ἀποκάλυψιν· καὶ ἀνεθέμην αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς ἔθνεσι*»⁹. Καί πάλι λέγει: «*Πρὸς ὥραν εἴξαμεν τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου διαμεῖνῃ πρὸς ὑμᾶς*»¹⁰. Ἐάν, λοιπόν, κάποιος μέ ἀκρίβεια ἐρευνήσῃ ἀπὸ τίς Πράξεις τῶν ἀποστόλων τὸ χρόνο, γιά τόν ὁποῖο γράφει: «*ἀνῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα*», ἐξ αἰτίας τοῦ ζητήματος πού εἴπαμε, θά βρῆ ὅτι συμφωνοῦν τὰ χρόνια πού εἶπε προηγουμένως ὁ Παῦλος. Ἐτσι συμπίπτουν καί ὁπωςδήποτε εἶνε τὰ ἴδια τόσο τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου, ὅσο καί ἡ μαρτυρία τοῦ Λουκᾶ περὶ τῶν ἀποστόλων.

Κεφάλαιο ΙΔ'

1. Τὸ ὅτι ὁ Λουκᾶς ὑπῆρξε ἀχώριστος συνοδὸς τοῦ Παύλου καί συνεργὸς του στὸ Εὐαγγέλιο ὁ ἴδιος μᾶς τὸ φανερώνει, ὄχι γιά νά καυχῆθῃ, ἀλλά διότι τόν παρεκίνησε ἡ ἀλήθεια. Ὅταν χωρίσθηκαν ἀπὸ τόν Παῦλο ὁ Βαρνάβας καί ὁ Ἰωάννης, ὁ ἐπικαλούμενος Μάρκος, καί ἀφοῦ ταξίδευσαν πρὸς τὴν Κύπρο¹, «*ἤλθομεν*», λέγει, «*εἰς Τρωάδα*»². Καί ἀφοῦ εἶδε ὁ Παῦλος σέ ὄραμα ἕναν ἄνδρα Μακεδόνα νά τοῦ λέγῃ «*διαβὰς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν, Παῦλε*», «*εὐθέως*», λέγει, «*ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν Μακεδονίαν, συμβιβάζοντες ὅτι προσκέκληται ἡμᾶς ὁ Κύριος εὐαγγελίσασθαι αὐτούς. Ἀναχθέντες οὖν ἀπὸ τῆς Τρωάδος εὐθυδρομήσαμεν εἰς Σαμοθράκην*»³. Στὴ συνέχεια ἀναφέρει μέ ἀκρίβεια ὅλα τὰ ἄλλα μέχρι τὴν ἀφίξι στους Φιλίππους καί πῶς ἔκαναν τὴν πρώτη ὁμιλία τους: «*Καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυναιξί*»⁴, καί ποιοὶ πίστευσαν καί πόσοι. Καί πάλι λέγει: «*Ἡμεῖς δὲ ἐξεπλεύσαμεν μετὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀζύμων ἀπὸ Φιλίππων καὶ ἤλθομεν εἰς τὴν Τρωάδα, οὗ διετρίψαμεν ἡμέρας ἐπτά*»⁵. Καί ὅλα τὰ ἄλλα, ὅσα πέρασε μαζί μέ τόν Παῦλο, κατὰ σειράν τὰ ἀναφέρει καί μέ κάθε ἀκρίβεια δείχνει τοὺς τόπους καί τίς πολιτεῖες καί πόσες ἡμέρες ἔκαναν, ἕως ὅτου ἀνέβηκαν στὰ Ἱεροσόλυμα⁶. Ἐξιστορεῖ ἀκόμη ὅσα ἐκεῖ συνέβησαν στὸν Παῦλο, πῶς τόν ἔστειλαν δεμένο στὴ Ρώμη, τὸ ὄνομα τοῦ ἑκατοντάρχου πού τόν ἀνέλαβε⁷, τὰ παράσημα τῶν πλοίων⁸, πῶς ναυάγησαν, σέ ποιό νησί ἀποβιβάσθηκαν καί πῶς ἐκεῖ φιλοξενήθηκαν, ἀφοῦ ὁ Παῦλος θεράπευσε τὸν ἄρχοντα τοῦ νησιοῦ⁹, πῶς ἀπὸ ἐκεῖ ἔπλευσαν στους Ποτιόλους καί ἔφθασαν στὴ Ρώμη¹⁰, καί πόσο χρόνο ἔμειναν στὴ Ρώμη¹¹. Ἐπειδὴ ὁ Λουκᾶς παρευρίσκονταν σέ ὅλα αὐτά, τὰ συνέγραψε μέ ἀκρίβεια, ὥστε νά μὴ μπορῆ νά κατηγορηθῆ ὡς ψεύτης ἢ ὑπερήφανος.

Ὅλα δὲ αὐτὰ ἀποδεικνύουν ὅτι καί εἶνε παλαιότερος ἀπὸ ὅλους ἐκεῖ-

νους πού τώρα διδάσκουν άλλα και ότι δεν άγνοεί τήν αλήθεια. Τό ότι, όμως, ύπῆρξε όχι μόνον ακόλουθος, αλλά και συνεργός τῶν άποστόλων, πάντων δέ τοῦ Παύλου, και ό ίδιος ό Παῦλος τό έδειξε στις έπιστολές του, όταν λέγει· «*Λημᾶς με έγκατέλιπε και έπορεύθη εἰς Θεσσαλονίκην, Κρήσκης εἰς Γαλατίαν, Τίτος εἰς Δαλματίαν· Λουκᾶς έστι μόνος μετ' έμοῦ*»¹². Από αυτό φαίνεται ότι πάντοτε ό Λουκᾶς συνώδευε τόν Παῦλο και δεν χωρίστηκε από αυτόν. Και πάλι στην προς Κολασσαεῖς έπιστολή λέγει· «*Ασπάζεται ὑμᾶς Λουκᾶς ό ιατρός ό αγαπητός*»¹³.

Ό Λουκᾶς, λοιπόν, ό όποῖος πάντοτε κήρυξε μαζί μέ τόν Παῦλο και ώνομάστηκε από αυτόν «*αγαπητός*» και εὐαγγελίστηκε μαζί του και έμπιστεύθηκε να μάς παραδώσει τό εὐαγγέλιο, δεν έμαθε από αυτόν τίποτε άλλο, όπως φαίνεται από τά λόγια του. Πώς, τώρα, αυτοί πού ποτέ δεν συνδέθηκαν μέ τόν Παῦλο καυχώνται ότι έμαθαν τά απόκρυφα και ἄρρητα μυστήρια;

2. Τό ότι ό Παῦλος άπλῶς αυτά πού γνώριζε αυτά και διδάξε όχι μόνο σε αυτούς πού ἦσαν μαζί του, αλλά και σε όλους όσοι τόν άκουγαν, ό ίδιος τό κατέστησε σαφές. Στη Μίλητο, δηλαδή, όταν συγκεντρώθηκαν οι έπίσκοποι και οι πρεσβύτεροι¹⁴ από τήν Έφεσο και τίς άλλες γειτονικές πόλεις, διότι ό ίδιος επείγονταν να έορτάσει τήν Πεντηκοστή στα Έεροσόλυμα, αφού έδωσε πολλές μαρτυρίες σε αυτούς και εἶπε όσα έπρόκειτο να τοῦ συμβοῦν στα Έεροσόλυμα, πρόσθεσε· «*Εγώ οἶδα ότι οὐκέτι ὄψεσθε τό πρόσωπόν μου ὑμεῖς. Αἰδ μαρτύρομαι ὑμῖν έν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ότι καθαρὸς εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων· οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλήν τοῦ Θεοῦ. Προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς και παντὶ τῷ ποιμνίῳ, έν ᾧ ὑμᾶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Κυρίου, ἣν περιποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος*»¹⁵. Κατόπιν, προφητεύοντας για τους μελλοντικούς αἱρετικούς διδασκάλους, εἶπε· «*Εγώ οἶδα ότι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἀφίξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου· και ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν. Οὐχ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλήν τοῦ Θεοῦ*»¹⁶.

Έτσι οι άπόστολοι, άπλᾶ και χωρίς να αποβλέπουν σε πρόσωπα, αυτά πού έμαθαν οι ίδιοι από τόν Κύριο αυτά παρέδιδαν σε όλους. Κατά παρόμοιο τρόπο και ό Λουκᾶς, χωρίς να αποβλέπη σε πρόσωπα, μάς παρέδωσε όσα έμαθε από τους άποστόλους, όπως τό μαρτυρεῖ και ό ίδιος λέγοντας· «*Καθὼς παρέδωσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπαι και ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου*»¹⁷.

3. Αν κάποιος δεν παραδέχεται τό Λουκᾶ, διότι δήθεν δεν γνώρισε τήν αλήθεια, θά εἶνε φανερό ότι απορρίπτει τό εὐαγγέλιο αὐτοῦ, τοῦ όποίου αξιώνει να εἶνε μαθητής. Μέ αυτόν γνωρίσαμε τά πῶ πολλά και τά πῶ αναγκαῖα τοῦ Εὐαγγελίου· όπως τῆ γέννησι τοῦ Ἰωάννου¹⁸, τήν ιστορία τοῦ Ζαχαρίου¹⁹, τόν εὐαγγελισμό τοῦ ἀγγέλου στη Μαρία²⁰, τήν αναβόησι τῆς

Ἐλισάβετ²¹, τὴν κάθοδο τῶν ἀγγέλων πρὸς τοὺς ποιμένες καὶ ὅσα τοὺς εἶπαν²², τὴ μαρτυρία τῆς Ἄννας καὶ τοῦ Συμεὼν γιὰ τὸν Χριστό²³, ὅτι δωδεκαετής ἔμεινε πίσω στὴν Ἱερουσαλήμ²⁴, τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου καὶ πόσων ἐτῶν ἦταν ὁ Κύριος, ὅταν βαπτίσθηκε²⁵, στοῦ δέκατο πέμπτο ἔτος «τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσαρος»²⁶· καὶ ἐκεῖνο πού ἔλεγε στὴ διδασκαλία του πρὸς τοὺς πλουσίους· «*Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν*», καὶ «*οὐαὶ ὑμῖν, οἱ ἐμπεμπλησμένοι, ὅτι πεινάσετε· καὶ οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πενήσετε*»· καὶ «*οὐαὶ ὑμῖν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι· κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποίουν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες ὑμῶν*»²⁷. Ὅλα αὐτὰ καὶ ἄλλα παρόμοια τὰ γνωρίσαμε μόνον ἀπὸ τὸ Λουκᾶ. Καὶ ἀπὸ αὐτὸν μάθαμε πολλὰ ἔργα τοῦ Κυρίου, τὰ ὅποια χρησιμοποιοῦν ὅλοι²⁸· ὅπως τὸ πλῆθος τῶν ἰχθύων πού ἐπιασαν οἱ συνέταιροι τοῦ Πέτρου, ὅταν ὁ Κύριος διέταξε νὰ ρίξουν τὰ δίκτυα²⁹· πῶς θεραπεύθηκε τὸ Σάββατο ἡ γυναῖκα πού εἶχε «*πνεῦμα ἀσθενείας ἔτη δέκα καὶ ὀκτώ*»³⁰· γιὰ τὸν ὑδρωπικό, τὸν ὁποῖο θεράπευσε ὁ Κύριος τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου· πῶς συζήτησε μέ τοὺς νομικούς καὶ τοὺς φαρισαίους γιὰ τὸ ὅτι θεράπευσε αὐτὴν τὴν ἡμέρα³¹· πῶς δίδαξε τοὺς μαθητὰς νὰ μὴ ζητοῦν τίς πρωτοκαθεδρίες καὶ ὅτι πρέπει νὰ καλοῦν τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀσθενεῖς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν νὰ ἀνταποδώσουν³²· ἐπίσης γιὰ ἐκεῖνον πού ἐνοχλεῖ τὴ νύκτα γιὰ νὰ πάρῃ ψωμιά καὶ γιὰ τὴν ἐπιμονὴ καὶ τὴ φορτικότητα τοῦ τὰ παίρνει³³· γιὰ τὸ ὅτι, ὅταν φιλοξενοῦνταν στοῦ φαρισαῖο, ἡ ἁμαρτωλὴ γυναῖκα φιλοῦσε τὰ πόδια του καὶ τὰ ἄλειψε μέ μύρο καὶ ὅσα ἐξ αἰτίας αὐτῆς εἶπε στοῦ Σίμωνα γιὰ τοὺς δύο χρεωφειλέτες³⁴· τὴν παραβολὴ τοῦ πλουσίου πού μάζεψε τὰ γενήματά του, ἀλλὰ τοῦ εἶπε ὁ Θεός· «*Ταύτη τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σου· ἃ δὲ ἠτοίμασας τίνι ἔσται;*»³⁵· παρομοίως τὴν παραβολὴ τοῦ πλουσίου, πού φοροῦσε πορφύρα καὶ εὐφραινόταν λαμπρῶς, καὶ τοῦ πτωχοῦ Λαζάρου³⁶· τὴν ἀπάντησι πού ἔδωσε στοὺς μαθητὰς του, ὅταν τοῦ εἶπαν· «*Πρόσθετε ἡμῖν πίστιν*»³⁷· τὴ συζήτησι του μέ τὸ Ζακχαῖο τὸν τελώνη³⁸· τὴν παραβολὴ τοῦ φαρισαίου καὶ τοῦ τελώνου, πού προσευχήθηκαν μαζί στοῦ ναοῦ³⁹· γιὰ τοὺς δέκα λεπρούς, πού τοὺς καθάρισε ὅλους μαζί ἐνῶ περπατοῦσαν⁴⁰· γιὰ τὸ ὅτι διέταξε οἱ χωλοὶ καὶ οἱ μονόφθαλμοι νὰ μαζεθοῦν ἀπὸ τοὺς δρόμους καὶ τίς πλατεῖες στοὺς γάμους⁴¹· τὴν παραβολὴ τοῦ κριτοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν φοβόταν τὸν Θεό, ἀλλὰ ἡ ἐπιμονὴ τῆς χήρας τὸν ἔκανε νὰ τῆς δώσῃ τὸ δίκαιο⁴²· γιὰ τὴ συκιά, πού ἦταν μέσα στοῦ ἀμπέλι καὶ δὲν ἔκανε καρπὸ⁴³· Ὑπάρχουν τόσα ἄλλα, πού μόνο στοῦ Λουκᾶ μποροῦμε νὰ τὰ βροῦμε καὶ τὰ χρησιμοποιοῦν ὁ Μαρτίων καὶ ὁ Οὐαλεντίνος. Καὶ ἐκτός ὅλων αὐτῶν, μετὰ τὴν ἀνάστασι, πῶς συζήτησε μέ τοὺς μαθητὰς του στοῦ δρόμο καὶ πῶς τὸν ἀνεγνώρισαν κατὰ τὴν κλάσι τοῦ ἄρτου⁴⁴.

4. Εἶνε ἀνάγκη, λοιπόν, καὶ τὰ ἄλλα, πού εἶπε ὁ Λουκᾶς, νὰ τὰ δεχθοῦν αὐτοὶ ἢ καὶ αὐτὰ νὰ τὰ ἀπορρίψουν. Διότι ὅσοι ἔχουν τὸν κοινὸ νοῦ δὲν μποροῦν νὰ τοὺς ἐπιτρέψουν νὰ δέχωνται αὐτοὶ μερικὰ λόγια τοῦ Λουκᾶ σάν νὰ

εἶνε ἀληθινά, μερικά, ὅμως, νά τά ἀπορρίπτουν, σάν νά μή γνῶριζε ὁ Λουκᾶς τήν ἀλήθεια. Καί ἄν μέν τά ἀπορρίπτουν οἱ ὄπαδοί τοῦ Μαρκίωτος, δέν θά ἔχουν εὐαγγέλιο (διότι, ὅπως εἶπαμε πρὶν, καυχῶνται πῶς ἔχουν εὐαγγέλιο, ἐνῶ κολοβῶνουν τό κατά Λουκᾶν). Οἱ ὄπαδοί, ὅμως, τοῦ Οὐαλεντίνου πρέπει νά σταματήσουν τά τεράστια ψέματά τους (διότι ἀπό αὐτό τό εὐαγγέλιο πῆραν πολλές ἀφορμές γιά τή σοφιστεία τους, τολμώντας νά μεταφράζουν λανθασμένα ὅσα ὁ Λουκᾶς εἶπε καλῶς). Ἄν ἀναγκασθοῦν νά δεχθοῦν καί τά ὑπόλοιπα, τότε, προσέχοντας στό ὠλοκληρωμένο Εὐαγγέλιο καί στή διδασκαλία τῶν ἀποστόλων, πρέπει νά μετανοήσουν, γιά νά μπορέσουν νά σωθοῦν ἀπό τόν κίνδυνο πού διατρέχουν.

Κεφάλαιο ΙΕ'

1. Τά ἴδια λέγουμε πάλι ἐναντίον ἐκείνων, οἱ ὅποιοι δέν ἀναγνωρίζουν τόν Παῦλο ὡς ἀπόστολο. Ἦ πρέπει νά ἀρνηθοῦν καί νά μή χρησιμοποιοῦν τά ὑπόλοιπα λόγια τοῦ Εὐαγγελίου, πού μόνο μέ τό Λουκᾶ τά μάθαμε, ἢ, ἄν τά ἀποδέχονται ὅλα, εἶνε ἀπαραίτητο νά δεχθοῦν καί τή μαρτυρία αὐτή γιά τόν Παῦλο· τί λέγει, δηλαδή, ὅταν γιά πρώτη φορά τοῦ μίλησε ὁ Κύριος ἀπό τόν οὐρανό· «*Σαῦλε , Σαῦλε , τί με διώκεις; ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς Χριστός, ὃν σὺ διώκεις*»¹· καί τί εἶπε ὕστερα στόν Ἄνανία γιά τόν Παῦλο· «*Πορεύου, ὅτι σκεῶς ἐκλογῆς μοί ἐστίν οὗτος τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐν ἔθνεσι καὶ βασιλεῦσι, υἱοῖς τε Ἰσραὴλ· ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ ἐκ τούτου ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπερ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν*»². Ὅσοι δέν δέχονται τόν Παῦλο, πού τόν διάλεξε ὁ Θεός γιά νά βαστάση μέ θάρρος τό ὄνομά του στά ἔθνη, στά ὅποια, ὅπως εἶπαμε, τόν ἔστειλε, περιφρονοῦν τήν ἐκλογή τοῦ Κυρίου καί χωρίζονται ἀπό τή συνοδία τῶν ἀποστόλων. Οὔτε μποροῦν νά ἰσχυρισθοῦν πῶς ὁ Παῦλος δέν εἶνε ἀπόστολος, ἀφοῦ γι' αὐτό τόν ἐπέλεξε ὁ Θεός, οὔτε μποροῦν νά ἀποδείξουν πῶς ὁ Λουκᾶς εἶνε ψεύτης, ὅταν μέ τόση ἀκρίβεια μᾶς κηρύττει τήν ἀλήθεια. Ἴσως καί γι' αὐτό φρόντισε ὁ Θεός νά φανερώση ὁ Λουκᾶς τά πιά πολλά λόγια τοῦ Εὐαγγελίου, τά ὅποια ἀπαραιτήτως χρησιμοποιοῦν ὅλοι. Ἐτσι, ὅταν ὅλοι ἀκολουθοῦν τήν μαρτυρία του, πού κατά συνέπεια ἔχει γιά τίς πράξεις καί τή διδασκαλία τῶν ἀποστόλων, καί κρατοῦν τόν ἀδιάφορο κανόνα τῆς ἀληθείας, θά μπορέσουν νά σωθοῦν.

Ἡ μαρτυρία, λοιπόν, τοῦ Λουκᾶ εἶνε ἀληθινή καί ἡ διδασκαλία τῶν ἀποστόλων ὀλοφάνερη καί σταθερή, χωρὶς νά ἀφαιρῆ τίποτε, καί δέν δίδαξαν ἄλλα μέν κρυφά, ἄλλα δέ φανερά.

2. Αὐτό εἶνε ἐπινόημα τῶν ἀπατεῶνων, τῶν φαύλων, τῶν κλεπτῶν καί τῶν ὑποκριτῶν, ὅπως κάνουν οἱ ὄπαδοί τοῦ Οὐαλεντίνου. Αὐτοὶ πρὸς μέν τό πλῆθος, πρὸς ὅσους, δηλαδή, εἶνε ἀπό τήν Ἐκκλησία καί οἱ ἴδιοι τοὺς ὀνομάζουν «*κοινούς ἐκκλησιαστικούς*», ἀπευθύνουν λόγους, μέ τοὺς ὁποίους δελιάζουν καί πιάνουν τοὺς ἀφέλεστερους, ὑποκρινόμενοι τό δικό μας τρόπο

ὀμιλίας, γιά νά τούς ἀκοῦνε πιά συχνά. Μερικοί ἀκόμη μᾶς κατηγοροῦν ὅτι, ἐνῶ φρονοῦν τά ἴδια μέ ἐμᾶς, χωρίς αἰτία μένουμε μακριά ἀπό τήν ἐπικοινωνία μέ αὐτούς· ἐνῶ λέγουν τά ἴδια καί ἔχουν τήν ἴδια διδασκαλία, τούς ὀνομάζουμε αἰρετικούς. Καί ἐνῶ ἀνατρέπουν τήν πίστι μερικῶν μέ τίς ἔρευνες πού κάνουν, κάνουν ἀκροατάς τους ὅσους δέν ἀντιλέγουν σέ αὐτούς καί ἰδιαιτέρως τούς διηγοῦνται τό μυστήριό τοῦ Πληρώματός τους. Ἐξαπατῶνται, ὅμως, ὅλοι ὅσοι νομίζουν πῶς μποροῦν νά ξεχωρίσουν τήν πιθανολογία ἀπό τήν ἀλήθεια. Διότι ὁ πειστικός εἶνε καί πιθανός καί ἡ πλάνη ἐπιδιώκει τήν ἐπιτηδεΐότητα στό λόγο. Ἐνῶ ἡ ἀλήθεια εἶνε χωρίς ἐπιτηδεῦσι καί γι' αὐτό τήν ἐμπιστεύονται στά παιδιά. Καί ἂν κάποιος ἀπό αὐτούς, πού ἀκοῦνε, ζητήση λύσεις ἢ φέρη ἀντιρρήσεις σέ αὐτούς, ἰσχυρίζονται πῶς δῆθεν δέν καταλαβαίνει τήν ἀλήθεια καί δέν ἔχει σπέρμα «ἐκ τῶν ἀνωτέρων», ἀπό τή Μητέρα τους. Δέν τοῦ λέγουν, μάλιστα, τίποτε καί ἰσχυρίζονται πῶς εἶνε στή μέση, δηλαδή, στοῦς ψυχικούς. Ἄν, ὅμως, κάποιος σάν μικρό πρόβατο παραδοθῇ σέ αὐτούς, τούς μιμηθῇ καί ἐπιδιώξῃ τή «λύτρωσίν» τους, ἀλαζονεύεται καί νομίζει πῶς δέν εἶνε οὔτε στόν οὐρανό οὔτε στή γῆ, ἀλλά εἰσηλθε στό Πλήρωμα καί ἦδη ἐνώθηκε μέ τόν ἄγγελό του· ἐφορμᾷ δέ μέ καπηλικότητα καί ὑπερηφάνεια, ἔχοντας τήν ἔπαρσι τοῦ πετεινοῦ. Ὑπάρχουν, ἀκόμη, ἀνάμεσα σέ αὐτούς καί ἐκεῖνοι, πού λέγουν ὅτι πρέπει νά ἐπιδιώξῃ τήν καλή συναναστροφή ὁ ἄνθρωπος, πού ἔρχεται ἀπό ἐπάνω. Γι' αὐτό καί μέ κάποια ὑπερηφάνεια ἐπινοοῦν τήν αὐστηρότητα. Οἱ πιά πολλοί, ὅμως, ἔγιναν καί καταφρονηταί, σάν νά ἔγιναν ἦδη τέλειοι. Ζοῦν χωρίς σεβασμό καί μέσα στήν καταφρόνησι. Αὐτοαποκαλοῦνται «πνευματικοί» καί λένε πῶς ἦδη γνώρισαν τόν τόπο τῆς ἀναψύξεως, πού εἶνε μέσα στό Πλήρωμά τους.

3. Ἐμεῖς ἄς ἐπανέλθωμε στό ἴδιο θέμα. Ἀποσαφηνίσαμε ὡς τώρα πῶς κανέναν ἄλλο δέν ὠνόμαζαν Θεό ἢ ἀποκαλοῦσαν Κύριο οἱ κήρυκες τῆς ἀληθείας καί οἱ ἀπόστολοι τῆς ἐλευθερίας, παρά μόνον τόν ἀληθινό Θεό Πατέρα καί τόν Λόγο του, ὁ ὁποῖος ἔχει τήν ὑπεροχή σέ ὅλα. Θά ἀποδείξωμε στή συνέχεια ὅτι αὐτοί ὁμολογοῦν ὡς Κύριο καί Θεό τόν Ποιητή τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς, πού μίλησε μέ τό Μωϋσῆ, τοῦ ἔδωσε τίς διατάξεις τοῦ νόμου³ καί κάλεσε τούς πατέρες, καί δέν ἀναγνωρίζουν ἄλλον κανένα ὡς Θεό καί Κύριο. Καταστήσαμε, λοιπόν, φανερή ἀπό τά ἴδια τους τά λόγια τήν περί τοῦ Θεοῦ γνώμη καί τῶν ἀποστόλων καί τῶν μαθητῶν τους.

Κεφάλαιο ΙΣΤ'

1. Ὑπάρχουν, ὅμως, αὐτοί πού λέγουν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὑπῆρξε τό δοχεῖο τοῦ Χριστοῦ. Σάν περιστέρι κατῆλθε ἐπάνω σέ αὐτόν ὁ Χριστός. Καί ἀφοῦ ἔδειξε τόν ἄρρητο Πατέρα, ἀκαταλήπτως καί ἀδιαιρέτως εἰσηλθε στό Πλήρωμα (διότι εἶνε ἀκατάληπτος ὄχι μόνον ἀπό τούς ἀνθρώπους, ἀλλά καί ἀπό τίς Ἐξουσίες καί τίς Δυνάμεις πού εἶνε στόν οὐρανό)· καί ὅτι ὁ Υἱός μέν εἶνε ὁ

Ἰησοῦς, ὁ Πατήρ, ὁμως, ὁ Χριστός, καί ὁ Πατήρ τοῦ Χριστοῦ εἶνε ὁ Θεός. Ἄλλοι, πάλι, λέγουν ὅτι «κατὰ δόκησιν» ἔπαθε, διότι ἐκ φύσεως ἦταν ἀπαθής. Οἱ ὀπαδοί τοῦ Οὐαλεντίνου λέγουν ὅτι ὁ Ἰησοῦς τῆς θείας οικονομίας εἶνε ὁ ἴδιος πού διήλθε διά τῆς Μαρίας καί κατῆλθε σέ αὐτόν ἀπό τόν οὐρανό ὁ Σωτήρ, ὁ ὁποῖος ὀνομάζεται καί «τά πάντα», διότι ἔχει τά ὀνόματα ὅλων ὅσοι τόν ἔστειλαν. Μαζί μέ ἐκεῖνον τόν τῆς οικονομίας μετέχει καί στή δύναμι καί στό ὄνομα, γιά νά νικάται δι' αὐτοῦ ὁ θάνατος, νά γνωρίζωμε δέ τόν Πατέρα διά τοῦ Σωτήρος, ὁ ὁποῖος κατῆλθε ἐκ τῶν ἄνω καί εἶνε, ὅπως λέγουν, τό δοχεῖο τοῦ ἀνωτέρου Χριστοῦ καί ὅλου τοῦ Πληρώματος. Μέ τή γλῶσσα ὁμολογοῦν ἕνα Χριστό Ἰησοῦ καί μέ τή σκέψι τόν διαιροῦν. Καί ἐπειδή, ὅπως εἶπαμε, τό σύστημά τους εἶνε νά λέγουν πῶς ἄλλος εἶνε ὁ Χριστός, πού προαπέστειλε ὁ Μονογενής γιά νά διορθώσῃ τό Πλήρωμα, καί ἄλλος εἶνε ὁ Σωτήρ, πού ἐστάλη εἰς δόξαν τοῦ Πατρός, ἄλλος δέ ὁ κατ' οικονομίαν, πού λέγουν ὅτι ἔπαθε, ὅταν ἐπέστρεψε στό Πλήρωμα ὁ Σωτήρ πού ἔφερεν τόν Χριστό, εἶνε ἀνάγκη νά χρησιμοποιοῦμε καί νά παρουσιάσωμε ὅλες τίς ἀπόψεις τῶν ἀποστόλων γιά τόν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό· ὅτι, δηλαδή, ὄχι μόνο δέν φρονοῦσαν γι' αὐτόν τίποτε παρόμοιο, ἀλλά μάλλον ἐδειχναν διά τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὅτι αὐτοί, πού θά διδάσκουν τέτοια πράγματα, εἶνε ὑποχεῖριοι τοῦ σατανᾶ, γιά νά ἀνατρέπουν τήν πίστι μερικῶν ἀνθρώπων¹ καί νά τοὺς ἀποσποῦν ἀπό τήν αἰώνια ζωή.

2. Καί τό ὅτι ὁ Ἰωάννης γνῶριζε ἕνα καί τόν αὐτό Λόγο τοῦ Θεοῦ καί ὅτι αὐτός εἶνε ὁ Μονογενής Υἱός πού σαρκώθηκε γιά τή δική μας σωτηρία, δηλαδή, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, τό ἀποδείξαμε ἀρκετά ἀπό ὅσα λέγει ὁ ἴδιος.

Ἄλλά καί ὁ Ματθαῖος γνῶριζε ἕνα καί τόν αὐτό Ἰησοῦ Χριστό. Παραθέτοντας τή γενεαλογία του ὡς ἀνθρώπου ἀπό τήν Παρθένο, ὅπως ὑποσχέθηκε ὁ Θεός στό Δαυῖδ ὅτι «ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας» του θά ἐγείρῃ αἰώνιο Βασιλιά², – καί ἔδωσε, μάλιστα, πολύ πρωτύτερα τήν ἴδια ὑπόσχεσι στόν Ἀβραάμ³ – λέγει «Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαυῖδ, υἱοῦ Ἀβραάμ»⁴. Στή συνέχεια, γιά νά ἀπομακρύνῃ ἀπό τή σκέψι μας κάθε ὑποψία σχετικῶς μέ τόν Ἰωσήφ, λέγει «Τοῦ δὲ Χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν. Μνηστευθεῖσις γάρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος ἁγίου»⁵. Ἐπειτα, ὅταν ὁ Ἰωσήφ σκεπτόταν νά διώξῃ τή Μαρία, διότι ἦταν ἐγκυος, παρουσιάσθηκε ὁ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ καί εἶπε· «Μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαριάμ τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματος ἁγίου· τέξεται δὲ υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. Τοῦτο δὲ γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ρηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου· ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱὸν καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὃ ἐστὶ μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός»⁶. Δείχνει, δηλαδή, ὀλοφάνερα πῶς καί ἡ ὑπόσχεσι πρὸς τοὺς πατέρες ἐκπληρώθηκε, διότι ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ γεννήθηκε ἀπό

παρθένο, καί πώς αὐτός ὁ ἴδιος εἶνε ὁ Σωτὴρ Χριστός, πού προκατήγγειλαν οἱ προφῆται. Δέν εἶνε, ὅπως λέγουν αὐτοί, ὁ Ἰησοῦς μὲν αὐτός πού γεννήθηκε ἀπὸ τῆς Μαρίας καὶ ὁ Χριστός αὐτός πού κατήλθε ἐκ τῶν ἄνω. Μποροῦσε, ἐξ ἄλλου, ὁ Ματθαῖος νά πῆ· *«Τοῦ δὲ Ἰησοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν»*. Ἀλλά προβλέποντας τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιο τούς διαστρεβλωτάς καὶ ἀσφαλιζοντάς μας ἐναντίον τῆς ἀπάτης τους, λέγει μὲ τὸ Ματθαῖο· *«Τοῦ δὲ Χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν»*⁷. Ἐπίσης λέγει ὅτι αὐτός εἶνε ὁ Ἐμμανουήλ, μὴ τυχόν τὸν θεωρήσωμε μόνον ἄνθρωπο· *«Οὐ γὰρ ἐκ θελήματος σαρκὸς οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο»*⁸· οὔτε νά ὑποψιαζώμαστε ὅτι ἄλλος ἦταν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἄλλος ὁ Χριστός, ἀλλά νά γνωρίζουμε πώς εἶνε ἓνας καὶ ὁ αὐτός.

3. Τὸ ἴδιο ἐπέξηγεῖ ὁ Παῦλος γράφοντας στοὺς Ρωμαίους· *«Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, προωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον Θεοῦ, ὃ ἐπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἀγίαις περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυῖδ κατὰ σάρκα, τοῦ ὀρισθέντος υἱοῦ Θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ πνεῦμα ἀγιοσύνης ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν»*⁹. Καὶ πάλι, γράφοντας στοὺς Ρωμαίους γιὰ τὸν Ἰσραήλ, λέγει· *«Ὡν οἱ πατέρες καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας»*¹⁰. Ἐπίσης στὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολή λέγει· *«Ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἰοθεσίαν ἀπολάβωμεν»*¹¹. Δείχνει, δηλαδή, ὀλοφάνερα ὅτι ἓνας μὲν εἶνε ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος μὲ τοὺς προφῆτες ἔδωσε τὴν ὑπόσχεσι γιὰ τὸν Υἱό, ἓνας δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ὁποῖος ὡς ἄνθρωπος, πού γεννήθηκε ἀπὸ τὴν παρθένο Μαρία, εἶνε ἀπὸ τὸ σπέρμα τοῦ Δαυῖδ. Αὐτός ὁ Ἰησοῦς Χριστός ὠρίσθηκε Υἱός τοῦ Θεοῦ *«ἐν δυνάμει κατὰ πνεῦμα ἀγιοσύνης ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν»*¹², γιὰ νά εἶνε *«πρωτότοκος τῶν νεκρῶν»*¹³, ὅπως εἶνε καὶ *«πρωτότοκος πάσης κτίσεως»*¹⁴. Ἐγινε δὲ ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ υἱὸς ἀνθρώπου, *«ἵνα τὴν υἰοθεσίαν ἀπολάβωμεν»*¹⁵, καθὼς ὁ ἄνθρωπος ἔφερε καὶ ἔλαβε καὶ συνεῖχε τὸν Υἱό τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Μάρκος λέγει· *«Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὡς γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις»*¹⁶. Ἐνα καὶ τὸν αὐτὸ Υἱό τοῦ Θεοῦ γνωρίζει, τὸν Ἰησοῦ Χριστό, τὸν ὁποῖο προφήτευσαν οἱ προφῆται ὡς Ἐμμανουήλ¹⁷, *«ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας»*¹⁸ τοῦ Δαυῖδ, *«μεγάλης βουλής»*, δηλαδή, τοῦ Πατρός, *«ἄγγελος»*¹⁹, μὲ τὸν ὁποῖο ἔφερε ὁ Θεὸς στὸν οἶκο Δαυῖδ τὴν ἀνατολή καὶ τὸν δίκαιο καὶ *«ἤγειρε κέρας σωτηρίας»*²⁰ γι' αὐτὸν καὶ *«ἀνέστησε μαρτύριον ἐν Ἰακώβ»*²¹. Ἐπίσης, ὁ Δαυῖδ, ἀναφέροντας τίς αἰτίες τῆς γεννήσεώς του, λέγει· *«Καὶ νόμον ἔθετο ἐν Ἰσραὴλ, ὅπως ἂν γινῶ γενεὰ ἐτέρα, υἱοὶ οἱ τεθησόμενοι ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἀναστήσονται καὶ ἀπαγγελοῦσιν αὐτὰ τοῖς υἱοῖς αὐτῶν, ἵνα θῶνται ἐπὶ τὸν Θεὸν τὴν ἐλπίδα αὐτῶν καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ἐκζητήσωσιν»*²². Καὶ πάλι, ὁ ἄγγελος, εὐαγγελιζόμενος τὴν παρθένο Μαρία, λέγει· *«Ὁὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται καὶ δώσει*

αὐτῷ Κύριος τὸν θρόνον Δαυῖδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ»²³. Αὐτόν, δηλαδή, πού εἶνε υἱὸς Ὑψίστου τὸν παραδέχεται καὶ ὡς υἱὸ Δαυῖδ. Ἐπειδὴ γνόριζε ὁ Δαυῖδ τὸ σχέδιο τῆς ἐλεύσεώς του διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, μέ τό ὁποῖο ἐξουσιάζει ὅλους τούς ζῶντας καί τούς νεκρούς, τόν ὠμολόγησε ὡς Κύριο, ὁ ὁποῖος κάθεται στά δεξιὰ τοῦ ὑψίστου Πατρός²⁴.

4. Καί ὁ Συμεών, ὁ ὁποῖος ἔλαβε ἀπό τό ἅγιο Πνεῦμα τήν προφητεία πῶς δέν θά δῆ θάνατο, ἐάν δέν δῆ προηγουμένως τόν Ἰησοῦ Χριστό, παίρνοντας στά χέρια του τόν πρωτότοκο υἱὸ τῆς Παρθένου, εὐλόγησε τόν Θεό καί εἶπε: «*Νῦν ἀπολύεις τὸν δουλόν σου, δέσποτα, κατὰ τὸ ρῆμά σου ἐν εἰρήνῃ, ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἠτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν, φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ*»²⁵. Ὁμολογεῖ ὅτι τό βρέφος Ἰησοῦς, πού γεννήθηκε ἀπό τῆ Μαρία καί τό κρατοῦσε στά χέρια του, εἶνε ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, τό φῶς τῶν ἀνθρώπων, ἡ δόξα τοῦ Ἰσραήλ καί ἡ εἰρήνη καί ἡ ἀνάπαυσι ὄσων ἐκοιμήθησαν. Διότι «*ἐσκέλευσε*» ἤδη τούς ἀνθρώπους, ἀφαιρώντας τήν ἄγνοιά τους καί δωρίζοντας τῆ δική του γνώσι καί «*ἐπρονόμευσε*» ὄσους τόν γνώριζαν, ὅπως λέγει ὁ Ἡσαΐας: «*Κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ ταχέως σκύλευσον, ὀξέως προνόμεισον*»²⁶. Αὐτά εἶνε τά ἔργα τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἴδιος, λοιπόν, ἦταν ὁ Χριστός, τόν ὁποῖο κρατώντας στήν ἀγκαλιά του ὁ Συμεών εὐλογοῦσε τόν Ὑψίστο. Αὐτόν, ὅταν τόν εἶδαν οἱ ποιμένες, τόν δόξαζαν ὡς Θεό²⁷. Γι' αὐτόν ὁ Ἰωάννης, ὅταν ἀκόμη ἦταν στήν κοιλία τῆς μητέρας του καί ὁ Χριστός στήν μήτρα τῆς Μαρίας, ἐπειδὴ τόν ἤξερε ὡς Κύριο, «*ἐσκήρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει*»²⁸. Αὐτόν οἱ μάγοι, ὅταν τόν εἶδαν, τόν προσκύνησαν καί τοῦ πρόσφεραν τά δῶρα, πού ἀναφέραμε πρωτύτερα²⁹. Ὑποκλίθηκαν μπροστά στόν αἰώνιο Βασιλιᾷ καί ἐπέστρεψαν ἀπό ἄλλον δρόμο³⁰, ὄχι ἀπό τό δρόμο τῶν Ἀσσυρίων. «*Διότι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα ἢ μητέρα, λήγεται δύναμιν Δαμασκοῦ καὶ τὰ σκῦλα Σαμαρείας ἐναντι βασιλέως Ἀσσυρίων*»³¹. Μυστικά, βεβαίως, ἀλλά μέ ἔμφασι φανερώνει ὅτι μέ κρυφή δύναμι κατενίκησε ὁ Κύριος τόν Ἀμαλήκ³². Γι' αὐτό ἄρπαζε καί τά παιδιά, πού ἦσαν στόν οἶκο Δαυῖδ καί ἔλαχαν καλὸ κλῆρο νά γεννηθοῦν ἐκεῖνα τά χρόνια, γιὰ νά τά στείλη νωρίτερα στή βασιλεία του. Ὁ ἴδιος, ὅταν ἦταν νήπιο, ἐτοίμαζε ὡς μάρτυρες γιὰ τόν Χριστό, ὁ ὁποῖος γεννήθηκε στή Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας, στήν πόλι Δαυῖδ, τά νήπια τῶν ἀνθρώπων, πού σκοτώθηκαν σύμφωνα μέ τήν προφητεία τῆς Γραφῆς³³.

5. Γι' αὐτό καί ὁ Κύριος μετὰ τήν ἀνάστασι ἔλεγε στοὺς μαθητάς του: «*Ἦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῆ καρδιά τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται! οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ;*»³⁴. Καί πάλι εἶπε σέ αὐτοῦς: «*Οὗτοι οἱ λόγοι ὄς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὦν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσέως καὶ προφήταις καὶ ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ. Τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφὰς καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὅτι οὕτω γέγραπται παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ ἀναστῆναι*

ἐκ νεκρῶν καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἄφρασιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη»³⁵. Εἶνε αὐτός ὁ ἴδιος πού γεννήθηκε ἀπὸ τῆς Μαρίας. Διότι, καθὼς λέγει, «δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι καὶ σταυρωθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι»³⁶. Δὲν γνωρίζει, λοιπόν, ἄλλον υἱὸ ἀνθρώπου τὸ Εὐαγγέλιο, παρά μόνον αὐτόν πού γεννήθηκε ἀπὸ τῆς Μαρίας καὶ ἔπαθε. Οὔτε γνωρίζει κάποιον Χριστό, πού πρὶν ἀπὸ τὸ πάθος «πέταξε» ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ. Ἀλλὰ αὐτόν πού γεννήθηκε, τὸν Ἰησοῦ Χριστό, τὸν ἀναγνωρίζει ὡς Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, πού ἔπαθε καὶ ἀναστήθηκε, ὅπως διαβεβαιώνει ὁ Ἰωάννης, ὁ μαθητὴς τοῦ Κυρίου· «Ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα πιστεύσητε ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν αἰώνιον ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ»³⁷. Προβλέπει, δηλαδή, αὐτές τίς βλάσφημες διδασκαλίες, πού διαιροῦν τὸν Κύριο, ὅσο μποροῦν, καὶ λέγουν ὅτι ἀποτελεῖται ἀπὸ διαφορετικά πρόσωπα. Γι' αὐτὸ καὶ στὴν ἐπιστολὴ του μᾶς δίδει τὴν ἐξῆς μαρτυρία· «Παιδιά, ἐσχάτη ὥρα ἐστὶ, καὶ καθὼς ἠκούσατε ὅτι ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται, νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν· ὅθεν γινώσκουμεν ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν. Ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν· εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, μεμενήκεισαν ἂν μεθ' ἡμῶν· ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ ὅτι οὐκ εἰσὶ ἐξ ἡμῶν. Γινώσκετε οὖν ὅτι πᾶν ψεῦδος ἐξωθέν ἐστι καὶ οὐκ ἐκ τῆς ἀληθείας. Τίς ἐστὶν ὁ ψεῦστης, εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἐστὶν ὁ Χριστός; οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχριστος»³⁸.

6. Ὅλοι ὅσους εἶπαμε πρὶν, μολονότι μὲ τῆς γλῶσσης παραδέχονται ἓνα Ἰησοῦ Χριστό, στὴν οὐσία ξεγελοῦν τὸν ἑαυτό τους, διότι ἄλλα φρονοῦν καὶ ἄλλα λέγουν καὶ τὰ ἐπιχειρήματά τους εἶνε ποικίλα, ὅπως δεῖξαμε. Λέγουν, δηλαδή, ὅτι ἄλλος εἶνε ὁ Χριστός, πού ἔπαθε καὶ γεννήθηκε, καὶ ἄλλος εἶνε ὁ τοῦ Δημιουργοῦ τους, πού εἶνε κατ' οἰκονομίαν, ἢ αὐτός πού εἶνε ἀπὸ τὸν Ἰωσήφ, τὸν ὁποῖο παρουσιάζουν παθητό· ὅτι ἄλλος, ὅμως, ἀπὸ αὐτούς κατῆλθε ἀπὸ τὰ ἀόρατα καὶ ἄρρητα, γιὰ τὸν ὁποῖο βεβαιώνουν ὅτι εἶνε ἀόρατος καὶ ἀκατάληπτος καὶ ἀπαθής, πλανώντας ἔτσι τοὺς ἀνθρώπους μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, διότι ἡ δοξασία τους ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὸν ἀληθινὸ Θεό. Ἄγνοοῦν ὅτι ὁ Λόγος του, ὁ Μονογενὴς Υἱός, πού πάντα συμπαραστέκεται στὸ ἀνθρώπινο γένος, ἐνωμένος καὶ «πεφυρμένος» μὲ τὸ πλάσμα του κατὰ τὴν εὐδοκία τοῦ Πατρὸς, καὶ ὁ ὁποῖος ἐγίνε ἀνθρώπος, εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ὁποῖος ἔπαθε ὑπὲρ ἡμῶν³⁹ καὶ ἀναστήθηκε γιὰ ἐμᾶς· καὶ πάλι θὰ ἔλθῃ «ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς»⁴⁰, γιὰ νὰ ἀναστήσῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ δώσῃ τὴν σωτηρία καὶ τὸν κανόνα τῆς δικαιοσύνης σὲ ὅλους ὅσοι ὑποτάχθησαν σὲ αὐτόν. Ἐνας, λοιπόν, εἶνε ὁ Θεὸς Πατὴρ, ὅπως δεῖξαμε, καὶ ἓνας ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, πού ἔρχεται κατ' οἰκονομίαν καὶ «ἀνακεφαλαιώνει» τὰ πάντα «ἐν ἑαυτῷ»⁴¹. Εἶνε, ὅμως, καθ' ὅλα καὶ ἄνθρωπος, πλάσμα τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὸν ἄνθρωπο, λοιπόν, «ἀνακεφαλαιώνει ἐν ἑαυτῷ», ἐφ' ὅσον ὁ ἀόρατος ἐγίνε ὁρατός καὶ ὁ ἀκατάληπτος καταληπτός καὶ ὁ ἀπαθής παθητός καὶ ὁ Λόγος ἀνθρώπος, «ἀνακεφαλαιώνει τὰ πάντα ἐν ἑαυτῷ». Ὡστε, ὅπως στὰ ὑπερουράνια καὶ στὰ πνευματικά καὶ στὰ ἀόρατα

πρῶτος εἶνε ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ἔτσι καί στά ὀρατά καί στά σωματικά ἔχει τήν ἐξουσία καί τά πρωτεῖα μόνος του ὡς κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας⁴² καί τά πάντα ἐλκύει πρὸς ἑαυτόν⁴³ στὸν κατάλληλο χρόνο.

7. Τίποτε, λοιπόν, ἀτελές καί ἄκαιρο δέν ὑπάρχει στὸν Υἱό, ὅπως καί τίποτε ἀνάρμοστο στὸν Πατέρα. Ὅλα τά γνωρίζει ἐκ τῶν προτέρων ὁ Πατήρ καί τά τελειοποιεῖ ὁ Υἱός στὸν κατάλληλο χρόνο, ὅπως ἀρμόζει καί συνεπάγεται. Γι' αὐτό, ὅταν ἡ παρθένος Μαρία ἐπειγόνταν νά κάνῃ ὁ Κύριος τό θαυμαστό σημεῖο τοῦ οἴνου καί ἤθελε πρό καιροῦ καί σύντομα νά γευθοῦν τό κρασί, ὁ Κύριος ἀπωθώντας τήν παράκαιρη βιασύνη της εἶπε: «*Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; οὐπω ἤκει ἡ ὥρα μου*»⁴⁴. Περίμενε ἐκείνη τὴν ὥρα, πού γνῶριζε ἐκ τῶν προτέρων ὁ Πατήρ. Γι' αὐτό, ὅταν τόσες φορές οἱ ἄνθρωποι ἤθελαν νά τὸν συλλάβουν, «*οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας, ὅτι οὐπω ἐληλύθει ἡ ὥρα τῆς συλλήψεως αὐτοῦ*»⁴⁵ οὔτε ὁ καιρός τοῦ πάθους, πού εἶχε προβλέψει ὁ Πατήρ, ὅπως εἶπε καί ὁ προφήτης Ἀββακούμ: «*Ἐν τῷ ἐγγίξειν τὰ ἔτη ἐπιγνωσθήσῃ, ἐν τῷ παρεῖναι τὸν καιρὸν ἀναδειχθήσῃ, ἐν τῷ ταραχθῆναι τὴν ψυχὴν μου ἐν ὀργῇ ἐλέους σου μνησθήσῃ*»⁴⁶. Ἀλλά καί ὁ Παῦλος λέγει: «*Ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ*»⁴⁷. Ἀπὸ αὐτό φαίνεται ὅτι ὅλα ὅσα γνῶριζε ἐκ τῶν προτέρων ὁ Πατήρ, πού ἦσαν ἀπὸ πρὶν γνωστά καί ταιριασμένα μέ τὴ σειρά, μέ τό χρόνο καί τὴν ὥρα, τά ἔφερε σέ πέρας ὁ Κύριός μας, πού ἦταν, βεβαίως, ἕνας καί ὁ αὐτός, πλούσιος καί μέγας. Ὑπηρετήσε τό πλούσιο καί μεγάλο θέλημα τοῦ Πατρός, διότι ὁ ἴδιος ἦταν ὁ Σωτήρ πού σώζει, ὁ Κύριος πού ἐξουσιάζει, ὁ Θεός πού δημιουργήσε, ὁ Μονογενῆς Υἱός τοῦ Πατρός ἦταν ὁ Χριστός πού προφητεύθηκε καί ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ πού ἐνσαρκώθηκε, ὅταν ἦλθε τό πλήρωμα τοῦ χρόνου, κατὰ τό ὅποιο ἔπρεπε ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ νά γίνῃ υἱός ἀνθρώπου.

8. Ἀθετοῦν, λοιπόν, τὴ θεία οἰκονομία ὅλοι ὅσοι μέ τό πρόσχημα τῆς «*γνωσεως*» πρεσβεύουν ὅτι ἄλλος μὲν εἶνε ὁ Ἰησοῦς, ἄλλος δέ ὁ Χριστός καί ἄλλος ὁ Μονογενῆς (ἀπὸ αὐτόν, ὅμως, εἶνε πάλι ὁ Λόγος) ἄλλος, πάλι, εἶνε ὁ Σωτήρ, γιὰ τὸν ὅποιο λέγουν οἱ μαθηταὶ τῆς πλάνης ὅτι προέρχεται ἀπὸ τοὺς Αἰῶνες πού δημιουργήθηκαν «*ἐν Ὑστερήματι*». Αὐτοὶ ἀπὸ ἔξω μὲν εἶνε πρόβατα (διότι μέ τὴν ἐξωτερικὴ τους ὁμιλία φαίνονται ὅμοιοι μέ ἐμᾶς καί λέγουν τά ἴδια μέ ἐμᾶς), ἐνῶ ἀπὸ μέσα εἶνε λύκοι⁴⁸. Ἡ σκέψι τους εἶνε ἀνθρωποκτόνος, διότι δημιουργεῖ περισσότερους θεοὺς καί πλάσσει πολλοὺς πατέρες, ἀλλὰ μειώνει καί μέ πολλοὺς τρόπους διαιρεῖ τὸν Υἱό τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ αὐτοῦς καί ὁ Κύριος μᾶς προεῖπε νά φυλαγώμαστε καί ὁ μαθητῆς του ὁ Ἰωάννης στὴν ἐπιστολή, πού μνημονεύσαμε πρὶν⁴⁹, μᾶς παρήγγειλε νά τοὺς ἀποφεύγωμε: «*Πολλοὶ πλάνοι ἐξῆλθον εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, οἱ μὴ ὁμολογοῦντες Ἰησοῦν Χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί· οὗτός ἐστιν ὁ πλάνος καὶ ὁ ἀντίχριστος. Βλέπετε αὐτούς, ἵνα μὴ ἀπολέσητε τὸ εἰργάσασθε*»⁵⁰. Καί πάλι λέγει σέ αὐτὴν τὴν ἐπιστολή: «*Πολλοὶ ψευδοπροφήται ἐξεληλύθασιν ἐκ τοῦ κόσμου. Ἐν τούτῳ γινώσκετε τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ· πᾶν πνεῦμα ὁ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν*

Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστὶ καὶ πᾶν πνεῦμα, ὃ λύει τὸν Ἰησοῦν, ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐστὶ, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀντιχριστοῦ»⁵¹. Αὐτὰ εἶνε ὁμοια μὲ ἐκεῖνο πού λέγει τὸ Εὐαγγέλιο, ὅτι «ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν»⁵². [Γι' αὐτὸ πάλι λέγει στὴν ἴδια ἐπιστολή: «Πᾶς ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννηται»⁵³. Γνωρίζει ἓνα καὶ τὸν αὐτὸ Ἰησοῦ Χριστό, στὸν ὁποῖο ἀνοίχθηκαν οἱ πύλες τοῦ οὐρανοῦ γιὰ νὰ ἀναληφθῆ ἐν δόξῃ. Αὐτός καὶ μὲ τὸ ἴδιο σῶμα, μὲ τὸ ὁποῖο ἔπαθε, θά ἔλθῃ⁵⁴ ἀποκαλύπτοντας τὴ δόξα τοῦ Πατρός]⁵⁵.

9. Καὶ ὁ Παῦλος συμφωνεῖ μὲ αὐτά. Γράφοντας στοὺς Ρωμαίους, λέγει «Πολλῶ μᾶλλον οἱ τὴν περισσειάν τῆς χάριτος καὶ τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες ἐν ζωῇ βασιλεύσουσι διὰ τοῦ ἐνὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ»⁵⁶. Ἄγνοεῖ, λοιπόν, τὸν Χριστό πού ἔφυγε ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ. Οὔτε γνωρίζει τὸν ἄνωθεν Σωτῆρα, τὸν ὁποῖο αὐτοὶ λέγουν ἀπαθῆ. Διότι, ἐάν ἄλλος μὲν ἔπαθε καὶ ἄλλος ἔμεινε ἀπαθῆς, ἄλλος δὲ γεννήθηκε καὶ ἄλλος κατῆλθε σὲ αὐτόν καὶ πάλι τὸν ἐγκατέλειψε, ἀναφέρονται τότε δύο, ὄχι ἓνας. Ἐπειδὴ, ὅμως, ὁ ἀπόστολος αὐτόν, πού γεννήθηκε καὶ ἔπαθε, τὸν γνώριζε ὡς ἓνα Χριστό Ἰησοῦ, λέγει πάλι στὴν ἴδια ἐπιστολή: «Ἡ ἀγνοεῖτε ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; ἵνα ὡσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν»⁵⁷. Πάλι, δείχνοντας ὅτι ὁ Χριστὸς ἔπαθε καὶ ὅτι ὁ ἴδιος εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος πέθανε γιὰ ἐμᾶς καὶ μὲ τὸ αἷμα τοῦ μᾶς ἐξαγόρασε⁵⁸ στὸν προκαθωρισμένο χρόνο, λέγει «Εἰς τί γὰρ Χριστὸς ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε; Συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός, ὅτι ἔτι ἀμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. Πολλῶ μᾶλλον δικαιοθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς. Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῶ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ»⁵⁹. Ὁλοφάνερα, δηλαδή, παραδέχεται ὅτι αὐτός ὁ ἴδιος, πού συνελήφθη, ἔπαθε καὶ ἔχυσε τὸ αἷμα τοῦ γιὰ ἐμᾶς, εἶνε ὁ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπὶ πλέον ἀναστήθηκε καὶ ἀνελήφθηκε στοὺς οὐρανοὺς, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος: «Ἄμα δὲ Χριστὸς ἀπέθανε, μᾶλλον δὲ καὶ ἠγέρθη, ὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ»⁶⁰. Καὶ πάλι: «Εἰδότες ὅτι Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν οὐκέτι ἀποθνήσκει»⁶¹. (Διότι καὶ ὁ ἴδιος προέβλεπε μὲ τὸ ἅγιο Πνεῦμα τίς διαιρέσεις τῶν κακῶν διδασκάλων καὶ θέλοντας νὰ κόψῃ κάθε ἀφορμὴ τῆς διχοστασίας τους λέγει ὅσα μνημόνευσα πρὶν). «Εἰ δὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας τὸν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν»⁶². Μόνον πού δὲν κραυγάζει σὲ αὐτοὺς πού θέλουν νὰ ἀκούσουν: Μὴ πλανᾶσθε! Ἐνας καὶ ὁ αὐτός εἶνε ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος μὲ τὸ πάθος μᾶς συμφιλίωσε μὲ τὸν Θεό καὶ ἀναστήθηκε ἐκ νεκρῶν, κάθετα δὲ στὰ δεξιὰ τοῦ Πατρός καὶ εἶνε τέλειος σὲ ὅλα. Αὐτός, ὅταν τὸν κτυποῦσαν, δὲν ἀνταπέδιδε τὰ κτυπήματα: «ὃς πάσχων οὐκ ἠπέλει»⁶³. Καὶ ὅταν ὑπέμεινε τὸ σταυρικό θάνατο,

παρακαλούσε τόν Πατέρα του νά συγχωρήση τούς σταυρωτάς του⁶⁴. Αὐτός πράγματι μᾶς ἔσωσε. Αὐτός εἶνε ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ Μονογενῆς Υἱός τοῦ Πατρός, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Κεφάλαιο ΙΖ'

1. Μποροῦσαν οἱ ἀπόστολοι νά πούν ὅτι ὁ Χριστός κατῆλθε στόν Ἰησοῦ ἢ ὅτι ὁ ἀνώτερος Σωτήρ κατῆλθε στόν Σωτήρα τῆς οἰκονομίας ἢ ἐκεῖνος πού εἶνε ἀπό τὰ ἀόρατα κατῆλθε σέ αὐτόν πού εἶνε τοῦ Δημιουργοῦ. Ἀλλά οὔτε ἤξεραν, οὔτε εἶπαν τίποτε τέτοιο. Διότι, ἂν τό ἤξεραν, ὅπως οἴομαι θά τό ἔλεγαν. Ὅ,τι ὁμως ἦταν, αὐτό καί εἶπαν ὅτι τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ κατῆλθε «ἐν εἶδει περιστεῶς» σέ αὐτόν¹, τό Πνεῦμα, γιά τό ὅποιο εἶπε ὁ Ἡσαΐας: «Καί ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτόν πνεῦμα τοῦ Θεοῦ»², ὅπως εἶπαμε πρίν. Καί πάλι: «Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὐ εἶνεκεν ἐχρισέ με»³. Γι' αὐτό τό Πνεῦμα εἶπε ὁ Κύριος: «Οὐ γάρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλά τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν»⁴. Καί πάλι, δίδοντας στοὺς μαθητάς τῆ δύναμι τῆς ἐν Θεῷ ἀναγεννήσεως, ἔλεγε σέ αὐτούς: «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος»⁵. Αὐτό τό Πνεῦμα ὑποσχέθηκε μέ τούς προφηῆτες ὅτι θά ἐκχύση στοὺς ἐσχάτους καιροὺς ἐπάνω στοὺς δούλους καί στίς δούλές του γιά νά προφητεύσουν⁶. Γι' αὐτό κατῆλθε καί στόν Υἱό τοῦ Θεοῦ πού ἔγινε υἱός ἀνθρώπου, συνηθισμένο νά κατοικῆ μαζί Του στό ἀνθρώπινο γένος καί νά ἀναπαύεται στοὺς ἀνθρώπους καί νά κατοικῆ στό πλάσμα τοῦ Θεοῦ, ἐκτελώντας σέ αὐτούς τό θέλημα τοῦ Πατρὸς καί ἀνακαινίζοντάς τους ἀπό τὴν παλαιότητα στήν καινότητα τοῦ Χριστοῦ.

2. Αὐτό τό Πνεῦμα ζήτησε ὁ Δαυῖδ γιά τό ἀνθρώπινο γένος, λέγοντας: «Καὶ πνεύματι ἡγεμονικῶ στήριζόν με»⁷. Αὐτό τό Πνεῦμα, λέγει ὁ Λουκᾶς⁸, κατῆλθε μετὰ τὴν ἀνάληψι τοῦ Κυρίου στοὺς μαθητάς τὴν Πεντηκοστή, ἔχοντας τὴ δύναμι νά εἰσαγάγη ὅλα τὰ ἔθνη στὴ ζωὴ καί νά ἀνοίξη τὴν Καινὴ Διαθήκη. Γι' αὐτό καί ἀπό συμφώνου ὑμνοῦσαν τόν Θεό σέ ὅλες τίς γλώσσες, διότι τό Πνεῦμα ἔβανε καί πάλι τίς φυλές πού ἦταν χωρισμένες καί προσέφερε τίς ἀπαρχές ὄλων τῶν ἐθνῶν στόν Πατέρα. Γι' αὐτό καί ὁ Κύριος ὑποσχέθηκε νά στείλῃ τόν Παράκλητο, ὁ ὅποιος θά μᾶς ἐνώση μέ τόν Θεό⁹. Ὅπως, δηλαδή, ἀπό τό ξερὸ σιτάρι δέν μπορεῖ νά γίνῃ φύραμα χωρὶς νερό γιά νά κάνωμε τό ψωμί, ἔτσι οὔτε ἐμεῖς οἱ πολλοὶ θά μπορούσαμε νά γίνωμε ἕνα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἐάν δέν ὑπῆρχε τό νερό ἀπὸ τόν οὐρανό. Καί ὅπως ἡ ξηρὰ γῆ, ἂν δέν πάρῃ νερό, δέν καρποφορεῖ, ἔτσι καί ἐμεῖς, πού ἤμασταν πρῶτα ξύλο ξηρό, ποτέ δέν θά καρποφορούσαμε τὴ ζωὴ, χωρὶς τὴν ἄνωθεν βροχὴ, πού ἔπεσε μέ τό θέλημα τοῦ Πατρὸς. Τὰ σώματά μας, δηλαδή, μέ τό λουτρό αὐτό ἔλαβαν τὴν ἐνότητα, πού ὀδηγεῖ στήν ἀφθαρσία. Καί οἱ ψυχές μας ἔλαβαν αὐτὴν τὴν ἐνότητα μέ τό ἅγιο Πνεῦμα. Γι' αὐτό καί τὰ

δύο εἶνε ἀναγκαῖα, διότι καί τὰ δύο ὠφελοῦν στή ζωῆ τοῦ Θεοῦ. Ὡς ἐλεήμων πού ἦταν ὁ Κύριός μας, στήν παραστρατημένη Σαμαρείτιδα¹⁰, πού δέν ἔμεινε σέ ἓναν ἄνδρα, ἀλλά μοιχεύθηκε μέ πολλούς γάμους, τῆς ἔδειξε καί τῆς ὑποσχέθηκε τό «*ὔδωρ τὸ ζῶν*»¹¹, γιά νά μή διψᾷ περισσότερο οὔτε νά ἀπασχολῆται μέ τήν κοπιώδη ἀντλησι τοῦ νεροῦ, ἔχοντας μέσα της «*τὸ ὔδωρ τὸ ἀλλόμενον εἰς ζωὴν αἰώνιον*»¹². Αὐτό τό «*ὔδωρ*» τό εἶχε ὁ Κύριος ὡς δῶρο ἀπό τόν Πατέρα καί ὁ ἴδιος, ἐπίσης, τό δῶρισε σέ ὅσους γίνονται κοινωνοί του, στέλνοντας σέ ὅλη τή γῆ τό Πνεῦμα τό ἅγιο.

3. Αὐτήν τή δωρεά καί τή χάρι προτύπωνε ὁ Ἰσραηλίτης Γεδεών, τόν ὁποῖο διάλεξε ὁ Θεός γιά νά σώσει τό λαό του τόν Ἰσραὴλ ἀπό τήν κυριαρχία τῶν ἀλλογενῶν. Ἄλλαξε, δηλαδή, αὐτό πού εἶχε ζητήσει στήν ἀρχή καί ὁ πόκος μέ τό μαλλί, στόν ὁποῖο πρῶτα μόνον ὑγρασία ὑπῆρχε, ὕστερα ἔγινε ξηρός¹³. Αὐτό ἦταν τύπος τοῦ λαοῦ καί προφήτευε τή μέλλουσα ξηρασία, ὅτι δέν θά ἔχουν πιά ἀπό τόν Θεό τό Πνεῦμα τό ἅγιο, ὅπως λέγει ὁ Ἡσαΐας: «*Καί ταῖς νεφέλαις ἐντελοῦμαι τοῦ μὴ βρέξει εἰς αὐτήν ὑέτὸν*»¹⁴. Σέ ὅλην, ὅμως, τή γῆ πέφτει πλέον δροσιά, δηλαδή, τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τό ὁποῖο κατεβαίνει στόν Κύριο: «*Πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας, πνεῦμα φόβου Θεοῦ*»¹⁵. Αὐτό τό ἴδιο Πνεῦμα τό ἔδωσε καί πάλι στήν Ἐκκλησία, στέλνοντας ἀπό τοὺς οὐρανοὺς τόν Παράκλητο σέ ὅλη τή γῆ, ὅπου ἔπεσε ὁ διάβολος σάν ἀστραπή, ὅπως λέγει ὁ Κύριος¹⁶. Γι' αὐτόν τό λόγο εἶνε ἀναγκαῖα γιά ἐμᾶς ἡ δροσιά τοῦ Θεοῦ, γιά νά μή κατακαοῦμε, οὔτε νά γίνωμε ἄκαρποι, καί ἐκεῖ πού εἶχαμε κατήγορο νά ἔχωμε τώρα τόν Παράκλητο. Εὐσπλαχνίσθηκε, ἐπίσης, καί ἐμπιστεῦθηκε ὁ Κύριος στό Πνεῦμα τό ἅγιο τόν ἄνθρωπό του πού ἔπεσε στοὺς ληστὰς, τοῦ ἔδωσε τὰ τραύματά του καί ἔδωσε δύο βασιλικά δηνάρια¹⁷. Ἐτσι, παίρνοντας μέ τό Πνεῦμα τήν εἰκόνα καί τήν ἐπιγραφή τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ, θά καρποφοροῦμε πληρώνοντας στόν Κύριο πολλαπλάσιο τό δηνᾶριο πού μᾶς ἔδωσε¹⁸.

4. [Τό ἅγιο Πνεῦμα, λοιπόν, κατῆλθε γιά νά ἐκπληρωθῆ ἡ οἰκονομία, πού εἶχε ὀρίσει ἀπό πρὶν ὁ Θεός. Καί ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶνε καί Λόγος τοῦ Πατρὸς, κατῆλθε, ὅταν πλέον ἦλθε τό πλήρωμα τοῦ χρόνου¹⁹, πῆρε σῶμα ἀνθρώπινο καί ἐκπλήρωσε ὅλη τή θεία οἰκονομία γιά τή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς εἶνε ἓνας καί ὁ αὐτός, ὅπως τό μαρτυρεῖ ὁ ἴδιος καί ὁμολογοῦν οἱ ἀπόστολοι καί κηρῦσσουν οἱ προφῆται. Γι' αὐτό ἀποδείχθηκαν ψευτικές ὅλες οἱ διδασκαλίες ἐκείνων πού βρῆκαν ἐπὶ πλέον τίς ὀγδοάδες, τίς τετράδες καί τήν «κατὰ δόκησιν» ἐνανθρώπησι²⁰, ἀκόμη δέ καί ὅσων ἐπινόησαν τίς ὑποδιαρέσεις. Αὐτοί, βεβαίως, ἀναιροῦν τό Πνεῦμα. Ἄλλον πιστεύουν ὡς Χριστό καί ἄλλον ὡς Ἰησοῦ. Καί διδάσκουν πῶς ὁ Χριστὸς δέν ὑπῆρξε ἓνας, ἀλλά πῶς πολλοί. Καί ἂν ἔλεγαν πῶς εἶνε ἐνωμένοι, πάλι δείχνουν ὅτι ὁ ἓνας μετέσχε στό πάθος καί ὁ ἄλλος παρέμεινε ἀπαθής. Ὁ ἓνας ἀνῆλθε στό Πλήρωμα, ὁ ἄλλος ἔμει-

νε στό Μέσον· καί ὁ ἕνας, βεβαίως, εὐωχεῖται καί εὐφραίνεται στά ἀθέατα καί ἄρρητα, ἐνῶ ὁ ἄλλος παρίσταται στόν Δημιουργό χωρίς καμμία δύναμι. Γι' αὐτό καί σύ καί ὄλοι ὅσοι προσέχουν σέ αὐτό τό σύγγραμμα καί ἀγωνιοῦν γιά τή σωτηρία τους δέν πρέπει νά συγκατατίθεσθε εὐκολα, ὅταν ἔξω ἀκοῦτε τά λόγια τους. Μολονότι λέγουν, ὅπως εἶπαμε πρίν, τά ἴδια μέ τούς πιστούς λόγια, ὄχι μόνο φρονοῦν διαφορετικά, ἀλλά καί ἀντίθετα. Καί μέ ὄλα τά λόγια τους, πού εἶνε γεμάτα βλασφημίες, φονεύουν ὄσους μέ τήν ὁμοιότητα τῶν λόγων τούς ἐλκύουν κοντά τους καί χύνουν τό δηλητηριό τους, πού εἶνε τό διαφορετικό φρόνημά τους· ὅπως ἀκριβῶς κάποιος πού ἀνακατεῦει τό γύψο μέ τό νερό καί τό δίνει ἀντί γιά γάλα, ἐξαπατᾷ μέ τήν ὁμοιότητα τοῦ χρώματος. Ὅπως εἶπε κάποιος ἀνώτερος ἀπό ἐμας²¹ γιά ὄλους ὄσοι μέ ὄποιοιδήποτε τρόπο διαστρέφουν τά τοῦ Θεοῦ καί διαφθεῖρουν τήν ἀλήθεια, «ὁ ἀσβέστης κακῶς ἀνακατεῦεται μέ τό γάλα τοῦ Θεοῦ».

Κεφάλαιο ΙΗ'

1. Ἐφ' ὄσον, λοιπόν, ἀποδείξαμε ὄτι ὁ Λόγος «ἐν ἀρχῇ ἦν πρὸς τὸν Θεόν»¹, ὄτι μέ αὐτόν ἔγιναν ὄλα, ὄτι πάντοτε συμπαραστάθηκε στό ἀνθρώπινο γένος, ὄτι στούς ἐσχάτους καιρούς καί στόν προκαθορισμένο ἀπό τόν Πατέρα χρόνο ἐνώθηκε μέ τό πλάσμα του καί ἔγινε ἄνθρωπος παθητός, ἀποκλείεται κάθε ἀντίρρησι ὄσων λέγουν· «Ἐάν, λοιπόν, γεννήθηκε τότε, προηγουμένως, βεβαίως, δέν ἦταν Χριστός». Δείξαμε, δηλαδή, ὄτι δέν ἔλαβε τότε ἀρχή ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ, διότι πάντοτε ἦταν «παρὰ τῷ Πατρί». Ἀλλά, ὄταν ἐνσαρκώθηκε καί ἔγινε ἄνθρωπος, «ἀνεκεφαλαίωσε ἐν ἑαυτῷ»² τά τόσα πού λέγονταν γιά τούς ἄνθρώπους, χαρίζοντάς μας ἀμέσως τή σωτηρία, ὄστε ὄ,τι χάσαμε μέ τόν Ἀδάμ, δηλαδή, τό «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν»³ Θεοῦ, νά τό πάρωμε πάλι μέ τόν Ἰησοῦ Χριστό.

2. Ἐξ ἄλλου, ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὄποῖος ἄπαξ διά παντός νικήθηκε καί συνετρίβη μέ τήν ἀνυπακοή του, δέν εἶχε τή δύναμι νά κάνη τήν ἀνάπλασι καί νά κρατήσῃ τό βραβεῖο τῆς νίκης. Τοῦ ἦταν ἀδύνατο νά λάβῃ πάλι ὄνος του τή σωτηρία, διότι ἔπεσε στήν ἄμαρτία. Γι' αὐτό καί τά δύο τά ἐπιτέλεσε ὁ Υἱός, πού εἶνε ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ. Κατῆλθε ἀπό τόν Πατέρα, σαρκώθηκε καί κατέβηκε μέχρι τόν Ἄδη. Καί ὄλοκληρώσε τό σχέδιο τῆς σωτηρίας μας, τήν ὄποια μᾶς προτρέπει ὁ ἀπόστολος νά πιστεύσωμε χωρίς δισταγμούς· «Μὴ εἶπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τούτέστι Χριστὸν καταγαγεῖν ἢ τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τούτέστι Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἐλευθερώσαι»⁴. Ἐπειτα συμπληρώνει· «Ὅτι, ἐάν ὄμολογήσῃς ἐν τῷ στόματι σου Κύριον Ἰησοῦν καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὄτι ὁ Θεὸς αὐτὸν ἠγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃς»⁵. Καί ἀναφέρει τό λόγο, γιά τόν ὄποῖο τά ἔκανε αὐτά ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ. Λέγει· «Εἰς τοῦτο γὰρ Χριστὸς καὶ ἔζησε καὶ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, ἵνα νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ»⁶. Καί πάλι, γράφοντας στούς Κοριν-

θίους, λέγει «*Ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν Ἰησοῦν ἐσταυρωμένον*»⁷. Καί παρακάτω λέγει «*Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας, ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἐστὶ*»⁸.

3. Ποιὸς εἶνε, ὅμως, αὐτὸς πού πῆρε μαζί μας τὴν τροφή; Ἡ αὐτὸς πού ἐπλασαν ἐκεῖνοι, ὁ ἐκ τῶν ἄνω Χριστός, πού ἐκτείνεται πέρα ἀπὸ τὸν Ὅρο, δηλαδή, τὸ τέλος, καὶ ἔκανε τὴ Μητέρα τους· ἢ ὁ ἐκ τῆς Παρθένου Ἐμμανουήλ, ὁ ὁποῖος ἔφαγε βούτυρο καὶ μέλι⁹, καὶ γιὰ τὸν ὁποῖο λέγει ὁ προφήτης· «*Καὶ ἄνθρωπός ἐστι· καὶ τίς γνώσεται αὐτόν*»¹⁰. Τὸ ἴδιο ἔλεγε καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος· «*Παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κατὰ τὰς γραφὰς καὶ ὅτι ἐτάφη καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφὰς*»¹¹. [Εἶνε, λοιπόν, φανερό ὅτι ὁ Παῦλος δέν γνωρίζει ἄλλο Χριστό, παρά μόνον αὐτόν, πού γεννήθηκε καὶ ἔπαθε καὶ ἐτάφη καὶ ἀναστήθηκε, τὸν ὁποῖο καὶ ὀνομάζει ἄνθρωπο. Ἀφοῦ εἶπε, δηλαδή, «*εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται*»¹², προσθέτει, φανερώνοντας τὴν αἰτία τῆς ἐνσαρκώσεώς του· «*Ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις ἐκ νεκρῶν*»¹³. Καὶ παντοῦ, ὅπου ἀναφέρεται στό πάθος τοῦ Κυρίου μας, στήν ἀνθρώπινη φύσι του καὶ στό θάνατό του, χρησιμοποίησε τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ· ὅπως στό χωρίο· «*Μὴ τῷ βρώματί σου ἐκεῖνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανε*»¹⁴· καὶ πάλι· «*Νυνὶ δὲ ἐν Χριστῷ οἱ ποτε ὑμεῖς ὄντες μακρὰν ἐγενήθητε ἐγγύς, ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ*»¹⁵. Καὶ πάλι· «*Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατὰρα γέγραπται γάρ· ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμᾶμενος ἐπὶ ξύλου*»¹⁶¹⁷. Καὶ πάλι λέγει· «*Καὶ ἀπολείται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφὸς ἐπὶ τῇ σῆ γνώσει, δι' ὃν Χριστὸς ἀπέθανε*»¹⁸. Δείχνει ὅτι δέν κατῆλθε ὁ ἀπαθὴς Χριστὸς στόν Ἰησοῦ. Ἀλλά ὁ ἴδιος, ἐπειδὴ ἦταν ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἔπαθε γιὰ ἐμᾶς, πέθανε καὶ ἀναστήθηκε, κατῆλθε στόν Ἄδη καὶ ἀνῆλθε στόν οὐρανό. Εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, πού ἔγινε υἱὸς ἀνθρώπου, ὅπως δείχνει καὶ τὸ ἴδιο τὸ ὄνομά του. Στό ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, δηλαδή, προσυπονοεῖται αὐτὸς πού ἔχρισε καὶ αὐτὸς πού χρίσθηκε, ὡς καὶ τὸ ἴδιο τὸ χρίσμα. Ἐχρισε ὁ Πατήρ, χρίσθηκε ὁ Υἱὸς ἐν τῷ Πνεύματι, τὸ ὁποῖο εἶνε τὸ χρίσμα, ὅπως λέγει ὁ Ἡσαΐας· «*Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ εἶνεκεν ἔχρισέ με*»¹⁹. Φανερώνει καὶ τὸν Πατέρα, πού χρίει, καὶ τὸν Υἱό, πού χρίεται, καὶ τὸ Πνεῦμα, πού εἶνε τὸ χρίσμα.

4. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος φανερώνει αὐτόν πού ἔπαθε. Ὅταν, δηλαδή, ρώτησε τοὺς μαθητάς· «*Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου*»²⁰, καὶ ὁ Πέτρος τοῦ ἀπήντησε· «*Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος*», ὁ Χριστὸς τὸν ἐπήνεσε μὲν «*ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ Πατήρ ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς*»²¹, ἀλλά καὶ κατέστησε σαφές ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶνε αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος· «*Ἀπὸ τότε ἤρξατο δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς Ἱερουσόλυμα καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀποδοκιμασθῆναι καὶ σταυρωθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι*»²². Αὐτὸς, πού τὸν ὠμολόγησε ὁ Πέτρος

ώς Χριστό καί τόν ἀπεκάλεσε μακάριο, διότι ὁ Πατήρ τοῦ ἀπεκάλυψε τόν Υἱό τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, εἶπε· ὅτι ὁ ἴδιος πρέπει νά πάθη πολλά καί νά σταυρωθῆ. Καί τότε, ἀφοῦ ἐπιτίμησε τόν Πέτρο, ὁ ὁποῖος νόμιζε πῶς ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Χριστός κατά τήν ἀνθρώπινη ἀποψι καί γι' αὐτό τόν ἀπέτρεπε ἀπό τό πάθος, εἶπε στους μαθητάς· *«Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. Ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ αὐτήν ἕνεκεν ἐμοῦ, σώσει αὐτήν»*²³. Αὐτὰ ἔλεγε φανερά ὁ Χριστός, ὁ Σωτὴρ τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι θά τόν ὠμολογοῦσαν καί γι' αὐτό θά παραδίδονταν στό θάνατο καί θά ἔχαναν τὴ ζωὴ τους.

5. Ἐάν, ὅμως, ὁ ἴδιος δέν ἐπρόκειτο νά πάθη, ἀλλά ἔφυγε ἀπό τόν Ἰησοῦ, γιατί παρώτρυνε τοὺς μαθητάς νά βαστάσουν τό σταυρό καί νά τόν ἀκολουθήσουν, ἀφοῦ ὁ ἴδιος δέν σήκωσε, σύμφωνα μέ αὐτούς, σταυρό, ἀλλά ἔγκατέλειψε τὴν οἰκονομία τοῦ πάθους; Καί ἐπειδὴ δέν τό λέγει αὐτό γιὰ τὴ γνῶσι τοῦ «ἀνωτέρου σταυροῦ», ὅπως τολμοῦν μερικοὶ νά διδάσκουν, ἀλλὰ γιὰ τό πάθος, τό ὁποῖο ἔπρεπε νά ὑπομείνῃ καί ἐπρόκειτο νά ὑπομείνουν καί οἱ μαθηταὶ του, πρόσθεσε· *«Ὃς γὰρ ἂν σώσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ εὐρήσει αὐτήν»*²⁴. Καί ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νά πάθουν οἱ μαθηταὶ γι' αὐτόν, ἔλεγε στους Ἰουδαίους· *«Ἴδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ διδασκάλους καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε»*²⁵. Καί στους μαθητάς του ἔλεγε· *«Ἐνώπιον ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ ἐξ ὑμῶν μαστιγώσουσιν καὶ ἀποκτενοῦσιν καὶ διώξουσιν ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν»*²⁶. Γνώριζε, λοιπόν, καί αὐτούς, οἱ ὁποῖοι ἐπρόκειτο νά μαστιγωθοῦν καί νά φονευθοῦν ἐξ αἰτίας του. Καί ὄχι γι' ἄλλον σταυρό, ἀλλὰ γιὰ τό πάθος, τό ὁποῖο ἐπρόκειτο πρῶτύτερα νά ὑποστῆ ὁ ἴδιος καί ὕστερα οἱ μαθηταὶ του, γι' αὐτό ἔκανε λόγο, ὅταν τοὺς προέτρεπε· *«Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτενονόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτείνειν· φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν στέλλειν εἰς γέενναν»*²⁷, καί ἀκόμη τοὺς τόνιζε μέ ἀνδρεῖο φρόνημα νά ὁμολογοῦν τό ὄνομά του. Καθ' ὅσον ὁ ἴδιος ὑποσχόταν πῶς θά ὁμολογήσῃ μπροστά στὸν Πατέρα του αὐτοῦς πού ὁμολογοῦν τό ὄνομά του μπροστά στους ἀνθρώπους· θά ἀρνηθῆ, ὅμως, ὅσους τόν ἀρνοῦνται²⁸ καί θά ντραπῆ ὅσους ντρέπονται νά τόν ὁμολογήσουν²⁹. Καί ἐνῶ αὐτὰ ἔχουν ἔτσι, μερικοὶ προχώρησαν σέ τέτοια ἀνοησία, ὥστε καί τοὺς μάρτυρες ἀκόμη νά περιφρονοῦν καί νά ἐμπαίζουν ὅσους φονεύθηκαν γιὰ τὴν ὁμολογία τοῦ Χριστοῦ καί ὑπέμειναν ὅσα προεῖπε ὁ Κύριος, σύμφωνα δέ μέ αὐτὰ προσπάθησαν νά ἀκολουθήσουν τὰ ἴχνη τοῦ πάθους τοῦ Κυρίου καί ἔγιναν ἔτσι μάρτυρες τοῦ «παθητοῦ» Χριστοῦ. Ὅλους αὐτοὺς τοὺς αἰρετικούς τοὺς παραδίδουμε στους ἴδιους τοὺς μάρτυρες. Ὅταν, δηλαδή, θά ζητηθῆ τό αἷμά τους καί θά πάρουν τὴ δόξα, τότε ὁ Χριστός θά συνταράξῃ ὅλους ὅσους ἀτιμᾶζουν τό μαρτύριό τους. Καί ἀπὸ αὐτό,

τό όποιο εἶπε ὁ Κύριος στό σταυρό· «*Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσι*»³⁰, φαίνεται ἡ μακροθυμία καί ἡ ὑπομονή καί τό ἔλεος καί ἡ ἀγαθωσύνη τοῦ Χριστοῦ, διότι καί ὁ ἴδιος ἔπαθε καί συγχώρησε ὄσους τόν κακοποιοῦσαν. Τό λόγο, δηλαδή, τοῦ Θεοῦ πού εἶπε σέ ἐμᾶς· «*Ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς*»³¹, τόν ἐφήρμοσε ὁ ἴδιος στό σταυρό· διότι ἀγαπᾶ τόσο πολύ τό ἀνθρώπινο γένος, ὥστε νά ζητᾶ τό ἔλεος καί γι' αὐτούς ἀκόμη πού τόν φονεύουν. Ἄν κάποιος κάνη σύγκρισι μεταξύ Λόγου καί Ἰησοῦ, σάν νά ἦσαν δύο διαφορετικοί, θά βρῆ ὅτι πολύ πιά καλύτερος καί ἀνεκτικός καί πραγματικά ἀγαθός εἶνε αὐτός, πού μέσα στά τραύματά του καί στίς πληγές του καί στά ἄλλα πού ἔγιναν σέ βάρος του εὐεργετῆ καί δέν θυμᾶται τό κακό πού τοῦ ἔγινε, παρά αὐτός, πού ἔφυγε καί δέν ὑπέμεινε κάποια ἀδικία οὔτε ὄνειδισμό.

6. Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ αὐτούς πού λέγουν πῶς ἔπαθε «κατὰ δόκησιν». Ἐάν, δηλαδή, δέν ἔπαθε πραγματικά, δέν θά χρωστούσαμε καμμία χάρι, διότι δέν συνέβη κανένα πάθος. Καί ἐμεῖς, ἐπειδὴ πάσχουμε πραγματικά, θά φαίνεται ὅτι μᾶς παραπλανᾶ, προτρέποντάς μας νά μαστιγωνώμαστε καί νά στρέφουμε καί τήν ἄλλη σιαγόνα³², ἐάν ὁ ἴδιος προηγουμένως δέν τό ἔπαθε πραγματικά. Καί, ὅπως ἀπάτησε ἐκείνους, ὥστε νά φαίνεται αὐτό πού δέν ἦταν, ἔτσι ἀπατᾶ καί ἐμᾶς, διότι μᾶς προτρέπει νά ὑπομένουμε ὅσα ὁ ἴδιος δέν ὑπέμεινε. Θά εἴμαστε, ὅμως, καί ἀνώτεροι ἀπό τό διδάσκαλο, ἐφ' ὅσον ὑποφέρουμε καί ὑπομένουμε ὅσα οὔτε ἔπαθε οὔτε ὑπέμεινε ὁ διδάσκαλος. Ἄλλὰ ὁ Κύριός μας εἶνε ὁ μόνος πραγματικός διδάσκαλος καί ὁ ἀγαθός πράγματι Υἱός τοῦ Θεοῦ καί ἀνεκτικός, ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ Πατρός, ὁ ὁποῖος ἔγινε υἱός ἀνθρώπου. Πάλεψε καί νίκησε, διότι ἦταν ἀνθρωπος, πού πάλευε χάριν τῶν πατέρων καί μέ τήν ὑπακοή του κατέλυε τήν ἀνυπακοή τους. Ἐδεσε τόν ἰσχυρό καί ἔλυσε τοὺς ἀδυνάτους. Καί τή σωτηρία δώρισε στό πλάσμα του, ἐξαφανίζοντας τήν ἁμαρτία. Εἶνε, δηλαδή, ὁ πρατότατος καί ἐλεῆμων Κύριος, ὁ ὁποῖος ἀγαπᾶ τό ἀνθρώπινο γένος.

7. [Αὐτός, λοιπόν, ἔνωσε, καθὼς εἶπαμε πρὶν, τόν ἀνθρωπο μέ τόν Θεό. Διότι, ἂν δέν νίκησε ἀνθρωπος τόν ἀντίπαλο τοῦ ἀνθρώπου, δικαίως δέν θά εἶχε νικηθῆ ὁ ἐχθρός. Ἐάν, πάλι, ὁ Θεός δέν δώρισε τή σωτηρία, δέν θά τήν εἶχαμε σίγουρη. Καί ἂν δέν εἶχε ἐνωθῆ ὁ ἀνθρωπος μέ τόν Θεό, δέν θά μπορούσε νά μετάσχη στήν ἀφθαρσία. Ὁ μεσίτης τοῦ Θεοῦ καί τῶν ἀνθρώπων³³ ἔπρεπε, μέ τή συγγένεια πρὸς τόν καθένα ἀπό τοὺς δύο, νά συμφιλιώση καί μονοιάση καί τοὺς δύο καί δίπλα στόν Θεό νά τοποθετήση τόν ἀνθρωπο καί στοὺς ἀνθρώπους νά γνωρίση τόν Θεό]³⁴. Γι' αὐτόν τό λόγο μπορούμε νά εἴμαστε μέτοχοι τῶν υἱῶν τῆς υἰοθεσίας του, ἐκτός καί ἂν δέν δεχθοῦμε ἀπό αὐτόν τήν διά τοῦ Υἱοῦ ἐπικοινωνία μαζί Του. Διότι πῶς «ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο»³⁵, ἐάν δέν ἦλθε σέ ἐπικοινωνία μέ ἐμᾶς; Γι' αὐτόν τό λόγο ἦλθε στή γῆ καί πέρασε ἀπό κάθε ἡλικία³⁶, ἀποκαθιστώντας γιά ὅλους τήν ἐπικοινωνία μέ τόν Θεό. Ὅσοι, λοιπόν, λέγουν ὅτι αὐτός φανερώθηκε «κατὰ

δόκησιν», ὅτι δέν ἐνσαρκώθηκε, οὔτε ἔγινε πραγματικά ἄνθρωπος, εἶνε ἀκόμη ὑπό τήν παλιά καταδίκη καί συνηγοροῦν γιά τήν ἁμαρτία, διότι δέν κατανικήθηκε κατ' αὐτούς ὁ θάνατος, ὁ ὁποῖος «ἐβασίλευσεν ἀπό Ἀδάμ μέχρι Μωϋσέως καί ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως Ἀδάμ»³⁷. Ὅταν, ὅμως, ἦλθε ὁ νόμος, πού δόθηκε μέ τό Μωϋσῆ καί μαρτυροῦσε γιά τήν ἁμαρτία, ὅτι εἶνε ἁμαρτωλός ὁ ἄνθρωπος, ἀφήρεσε τή βασιλεία τοῦ ἐχθροῦ, ἀποκαλύπτοντας ὅτι αὐτός εἶνε ληστής καί ὄχι βασιλιάς καί ἀποδεικνύοντάς τον ἀνθρωποκτόνο. Ἐπιβάρυνε τόν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος εἶχε μέσα του τήν ἁμαρτία, καί ἀπέδειξε πῶς εἶνε ἔνοχος θανάτου. Ἐπειδή, δηλαδή, ἦταν πνευματικός ὁ νόμος, φανέρωσε μόνο τήν ἁμαρτία, ἀλλά δέν τήν ἐξαφάνισε, διότι ἡ ἁμαρτία ἐξουσίαζε ὄχι τό Πνεῦμα, ἀλλά τόν ἄνθρωπο. Ἐπρεπε, λοιπόν, αὐτός, πού θά ἐξαφάνιζε τήν ἁμαρτία, καί νά ἐξαγοράσει τόν ἄνθρωπο, πού ἦταν ἔνοχος θανάτου, καί νά γίνη αὐτό πού ἦταν καί ἐκεῖνος, δηλαδή, ἄνθρωπος, πού ἀπό τήν ἁμαρτία ὠδηγήθηκε στή δουλεία καί συνέχονταν ἀπό τό θάνατο. Τό ἀποτέλεσμα ἦταν, ἄνθρωπος νά ἐξαφανισθῆ τήν ἁμαρτία καί ἄνθρωπος νά ἐξέλθῃ ἀπό τό θάνατο. [Διότι ὅπως μέ τήν παρακοή τοῦ ἑνός ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος πρῶτος πλάσθηκε ἀπό ἀκατέργαστη γῆ, ἔγιναν ἁμαρτωλοὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καί ἔχασαν τή ζωή, ἔτσι ἔπρεπε καί μέ τήν ὑπακοή τοῦ ἑνός ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος πρῶτος γεννήθηκε ἀπό Παρθένο, νά δικαιωθοῦν ὅλοι οἱ πιστοί³⁸ καί νά πάρουν πίσω τή σωτηρία]³⁹.

Ἔτσι, λοιπόν, ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἔγινε ἄνθρωπος. Καθώς δέ λέγει ὁ Μωϋσῆς: «Θεός, ἀληθινά τὰ ἔργα αὐτοῦ»⁴⁰. Ἐάν δέν «ἐγένετο σὰρξ»⁴¹ καί ἂν δέν φανερωνόταν ὡς ἄνθρωπος, δέν θά ἦταν ἀληθινό τό ἔργο του. Ὅ,τι ὅμως φαινόταν, αὐτό καί ἦταν. Ὁ Θεός «ἀνεκεφαλαίωσε ἐν ἑαυτῷ»⁴² τήν παλιά δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου, γιά νά νεκρώσῃ μέν τήν ἁμαρτία, νά καταργήσῃ δέ τό θάνατο⁴³ καί νά ζωοποιήσῃ τόν ἄνθρωπο. Καί γι' αὐτό εἶνε ἀληθινά τὰ ἔργα του.

Κεφάλαιο ΙΘ'

1. Ὅσοι, πάλι, τόν ὀνομάζουν ἀπλῶς καί μόνον ἄνθρωπο πού γεννήθηκε ἀπό τόν Ἰωσήφ, εἶνε νεκροί, ἐπιμένοντας στή δουλεία τῆς παλιᾶς ἀνυπακοῆς, χωρίς νά ἔχουν ἀκόμη ἐνωθῆ μέ τόν Λόγο τοῦ Θεοῦ Πατρός οὔτε νά ἔχουν λάβει τήν ἐλευθερία μέ τόν Υἱό, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος: «Ἐάν ὁ υἱός ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε»¹. Ἀγνοώντας, ὅμως, τόν Ἐμμανουήλ πού γεννήθηκε ἀπό τήν Παρθένο², στεροῦνται τῆς δωρεᾶς του πού εἶνε ἡ αἰώνια ζωή. Ἐάν δέν ἀποδέχονται τόν Λόγο τῆς ἀφθαρσίας, παραμένουν στή θνητή σὰρκα καί ὑπόκεινται στό θάνατο, ἀφοῦ δέν παίρνουν τό ἀντίδοτο τῆς ζωῆς. Σέ αὐτούς λέγει ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, παρουσιάζοντας τή δωρεά τῆς χάριτός του: [«Ἐγὼ εἶπα· υἱοὶ Ὑψίστου ἐστέ πάντες καί θεοί· ὑμεῖς δέ ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκετε»³. Αὐτά τὰ λέγει πρὸς ὅσους δέν δέχθηκαν τή δωρεά

τῆς υιοθεσίας, ἀλλά καταφρονοῦν τὴν σάρκωσι καὶ τὴν καθαρὰ γέννησι τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ στεροῦν ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο τὴν ἀνοδό του στὸν Θεό καὶ φέρονται ἀχάριστα στὸν Λόγο τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος σαρκώθηκε ὑπὲρ αὐτῶν. Γι' αὐτὸν τὸ λόγο ἐγένεε ἄνθρωπος ὁ Λόγος, γιὰ νὰ χωρέσῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν Λόγο καὶ παίρνοντας τὴν υιοθεσία νὰ γίνῃ υἱὸς Θεοῦ]⁴. Δὲν μπορούσαμε ἀλλιῶς νὰ λάβωμε τὴν ἀφθαρσία καὶ τὴν ἀθανασία, ἐὰν δὲν ἐνωνόμασταν μὲ τὴν ἀφθαρσία καὶ τὴν ἀθανασία. Πῶς, ὅμως, θὰ μπορούσαμε νὰ ἐνωθοῦμε μὲ τὴν ἀφθαρσία καὶ τὴν ἀθανασία, ἐὰν προηγουμένως ἡ ἀφθαρσία καὶ ἡ ἀθανασία δὲν γινόταν αὐτὸ πού εἴμασταν καὶ ἐμεῖς, ὥστε νὰ καταποθῇ τὸ φθαρτὸ ἀπὸ τὴν ἀφθαρσία καὶ τὸ θνητὸ ἀπὸ τὴν ἀθανασία⁵ καὶ νὰ λάβωμε τὴν υιοθεσία τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ⁶;

2. Γι' αὐτὸ «τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται;»⁷. Διότι «ἄνθρωπός ἐστι καὶ τίς γνώσεται αὐτόν;»⁸. Τὸν γνωρίζει, ὅμως, αὐτός, στὸν ὁποῖο ἀπεκάλυψε ὁ ἐν οὐρανοῖς Πατήρ⁹, γιὰ νὰ κατανοήσῃ ὅτι αὐτὸς πού γεννήθηκε «οὐκ ἐκ θελήματος σαρκός, οὐδέ ἐκ θελήματος ἀνδρός»¹⁰, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος¹¹. Τὸ ὅτι, βεβαίως, κανεὶς ἀπολύτως ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀδάμ δὲν ὀνομάζεται Θεός, ὅπως αὐτός, ἢ Κύριος, τὸ ἀποδείξαμε μὲ ἐπιχειρήματα ἀπὸ τὴ Γραφή¹². Τὸ ὅτι, ὅμως, αὐτὸν μόνον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους πού ζοῦσαν τότε, ὡς Θεὸ καὶ Κύριο καὶ Βασιλιᾶ αἰῶνιο καὶ Μονογενῆ καὶ Λόγο ἐνσαρκωμένο κηρύσσουν καὶ ὅλοι οἱ προφῆται καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ τὸ ἴδιο τὸ ἅγιο Πνεῦμα, αὐτὸ μποροῦν νὰ τὸ δοῦν ὅλοι ὅσοι ἔστω καὶ λίγο ἤγγισαν τὴν ἀλήθεια. Αὐτὰ δὲν θὰ τὰ μαρτυροῦσε ἡ Γραφή, ἂν ἦταν μόνον ἄνθρωπος, ὅπως ὅλοι. Ἀλλὰ ἐπειδὴ ὑπεράνω ὅλων εἶχε τὴν ὑπέροχη γέννησι ἀπὸ τὸν ὑψιστο Πατέρα, ἐπιτελέσθηκε ἡ ἐξαιρετὴ γέννησι ἀπὸ τὴν Παρθένο. Καὶ τίς δύο γεννήσεις μαρτυροῦν γι' αὐτὸν οἱ θεῖες Γραφές· ἀκόμη ὅτι εἶνε ἄνθρωπος χωρὶς «εἶδος»¹³ καὶ παθητός¹⁴ καὶ ὅτι κάθισε ἐπάνω στὸν πῶλο τοῦ ὄνου¹⁵ καὶ ὅτι τὸν πότισαν μὲ ξύδι καὶ χολή¹⁶ καὶ ὅτι τὸν περιφρόνησε ὁ λαὸς καὶ ὅτι κατῆλθε μέχρι θανάτου¹⁷. ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι εἶνε ὁ ἅγιος Κύριος¹⁸, ὁ θαυμαστός σύμβουλος¹⁹, ὁ ὠραῖος στὴν ὄψι²⁰, ὁ ἰσχυρὸς Θεός πού ἔρχεται ὡς κριτὴς ὅλων ἐπὶ τῶν νεφελῶν²¹. Ὅλα τὰ σχετικὰ μὲ αὐτὸν τὰ προφήτευσαν οἱ Γραφές.

3. [Ὅπως ἦταν ἄνθρωπος, γιὰ νὰ πειρασθῇ, ἔτσι ἦταν καὶ Λόγος, γιὰ νὰ δοξασθῇ. Ὁ Λόγος παραμένει μὲν ἀτάραχος, ὅταν πειράζεται καὶ σταυρώνεται καὶ πεθαίνει· ἐνώνεταί, ὅμως, μὲ τὸν ἄνθρωπο, ὅταν νικᾷ καὶ ὑπομένη καὶ δείχνεται ἀγαθός καὶ ἀνίσταται καὶ ἀναλαμβάνεται]²². Αὐτός, λοιπόν, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Κύριός μας ὑπῆρξε καὶ υἱὸς ἀνθρώπου. Ἀπὸ τὴ Μαρία, δηλαδή, ἡ ὁποία εἶχε ἀνθρώπινη καταγωγή καὶ ἡ ἴδια ἦταν ἄνθρωπος, εἴλκυε τὴν κατ' ἀνθρώπον γέννησί του καὶ ἐγένεε υἱὸς ἀνθρώπου. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μᾶς ἔδωσε σημεῖο «εἰς βάθος ἢ εἰς ὕψος»²³, τὸ ὁποῖο δὲν ζήτησε ὁ ἄνθρωπος, διότι οὔτε ἠλπίζε ὅτι εἶνε δυνατόν παρθένος νὰ κυοφορήσῃ καὶ παρθένος νὰ γεννήσῃ υἱὸ καὶ τὸ γεννώμενο νὰ εἶνε ὁ Ἐμμανουήλ, «ὁ Θεὸς

μεθ' ἡμῶν»²⁴. Ἀκόμη δέν ἤλπιζε νά κατέλθῃ στά κατώτερα μέρη τῆς γῆς²⁵ ζητώντας τό ἀπολωλός πρόβατο²⁶, τό ὅποιο ἦταν δικό του πλάσμα, καί νά ἀνέλθῃ «εἰς ὕψος»²⁷, προσφέροντας καί συνιστώντας στόν Πατέρα τόν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος βρέθηκε, καί, τέλος, νά κάνῃ ἐν ἑαυτῷ τίς ἀπαρχές τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἀνθρώπου²⁸. Ἔτσι, ὅπως ἡ κεφαλὴ ἀναστήθηκε ἐκ τῶν νεκρῶν, καί τό ὑπόλοιπο σῶμα, ὁ κάθε ἄνθρωπος πού βρίσκεται στή ζωὴ, ὅταν συμπληρωθῇ ὁ χρόνος τῆς καταδίκης ἐξ αἰτίας τῆς ἀνυπακοῆς, θά ἀναστηθῇ «συναρμολογούμενος καὶ συμβιβαζόμενος διὰ πάσης ἀφῆς τῆς ἐπιχορηγίας κατ' ἐνέργειαν»²⁹ τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ τό κάθε μέλος ἔχει τὴν ἰδιαίτερη καί κατάλληλη θέσι στό σῶμα. Πολλές εἶνε οἱ «μονές» στήν οἰκία τοῦ Πατρός³⁰, διότι καί τὰ μέλη τοῦ σώματος εἶνε πολλά³¹.

Κεφάλαιο Κ'

1. Μακρόθυμος ὑπῆρξε ὁ Θεός. Τόν καιρό πού ὁ ἄνθρωπος ἀπομακρύνονταν ἀπό αὐτόν, προέβλεπε ὅτι θά τοῦ ἀποδώσῃ τὴ νίκη διὰ τοῦ Λόγου. Ἐπειδὴ, δηλαδή, τελειοποιούνταν ἡ δύναμι στήν ἀδυναμία, ἔδειχνε ἔτσι τὴν εὐνοιά του καί τὴν ὑπέρτατη δύναμί του. Ὡς παράδειγμα εἶνε τό ὅτι ἀνέχθηκε καί ὑπέμεινε νά καταπιῇ τό κῆτος τόν Ἰωνᾶ¹, ὄχι γιὰ νά τόν καταπιῇ καί νά τόν ἐξαλείψῃ ἐξ ὀλοκλήρου, ἀλλὰ γιὰ νά τόν ἐμέσῃ² καί νά ὑποταχθῇ περισσότερο στόν Θεό· νά δοξάσῃ, ὅμως, περισσότερο αὐτόν πού τοῦ δῶρισε ἀνέλπιστη σωτηρία καί νά βεβαιώσῃ τὴ μετάνοια στοὺς Νινευίτες, ὥστε, φοβισμένοι ἀπὸ τό σημεῖο τοῦ Ἰωνᾶ, νά ἐπιστρέψουν στόν Κύριο, ὁ ὁποῖος τοὺς ἀπελευθέρωσε ἀπὸ τό θάνατο.

Λέγει, λοιπόν, ἡ Γραφή γι' αὐτούς: «Καὶ ἀπέστρεψαν ἕκαστος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν τῆς πονηρᾶς καὶ ἀπὸ τῆς ἀδικίας τῆς ἐν χερσίν αὐτῶν λέγοντες: τίς οἶδεν εἰ μετανοήσει ὁ Θεὸς καὶ ἀποστρέψει τὴν ὀργὴν αὐτοῦ ἀφ' ἡμῶν καὶ οὐ μὴ ἀπολώμεθα.»³ Ἔτσι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἀκόμη ὁ Θεὸς ἀνέχθηκε νά καταποθῇ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τό μεγάλο κῆτος (τό διάβολο), πού ἔγινε αἰτία τῆς παραβάσεως, ὄχι γιὰ νά καταποθῇ καί χαθῇ ἐξ ὀλοκλήρου, ἀλλὰ γιὰ νά προπαρασκευάσῃ καί προετοιμάσῃ τὴν εὐρεσι τῆς σωτηρίας, πού ἔγινε ἀπὸ τόν Λόγο μέ τό σημεῖο τοῦ Ἰωνᾶ σέ ὅσους εἶχαν τὴν ἴδια μέ τόν Ἰωνᾶ γνώμη γιὰ τόν Κύριο καί ὠμολόγησαν καί εἶπαν: «Δουλὸς Κυρίου εἰμί ἐγὼ καὶ τόν Κύριον Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐγὼ σέβομαι, ὅς ἐποίησεν τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν»⁴. Τό ἀποτέλεσμα ἦταν νά λάβῃ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τόν Θεὸ ἀνέλπιστη σωτηρία, νά ἀναστηθῇ ἀπὸ τοὺς νεκρούς, νά δοξάσῃ τόν Θεὸ καί νά πῇ τό λόγο τοῦ προφήτου Ἰωνᾶ: «Ἐβόησα ἐν θλίψει μου πρὸς Κύριον τόν Θεόν μου καὶ εἰσήκουσέ μου ἐκ κοιλίας ἄδου»⁵. νά παραμένῃ δέ πάντα δοξάζων τόν Θεὸ καί χωρὶς διακοπὴ νά τόν εὐχαριστῇ γιὰ τὴ σωτηρία πού τοῦ χάρισε: «Ὅπως μὴ καυχῆσθῃται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ»⁶. καί οὔτε ποτὲ νά ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος ἀντιθετὴ γνώμη γιὰ τόν Θεὸ, νομίζοντας πὼς εἶνε ἰδιαίτερο δῶρο στή φύσι του

ἡ ἀφθαρσία – ἐφ' ὅσον δέν κατέχει τήν ἀλήθεια – καί νά μή ὑπερηφανεύεται ματαιῶς, σάν νά εἶνε ἐκ φύσεως ὁμοιος μέ τόν Θεό. Διότι τό ἄκρον ἄωτον τῆς ἀχαριστίας πρὸς Αὐτόν πού τόν ἔκανε, ἦταν τό ὅτι καί τήν ἀγάπη πού εἶχε ὁ Θεός στόν ἄνθρωπο τήν ἀμαύρωσε καί τύφλωσε τό νοῦ του, ὥστε νά μή ἀντιληφθῆ αὐτό πού ἀξίζει γιά τόν Θεό, συγκρίνοντας καί θεωρώντας τόν ἑαυτό του ἴσο μέ τόν Θεό.

2. Αὐτή, λοιπόν, ὑπῆρξε ἡ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ. Ἐτσι ὁ ἄνθρωπος, πού πέρασε ἀπό ὅλα καί γνώρισε τά διεφθαρμένα ἤθη πού ἔφεραν τό θάνατο τῆς ψυχῆς καί κατόπιν ἐφθασε στήν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασι, μαθαίνοντας ἀπό τήν πειρά του ἀπό πού ἐλευθερώθηκε, πάντοτε νά εἶνε εὐγνώμων στόν Κύριο, διότι πέτυχε ἀπό αὐτόν τό δῶρο τῆς ἀφθαρσίας, καί ὀλοένα νά τόν ἀγαπᾶ περισσότερο. Διότι σέ ὅποιον συγχωροῦνται περισσότερα, αὐτός ἀγαπᾶ περισσότερο⁷. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ὅμως, πρέπει ὁ ἄνθρωπος νά γνωρίζη ὅτι ὁ ἴδιος εἶνε θνητός καί ἀδύναμος· νά κατανοῆ δέ ὅτι καί ὁ Θεός εἶνε τόσο ἀθάνατος καί δυνατός, ὥστε δωρίζει καί στό θνητό τήν ἀθανασία⁸ καί στό προσωρινό τήν αἰωνιότητα· νά καταλαβαίνει ὅτι καί ὅλες οἱ ἄλλες ἀρετές τοῦ Θεοῦ φαίνονται στόν ἴδιο τόν ἑαυτό του καί μέ αὐτές διδάσκεται καί φρονεῖ γιά τόν Θεό πόσο μέγας εἶνε. Ἡ δόξα τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ὁ Θεός· ὁ ἄνθρωπος, ὅμως, εἶνε αὐτός πού δέχεται τήν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, ὅλη τή σοφία καί τή δύναμή του. Ὅπως ὁ ἰατρός ἀποδεικνύεται τί εἶνε μέ τούς ἀρρώστους, ἔτσι καί ὁ Θεός ἀποκαλύπτεται μέ τούς ἀνθρώπους. Γι' αὐτό καί ὁ Παῦλος λέγει «*Συνέκλεισε δὲ ὁ Θεός τὰ πάντα εἰς ἀπειθειαν, ἵνα τοὺς πάντας ἐλεήσῃ*»⁹. Δέν τό λέγει αὐτό γιά τούς πνευματικούς Αἰῶνες, ἀλλά γιά τόν ἄνθρωπο πού δέν ὑπήκουσε στόν Θεό καί ἔχασε τήν ἀθανασία καί κατόπιν βρῆκε τό ἔλεος καί ἔλαβε μέ τόν Υἱό τοῦ Θεοῦ τήν υἰοθεσία πού ἔφερε ὁ ἴδιος. Αὐτός, λοιπόν, ἐάν ἐξη, χωρίς ὑπερηφάνεια καί ἀλαζονεία, τήν ἀληθινή ιδέα γιά ὅσα ἔγιναν καί γι' αὐτόν πού τά ἔκανε, τόν κυρίαρχο τῶν ὅλων Θεό, πού ἔδωσε σέ ὅλα τήν ὑπαρξί, καί ἂν σταθερά τόν ἀγαπᾶ καί ὑποτάσσεται σέ αὐτόν καί τόν εὐχαριστῆ, παίρνει ἀπό αὐτόν μεγαλύτερη δόξα, διότι προοδεύει καί γίνεται ὁμοιος μέ αὐτόν πού πέθανε γιά τή σωτηρία του. Ἐπειδὴ καί ὁ ἴδιος ἔγινε «*ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας*»¹⁰, ἦλθε νά καταδικάσῃ τήν ἁμαρτία καί ὡς ἦδη καταδικασμένη νά τήν ἀποβάλλῃ ἀπό τό σῶμα· νά καλέσῃ, ὅμως, στήν ὁμοίωσί του τόν ἄνθρωπο, καθιστώντάς τον μιμητὴ τοῦ Θεοῦ καί κατευθύνοντάς τον στό δρόμο τῆς ἀγιότητος τοῦ Πατρός. Κατ' αὐτόν τόν τρόπο βλέπει τόν Θεό καί κατανοεῖ τόν Πατέρα πού χαρίζει τόν Λόγο του. Ὁ δὲ Λόγος του κατοίκησε στόν ἄνθρωπο καί ἔγινε υἱὸς ἀνθρώπου, γιά νά συνηθίσῃ τόν ἄνθρωπο νά δέχεται τόν Θεό καί γιά νά κατοικήσῃ ὁ Θεός στόν ἄνθρωπο, σύμφωνα μέ τήν εὐδοκία τοῦ Πατρός.

3. Γι' αὐτό, λοιπόν, ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ὁ ἐκ τῆς Παρθένου Ἐμμανουήλ, εἶνε τό σημεῖο τῆς σωτηρίας μας, διότι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἶνε αὐτός πού μᾶς ἔσωσε. Ἐμεῖς μόνοι μας δέν μπορούσαμε νά σωθοῦμε. Καί γι' αὐτό ὁ Παῦλος,

κηρύσσοντας τήν αδυναμία τοῦ ἀνθρώπου, λέγει· «*Οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν τῇ σαρκί μου ἀγαθόν*»¹¹, πού σημαίνει ὅτι ὄχι ἀπό ἐμᾶς, ἀλλά ἀπό τόν Θεό εἶνε τό ἀγαθό τῆς σωτηρίας μας. Καί πάλι· «*Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος! τίς με ρύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;*»¹². Ὑστερα παρουσιάζει τόν ἐλευθερωτή· «*Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ*»¹³. Αὐτό, ὅμως, ἔλεγε καί ὁ Ἡσαΐας· «*Ἰσχύσατε χεῖρες ἀνειμέναι καὶ γόνατα παραλελυμένα· παρακαλέσατε, οἱ ὀλιγόψυχοι τῇ διανοίᾳ· ἰσχύσατε, μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ ὁ Θεὸς ἡμῶν κρίσιν ἀνταποδίδωσι καὶ ἀνταποδώσει, αὐτὸς ἤξει καὶ σώσει ἡμᾶς*»¹⁴. Αὐτό ἀκριβῶς συμβαίνει, ἐπειδὴ ἔπρεπε νά σωθοῦμε ὄχι μόνοι μας, ἀλλά μέ τῆ βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

4. Ἐπειδὴ, πάλι, οὔτε μόνον ἄνθρωπος θά ἦταν αὐτὸς πού μᾶς σώζει, οὔτε χωρὶς σῶμα (διότι χωρὶς σῶμα εἶνε οἱ ἄγγελοι), προφήτευσε ὅτι· «*Οὐ πρεσβύτερος οὐδὲ ἄγγελος, ἀλλ' αὐτὸς Κύριος σώσει αὐτοὺς διὰ τὸ ἀγαπᾶν αὐτοὺς καὶ φεῖδесθαι αὐτῶν· αὐτὸς λυτρώσεται αὐτούς*»¹⁵. Καί ἐπειδὴ ὁ ἴδιος θά γινόταν ὁρατός ὡς ἀληθινὸς ἄνθρωπος, διότι ἦταν ὁ σωτήριος Λόγος, εἶπε πάλι ὁ Ἡσαΐας· «*Ἴδοὺ Σιών ἢ πόλις, τὸ σωτήριον ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ σου ὄψονται*»¹⁶. Καί ἐπειδὴ δέν ἦταν μόνον ἄνθρωπος αὐτὸς πού πέθανε γιὰ ἐμᾶς, λέγει ὁ Ἡσαΐας· «*Καὶ ἐμνήσθη Κύριος ὁ ἅγιος Ἰσραὴλ τῶν νεκρῶν αὐτοῦ, τῶν κεκοιμημένων εἰς γῆν χῶματος, καὶ κατέβη πρὸς αὐτοὺς εὐαγγελίσασθαι τὸ σωτήριον αὐτοῦ, τοῦ σῶσαι αὐτούς*»¹⁷. Τό ἴδιο, ὅμως, λέγει καί ὁ προφήτης Ἀμώς· «*Αὐτὸς ἐπιστρέψει καὶ οἰκτιρήσει ἡμᾶς, διαλύσει τὰς ἀδικίας ἡμῶν καὶ ἀπορρίψει εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν*»¹⁸. Καί πάλι φανερώνοντας τόν τόπο τῆς ἐλεύσεώς του, λέγει· «*Κύριος ἐκ Σιών ἐφθέγγετο καὶ ἐξ Ἱερουσαλὴμ ἔδωκε φωνὴν αὐτοῦ*»¹⁹. Καί ἐπειδὴ ἀπὸ τόν τόπο τῆς κληρονομίας τοῦ Ἰούδα, πού εἶνε στή νότια Παλαιστίνη, θά ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός, δηλαδή, ἀπὸ τῆ Βηθλεέμ, ὅπου γεννήθηκε ὁ Κύριος, καί ἐπειδὴ θά στείλῃ σέ ὄλο τόν κόσμον τήν αἴνεσί του, λέγει ὁ προφήτης Ἀββακούμ· «*Ὁ Θεὸς ἀπὸ λιβὸς ἤξει καὶ ὁ ἅγιος ἐξ ὄρους Ἐφραΐμ. Ἐκάλυψεν οὐρανοὺς ἢ ἀρετὴ αὐτοῦ καὶ τῆς αἰνέσεως αὐτοῦ πλήρης ἢ γῆ. Πρὸ προσώπου αὐτοῦ πορεύεται λόγος καὶ ἐξελεύσονται εἰς πεδία πόδες αὐτοῦ*»²⁰. Δείχνει, λοιπόν, ὀλοφάνερα ὅτι ὁ Θεὸς θά ἔλθῃ στή Βηθλεέμ ἀπὸ τό ὄρος Ἐφραΐμ, τό ὁποῖο βρίσκεται στό νότιο μέρος τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, καί ὅτι θά εἶνε ἄνθρωπος. Διότι λέγει· «*Ἐξελεύσονται εἰς πεδία πόδες αὐτοῦ*»²¹. τὰ πόδια εἶνε ἰδιαίτερο χαρακτηριστικό τοῦ ἀνθρώπου.

Κεφάλαιο ΚΑ'

1. [Ὁ Θεός, λοιπόν, ἐγίνε ἄνθρωπος καί ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἔσωσε ἐμᾶς, δίδοντας τό σημεῖο τῆς παρθένου¹. Ἀλλά δέν εἶνε σωστή ἢ μετάφρασι μερικῶν, οἱ ὁποῖοι τολμοῦν ὡς ἐξῆς νά ἐρμηνεύουν τό σχετικό χωρίο τῆς Γραφῆς· «*Ἴδοὺ ἡ νεάνις ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν*». Ἐτσι ἐρμήνευσαν ὁ Θεο-

δοτιών ὁ Ἐφέσιος καί ὁ Ἀκύλας ἀπό τόν Πόντο, πού ἦσαν καί οἱ δύο Ἰουδαῖοι προσήλυτοι. Αὐτούς ἀκολούθησαν οἱ Ἐβιωναῖοι, οἱ ὁποῖοι λέγουν ὅτι ὁ Χριστός γεννήθηκε ἀπό τόν Ἰωσήφ]². Καταλύουν, ὅμως, ἀπό μέρος τους ὅλη τή θεία οἰκονομία καί διαψεύδουν τή μαρτυρία τῶν προφητῶν πού ἔδωσε ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Ἡ προφητεία, βεβαίως, ἔγινε πρὶν ἀπὸ τή μετοικεσία στή Βαβυλῶνα, πρὶν, δηλαδή, οἱ Μῆδοι καί οἱ Πέρσαι πάρουν τήν ἐξουσία. Ἡ μετάφρασι στά ἑλληνικά ἔγινε ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς Ἰουδαίους πολὺ πρὶν ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς ἐλεύσεως τοῦ Κυρίου μας, γιὰ νὰ μὴ ἀπομένη καμμία ὑποψία πὼς οἱ Ἰουδαῖοι τὰ μετέφρασαν ἔτσι, γιὰ νὰ εὐχαριστήσουν ἐμᾶς. Αὐτοί, ἀσφαλῶς, ἐάν ἤξεραν ὅτι ἐμεῖς θὰ ζήσωμε καί θὰ χρησιμοποιήσωμε τίς μαρτυρίες ἀπὸ τή Γραφή, ποτέ δέν θὰ δίσταζαν νὰ κατακαύσουν οἱ ἴδιοι τή δική τους Γραφή, ἡ ὁποία φανερῶνει ὅτι ὅλα τὰ ἄλλα ἔθνη μετέχουν στή ζωὴ καί δείχνει ὅτι αὐτοί, πού καυχῶνται πὼς εἶνε «ὁ οἶκος τοῦ Ἰακώβ» καί ὁ λαός τοῦ Ἰσραὴλ, ἀποκληρώθηκαν ἀπὸ τή χάρι τοῦ Θεοῦ.

2. [Πρὶν, δηλαδή, οἱ Ρωμαῖοι στερεώσουν τήν ἐξουσία τους καί ἐνόσω ἀκόμη οἱ Μακεδόνες κατεῖχαν τήν Ἀσία, ὁ Πτολεμαῖος, ὁ γιός τοῦ Λάγου³, ἐπειδὴ εἶχε τή φιλοδοξία νὰ στολίση τή βιβλιοθήκη πού ἔκανε στήν Ἀλεξάνδρεια μέ τὰ συγγράμματα ὄλων τῶν ἀνθρώπων, ὅσα τουλάχιστον ἦσαν σπουδαῖα, ζήτησε ἀπὸ τοὺς Ἱεροσολυμίτες νὰ τοῦ δώσουν μεταφρασμένες στήν ἑλληνικὴ γλῶσσα τίς Γραφές τους. Αὐτοί (ὑπόδουλοι ἀκόμη τότε στοὺς Μακεδόνες) ἔστειλαν στὸν Πτολεμαῖο ἐβδομήντα πρεσβυτέρους, οἱ ὁποῖοι γνῶριζαν πολὺ καλά τίς Γραφές, καθὼς καί τίς δύο γλῶσσες. Ἐτσι ἔκανε ὁ Θεός αὐτὸ πού ἤθελε. Ὁ Πτολεμαῖος, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τοὺς δοκιμάσῃ ὁ ἴδιος, φοβούμενος μὴ τυχόν συμφωνήσουν καί ἀποκρύψουν μέ τήν ἐρμηνεία τήν ἀλήθεια πού περιέχουν οἱ Γραφές, τοὺς χώρισε καί παρήγγειλε ὅλοι νὰ γράψουν τήν ἴδια ἐρμηνεία. Αὐτὸ τὸ ἔκανε γιὰ ὅλα τὰ βιβλία. Ὅταν δέ αὐτοί συγκεντρώθηκαν ὅλοι μαζί μπροστὰ στὸν Πτολεμαῖο καί παρέβηλαν τήν ἐρμηνεία τοῦ καθενός, ὁ μὲν Θεός δοξάσθηκε, οἱ δέ Γραφές ἀποδείχθηκε ὅτι ἦσαν πράγματι ἀπὸ τόν Θεό. Ὅλοι διάβασαν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τὰ ἴδια πράγματα, μέ τίς ἴδιες λέξεις καί τὰ ἴδια ὀνόματα, ὥστε καί οἱ ἐθνικοὶ, πού παρευρίσκονταν, νὰ μάθουν ὅτι οἱ Γραφές ἐρμηνεύθηκαν μέ τήν ἔμπνευσι τοῦ Θεοῦ. Καί δέν εἶνε καθόλου ἄξιο ἀπορίας τὸ ὅτι ὁ Θεός τὸ ἔκανε αὐτό. Ὁ ἴδιος, ἐπειδὴ στήν αἰχμαλωσία ἐπὶ Ναβουχοδονόσορος καταστράφηκαν οἱ Γραφές, ὅταν μετὰ ἀπὸ ἐβδομήντα χρόνια ἐπέστρεψαν οἱ Ἰουδαῖοι στή χώρα τους, στὰ χρόνια τοῦ Ἀρταξέρξου, τοῦ βασιλιᾶ τῶν Περσῶν, ἐνέπνευσε τόν Ἑσδρα, πού ἦταν ἱερεὺς ἀπὸ τή φυλὴ τοῦ Λευῖ, γιὰ νὰ ἀνασυντάξῃ τοὺς λόγους τῶν προφητῶν πού ἔζησαν πρὶν καί νὰ ἀποκαταστήσῃ χάριν τοῦ λαοῦ τὸ Μωσαϊκὸ νόμο].

3. Μέ τόση, λοιπόν, ἀλήθεια καί χάρι Θεοῦ μεταφράσθηκε ἡ Γραφή, ἀπὸ τήν ὁποία προετοιμάσε καί ἀνέπλασε ὁ Θεός τήν πίστι μας πρὸς τόν Υἱό του. Διετήρησε γιὰ ἐμᾶς ἀναλλοίωτη τή Γραφή στήν Αἴγυπτο, στήν ὁποία

αυξήθηκε ο οίκος του 'Ιακώβ, διαφεύγοντας τήν πείνα πού υπήρχε στη Χαναάν, και στήν όποία ο Κύριός μας σώθηκε αποφεύγοντας τήν καταδίωξι του 'Ηρώδου. Αυτή ή μετάφρασι τής Γραφής έγινε πρίν κατέλθη στή γή ο Κύριός μας και πρίν εμφανισθούν οί χριστιανοί (ο Κύριός μας γεννήθηκε γύρω στό τεσσαρακοστό πρώτο έτος τής βασιλείας του Αύγουστου⁴, ο δέ Πτολεμαίος, επί του όποιου μεταφράσθηκε ή Γραφή, ήταν πολύ παλιότερος). 'Αποδεικνύονται, λοιπόν, στ' αλήθεια άναιδείς και θρασείς όσοι θέλουν τώρα νά γίνη διαφορετικά ή μετάφρασι, όταν εμείς τούς ελέγχωμε από τήν ίδια τή Γραφή και τούς αποστομώνωμε για τήν πίστι τής ελεύσεως του Υίου του Θεού. Είνε ή πίστι μας σταθερή και όχι πλαστή και ή μόνη αληθινή. Έχει αποδείξεις από τή Γραφή, πού μεταφράσθηκε μέ τόν τρόπο πού είπαμε πρίν. Και τό κήρυγμα τής 'Εκκλησίας δέν επιδέχεται διορθώσεις. Καθ' ότι οί άπόστολοι, ως παλιότεροι όλων αυτών, συμφωνούν μέ τή μετάφρασι, πού αναφέραμε παραπάνω, και ή μετάφρασι αυτή συμφωνεί μέ τήν παράδοσι των άποστόλων. Και ο 'Πέτρος και ο 'Ιωάννης και ο Ματθαίος και ο Παύλος και οί άλλοι στή συνέχεια και οί μαθηταί τους αναφέρουν όλα τά λόγια των προφητών, όπως τά περιέχει ή μετάφρασι των Ο' πρεσβυτέρων⁵.

4. Τό ένα, λοιπόν, και τό αυτό Πνεύμα του Θεού, πού κήρυξε μέ τούς προφήτες ποιά και τί είδους θά είνε ή έλευσι του Κυρίου, μέ τούς πρεσβυτέρους μετέφρασε καλώς αυτά πού καλώς προφητεύθηκαν. Τό ίδιο Πνεύμα και μέ τούς άποστόλους κήρυξε ότι ήλθε τό πλήρωμα του χρόνου για τήν υιοθεσία⁶ και πλησίασε ή βασιλεία των ουρανών, ή όποία κατοικεί μέσα στους ανθρώπους⁷ πού πιστεύουν στον εκ τής Παρθένου γεννηθέντα 'Εμμανουήλ⁸. Μαρτυρούν οί ίδιοι ότι πρίν συνενρευθί ο 'Ιωσήφ μέ τή Μαρία, όταν, δηλαδή, ήταν παρθένος, «*εuréθη εν γαστρι έχουσα εκ Πνεύματος αγίου*»⁹· ότι τής είπε ο άγγελος Γαβριήλ: «*Πνεύμα αγιον έπελεύσεται επί σε και δύναμις 'Υψίστου επισκιάσει σοι· διό και τό γεννώμενον εκ σου αγιον κληθήσεται Υίός Θεού*»¹⁰· και ότι ο άγγελος είπε κατά τό όνειρο στον 'Ιωσήφ: «*Τούτο δε γεγονός, ίνα πληρωθί το ρηθην υπό 'Ησαΐου του προφήτου· ιδού ή παρθένος εν γαστρι έξει*»¹¹. Οί Ο', όμως, μετέφρασαν ότι ο 'Ησαΐας είπε: «*Και προσέθετο Κύριος λαλήσαι τῷ 'Αχαζ λέγων· αίτησαι σεαντῶ σημεϊον παρὰ Κυρίου Θεού σου εἰς βάθος κάτω ή εἰς ὕψος ἄνω. Καί εἶπεν 'Αχαζ· οὐ μὴ αίτήσω οὐδ' οὐ μὴ πειράσω Κύριον. Καί εἶπεν· οὐ μικρὸν ὑμῖν ἀγῶνα παρέχειν ἀνθρώποις; και πῶς Κύριος παρέχει ἀγῶνα; διὰ τοῦτο δώσει Κύριος αὐτὸς ὑμῖν σημεϊον· ιδού ή παρθένος εν γαστρι έξει και τέξεται υἱὸν και καλέσετε τό ὄνομα αὐτοῦ 'Εμμανουήλ· βούτυρον και μέλι φάγεται· πρὶν ή γνῶναι αὐτὸν ή προελέσθαι πονηρὰ μεταβαλεῖ τό ἀγαθόν· διότι πρὶν ή γνῶναι τό παιδίον ἀγαθόν ή κακὸν ἀπειθεῖ πονηρία του ἐκλέξασθαι τό ἀγαθόν*»¹². Μέ ακρίβεια, λοιπόν, μέ ὅσα είπε, σήμανε τό άγιο Πνεύμα τήν εκ Παρθένου γέννησί του και τήν οὐσία του, ότι θά είνε, δηλαδή, Θεός, διότι αυτό σημαίνει τό όνομα 'Εμμανουήλ. Φανερώνει, επίσης, ότι είνε άνθρωπος μέ αυτό πού λέγει: «*Βούτυρον και μέλι φάγεται*» και μέ τό ότι τόν

ονομάζει «*παιδίον*» και «*πρὶν ἢ γινῶναι ἀγαθὸν ἢ κακόν*»¹³, πού ὅλα αὐτά, βεβαίως, εἶνε σημεῖα παιδιοῦ. Τό ὅτι, ὅμως «*ἀπειθεῖ πονηρία τοῦ ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν*»¹⁴ αὐτό εἶνε ιδιαίτερο χαρακτηριστικό τοῦ Θεοῦ. Ὡστε δέν μπορούμε νά τόν ἐκλάβουμε ἀπλῶς καί μόνον ὡς ἄνθρωπο μέ τό ὅτι θά φάη βούτυρο ἢ μέλι. Οὔτε, πάλι, μέ τό ὄνομα Ἑμμανουήλ πρέπει νά νομίσουμε ὅτι εἶνε Θεός χωρίς ἀνθρώπινο σῶμα.

5. [Καί ὅταν λέγη· «*Ἀκούσατε δὴ οἶκος Δαυῖδ*»¹⁵, σημαίνει ὅτι ὁ αἰώνιος Βασιλιάς, πού ὁ Θεός ὑποσχέθηκε στό Δαυῖδ ὅτι θά τόν ἐγείρη ἀπό τούς ἀπογόνους του, εἶνε ὁ Ἰησοῦς, πού γεννήθηκε ἀπό τήν Παρθένο, τήν ἀπόγονο τοῦ Δαυῖδ]¹⁶. Γι' αὐτό, λοιπόν, καί ὑποσχέθηκε πῶς ὁ Βασιλιάς θά ἔλθῃ ἀπό τόν καρπό τῆς κοιλίας του¹⁷ – κάτι πού εἶνε χαρακτηριστικό τῆς ἐγκύου παρθένου – καί ὄχι ἀπό τόν καρπό τῶν αἰδοίων του οὔτε ἀπό τόν καρπό τῶν νεφρῶν, πού εἶνε γνώρισμα τοῦ ἀνδρός πού γεννᾷ καί τῆς γυναικός πού συλλαμβάνει ἀπό τόν ἄνδρα. Ἡ Γραφή, λοιπόν, δέν ἀναφέρει στήν ὑπόσχεσι τοῦ Θεοῦ τά γεννητικά ὄργανα τοῦ ἀνδρός. Γι' αὐτά δέν γίνεται μνεῖα, διότι αὐτός πού θά ἐγεννᾶτο δέν θά ἦταν «*ἐκ θελήματος ἀνδρός*»¹⁸. Καθώρισε, ὅμως, καί βεβαίωσε τόν καρπό τῆς κοιλίας, γιά νά προφητεύσῃ τή γέννησι αὐτοῦ πού θά ἐγεννᾶτο ἀπό παρθένο. Αὐτό ἀκριβῶς καί ἡ Ἑλισάβετ, πλήρης Πνεύματος ἀγίου, μαρτύρησε λέγοντας πρὸς τή Μαρία· «*Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου*»¹⁹. Τό Πνεῦμα τό ἅγιο ἔδειχνε σέ ὄσους ἤθελαν νά ἀκούσουν, ὅτι ἡ ὑπόσχεσι πού ἔδωσε ὁ Θεός, πῶς ἀπό τόν καρπό τῆς κοιλίας τοῦ Δαυῖδ θά ἀναστήσῃ Βασιλιά²⁰, ἐκπληρώθηκε στήν ἐκ τῆς Παρθένου, δηλαδή, τῆς Μαρίας, γέννησι. Ὅσοι, λοιπόν, ἀλλάζουν τό χωρίο τοῦ Ἡσαΐου ὡς ἐξῆς· «*Ἰδοὺ ἡ νεάνις ἐν γαστρὶ ἔξει*» καί θέλουν νά εἶνε ὁ Ἰησοῦς υἱός τοῦ Ἰωσήφ, ἀλλάζουν τήν ὑπόσχεσι πού ἔδωσε ὁ Θεός στό Δαυῖδ, ὅτι ἀπό τόν καρπό τῆς κοιλίας του θά ἀναστήσῃ «*κέρας*»²¹, δηλαδή, τή βασιλεία τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλά, μολονότι δέν καταλαβαίνουν, ἐν τούτοις τολμοῦν νά τό ἀλλάξουν καί αὐτό τό χωρίο.

6. Αὐτό πού εἶπε ὁ Ἡσαΐας· «*εἰς βάθος κάτω ἢ εἰς ὕψος ἄνω*»²² σημαίνει ὅτι «*ὁ καταβάς αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβάς*»²³. Μέ αὐτό δέ πού εἶπε· «*Αὐτὸς ὁ Κύριος δώσει σημεῖον*»²⁴ ἔδειξε τό παράδοξο τῆς γεννήσεώς του, τό ὅποιο δέν θά γινόταν ἀλλιῶς, ἐάν ὁ ἴδιος ὁ Θεός καί Κύριος τῶν ὄλων δέν ἔδιδε σημεῖο στόν οἶκο Δαυῖδ. Τί τό σπουδαῖο, λοιπόν, ἢ ποιό σημεῖο θά γινόταν μέ τό ὅτι «*ἡ νεάνις*» θά γεννοῦσε συλλαμβάνοντας ἀπό ἄνδρα, ὅπως συμβαίνει μέ ὅλες τίς γυναῖκες πού γεννοῦν; Ἀλλά ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νά γίνῃ ἡ παράδοξη σωτηρία τῶν ἀνθρώπων μέ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ἐγινε καί ἡ παράδοξη γέννησι ἀπό τήν Παρθένο· διότι ὁ Θεός ἔδωσε αὐτό τό σημεῖο καί ὄχι διότι ὁ ἄνθρωπος τό ἔκανε αὐτό.

7. Γι' αὐτό καί ὁ Δανιήλ, προφητεύοντας τήν ἔλευσί του, ἔλεγε ὅτι ἦλθε σέ αὐτόν τόν κόσμον ἕνας «*λίθος ἀχειρότμητος*»²⁵. Ὅπως ὁ «*ἀχειρότμητος λίθος*» βγαίνει χωρίς νά δουλέψουν τά ἀνθρώπινα χέρια, δηλαδή, τά χέρια

τῶν λατόμων, ἔτσι ὁ ἐρχομός του σέ αὐτόν τόν κόσμο ἔγινε χωρίς νά κάνη τίποτε γι' αὐτόν ὁ Ἰωσήφ, ἀλλά μόνο μέ τή συνεργασία τῆς Μαρίας στό σχέδιο τῆς θείας οἰκονομίας. Αὐτός ὁ λίθος ἀπό τή γῆ συνίσταται ἀπό τή δύναμι καί τήν τέχνη τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτό καί ὁ Ἡσαΐας λέγει: «*Ὁὗτω λέγει Κύριος· ἰδοὺ ἐγὼ ἐμβαλῶ εἰς τὰ θεμέλια Σιών λίθον πολυτελεῆ, ἐκλεκτόν, ὕμνον, ἀκρογωνιαῖον, ἐντιμον*»²⁶, γιά νά ἐννοήσωμε ὅτι ἡ ἔλευσί του ὡς ἀνθρώπου ἔγινε ὄχι διότι τό ἤθελε ἄνδρας, ἀλλά διότι τό ἤθελε ὁ Θεός.

8. Ἀλλά καί ὁ Μωϋσῆς προτύπωσε τά τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἔσωσε τό λαό του καί δέν ἦταν ἀπλῶς ἄνθρωπος, υἱός τοῦ Ἰωσήφ. Ἐρριξε, λοιπόν, τό ραβδί του στή γῆ. Αὐτό, παίρνοντας τό σῶμα τοῦ φιδιου²⁷, ἤλεγξε καί ἐξαφάνισε ὅλη τή δολιότητα τῶν Αἰγυπτίων πού ἀντιστάθηκαν στήν οἰκονομία τοῦ Θεοῦ. Καί μαρτυροῦσαν οἱ ἴδιοι οἱ Αἰγύπτιοι ὅτι εἶνε δάκτυλος Θεοῦ²⁸ αὐτός πού ἀπεργάζεται τή σωτηρία τοῦ λαοῦ καί ὄχι ἀνθρώπινη δύναμι. Ἄν ἦταν υἱός τοῦ Ἰωσήφ, πῶς μπορούσε νά εἶνε παραπάνω ἀπό τό Σολομῶντα²⁹ ἢ τόν Ἰωνᾶ³⁰ καί τό Δαυῖδ³¹, ἀφοῦ γεννήθηκε ἀπό τό ἴδιο σπέρμα καί ἦταν ἀπόγονός τους; Καί γιατί ἔλεγε μακάριο τόν Πέτρο, ὁ ὁποῖος τόν ἀνεγνώρισε πῶς εἶνε Υἱός τοῦ Θεοῦ τοῦ Ζῶντος³²;

9. Ἐκτός ἀπό αὐτά, οὔτε Βασιλιᾶς θά μπορούσε νά εἶνε, ἐάν ἦταν υἱός τοῦ Ἰωσήφ, οὔτε κληρονόμος, σύμφωνα μέ τόν Ἱερεμία. Διότι ὁ Ἰωσήφ ἀποδεικνύεται ὅτι εἶνε υἱός (ἀπόγονος) τοῦ Ἰωακείμ καί τοῦ Ἰεχονία, ὅπως ὁ Ματθαῖος ἐκθέτει στή γενεαλογία του³³. Ὁ Ἰεχονίας, ὅμως, καί ὄλοι οἱ ἀπόγονοί του ἔχασαν τή βασιλεία, ὅπως λέγει ὁ Ἱερεμίας: «*Ζῶ ἐγὼ, λέγει Κύριος, ἐάν γενόμενος γένηται Ἰεχονίας υἱὸς Ἰωακείμ βασιλεὺς Ἰούδα ἀποσφράγισμα ἐπὶ τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς μου, ἐκεῖθεν ἐκσπάσω σε καὶ παραδώσω ἐν χειρὶ τῶν ζητούντων τὴν ψυχὴν σου*»³⁴. Καί πάλι: «*Ἦτιμῶθη Ἰεχονίας ὡς σκεδὸς οὗ οὐκ ἔστι χρεία αὐτοῦ, ὅτι ἐξεβλήθη εἰς γῆν, ἣν οὐκ ἤδει. Γῆ, ἄκουε λόγον Κυρίου· γράμμον τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐκκήρυκτον ἄνθρωπον, ὅτι οὐ μὴ ἀυξηθῆ ἔκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ καθημένο ἐπὶ θρόνον Δαυῖδ, ἄρχων ἐν τῷ Ἰούδα*»³⁵. Καί πάλι, ὁ Θεός λέγει γιά τόν πατέρα του τόν Ἰωακείμ: «*Διὰ τοῦτο οὕτως εἶπε Κύριος ἐπὶ Ἰωακείμ πατέρα αὐτοῦ, βασιλέα Ἰούδα· οὐκ ἔσται αὐτῷ καθημένο ἐπὶ θρόνον Δαυῖδ, καὶ τὸ θνησιμαῖον αὐτοῦ ἔσται ἐρριμμένον ἐν τῷ καύματι τῆς ἡμέρας καὶ ἐν τῷ παγετῷ τῆς νυκτός· καὶ ἐπισκέψομαι ἐπ' αὐτὸν καὶ ἐπὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ καὶ ἐπάξω ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας Ἱερουσαλήμ, ἐπὶ τὴν γῆν Ἰούδα πάντα τὰ κακά, ἃ ἐλάλησα πρὸς αὐτούς*»³⁶. Ὅσοι, λοιπόν, λέγουν ὅτι ὁ Ἰησοῦς γεννήθηκε ἀπὸ τόν Ἰωσήφ καί ὅτι ἐλπίζουν σέ Αὐτόν, χάνουν γιά τόν ἑαυτό τους τή βασιλεία καί ὑπόκεινται στήν κατάρρα καί στό ἐπιτίμιο ἐπάνω στόν Ἰεχονία καί στό σπέρμα του. Γι' αὐτό εἰπώθηκαν αὐτά γιά τόν Ἰεχονία, ἐπειδὴ γνώριζε τό ἅγιο Πνεῦμα ἐκ τῶν προτέρων ὅσα λέγουν οἱ κακοὶ διδάσκαλοι καί γιά νά μάθουν ὅτι δέν θά γεννηθῆ ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τό σπέρμα του, δηλαδή, ἀπὸ τόν Ἰωσήφ. Ἀλλά σύμφωνα μέ τὴν ὑπόσχεσι τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὴν κοιλία τοῦ Δαυῖδ ἐγείρεται αἰώνιος Βασιλιᾶς³⁷, ὁ ὁποῖος ἀνακεφαλαιώ-

νε στον έαυτό του όλα³⁸ και την παλιά δημιουργία.

10. Όπως, δηλαδή, μέ την άνυπακοή του ένός άνθρώπου εισήλθε ή άμαρτία και μέ την άμαρτία κυριάρχησε ό θάνατος, έτσι και μέ την ύπακοή του ένός άνθρώπου ή δικαίωσι, πού εισήλθε, καρποφόρησε τή ζωή³⁹ για τούς άνθρώπους πού παλιά είχαν πεθάνει. Ό πρωτόπλαστος Άδάμ έλαβε τήν ύπαρξι του από τήν άκατέργαστη γή, πού ήταν μέχρι τότε παρθένος («ου γάρ έβρεξεν ό Θεός και άνθρωπος ουκ ήν εργάζεσθαι τήν γήν»⁴⁰) και πλάσθηκε μέ τό χέρι του Θεού, δηλαδή, μέ τον Λόγο του («πάντα δι' αυτού έγένετο»⁴¹), και έλαβε ό Κύριος χώμα από τή γή και έπλασε τον άνθρωπο⁴². Έτσι αυτός πού είνε ό Λόγος του Θεού, άνακεφαλαιώνοντας στον έαυτό του⁴³ τον Άδάμ, όρθως πήρε τή γέννησι πού άνακεφαλαίωσε τον Άδάμ, από τή Μαρία, ή όποία μέχρι τότε ήταν παρθένος. [Έάν, λοιπόν, ό πρώτος Άδάμ είχε πατέρα άνθρωπο και γεννήθηκε από σπέρμα άνδρός, φυσικό ήταν να πή ότι και ό δεύτερος Άδάμ γεννήθηκε από τον Ίωσήφ. Άν, όμως, εκείνος έλήφθη από τή γή και τον έπλασε ό Θεός, έπρεπε και αυτός, ό όποιος τον άνακεφαλαίωσε έν έαυτώ, πλασμένος ως άνθρωπος από τον Θεό, να έχη τήν ίδια άκριβώς όμοιότητα μέ εκείνον ως προς τή γέννησί του. Γιατί, άλλωστε, ό Θεός δέν πήρε χώμα, αλλά ένήργησε έτσι, ώστε ή πλάσι να γίνη από τή Μαρία; Για να μή γίνη άλλη πλάσι ούτε να είνε άλλο αυτό πού σώζεται, αλλά να άνακεφαλαιωθή εκείνος ό ίδιος άνθρωπος, διατηρουμένης τής όμοιότητος]⁴⁴.

Κεφάλαιο ΚΒ'

1. [Πλανώνται, λοιπόν, πολύ και εκείνοι άκόμη πού λέγουν ότι αυτός δέν πήρε τίποτε από τήν Παρθένο, για να άπορρίψουν τήν κληρονομία του σώματος και να άποβάλουν τήν όμοιότητα]. Άν ό Άδάμ πλάσθηκε και έλαβε ύπαρξι από τή γή, μέ τό χέρι και τήν ενέργεια του Θεού¹, ένώ ό Χριστός έγινε άνθρωπος χωρίς τό χέρι και τήν ενέργεια του Θεού, τότε Αυτός, πού έγινε κατά τήν εικόνα και τήν όμοίωσι του πρώτου, δέν διετήρησε τήν όμοίωσι του άνθρώπου και θά φαίνεται ως άνάρμοστο έργο, έφ' όσον δέν έχει πού να επιδείξη τή σοφία Του. Αυτό, όμως, πρέπει να πούμε, ότι, δηλαδή, «κατά δόκησιν» έμφανίσθηκε ως άνθρωπος, ένώ δέν ήταν, και ότι έγινε άνθρωπος, χωρίς να πάρη τίποτε από τον άνθρωπο. Έάν, βεβαίως, δέν έλαβε από τον άνθρωπο τήν ύπόστασι του σώματος, ούτε άνθρωπος έγινε ούτε υίός άνθρώπου. Και άν δέν έγινε αυτό πού ήμασταν έμείς, δέν έκανε και τίποτε σπουδαίο πού έπαθε και υπέφερε. Για έμάς, όμως, ό καθένας θά όμολογήση ότι είμαστε σώμα, πού τό πήραμε από τή γή, και ψυχή, πού έλαβε τήν πνοή της από τον Θεό². Αυτό, λοιπόν, τό σώμα πήρε ό Λόγος του Θεού, άνακεφαλαιώνοντας στον έαυτό του³ τό πλάσμα του. Και γι' αυτό όμολογει ό ίδιος ότι είνε υίός άνθρώπου και μακαρίζει τούς πραείς, διότι αυτοί θά κληρονομήσουν τή γή⁴. Και ό άπόστολος Παύλος στην προς Γαλάτας έπιστολή του

λέγει φανερά: «*Ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικὸς*»⁵. Καί πάλι στὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολὴ γράφει: «*Περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυῖδ κατὰ σάρκα, τοῦ ὀρισθέντος υἱοῦ Θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ πνεῦμα ἀγιοσύνης ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν*»⁶.

2. Γ' Ἀλλιῶς θὰ ἦταν περιττὴ καὶ ἡ κάθοδος τοῦ στὴν παρθένο Μαρία. Ποιὸς ὁ λόγος πού κατέβηκε σέ αὐτήν, ἂν δέν ἐπρόκειτο νά πάρῃ τίποτε ἀπὸ αὐτήν; Ἀκόμη δέ, ἂν τίποτε δέν πῆρε ἀπὸ τῆς Μαρίας, δέν θὰ δεχόταν οὔτε τίς τροφές πού παίρνουμε ἀπὸ τῆς γῆς καὶ μέ αὐτές τρέφεται τὸ σῶμα πού πήραμε ἀπὸ τῆς γῆς. Οὔτε, πάλι, νηστεύοντας σαράντα ἡμέρες, ὅπως ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἥλιος⁷, θὰ πεινοῦσε⁸, διότι τὸ σῶμα ἐπιζητεῖ τὴν τροφή. Οὔτε ὁ μαθητὴς τοῦ Ὁσίου, γράφοντας γι' αὐτόν, θὰ ἔλεγε: «*Ὁ δὲ Ἰησοῦς κεκοπιακῶς ἐκ τῆς ὁδοπορίας ἐκαθέζετο*»⁹. Οὔτε ὁ Δαυῖδ θὰ προφήτευε ζωηρά γι' αὐτόν: «*Καὶ ἐπὶ τὸ ἄλλος τῶν τραυμάτων μου προσέθηκα*»¹⁰. Οὔτε θὰ δάκρυζε γιὰ τὸ Λάζαρο¹¹: οὔτε θὰ ἔβγαζε ἰδρῶτα σάν θρόμβους αἵματος¹²: οὔτε θὰ ἔλεγε: «*Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου*»¹³: οὔτε, ὅταν κεντήθηκε ἡ πλευρά του, θὰ ἔβγαине αἷμα καὶ νερὸ¹⁴. Ὅλα αὐτά, δηλαδή, εἶνε σημεῖα σώματος, πού ἐλήφθη ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ τὸ ὅποιο ἀνακεφαλαίωσε στὸν ἑαυτό του¹⁵, σώζοντας τὸ πλάσμα του¹⁶.

3. Γι' αὐτὸ ὁ Λουκᾶς τόνισε ὅτι ἡ γενεαλογία ἀπὸ τῆς γέννησι τοῦ Κυρίου μας ἕως τὸν Ἀδάμ ἔχει ἑβδομήντα δύο γενιές¹⁷. Συνέδεσε τὸ τέλος μέ τὴν ἀρχὴ καὶ ἔδειξε ὅτι εἶνε ὁ ἴδιος, ὁ ὁποῖος ὅλα τὰ ἔθνη πού διασκορπίσθηκαν ὕστερα ἀπὸ τὸν Ἀδάμ καὶ ὅλες τίς γλῶσσες καὶ τῆς γενεαλογίας τῶν ἀνθρώπων ἀνακεφαλαίωσε στὸν ἑαυτό του¹⁸ μαζί μέ τὸν ἴδιο τὸν Ἀδάμ. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος λέγει ὅτι αὐτὸς ὁ Ἀδάμ εἶνε «*τύπος τοῦ μέλλοντος*»¹⁹. Διότι ὡς Λόγος καὶ Δημιουργὸς τῶν ἀπάντων προετοίμασε μόνος τοῦ τῆς μέλλουσα περὶ τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ οἰκονομία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀφοῦ ὁ Θεὸς ἐπλασε πρῶτα τὸν ψυχικὸ ἀνθρώπο, γιὰ νά σωθῆ ἀπὸ τὸν πνευματικὸ. Ἐπειδὴ, λοιπόν, προῦπῆξε αὐτὸς πού σώζει, ἔπρεπε νά ὑπάρχη καὶ αὐτὸ πού θὰ σωζόταν, γιὰ νά μὴ σώζῃ χωρὶς λόγο.

4. Σύμφωνα μέ αὐτὸ τὸ σχέδιο βρίσκουμε καὶ τὴν παρθένο Μαρία νά ὑπακούη, λέγοντας: «*Ἰδοὺ ἡ δούλη σου, Κύριε, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ρῆμά σου*»²⁰. Ἡ Εὐὰ δέν ὑπήκουσε. Καὶ δέν ὑπήκουσε, ὅταν ἀκόμη ἦταν παρθένος. Ἐνῶ εἶχε, βεβαίως, ὡς ἄνδρα τὸν Ἀδάμ, παρέμενε μέχρι τότε παρθένος («*ἦσαν οἱ δύο γυμνοί*» στὸν παράδεισο «*καὶ οὐκ ἤσχύνοντο*»²¹). Διότι εἶχαν πλασθῆ λίγο πρὶν καὶ δέν εἶχαν στή σκέψι τους τῆς γέννησι τέκνων. Καὶ ἔπρεπε αὐτοὶ πρῶτα νά φθάσουν σέ ὄριμη ἡλικία καὶ κατοπιν ἔτσι νά πολλαπλασιάζονται²². Καὶ ὅταν παρήκουσε, ἐγίνε καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό της καὶ γιὰ ὅλο τὸ ἀνθρώπινο γένος αἰτία θανάτου. Ἐτσι καὶ ἡ Μαρία, πού ἦταν μνηστευμένη μέ ἄνδρα καὶ ὅμως ἔμεινε παρθένος, ἐπειδὴ ὑπήκουσε, ἐγίνε αἰτία σωτηρίας καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό της καὶ γιὰ ὅλο τὸ ἀνθρώπινο γένος²³. Καὶ γι' αὐτὸ ὁ νόμος

τή γυναίκα πού ἀρραβωνιάσθηκε μέ ἄνδρα, ἐνῶ ἀκόμη εἶνε παρθένος, τήν ὀνομάζει σύζυγο αὐτοῦ πού τήν ἀρραβωνιάσθηκε, προφητεύοντας τήν ἀνακύκλησι ἀπό τή Μαρία στήν Εὐα. Ὅ,τι δέθηκε, δέν μπορεῖ ἀλλιῶς νά λυθῆ, ἐάν δέν ἐπιστρέψουν πίσω οἱ ἀρμοί πού συνδέουν, ὥστε οἱ πρῶτοι σύνδεσμοι νά λυθοῦν μέ τούς δευτέρους, οἱ δευτεροί, πάλι, νά ἐλευθερώσουν τούς πρώτους²⁴. Καί συνέβη τόν πρῶτο ἀρμό νά διαλύῃ ὁ δευτερός σύνδεσμος, ὁ δευτερός, ὅμως, σύνδεσμος νά ἔχη τή θέσι τοῦ πρώτου λυσίματος. Καί γι' αὐτό ὁ Κύριος ἔλεγε ὅτι οἱ πρῶτοι θά εἶνε ἔσχατοι καί οἱ ἔσχατοι πρῶτοι²⁵. Καί ὁ προφήτης τό ἴδιο φανέρωνε, ὅταν ἔλεγε: « Ἀντὶ τῶν πατέρων ἔγεννηθησάν σοι υἱοί»²⁶. Διότι ὁ Χριστός γεννήθηκε ὡς «πρωτότοκος τῶν νεκρῶν»²⁷ καί στὸν κόλπο του δέχθηκε τούς παλιούς πατέρες, τούς ἀναγέννησε στή ζωὴ τοῦ Θεοῦ, γενόμενος ὁ ἴδιος ἀρχὴ τῶν ζώντων, ἐνῶ ὁ Ἀδάμ ἐγινε ἀρχὴ τῶν ἀποθνησκόντων²⁸. Γι' αὐτό καί ὁ Λουκάς, ἀρχίζοντας τή γενεαλογία τοῦ Κυρίου μας, τήν ἀνήγαγε μέχρι τόν Ἀδάμ, δείχνοντας ὅτι ὄχι ἐκεῖνοι Αὐτόν, ἀλλά Αὐτός ἐκεῖνους ἀναγέννησε στό Εὐαγγέλιο τῆς ζωῆς. Ἔτσι καί ὁ δεσμός τῆς ἀνυπακοῆς τῆς Εὐας λύθηκε μέ τήν ὑπακοή τῆς Μαρίας. Αὐτό, δηλαδή, πού ἔδесе ἡ παρθένος Εὐα μέ τήν ἀπιστία της, ἡ παρθένος Μαρία τό ἔλυσε μέ τήν πίστι της.

Κεφάλαιο ΚΓ'

1. Ἦταν, λοιπόν, ἀναγκαῖο, ἐρχόμενος ὁ Κύριος γιὰ τό ἀπολωλός πρόβατο¹ καί ἀνακεφαλαιώνοντας μία τόσο μεγάλη οἰκονομία καί ἀναζητώντας τό πλάσμα του, νά σώση τόν ἴδιο τόν ἄνθρωπο πού ἐγινε κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν του²· δηλαδή, τόν Ἀδάμ πού συμπλήρωσε τούς λόγους τῆς ἀνυπακοῆς χρόνους τῆς καταδίκης του, «οὓς ἔθετο ὁ Πατήρ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ»³. Διότι ὅλη ἡ οἰκονομία τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου ἐγινε σύμφωνα μέ τήν εὐδοκία τοῦ Πατρός⁴, ὥστε νά μὴ νικηθῆ ὁ Θεός οὔτε νά ἐξασθενήσῃ ἡ ἐνέργειά του. Ἐάν ὁ ἄνθρωπος, πού ἐγινε ἀπό τόν Θεό γιὰ νά ζῆσῃ, ἔχανε τή ζωὴ μέ τήν ἐπίθεσι τοῦ ὄφρατος πού τόν διέστρεψε καί δέν ἐπέστρεφε πλέον στή ζωὴ, ἀλλά ἔπεφτε ἐξ ὀλοκλήρου στό θάνατο, θά νικοῦνταν ὁ Θεός καί θά κατανικοῦσε ἡ πονηρία τοῦ ὄφρατος τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἀλλά ἐπειδὴ ὁ Θεός εἶνε ἀήττητος καί μακρόθυμος – καί ἔδειξε, ὅπως εἶπαμε πρὶν⁵, ὅτι εἶνε μακρόθυμος μέ τή βοήθεια τοῦ ἀνθρώπου καί τήν ἀποδοχὴ ὄλων – μέ τόν δεύτερο ἄνθρωπο ἔδесе τόν ἰσχυρό καί διήρπασε τά σκευὴ του⁶ καί κατήργησε τό θάνατο⁷, ζωοποιώντας τόν ἄνθρωπο πού εἶχε πεθάνει. Διότι τό πρῶτο σκευός, πού ἀπέκτησε ὁ διάβολος, ἦταν ὁ Ἀδάμ, τόν ὁποῖο καί κρατοῦσε στήν ἐξουσία του. Δηλαδή, ἀδίκως τοῦ προξένησε τήν ἁμαρτία καί μέ τήν πρόφασιν τῆς ἀθανασίας τοῦ ἔφερε ὡς ἐπακόλουθο τό θάνατο. Ἐνῶ ὑποσχόταν πῶς θά γίνον ἄνθρωποι⁸ (κάτι πού ἦταν τελειῶς ἀδύνατο γι' αὐτόν), τούς ἔφερε τό θάνατο. Γι' αὐτό καί δικαίως αἰχμαλωτίσθηκε πάλι ἀπό τόν

Θεό αυτός πού αιχμαλώτισε τόν ἄνθρωπο. Ἄλλά ὁ αιχμαλωτισμένος ἄνθρωπος λύθηκε ἀπό τά δεσμά τῆς καταδίκης.

2. Ἐάν πρέπει νά ποῦμε τήν ἀλήθεια, αὐτός εἶνε ὁ Ἀδάμ, ὁ πρωτόπλαστος ἐκεῖνος ἄνθρωπος, γιά τόν ὁποῖο, καθώς λέγει ἡ Γραφή, εἶπε ὁ Κύριος: «*Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν*»⁹. Ἐμεῖς ὅλοι εἴμαστε ἀπό αὐτόν. Καί ἐπειδὴ εἴμαστε ἀπό αὐτόν, γι' αὐτό καί κληρονομήσαμε τό ὄνομά του. Καί ἐπειδὴ σώθηκε ὁ ἄνθρωπος, ἔπρεπε νά σωθῆ καί ὁ πρωτόπλαστος. Εἶνε πολύ παράλογο νά πῆ κάποιος ὅτι ἐκεῖνος, πού τόν ἔβλαψε σοβαρά ὁ ἐχθρός του καί πρῶτος αιχμαλωτίσθηκε, δέν σώθηκε ἀπό αὐτόν πού νίκησε τόν ἐχθρό, ἐνῶ σώθηκαν οἱ υἱοὶ του πού γέννησε στήν ἴδια αιχμαλωσία. Οὔτε, βεβαίως, ὁ ἐχθρός θά φανῆ πλέον ἠττημένος, διότι τὰ παλιά λάφυρά του μένουν σέ αὐτόν. Ἔστω ὅτι οἱ ἐχθροὶ νικοῦσαν κάποιους καί ἔσερναν αιχμαλώτους τούς νικημένους καί τούς κρατοῦσαν πολύ καιρό στή δουλεία, ὥστε νά γεννήσουν παιδιά κοντά τους. Ἄν κάποιος, θλιβόμενος γι' αὐτούς πού ἦσαν δοῦλοι, νικοῦσε τούς ἴδιους τούς ἐχθρούς, δέν θά ἐνεργοῦσε σωστά, ἂν τὰ παιδιά μέν ὄσων αιχμαλωτίσθηκαν τὰ ἐλευθέρων ἀπό τήν κατοχή αὐτῶν πού ὠδήγησαν στήν αιχμαλωσία τούς πατέρες τους, ἀλλά αὐτούς πού αιχμαλωτίσθηκαν πρῶτοι τούς ἄφηνε ὑποταγμένους στοὺς ἐχθρούς, ἐφ' ὅσον αὐτούς ἤλθε νά διασώσῃ. Ἐνῶ, δηλαδή, κερδίζουν τὰ παιδιά τήν ἐλευθερία, διότι παίρνεται ἡ ἐκδίκησι γιά τούς γονεῖς τους, δέν ἐγκαταλείπονται, ὁμως, στή δουλεία καί οἱ πατέρες τους πού ὑπέστησαν αὐτήν τήν αιχμαλωσία. Διότι οὔτε ἀδύναμος οὔτε ἄδικος εἶνε ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος βοήθησε τόν ἄνθρωπο καί τόν ἀποκατέστησε στήν ἐλευθερία του.

3. Γι' αὐτό καί στήν ἀρχή πού παρήκουσε ὁ Ἀδάμ, ὅπως διηγεῖται ἡ Γραφή, ὁ Θεός δέν καταράσθηκε τόν ἴδιο τόν Ἀδάμ, ἀλλά τή γῆ πού θά ἐργάζεται¹⁰. Ὅπως λέγει κάποιος ἀπό τούς παλιούς, ὁ Θεός μετέφερε τήν κατάρα στή γῆ, γιά νά μή παραμείνῃ στόν ἄνθρωπο. Ὡς καταδίκη, ὁμως, γιά τήν παράβασι ἔλαβε ὁ ἄνθρωπος τήν κοπιαστική ἐργασία τῆς καλλιέργειας τῆς γῆς καί νά τρώῃ τό ψωμί μέ τόν ἰδρώτα τοῦ προσώπου του καί νά ἐπιστρέψῃ στή γῆ, ἀπό τήν ὁποία ἐλήφθη¹¹. Παρομοίως δέ ἡ γυναῖκα ἔλαβε τὰ βάρη καί τούς μόχθους καί τούς ἀναστεναγμούς καί τίς θλίψεις τῆς γέννας καί τήν ὑποταγή στόν ἄνδρα της¹². Ἔτσι οὔτε καταραμένοι ἀπό τόν Θεό νά χαθοῦν ἐξ ὀλοκλήρου, οὔτε παραμένοντας χωρίς ἐπιτίμια νά περιφρονηθοῦν τόν Θεό. Ὅλη, ὁμως, ἡ κατάρα καταφέρθηκε ἐναντίον τοῦ ὄφους, πού τούς ἐξηπάτησε. «*Καὶ εἶπε*», λέγει, «*ὁ Θεὸς τῷ ὄφει ὅτι ἐποίησας τοῦτο, ἐπικατάρατος σὺ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ ἀπὸ πάντων τῶν θηρίων τῆς γῆς*»¹³. Αὐτό τό ἴδιο λέγει καί ὁ Κύριος στό Εὐαγγέλιο, ἀπευθυνόμενος σέ ὄσους θά βάλῃ στά ἀριστερά του: «*Ἀπέλθετε οἱ καταραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, ὃ ἠτοίμασεν ὁ Πατήρ μου τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ*»¹⁴. Θέλει νά δεῖξῃ ὅτι τό αἰώνιο πῦρ ἐτοιμάσθηκε ἀρχικῶς ὄχι γιά τόν ἄνθρωπο, ἀλλά γι' αὐτόν πού τόν ἐξηπάτησε καί τόν ἔκανε νά ἁμαρτήσῃ· τόν ἀρχηγό, δηλαδή, τῆς ἀπο-

στασίας, τόν αίτιο τοῦ χωρισμοῦ ἀπό τόν Θεό, καί γιά τούς ἀγγέλους πού ἀποστάτησαν μαζί του. Δικαίως δέ θά πέσουν σέ αὐτό τό πῦρ καί ὅσοι παρομοίως ὅπως ὁ διάβολος ἐπιμένουν στά ἔργα τῆς κακίας, χωρίς νά μετανοοῦν καί νά ἐπιστρέφουν στόν Θεό.

4. Ἐτσι ἀκριβῶς ἔπραξε ὁ Κάιν, ὅταν τόν συμβούλευσε ὁ Θεός νά ἡσυχάση. Δέν διήρесе σωστά τήν ἐπικοινωνία μέ τόν ἀδελφό του¹⁵, ἀλλά μέ ζήλεια καί κακία ὑποψιάσθηκε ὅτι μπορεῖ νά τόν ἐξουσιάση. Ὅχι μόνο δέν ἡσύχασε, ἀλλά καί πρόσθεσε ἁμαρτία στήν ἁμαρτία, φανερώνοντας τήν πρόθεσί του μέ τήν πράξι του. Αὐτό, δηλαδή, πού σκέφθηκε, αὐτό καί ἔκανε· τόν φόνευσε¹⁶ καί κυριάρχησε. Ὑπέταξε ὁ Θεός τόν δίκαιο στόν ἄδικο, ὥστε ὁ Ἄβελ νά ἀποδειχθῆ δίκαιος ἀπό ὅσα ἔπαθε. Ἐνῶ ὁ Κάιν, μέ ὅσα ἔκανε, ἀποκαλύφθηκε ὅτι εἶνε ἄδικος. Καί οὔτε ἔτσι καταπραῦνθηκε, οὔτε ἡσύχασε μέ τό ἀνοσιούργημά του. Ἀλλά ὅταν τόν ρώτησε ὁ Θεός πού εἶνε ὁ ἀδελφός του, εἶπε: «*Οὐ γινώσκω· μή φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ μου εἰμί ἐγώ;*»¹⁷ ἐπεκτείνοντας ἔτσι καί πολλαπλασιάζοντας τό κακό μέ τήν ἀπάντησί του. Ἄν εἶνε κακό τό ὅτι φόνευσε τόν ἀδελφό του, εἶνε πολύ χειρότερο μέ τόση αὐθάδεια καί τόσο μεγάλο ψέμα νά ἀπαντᾷ στόν Θεό πού τά γνώριζε ὅλα, σάν νά μπορῆ νά τόν ἐξαπατήσῃ. Γι' αὐτό καί ὁ ἴδιος πῆρε τήν κατάρα, διότι ἀπέσεισε ἀπό τόν ἑαυτό του τήν ἁμαρτία. Δέν φοβήθηκε τόν Θεό, οὔτε ταράχθηκε μέ τήν ἀδελφοκτονία.

5. Στόν Ἀδάμ, ὅμως, δέν συνέβη τίποτε τέτοιο, ἀλλά ὅλα ἐγιναν μέ ἀντίθετο τρόπο. Ἄλλος, δηλαδή, τόν παρέσυρε μέ τήν πρόφασι τῆς ἀθανασίας καί ἀμέσως τόν κατέλαβε φόβος καί κρύφθηκε. Ὅχι διότι τάχα θά μπορούσε νά διαφύγῃ ἀπό τόν Θεό, ἀλλά ταράχθηκε, διότι παρέβη τήν ἐντολή του καί ἐγινε ἀνάξιος νά δῆ καί νά μιλήσῃ μέ τόν Θεό. «*Φόβος Κυρίου ἀρχή ἐπιγνώσεως*»¹⁸. Ἡ ἐπίγνωσι τῆς παραβάσεως ἔφερε τή μετάνοια. Σέ ὅσους δέ μετανοοῦν χαρίζει ὁ Θεός πλούσιο τό ἔλεός του. Πράγματι, μέ τό περιζῶμα ἔδειξε ἐμπράκτως τή μετάνοιά του, καλυπτόμενος μέ τά φύλλα τῆς συκῆς, ἐνῶ ὑπῆρχαν καί πολλά ἄλλα φύλλα πού μπορούσαν λιγώτερο νά βλάψουν τό σῶμά του. Ἐφτιαξε, ὅμως, ροῦχο πού ἄξιζε στήν ἀνυπακοή του καί διότι τρομοκρατήθηκε μέ τό φόβο τοῦ Θεοῦ. Καί περιορίζοντας τήν ἀσελγῆ ὀρμή τῆς σαρκός, διότι ἔχασε τήν ἔμφυτη καί παιδική σκέψι¹⁹, ἔφθασε νά σκεφθῆ χειρότερα, περιβλήθηκε αὐτός καί ἡ γυναῖκά του τό χαλινό τῆς ἐγκρατείας, φοβούμενος τόν Θεό καί ἀναμένοντας τόν ἐρχομό του καί σάν νά ἔδειχνε κάτι τέτοιο: μέ τήν ἀνυπακοή ἔχασα τή στολή τῆς ἀγιότητος πού εἶχα ἀπό τό ἅγιο Πνεῦμα· γνωρίζω τώρα πῶς εἶμαι ἄξιος γιά ἓνα τέτοιο κάλυμμα, τό ὅποιο δέν παρέχει καμμία εὐχαρίστησι, ἀλλά κατατρώγει καί ταλαιπωρεῖ τό σῶμα. Καί εἶνε φανερό ὅτι πάντοτε θά εἶχε αὐτό τό ἔνδυμα, ταπεινώνοντας ἔτσι τόν ἑαυτό του, ἐάν ὁ ἐλεήμων Κύριος δέν τούς ἔντυνε μέ δερμάτινους χιτῶνες ἀντί τῶν φύλλων τῆς συκῆς. Γι' αὐτό, ὅμως, καί τούς ρωτᾷ, γιά νά φθάσῃ ἡ κατηγορία στή γυναῖκα. Καί ἐκείνην πάλι τή ρωτᾷ, γιά νά μεταθέ-

ση τήν κατηγορία στό φίδι. Πράγματι, εἶπε αὐτό πού ἔγινε· «*Ὁ ὄφις ἠπάτησέ με, καί ἔφαγον*»²⁰. Τό φίδι δέν τό ρώτησε, διότι ἤξερε ὅτι αὐτό ἔγινε ἡ αἰτία τῆς παραβάσεως. Ἀλλά τήν κατάρα πρῶτα σέ αὐτό τήν ἔδωσε, ὥστε ἡ μετριάσμενη ἐπίπληξι νά ἔλθῃ στόν ἄνθρωπο. Ὁ Θεός μίσησε αὐτόν πού ἐξηπάτησε τόν ἄνθρωπο. Ἐνῶ αὐτόν πού ἐξαπατήθηκε, τόν ἐλέησε βαθμιαίως καί σιγά-σιγά.

6. Γι' αὐτόν τό λόγο καί τόν ἐδιώξε ἀπό τόν παράδεισο καί τόν ἀπομάκρυνε ἀπό τό ξύλο τῆς ζωῆς²¹. Ὅχι διότι τόν φθονοῦσε γιά τό ξύλο τῆς ζωῆς, ὅπως τολμοῦν μερικοί νά λέγουν, ἀλλά διότι τόν εὐσπλαχνίζοταν ὥστε νά μή παραμένῃ γιά πάντα παραβάτης οὔτε νά εἶνε ἀθάνατο τό ἀμάρτημα πού τόν περιβάλλει καί τό κακό ἀτέλειωτο καί ἀθεράπευτο. Περίωρισε δέ τήν παράβασί του, παρεμβάλλοντας τό θάνατο καί κάνοντας ἀνήμπορη τήν ἀμαρτία, διότι τήν τερματίζει μέ τή διάλυσι τοῦ σώματος μέσα στή γῆ. Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος παύει κάποτε νά ζῆ στήν ἀμαρτία καί πεθαίνοντας ἀρχίζει νά ζῆ γιά τόν Θεό.

7. Γι' αὐτόν τό λόγο ἔθεσε ἔχθρα ἀνάμεσα στό φίδι καί στή γυναῖκα καί στό σπέρμα αὐτῆς καί εἶπε ὅτι ὁ ἕνας θά πατήσῃ τόν ἄλλο. Ὁ ἕνας, πού εἶνε ἰσχυρός καί θά τοῦ δαγκώσῃ ὁ ἐχθρός τήν πτέρνα, αὐτός θά πατήσῃ τήν κεφαλή τοῦ ἐχθροῦ²². Ὁ ἄλλος, ὅμως, θά πατήσῃ καί θά σκοτώσῃ τόν ἄνθρωπο καί θά ἐμποδίσῃ τήν εἰσοδὸ του στή βασιλεία, ὡσότου ἔλθῃ τό σπέρμα²³ πού προορίζεται νά πατήσῃ τό κεφάλι του. Αὐτό τό σπέρμα εἶνε ὁ Ἰησοῦς πού γεννήθηκε ἀπό τῆ Μαρία. Καί γι' αὐτό λέγει ὁ προφήτης· «*Ἐπὶ ἀσπίδα καί βασιλίσκον πορεύσῃ καὶ καταπατήσεις λέοντα καὶ δράκοντα*»²⁴. δείχοντας ὅτι ἡ ἀμαρτία, πού ἐξεγειρόταν καί ἐπεκτεινόταν ἐναντίον τοῦ ἀνθρώπου καί τόν καθιστοῦσε ὑπήκοο τοῦ θανάτου, θά ἔχανε τή δύναμί της μαζί μέ τό θάνατο πού βασιλεύει στους ἀνθρώπους. Καί θά καταπατοῦσε αὐτός στους ἐσχάτους καιροὺς τό λέοντα πού ὄρμησε κατά τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, δηλαδή, τόν Ἀντίχριστο. Θά ἔδενε δέ καί θά ὑπέτασσε τό δράκοντα ἐκεῖνο, «*τὸν ὄφιν τὸν ἀρχαῖον*»²⁵, κάτω ἀπό τήν ἐξουσία τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος νικήθηκε, καί θά πατοῦσε ὅλη τή δύναμί του. Νικήθηκε, βεβαίως, ὁ Ἀδάμ, διότι τοῦ ἀφαιρέθηκε ὅλη ἡ ζωή. Ἀλλά γι' αὐτό, ὅταν νικήθηκε πάλι ὁ ἐχθρός, ἔλαβε πίσω τῆ ζωῆ ὁ Ἀδάμ· «*Ἐσχάτος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος*»²⁶, ὁ ὁποῖος πρωτύτερα κυριαρχοῦσε στόν ἄνθρωπο. Γι' αὐτό μέ τήν ἐλευθέρωσι τοῦ ἀνθρώπου «*γενήσεται τὸ γεγραμμένον· κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῆκος. Ποῦ σου, θάνατε, τὸ νῆκος; ποῦ σου τὸ κέντρον;*»²⁷. Αὐτό δέν θά μπορούσε δικαίως νά λεχθῆ, ἐάν δέν ἀπελευθερωνόταν ἐκεῖνος πού πρῶτα κυριαρχοῦσε ἐπάνω του ὁ θάνατος. Διότι ἡ σωτηρία του εἶνε ὄλεθρος τοῦ θανάτου. Ὅταν, λοιπόν, ὁ Κύριος ζωοποίησε τόν ἄνθρωπο, δηλαδή, τόν Ἀδάμ, τότε καταργήθηκε ὁ θάνατος.

8. Ψεύδονται, λοιπόν, ὅσοι ἀντιλέγουν στή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, ἀποκλείοντας πάντοτε τόν ἑαυτό τους ἀπό τῆ ζωῆ. Αὐτοὶ δέν πιστεύουν ὅτι «*εὐ-*

ρέθη τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον»²⁸. Ἐάν, ὅμως, δέν βρέθηκε, κρατεῖται ἀκόμη τὸ ἀνθρώπινο γένος στὴν ἀπώλεια. Εἶνε, λοιπόν, ψεύτης ὁ Τατιανός, ὁ ὁποῖος εἰσήγαγε πρῶτος αὐτὴν τὴν ἀποψη ἢ μᾶλλον τὴν ἄγνοια καὶ τὴν τύφλωσι. Ἐγινε, πράγματι, ὁ σύνδεσμος ὄλων τῶν αἰρετικῶν²⁹, ὅπως δεῖξαμε. Αὐτό, ὅμως, τὸ βρῆκε μόνος του καὶ εἰσήγαγε κάτι καινούργιο ἀνεξάρτητα ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ματαιολογεῖ καὶ καθιστᾷ ἀπίστους τοὺς ἀκροατὰς του ἐπιθυμεῖ νὰ θεωρῆται διδάσκαλος καὶ ἐπιχειρεῖ συνεχῶς νὰ χρησιμοποιῆ τέτοια λόγια πού ἔλεγε συχνά ὁ Παῦλος: «Ἐν τῷ Ἀδάμ πάντες ἀποθνήσκομεν»³⁰. Ἄγνοεῖ, ὅμως, ὅτι «οὐ̄ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις»³¹. Ἀφοῦ, λοιπόν, τὸ ἀποδείξαμε αὐτὸ ὀλοφάνερα, ἄς ντροπιασθοῦν ὅλοι ὅσοι προέρχονται ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἄς φιλονικοῦν γιὰ τὸν Ἀδάμ, σάν νὰ κερδίζουν κάτι μεγάλο ἂν ἐκεῖνος δέν σώζεται, ὅποτε καὶ δέν ὠφελοῦν μᾶλλον σέ τίποτε. Ὅπως καὶ τὸ φίδι δέν ὠφέλησε τίποτε ἀποτρέποντας τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν ὑπακοή στὸν Θεό, παρά μόνον ὅτι τὸν ἔκανε παραβάτη καὶ τὸν εἶχε ὡς τίς ἀπαρχές τῆς ἀποστασίας του. Τὸν Θεό, ὅμως, δέν τὸν νίκησε. Ἐτσι καὶ αὐτοὶ πού ἀντιλέγουν στὴ σωτηρία τοῦ Ἀδάμ δέν ὠφελοῦν σέ τίποτε, παρά μόνον κατὰ τοῦτο, ὅτι οἱ ἴδιοι γίνονται αἰρετικοὶ καὶ ἀποστάτες ἀπὸ τὴν ἀλήθεια καὶ ἀποδεικνύονται συνήγοροι τοῦ ὄφους καὶ τοῦ θανάτου.

Κεφάλαιο ΚΔ'

1. Ξεσκεπάσαμε, λοιπόν, ὅλους ὅσοι παρουσιάζουν ἀνόσιες ἀπόψεις γιὰ τὸν Δημιουργό καὶ Πλάστη μας, πού ἔκανε αὐτὸν τὸν κόσμον καὶ ὑπεράνω τοῦ ὁποῖου δέν ὑπάρχει ἄλλος Θεός. Μὲ αὐτὰ τὰ ἐπιχειρήματα ἀνατρέψαμε ὄσους διδάσκουν ἐσφαλμένα γιὰ τὴν ὑπόστασι τοῦ Κυρίου μας καὶ τὴν οἰκονομία του χάριν τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ κήρυγμα τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ παντοῦ ὁμολογεῖται καὶ ἐξ ἴσου παραμένει σταθερό. Ἐχει τὴ μαρτυρία τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ ὄλων τῶν μαθητῶν, ὅπως ἀναφέραμε, δηλαδή, στὴν ἀρχή, στό μέσον καὶ στό τέλος καὶ σέ ὅλη τὴν οἰκονομία τοῦ Θεοῦ καὶ στό βέβαιο ἔργο τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ὅποια βρίσκεται στὴν πίστι μας. Αὐτὴν τὴν πίστι, πού δέχθηκε ἡ Ἐκκλησία, τὴ φυλάγουμε· αὐτὴν πού πάντα μένει νέα ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιο, ὡς μία ἐξαίρετη παρακαταθήκη μέσα σέ καλὸ σκευὸς, ἀλλὰ καὶ διατηρεῖ καινούργιο τὸ σκευὸς, στό ὁποῖο βρίσκεται. Αὐτὸ τὸ δῶρο ἐμπιστεύθηκε ὁ Θεός στὴν Ἐκκλησία, ὅπως ἔδωσε τὴν πνοή τῆς ζωῆς στό πλάσμα του, ὥστε ὅλα τὰ μέλη τῆς πού θὰ τὸ λάβουν, νὰ ζήσουν¹. Καὶ μέ αὐτὸ ἔχει ὀρισθῆ στὴν Ἐκκλησία ἢ κοινωνία τοῦ Χριστοῦ, δηλαδή, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιο, ὁ ἄρραβὼν τῆς ἀφθαρσίας, ἢ στερέωσι τῆς πίστεώς μας καὶ ἡ κλίμακα πού ἀνεβαίνουμε στὸν Θεό. Διότι λέγει ὅτι «Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔθετο ὁ Θεὸς ἀποστόλους, προφήτας, διδασκάλους»² καὶ ὅλη τὴν ἄλλη ἐνέργεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος, στό ὁποῖο δέν συμμετέχουν ὅλοι ὅσοι δέν συναθροίζονται στὴν Ἐκκλησία. Αὐτοὶ στεροῦνται τῆς

ζωῆς μέ τίς αἰρετικές ἀπόψεις καί τά κακά ἔργα τους. Ὅπου εἶνε ἡ Ἐκκλησία, ἐκεῖ καί τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ· καί ὅπου εἶνε τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖ καί ἡ Ἐκκλησία καί ὅλη ἡ χάρις. Τό δέ Πνεῦμα εἶνε ἡ ἀλήθεια. Γι' αὐτόν τό λόγο ὅσοι δέν παίρνουν τό ἅγιο Πνεῦμα, οὔτε ἀνατρέφονται στή ζωῆ ἀπό τοὺς μαστούς τῆς μητέρας, οὔτε ἀπολαμβάνουν τήν πλουσιωτάτη πηγῆ πού προέρχεται ἀπό τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλά σκάβουν γιά τόν ἑαυτό τους «λάκκους συντετριμμένους»³ ἀπό γήινα ὀρύγματα καί ἀπό τή λάσπη πίνουν νερό πού προκαλεῖ τήν ἀηδία. Ἀποφεύγουν τήν πίστι τῆς Ἐκκλησίας, γιά νά μή ἐλεγχθοῦν, καί ἀπορρίπτουν τό Πνεῦμα, γιά νά μή διδαχθοῦν.

2. Εἶνε ἀποξενωμένοι ἀπό τήν ἀλήθεια καί, ὅπως τοὺς ἀξίζει, κυλιούνται μέσα σέ κάθε πλάνη πού τοὺς σαλεύει, διότι πρεσβεύουν διαφορετικά κατά καιρούς γιά τά ἴδια πράγματα καί δέν ἔχουν ποτέ σταθερή γνώμη. Μάλλον θέλουν νά εἶνε σοφισταί λόγων, παρά μαθηταί τῆς ἀληθείας. Δέν θεμελιώθηκαν ἐπάνω στή μοναδική πέτρα, ἀλλά ἐπάνω στήν ἄμμο πού ἔχει μέσα πολλές πέτρες. Γι' αὐτό καί ἐπινοοῦν πολλοὺς θεοὺς καί δικαιολογοῦνται ὅτι πάντοτε ἐρευνοῦν, ὅμως, ποτέ δέν μποροῦν νά βροῦν τήν ἀλήθεια, διότι εἶνε τυφλωμένοι. Ἀσφαλῶς βλασφημοῦν τόν Δημιουργό, δηλαδή, τόν ἀληθινό Θεό, ὁ ὁποῖος καί μᾶς παρέχει τή δυνατότητα νά βρίσκουμε τήν ἀλήθεια, διότι νομίζουν ὅτι βρῆκαν ἄλλον Θεό, ἀνώτερο ἀπό τόν ἀληθινό Θεό ἢ ἄλλο Πλήρωμα ἢ ἄλλη οἰκονομία. Γι' αὐτόν τό λόγο καί τό φῶς, πού εἶνε ἀπό τόν Θεό, δέν τοὺς φωτίζει. Διότι δέν τίμησαν, ἀλλά περιφρόνησαν τόν Θεό, θεωρώντάς τον «Υστερήματος καρπὸν», διότι γιά τήν ἀγάπη του καί τό ἄπειρο ἔλεός του ἤλθε νά τόν γνωρίσουν οἱ ἄνθρωποι. (Τόν γνωρίζουν, ὅμως, ὄχι κατά τό μέγεθος καί τήν οὐσία του, διότι κανεῖς δέν τήν ἐξέτασε, οὔτε τήν ψηλάφησε, ἀλλά τόσο μόνο, ὥστε νά μάθουμε ὅτι αὐτός πού τοὺς ἔκανε καί τοὺς ἔπλασε καί τοὺς ἔδωσε τήν πνοή τῆς ζωῆς καί μέ τήν κτίσι μᾶς τρέφει, στερεώνοντάς μας μέ τόν Λόγο του⁴ καί συναρμόζοντας ὅλα μέ τή Σοφία του⁵, αὐτός εἶνε ὁ μόνος ἀληθινός Θεός). Ἐνῶ αὐτός πού τόν φαντάσθηκαν ἐπάνω ἀπό τόν Θεό, δέν ὑπάρχει. Ἔτσι νομίζουν πῶς βρῆκαν τόν μεγάλο Θεό, τόν ὁποῖο κανεῖς δέν μπορεῖ νά γνωρίση, διότι δέν ἔρχεται σέ ἐπικοινωνία μέ τό ἀνθρώπινο γένος, οὔτε κυβερνᾷ τά γήινα. Δηλαδή, βρῆκαν τόν θεό τοῦ Ἐπικούρου, ὁ ὁποῖος οὔτε γιά τόν ἑαυτό του οὔτε γιά τοὺς ἄλλους κάνει τίποτε καί ἐπομένως δέν προνοεῖ γιά τίποτε.

Κεφάλαιο ΚΕ'

1. Ὁ Θεός προνοεῖ γιά ὅλα, γι' αὐτό καί δίδει τή φρόνησι. Δίδοντας, ὅμως, τή φρόνησι, βοηθεῖ ὅσους προνοοῦν γιά τήν ἠθική τάξι. Εἶνε ἀνάγκη, λοιπόν, ὅσα προνοοῦνται καί κυβερνῶνται νά γνωρίζουν αὐτόν πού τά κατευθύνει· ὅσα, βεβαίως, δέν εἶνε χωρὶς λογική καί νόησι, ἀλλά αισθάνονται τήν πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Καί γι' αὐτό μερικοὶ ἐθνικοί, οἱ ὁποῖοι ἦσαν λιγώτερο

δοῦλοι τῶν θεληγῆτρων καὶ τῶν ἡδονῶν καὶ δέν παρασύρθηκαν καὶ τόσο μαζί μέ τούς ἄλλους στή δεισιδαιμονία τῶν εἰδώλων, παρακινημένοι ἀπό τήν πρόνοιά του, ἄν καί λίγο, πάντως, ὅμως, μεταστράφηκαν γιά νά ποῦν ὅτι ὁ Δημιουργός αὐτοῦ τοῦ σύμπαντος εἶνε Πατέρας πού προνοεῖ γιά ὅλα καί ρυθμίζει τά τοῦ «καθ' ἡμᾶς» κόσμου.

2. Πάλι, γιά νά ἀφαιρέσουν οἱ αἰρετικοί ἀπό τόν Πατέρα τό «ἐλέγχειν» καί «κρίνειν», διότι τό θεωροῦν ἀνάξιο γιά τόν Θεό, καί νομίζοντας ὅτι βρῆκαν Θεό πρᾶο καί ἀγαθό, εἶπαν ὅτι ἄλλος μέν κρίνει, ἄλλος, ὅμως, σώζει. Δέν ξέρονουν ὅτι ἀφαιροῦν τή σοφία καί τή δικαιοσύνη καί τῶν δύο. Ἐάν μέν αὐτός, πού μπορεῖ νά κρίνη, δέν εἶνε καί ἀγαθός, γιά νά δωρίζη μέν σέ αὐτούς πού πρέπει, ἀλλά καί νά τιμωρῇ αὐτούς πού πρέπει, δέν θά φαίνεται οὔτε δίκαιος οὔτε σοφός κριτής. Ἐάν, πάλι, ὁ ἀγαθός εἶνε ἀποκλειστικῶς καί μόνον ἀγαθός καί δέν κρίνη σέ ποιούς θά στείλῃ τήν ἀγαθότητά του, θά εἶνε ἄδικος καί ὄχι ἀγαθός. Καί ἡ ἀγαθότητά του θά φαίνεται ἀδύνατη, ἀφοῦ δέν σώζει ὅλους καί ἐφ' ὅσον αὐτό δέν τό κάνει μέ κρίσι.

3. Ὁ Μαρκίων, λοιπόν, πού διαιρεῖ τόν Θεό σέ δύο, λέγοντας ὅτι ἄλλος εἶνε ὁ ἀγαθός καί ἄλλος ὁ κριτής, μέ τούς δύο αὐτούς ἀναιρεῖ τόν Θεό. Διότι αὐτός πού μπορεῖ νά κρίνη, ἐάν δέν εἶνε καί ἀγαθός, δέν εἶνε Θεός. Διότι δέν εἶνε Θεός αὐτός πού δέν ἔχει ἀγαθότητα. Καί ἐκεῖνος, πάλι, πού εἶνε ἀγαθός, ἐάν δέν μπορῇ καί νά κρίνη, ὁ ἴδιος παύει νά εἶνε Θεός. Πῶς, ὅμως, καί σοφὸ λέγουν τόν Πατέρα τῶν ὄλων, ἐάν δέν τοῦ ἀπονέμουν τή δυνατότητα νά κρίνη; Ἄν εἶνε σοφός, μπορεῖ καί νά ἀποφασίζη. Σέ ὅποιον ἀποφασίζει, ὅμως, ὑπάρχει ἡ δυνατότητα νά κρίνη. Ἡ δυνατότητα δέ τῆς κρίσεως συνδέεται μέ τή δικαιοσύνη, γιά νά ἀποφασίζη δικαίως. Ἡ δικαιοσύνη ἐπισύρει τήν κρίσι. Ἡ κρίσι, ὅμως, ὅταν γίνεται μέ δικαιοσύνη, ὀδηγεῖ στή σοφία. Ὡς πρὸς τή σοφία, λοιπόν, ὁ Πατήρ ὑπερέχει ἀπό κάθε ἀνθρώπινη καί ἀγγελική σοφία, διότι εἶνε Κύριος καί κριτής καί δίκαιος καί κυρίαρχος τῶν ἀπάντων. Εἶνε, ὅπωςδήποτε, καί ἀγαθός καί ἐλεήμων καί μακρόθυμος καί σώζει ὅσους πρέπει. Οὔτε τό ἀγαθὸ τοῦ λείπει, τό ὁποῖο ἐπιτελεῖται δικαίως, οὔτε ἡ σοφία του ἐλαττώνεται. Σώζει αὐτούς πού πρέπει νά σώση καί κρίνει ὅσους ἀξίζουν νά κριθοῦν. Οὔτε τό δίκαιο τό δείχνει χωρίς ἔλεος, διότι εἶνε φανερό ὅτι προηγεῖται καί προβαδίζει ἡ ἀγαθότητά του.

4. Ὁ Θεός, λοιπόν, πού μέ τήν πραότητα του κάνει νά ἀνατέλλῃ ὁ ἥλιος του γιά ὅλους τούς ἀνθρώπους καί «βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους»¹, θά κρίνη αὐτούς πού ἐξ ἴσου δοκίμασαν τή φιλανθρωπία του καί δέν ἔζησαν παρομοίως, ὅπως ἄξιζε στή δωρεά τῆς ἀγαθωσύνης του, ἀλλά ἔζησαν μέσα στίς ἡδονές καί στίς ἀσωτίες, ἀντίθετα μέ τήν ἀγαθότητά του, καί ἐπὶ πλέον βλασημῶντας αὐτόν πού τόσες εὐεργεσίες τούς ἔκανε.

5. Εὐσεβέστερος ἀπό αὐτούς ἀποδεικνύεται ὁ Πλάτων, ὁ ὁποῖος παραδέχθηκε ὅτι ὁ ἴδιος Θεός εἶνε καί δίκαιος καί ἀγαθός, ἔχει τήν ἐξουσία ἐπάνω σέ ὅλα καί ὁ ἴδιος κρίνει. Λέγει, λοιπόν, τά ἐξῆς: «Ὁ μὲν δὴ θεός, ὡσπερ καὶ

ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχὴν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἀπάντων ἔχων εὐθεΐα περαίνει, κατὰ φύσιν περιπορευόμενος. Τῷ δὲ δεῖ συνέπεται δίκη τῶν ἀπολειπομένων τοῦ θείου νόμου τιμωρός»². Καὶ πάλι τὸν Ποιητὴ καὶ Δημιουργὸ τοῦ σύμπαντος τὸν παρουσιάζει ἀγαθὸ: « Ἀγαθῷ δὲ οὐδείς περι οὐδενὸς οὐδέποτε ἐγγίγνεται φθόνος»³. Ὅρίζει ὡς ἀρχὴ καὶ αἰτία τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ· ὄχι τὴν ἄγνοια οὔτε τὸν Αἰῶνα πού πλανήθηκε οὔτε τὸν « Ὑστερήματος καρπὸν» οὔτε τὴ Μητέρα πού ὀδύρεται καὶ θρηνεῖ οὔτε ἄλλον Θεὸ ἢ Πατέρα.

6. Δικαίως θρηνεῖ γι' αὐτούς ἡ Μητέρα, ἀφοῦ σκέφθηκαν καὶ βρῆκαν τέτοια πράγματα. Ἐπινόησαν καὶ ἔπλασαν μέσα στὸν ἐγκέφαλό τους, ὅπως τοὺς ἄξιζε· ὅτι ἡ Μητέρα τους εἶνε ἐκτός τοῦ Πληρώματος, δηλαδή, ἐκτός τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι ὄλο τό πληθὸς τους ἐγινε ἐξάμβλωμα, κάτι τὸ ἄσχημο καὶ ἄμορφο. Δὲν πιάνει τίποτε ἀπὸ τὴν ἀλήθεια. Πέφτει στὸ κενὸ καὶ στή σκιά. Ἡ διδασκαλία τους εἶνε κούφια καὶ σκοτεινὴ. Καὶ ὁ Ὅρος δὲν ἄφησε τὴ Μητέρα τους νὰ εἰσέλθῃ στὸ Πλήρωμα. Ἀσφαλῶς τό Πνεῦμα δὲν τοὺς δέχθηκε στὸν τόπο τῆς ἀναπαύσεως. Διότι ὁ πατέρας τους πού γέννησε τὴν ἄγνοια ἐπετέλεσε σέ αὐτούς τὰ πάθη τοῦ θανάτου. Αὐτὰ δὲν τὰ διαφημίζουμε ἐμεῖς, ἀλλὰ οἱ ἴδιοι τὰ βεβαιώνουν, οἱ ἴδιοι τὰ διδάσκουν καὶ καυχῶνται γι' αὐτά. Φρονοῦν ὑψηλά γιὰ τὴ Μητέρα, ἡ ὁποία λέγουν πὼς γεννήθηκε χωρὶς πατέρα, δηλαδή, χωρὶς Θεό, γυναῖκα ἀπὸ γυναῖκα. Τοὺς διέφθειρε ἡ πλάνη.

7. Ἐμεῖς, ὅμως, προσευχόμαστε νὰ μὴ παραμείνουν αὐτοὶ στὸ λάκκο πού ἔσκαψαν οἱ ἴδιοι, ἀλλὰ νὰ χωρισθοῦν ἀπὸ τέτοια Μητέρα καὶ νὰ ἐξέλθουν ἀπὸ τό Βυθὸ καὶ νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τό Κένωμα καὶ νὰ ἐγκαταλείψουν τὴ Σκιά· νὰ γεννηθοῦν ὅπως πρέπει, ἐπιστρέφοντας στὴν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ καὶ μορφούμενοι τὸν Χριστό μέσα τους⁴ καὶ ἀναγνωρίζοντας τὸν Δημιουργὸ καὶ Ποιητὴ τοῦ σύμπαντος, τὸν μόνον ἀληθινὸ Θεὸ καὶ Κύριο τῶν πάντων. Αὐτὰ προσευχόμαστε γιὰ ἐκείνους, διότι τοὺς ἀγαποῦμε καὶ θέλουμε τό καλὸ τους περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι οἱ ἴδιοι νομίζουν πὼς ἀγαποῦν τὸν ἑαυτὸ τους. Ἡ ἀγάπη μας, ἐπειδὴ εἶνε ἀληθινή, εἶνε σωτήρια γι' αὐτούς, ἐάν, βεβαίως, τὴν ἀποδέχωνται. Εἶνε παρόμοια μέ τό δυνατὸ φάρμακο, πού καταστρέφει τό ξένο καὶ περιττὸ κομμάτι τοῦ τραύματος. Διότι σταματᾷ τὴν ὑπερηφάνεια καὶ τὴν ἀλαζονεία τους. Γι' αὐτὸν τό λόγο, δὲν θά μᾶς κουράσῃ τό νὰ προσπαθήσωμε μέ ὄλη τὴ δύναμι μας νὰ τοὺς ἀπλώσωμε τό χέρι μας. Πέρα, ὅμως, ἀπὸ αὐτὰ πού εἶπαμε, θά ἀφήσωμε γιὰ νὰ ἀναφέρωμε στὸ ἐπόμενο βιβλίον τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, μήπως, ἐλέγχοντάς τους μέ τὴν ἴδια τὴ διδασκαλία τοῦ Κυρίου, μπορέσωμε νὰ πείσωμε μερικοὺς ἀπὸ αὐτούς νὰ σταματήσουν αὐτὴν τὴν πλάνη καὶ νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ αὐτὴν τὴ βλασφημία πρὸς τὸν Δημιουργὸ τους, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ μόνος Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀμήν.

